శ్రీరస్తు.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయేనమః.

శ్రీమత్పణ్డిత పారిజాత కఠారి మల్లేత్యాది
బిరుదావళీ విరాజమాన శ్రీమన్మదనభూపాలశిరోమణి
తనూభువా, శ్రీమన్మాంధాతృమహీభుజా
విరచితః.

కర్మవిపాకాఖ్యోయంగ్రంథః.

బ్రహ్మశ్రీ సాగ్గర శ్రీకంఠశాస్త్రిభిః
సమ్యక్సంశోధ్య పరిష్కృతః.

వాజపేయం * కృష్ణశాస్త్రిణా
వేంకటాద్రిశాస్త్రిణాచ

శ్రీమత్కల్యాణపుర్యాభరణాయమానాయామ్
బెంగళూరు బుక్డిపో ముద్రాక్షరశాలాయామ్
ద్వితీయవారం ముద్రితో విజయతేతరామ్.

Bangalore.

1897.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీమన్మహాగణపతయేనమః.

శ్రీలక్ష్మీనృసింహస్వామీ విజయతే.

శ్లో॥ నౌమి శ్రీనరసింహం నలినాక్షం నతజనేష్టదాతారమ్।
నాకినుత దివ్యచరితం నిరవద్యానందకందమనవరతమ్॥

* సప్తమ తరంగ *

→→* అష్టమతరంగః *←←

→→* నవమతరంగః *←←

కర్మవిపాకగ్రన్థస్థ విషయానుక్రమప్రకాశికా.

* దశమతరంగః *

కర్మవిపాకగ్రన్థస్థ విషయానుక్రమప్రకాశికా.

కర్మవిపాకగ్రన్థస్థ విషయానుక్రమపత్రికా.

కర్మవిపాకగ్రన్థస్థ విషయానుక్రమప్రకాశికా.

మిళిత్వా సర్వవిషయసంఖ్యా, ౪౨౩.

కర్మవిపాకగ్రన్థస్థ విషయానుక్రమ ప్రకాశికా

సంపూర్ణా.

శ్రీరస్తు.

శ్రీగణాధిపతయే నమః.

కర్మవిపాకగ్రంథే ప్రథమస్తరంగః ప్రారభ్యతే.

నమస్సకలకల్యాణభాజనాయ పినాకినే। నమో లక్ష్మీవిలాసాయ దేవతా
ర్ధాంగినే నమః॥ ప్రవాళాద్రిప్రస్థద్యుతినిచయపర్యాయవపుషే నమో విఘ్న
శ్రేణీవిఘటనవినోదాయ మహసే। జగత్సృష్టిమఘార్ణవస్థితిలయనిరాయా
సరచనావినోదాసక్తాయ ప్రణతఫలసిద్ధిప్రతిభువే॥ యదిందిరానాథపురం
దరాద్యైరారాధితం భక్తిభరానతాంగైః। శ్రీచండికాయాశ్చరణారవిం
దం వందామహే మత్కులదేవతాయాః॥ ప్రకృష్టచలకుండలస్తబకమృష్టగం
డస్థలం మహార్ఘమణిమేఖలం మరకతాంకురశ్యామలమ్। కరోతు కరుణాం
సదాకలితపంచషాడ్జక్రమం మహః కిమపి మోహనం కపటశైశవం శైశవమ్॥
శమ్యాః కృతాగసి కషాయకషంబువాణాకూణీకృతాధరసనాథనియంత్రణో
త్సమానేన మానమభిగచ్ఛతి యో దదాతు సా పార్వతీహరవిషక్తతనుశ్శివం
వః॥ ఆసీదసీమగుణలాటకులాంబురాశావుద్యత్ప్రభూత శుభకీర్తిర న
మపరికాశః। ధీరస్సదా హృది ధృతో గుణసన్నివిష్టశ్శ్రీరత్నపాల నృపతి
ర్ణవనైకరత్నమ్॥ తస్యాత్మజో భరతపాల ఇతి ప్రసిద్ధస్సిద్ధాంగనాజనస
మాజసమిద్ధకీర్తిః। దానేన యస్సుకృతినాంతిపతిస్సుధైర్యం స్థైర్యం చ వై
రసదృశగిప్రతిభూపతీనామ్॥ సుతోऽస్య జాతస్సుకృతోన్నతస్య నతస్య క
ృత్సదృశో బభూవ। యమశ్వలస్తుల్యమవేక్ష్య తాతో నామ్నా హరిశ్చం
[illegible]

సర్దాన్యః । అభూత పూర్వామవనీశ్వరాణా మజీగణద్యో జగతిస్వకీ
ర్తిమ్ ॥ బంధచ్ఛిదాభిరుదకీర్తిమహోన్నతాఘార్ంకృత్వాపరత్రచ తత్రైవ
విధాతుమిచ్ఛుః । కీనాశపాశచయబంధ విమోచనార్థం తీర్థత్రయీ క
రవిముక్తిముచీకరద్యః ॥ అస్యాత్మజశ్శ్రీమదనేన రాజ్ఞానామ్నాచరూపే
ణచసంగతార్థః। రోషారుణేచక్షుషియద్విపక్షస్మర్తవ్యరూపత్వ మ
వాపకామః ॥ సర్వాణయగ్రసూపారామార్ధమార్యతనాని సేతుబం
ధాంశ్చ । కృత్వాస్వకీర్తిమాకాశ్రీమదీదృశీం మూర్తిభేదేన ॥ పరిశీలయ
తార్కశార్కలాపంవిదధానేనచభూరిశస్త్రప్రధానమ్ । మదనేన మహీభృతా
థతేనప్రథితానూతనభోజరాజకీర్తిః ॥ పుత్రోష్వసత్స్వపి కళత్రయకేథత
స్య పుత్రీజగత్త్రయవిసృత్వరకీర్తిపూతా । దక్షా ప్రియానతితరాంప్రథ
మప్రసూతా సీతామహోన్నతిమనల్పగుణావినీతా॥ ఉదారశీలా సుమనో
విలాసమనోజ్ఞహృష్టావనకేళిలోలా। యశోదయావర్ధితమంగళాంగా
యారామకృష్ణావిపసప్రతీతా॥యచ్ఛైశవానుకరణంసయువానవృద్ధశ్శక్తో
త్రికర్తుమితరఃకృతసద్గుణోఽపి । దానాన్నిదానమఖిలార్థిజనార్థ్యసిద్ధేః
కీర్తిర్దిగంతవితతాచయతస్తదీయా ॥ అప్రతిమల్లపృథివ్యాం పృథ్వీమ
ల్లస్తయోరభూజ్జ్యేష్ఠః। అపరోమాంధాతృగుణో మాంధాతాగీయతేజగ
తి ॥ సోఽయంసుకృతవిధాతారిపుకులజేతాతనోతిమాంధాతా । విద్వన్మ
ఖేనముక్తిమార్గసత్కృతిరత్నంమహార్ణవంనామ ॥ మాతా పుణ్యచరిత్రకీ
ర్తిరభవాయస్యాంబికానామతశ్చాకల్యాపరమూర్తిరార్యచరితశ్శ్రీపెద్దిభ
ట్టగపితా । సోఽయం కౌశిక వంశభూషణమణిః శ్రీభట్టవిశ్వేశ్వరోపాదేష్టా
ర్తమత్తేనమేచసపదే వాక్యైకృతీవర్ధతే ॥ మతిర్యేషాంశాస్త్రే ప్రకృతి
రమణీయాన్వ్యనహృతి స్ఫుటాశీలం శ్లాఘ్యం ప్రకృతిరుజవస్తైకలిపపా। వి
రంచితేతేషాంముకురతలభూతేస్థితిమియాదియంవ్యాసారణ్యప్రచురముని
ష్యస్పృహణీతిః ॥ శ్రుతిస్మృతిపురాణాని సమాలోక్యయథామతి । నిబధ్నాతి

ప్రథమ స్తరఙ్గః.

సమాసేన నిబన్ధోఽయం మహార్ణవః ॥ దుష్కర్మపాకజనితామయకర్శితానాం సత్కర్మశర్మకరమిత్యభితో మునీన్ద్రైః । సత్సంగజాత వితరోక్తవిధానపేతం వక్ష్యామి రోగనిఖిలార్తి నిబర్హణాయ ॥ తత్రతావద్వక్ష్యమాణ సకల కర్మోపయోగిత్వేన కర్మవిపాకరూప రోగాది నివృత్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తాదేరవశ్యకర్తవ్యతా ప్రతిపాద్యతే ॥ తద్యథా॥ "బ్రహ్మహా క్షయరోగీస్యాత్" ఇత్యాదిరోగనిదానకథనాన్నిదానోచ్ఛేదేన వ్యాధినివృత్తేరవగతత్వాత్తన్నిదానోచ్ఛేదాయ క్షయిత్వాదిలక్షణరోగయుక్తైస్త్వాదశవార్షికాది ప్రాయశ్చిత్తవ్యాధిప్రతికృతిదానాదికం కర్తవ్యం॥ ఇతి॥ అత్ర కేచిద్వ్యవతిష్ఠంతే ॥ తథాహి "పాపానాం పూర్వస్యాక్షయాయ ప్రాయశ్చిత్తాదికం కర్తవ్యం" ఇతి యదుచ్యతే నైతత్సంగతమ్॥ నహి ప్రారబ్ధఫలస్యాపూర్వస్య నాశనే కిమపి ప్రయోజనమస్తి- ఫలస్య ప్రారబ్ధత్వాత్-లక్ష్యవేధయిత్రురూపఫలాయ చాపనిస్సృతశ్శరో భేత్తుస్తద్వ్యాపారస్యాకారణరూపస్యాస్తిత్వం నాపేక్షతే॥ తథా రోగరూపఫలం ప్రారబ్ధం సత్స్వకారణం మృతస్యాపాపాపూర్వస్య సత్తాం నాపేక్షతే । అథ రోగాదిరూపఫలనాశస్యేష్టత్వాత్తన్నిదానదురితాపూర్వనాశాయ ప్రాయశ్చిత్తాదికం కర్తవ్యమితి చేన్న॥ సమవాయికారణశరీరనాశేనైవ తస్య రోగాదేర్నాశసంభవాత్ న నిమిత్తకారణదురితాపూర్వవినాశేన యథా మృదాదినాశేనైవ ఘటాదినాశో న దండచక్రాదినాశేన ॥ నచ సభక్షసిద్ధం కౌనఖ్యాదికం ప్రత్యాదిష్టుం శక్యతే ॥ అపిచ ॥ నరకతిర్యగ్యోన్యాది జన్యదుఃఖపరంపరానుభూతక కౌనఖ్యాదిర్వికారశ్చానయం ఫలం తత ఇత్యన్నమాత్రేణ ఫలేన స్వకారణ దురితాపూర్వనాశో జన్యతే । వంధనజనితానుక్షణే నైవారణే నాశః తస్మాన్న పాప వినాశాయ ప్రతవచ్యేతి॥ అత్ర బ్రూమః॥ న తావచ్చరమఫలమితి నిశ్చేతుం శక్యతే ॥ యతస్మిన్నేవ జన్మని కౌనఖ్యాదికమ్

తిసిన్ని యాన్యరమఫలత్వనిశ్చయోఽభవేత్ ॥ నచ తథాఽనేకజన్మోపభోగ్యత్వ స్య। తథాచ శాతాతపీయకర్మవిపాకే ॥ మహాపాతకజం చిహ్నం స ప్తజ న్మానిజాయతే । ఉపపాపోద్భవం పంచ త్రీణిపాప సముద్భవం॥ఇతి,స ప్త జన్మాభివ్యాప్త్యైర్యోనకః ॥ ననుస ప్తస్వపి జన్మస్వేకమేవఫ లమను గతమి తిశస్య చరమఫలత్వాదుత్పన్నేచరమఫలేనిమి త్తకారణస్యదురితాపూర్వస్య స్వాయమేవ నష్టత్వాత్తదర్థం ప్రాయశ్చిత్తాదికం విఫలమితిచేత్ ఉత్పన్నో హి ఘటోఽనిమి త్తకారణం నాపేక్షతే ॥ నతూత్పద్య మానస్స ప్తసు ఏవజ న్మస్యుత్పన్నమిత్యభిధీయతే॥ కౌనఖ్యాదికంతు తతః పూర్వముత్పద్యమాన మేవ అవశ్యాంతరాభావాత్ - అథవాప్రతిజన్మభిన్నమేవ కౌనఖ్యాదికము త్పద్యతే- తత్తథా నిమిత్తం దురితా పూర్వ ఏ నువర్తతే ॥ అతశ్చైదాస ప్తమంవాజన్మ ప్రథమాది జన్మే త్యభిధానాత్పక్షే సంభావిత దురితాపూ ర్వానివృత్త్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తాదికం విధేయమేవ - అతఏవ శాతాతపీయక ర్మవిపాకే॥ ప్రతిజన్మభవేదేషాం చిహ్నంతత్పాపసూచకమ్ । ప్రాయ శ్చిత్తేకృతేతేషాంపశ్చాత్తాపసమాగతాం॥ఇత్యాది యదుక్తం॥నచకౌనఖ్యాది కం ప్రత్యాదేష్టుంశక్యతే ॥ తద్వహ్నిశైత్యానుమానవతే। భిన్నతత్వా యశ్చిత్తానంతరమేవ తత్తద్రోగ నివృత్తేర్దృష్టత్వాత్ ॥ యత్రవానివృత్తి స్తత్రకర్మవైగుణ్యంచరమజన్మత్వంనకల్ప్యం, నిమిత్తభూతదురితాపూర్వ స్య ప్రాయశ్చిత్తాదభిన్నివృత్తౌ సమవాయికారణభూత విషమ ధాత్వారబ్ధ శరీరావగమేన కార్యస్య రోగాదేరపి నివృత్తిః- ఏతదేవ పాపాపూర్వస్య వినాశేప్రయోజనమ్ ॥ యత్రచ షడంగుళత్వాదేర్నని వృత్తిః తత్రానేక జన్మోపభోగ్య షడంగుళత్వాదేర్జన్మాంతరేనివృత్తిః ప్రాయశ్చిత్తాదికేకృ తేసతీత్యనగంతవ్యమ్ ॥ తస్మాద్రోగనివృత్త్యర్థంకర్తవ్యం ప్రాయశ్చిత్తా దికమ్॥ "మాతాపుణ్యచరిత్ర కేతిః" ఇత్యాది॥మహార్ణవాఖ్యేనుహాచ్చేప్ర

బన్ధే మాంధాతృనామ్నో మదనాత్మజస్య । సత్కర్మమాణిక్య గణేనపూర్ణేఽపూర్ణ స్తరంగః ప్రథమోఽమనోజ్ఞః ॥ ... ...

ఇతి శ్రీ పండిత పారిజాత కళాభిమల్లేత్యాది బిరుదరాజి విరాజమాన శ్రీమదనభూపాల పుత్రస్య మాంధాతుర్నిబంధే మహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాకే

ప్రథమ స్తరంగః.

శాతాతపీయ పరిభాషా.

అథ పరిభాషా॥ శాతాతపీయకర్మవిపాకే ॥ ప్రాయశ్చిత్తవిహీనానాం మహాపాతకినాం నృణామ్ । నరకాంతే భవేజ్జన్మ చిహ్నాంకిత శరీరిణామ్ । ప్రతిజన్మ భవేత్తేషాం చిహ్నం తత్పాపసూచకమ్ । ప్రాయశ్చిత్తే కృతేనాపి పశ్చాత్తాపవతాం పునః ॥ మహాపాతకజం చిహ్నం సప్తజన్మాని జాయతే । ఉపపాపోద్భవం పంచ త్రీణి పాపసముద్భవమ్ ॥ దుష్కర్మజా నృణాం రోగా యాంతి చైనక్రమాచ్ఛయమ్ । జపైస్సురార్చనైర్హోమైర్దానైస్తేషాం శమో భవేత్ ॥ పూర్వజన్మకృతం పాపం నరకస్య పరిక్షయే॥

ఇతి శాతాతపీయపరిభాషా.

— అథ రోగనామాని. —

బాధతే వ్యాధిరూపేణ తస్య కృచ్ఛ్రాదిభిశ్శమః॥ కుష్ఠశ్చ రాజయక్ష్మా చ ప్రమేహో గ్రహణీ తథా । మూత్రకృచ్ఛ్రాశ్మరీకాసా అతిసార భగంధరౌ ॥ దుష్టవ్రణం గండమాలా పక్షఘాతోఽక్షినాశనమ్ । ఇత్యేవమాదయో రోగా మహాపాపోద్భవాః స్మృతాః॥ జలోదర ప్లీహ గుల్మ శల్య శోక వ్రణానిచ । శ్వాసాజీర్ణ జ్వరచ్ఛర్ది భ్రమమోహగళగ్రహాః ॥ రక్తార్బుదవిసర్పాద్యా ఉపపాపోద్భవాగదాః । దండాపతానకసిత వపుఃకంప

విచర్చికాః॥ వల్మీకపుండరీకాద్యా రోగాః పాపసముద్భవాః । తథార్శా
ద్యాస్తృణాం రోగా అభిశాపాద్భవన్తిహి ॥ అన్యేచ బహవో రోగా జాయం
తే దోషసంకరాః । ఉచ్యం తేథ సదానాని ప్రాయశ్చిత్తాని చ క్రమాత్ । మహా
పాపేషు సర్వం స్యాత్ తదర్థం తూపపాతకే । దద్యాత్పాపేషు షష్ఠాంశం
కల్ప్యం వ్యాధిబలాబలమ్॥ "మహాపాపేషు సర్వం స్యాత్" ఇత్యాది సమర్థ
విషయే యోజ్యమ్ । అసమర్థస్యతు షడ్వార్షికం వక్ష్యతి । అథ సాధార
ణం తంత్రం గోదానాదిషు కథ్యతే ॥ గోదానే వత్సయుక్తా గాః సుశీలాః సు
పయస్వినీః ॥ వృషదానే శుభోనడ్వాన్ సుశుక్లాంబర కాంచనః । నివర్త
నాని భూదానే దశ దండా ద్విజాతయే ॥ నివర్తన స్వరూపం పరిమాణ ప్ర
కరణే వక్ష్యతే ॥ సువర్ణ పరిమాణమపి ॥ సువర్ణం త్వర్ధ నిష్కం తు త
దర్ధార్ధ క్రమాత్ తతః । మహిషీం మహిషీదానే దద్యాత్స్వర్ణాంబరా
న్వితామ్ ॥ సువర్ణం చాంబరం చేతి విగ్రహః । దద్యాదజామజాదానే సు
వర్ణఫల సంయుతామ్ ॥ పలలక్షణమపి పరిమాణ ప్రకరణ ఏవ వక్ష్యతే ॥
లక్షము ద్రాచరం పుష్పం ప్రదద్యాద్దేవతార్చనే । దద్యాద్ద్విజ సహస్రా
య మృష్టాన్నం ద్విజభోజనే ॥ బ్రాహ్మణభోజనే సహస్రసంఖ్యా ॥ పుష్పే
షు లక్షమిత్యాది సవర్ణం శక్తవిషయమ్ ॥ అశక్తస్యతు శక్త్యనుసారేణ క
ల్ప్యమ్ ॥ రుద్రప్రోక్తైః కుసుమైః పూజయిత్వా త్ర్యంబకమ్ ॥ ఏకాదశ
జపేద్రుద్రాన్ దశాంశం గుగ్గులేన తు । హుత్వాభిషేచనం కుర్యాత్ మంత్రైర్వ
రుణదైవతైః ॥ శాంతికే గణశాంతిశ్చ గ్రహశాంతిక పూర్వకమ్ । ధాన్య
దానే శుభం ధాన్యం ఖారీషష్టి సమన్వితమ్ । వస్త్రదానే దుకూలం చ దేయం
కర్పూరసంయుతమ్ ॥ రుద్రజప ఇత్యాది- రుద్రస్వరూప వృష్టిదైవతాది
భాగేన ప్రేక్ష్యతే ॥ దశాంశేన గుగ్గుల హోమానంతరం వారుణైర్మంత్రై
రపి యజమానమభిషించేత్ ॥ యద్యేకాదశవారం రుద్రం జపేత్ తద్యేకవా
రం ద్వావృత్యా హోమః కార్యః ॥ అయమేవ దశాంశ హోమః - తథ్య

ప్రతిమంత్రం స్వాహాశబ్దముచ్చార్య జుహుయాదన్నం సకలంరుద్రాన్ప్రత్యే
కవారమేవ జుహుయాత్ ॥ మంత్రవిచ్ఛేదశ్చ స్వాధ్యాయనాదేవ అవగమ్య
తే ॥ అథచాగ్రేపి ప్రదర్శ్యతే ॥ గణశాంతి గణేశ్వరశాంతిః ॥ సాచా
గ్రేభిధాస్యతే ॥ గ్రహశాంతిర్నవగ్రహశాంతిః- ఇయమప్యగ్రేప్రసఙ్గః ప్ర
దర్శ్యతే ॥ శారీరలక్షణంతు పరిమాణప్రకరణేవక్ష్యతే ॥ ప్రాయశ్చిత్తో
పక్రమప్రకారః ॥ ప్రాయశ్చిత్తోపక్రమప్రకారమాహ ॥ దశపంచత్రయో
వాపి బ్రాహ్మణాస్సభ్యస్సభాసదః । తేషామనుజ్ఞయాసర్వ ప్రాయశ్చిత్త
ముపక్రమేత్ ॥ విధాయవైష్ణవంశ్రాద్ధంసంకల్పంనిజకామ్యయా । ధేనుం
దద్యాద్ద్విజాయాథ దక్షిణాంచస్వశక్తితః ॥ తేషామనుజ్ఞయేత్యాది, తే
షాం బ్రాహ్మణానాం, అనుజ్ఞయా ప్రాయశ్చిత్తం భవతీతి భవతేరధ్యాహా
రః॥ ఉపక్రమే, ప్రాయశ్చిత్తస్యోపక్రమే, విష్ణుముద్దిశ్య ప్రాయశ్చిత్తంవి
ధాతా, శ్రద్ధయాదీయతఇతిశ్రాద్ధం, తచ్చసాంకల్పికం, పిండదానరహితమ్॥
ధేనుందద్యాత్- సభాయాముపవేశితానాం బ్రాహ్మణానాం బ్రహ్మదం
డత్వేన దక్షిణాదికం శ్రాద్ధాంగత్వేన బ్రహ్మదండత్వేచయా ధేనుర్దీయ
తే- సాచ ప్రత్యక్షధేనుః ॥ అపితు ప్రత్యామ్నాయద్వారా బహుభ్యశ్చేదే
కాదీయతే- తదాత్రైస్సావిక్రేయాస్యాత్ । విక్రయశ్చనిషిద్ధాంగిరసా - బ
హుభ్యోనప్రదేయానిగా గృహం శయనంస్త్రియః - విభక్త దక్షిణా
హ్యేతాబ్రాహ్మణంతారయంతిహి ॥ ఏకాహ్యేకస్య దాతవ్యా బహు
భ్యోనకదాచన ॥ సాతువిక్రయమాపన్నా దహత్యా సప్తమంకులం, ఇతి॥
ధేనుందద్యాద్ద్విజేభ్యోథ దక్షిణాంచస్వశక్తితః, ఇత్యుక్తం ॥ తదనంతర
కృత్యమాహ ॥ అలంకృత్యయథాశక్త్యా వస్త్రాలంకరణైర్ద్విజాన్ । యా
చేతదండవన్నత్వా ప్రాయశ్చిత్తంయథావిధి । పునస్తాన్పరిపూర్త్యర్థమ

—* వ్రతాంగదానాని. *—

ర్చయేద్విధివద్ద్విజాన్ ॥ దద్యాద్వ్రతాంగదానాని తేభ్యశ్శ్రద్ధాసమ

స్వితః ॥ వ్రతాంగదానాని॥ గోభూహిరణ్యరజత వాసోఘృత గుడధాన్యా న్యన్యాన్యపి విశేష విహితాని దానాని వ్రతాంగదానానీత్యుచ్యంతే ॥ సంతుష్టా బ్రాహ్మణాదద్యు రచ్ఛిద్రం వ్రతకారిణే । అచ్ఛిద్రమస్త్విదం వాక్యం దద్యు బ్రూయురిత్యర్థః ॥ సత్యమ్బ్రాహ్మణ వచనమేవాచ్ఛిద్రం వాక్యం-న తచ్ఛిద్రం తథాచ్ఛిద్రం యచ్ఛిద్రం వ్రతకర్మణి ॥ సర్వం భవతు తేచ్ఛిద్రం యస్య చేచ్ఛంతి వై ద్విజాః । బ్రాహ్మణా యాని భాషంతే మన్యంతే తాని దేవతాః ॥ సర్వదేవమయా విప్రాః న తద్వచనమన్యథా । ఉపవాసో వ్రతం చైవ స్నానం తీర్థఫలం తపః ॥ విప్రైస్సంపాదితం యస్య సంపన్నం తస్య తద్భవేత్ । బ్రాహ్మణా జంగమం తీర్థం నిర్మలం సార్వకాలికమ్ ॥ తేషాం వాక్యోదకేనైవ శుధ్యంతి మలినా జనాః । సంపన్నమితి యద్వాక్యం వదంతి క్షితిదేవతాః ॥ ప్రణమ్య శిరసా ధార్య మగ్నిష్టోమ ఫలం లభేత్ । తేభ్యోనుజ్ఞామితి ప్రాప్య ప్రతిపద్య తతాశిషః ॥ భోజయిత్వా ద్విజాన్ఛక్త్యా భుంజీత సహ బంధుభిః॥ ఇతి శాతాతపీయ కర్మవిపాకోక్త పరిభాషా॥ అథకర్మవిపాకోక్త పరిభాషా॥ అథకర్మత్రయోపాయా క్రూరవ్యాధివిపర్యయా॥ క్రియాసహత్వాత్ప్రత్యామ్నాయ గోదద్వాద్వ్యాధికశ్చితః ॥ క్రూరశబ్దేన ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదిన్యుచ్యంతే॥ తేషాం సర్వేషాం క్లేశసాధ్యత్వాత్ । తల్లక్షణాని చాభిధాస్యంతే ॥ ప్రాజాపత్యాదికరణమేకా కోటిః-వ్యాధివిపర్యయో నామ వ్యాధిప్రతికృతిదానం ॥ ఇత్యుంత్యపగా కోటిః- ఏ వం ద్వ్యపక్షౌ । కృచ్ఛ్రాద్యాచరణస్య క్లేశాకర్మకత్వాద్దుర్గస్య చ క్లేశాసహత్వాత్ - కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయత్వేన గోందద్యాత్। కృచ్ఛ్రాదిషు ప్రత్యామ్నాయత్వేన గావో దాతవ్యా ఇత్యర్థః - తత్రకస్మిన్కృచ్ఛ్రేకతిసంఖ్యాకా గావోదాతవ్యా ఇత్యత్రాహ ॥ ఏకాంకృచ్ఛ్రేద్వేతి ప్రశ్నాచాంద్రాయణేవ్రతే .. గవామభావే నిష్కం వా సాసీతిశతకృచ్ఛ్రదః ॥ జపదానేపి తత్తుల్యం కూశ్మాండగణ హోమమకృత్। సర్వపాపప్రణుత్యర్థమథవ్యాధివిపర్యయః॥

ఏకాంగాంకృచ్ఛ్రమిత్యాది ॥ ఏకాంగాంకృచ్ఛ్రప్రాజాపత్యే ॥ కృచ్ఛ్రలక్షణం
పరిమాణప్రకరణేఽభిధాస్యతే॥ సాశీతిశతకృచ్ఛ్రదః షడ్వార్షిక ప్రాయశ్చి
త్తమశీత్యుత్తరంకృచ్ఛ్రాణాంశతంభవతి॥షడ్వార్షికప్రాయశ్చిత్తప్రదర్శ
నంచ ప్రాయేణ కర్మవిపాకే క్షీణపాపత్వేన షడ్వార్షికప్రాయశ్చిత్తా
పేక్షయా అధికప్రాయశ్చిత్తప్రాప్త్యభావాత్ । సాశీతిశతకృచ్ఛ్రప్రత్యా
మ్నాయత్వేన గవాదికం దదాతి సాశీతి శతకృచ్ఛ్రదః॥ అథవా ॥"కృత్వా
త్వాగ్బ్రహ్మహత్యాయాష్షడబ్దంకృచ్ఛ్రమాచరేత్"ఇతి।సంభావితపాప ని
వృత్త్యర్థం సాశీతి శతకృచ్ఛ్రదః । షడబ్దప్రత్యామ్నాయత్వేన గవాదిదా
తా భవేదిత్యర్థః ॥ జపదానేపీతి ॥ జపశ్చదానంచ జపదానేతేపికుర్వీత-
తత్రజపే తత్తత్సూక్తంతత్తద్వ్యాధ్యుపశమనసమర్థసౌరాదిసూక్తంభ
వతీత్యర్థః- దానంగోభూహిరణ్యాదీనాం తానిచ పూర్వ మభిహితాని।
సర్వపాపనివృత్త్యర్థం కూశ్మాండగణహోమకృద్భవేత్ ॥ అథవ్యాధివిప
ర్యయః పఠ్యత ఇతిశేషః ॥ కర్మణోరుపాయత్వేనోపాయద్వయమభిహి
తమ్ ॥ కృచ్ఛ్రాదికరణంవ్యాధిప్రతికృతిదానంచేతి । తత్ర కృచ్ఛ్రశబ్దః తపః
ప్రధానకర్మ- వర్షకూశ్మాండగణహోమావపితపఃప్రధానావితి తా
వపి ప్రాజాపత్యాది కృచ్ఛ్రకోటావేవాంతర్భవతః- అతస్సమగ్రాం కృచ్ఛ్ర
కోటిమభిధాయవ్యాధిప్రతికృదిదానంవక్తవ్యమ్ ॥ తస్మాత్కూశ్మాండ గ

—(*) కూశ్మాండ గణహోమః. (*)—

ణహోమావభిధీయేతే॥కర్మణి॥"యద్దేవాదేవహేడనం"ఇత్యాదయో
మంత్రాస్తైత్తరీయారణ్యకేసమామ్నాతాః॥సకూశ్మాండహోమః॥యస్మిం
శ్చ"అగ్నే నయసుపథా"ఇతిచ॥తథా"అగ్నేమన్వేప్రథమస్యప్రచేతసః"
ఇత్యాద్యాఋచస్తైత్తరీయశాఖాయాంసగణహోమః॥ తత్రజామదగ్న్య
ప్రోక్తకూశ్మాండగణహోమవిధిః ॥ అథాతస్సంప్రవక్ష్యామికూశ్మాండ
గణముత్తమమ్ । ఏనసాంస్థూలసూక్ష్మాణాం ప్రాయశ్చిత్తంతువైదికమ్॥

అకుర్వన్విహితంకర్మ నిందితంచ సమాచరన్ । ప్రసజ్జం శ్చేంద్రియార్థే
షు ప్రాయశ్చిత్తీభవేద్ద్విజః॥ చతుర్వింశతిరాత్రిస్తుపరివేత్తాపిదీక్షితః। ద్వా
దశత్వగ్రదిధిషుష్షడ్రాత్రీస్త్ర్యావదన్నపి ॥ అగ్రదిధిషుః- జ్యేష్ఠే ఆకృతాధానే
సతి కనీయాన్యస్త్వగ్నిమాదధాతి తదా జ్యేష్ఠస్త్వగ్రదిధిషురిత్యుచ్యతే- ప
రివిత్తిరిత్యర్థః ॥ తిస్రోరాత్రీర్నిరశనశ్చ భవతి దీక్షితోద్విజః - సమాంస
మన్నమశ్నీయాన్నోపేయాత్తామినీమపి ॥ నోపర్యాసీతనద్ధాయాంజిగు
ప్సేతానృతాద్ద్విజః । పయోవ్రతం బ్రాహ్మణస్య ప్రాయశ్చిత్తార్థ మి
ష్యతే । సావిత్రీంచజపేన్నిత్యం పవిత్రాణిచ శక్తితః । సర్వేష్వేవ వ్రతే
ష్వేవం ప్రాయశ్చిత్తార్థమిష్యతే ॥ ఇతిజామదగ్న్యప్రోక్తకూశ్మాండ గ
ణహోమవిధిః॥ ... ... *

అథబోధాయనోక్త కూశ్మాండగణహోమవిధిః.

"ఏనో భ్రూణహత్యాయాస్తస్మాన్ముచ్యతే" ఇతి॥ అథ "కూశ్మాండైర్జుహు
యాద్యోఽపూత ఇవ మన్యేత "భ్రూణహత్యాయాస్తస్మాన్ముచ్యతే" ఇతి ॥ అ
యోనౌ రేతస్సేకః స్వప్నాదనూత్పన్నః - భ్రూణహత్యా బ్రహ్మహత్యా-
యోవా పవిత్రకామోవాఽమావాస్యాంపౌర్ణమాస్యాంవా కేశశ్మశ్రులో
మనఖాని వాచయిత్వా బ్రహ్మచారికల్పేన వ్రతముపైతి సంవత్సరంమాసం
చతుర్వింశతి ద్వాదశషట్త్రిస్రో రాత్రీర్నమాంసమశ్నీయాన్న స్త్రియ ము
పేయాన్నోపర్యాసీతజుగుప్సేతానృతాత్॥పయోవ్రతః ప్రథమః కల్పః॥యావ
కంచోపభుంజీత కృచ్ఛ్రం ద్వాదశరాత్రంవా ల్పభిక్షేతవా తద్విధిష్వితి॥ తద్విధి
షు కృచ్ఛ్రశతైకభక్తాదిషు విధిషు ఏకభక్తాదినినిష్పాదయేదిత్యర్థః ॥ యదీ
వాగూంరాజన్యఆమిక్షాం వైశ్యః- యదిమన్యేతోపదస్యా - పదాసౌఘే
తిబ్రాహ్మణః ॥ పాకయజ్ఞకధర్మేణాగ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్య
పరిధానప్రభృత్యగ్నిముఖాంతంకృత్వాసావిత్రీం పురోనువాక్యామనూచ్య
సావిత్ర్యా ప్రపక్వాజ్జుహోతి ॥ అథ "స్విష్టకృతంహవ్యవాహమభిమాతి

స్వాహా" మిత్యనూచ్య "స్విష్టమగ్నే అభిత త్పృణాహిహి" ఇతియాజ్య
యాచరుశేషంజుహోతి ॥ అథకూశ్మాండైః "యద్దేవా దేవహేడనం
యదదివ్యంనృణమహమాయుష్టే భూవాయుష్టే విశ్వతోదధదిత్" ఇత్యే
తైత్తిరీభిరనువాకైః ప్రతిమంత్రమాజ్యం హుత్వా- "సింహేమ్యావ్యాఘ్రః"
ఇతి చతస్రః స్వాహుతీః "అగ్నేభ్య ఆవర్తన్నగ్నే అంగిరః పునరూ
ర్జా సహరయ్యేతిచ" హుత్వాసమిత్పాణిః "యజమానలోకే వస్యా
యావైశ్వానరాయప్రతివేదయామః" ఇతిద్వాదశర్చేన సూక్తేనోపతిష్ఠ
తే- యస్మే మదసావాచా కృతమేనః యథా తథం స్వాహాథపరం దదాతి జ
యప్రభృతిసిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్- ఇతిబోధాయనోక్త కూశ్మాండవి
ధిః ॥ అథ కూశ్మాండహోమవిధిర్మంత్ర పాఠానుష్ఠాన క్రమ సహితః
ప్రదర్శ్యతే ॥ తత్రైకోజమదగ్నిప్రోక్తగిపక్వహోమాది రహితో లఘుక
ల్పః ప్రదర్శితః ॥ అపరశ్చపక్వహోమాదిసహితో గురుకల్పోబోధాయన
ప్రోక్తోనిరూపితః- సర్వశాఖాది కరణ తయైవబహుభి ర్నిరూపితః - కూ
శ్మాండహోమ ఏకవేతి గుణోప సంహారన్యాయేన ఆవిరుద్ధసకలాంగో
పసంహారఃకర్తవ్యః॥ అథవా "ఏనసిగురుణిగురూణిలఘునిలఘూని" ఇతిగౌ
తమస్మరణాత్। అపనోద్య పాపాల్పత్వేన లఘుపక్షంస్వీకార్యః - ఇతర
థా గురు పక్షాదరఇతి వ్యవస్థా, యోమహాపాతకాది దోషదూషితః కృత
ప్రాయశ్చిత్తోపి మనఃపరితోషం నప్రతిపద్యతే - యశ్చాగమ్యాయాయో
నౌవా రేతస్సించతి- యశ్చ బ్రహ్మహత్యావర్జంసాక్షాద్ద్వాదశవార్షికా
దిప్రాయశ్చిత్తానామవిషయాణి మహాపాతకాదీని కరోతి ॥ యోపి పవిత్ర
కామస్సకూశ్మాండహోమంకుర్వీత- యశ్చాధానాదీనికర్మాణి చికీర్ష
తి - సోపికర్మాదిషు కూశ్మాండీభిర్జుహుయాత్ ॥ అథప్రయోగః॥ అ
మావాస్యాయాం పౌర్ణమాస్యాంవాన్యత్ర వివాహిత కాలే పూర్వా
హ్ణే కేశశ్మశ్రునఖాదివాపయిత్వా తీర్థార్ణవ గాహాచమన మంత్రప్రోక్ష

ణాపుణ్యాహవాచనాని కృత్వాస్థండిల ముపకల్ప్య స్వగృహ్యోక్త విధినా
గ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాణాయామానగ్ని ప్రతిష్ఠాతః పూర్వం పశ్చా ద్వావి
ధాయ "అముకప్రయోజనార్థం కూశ్మాండహోమం కరిష్యే" ఇతిసంకల్ప్య
చరుహోమపక్షే "యథాశాఖం సవితా దేవతా చరుహవి రాఘారం చత
స్రిం" ఇత్యాద్యఖిలమప్యపరి స్తీర్య పాత్రాసాదన పాకాన్నం చ యథా గృ
హ్యం విధాయ చరుం పక్వమభిఘార్యో ద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘార్యావదాన
ధర్మేణావదాయ సావిత్రీపురోనువాక్యానూచ్య సావిత్ర్యైవ యాజ్య
యాజుహుయాత్॥ గాయత్ర్యా విశ్వామిత్రఋషిస్సవితా దేవతా గాయత్రీ
చ్ఛందశ్చరుహోమే వినియోగః-ఓంతత్సవితుర్వరే-ప్రచోదయాత్-ఓమితిసా
విత్రీపురోనువాక్యామనూచ్య పునరపి సావిత్రీమేవయాజ్యాం పఠిత్వాస్వా
హా సావిత్ర్యా ఇతిజుహోతి ॥ తతస్స్విష్టకృతమవదాయ హవ్యవాహమి
తి పురోనువాక్యామనూచ్య స్విష్ట మగ్న ఇతి యాజ్యాం స్వాహాంతం పఠి
త్వాజుహోతి ॥ ద్వయోరనయో ర్విశ్వేదేవా ఋషయః, అగ్నిస్స్విష్టకృద్దే
వతా, అనుష్టుప్ విరాట్ఛందః- స్విష్టకృద్ధోమేవినియోగః- అగ్నయే
స్విష్టకృత ఇత్యుద్దేశత్యాగః- హుతశేషమగ్నేః పురస్తాదశ్వత్థ పర్ణేషుని
దధాతి॥ అథ "యద్దేవా దేవ హేడన" ఇతిత్రిభిరనువాకై రాజ్యహోమః- కే
చనసావిత్ర్యా పక్వహోమానంతరం స్విష్టకృతమవదాయస్థాపయిత్వా
యద్దేవేత్యాదిభిరనువాకై రాజ్యహోమం విధాయ స్విష్టకృద్ధోమ మిచ్ఛం
తి మేచ పక్వహోమం నకుర్వతే తేషామాజ్యభాగానంతరమేవ త్రిభి రనువా
కై రాజ్యహోమః- తత్ర "యద్దేవా దేవ హేడన" ఇత్యేకవింశత్యృచస్య బ్ర
హ్మా స్వయంభూఋషిః- లింగోక్తా దేవతా ఆదిత ఆరభ్య చతస్రణామ
నుష్టుప్ఛందః- షష్ఠీషడవసానాం అతిజగతీ సప్తమీజగతీ అష్టమీత్రిష్టుప్- నవ
మీషట్పదాజగతీ- దశమీబృహతీ- తతో ద్వేషట్పదేశక్వర్యౌ త్రయోదశీ
త్రిష్టుప్- చతుర్దశీసప్తపదా- పంచదశ్యనుష్టుప్-షోడశ్యనుష్టుప్ విరాట్

సప్తదశీగాయత్రీ తతస్తిస్రస్త్రిష్టుభః- ఏకవింశత్యనుష్టుప్- ఆజ్యహోమే వినియోగః- అథమంత్రాః- యద్దేవాదేవేత్యనువాకః యదదీవ్యం ఇతిద్వితీయానువాకస్య త్రయోదశర్చస్య బ్రహ్మాస్వయంభూఋషిః. లింగోక్తాదేవతా-ఆద్యాప్రస్తారపఙ్క్తిః-ద్వితీయాద్యాశ్చతస్రస్త్రిష్టుభః-షష్ఠీగాయత్రీ సప్తమ్యాస్త్రిష్టుభః - దశమ్యనుష్టుప్ - ఏకాదశీతనుః - పదోష్ణిక్- ద్వాదశ్యనుష్టుప్ - ఆజ్యహోమేవినియోగః - యదదివ్యంమృణమితి ద్వితీయోనువాకః- "ఆయుష్టే" ఇతి తృతీయానువాకస్య సప్తదశర్చస్య బ్రహ్మాస్వయంభూఋషిః- లింగోక్తాదేవతా- ఆద్యానుష్టుప్ - ద్వితీయా తృతీయే త్రిష్టుభౌ - తతష్షడనుష్టుభః- పంచదశీకకుర్మతీ- షోడశ్యనుష్టుప్ - సప్తదశీపంచపదా- శక్వర్యత్యష్టివాక్- ఆజ్యహోమేవినియోగః. ఆయుష్టఇతి తృతీయోనువాకః- ఇత్యేనువాకత్రయేణస్రుచా ప్రతిమంత్రంహుత్వా- యజమానోగ్నేర్దక్షిణతస్సమిత్పాణిరుదఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ "వైశ్వానరాయ ప్రతివేదయామ" ఇతి ద్వాదశర్చేనసూక్తేనఅగ్నిముపస్థాయ "యస్మై మనసా" ఇత్యనయాస్వాహాంతయా సమిధమగ్నౌ ప్రక్షిప్యజయాదిహోమంకుర్వీత- ఏతచ్చ జనదగ్నిమతే బోధాయనమతేనువాకత్రయేణాజ్యహోమానంతరం "సింహేమేవ్యాఘ్రే" ఇత్యాద్యాభిశ్చతసృభిఃస్రుచాహుతీరాజ్యం ప్రత్యేకం హుత్వాయజమానః పూర్వోక్తమంత్రేణాగ్నౌ ప్రక్షిప్యజయాదిభిర్హుత్వా ప్రణీతామోక్షబ్రహ్మవిసర్జనాంతం కర్మకుర్వీతయో వాజ్యహోమానంతరంస్విష్టకృద్ధోమం మన్యతే సమిధమాదాయానంతరం తైః పూర్వోక్తం హుత్వాజయాదికంకుర్వీత ఏతచ్చపాప తారతమ్యానుసారేణ పూర్వోక్తత్రిరాత్రాది సంవత్సరాంత పక్షాణాం మధ్యేన్యతమపక్షాశ్రియణేనకర్తవ్యం- యావత్కర్మ సమాప్తిపర్యంతం బ్రాహ్మణస్యయవాగూ రాజన్యస్య ఆమిక్షావ్రతం వైశ్యస్యయదిమన్యే తపయోవ్రతాదిక్షీణోభవామీతితదా ఓదనాదిభిః పూర్వోక్తైస్శరీరధారణం కుర్వీత ప

యో౽వ్రత మిత్యాదేరయమర్థః ॥ పయఏవ బ్రాహ్మణస్యక్షుద్భంజనం - తథాక్షత్రియోయవాగూం- వైశ్యస్త్వామిక్షామితి। అథ ‘‘సింహేవ్యాఘ్ర’’ ఇత్యాదయోమంత్రా ఋష్యాదిసహితాః ప్రదర్శ్యంతే ‘‘సింహేవ్యాఘ్ర’’ ఇతి చతసృణాం సోమఋషిః - త్విషిర్దేవతా త్రిష్టుప్ఛందః. ఆజ్యహోమే వినియోగః- అగ్నేభ్య ఆవర్తిన్ ఇతి- చతసృణామగ్నిఋషిః-అగ్నిరభ్యావర్తీ దేవతా - ఆద్యాపంచపదోష్ణిక్ ద్వితీయా పంచపదామహాబృహతీ. ఇతరేద్వే గాయత్ర్యౌ ఆజ్యహోమేవినియోగః. అథ సమిధమాదాయోపస్థానంకుర్వీత ‘‘వైశ్వానరాయ’’ ఇత్యనేనసూక్తేన అస్యసూక్తస్యద్వాదశర్చస్య బ్రహ్మాస్వయంభూఋషిః- వైశ్వానరోఽగ్నిః లింగోక్తా దేవతా- ఆద్యేత్రిష్టుభౌ- తతస్తిస్రస్త్రిష్టుభః ॥ అష్టమీపఙ్క్తిః - తతోద్వేత్రిష్టుభౌ- ఏకాదశీద్వాదశీపంచ పదేశక్వర్యౌ ఉపస్థానేవినియోగః ‘‘వైశ్వానరాయ ప్రతివేదయామః’’ ఇత్యుపస్థాయ యస్మ ఇత్యనయార్చా సమిధమగ్నావాదధ్యాత్- అస్యా ఋచోఽపి బ్రహ్మాస్వయంభూఋషిః- అగ్నిర్దేవతా అనుష్టుప్ఛందః- సమిద్ధోమేవినియోగః॥ అథజయాది హోమః ॥ ఆజ్యహోమాత్పూర్వవత్స్విష్టకృద్ధోమాకరణ పక్షేపూర్వంతే సహవిషాస్విష్టకృతంజుహోతి ‘‘హవ్యవాహం’’ ఇతిపురోనువాక్యామనూచ్యస్విష్ట మగ్న ఇతి యాజ్యయా అథహుతశేషమగ్నేః పురస్తాదశ్వత్థపర్ణేనిధాయ ‘‘కర్మసమృద్ధ్యర్థం జయాది హోమంకరిష్యే’’ ఇత్యభిలప్యజయాది హోమంకుర్వీత- తత్ర త్రయోదశానాం యజుషాం జయమంత్రాణాం విశ్వేదేవా ఋషయః ప్రతిమంత్రం ప్రథమపదోక్తా గుణవిశిష్టాదేవతా ఆజ్యహోమే వినియోగః- కర్మసమృద్ధవావినియోగః ॥ చిత్తంచస్వాహా - చిత్తాయేత్యుద్దేశత్యాగః - ఏవమేవస్వాహా ప్రభృత్యుత్తరత్రాపి ద్రష్టవ్యమ్॥ అథాభ్యాతానాః - అష్టాదశానామభ్యాతానానాం విశ్వేదేవా ఋషయః ప్రతిమంత్రం ప్రథమపదోక్తాగుణ విశిష్టాదేవతా - యజుషాంనచ్ఛందో

నియమః- ఆజ్యహోమేకర్మ సమృధ్యర్థేవావినియోగః - ఇత్యభ్యాతా
నానథరాష్ట్రభృతః ॥ అత్రామ్నాయ పాదేన ద్వాదశమంత్రా అర్థత
స్తంత్ర ఏవద్వావింశతిః ॥ ఏషాం ద్వావింశత్యేర్యజుషాం విశ్వేదేవాఋ
షయః- స్వస్వ మంత్రోక్తగుణ విశిష్టాగంధర్వాప్సరసశ్చ దేవతాః- అమ్నా
యపాదేన సప్తమస్య భువనస్పతి ర్దేవతా - ఆజ్యహోమేవినియోగః-
కర్మ సమృధ్యర్థేవావినియోగః "ఋతాషాడృత ధామాగ్నిర్గంధర్వస్స
ఇదం బ్రహ్మక్షత్రం పాతుతస్మైస్వాహా ॥ ఋతాసాహే ఋతధామ్నే
గంధర్వాయస్యౌషధయోప్సరస ఊర్జోనామస ఇదం బ్రహ్మక్షత్రంపాతు
తా ఇదం బ్రహ్మక్షత్రంపాంతు తాభ్యస్స్వాహా - ఓషధీభ్యోప్సరోభ్య
గ్భ్యః" ఇత్యాది- జయాభ్యాతానా రాష్ట్రభృచ్చేతి గుణత్రయమంత్ర
హోమా ఉచ్యంతే- తథా సమనంతరవక్ష్యమాణాః ప్రజాపతయ ఇత్యా
రభ్యస్విష్టకృదంతాః పంచాప్యుపహోమా అభిధీయంతే - ఏతేపంచప్రా
యశ్చిత్తార్థమపి- తత్రపంచానాం మంత్రాణాం "ప్రజాపతయ" ఇత్యాదీ
నాం మధ్యేప్రథమాంత్యయోర్విశ్వేదేవా ఋషయః ఆదితఆరభ్య ప్రజా
పతిరగ్నిర్వాయుస్సూర్యస్విష్టకృద్దేవతాః - ప్రజాపతయ ఇతిత్రిష్టుప్- ఆ
ద్యావ్యాహృతిః దేవీ గాయత్రీ। ద్వేఉష్ణిహౌ - యదస్యేతి ద్రాష్ట్రీయ
జుః- ఆజ్యహోమేకర్మ సమృధ్యర్థేవావినియోగః- "అనూయాజసమి
ధమగ్నయేస్వాహా" ఇత్యగ్నావాధాయపక్వహోమపక్షేబహిరంజనపరిధి
ప్రాహరణస్రగ్ స్రావహోమానంత్రం కుర్వీత - విశ్వేభ్యో దేవేభ్యస్స్రగ్
స్రావంజుహోతి-అథవా "ప్రజాపతిమృష్టస్స్రగ్ స్రావభాగాస్థతి" యజుః
పఠిత్వాజుహుయాత్ - అనాజ్ఞాతత్రయస్య విశ్వేదేవాఋషయః - అగ్ని
ర్దేవతా- ఆద్యేత్రిష్టుభౌ- తృతీయానుష్టుప్- అనాజ్ఞాతదోష నివృత్త్యర్థే
జపేవినియోగః ॥ అథయాభ్రేష పరిహారార్థం "భువస్స్వాహా" ఇతి జుహు
యాత్- అత్ర ఋష్యాది ప్రాగేవాభిహితం॥ అథయత ఇంద్రస్స్వస్తిదేతిచా
భ్యాంజుహుయాత్ - ఏతయోర్విశ్వేదేవా ఋషయః - అనుష్టుప్ఛందః-

న్యూనాతిరేకపరిహారార్థేవినియోగః-అథ "యన్మ ఆత్మనఃపునరగ్నిః" ఇతి ద్వే అహుతీజుహుయాత్ - క్రమేణమంత్రయో రేతయో ర్విశ్వే దేవాఋషయః- అద్యస్యాగ్నిజాత వేదా దేవతా - ద్వితీయస్యాగ్ని బృహస్పత్యోవినా దేవతే-కర్మణస్సగుణార్థత్వే వినియోగః అథ "ఇదంవిష్ణుస్త్ర్యంబకం" ఇత్యాభ్యాంహోమః-తత్రక్రమేణ విశ్వేదేవాఋషయః- విష్ణురుద్రౌచదేవతే- యథాక్రమం- క్రమేణగాయత్ర్యనుష్టుప్ఛందః- సమూఢమస్యపాగం సురే-విష్ణవే॥అథ "ఆభిర్గీర్భిరితి" అనయాజుహుయాత్-అస్యావిశ్వేదేవాఋషయః- ఇంద్రోహరిర్వాదేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః- వర్ణకాల స్వస్థానలోప పరిహారార్థేవినియోగః- అథ పునస్త్వనయావ్యస్తవ్యాహృతిభిశ్చ హోమః - వ్యాహృతీనామృష్యాదీని ప్రాగభిహితాని- పునస్త్వేత్యస్య అగ్నిఋషిః- వసురుద్రాదిత్యా దేవతాః- త్రిష్టుప్ఛందః- మంత్రచతుష్టయస్యావఘాతదోష పరిహారార్థేవినియోగః-అత్రవ్యాహృతిభిహుత్వా "పునస్త్వా" ఇత్యనయాచహుంత్వాథసమస్తవ్యాహృతిభిర్జుహుయాత్॥ పరిషేచనాది బ్రహ్మవిసర్జనాంతంకుర్వీత - ఏతచ్చ యావంతివ్రతవి నానితేషు ప్రతిదినమావర్తనీయమ్ ॥ అథ కూశ్మాండహోమే తైత్తిరీయశాఖా సమామ్నాయ గృహితామంత్రా అంగభావంభజంత ఇతితత్ర కాండానుక్రమేణాషమభిహితం - అథ శాఖాంతరానుసారేణాషర్థేదేపి నవిరోధః- ఏవమేవోత్తర గణహోమేష్వవగంతవ్యమ్ ॥ మహార్ణవాఖ్యే మహీతేప్రబంధే మాంధాతృనామ్నో మదనాత్మజస్య - సత్కర్మమాణిక్యగణేన పూర్ణేపూర్ణో ద్వితీయఃప్రథిత స్తరంగః ॥ ... ❋

ఇతిశ్రీ పండిత పారిజాత కఠారిమల్లేత్యాదిబిరుద రాజ విరాజ
మాన శ్రీమదనభూపాల పుత్రస్య మాంధాతుర్నిబంధే
మహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాకె
ద్వితీయ స్తరంగః.

శ్రీరస్తు.

శ్రీగణాధిపతయే నమః.

కర్మవిపాకగ్రంథే తృతీయస్తరంగః ప్రారభః

—* అథ గణహోమః. *—

సచాపస్తంబమతానుసారేణతావదభిధీయతే । అథానేవా కామ్యానాం కర్మణాం వా అదౌపవిత్రత్వాది కామోనాయదా తదైతత్కర్మ కర్తవ్యం- ఏషు కర్మసు పతిపత్న్యోస్సహాధికారః తేషామాధానాదీనామాదౌపత్నిసహితోన్యత్ర పవిత్రకామః స్వయంయజమానోదర్భేష్వాసీనో దర్భాన్ ధారయమాణః - ప్రాణానాయమ్య ముక్తప్రత్యాయనార్థం సప్తాహంసవనత్రయం గణహోమం హోష్యామీతి సంకల్ప్య-స్వస్వగృహ్యానుసారేణాగ్నిస్థాపన ప్రభృతి స్థాలీపాక ప్రతిష్ఠితం చర్వభిఘరణాంతం కృత్వాపాత్ర ప్రయోగకాలె ప్రోక్షణపాత్రేణ సహస్రణీతాపాత్రం తంతువేష్టితంకలశంచ ప్రయుజ్యప్రణీతా ప్రణయనకాలెప్రణీతామాసాద్య కలశేసపవిత్రెప ఆనియ్యోత్పూయనిదధాతి॥ అజ్యవిలాపన ప్రభృత్యగ్నిముఖాంతే కర్మణికృతేచరౌఘృతమన్నందద్వ్యాన్ ముపస్తీర్యద్విరవదాయాభిఘార్య "అగ్నేనయేతి" షడర్చేన "సహస్రశీర్షా" త్యష్టాదశర్చేన "అగ్నేర్మన్వేతి" ద్వావింశత్యృచేన మృగారసూక్తేన యావామింద్రావరుణేతి చతుర్మంత్రేణ "యోవామింద్రావరుణేత్యనేన" చాష్టమంత్రేణ "పవమానస్సువ" రిత్యనేనానువాకేనసప్తదశర్చేనయద్దేవాదేవహేడన "మితివింశత్యృచేన అచ్ఛిద్రపరితేనానువాకేనవైశ్వానరోన ఊత్యేష్ట మంత్రైర్నైతమష్టభిర్గణైః ప్రతిమంత్రం జుహోతి అపివాసకృదపహత్య జుహుయాదద్భ్యాత్- తతోజయాదయః- జయాదిహోమపక్షే జయాదీన్

కృత్వా స్విష్టకృతంజుహోతి ॥ తతః సకృదుపస్తరణం కృదవదానం ద్విరభి
ఘారణంచ - తతశ్శేషం వశిష్టంకర్మణా యథాగృహ్యంకుర్వీత - అస్యకర్మణః
ప్రాయశ్చిత్తార్థత్వేశమ్యాః పరిధయః ప్రకారాంతరత్వే పరిధిప్రహర
ణంభవతి - తతః కలశమాదాయ చతుష్పథంగత్వా పాదప్రక్షాళనంకృత్వా
చమ్యప్రాఙ్ముఖఆసీనః కలశమాదాయ "సింహేవ్యాఘ్ర" ఇత్యనువాకేన కల
శస్థాంస్వాత్మనశ్ఛాయాం దృష్ట్వాపత్నీభిః స్సకల కర్తృత్వే స్వాత్మనచ్ఛా
యాందృష్ట్వా "సుమిత్రానఅపఓషధయస్సంత్వి" తిభూమ్యాం కించిజ్జలమా
నీయ "దుర్మిత్రాస్తస్మైభూయాసు" రిత్యాదినాప్రతిక్షిపేత్ ॥
యస్యామస్యదిశిక్షేప్యోభవతి తత్రైవ - ఉపస్పృశ్యగృహంవ్రజేత్ - ఏవం
సప్తాహంత్రిషు సవనేషు కృత్వాశీర్వచనంకృత్వాశీర్వచనంకారయేత్ -
బ్రాహ్మణభోజనంకుర్వీత - సప్తాహం సవనత్రయే మౌనవ్రతీసకృద్ధవి
ష్యాశీ నియతేంద్రియశ్చభవేత్ ॥ ఇత్యాపస్తంబీయ గణహోమః - అథ
బోధాయన గణహోమః - కామ్యానాం కర్మణామాధానస్యవా అ
దౌయదా వాపవిత్రకామనాతదా గణహోమం కుర్యాత్ ॥ పూర్వా
హ్ణేప్రతిష్ఠాపనాంతంకృత్వా ప్రాణానాయమ్య సకల పాపక్షయార్థమ
శేష కర్మానుష్ఠానయోగ్యతా సిద్ధ్యర్థంవా గణహోమంకరిష్య ఇతిసం
కల్ప్య ॥ తత్రసవితాదేవతా - ఆజ్యాంతం తంత్రమిత్యాదిసంకల్ప్యపక్వ
హోమాంతంకృత్వా అవశిష్టచరౌ ప్రభూతమాజ్యమాసీయమేక్షణేనో
ఘాతంజుహోతి ॥ "అగ్నేనయ" ఇతిషడృచేనపవిత్రసూక్తేన "సహస్రశీర్షా
" పురుషసూక్తేన అష్టాదశర్చేన "అగ్నేర్మన్వే" ఇతిమృగారసూక్తేనద్వా
వింశత్యృచేనచతుష్పృత్రికేన "యావామింద్రావరుణే" తిచత్వారోమం
త్రాస్సానుషంగాః "యోవామింద్రావరుణావగ్నా" విత్యష్టౌమంత్రాః ॥
త్యాంహ్వాముచాభ్యాంగణాభ్యాం "పవమానస్సువరి" త్యేతేన అనువాకేన
ష్టదశర్చేన "యద్దేవాదేవహేడన" మిత్యచ్ఛిద్రపరితేనానువాకేనవింశత్య

చేన వైశ్వానరేణ ఊత్యేత్యష్టాభిరిష్టాభిర్జుహుయాదుత్తరం శతం వారుణం జపిత్వా- స్విష్టకృతమాదాయ వ్యాహృత్యాస్విష్టకృతాది పరదానాంతం కృత్వా ఉదకపాత్రమాదాయ నైఋతీందిశంగత్వా చతుష్పదే ఉపవిశ్యోదపాత్రం పురోనిధాయతత్రాత్మనోరూప మవేక్షమాణః పాప్మనోపఃధీర్వాప్మానం వివిచ్యతత్రనిధాయ్యవిసీర్ధః మంత్రాన్ "సిహ్మేమేమన్యు" రిత్యాద్యంతమనువాకం విగద్యవినీయాపః పరాస్యపాత్ర మనవేక్షమాణ ఆగత్యహస్తౌపాదౌ ప్రక్షాళ్యతెనైవాప సధమేత్యస్నానంకుర్యాత్- ఏవమేవ సప్తాహంసవనత్రయే కృత్వాస ప్తాంతేపాయసేన సపిః బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా తేభ్యోగోభూమితిలహిరణ్యానిదత్వా సర్వేభ్యపాప్మభ్యః మహాతః పాతకాక్రమ్యానాం కర్మణామాధానాది కర్మణాంచయోగ్యోభవతి - ఇమాంక్రియామాచార్య పితృమాతృణ్మనశ్చకుర్యాత్ - నాన్యస్య కుర్వన్నశ్యతి - కారయిత్వాసవర్ణస్మాత్పాపాత్ప్రముచ్యతే - అర్ధాయనర్థుః మాస వత్సరాః అపికల్పితాః కాలాః॥ అష్టానాం గణానాం హోమమాత్రమపి కుర్యాత్ ॥ ఏకంవా గణం జుహుయాత్ ॥ జపేద్వాదశపూర్వాన్ దశాపరాన్ ఆత్మానంచైకవింశకం యావత్ప్రపశ్యతి తావత్ పునాతీయపతద్వాచయతి యస్త్వేతదాహ యస్మాయేతదాహేత్యాహ భగవాన్బోధాయనః॥ ఇతిబోధాయనోక్త గణహోమవిధిః॥అథ మంత్రపాదానుష్ఠానక్రమసూత్రంప్రదర్శ్యతే ॥ అత్రాపి గురులఘుకల్పేచారే కూశ్మాండహోమో స్త్రైవగ్రాహ్య వ్యవస్థా॥ ఆధానంవా చికీర్షుః గకావ్యక్త్రాణివా చికీర్షుస్తదాదౌ యదావా సాక్షాద్ద్వాదశవార్షికాదిప్రాయశ్చిత్తే విషయమృతపాప నివృత్తికామనాతదావా యజమానస్సన్ త్వా నిత్యకర్మణ సుపత్న్యాస్యసహాధికారః-స్వపత్నీసహితః పత్నీబహుత్వే అనిష్టిద్ధాభిస్తాభిశ్చసహితః పాపక్షయార్థమస్యకర్మణః స్వయమేవైకః పవిత్రపాణిర్దర్భేష్వాసీనః ప్రాణానాయమ్యాముక ప్రయోజనార్థం స

స్థాహం సవనత్రయే గణహోమం హోష్యామీతి సంకల్ప్య సంకల్ప
తత్పూర్వం పశ్చాద్వా యథాగృహ్యమగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య - యథాశాఖంచ
ప్రధానచరు హోమాత్ప్రాగాఘార హోమాకరణేపక్షే సవితా దేవ
తా- ఆసారవత్తంత్రమిత్యాద్యభిలప్య స్థాలీపాకవత్పత్నా చరుం శ్రిత్వా
ది ప్రతిష్ఠిత చర్వభిఘారణాంతం కృత్వా పాత్రప్రయోగసమయే ప్రోక్షణీ
పాత్రేణ సహ ప్రణీతా పాత్రం తథాభూతం తంతువేష్టితం కలశంచ ప్రయు
జ్య ప్రణీతాపరిణయనకాలే ప్రణీతాద్యాసాద్య తతస్సవితేత్యేవ ఆని
యోత్పూయ ప్రణీతాపాత్రస్యోత్తరతో నిదధీత - తతశ్చ బ్రహ్మప్రతిష్ఠాప
నాజ్య విలాపన ప్రభృత్యగ్నిముఖాంతం కృత్వాంగభూతపక్షే హోమగ
ణపక్షేచరుమతదానధర్మేణ బోధాయన కూశ్మాండహోమోక్తరీత్యా
గాయత్రీ పురోనువాక్యామనూచ్యతమేవ యాజ్యాంపఠిత్వా స్వాహేతి
పవిత్రీ ఇత్యుద్దేశత్యాగః - ఆపస్తంబమతే- అగ్నిముఖాంతరమేవప్రధాన
చరుహోమః - బోధాయనమతేత్వంగ భూతపక్షహోమానంతరం అథ
వాచరౌ ప్రభూతంఘృతమాసీయ దర్వ్యాముపస్తీర్యద్విరవదాయాభిఘా
ర్యాగ్నేనయేతిసూక్తేనాన్యైశ్చ వక్ష్యమాణైః పురుషసూక్తాదిభిస్సూక్తై
రంశతం ప్రతిమంత్రంజుహుయాత్ బోధాయనమతే త్వవదానధర్మేణ
దాయ పూర్వోక్తైరేవమంత్రైర్మేక్షణేనోపఘాతం జుహుయాత్ "అ
గ్నేనయేతి" షడృచస్య పవిత్రస్య విశ్వేదేవాఋషయః- అగ్నిర్దేవతా- త్రి
ష్టుప్ఛందః-చరుహోమేవినియోగః "సహస్ర" శీర్షేత్యష్టాదశర్చస్య పు
రుషసూక్తస్య ప్రజాపతిఋషిః - జగద్బీజపురుషో నారాయణో దేవత
ఆద్యాః పంచదశానుష్టుభః అంత్యాస్తిస్రస్త్రిష్టుభః- చరుహోమే వినియో
గః-అయముపలోగణః "అగ్నేర్మన్వేతి" ద్వాదశర్చస్య మృగారసూక్త
విశ్వేదేవాఋషయః-అంగోక్తా దేవతా-ఆదితస్సప్తోపరిష్టాజ్జ్యోతిషః అష్ట
చతుష్పదాపఙ్క్తిః - తతః పంచోపరిష్టాజ్జ్యోతిషః చతుర్దశీపంచదశీ

దశ్యోనుష్టుభః - సప్తదశీ గాయత్రీ - తతస్త్రిష్టుభో చైకోన వింశీచోప
రిష్టాజ్జ్యోతిషా అన్యేద్వే త్రిష్టుభౌ చరుహోమే వినియోగః. అయంతృతీయో
గణః. యావామింద్రావరుణేత్యేషాం చతుర్ణాంయజుర్మంత్రాణాం వి
శ్వే దేవా ఋషయః- ఇంద్రావరుణౌ దేవతే - చరుహోమేవినియోగః- అ
యంచతుర్థో గణః "యోవామింద్రావరుణా" మిత్యష్టానాంయజుర్మంత్రా
ణాం విశ్వేదేవా ఋషయః - ఇంద్రావరుణౌ దేవతే - అయంపంచమో గ
ణః "పవమానస్సువర్జన" ఇతి సప్తదశర్చానువాకస్య సోమఋషిః- లింగో
క్తా దేవతా- ఆద్యే ద్వే గాయత్ర్యౌ - తృతీయానుష్టుప్- చతుర్థీ పంచమ్యౌ
గాయత్ర్యౌ తతో త్రిష్టుభౌ- అష్టమీ గాయత్రీ తతో ష్టావనుష్టుభః- సప్త
దశీ త్రిష్టుప్ చరుహోమే వినియోగః- అయం షష్ఠో గణః "యద్దేవా దేవ
హేడన" మిత్యచ్ఛిద్రపఠితస్య వింశత్యృచస్యానువాకస్య విశ్వేదేవా ఋ
షయః- లింగోక్తా దేవతా-ఆద్యా త్రిష్టుప్- ద్వితీయా షడవసానా జగతీ-మహా
పఙ్క్త్యాఖ్యా తృతీయానుష్టుప్, చతుర్థీ త్రిష్టుప్- పంచమీ [illegible] ష్టపదా శక్వరి -
షష్ఠీ త్రిష్టుప్- సప్తమీ షడవసానా జగతీ-అష్టమీ షట్పదాతిజగతీ- నవమీ బృ
హతీ తతో ద్వే షట్పదే ద్వాదశీ త్రిష్టుప్ త్రయోదశీ సప్తపదా- అష్టిశ్చతుర్ద
శ్యనుష్టుప్- పంచదశ్యనుష్టుప్-విరాట్షోడశీ-తతస్త్రిష్టుభః- వింశత్యనుష్టు
ప్- చరుహోమే వినియోగః - అయమనువాకస్సప్తమో గణః ॥ వైశ్వాన
రోనటూత్యే- తృతీయా జగతీ- తతస్త్రిష్టుభః - సప్తమీ జగతీ- అష్టమీ త్రి
ష్టుప్- చరుహోమే వినియోగః- తత్ర "సప్తమీ మగస్మాకమగ్నిమఘవత్సు
ధారయాక్షత్రమజరం సువీర్యం- వయం జయేమ శతి - తహోభిః- వైశ్వా
నరస్య-సభిశ్రీః" ఇతో జాతో విశ్వమిదంస్వాహేతి స్విష్టకృజ్జుహుయాత్
జయాద్యుపకరణపక్షే ప్రధాన హోమానంతరం స్విష్టకృతం జుహుయాది
త్యాపస్తంబమతం - బోధాయన మతేతు ప్రధాన చరుహోమానంతర
మవదాన ధర్మేణ స్విష్టకృత మవదాయ పూర్వోక్త ప్రకారేణ పురోను

వాక్యామనూచ్యయాజయాజుహుయాత్ - ఏవం స్విష్టకృతం హుత్వాబ్ర
హ్మవరప్రదానాంతం కర్మకుర్వీత- ఆపస్తంబ మతేతు స్విష్టకృతం హు
త్వానూయాజమిధ్మసన్నహనంచాగ్నౌ ప్రహృత్యతతోన్యకర్మణః ప్రాయ
శ్చిత్తార్థే పరిధిప్రహరణాభావః ॥ ప్రకారాంతరత్వేతు బర్హిరంజన ప
రిధిప్రహరణసగ్స్రావహోమాంతం కర్మకృత్వా తతఃప్రాయశ్చిత్తాహుతీ
ర్జుహుయాత్ - సగ్స్రావాదిహోమప్రకారస్తు సమంత్రకో విశ్వేభ్యో
దేవేభ్యస్సగ్స్రావభాగేభ్య ఇత్యాదినా గ్రన్థేతు బర్హిరంజన పరిధిప్రహ
రణసగ్స్రావ హోమాంతం కర్మకృత్వా తతః ప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్జు
హుయాత్-సగ్స్రావాదిహోమప్రకారోపి సమంత్రకో విశ్వేభ్యో దేవే
భ్యఇత్యాదినా గ్రంథే జయాది హోమానంతరం కూశ్మాండప్రకారేణ
దర్శితః - అథమతద్వయేపి బ్రహ్మవిసర్జనాంతే కర్మణి కృతే పూర్వాపి
కాస్థితకలశ మాదాయ నైఋతీం దిశంగత్వా చతుష్పథం ప్రవిశ్య పా
దప్రక్షాళ్యాచమ్య ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య కలశం పురోనిధాయ తత్రపత్నీ
భిస్సహకర్తృత్వేతాభి స్సహైకస్యైవ కర్తృత్వే స్వయమేవ యజమా
నః కలశ అత్మనోరూప మవేక్ష్యమాణో విసిధిసంజ్ఞిక మంత్ర సముదా
యాత్మకం " సింహేమేమన్యుః " ఇత్యనువాకే బోధాయనాచార్యప్రణీ
తకల్పసూత్రస్థంపఠేత్ ॥ అస్యానువాకస్య సౌత్రత్వా ద్దైవతాఋష్యాదయో
నదర్శితాః- సిద్ధానువాక-జపేత్- " సింహ్యేమేమన్యు—బ్రిహస్పత్యే మే
కిల్బిషం- అపైహి పాప్మ న్పునరపనాశీతో భవాన్ః పాప్మ న్సుకృతస్యలో
కే। పాప్మ న్దేహ్యవేః స్మృతయోనః పాప్మన్నజహాతిముక్త్వా జహినోవ
యంఅన్యత్రాస్మన్నివిశతాంసహస్రాక్షో అమర్త్యోయో నో ద్వేష్టి" సరి
ష్యతు యముద్విష్మ స్తముజహీత్యభిమభిమంత్ర్య - యస్యామస్య దిశిద్వే
ష్యోభవతి తాందిశమేతా అపఉపసించేత్ "పృథ్వతస్సమితాన్న అపఓషధ
యస్సంతుదుర్మిత్రాః-వయందిష్మ"ఇతి అథాపఉపస్పృశ్య- పాత్రమవజ్ఞే

క్షమాణోయఘేదం దేవయజనం ప్రవిశేత్ - తతస్నాయీత - ఏవంసప్తాహం సవనేషు త్రిషుస్నాత్వాంతే ఆశీర్వచనం కారయిత్వాపాయసేనసర్పిషా యథాశక్తి బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా తేభ్యో గోభూతిల హిరణ్యాని దద్యాత్ - యావద్వ్రతంసవనత్రయే మానీసకృద్ధవిష్యాశీయతేంద్రియశ్చభవేత్ - ఏవం కుర్వన్ సర్వేభ్యః పాపేభ్యః ప్రముచ్యతే -

మహార్ణవాఖ్యేమహితేప్రబన్ధే మాంధాతృనామ్నామదనాత్మజస్య । సతరఙ్గమాణిక్యగణేనపూర్ణే పూర్ణస్తృతీయః ప్రథితస్తరంగః ॥ ఇతికర్మవిపాకపరిభాషాయాం ప్రాసంగికంపరిసమాప్యప్రకృతమనుసరామః ॥

ఇతిశ్రీ పండిత పారిజాత కఠారిమల్లేత్యాది బిరుదరాజి విరాజమాన శ్రీమదనభూపాల పుత్రస్య మాంధాతుర్నిబంధే మహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాకే

తృతీయస్తరంగః.

కర్మవిపాకగ్రన్థే చతుర్థస్తరంగః.

అథ వ్యాధివిపర్యయః.

అథ కర్మక్షయోపాయ కృచ్ఛ్రవ్యాధివిపర్యయా । శ్లోకా సహత్వాత్తత్రాద్యేగాందవ్యాద్వ్యాధికల్పితః । ఏకాకృచ్ఛ్రేతి కృచ్ఛ్రేద్వేతిస్రశ్చాంద్రాయణేవ్రతే - గవామభావేషట్కంవా సాశీతిశతకృచ్ఛ్రదః- జపదానేపి తత్ప్రోక్తంకూశ్మాండగణహోమకృత్ । సర్వపాప ప్రణుత్త్యర్థమథ వ్యాధివిపర్యయః । ఏతేశ్లోకాః కూశ్మాండహోమాత్ప్రాగ్వ్యాఖ్యాతాః । తత్రాథవ్యాధివిపర్యయ ఇత్యనేనవ్యాధిప్రతికృతిదానం వక్ష్యత ఇతి ప్రతిజ్ఞాతం- తదాసీం వివక్షుస్తదుపయుక్తం కించిదాహప్రతిమాయామాతంకనామ్నీ దేవతాభవతి - తత్రపూజ్యాధిదేవతాతత్రవ్యాధిప్రతికృతిపూజా

కర్మణ్యాధి దేవతా సూర్యమూర్తిః పూజ్యా అధునా వ్యాధి ప్రకృతిద్రవ్య పరి
మాణం చాహ ॥ హేమ్నః ఫలాత్తదర్థార్థ ద్వా ప్రకల్పయేత్ - సూర్యప్రతి

—* సూర్య ప్రతిమాలక్షణమ్ *—

మాలక్షణమాహ ॥ సూర్యం ద్విలోచనం పద్మే ద్వే దధానం కరద్వయే। వ్యా
ధిప్రతిమాలక్షణం తత్తద్వ్యాధిహరకర్మ ప్రకరణే పృథక్పృథగభిధాస్య
తే- వ్యాధి భేదాత్ప్రతిమాలక్షణాన్యపి భిన్నాని - మంటప పరిమాణం వేది
కాపరిమాణం చాహ- షోడశ ద్వాదశా ష్టౌ వా హస్తాస్తై మంటపేకృతే।
తత్పాదేనోత్తరప్రాచ్యాం హస్తోచ్ఛ్రాయాం చ వేదికామ్ ॥ షోడశవా ద్వాద
శవా అష్టౌ వా హస్తాః పరిమిత్యా యస్య తత్కర్మ భూమి ర్భవతి । తైర్హస్తైస్సం
ఖ్యాకైః హస్తపరిమిత మంటపో భవేత్ । తస్మిన్మంటపే కృతే తత్పాదేన మంట
పస్య చతుర్థాంశేన వేదికామేకహస్తోన్నతాం కుర్వీత మంటపస్య చతు
ర్థాంశా యామశ్చతుర్థాంశశ్చ వ్యాయామో వేదికాయా భవతీత్యర్థః॥
ఉత్తరప్రాచ్యాం మంటపాంతరీశానదిశి "బ్రాహ్మణం వేదశాస్త్రజ్ఞం దాం
తం శాంతం కుటుంబినమ్। సత్యసంధం సదాచారం నివృత్తం చ ప్రతిగ్ర
హాత్ ॥ ఆచార్యం వృణుయాద్భక్త్యా నమస్కారపూర్వకాత్" యథా
శక్త్యనుసారేణ వస్త్రాలంకార దానాద్యాచార్యాయ వరణకాలే దత్వా
చార్యాదీన్ భవేత్ । భక్తిః శ్రమ ఉచ్యతే ॥ సత్కారో గంధ పుష్పాదిభిః
పూజనం ॥ ఆచార్యకృత్యమాహ ॥ కృతోపచారసత్కారాం రాత్రౌ ప్రత్య
ధిశాస్యచ । తాం ప్రతిమామధి దేవతారూప సూర్యప్రతిమా మాతంకస
మ్మి మముకవ్యాధి దేవతా మధివాసయామీతి వేదికాయా ఉపరి ప్రతిమాం
గంధపుష్పాద్యైరధివాస్యాతంకనామ్నే అముకవ్యాధి దేవతాయై నమః
ఇతి పీఠస్యోపచార పూజాం విదధీత_ అథ సౌరాష్టాక్షరమంత్రేణ పూజ
యేత్ - ఏవం రోగదేవతా మధివాస్యాధిదైవతం సూర్యమధివాసయేత్
తతస్సౌరాష్టాక్షరైః పూజయేత్ - తదనంతరకృత్యమాహ ॥ అథ రాత్రే

సప్తాలోవైశ్చతుర్భిర్మర్ణంటపాద్బహిః । ప్రాచ్యాం పాయసమాంసాదె
బలింనిక్షిప్యమంత్రతః॥ విప్రైః పూతఆచార్యః, బలిదానమంత్రః "అవి
త్యావసహోరుద్రాదేవాభూతానిపన్నగాః । బలిదానేన దత్తేనశాంతింకు
ర్వంతు సర్వశః" ఇతి। జాగరిత్వోషసిస్నాత్వా ధారయ స్వాససీ నవే।
నిర్మలే చంద్రవచ్ఛుక్లె శుక్లమాల్యానులేపనః। సాలంకారైఽస్య పర్యంతే
మంటపస్యపర్యంతఇత్యన్వయః - అథ వేదికాం వేదికాయా ఉపరి చతుర
శ్రంవా మండలం । తన్మధ్యేష్టదళాంబుజం లిఖిత్వా పిష్టచూర్ణేకానతతో
పర్యుపరిక్రమాత్ - తిలానాం పంచ చతుర్భిస్త్రిభి ర్ద్రోణైస్తథాష్టభిః।
పత్రైశ్చతుర్భిర్ద్వాభ్యాంవా తామ్రపాత్రంభవేన్నవం ॥ శాలీమైరక్ష
తైఃపూర్ణం సౌరేణాష్టాక్షరేణతామ్ । స్నాపితాంపంచగవ్యేన వస్త్రాల
ఙ్కారశాలినీమ్॥ "మండలంచతురశ్రంవా"ఇత్యాది గోమయేన మండలా
కారంచతుష్కోణంవోపలింపేత్। వేదికాయా ఏవోపరి తతో పర్యుపక్ర
మాత్- తత్రాష్ట దళాంబుజేవక్ష్యమాణద్రవ్యాణ్యేకస్యోపర్యన్యాన్యేవం
క్రమాద్భవంతీత్యర్థః- పంచవాచత్వారోవా పంచచతురాః తైః పంచచ
తురైః త్రయోవా చత్వారోవా పంచవాష్టావేతి తిల ద్రోణానాం సం
ఖ్యా ॥ అత్రాయ క్రమః ॥ ఉపలిప్తేవేదికాప్రదేశేష్టదళపద్మస్యోపర్యుక్త
సంఖ్యాకాస్తిలాస్థాపనీయాః-తస్మిం స్తిలరాశౌ పలద్వయేన చతుష్టయే
నవాఘటితం తామ్రపాత్రం నిక్షిపేత్ - తత్పాత్ర మక్షతైః పూరయేత్,
ఇతి సౌరాష్టాక్షరేణ తాం ప్రతిమామపి విన్యస్యోత్తరత్రవక్ష్యమాణమ
నుయుజ్యతే. తేనాయమర్థః ॥ తాంప్రతిమాంహేమప్రతిమా మధిదేవతా
ప్రతిమాంచ పంచగవ్యేనాష్టాక్షరేణమంత్రేణ స్నాపితాం వస్త్రాలంకారే
ణ పూజితాంతామ్రపాత్రస్యోపరి అక్షతమధ్యేష్టదళంపద్మం లిఖిత్వావ
క్ష్యమాణంకుర్వీతేతి॥ "ఓం ఘృణిస్సూర్య ఆదిత్యః"ఇత్యష్టాక్షరస్యామం
త్రస్య దేవభాగఋషిః- గాయత్రీచ్ఛందః- సూర్యోదేవతా- అనంతరకృ

త్యనూహా ॥ ప్రతిమామపివిన్యస్య తత్ర దేవం దివాకరమ్ । దీప్యమానం
ప్రభావంతం సాంద్రసిందూర భూషితమ్ ॥ పద్మే దధానం హస్తాభ్యాం
స్మేరవక్త్రం త్రిలోచనమ్ । దివ్యాభరణ సంపన్నం స్రగ్గంధం రక్త వా
ససమ్ ॥ సాంగ హేమారవిందస్య కర్ణికాయాం నిషేదుషమ్ ॥ మూలే
పూర్వాది పత్త్రాణాం శుక్రాంగార బుధాం స్తతః ॥ గురు మందేందు కే
తూంశ్చ నక్షత్రాణి త్రీణి స్త్రీన్॥ మధ్యతః పూర్వ పత్త్రాగ్రే రేవత్యం తా
నివిన్యసేత్ ॥ ప్రతిమామపీత్యాది ॥ అపి శబ్దస్సముచ్చయే ॥ అతఏవ సాంగ
ప్రతిమాం దివాకరప్రతిమాం విన్యసేదిత్యర్థః ॥ సిద్ధో భవతి ॥ సాంగ హే
మారవిందస్యేతి ॥ అంగాని దళాన్యష్ట దళోపేత సౌవర్ణ కమలస్య కర్ణి
కాయాం మధ్యభాగే నిషేదుషమ్॥ దివాకరం విన్యసేదిత్యన్వయః॥ మూలే
"ఆదిభాగే" తమః రాహుర్మధ్యతః పూర్వపత్త్రాగ్రే మధ్యతః కర్ణికా
మధ్యే పూర్వపత్రస్యాగ్రే పూర్వదళస్యాంతే, అయమర్థః ॥ సౌవర్ణ
కమలస్య పూర్వదళ ప్రథమభాగే శుక్రం స్థాపయేత్ । ఏవమాగ్నేయాది
దళాదిష్వంగారబుధలోకపాలాన్ క్రమేణ స్థాపయేత్ ॥ కర్ణికామధ్యే
సూర్యసమీపే అశ్వినీ భరణీ కృత్తికా చేతి త్రీణి నక్షత్రాణి స్థాపయేత్।
పూర్వదళస్యాగ్రే రోహిణ్యాది త్రీణి । ఏవముత్తరత్రాపి ప్రదక్షిణాకా
రం త్రీణి త్రీణి నక్షత్రాణి విన్యసేదితి ॥ తతః కిమిత్యత్రాహ । యథా
స్వనామమంత్రేణ గంధపుష్పాక్షతాదిభిః । సర్వోపచారైశ్చాభ్యర్చ్య క్షీ
రాహారం నివేదయేత్॥ నామమంత్రేణేతి॥ సూర్యపూజా త్వష్టాక్షరేణ సౌ
రమంత్రేణ వ్యాధిప్రతిమాయాః శుక్రాది గ్రహాణా మశ్విన్యాది నక్షత్రా
ణాం చతుర్థ్యంతేన నమోయుక్తేన తత్తద్దేవతానామమంత్రేణ చతుర్భిః
ఋత్విగ్భి స్సహిత ఆచార్య స్తత్రైవ తిలరాశి సమీపే వేదికాయాం పూ
ర్వస్యాం దిశి ధాన్యరాశౌ వక్ష్యమాణ గుణోపేతాన్ స్థాపయేదిత్య
త్రాహ ॥ తత్రైవ సహితో విప్రైశ్చతుర్భిర్లోకహితాంశ్చతుర్ - నిర్వ్రా

ణాంశ్చ మహాగత్రైశ్చర్యుక్తాంశ్చామీకరేణచ । అశ్వస్థానా ద్గజస్థానా ద్వ
ల్మీకాత్తీర్థసంగమాత్ ॥ రాజద్వారాచ్చశకలైర్మృత్తికానాం సచంద
నైః । మృత్తికానాంశకలైః ఖండైరిత్యర్థః ॥ అశ్వస్థానాదిభ్య ఆహృతై
ర్మృత్తికానాంశకలైశ్చందన సహితైర్యుక్తానిత్యన్వయః ॥ రోచనా గుగ్గు
లుభ్యాంచ పుష్పతీర్థేన పూరితాన్ । పల్లవాలంకృత ముఖాన్సూత్రవ
స్త్రైర్వేష్టితాన్ ॥ పంచాభిషేకకలశాన్ధాన్యరాశౌ వినిక్షిపేత్ ॥ తతఃకిం
కుర్యాదిత్యత ఆహ ॥ ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైః హిరణ్యవర్ణేత్యాదిభిస్త్రిభిః ।
పవమానానువాకేన శన్న ఇంద్రానువాకతః । శన్నోవాతానువాకేన ఘో
షమేచ్ఛాంతివాచనమ్ ॥ "ఆపోహిష్ఠా" ఇతిఋచస్సింధుద్వీపఋషిః-ఆపో
దేవతా-గాయత్రీచ్ఛందః శాంతిపాఠేవినియోగః "హిరణ్యవర్ణా" ఇతిత్ర్యృ
చస్యాగ్నికాండాంతః పాతిత్వేన అగ్నిఋషిః- ఆపోదేవతా- త్రిష్టుప్ఛం
దః- శాంతిపాఠే వినియోగః "పవమానస్సువర్జనః" ఇత్యనువాకో
గణపారాయణప్రకరణే ప్రదర్శితః- "శన్న ఇంద్ర" ఇత్యనువాకే నేత్యనయో
ఆశ్వలాయన శాఖా పరిపఠితా ఘోషశాంతిః- శాంతికల్పకృతే - అత్రచ
వేదిత్రక్రమేణ ప్రథమత ఇయం శాంతిః పఠనీయా స్యాద్యాజుషీశాంతిః ॥ అ
థాశ్వలాయనఘోషశాంతౌ ఋష్యాది ప్రథమమభిధీయతే ॥ "ఆనోభ
ద్రేతి" దశర్చ సూక్తం గౌతమేన వైశ్వ దేవమాద్యా పంచగత్యమీజ
గతీ- షష్ఠీవిరాట్స్థానా శేషాస్త్రిష్టుభః "స్వస్తినోమిమీతా" ఇతి పంచ
చోఽనగ ఆత్రేయేణ స్వస్త్యాత్రేయేణ దృష్టః - వైశ్వదేవ త్రిష్టుభోర్ద్వే
అనుష్టుభోర్ద్వే అనుష్టుభౌ- "శన్న ఇంద్రాగ్నీ" ఇతి పంచదశర్చం సూ
క్తం వసిష్ఠార్థం వైశ్వదేవం త్రిష్టుభౌ ప్రత్యుభాని మిత్యృచం సూ
క్తం అరిష్టనేమినాతార్క్ష్యేణోక్తం- ఆద్యం త్రైష్టుభం- సర్వేషామేతే
షాం శాంతిపాఠే వినియోగః ఏవమాపాది విచిత్వా శాంతిపాఠంపఠన్
భద్రమశ్నుతే - ఇత్యాశ్వలాయనీయ ఘోషశాంతిః ॥ అథ తైత్తిరీయ ఘోష

—* ఘోషశాంతిః. *—

శాంతిః ॥ తత్ర "శన్నో వాతః పవతాం" ఇత్యనువాకస్య సోమకాండాం
తః పాతిత్వాత్సోమకాండఋషిః- వాతాదయో లింగోక్తా దేవతాః- అద్యా
షట్పదా జగతీ- ద్వితీయా గాయత్రీ- ఇడానామైవాస్త్వసీచ ద్వే యజుషీ- ఆ
వాతవాహ ద్వే అనుష్టుభౌ- యదతో వాతత ఇతి త్రిష్టుప్ - శన్నో వాతేతి
ద్వే గాయత్ర్యౌ- "సుమిత్రాన ఇత్యంతసక్తంమ ఇతి ప్రాణాపానౌ" ఇతి
చ త్రీణి యజూంషి ద్యుభిరక్తుభిరితి త్రిష్టుప్- శన్నో దేవీతి ద్వే గాయత్ర్యౌ
సుమిత్రాన ఇతి దుర్మిత్రా ఇతి చ ద్వే యజుషీ- ఆపోహిష్ఠేతి తిస్రో గా
యత్ర్యః "పృథివీ శాంతిరంతరిక్షగ్ం శాంతిర్ద్యౌః శాంతా" ఇతి "తయా
హం శాంతా" ఇతి "ఏషిహోశ్రీశ్చ" ఇతి షడ్యజూంషి- ఉదాయుషేత్యనుష్టుప్-
తచ్చక్షురిత్యాకృతిః- య ఇదగాదితి పఙ్క్తిశ్చతుష్పదా- బ్రహ్మాణశ్చేతన్యసీ
తి యజురాదికా మామద్వేధాదిత్యేకపదా గాయత్రీ- మేధావనీషేతి యజుః-
అభిగీర్భిరిత్యనుష్టుప్- బ్రహ్మప్రావాదిష్మేతి యజుశ్శాంతిపాఠే వినియో
గః- ఇతి తైత్తిరీయ ఘోషశాంతిః॥ అథ ప్రాసంగికం పరిసమాప్య ప్రకృ
తమనుసరామః- పంచాభిషేక కలశాన్ ధాన్యరాశౌ వినిక్షిపేత్ - ఆపో
హిష్ఠాదిభిర్మంత్రైర్హిరణ్యవర్ణాభిస్తతః॥ పవమానానువాకేన శన్న ఇంద్రా
నువాకతః । శన్నో వాతానువాకేన ఘోషమేభ్యః తి వాచనం॥ ఇత్యనునా
తపనుకృతంహా ॥ తతో విధాయ కల్పేచ బ్రాహ్మణాంశ్చతురో జపేత్।
ఆయుతేనామితైర్వాపి ధైర్యేణ చరణేన వా ॥ దేవతాలింగమంత్రైస్తాం
ఋగ్మంత్రైః పరివారితః। ఆగ్నేయ్యాం దిశి కుండే వా స్థండిలే వా హుతాశ
నమ్॥ స్థాపయిత్వా స్వగృహ్యోక్తం యుక్తోర్కసమిధో హవిః। తత్సంపా
తాజ్యతః పాత్రైర్మనసి బ్యాభిసూర్యేచ ॥ చరుం తిలాంశ్చ స్వాహాంతం మూ
లమంత్రముదాహరన్ । వారాంత్సహస్రం వాష్టశత మష్టావింశతిమేవ చ॥
హుత్వా పూర్ణాహుతిం చాంతే ప్రణీతా మోక్షణాచరేత్ ॥ విధాయ

కత్వేబ్రాహ్మణమిత్యాది॥ విధాయకత్వే బ్రాహ్మణంవృత్వాతథా దేవ
తాలింగ మన్త్రాణాం జపే చతురో బ్రాహ్మణానాం ప్రత్యేకన్వయః॥
విధాయకత్వముపదర్శితవ్యమ్ - బ్రహ్మాహ్యుపదర్శితా భవతి-
బ్రహ్మావరణంన కేవలం వక్ష్యమాణ క్రమార్థమపితు విశిష్ట సక
లధర్మార్థమపి దేవతాలింగ మన్త్రాణామితి బహువచనాన్మంత్ర బహు
త్వమవగమ్యతే॥ మూలమన్త్రశ్చ "ఘృణిస్సూర్యః" ఇత్యేకఏవదశాక్షరః-త
స్మాదయమభిప్రాయః ॥ రోగప్రతిమాదానే సర్వత్రసూర్యఏవ అధిదే
వతా- వ్యాధిదేవతాచభిన్నా- వ్యాధీనాం భిన్నత్వాత్ - అతశ్చ జలరో
గాదిషు వరుణాదయోదేవతా భవన్తీతి తదభిప్రాయేణ మన్త్రాణామితి
బహుధా॥ కించ- ఏకస్మిన్నపి కర్మణ్యాతంక సూర్యాదిగ్రహనక్షత్రాణాం
పూజ్యత్వాభిప్రాయేణాపి మన్త్రాణామపి బహువచనం- అతఏవ మూల
మన్త్రజపేన చతురో బ్రాహ్మణాన్వృణీత - ఇతరమన్త్రజపేత్వేకమేకం
యథాసంభవంవా - తత్రజపసంఖ్యామాహ॥ అయుతేనామితైరిత్యా
దినా॥ అయుతేనవారైరయుతావృత్త్యేత్యర్థః॥ అమితైర్వారైరతోధి
కైర్వేత్యర్థః॥ అర్ధేనాయుతార్ధేన చరణేనాయుతపాదేన- ఇయం
చ సంఖ్యాప్రధానమన్త్రే జపే సూర్యవ్యతిరిక్తేతరగ్రహనక్షత్రే జపేతు
శక్త్యనుసారేణ ప్రధానమన్త్ర జపసంఖ్యాతోన్యూనసంఖ్యాకల్ప్యతే
పరివారిత ఇతి॥ తైరాచార్యైః బ్రహ్మప్రభృతిభిః కుండేవా స్థండిలేవా పరి
వారితే తత్ర। హుతాశనం స్థాపయేదిత్యన్వయః॥ అర్కసమిధోహవిః। త
త్సంపాద్యే తస్మిన్వాహ్నౌమే అర్కసమిధోన్నచరు హవిశ్చభవతి-హవిర్నా
మాజ్యం హవిశ్చతతః పాకానంతరం చరుస్థాల్యామవనీచ్యాభిఘార్య తద
నంతరంచరుముత్తరతఉద్వాస్యాభిఘార్య సమిధోహుత్వాజ్యంచహుత్వా
తతశ్చరుం తిలాంశ్చజుహుయాత్-స్వాహాంతం మూలమన్త్రముదాహర
న్మూలమన్త్రః - వ్యాధిప్రతిమాదేవతా భూతవాయు వరుణాది దేవతా

ప్రకాశకో మంత్రః "ఆరోగ్యం భాస్కరాదిచ్ఛేత్" ఇతి వచనాదధిదేవతా
రూపసూర్య ప్రకాశకః - ప్రాగభిహితో మూలమన్త్రః - హోమ సం
ఖ్యామాహ॥ "వారాన్ సహస్రం వాష్టశతమష్టావింశతి మేవవా" ఇతి-అత్ర
ప్రధానహోమేష్వాధి ప్రతిమాదేవతోద్దేశేన హోమః - సూర్యోద్దేశేన
హోమశ్చ - తతస్సూర్యస్యేతరిక్తగ్రహ నక్షత్రహోమేచ ప్రధానహో
మాపేక్షయా న్యూనసంఖ్యాపరికల్ప్య - హుత్వా పూర్ణాహుతినాం
చాంతే ప్రణీతా మోక్షణమాచరేత్ - ఏవం పూర్వోక్త ప్రకారేణ హు
త్వాంతే పూర్ణాహుతి మపి వక్ష్యమాణమంత్రైర్హుత్వా ప్రణీతా మో
క్షణో పూర్ణపాత్ర విమోకం కుర్యాత్ - అథ దేవతాఙ్గ మంత్రా
ణామిత్యనేన పదేన సూచితా మన్త్రాః ప్రదర్శ్యన్తే - శుక్రాంగారకాద
యః- యత్ర యా దేవతాః వాయువరుణాది రూపా దేవతాః తద్దేవతాప్ర
కాశకో వైదికో మంత్రో గ్రాహ్యః అథవాప్యాధి ప్రతిమాదానే సౌరమం
త్ర ఏవ గ్రాహ్యః- స చ పూజాభేదేన భవతి "ఉద్యన్నద్యమిత్రమహః" ఇత్యాది-
"ద్విషతో రథం" ఇత్యంత స్సౌరో మంత్రః॥ శుక్రమంత్రస్య భరద్వాజ ఋషిః-
శుక్రో దేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః-పూజాదౌ వినియోగః "అగ్నిర్మూర్ధా"
త్యంగారకమంత్రస్య- విరూప ఋషిః- అంగారకో దేవతా- గాయత్రీచ్ఛం
దః "బృహస్పతే అతి" ఇత్యస్య మంత్రస్య గృత్స ఋషిః- బృహస్పతిర్దేవతా-
త్రిష్టుప్ఛందః "శన్నో దేవీః" ఇతి శనైశ్చర మంత్రస్య- సింధుద్వీప ఋషిః శని
ర్దేవతా గాయత్రీచ్ఛందః "కేతుం కృణ్వన్" ఇతి కేతుమంత్రస్య- కేతుర్దేవతా
త్రిష్టుప్ఛందః ఇతి గ్రహమంత్రాః ॥ అథ నక్షత్రమంత్రాః ॥ తేషామృష్యా
దయః ప్రదృశ్యంతే "అగ్నిర్నః పాతు కృత్తికా" ఇత్యాదీనాం మంత్రాణాం
నక్షత్రేష్టి పరిపఠితానాం విశ్వేదేవా ఋషయః- క్రమేణాగ్ని ప్రజాపతి సో
మరుద్రోఽదితిర్బృహస్పతిస్సర్పాః పితరోఽర్యమా భగ సవితా త్వష్టా వా
యురింద్రాగ్నీ మిత్ర ఇంద్రః ప్రజాపతి విశిష్టా నిఋతిరాపో విశ్వేదేవా

బ్రహ్మా విష్ణుర్వసవ ఇంద్రామిత్రో వరుణో ఽజ ఏకపాద అహిర్బుధ్న్యః పూషా
శ్వినౌ యమ ఇతి దేవతాః- త్రిష్టుప్ఛందః- ఆద్యానుష్టుప్- పురందరాయేతి
జగతీ జపే వినియోగః- యత్ర యత్ర కర్మణి హోమాదికర్తవ్యం భవతి తత్ర
తత్ర కర్మణి హోమార్థే వినియోగో వాచ్యః- అథ పూర్ణాహుతిమంత్రః।
“సముద్రాదూర్మి” ఇత్యృచస్య గౌతమో వామదేవ ఋషిః-అగ్నిర్దేవతా
త్రిష్టుప్ఛందః- “మూర్ధానం దివః” ఇత్యస్య బార్హస్పత్యో భరద్వాజ ఋ
షిః-వైశ్వానరో దేవతా త్రిష్టుప్ఛందః “పునస్త్వాదిత్యా” ఇత్యస్య అగ్ని ఋషిః-
వసురుద్రాదిత్యా దేవతాః-త్రిష్టుప్ఛందః “పూర్ణాదర్వి” ఇత్యస్య మంత్రస్య-
విశ్వేదేవా ఋషయః-శతక్రతుర్దేవతా అనుష్టుప్ఛందః “సప్త తే” ఇత్యస్యా
గ్ని ఋషిః- సప్తవానగ్నిర్దేవతా - జగతీత్రిష్టుప్ఛందః- సర్వేషాం మం
త్రాణాం పూర్ణాహుతౌ వినియోగః - ఏవం పూర్ణాహుతేః ప్రణీతా
మోక్షస్య అనంతరం కిం కుర్యాదిత్యత ఆహ - అనులోమాద్యథాలింగ మ
భ్యర్చ్య మనుసాధితః। ప్రాఙ్ముఖస్యాష్టసంపాతై రభ్యర్చ్యాంగాని రోగిణః॥
అచ్ఛిన్నాగ్రైః దర్భాణాం హోమగర్భేణ ముష్టినా। సంమృజ్య చ తతశ్శాం
తిం వాచయేద్బ్రాహ్మణైస్సహ ॥ గృహశాంతిం చ సంవృత్య బద్ధాయాం
తు విమోక్షణమ్। పూర్వాభిముఖమాచార్య మభ్యర్చ్య ప్రతిమాం తు తామ్॥
ప్రదద్యాద్దక్షిణాం తస్మై మధ్యాహ్నే సముపస్థితే ॥ అనులోమాద్యథా
లింగమిత్యాది- అనులోమాదానులోమ్యేన అనుపాదతః పాదపర్యంతం శి
రః ప్రభృతి పాదపర్యంతమిత్యర్థః ॥ యథాలింగ న తత్తదవయవస్థో
గసిరాకరణద్యోతకః - మంత్రపదం లింగం తదనతిక్రమేణ - అక్షిభ్యాం తే
నాసికాభ్యాం పఠన్ అష్టసంపాతైః హోమకాలే ప్రత్యాహుతి శేషస్మి
న్పాత్రే ప్తబిందవ స్థాపనీయాస్తే బిందవ అష్టసంపాతా ఇత్యుచ్యంతే - అయ
మర్థః ॥ అష్టసంపాతైః ప్రాఙ్ముఖస్య రోగిణ అంగాన్యానులోమ్యేన అ
భ్యర్చ్య ఆచార్య అక్షిభ్యాం తే ఇత్యుక్తం పఠన్నచ్ఛిన్నాగ్రైః దర్భాణాం

ముష్టినా సువర్ణశలాకాదర్భేణ శిరః ప్రభృతి పాదపర్యన్తం రోగిణాం
గాని యథాలింగం మన్త్రైః ప్రమృజ్య తతశ్శాన్తిపాఠం కుర్వన్ ఋత్విగాదిభి
ర్బ్రాహ్మణైస్సహితస్తైః పూర్వస్థాపితైః స్నానకలశాంభోభిరభిషిచ్య స్వ
యమాచార్యః పునర్యథాపూర్వమానులోమ్యేనాక్షిభ్యామిత్యేతత్సూక్తం
పఠన్నేవ దర్భేణ వాససా పరిమార్జయేదితి - అత్రాభిషేకకాలే పూర్వ
స్థాపిత కలశస్థితమన్త్రపూతం పాథః పరిశేషయేదగ్రే మంగళస్నానార్థ
మతఏవ పాత్రాన్తరే మన్త్రపూతం పయో గృహీత్వాస్య శాఖోక్తశాం
తిపాఠం కుర్వన్నభిషేకః కార్యః "రుగ్ణావృత్తి గృహ్ణీయాత్" ఇతి రుగ్ణస్య
రోగిణ ఆవృత్పరిపాటీ రోగశాన్తి ప్రతిక్రియేత్యర్థః ॥ అథ స దక్షిణం వ్యా
ధిప్రతిమాదానం ప్రతిగృహ్ణీత- ఆచార్యాదియం ప్రతిగృహ్ణీయాత్ - ఆ
తురో రోగీ శ్వేతవస్త్రాదిభిరలంకృత ఉత్తరాభిముఖ స్సన్ప్రాగభిముఖ
మాచార్యమభ్యర్చ్య తాం ప్రతిమాం వ్యాధి ప్రతిమాం సూర్య ప్రతిమాంచ
దద్యాత్॥ గ్రహశాన్తిం కారాగృహే బద్ధానాంచ పరబన్ధవిమోచనం-
సతిసంభవే గ్రహశాన్తిం నవగ్రహశాన్తిం సాచాగ్రే దర్శయిష్యతే అ
త్ర సూర్య ప్రతిమాయా ఆవరణ పూజారూపేణ గ్రహపూజా ప్రదర్శి
తా- న ప్రాధాన్యేన ॥ అతస్సమర్థశ్చే దేవం గ్రహపూజాం కుర్వీతేతి ము
ఖ్యః కల్పః - అసమర్థశ్చే దావరణ పూజయైవ గ్రహాణాం పూజాం నివ
ర్తయేదితి గౌణః పక్షః ॥ తాం ప్రతిమాం దద్యాదిత్యుక్తం - తత్ర ప్రతిమా
దానే మన్త్రమాహ ॥ పద్మోద్భవః పద్మకరస్సప్తాశ్వ రథవాహనః। ప్రతి
మాదానేన దత్తేన తుష్యత్వస్య జగద్గురుః ॥ ఇహ జన్మని యత్పాప మన్యజన్మని
వా కృతమ్ । సప్రత్యయాప్రత్యయాభ్యాం తత్సర్వం శమయత్వసౌ ॥ ప్రత్య
యో జ్ఞానం- మన్త్రేణానేన దత్వా తం ప్రణిపత్య ప్రసాదతః ॥ క్షమాప్యచ
ఆసీమాన్తమనువ్రజ్య తన్ముఖం నావలోకయేత్॥ తన్ముఖం గృహీత్వా ముఖం॥
ఆచార్యేణాభ్యనుజ్ఞాతః ప్రవిష్టో భవనం నిజమ్ ॥ ఆచార్యస్య ప్రతిగృహీత్వ

త్వపక్షేతదనుజ్ఞయా ॥ ఋత్విగ్భ్యో దక్షిణాందత్వా కృత్వారాధ నమ
శ్విన్నోః । ధన్వంతరించ సంతర్ప్య దీనానంధానుపస్థితాన్ । మంగళధ్వని
నాతోద్యైస్సర్వౌషధిపల్లవైః॥ మంత్రాభిమంత్రితస్నాతః కృతకౌతుకమం
డనః । ప్రసన్నచేతాఃపుణ్యాహం వాచయిత్వాశతంద్విజాన్॥ తదర్ధం
వాతదర్ధంవా క్రియాసాద్గుణ్యసిద్ధయే । మృష్టాన్నైర్భోజయిత్వాథస్వ
యంభుంజీతబంధుభిః ॥ యేయేరోగాః ప్రబాధంతే రాజయక్ష్మజ్వరాద
యః। తేషాంప్రతిచ్ఛందదానైరిజ్యాప్రత్యాదిష్టాపూజా॥ "అక్షిభ్యా" మిత్య
నేనసూక్తేనరోగిణాంగాని మార్జయేదిత్యుక్తమ్ ॥ అక్షిభ్యామిత్యస్య
షడర్చస్యసూక్తస్య- కాశ్యపోవివృహాఋషిః- యక్ష్మశమనీదేవతా ॥ అ
నుష్టుప్ఛందః- యక్ష్మనిహరణే వినియోగః - అస్యసూక్తస్యాశ్వలాయ
న శాఖానుసారేణాయంపాఠ ఆర్షశ్చ - తైత్తరీయ శాఖానుసారేణత్వ
గ్నికాండాంతః పాతిత్వేనాగ్నిఋషిః- ఊరుభ్యామిత్యస్యరుచీకశ్చ - నస్వ
రవర్ణయోర్భేదః- శేషంసమానం ॥ మహార్ణవాఖ్యే మహితేప్రబంధే
మాంధాతృనామ్నో మదనాత్మజస్య । సత్కర్మమాణిక్య గణేనపూర్ణే
పూర్ణశ్చతుర్థః ప్రథిత స్తరంగః ॥ ... *

ఇతిశ్రీ పండిత పారిజాత కఠారిమల్లేత్యాది బిరుదరాజి విరా
జమాన శ్రీమదనభూపాల పుత్రస్య మాంధాతుర్ని
బంధే మహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాకే
చతుర్థ స్తరంగః.

శ్రీరస్తు.

కర్మవిపాకసంగ్రహే పంచమస్తరంగః.

రోగప్రతిమాదానవిధిః.

రోగాశ్చ॥ త్రివిధాః॥ కర్మజా దోషజా ఉభయజాశ్చేతి ॥ తథా చా
యుర్వేదే ॥ కర్మప్రకోపేణ కదాచిదేతే దోషప్రకోపేన భవంతి చాన్యే।
తథాపరే ప్రాణిషు కర్మదోష ప్రకోపజాః కాయమనోవికారాదితి ॥ ఏతే చ
రోగా దోషజాః కర్మజా ఉభయజాశ్చ । తత్ర ప్రథమతః ప్రాయశ్చిత్తం వి
ధాయ పశ్చాత్ప్రతికృతి దానాని కుర్వీత- తథాచ కర్మవిపాకసంగ్రహే॥
ప్రాయశ్చిత్తమకృత్వాతు నకుర్యాత్కర్మ కించన । అనిస్తీర్ణాఘమయం ని
త్యం వర్ధతే ద్విగుణం పునః ॥ దానైర్దయాదిభిరపి ద్విజదేవతా గోవేదా
ర్చనా ప్రణతిభిశ్చ జపైస్తపోభిః । ఇత్యుక్త పుణ్యనిచయైరుపనీయమా
నాః ప్రాగ్జన్మపాపమశుభం ప్రశమం నయంతి ॥ గోదేవతార్చనా వేదవి
ద్బ్రాహ్మణపూజా వేదపుస్తకార్చనా ప్రణతిభిర్దీనతా నమస్కారై
ర్విశేషతస్సూర్యనమస్కారైః "ఆరోగ్యం భాస్కరాదిచ్ఛేత్" ఇతి । "నమస్కా
రప్రియస్సూర్యః" ఇత్యపి చ స్మరణాత్-తథా ప్రణతిశబ్దేన అశ్వత్థప్రదక్షిణ
క్రియా విలక్ష్యతే- జపైర్వేదపారాయణ మహాసౌర శతరుద్ర పురుషసూ
క్తసహస్రనామాపామార్జన విష్ణుహృదయాదిజపైరశుభం రోగం - దృ
ష్టాపచారజః కశ్చిత్కశ్చిత్పూర్వాపచారజః । తత్సంకరాద్భవంత్యన్యో
వ్యాధిరేవం త్రిధా మతః ॥ దృష్టాపచారజో దోషోత్థః పూర్వాపచారజః క
ర్మజః ॥ సంకరజ ఉభయజః- ఏతేషాం భేదజ్ఞానోపాయమాహ ॥ యథా
నిదానం దోషోత్థం కర్మజో హేతుభిర్వినా । మహారంభోల్పకే హేతా
వంతకో దోషకర్మజః ॥ యథానిదానం, నిదానమనతిక్రమ్య సమనంత
రదృశ్యమానమాహారవైషమ్యాది నిదాన మనతిక్రమ్య యజ్జాయతే తద్దో
షోత్థమ్- హేతుభిర్వినా సమనంతర దృశ్యమాన హేతుభిర్వినా - య

ధాదోషస్య మహారంభః సకర్మజోదోషః- అల్పకేహేతావంతకః- స్వల్పనిమిత్తేఅధికవ్యాధౌ అంతకః అంతిమస్తృతీయః పక్షోభవేత్ - తమేవాహ॥ దోషకర్మజఇతి॥ తథా, నిషర్భృత్యాదోషజన్మాతు దోషజస్త్వౌషధేనహి । ఉభయాజ్ఞామానస్తుఃషర్భృత్యౌషధసేవయా ॥ అపగచ్ఛేది త్యర్థః ॥ అదోషజన్మాకర్మోద్భవఇత్యర్థః ॥ యత్రాపికర్మజత్వదోషజత్వనిశ్చయస్తత్ర ప్రాయశ్చిత్తాద్యప్యౌషధంచ కర్తవ్యమ్ ॥ ప్రణతిశబ్దేనాశ్వత్థప్రదక్షిణ క్రియాలక్ష్యత ఇత్యుక్తమ్ ॥ తత్రాశ్వత్థాభిమంత్రణమంత్రః॥ "ఆరాత్తే"ఇత్యస్యాగ్నికాండాంతఃపాతిత్వేనాగ్నిఋషిః- వనస్పతిర్దేవతా- అనుష్టుప్ఛందః- వనస్పత్యభిమంత్రణేవినియోగః - తథాపౌరాణికశ్లోకేపిస్మర్యతే ॥ అక్షిస్పందంభుజస్పందందుస్స్వప్నందుర్విచింతనమ్ । శత్రూణాంచ సముత్పన్నమశ్వత్థ శమయస్వమే ॥ శత్రూణాంసమ్బంధిత్వేన సముత్పన్నభయంచ శమయస్వేత్యర్థః ॥ శత్రూణాంచ సముత్థానమిత్యపిపాఠః॥ ఇత్యశ్వత్థాభిమంత్రణప్రకారః-అథ వేదపారాయణవిధిః॥ స్థండిలంకల్పయిత్వాగ్నిముపసమాధాయసంపరిస్తీర్యాజ్యేనైతా

— ✻ వేదపారాయణ విధిః. ✻ —

భ్యోదేవతాభ్యోజుహోతి ॥ అగ్నయేసోమాయేంద్రాయ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యోఋషిభ్యో ఋగ్భ్యోయజుర్భ్యస్సామభ్యశ్శ్రద్ధాయై ప్రజ్ఞాయై- మేధాయై- ధారణాయై- శ్రియై- హ్రియై- సావిత్ర్యై- సవిత్రే- ప్రజాపతయేకాండఋషయేసోమాయకాండఋషయేఅగ్నయేకాండఋషయే విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఃకాండఋషిభ్యస్సాంహితీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యః యాజ్ఞికీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యోవారుణీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యః హవ్యవాహాయవిశ్వేభ్యోవరుణేభ్యోనుమత్యైస్విష్టకృతేచపృథక్స్వాహాకారేణ హుత్వావ్యాహృతిభిశ్చ పునఃపరిషించతి- సమాప్తేయజుషా తర్పయతి- ఏవమృగ్వేదస్య కాండఋష్యాది వర్జమాస్విష్టకృతస్సోమాం స్థానే

శతర్చిభ్యో మాధ్యమేభ్యో గృత్సమదాయ విశ్వామిత్రాయ వామదేవాయాత్రయే భరద్వాజాయ వసిష్ఠాయ ప్రగాథేభ్యః పావమానీభ్యః క్షుద్రసూక్తేభ్యో మహానామ్నీభ్య ఇతి ॥ తతో వేదాదిమారభ్య సంతత మధీయీతేత్యాహ భగవాన్బోధాయనః ॥ ఇతి వేదపారాయణోపక్రమ విధిః ॥

—※ వేదపారాయణ కలశ ప్రతిష్ఠాపనమ్. ※—

అథ వేదపారాయణకలశప్రతిష్ఠాపనాదిప్రకారః ॥ తీర్థే దేవాలయే గేహే ప్రశస్తే సుపరిష్కృతే । కలశం సుదృఢం తత్ర సువిభక్తం సుభూషితమ్ ॥ పుష్పపల్లవమాలాభిశ్చందనైః కుంకుమాదిభిః । మృత్తికాయవసంమిశ్రవేదిమధ్యే న్యసేత్తతః ॥ పంచాశద్భిః కుశైః కార్యో బ్రహ్మా పశ్చాన్ముఖస్థితః ॥ బ్రహ్మాణం ధ్యానదేవత్వాత్తంతతస్స్వస్త్యయనం పఠేత్ ॥ ప్రతిష్ఠాం కారయేత్పశ్చాత్పూజాద్రవ్యమథోచ్యతే । యజ్ఞోపవీతైర్వేద్యవస్త్రైశ్చందనకుంకుమైః ॥ స్రగ్ధూపదీపతాంబూలై రక్షతైశ్చ పితామహమ్ । "బ్రహ్మజజ్ఞానం" ఇతి చ గాయత్ర్యా చ ప్రపూజయేత్ ॥ ఉపాధ్యాయం చ సంపూజ్య యథాపాఠం పఠేత్తతః ॥ ఇతి వేదపారాయణకలశప్రతిష్ఠాపనాదిప్రకారః.

అనశనపారాయణవిధిః ॥ అథాతోఽనశనపారాయణవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః అస్నాత్వా నాశ్నీయాద్యథాశక్తి వా పయఃఫలాన్యోదనం వా హవిష్యమాత్రమల్పం భుక్త్వా వ్రతచారీ శేషమధీయీత - గ్రామాత్ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్యాగ్నిముపసమాధాయ పరిస్తీర్యాథాజ్యం ప్రదాయాజ్యేనైతాభ్యో దేవతాభ్యో జుహోతి ॥ అగ్నయే సోమాయేన్ద్రాయ ప్రజాపతయే బృహస్పతయే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో బ్రహ్మణే ఋషిభ్య ఋగ్భ్యో యజుర్భ్యస్సామభ్యశ్శ్రద్ధాయై మేధాయై ప్రజ్ఞాయై ధారణాయై సదసస్పతయేఽనుమతయే శ్రియై హ్రియై సావిత్ర్యై సవిత్రే ప్రజాపతయే కాండఋషయే సోమాయ కాండఋషయే అగ్నయే కాండఋషయే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాండఋషిభ్యస్సాగ్ంహితీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యో యా

జ్ఞః కీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యో హవ్యవాహనాయ విశ్వేభ్యో వరుణే
భ్యోనుమత్యైస్విష్టకృతేచ పృథక్స్వాహాకారేణ హుత్వా వ్యాహృతీభిశ్చ
పునఃపరిషించతి సమాప్తేచైతాన్యజుషాతర్పయతి ఏవ మృగ్వేదినాంకాం
డఋష్యాది వర్జంహూస్విష్టకృత స్తేషాం స్థానేశతర్చిభ్యోగ్నిగృత్సమదా
యవిశ్వామిత్రాయ వామదేవాయాత్రయేభరద్వాజాయజమదగ్నయే గౌ
తమాయ వసిష్ఠాయ ప్రగాథేభ్యః పావమానీభ్యః క్షుద్రసూక్తేభ్యః మ
హాసూక్తేభ్యోమహానామ్నిభ్యఇతి ॥ తతో వేదాదిమారభ్య సంతత మధీ
యీతనాస్యాంత రాజననమరణే అశుచిర్నాంతరావ్యాహరేత్ ॥ నాంత
రావిరమేత్ ॥ యావదంతర మధీయీత - తదాంతరా విరమేత్త్రిన్ప్రా
ణానాయమ్య ప్రణవంచాత్రవిధాయ యావత్కాలమధీయీత - తత స్స
వానిశోనిశాంతరం సంగ్రామాపర్యసలిలంలోఢ్యపరిదద్యాత్ ॥ ఆదా
నంతేచ బ్రాహ్మణభోజనం దక్షిణాదానం విందద్యాత్ - యఏతేన విధానే
న వేదమధీయీతసతతః పూతో వేదోభవతి ॥ మనశ్శుద్ధిశ్చ భవతి .. ద్వా
భ్యాం పారాయణాభ్యాం ఋగ్భిశ్చభోజ ఇహాధీతే అనృతేభ్యఃప్రముచ్య
తే త్రిభిర్బహుభ్యఃపతనీయపాతకేభ్యశ్శూద్రాయాం రేతస్సిక్త్వాగంగా
ప్సుమజ్జంశ్చభవతి చతుర్భిశ్శూద్రాన్న భోజనా త్తత్సేవాత్ - తత్త్స్త్రీ
సేవనాత్పంచభిరయాజ్య యాజనాత్పూతోభవతి- అగ్రాహ్య గ్రహణాద
ద్భ్యోపాసనాచ్చ షడ్భిర్బ్రాహ్మణలోహితకరణాత్పశుహననాత్త్స్త్రీలో
హితకరణాత్సువర్ణస్తేయాత్పతితసంయోగాచ్చ సప్తభిః ప్రాజాపత్యా
నాంహీనాచరణాద్వృక్షోపవేధనాచ్చాష్టభిశ్చాంద్రాయణస్యానాచరణా
ద్గురుతల్పగమనాద్రజస్వలాగమనాన్నవభిస్సురాపానాద్దశభిరశ్రోత్రియ
యాజనాదసోమపానాదవ్యాయతశ్చైకాదశభిర్బ్రాహ్మణహననాద్ద్వా
దశభిః పూర్వజన్మేహజన్మకృతైస్సర్వైః ప్రముచ్యతే- స్వర్గలోకంగచ్ఛ
తి- అగ్నిష్టోమాదీన్ క్రతూన్యజతి తైః క్రతుభిరిష్టంభవతి ॥ వేదాధ్యాయీ

సహైవస్యాదపాప్మాసత్యవాక్శుచిః । యంయంకామమయతేకామంతంతంవే
దేనసాధయేత్ ॥ అసాధ్యంనాస్తియత్కించిద్బ్రాహ్మణోపిఫలంమహాత్॥
ఇతిసమాప్తైయజుషాతర్పయతీతి- సమాప్తౌ వేదపారాయణే ఏతా దేవ
తాః పూర్వోక్తాః అగ్నిసోమాద్యాయజుషాతర్పయతి- యజుర్వేదేన స
హతర్పయతి- యజుర్వేదపారాయణేతస్య వేదస్యాప్రామాణ్యమిత్యు
చ్యతే- అథవాభూరాది వ్యాహృతిజననచతుష్టయాత్మకం యజుశ్శబ్దేనగృ
హ్యతే- తేనైతదుక్తంభవతి ॥ భూర్దేవాం స్తర్పయామీత్యనేనప్రకారేణ
తర్పయిత్వాగ్ని సోమాదీం స్తర్పయేదితి ॥ ఉపక్రాంతవేదపారాయణమ
ధ్యేనవ్యాహరేన్నాధ్యాపయేత్ ॥ తథా లౌకిక వచనమపి నబ్రూయాత్-
విహితనిత్యనైమిత్తికకర్మానుపయుక్తాముక్తిం నకుర్యాదిత్యర్థః॥నిశోని
శాంతరంసఙ్గ్రామార్త్యసలిలంలోష్ఠపరిదధ్యాదితి॥లోష్ఠంభిత్త్వాపరిహార్య
వర్జయిత్వేతియావత్-పరిదధ్యాత్సమాపయేత్॥నిశాంతరంనివసస్సంధ్యావా
సలిలముదకంవృష్టిసమాపోధూమకా నిశావికాలాన్ దేశాంశ్చవర్జయిత్వా
సమాపయేదిత్యర్థః - సతతః పూతోవేదోభవతీతి వేదోభవతి వేదాత్మ
కోభవతి - ఉత్కృష్టజ్ఞానవాన్భవేదిత్యర్థః ॥ ద్వాభ్యాం నారాయణా
భ్యామృగ్భిశ్చేతిరుగ్భిః ॥ పారాయణాభిః పావమానద్వయం పావమానీశ్చ
మిళిత్వోక్తఫలాయ పరికల్ప్యఇత్యర్థః ॥ ఏవముత్తరత్ర పారాయణక్రి
యేణ గంగాస్నానంమిళిత్వా సాధనంనిమజ్జభవతి-పూతోభవతీత్యర్థః॥
ప్రాజాపత్యాదీనాం చరణప్రక్రాంత ప్రాజాపత్యానామనుష్ఠానం ఏవం
చాంద్రాయణస్య నిచాచరణం యజ్ఞోపవేధనం యజ్ఞవినాశః- ఇత్యనస్మ

—* సౌరమంత్రాః *—

న్పారాయణవిధిః ॥ అథ సౌరమన్త్రాణామృష్యాద్యభిధీయతే ॥ పూర్వా
చార్యక్రమేణ "ఉదుత్యంజాతవేదస" ఇతిత్రయోదశర్చసూక్తంకాత్వేన్నా
న పరిసర్త్వేనదృష్టం గాయత్రి మంత్రాంశ్చతసోమషష్ఠ్యాసే త్రిష్టుభంవ

ద్వ్యాస్యృచోऽరోగమధ్నఉపనివదంత్యాద్విషన్నాశనీ॥ "చిత్రందేవానాముద గాత్" ఇతిషడృచంసూక్తంఅంగిరసేనకృత్స్నేనదృష్టంత్రైష్టుభం "ఇంద్రం మిత్రావరుణయోః" ఇతిద్వ్యృచదాతిశ్యేనతీక్షతమసాదృష్టంత్రైష్టుభో 'హంసశ్శుచిషత్' ఇత్యేషాగౌతమపుత్రేణవామదేవేనదృష్టాజగతీయత్వా సూర్యఇత్యేషాభూమిపుత్రేణాత్రిణా దృష్టాఅనుష్టుప్ - యదద్యసూర్యే త్యేతావత్సూర్యఃఇతి తిస్రఋచోద్వేతితిచ తస్యోర్ధ్వఉదుత్యద్దర్శతం వపు రితియాఏతాః మైత్రావరుణినా వసిష్ఠేనదృష్టా స్త్రిష్టుభః - ఉదుత్యద్ద ర్శతం వపురితి బృహతీశాఙ్గస్సప్తాఇతిసతేహ బృహతీతితచ్ఛతుంరితిప్ర ఉష్ణిక్ బ్రహ్మాహం ఆసితధుర్వేణభృగుపుత్రేణ జమదగ్నినాదృష్టః పూర్వా బృహత్యుత్తరాసతో బృహతీనమో మిత్రస్యేతిద్వాదశచర్ణం శుక్లంసూ ర్యపుత్రేణాపి తపసాదృష్టజాతం శనోభవేదితి త్రిష్టుప్ - సూర్యోనోది వః సాత్విత్రి పంచర్చం సూక్తంశుక్లం సూర్యపుత్రేణ చక్షుసాదృష్టంగా యత్రం బిభ్రాద్బృహదితి చతూరుచం శుక్లంసూర్యపుత్రేణ విభ్రాజా దృష్టంచాగతం విభ్రాజేజ్యోతి షేత్యస్తారపఙ్క్తిః ఆయంగౌరితిత్రిచం సూ క్తం సార్ప సాత్నాయంగాయత్రం సర్పతత్రిసూర్యోదేవతాంత్యంసూ క్తం కేచిదాత్మస్తవంమన్యంతే॥ యజుషిస్వాహాయామీతి ధ్యాతవ్యోయ ఏతేన సౌర్యేణ సూర్యమహరహరుపతిష్ఠంతే ॥ తేఆయుష్మంత ఆరో గ్యవంతోభవంతి ఏతేసూర్యసాయుజ్యంగచ్ఛంతి ॥ మహార్ణవాఖ్యేవిహితే ప్రబన్ధేమాన్ధాతృనామ్నామదనాత్మజస్య। సతకర్మ మాణిక్య విశేషపూ ర్ణే పూర్ణ స్తరంగః ప్రథితోహిపంచమః॥ ... ✽

ఇతిశ్రీ పండిత పారిజాత కఠారిమల్లేత్యాదిబిరుద రాజ విరాజ మాన శ్రీమదనభూపాల పుత్రస్య మాంధాతుర్నిబంధే మహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాకే

పంచమ స్తరంగః.

శ్రీ ర స్తు.

కర్మవిపాకగ్రంథే - షష్ఠస్తరంగః ప్రారభ్యతే.

అ థ రు ద్ర వి ధిః.

తత్ర తావదుపయుక్తేషు వినియోగాదికం చింత్యతే ॥ వినియోగో నామాభిసంబంధః సవాంగాంగీభావరూపః ఏకస్యైవమంత్రస్య విధివద్బలాదనేకేషు నియుజ్యమానకర్మస్వంగత్వమ్॥ యస్మిన్కర్మణి యదంగభావంభజతే తదా తస్మిన్కర్మణి వినియోగో జ్ఞేయః- ఏవంచ యద్యపిచరమాయామిష్టకాయాం శతరుద్రియం జుహోతీత్యాదిభి బ్రాహ్మణవాక్యైరగ్నిచయనే చరమేష్టకాయామేకాదశభీరుద్రానువాకైర్హోమో విహితఇతి హోమాఖ్యైకకర్మణ్యంగత్వమ్ ॥ రుద్రానువాకానాం- తథాహి జాబాలిశ్రుతౌ॥ 'కింజప్యేనామృతత్వంనో బ్రూహి శతరుద్రియేణ' ఇతి॥ తథా 'రుద్రాధ్యాయీ ముచ్యతే సర్వపాపైః' ఇతి॥ తథా 'రుద్రాణాంజప హోమార్జనవిధింవ్యాఖ్యాస్యామ' ఇత్యాది శ్రుతిస్మృతిపురాణవాక్యైర్జపహోమాభిషేకే వినియోగా విజ్ఞేయా ఇతి వినియోగః॥

అ థ రు ద్ర మ ం త్ర వి భా గః ॥ తత్ర 'మంత్రాంతైః కర్మాదీన్సన్నిపాతయేత్' ఇత్యాపస్తంబః॥ మంత్రాంతైర్మంత్రసమాప్తిభిః కర్మాదీకర్మోపక్రమాన్ సన్నిపాతయేద్యోజయేత్ ॥ సమగ్రంమంత్రంపఠిత్వా కర్మకుర్యాదిత్యర్థః ॥ తద్యథా॥ 'నమస్తే రుద్రమన్యవ ఉతోత ఇషవే నమః, బాహుభ్యాముతతే నమస్స్వాహా' ఇతిస్వాహాకారాంతే హవిరగ్నౌప్రక్షిప్య రుద్రాయేత్యుద్దేశత్యాగః కార్యః ఇతిమంత్రవిభాగశ్చ రుద్రానువాకేషు నానావిధః- తత్ర శ్రౌతేకర్మణి చరమాయామిష్టకాయాం జుహోతీత్యుక్త్వా త్రేధావిభాగం జుహోతి॥ త్రయఇమేలోకా ఇతి ॥ త్రిధా రుద్రానువాకానామేకాదశానువాకానాం విభాగ ఉక్తః । తథా- తిస్ర ఆహుతీర్జుహోతి ॥ షట్సంపద్యంతే ॥ షడ్వాఋతవః ఇతి షోఢావిభాగో విదర్శితః-

"నమస్తేరుద్రమన్యవ" ఇత్యేతాననువాకాన్ త్రేధావిభజ్యాపి తాన్ ప్రథ
మముపక్రమ్య "నమస్తక్షభ్యః" ఇతిజానుదఘ్నే ధారయమాణో "రథకారే
భ్యశ్చవ" ఇత్యుపక్రమ్య "నమస్త్వాయుధాయేతి" నాభిదఘ్నే శేషేణప్రాగ
వసానేభ్యఆస్యదఘ్నేహుత్వా "సహస్రాణిసహస్రశ" ఇతి దశాభ్యాతా
నాన్ ఉత్వాదోహంబహ్వాతి॥ "నమోరుద్రేభ్యోయెపృథివ్యా" మితి జా
నుదఘ్నే ధారయమాణో "నమోరుద్రేభ్యోయేఽన్తరిక్ష" ఇతి నాభిద
ఘ్నే "నమోరుద్రేభ్యోయే" దితిత్యాస్యదఘ్నేహుత్వేతి త్రేధాసౌధాచ వి
భాగో దర్శితో బోధాయనేన ॥ అపరః ప్రకారః తతః ప్రథమేనువాకె
పంచదశచేత్ పంచదశమంత్రాః ద్వితీయే త్రయోదశయజూంషితిత్రయో
దశ- తృతీయ చతుర్థయోః ప్రత్యేకం సప్తదశ యజూంషి- షట్సుపంచ
స్వనువాకేషు భయతో నమస్కారమంత్రాః॥ పంచమ షష్ఠానువాకయోః
ప్రత్యేకం పంచదశయజూంషి- సప్తమేషోడశ- అష్టమేసప్తదశ - నవమ
ఏకోనవింశతిః ॥ షట్సుపంచస్వనువాకేషు ఏకతో నమస్కారమంత్రాః-
తత్రాపి పురస్తాన్నమస్కారః - నవమానువాకె "నమోవః కిరికేభ్యోదేవా
నాగం హృదయేభ్య" ఇత్యతో దేవానాం హృదయేభ్య ఇత్యుత్తరమంత్ర చ
తుష్టయేష్వనుషజతి ॥ తద్యథా॥ "నమోవిక్షీణకేభ్యో దేవానాగం హృద
యేభ్య" ఇత్యేయంచానుషంగో యత్రజపాదిష్వే తేషాంమన్త్రాణాం
పృథక్పృథగ్విభజ్య ప్రయోగస్తత్రైవ- యత్రతు జపాదౌపృథక్కరణం
న తత్రాదితు యథాధ్యయనమేపాఠం - ఏవం సర్వత్రాప్యనుషంగస్థలే
హూజ్ఞేయం- అత్రచ ద్వితీయాది నవమాంతేష్వనువాకేషు నమస్కారాం
తం- నమస్కారాద్యమేకం యజురితి శాకపాణిః- నమస్కారాద్యేకంయ
జురితియాస్కః । అష్టావనువాకావష్టయజూంషీతి కాశకృత్స్నః- తత్ర
శాకపాణిపక్షే ఉభయతో నమస్కారేషు సుకరో మంత్రవిభాగః అన్య
తరో నమస్కారేష్వేవ యూహ్యాః- తద్యథా॥ "నమోభవాయచరుద్రా

యచ నమశ్శర్వాయచ పశుపతయేచ" ఇత్యత్ర ద్వితీయో నమశ్శబ్దః పూర్వ
మంత్రస్యచాంతత్వేనోత్తర మంత్రస్యాదిత్వేనేత్యుభయాత్మకమామ్నా
తం- కాకాక్షివదుభయత్రాపి సంబంధ్యతే॥ తథాచ- "నమోభవాయచ
రుద్రాయచనమ" ఇత్యేకో మంత్రః- పునరపి తమేవ నమశ్శబ్దముపాదాయ
నమశ్శర్వాయచ పశుపతయేచ నమ ఇత్యపరో మంత్రః ॥ ఏవముత్తరత్రా
పివిజ్ఞేయం- అథవా- "నమోభవాయచ రుద్రాయచ" ఇత్యాది॥ ఏవమాదిశ
బ్దో నమ ప్రథమో నమశ్శబ్ద అనుకృష్యతే । ఏవముభయతో నమస్కార
మంత్రాభవంతి- యాస్కపక్షే త్వన్యతర నమస్కారేషు స్ఫుటో మంత్రవి
భాగః- ఉభయతో నమస్కారేషూహ్యం- తద్యథా॥ "నమో హిరణ్యబా
హవే- పశూనాంపతయే నమోనమ" ఇత్యత్ర నమో హిరణ్యబాహవే సే
నాన్యే దిశాంచపతయే ఇత్యేకో మంత్రః- పునస్తాదేవైకనమస్కారః యు
క్తః- "నమోవృక్షేభ్యో హరికేశేభ్యః పశూనాంపతయే" ఇతి ప్రథమత ఏవ ద్వి
నమస్కారో ద్వితీయో మంత్రః- ఏవముత్తరత్రాపి చతుర్థానువాకే చరమం
త్రవర్జం- చరమస్త్వాదావ్వినమస్కారకః॥ అత్రైకనమస్కార ఇత్యుభయ
తో నమస్కారస్వీకార॥ ఏవం దాస్యవిభాగా బహుభిర్వ్యాఖ్యాకారైరనుపాత్తా
ఇతి బహుసంమతః- పూర్వోక్త ఏవ విభాగో గ్రాహ్యః॥ తథాచ శాకపూణా
దిభిరపి నవిరోధః- తథాహి ॥ ద్వితీయ తృతీయ చతుర్థానువాకాభిప్రా
యేణ నమస్కారాదికమేకం యజురితి శాకపూణిరాహ ॥ అన్యాన్యప్యే
వాంతర మహాకావ్యాని వేదభాష్యే భట్టభాస్కరేణదర్శితాని - తస్మా
త్పూర్వోక్తన్యాయేనాదిత ఆరభ్యనవస్వనువాకేషు చతుశ్చత్వారింశదధి
కంశతం మంత్రాః- దశమేనువాకే ద్వాదశే ద్వాదశ మంత్రాః - ఏకాదశా
నువాకే మంత్రైత్రియజుష్కే- దశచేత్ త్రయోదశ మంత్రాః- ఏకాదశస్వను
వాకేషు మంత్రా ఏకోనసప్తత్యుత్తరంశతం, చమకానామేకమనువాక
క్రమేణ హుత్వాంతే వసోర్ధారాంజుహుయాత్ । అయంచ బాహుమప

కారః- సర్వద్రవ్యసాధారణః ॥ సర్వత్రవసుధారాచాజ్యేన- ఏవమేవ రు
ద్రైరేకాదశిన్యాం మహారుద్రేతి రుద్రాచద్రష్టవ్యమ్ - తల్లక్షణానిచాహ।
శాతాతపః॥ "షడఙ్గైకాదశీరుద్రో రుద్రైరేకాదశరుద్రతః ॥ ఏకాదశభిరే
తాభిర్మహారుద్రశ్చకథ్యతే ॥ ఏకాదశమహారుద్రైరతిరుద్రఇతీరితఇతి॥
తద్యథా॥ విధినానమకావృత్తిరుద్రస్యైకాదశాత్మికా । రుద్రస్యైకాద
శావృత్త్యా రుద్రైరేకాదశనిస్మృతా । ఏకాదశభిరేతాభి మహారుద్రస్తు
కథ్యతే ॥ ఏకాదశమహారుద్రైరతిరుద్ర ఇతిస్మృత" ఇతి॥ అనయోరర్థః॥
వక్ష్యమాణ షడంగన్యాసాది పూర్వకమేకాదశ నమకానువాకానాం జపా
నంతరమేకంచమక ప్రథమానువాకంజపేత్ - నమఃపూర్వకం- నమక జ
పానంతరం ద్వితీయం చమకానువాకంపఠేత్ - ఏవమేకాదశవారం నమ
కాన్పఠేత్॥క్రమేణైకైకమేకంచమకానువాకముదీరయేత్ । అనేనచ ప్రకారే
ణ నమకైకాదశానువాకానామేకాదశధా ఆవృత్తిః షడంగైకాదశీత్యు
చ్యతే ॥ ఏవంరుద్రఇతిసంజ్ఞాంలభతే ॥ ఏకాదశరుద్రః - పూర్వోక్తస్య రు
ద్రస్యైకాదశనివేతి వ్యపదేశద్వయభాగ్భవతి ॥ ఏకాదశభిరేతాభిరే
కాదశనీభిరితి పర్యాయనామ్నిభిరేకాదశ సంఖ్యాకాభిర్మహారుద్రః క
థ్యతే ॥ మహారుద్రస్యైకాదశావృత్త్యాతిరుద్రఇతి॥ చమకనమకయోర్మం
త్రవిభాగః- అత్రమంత్రవిభాగ ప్రకరణేమతభేదాన్ దర్శితత్వాత్-కస్మి
న్భాగేకతిమంత్రాఇతి మంత్రసంఖ్యా తథాకృత్వావిచ్ఛేద ఏతత్ప్రదృశ్య
తే- తథా దశాంతవాహామాదికేకత్యాహుతయ ఇత్యేతదభిధాస్యతే- తత్ర
స్తుత్యాస్త్రేధా సోధాదవిభాగోదర్శితః - సోత్రత్రేధావిభాగం మనసి
నిధాయబోధాయనోప్యాహ। "నమస్తేరుద్రమన్యవ" ఇత్యేతాఅనువాకా
స్త్రిధావిభజ్యంతే- అత్రావిచ్ఛిన్నానా మనువాకానాంత్రైధాకరణపక్షే
ఆద్యాశ్చత్వారోనువాకా ఏకోంశః ॥ ఏవంచానువాకమధ్యే విచ్ఛేదమం
తరేణ త్రైవిధ్యంఘటతే. యథాగవాంశతం దక్షిణేత్యత్ర షోడశత్విజాం

దక్షిణావిభాగః- తద్యథా ॥ ప్రధానఋత్విక్చతుష్టయస్యార్ధిన ఇతి సం
జ్ఞా । తదనన్తరమృత్విక్చతుష్టయార్ధిన ఇత్యేవసంజ్ఞా ॥ తదనన్తరాణాం
చతుర్ణామృత్విజాం తృతీయార్ధిన ఇతి ॥ తతోఽవశిష్టానాం చతుర్ణాం
యాజిన ఇతి- ఏషాం శతం గావో విభజ్య దాతవ్యాః- తత్రాప్యయం నియమః-
అర్ధినామర్ధం తృతీయార్ధినాం ద్వితీయోంశః ॥ అర్ధినాం చతుర్థాం
శ ఇతి ॥ అర్ధినాంచ ద్వావాదౌ సమీకృత్య తత్ర ప్రథమార్ధినాం గోశతా
ర్ధం పఞ్చాశద్గావో భవన్తి- ఏవంచ క్రియమాణే ద్వితీయార్ధినాం పం
చాశతోఽర్ధం పఞ్చవింశతిః ॥ తృతీయార్ధినాం పఞ్చదశ తృతీయాంశే
క్రియమాణే షోడశ భవన్తి - గోద్వయమవశిష్యతే ॥ తత్ర త్రమస్థలేషు
విభజ్యస్థాపితుమశక్యం ద్రవ్యద్వారాచ విభాగో నిషిద్ధః - తస్మాదర్ధినా
మష్టాచత్వారింశత్ ॥ ద్వితీయార్ధినాం చతుర్వింశతిః - తృతీయార్ధి
నాం షోడశ అర్ధినాం ద్వాదశేతి గవాం పరిచ్ఛేదాయ శతం గావో విభ
క్తాః- అనేన న్యాయేన ప్రకృతేష్వేకాదశానువాకానా మనువాకస్వరూప
విచ్ఛేదాయ పూర్వోక్తరీత్యా చరమానువాకత్రయస్య ఏకమన్త్రవదంగీ
కార్యమ్ ॥ ఏవం చరమానువాకానామేకజపాన్తే యది హోమం కర్తుం
చికీర్షతి ॥ తదాహోమమాత్రమేవ- తదాఽస్మిన్ పక్షే త్రయోఽనుత్త్రి
స్త్రిస్రిఆహుతయో భవన్తి - ఏవం చరమానువాకానామేకజపాన్తే హో
మచికీర్షాయాం కేవలహోమపక్షే చాఽయం వా చమకేషు ప్రథమానువా
కో మన్త్రః- విశిష్టానువాకా ఏకాదశమన్త్రాః ॥ ద్వాదశభిర్మన్త్రైస్త్రిస్తావ
త్య ఆహుతయః - వసుధారాం పూర్వోక్తరీత్యైవ ॥ ఇత్యేకః ప్రకారః॥

—(*) త్రేధావిభాగః (*)—

అథాపరస్త్రేధావిభాగో నమకేషు- అత్రైవ మూలం త్రేధావిభక్తం
జుహోతీత్యేతదేవ శ్రుతివాక్యమ్- తత్ర "నమస్తే రుద్రమన్యవ" ఇత్యా
రభ్య "సభాపతిభ్యశ్చవో నమ" ఇతి ఏకో భాగః- "నమో అశ్వేభ్య"

ఇత్యారభ్య "వార్యాయచ" ఇత్యంతో ద్వితీయః ॥ "నమః ప్రతరణా
యచ" ఇత్యారభ్య సమాప్తేస్తృతీయః ॥ ఏవం త్రయోమన్త్రా ఇతి జ
పాఙ్గహోమేఽఙ్గహోతుర్హోతస్స్వతన్త్రహోమే తిస్ర ఆహుతయః॥ ద్వితీ
యః ప్రకారః ॥ అథాన్యష్షోఢా విభాగాత్మకస్తత్ర సతతం పూర్వోక్తవి
భాగప్రకారేణైవ ప్రథమ ద్వితీయౌ గ్రాహ్యౌ ॥ తృతీయే విభాగే తు 'నమః
ప్రతరణాయచ' ఇత్యారభ్య "యఏతావన్త" ఇత్యృచా సహిత ఏకో మం
త్రః- "నమో రుద్రేభ్యో యే పృథివ్యా" మిత్యారభ్య త్రీణి యజూంషి అత్రి
చ "నమో రుద్రేభ్య" ఇతి చ ఏషామిత్యన్తపదం చ 'ఇషవస్తేభ్య' ఇత్యాది
తృతీయో మంత్రః ॥ ఏవం పూర్వోక్తైస్త్రిభిర్మన్త్రైస్సహ షణ్మన్త్రాః॥
అస్మింశ్చ విభాగే త్రేధా విభక్తం జపహోమాత్యుపక్రమ్య 'షట్సంపద్యన్త' ఇత్యం
తా శ్రుతిప్రమాణత్వేన పూర్వం దర్శితా ॥ అధునా వినియోగ సంగ్రహవా
క్యం ప్రమాణీక్రియతే ॥ ప్రశ్నే తు పంచమే ప్రోక్తశ్శతరుద్రీయ హోమే
'సభాపతిభ్య' ఇత్యంత ఏకో మన్త్రః ప్రకీర్తితః 'అవార్యాయచ' ఇత్యంత ఏ
కస్తస్మనసీత్యంత ఉత్తరః ॥ 'నమో రుద్రేభ్య' ఇత్యేష పృథివ్యాది విభాగత
స్త్రిధా భిన్నస్తతో హోమే షణ్మన్త్రా ఇహ కీర్తితా ఇతి ॥ అస్మిన్విభాగే
షడాహుతయో భవంతి ॥ జపాంగహోమే స్వతంత్రహోమే వా ॥ ఇతి తృ

—(*) షోడశధా విభాగః. (*)—

తీయః ప్రకారః ॥ అథ షోడశధా విభాగవానన్యతరః ప్రకారః॥ తత్ర "నమస్తే
రుద్రమన్యవ" ఇత్యారభ్య "నమస్తేభ్య" ఇత్యన్తం ప్రథమో విభా
గః- "రథకారేభ్యశ్చ" ఇత్యుపక్రమ్య "నమస్స్వాయుధాయచ" ఇత్యం
తో ద్వితీయో విభాగః- "సుధన్వనే చేత్యారభ్య సహస్రాణి సహస్రశ" ఇ
త్యేతదృక్పర్యంతం తృతీయో విభాగః ॥ ఇతి త్రయోదశ మంత్రాః "సహస్రా
ణి సహస్రశ" ఇత్యారభ్యానవమోదశమంత్రాః ॥ తత్రాష్టౌ యజూంషి కా
శకృత్స్నఖతే నేత్యాది ఏతేచ పూర్వైస్సహ త్రయోదశమంత్రాః 'యేవ

ధివ్యా మిత్యవశిష్టంవాక్యం పూర్వోక్త రీత్యా త్రీణి యజూగ్ంషి త్రయో
మంత్రాః - పూర్వం పూర్వోక్తై స్సహషోడశమంత్రవిభాగే బోధాయన
వచనం ప్రమాణం తచ్చాపి ప్రథమోపక్రమే "నమస్తక్షభ్య" ఇత్యాదిప్ర
థమజపాంగహోమే స్వతంత్రహోమేవా ॥ షోడశాహుతయో భవంతి॥
ఇతి చతుర్థః ప్రకారః ॥ అష్టాచత్వారింశన్మంత్రవిభాగః - అథాష్టాచ
త్వారింశన్మంత్రవిభాగాత్మకప్రకారః ॥ తత్రప్రథమానువాకే పంచ దశర్చః
పంచదశమంత్రాః ॥ తత్రాష్టానువాకా అష్టయజూంషి - కాశకృత్స్నమతే
త్యాదిత ఆరభ్య నవస్వనువాకేషు త్రయోవింశతిః ॥ దశమేనువాకే ద్వాద
శీచేతి ద్వాదశ ॥ ఏతేచపూర్వైస్సహపంచత్రింశత్ - ఏకాదశానువాకే
దశర్చః త్రీణియజూంషి- త్రయోదశైవం-పూర్వైస్సహాష్టాచత్వారింశ
దతోజపాంగస్వతంత్రహోమేచ తావత్య ఏవాహుతయః ॥ ఇతి పంచమ
ప్రకారః ॥ అథైకోనసప్తత్యుత్తరశతమంత్రవిభాగయుక్త అన్యతమః ప్ర
కారః॥ సచవినియోగః- ప్రకరణానంతరమేవ ॥ తత్రప్రథమానువాకే పం
చదశర్చ ఇత్యాదినా గ్రంథేన దర్శితః- అతశ్చజపాంగహోమే ఏకోన
సప్తత్యుత్తరశతమాహుతయః- ఇతిషష్ఠప్రకారః ॥ ఇత్యేకవారంనమకా
వృత్త్యా మంత్రవిభాగభేదేన షట్ప్రకారాః ప్రదర్శితాః ॥ అథరుద్రైకాదశి
న్యాసేషు పూర్వోక్తపక్షసంఖ్యానావృత్తిభేదాత్సంఖ్యాభేదః ప్రదర్శ్యతే
నమకానామేకవారమావృత్త్యా దశాంశహోమప్రాప్తిరేవనాస్తి ॥ ఏకాద
శధావృత్త్యాత్మికె రుద్రైకాదశ్యే విద్యతే - తత్రదశాంశహోమే కర్తవ్యే త్రే
ధావిభాగపక్షద్వయాశ్రయణేన తిస్ర ఆహుతయః - నమకస్యైకాదశే
పూర్వాభిస్సహసప్తాశీత్యుత్తరమ్ ॥ తతో వసోర్ధారాయాం- అష్టాచత్వారి
శత్సంపూర్ణహోమపక్షే ప్రతిరూపకం తిస్రస్తిస్ర ఆహుతయ ఇతిత్రయ
స్త్రింశత్- రూపకాంతేచ మకానువాకే సైకాహుతిరిత్యేకాదశ పూర్వా
భిస్సహచతుశ్చత్వారింశత్- అనేనైవవసోర్ధారా- షోఢావిభాగాత్రే

ణపక్షేతు దశాంశహోమేషడాహుతయః- తతోవసోర్ధారా - సమగ్ర
హోమేతుప్రతిరూపకంపట్టడితిషడుత్తరావష్టిః- పూర్వోక్తరీత్యా-చమ
కానువాకాహంతయ ఏకాదశేసప్తసప్తత్యాహుతయః ॥ అంతేవసోర్ధా
రా- షోడశవిభాగ పక్షాంగీకారే దశాంశహోమే షోడశాహుతయోవ
సోర్ధారాచ- సంపూర్ణహోమేతుప్రతివారంషోడశేతిపట్సప్తత్యు
త్తరశతమాహుతయఃపూర్వవచ్చమకశ్చైకాదశశ్చేతి పూర్వాధిస్సహస
ప్తాశీత్యుత్తరశతం- తతోవసోర్ధారా- అష్టాచత్వారింశన్మంత్రవిభాగప
క్షాంగీకారేదశాంశహోమైకాదశేతి మిళిత్వైకోనచత్వారింశదేవ ॥ తద
నంతరంవసోర్ధారా ॥ సమగ్రహోమేప్రతిరూపకమష్టాచత్వారింశదిత్య
ష్టావింశత్యుత్తరాపంచశతీ భవత్యాహుతీనాం పూర్వవచ్చమకానుమే
కాదశేతిమిళిత్వైకోనచత్వారింశదుత్తరాణిపంచశతాని - తతో వసుధా
రాచ ॥ ఏకోనసప్తత్యుత్తరశత మంత్రవిభాగ పక్షాశ్రయణేతు దశాంశ
హోమ ఏకోనసప్తత్యుత్తరశతమాహుతయః- సమగ్రహోమేతు- ప్రతి
రూపకమేకోనసప్తత్యుత్తరశతకమిత్యేకసహస్ర మష్టాశతాన్యేకోనషష్టి
శ్చేత్యాహుతయోభవంతి- పూర్వవచ్చమకానువాకానా మేకాదశేతిమిళి
త్వైకసహస్రమష్టాశతాని సప్తతిశ్చతతోవసోర్ధారాతిరుద్రేఆహుతి
సంఖ్యా ॥ అథరుద్రైకాదశిన్యామాహుతిసంఖ్యా ॥ అష్టైకవింశత్యుత్తరం
శతంరూపకంభవతి ॥ అతస్సతాంశహోమోప్యత్రావతిష్ఠతే ॥ అనకాశ
సంభవాత్ ॥ యథాచశతాంశహోమస్తదాశత రూపకానా మేకరూప
కావృత్త్యాహోమః- సతత్రాపి త్రేధాషోఢేత్యాది మంత్రవిభాగ భేదేనా
నేక పక్షాస్సంభవేయుః॥తత్ర త్రేధావిభాగేశతరూపకానామేకరూపకావృ
త్త్యా త్రిసఆహుతయః- చమకానువాకై రేకాదశేషోడశాహుతయః- అం
తేవసోర్ధారాచ - శతాంశహోమపక్షేవషోఢా విభాగాశ్రయణే శత
రూపకానా మేకరూపకావృత్త్యాషడాహుతయః- అవశిష్టైకవింశతి రూ

పకాణాంకృతే "నమస్తే రుద్రమన్యవ" ఇత్యాదిభిస్తిసృభి ఋగ్భిః ప్రతిరితి
తిస్రః- "నమోఽస్తు రుద్రేభ్యో యే పృథివ్యా" మిత్యాదిభిః పూర్వోక్త ప్రకా
రయుక్తైస్త్రిభిర్యజుర్భిః తిస్ర ఆహుతయ ఇతి పూర్వోక్తాభిస్సహ ద్వాదశ
చమకానువాకైరేకాదశేతి మిళిత్వా త్రయోవింశతిః- అంతే వసోర్ధారా చ
శతాంశహోమపక్ష ఏవ షోడశభాగాంగీకారే రూపకత్వస్యైక రూపస్యై
కాన్వత్వాత్షోడశాహుతయః - అవశిష్టానాంరూపకాణా మేకవింశతీః-
కృతే ప్రథమచైకాహుతిః పూర్వోక్త ప్రకారేణ సప్తత్యుత్తరశత మా
హుతయః పునః ప్రథమాభి స్తిసృభిరుగ్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతి తిస్రః- అంత్యై
స్త్రిభిః పూర్వోక్త ప్రకారయుక్తైర్యజుర్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతి తిస్ర ఇతి
మిళిత్వా చతుర్వింశతిః॥ చమకానువాకైరేకాదశేతి పూర్వోక్తాభి రేకాం
హుత్వా తిస్ర ఆహుతయః సహ పంచవింశత్తతో వసుధారా శతాంశ
హోమపక్ష ఏవ అష్టాచత్వారింశద్రూపక విభాగాశ్రయణే చ తస్య రూ
పకాణా మేకాన్వత్వాత్ అష్టాచత్వారింశ దాహుతయః। త్రిధావిభాగపూర్తి
త్వపునరేవ రూపకాన్వత్వాత్తిస్ర ఆహుతయః॥ అవశిష్ట పక్షాణాం కృతే
ప్రథమచైకాహుతిః- సమగ్రహోమమేతి ప్రతిరూపకమేకేన యజుషా పూ
ర్వోక్త ప్రకారయుక్తేన చైకాహుతి రిత్యేవం త్రిపంచాశత్ - చమకా
నువాకైరేకాదశేతి మిళిత్వా చతుష్షష్టిరంతే వసుధారా చ శతాంశహోమ
పక్ష ఏకైకోనసప్తత్యుత్తరశతమంత్రవిభాగాశ్రయణే శతరూపకాణామే
కరూపకాన్వత్వాదేకోనసప్తత్యుత్తరశతమాహుతయః- త్రిధావిభాగపూ
ర్తిత్వపునరేక రేకరూపకాన్వత్వాత్తిస్ర ఆహుతయః - అవశిష్టరూపకాణాంకృ
తే ప్రథమాభిస్తిసృభిరుగ్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతి తిస్రః అంత్యైః పూర్వోక్త
ప్రకారయుక్తైస్త్రిభిర్యజుర్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతి తిస్రః॥ ఏవం పూర్వోక్తా
భి సహాష్టాధికసప్తత్యుత్తరశతమాహుతయశ్చ మఖానువాకై రేకాదశేతి
మిళిత్వైకోన నవత్యుత్తరశతమాహుతయః రుద్రైకాదశిన్యామేకాదశ

హోమ పక్షే త్రయేణ తే త్రిధావిభాగాంగీకారే ఏకవింశత్యుత్తర శతరూ
పకాణాం ద్వాదశరూప ఏకాదశో విభాగః- ద్వాదశాహుతయః - ప్రథ
మస్త్వైకాంత్యయా ద్విరితిస ప్తత్యుత్తరశత రూపైరేకైకేతి మిళిత్వా అ
ష్టావింశచ్ఛమకానువాకైరేకాదశేతి పూర్వాభిస్సహైకోన పంచాశత్
అంతేవ సోర్ధారాచ ॥ దశాంశహోమఏవ షోఢామంత్రవిభాగే దశ
మాంశో ద్వాదశరూపకస్తేషు ప్రత్యావృత్తిషట్। షడితిద్విసప్తతిరాహు
తయః ప్రథమస్త్వైకాంత్య యజుషాచేకేతి చతుస్సప్తతిః - చమకానువా
కైరేకాదశేతి మిళిత్వా పంచాశీతిస్తతోవసోర్ధారా- దశాంశహోమ
ఏవ షోఢామంత్రవిభాగే ద్వాదశ రూపకాణాం ప్రత్యావృత్తి షోడశషో
డశేతి ద్వ్యధికనవత్యుత్తరం శతమాహుతయః-ప్రథమస్త్వైకాంత యజు
షా చైకా చమకానువాకైరేకాదశేతి మిళిత్వా పంచోత్తరం శతమా
హుతయః అంతేవసోర్ధారాచ - దశాంశహోమ ఏవాష్టా చత్వారింశ
న్మంత్రవిభాగే ద్వాదశ రూపకాణాం ప్రత్యావృత్త్యాష్టాచత్వారింశదితి
షట్సప్తత్యుత్తరాపంచశతీ భవత్యాహుతీనాం - ప్రథమయస్త్వైకాం
త్యయజుషాచాపరా- చమకానువాకై రేకాదశేతి మిళిత్వా నవత్యుత్తర
పంచశతీ అంతేవసోర్ధారాచ - దశాంశహోమ ఏకైకోన సప్తత్యుత్తర
మంత్ర విభాగే ద్వాదశరూపకాణాం ప్రత్యావృత్త్యైకోన సప్తత్యుత్తర
శతమితిద్వే సహస్రే అష్టావింశతిశ్చాహుతయః, ప్రథమస్త్వైకాంత్య
యజుషాచాపరాచమకానువాకైరేకాదశేతి పూర్వాభిస్సహద్వే సహ
స్రే ఏకచత్వారిచ అథ రుద్రైకాదశిన్యామేవ సమగ్రహోమపక్షే త
త్రాపి త్రిధామంత్రవిభాగ ఏకవింశత్యుత్తర శతరూపకాణాం ప్రతిరూ
పకం త్రిసప్తిస్త్రిసప్తస్య ఇతిత్రీణి త్రిషష్టిశ్చాహుతయో భవంతి సమగ్ర
హోమపక్షఏవ షోఢామంత్రవిభాగ ఏకవింశత్యుత్తరశత రూపకాణాం
ప్రతిరూపకం షట్షడితి సప్తశతాని షడ్వింశశ్చాహుతయః సంపూర్ణా

హోమపక్షఏవ షోడశవిధమంత్రవిభాగ ఏకవింశత్యుత్తర శతరూపకాణాం ప్రతిరూపకం షోడశేత్యేకసహస్రం నవశతాని షట్త్రింశత్యాహుతయః ॥ సంపూర్ణ హోమపక్షఏవ అష్టాచత్వారింశన్మంత్ర విభాగఏవ వింశత్యుత్తరశతరూపకాణాం ప్రతిరూపకమష్టాచత్వారింశదితి పంచసహస్రాణ్యష్టౌశతాన్యష్టావాహుతయః। సమగ్రహోమ ఏకైకోన సప్తత్యుత్తరశత మంత్రవిభాగ ఏకవింశత్యుత్తర రూపక పంచశతానాం ప్రతిరూపకమేకోన సప్తత్యుత్తరశతం మంత్రా ఇతివింశతిసహస్రాణి చత్వారించ్ఛతాని ఏకపంచాశదాహుతయః నవగ్రహ హోమపక్షేషు సర్వేష్వేకాదశ రూపకాచ్ఛవకస్యభవతి - సర్వత్రచాంతేవసోర్ధారాచ॥ ఇతి రుద్రైకాదశిన్యాహుతి సంఖ్యా॥ అథమహారుద్రాహుతిసంఖ్యా। తత్రైకవింశత్యుత్తరస్యైకాదశభిర్గుణనె ఏకసహస్రాణిచశతాని ఏకత్రింశచ్చ రూపకాభవంతి- అత్రచశతాం శత్రయోదశరూపకః, రూపకాణామేక త్రింశదవశిష్యతే- శతాంశ హోమ పక్షాంగీకారేత్రాపి త్రేధా మంత్రవిభాగే శతాంశస్య త్రయోదశరూపకాణాం ప్రతిరూపకంతిస్రస్తిస్ర ఇత్యేకోన చత్వారింశదాహుతయః । అవశిష్టానామేక త్రింశద్రూపకాణాం కృతే ఆద్యాభిస్తిసృభిరుగ్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతితిస్రః॥ అంత్యైపూర్వోక్త ప్రకారయుక్తైస్త్రిభిర్యజుర్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతితిస్రః । అంత్యైస్త్రిభిర్యజుర్భిః ప్రత్యేకమేకవింశతిస్త్రిస్ర ఇతి మిళిత్వా పంచత్వారింశదాహుతయః। చమకానువాకైరేకైకాదశానువాకేత్యేకాదశ పూర్వోక్తాభిస్సహ షట్పంచాశత్ అంతేవసోర్ధారాచ॥ శతాంశ హోమపక్షఏవ షోఢామంత్రవిభాగే త్రయోదశ రూపకాణాం ప్రతిరూపక షట్షడిత్యష్ట సప్తతిరాహుతయః॥ అవశిష్టైకత్రింశద్రూపకాణాం కృతే ఆద్యాభిస్తిసృభిరుగ్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతితిస్రః-ఏవం మిళిత్వా చతురతిః పూర్వవచ్చమకాను వాకైరేకాదశేతి పూర్వోక్తాభిస్సహ పంచనవ

స్తతోవసోర్ధారాచ ॥ పక్షఏవ షోడశధామంత్రవిభాగే త్రయోదశరూ
పకాణాం ప్రతిరూపకం షోడశేతి ద్వేశతే అష్టచేత్యాహుతయః । అవశి
ష్టైకత్రిశంతో రూపకాణాంకృతే పూర్వవ్యృగ్భిస్తిస్రః అంత్యయజుర్భిస్తి
స్రః ఇతిషట్ ॥ పూర్వవదేవ చమకానువాకైరేకాదశేతి మిళిత్వాద్వేశతే
పంచవింశతిశ్చాంతేవ సోర్ధారాచ ॥ శతాంశ హోమపక్షఏవ అష్టచ
త్వారింశన్మంత్రవిభాగే త్రయోదశరూపకాణాం ప్రతిరూపకమష్టాచత్వా
రింశదితి షట్శతాని చతుర్వింశత్యాహుతయోభవంతి॥ అవశిష్టైకత్రిం
శద్రూపకాణాం కృతే ప్రథమాభిస్తిసృభిరృగ్భిః ప్రత్యేకమేకైకేతి తిస్రః-
పూర్వోక్తప్రకారయుక్తైర్యజుర్భిస్తిస్రః పూర్వవచ్చమకానువాకైరేకా
దశేతి పూర్వోక్తాభిస్సహైక చత్వారింశదుత్తరాషట్శతాహుతీనాం తతో
వసోర్ధారాచ- శతాంశ హోమపక్ష ఏకైకోనసప్తత్యుత్తర శతమితిద్వే
సహస్రే ఏకశతంసప్తనవత్యాహుతయః - అవశిష్టైక త్రింశద్రూపకా
నాం కృతే పూర్వవత్ప్రథమాభిఋగ్భిస్తిస్రః అంత్యయజుర్భిస్తిస్రః పూ
ర్వవదేవచమకానువాకైరేకాదశేతి మిళిత్వాద్వే సహస్రే ద్వేచశతే చతు
ర్దశచ- అథ మహారుద్రఏవ దశాంశహోమపక్షే ఏకసహస్రంత్రీణి శతాని
ఏకత్రింశచ్చేతి రూపకాణాం దశమోంశ ఏకశతంత్రయం త్రింశచ్చేతిభ
వతి- ఏకఏవ రూపకోఽవశిష్యతే- అత్రచ త్రేధామంత్ర విభాగే త్రయ
స్త్రింశదధికస్యైకశతస్య రూపకాణాం ప్రతిరూపకంత్రిస్రస్తిస్రః ఆహు
తయ ఏకోన చతుశ్శత్యాహుతీనాం అత్ర చమకానాం దశాంశో ద్వా
దశరూపకోభవతి - తత్ర ప్రతిరూపక మేకాదశానువాకైకాదశైకాదశ
మిళిత్వా త్రింశదుత్తరం శతమాహుతయః - ఏతచ్చ పూర్వాభిస్సహ పం
చశతాన్యేక త్రింశచ్చ ॥ అంతేవసోర్ధారా- దశాంశహోమపక్ష ఏవ
షోఢామంత్రవిభాగే త్రయస్త్రింశదుత్తర శతరూపకాణాం ప్రతిరూప
కం షట్షడితి సప్తశతాన్యష్టనవతిశ్చాహుతయః - చమక ద్వాదశరూ

పకాణాం పూర్వవత్ప్రతిపరూక మేకాదశైకాదశేతి ద్వాత్రింశదుత్తర
మేకశతం- ఏతాశ్చ పూర్వాభిస్సహానం వశతానిత్రింశచ్చాహుతయః॥ త
తోవసోర్ధారాచ- షోడశమంత్రవిభాగేత్రయస్త్రింశదుత్తరశతరూప
కాణాం ప్రతిరూపకం షోడశషోడశేతిద్వే సహస్రే ఏకశత మష్టావింశతి
శ్చాహుతయః- పూర్వవచ్చమక ద్వాదశరూపకాణాం ప్రతిరూపక మేకా
దశైకాదశేతి ద్వాత్రింశచ్చ పూర్వాభిస్సహైతాభిర్ద్వే సహస్రే ద్వేచ
శతే షష్టిశ్చాహుతయః - అంతేవసోర్ధారాచ- దశాంశ హోమపక్షు
ఏవాష్టచత్వారింశన్మంత్ర విభాగేత్రయస్త్రింశదుత్తర శతరూపకా
ణాం ప్రతిరూపక మష్టాచత్వారింశదితి షట్సహస్రాణిత్రీణిశతాని చతుర
శీతిశ్చాహుతయః- పూర్వవచ్చమక ద్వాదశరూపకాణాం ప్రతిరూపక
మేకాదశైకాదశేతి ద్వాత్రింశదధికమేకశతం ఏతాశ్చ పూర్వాభిస్సహ
షట్సహస్రాణి పంచశతాని షోడశచభవంతి-అంతేవసోర్ధారాచ దశాం
శహోమపక్షు ఏవైకోనసప్తత్యుత్తరమంత్ర విభాగేత్రయస్త్రింశదుత్త
రశతరూపకాణాం ప్రతిరూపకమేకోన వింశతిశ్శతమేకోనసప్త
తిశ్చమిళిత్వాద్వాదశ సహస్రాణి సప్తసప్తతిశ్చాహుతయః
పూర్వవచ్చమకద్వాదశ రూపకాణాం ప్రతిరూపక మేకాదశేతి ఏకశతం
ద్వాత్రింశచ్చపూర్వాభిస్సహైతాద్వావింశతిసహస్రాణిషట్శతానినవ
చభవంతి- అంతేవసోర్ధారాచ - అథమహారుద్రఏవ సమగ్రహోమః
ఏతత్రైధామంత్రవిభాగఏకసహస్రంత్రిశతాన్యేక వింశతిశ్చేతిరూ
పకాణాం ప్రతిరూపకం త్రిసప్తిసఆహుతయఇతిత్రీణిసహస్రాణి నవ
శతానిత్రినవతిశ్చాహుతయోభవంతి॥ చమకస్యైకవింశతిసహస్రే ద్వేచ
తేష్వుత్తరైకశతరూపకాణాం ప్రతిరూపకమేకాదశైకాదశేతిమిళిత్వాష
సహస్రత్రీణిశతరూపకాణాం ప్రతిరూపకషట్షడాహుతయ ఇతి సప్త
హస్రే త్రింశతిశ్చాహుతయః- ఏతాశ్చ పూర్వాభిస్సహస్రాణి శతా

తుర్వింశతిశ్చాహుతయః- తతోఽవసోర్ధారా చ ॥ తత్రైవ సమగ్రహో
మపక్షేతత్రాపి షోడశమంత్రవిభాగ ఏకసహస్రం త్రీణిశతాన్యేకత్రింశచ్చే
తిరూపకాణాం ప్రతిరూపకం షట్కృతాహుతయ ఇతి సప్తసహస్రాణి నవ
శతాని షడశీతిశ్చాహుతయో భవంతి । చమకస్యైకవింశత్యుత్తరశత రూప
కాణాం ప్రతిరూపకమేకాదశైకాదశేతి ఏకసహస్రం త్రీణి శతాన్యేకత్రింశ
చ్చేతి పూర్వాభిస్సహ నవసహస్రాణి త్రీణిశతాని సప్తదశ చాహుతయః-
అంతేవసోర్ధారా- తత్రైవ సమగ్రహోమపక్షే షోడశధామంత్రవిభా
గే ఏకసహస్రం త్రీణి శతాన్యేకత్రింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపకం షో
డశేతి మిళిత్వైకసహస్రం త్రీణిశతాన్యేకత్రింశచ్చాహుతయః । పూర్వో
క్తాభిస్సహ ఏతా ద్వావింశతి సహస్రాణి షట్శతాని సప్తవింశతి శ్చాహుత
యః - తతోఽవసోర్ధారా ॥ అత్రైవ సమగ్రహోమపక్షే ప్యష్టాచత్వా
రింశన్మంత్రవిభాగ ఏక సహస్రం త్రీణి శతాన్యేకత్రింశచ్చేతి రూపకాణాం
ప్రతిరూపకమష్టాచత్వారింశదితి షష్టిసహస్రాణి ద్వేశతే ఏకోనవింశతిశ్చా
హుతయః ॥ అంతేవసోర్ధారా॥ అత్రైవసమగ్రహోమపక్షే ఏకోనస
ప్తత్యుత్తరశతమంత్రవిభాగే ఏకసహస్రంత్రీణిశతాన్యేకత్రింశచ్చేతి రూ
పకాణాంప్రతిరూపకమేకోనసప్తత్యుత్తరశతమితి ద్వేలక్షేచతుర్వింశతిస
హస్రాణి నవశతాన్యేకోన చత్వారింశదాహుతయః - అంతేవసోర్ధా
రా - అత్రైవ సమగ్రహోమపక్షే ఏకోన సప్తత్యుత్తరశత మంత్రవి
భాగే ఏకసహస్రం త్రీణిశతాన్యేకత్రింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూ
పక మేకోనసప్తత్యుత్తరశతమితి ద్వే లక్షే చతుర్వింశతి సహస్రాణి నవ
శతాన్యేకోన చత్వారింశ దాహుతయః ॥ నమకస్యైక వింశత్యుత్తర
శతరూపకాణాం ప్రతిరూపక మేకాదశైకాదశేతి పూర్వోక్తాభిస్స
హైతా ద్వే లక్షే షడ్వింశతి సహస్రాణి ద్వేశతే సప్తతిశ్చాహుతయః ॥
అంతేవసోర్ధారా ॥ ఇతి మహారుద్రాహుతిసంఖ్యా ॥ అథా

తిరుద్రాహుతిసంఖ్యా ॥ తత్రచతుర్దశసహస్రాణిషట్శతాన్యేకచత్వారిం
శచ్చరూపకాభవంతి॥ అత్రశతాంశేఏకశతంషట్చత్వారింశచ్చరూపకాః ఏ
కచత్వారింశద్రూపకాఅవశిష్యంతే ॥ అతిరుద్రేవచమకస్యైక సహస్రం
త్రీణిశతాన్యేకత్రింశచ్చరూపకాభవంతి । అత్రచశతాంశత్రయోదశరూ
పకాః ఏకవింశద్రూపకాఅవశిష్యంతే. ఏవంస్థితే దశాంశపక్షే త్రేధాచ
మంత్రవిభాగేషట్చత్వారింశదుత్తరశతరూపకాణాంప్రతిరూపకంతిస్రస్తి
స్రఆహుతయ ఇత్యష్టత్రింశదుత్తర చతుశ్శత్యాహుతీనామవశిష్టైకచ
త్వారింశద్రూపకాణాంకృతే ఆద్యాభిస్తిస్రృభిరుగ్భిః ప్రత్యేక మేకైకేతితి
స్రః ॥ అంత్యయజుభిః పూర్వోక్తప్రకారయుక్తైస్త్రిభిః ప్రత్యేక మేకై
కేతి తిస్రః చమకస్య త్రయోదశరూపకాణాంప్రతిరూపకమేకాదశైకా
దశేతి చత్వారింశదుత్తరమేకశతమాహుతయః॥ అవశిష్టైకత్రింశద్రూప
కాణాంకృతే“అగ్నావిష్ణూసజోషసే”ఇత్యనయాచైకైకాహుతిరిత్యేనమి
లిత్వాష్టోత్తరాశీత్యుత్తరపంచశత్యాహుతీనాం అంతేవసోర్ధారా॥ శ
తాంశపక్షఏవషోఢా మంత్రవిభాగే షట్చత్వారింశదధికైకశతరూపకా
ణాంప్రతిరూపకంషట్షడిత్యష్టాశతానిషట్సప్తతిశ్చాహుతయః. అవశిష్టై
కచత్వారింశద్రూపకాణాం కృతే పూర్వవదాద్యాభిస్తిస్రృభిరుగ్భిస్తిస్రః
పూర్వవదేవాంత్యయజుర్భిస్తిస్రఇతిషడాహుతయః ॥ చమకస్యత్రయోద
శరూపకాణాంప్రతిరూపకమేకాదశైకాదశేతిత్రిచత్వారింశదుత్తరమేకశ
తమ్।అవశిష్టైకత్రింశద్రూపకాణాంకృతే“అగ్నావిష్ణూసజోషసే”ఇత్య
నయాచైకైకాహుతిరితి పూర్వాభిస్సహైతా ఏకసహస్రం షడ్వింశతిశ్చా
హుతయః । అంతేవసోర్ధారాచ ॥ శతాంశహోమపక్షే షోడశధామం
త్రవిభాగే షట్చత్వారింశదుత్తరశతరూపకాణాంప్రతిరూపకంషోడశషో
డశేతి ద్వేసహస్రేత్రీణి శతాని షట్త్రింశచ్చాహుతయః ॥ అవశిష్టైకచ
త్వారింశద్రూపకాణాంకృతేపూర్వవత్పంచ షట్చమకస్యత్రయోదశ రూ

కాణాం కృతే ప్రతిరూపక మేకాదశైకాదశేత్యేకశతం త్రిచత్వారింశచ్చా
హుతయః । అవశిష్టైకత్రింశద్రూపకాణాం కృతే అగ్నావిష్ణూసజోష
సేత్యేవయచ్చైకాహుతిరితిమిళిత్వాద్వేసహస్రే చత్వారిశతాని షడశీతి
శ్చాహుతయః- అంతేవసోర్ధారా ॥ శతాంశహోమపక్షఏవాష్టాచత్వా
రింశదుత్తరైకశతరూపకాణాం ప్రతిరూపక మష్టాచత్వారింశదితి సప్తస
హస్రాణ్యష్టౌచాహుతయః ॥ అవశిష్టైకచత్వారింశద్రూపకాణాం కృ
తేపూర్వవత్ప్రథమాభిస్తిసృభిరుగ్నిస్తిసృభిగపూర్వోక్తగుణవిశిష్టాభిస్తిసృభి
రంత్యయజుర్భిః స్తిస్రఇతి షట్పమకస్య త్రయోదశరూపకాణాంకృతే అ
గ్నావిష్ణూసజోషసేత్యేవయచ్చైకాహుతిరితి మిళిత్వాసప్తసహస్రాణ్యే
కశతమష్టపంచాశదాహుతయః॥ అంతేవసోర్ధారా॥ శతాంశహోమప
క్షేషడుత్తరశతమంత్రవిభాగే షట్చత్వారింశదుత్తరైకశతరూపకాణాంప్ర
తిరూపకమేకోనసప్తత్యుత్తరంశతమితిచతుర్వింశతిసహస్రాణాం షట్శా
ణాంప్రతిరూపక మేకాదశైకాదశేత్యేక శతం త్రిచత్వారింశ దాహుత
యః- అవశిష్టైకత్రింశద్రూపకాణాంకృతేఅగ్నావిష్ణూసజోషసేత్యేవ
యచ్చైకాహుతిరితి మిళిత్వా చతుర్వింశతి సహస్రాణ్యష్టౌ శతానిచ
తుర్వింశచ్చాహుతయః ॥ అంతేవసోర్ధారా ॥ అథాతిరుద్రఏవ దశాంశ
పక్షే చతుర్వింశతి సహస్రాణి షట్శతాన్యేక చత్వారింశచ్చేతి రూపకా
ణాందశమాంశ ఏకసహస్రం చత్వారింశతా చతుష్షష్టిర్భవతి ॥ ఏకఏవ
రూపకోవశిష్యతే ॥ తథా చమకస్యైకసహస్రం త్రీణి శతాన్యేకత్రింశ
చ్చేతి రూపకాణాం దశమోంశఏకశతంత్రయస్త్రింశద్రూపకాభవంతి॥ ఏ
కఏవరూపకావశిష్యతే ॥ అత్రచత్రేధామంత్రవిభాగే ఏకమేవసహస్రం
చత్వారిశతాని చతుష్షష్టిశ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపకం తిస్రస్తిస్ర ఆ
హుతయఇతి మిళిత్వా చత్వారిచ సహస్రాణి త్రీణిశతానిద్వినవతిశ్చా
హుతయః ॥ చమకస్యత్రయస్త్రింశదుత్తరైకశతరూపకాణాం ప్రతిరూప

కమేకాదశైకాదశేతి మిళిత్వైక సహస్రం చత్వారిశతాని త్రిషష్టిశ్చా
హుతయః॥ ఏతాభ్యః పూర్వాభిస్సహ పంచసహస్రాణ్యష్టాశతాని చతు
ష్షష్టిశ్చేతి రూపకాష్టడితి మిళిత్వాష్టసహస్రాణి సప్తశతాని చతురశీ
తిశ్చాహుతయః ॥ చమకస్య త్రయస్త్రింశద్రూపకాణాంచ ప్రతిరూప
కమేకాదశాష్టాదశేతి మిళిత్వైకసహస్రం చత్వారిచతాని త్రిషష్టిశ్చాహు
తయః ॥ ఏతాభ్యః పూర్వోక్తాభిస్సహ దశసహస్రాణి ద్వేశతే సప్తచత్వా
రింశచ్ఛతాని చతురశీత్యాహుతయః ॥ తతోవసోర్ధారా ॥ దశాంత
హోమపక్షఏవఅష్టాచత్వారింశన్మంత్రవిభాగ ఏకసహస్రం చత్వారిశతా
ని చతుష్షష్టిశ్చేతిరూపకాణాం ప్రతిరూపక మష్టాచత్వారింశదితి మిళిత్వా
సప్తతి సహస్రాణి ద్వేశతే ద్విసప్తతిశ్చాహుతయః ॥ చమకస్య త్రయ
స్త్రింశదుత్తరైకశతరూపవ మేకాదశేతి మిళిత్వాఏక సహస్రం చత్వా
రిశతాని త్రిషష్టిశ్చాహుతయః ॥ పూర్వోక్తాభిస్సహైకసప్తతి సహస్రా
ణిసప్తశతాని పంచత్రింశశ్చాహుతయః ॥ తతోవసోర్ధారా ॥ తతోద
శాంశహోమపక్షే ఏకోనసప్తత్యుత్తర శతమంత్రవిభాగే ప్రతిరూపకమే
కోన సప్తత్యుత్తరశతమితి మిళిత్వాద్విసప్త చత్వారింశత్సహస్రాణి చ
త్వారిశతాని షోడశాహుతయః ॥ చమకస్య త్రయస్త్రింశదుత్తరశతైక
రూపకాణాం ప్రతిరూపక మేకాదశైకాదశేతిమిళిత్వైకసహస్రం చత్వా
రిశతాని త్రిషష్టిశ్చాహుతయః ॥ పూర్వోక్తాభిస్సహైతాద్వేలక్షే అష్ట
చత్వారింశత్సహస్రాణ్యష్టా శతాన్యేకోనాశీతిశ్చాహుతయః॥ అంతేవసో
ర్ధారా ॥ అథాతిరుద్రఏవ సమగ్రహోమపక్షే చతుర్దశ సహస్రాణి
షట్శతాన్యేక చత్వారింశశ్చేతిరూపకాణాం త్రేధామంత్ర విభాగే ప్ర
రూపకం తిస్రస్తిస్ర ఆహుతయ ఇతి మిళిత్వాత్రిచత్వారింశత్సహస్రాణి
నవశతాని త్రయోవింశతిశ్చాహుతయః ॥ చమకస్యైకసహస్రం త్రీణి
తాని చతుష్షష్ట్యాహుతయః- అంతేవసోర్ధారా ॥ సమగ్రహోమప

ఏవ షోఢామంత్రవిభాగే చతుర్దశసహస్రాణి షట్ఛతాన్యేక చత్వారిం
శచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపకం షట్షడితిమిళిత్వా సప్తాశీతి సహస్రా
ణ్యష్టాశతాని షట్చత్వారింశచ్చాహుతయః ॥ చమకస్యైకసహస్రం త్రీణి
శతాన్యేక త్రింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపక మేకాదశేతిమిళిత్వా
చతుర్దశ సహస్రాణి షట్ఛతాన్యేక చత్వారింశచ్చాహుతయః- ఏతాశ్చ
పూర్వోక్తాభిస్సహ ఏకలక్షం ద్వే సహస్రే చత్వారింశతాన్యేక చత్వా
రింశచ్చేతి సప్తాశీతిశ్చాహుతయః ॥ అంతే పంచాశచ్చాహుతయః॥ చమ
కస్యైక సహస్రంత్రీణి శతాన్యేకత్రింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపక
మేకాదశైకాదశేతిమిళిత్వా చతుర్దశ సహస్రాణి షట్ఛతాన్యేక చత్వా
రింశచ్చాహుతయః ॥ తతశ్చవసోర్ధారా ॥ సమగ్రహోమపక్షఏవ
అష్టాచత్వారింశన్మంత్రవిభాగే చతుర్దశ సహస్రాణి షట్ఛతాన్యేకచత్వా
రింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపక మష్టాచత్వారింశత్సప్తలక్షాణి ద్వే
సప్తశతాన్యష్టషష్టిశ్చాహుతయః - చమకస్యైకసహస్రంత్రీణి శతాన్యేక
త్రింశచ్చేతి ప్రతిరూపక మేకాదశేతిమిళిత్వా చతుర్దశసహస్రాణి షట్ఛ
తాన్యేక చత్వారింశచ్చాహుతయః॥ పూర్వోక్తాభిస్సహైతా సప్తలక్షాణి
సప్తదశ సహస్రాణి షట్ఛతాన్యేక చత్వారింశచ్చాహుతయః ॥ అం
తేవసోర్ధారాచ॥ సమగ్ర హోమపక్ష ఏకైకోన సప్తత్యుత్తరశతమం
త్రవిభాగే చతుర్దశ సహస్రాణి షట్ఛతాన్యేక చత్వారింశచ్చేతి రూప
కాణాం ప్రతిరూపక మేకోన సప్తత్యుత్తరశతమితి మిళిత్వాచతుర్వింశతి
లక్షాణి చతుస్సప్తతి సహస్రాణిత్రీణిశతాన్యేకోన త్రింశచ్చాహుతయః ॥
చమకస్యైక సహస్రంత్రీణి శతాన్యేకత్రింశచ్చేతిరూపకాణాం ప్రతిరూ
పక మేకాదశైకాదశేతిమిళిత్వా చతుర్దశసహస్రాణి షట్ఛతాన్యేక త్రి
శత్సహస్రాణి నవశతాని త్రయోవింశతిశ్చాహుతయః - చమకస్యైక
సహస్రంత్రీణి శతాన్యేకత్రింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపక మేకాద

శేషమిళిత్వా చతుర్దశ సహస్రాణి షట్శతాన్యేక చత్వారింశచ్చాహుత
యః ॥ పూర్వోక్తాభిస్సహైతాష్షట్పంచాశత్సహస్రాణి పంచశతాని చతు
ష్షష్టిశ్చాహుతయః ॥ అంతేవసోర్ధారాచ ॥ సమగ్ర హోమపక్షఏవ
షోఢామంత్రవిభాగే చతుర్దశసహస్రాణి షట్శతాన్యేక చత్వారింశచ్చేతి
రూపకం షడ్గుణితిమిళిత్వా సప్తాశీతిసహస్రాణి అష్టాశతాని షట్చత్వారిం
శచ్చాహుతయః- చమకస్యైకసహస్రంత్రీణి శతాన్యేకవింశచ్చేతి రూప
కాణాం ప్రతిరూపకమేకాదశైకాదశేతి మిళిత్వా చతుర్దశ సహస్రాణి
షట్శతాన్యేకవింశచ్చాహుతయః ॥ ఏతాశ్చ పూర్వోక్తాభిస్సహ ఏకలక్షం
ద్వేసహస్రే చత్వారిశతాని సప్తాశీతిశ్చాహుతయః ॥ అంతేవసోర్ధా
రా ॥ సమగ్ర హోమపక్షఏవ షోడశధామంత్రవిభాగే చతుర్దశ సహ
స్రాణి షట్శతాన్యేకవింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపకం షోడశ షోడ
శేతి మిళిత్వా ద్విలక్షేద్వాత్రింశత్సహస్రాణి ద్విశతేషట్పంచాశచ్చాహు
తయః ॥ అంతేవసోర్ధారా ॥ సమగ్ర హోమపక్షఏవ అష్టాచత్వారిం
శన్మంత్రవిభాగే చతుర్దశ సహస్రాణి షట్శతాన్యేక చత్వారింశచ్చేతి రూ
పకాణాం ప్రతిరూపక మేకాదశైకాదశేతిమిళిత్వా చతుర్దశసహస్రాణి
షట్శతాన్యేక చత్వారింశచ్చాహుతయః ॥ పూర్వోక్తాభిస్సహైతాస్సప్త
లక్షాణిసప్తదశసహస్రాణి చత్వారిశతానినవచాహుతయః ॥ అంతేవసో
ర్ధారా ॥ సమగ్ర హోమపక్ష ఏవైకోనసప్తత్యుత్తర శతమంత్రవిభాగే
చతుర్దశసహస్రాణి షట్శతాన్యేక చత్వారింశచ్చేతిరూపకాణాం ప్రతి
రూపకం ఏకోనసప్తత్యుత్తర శతమితిమిళిత్వా చతుర్వింశతిలక్షాణిచత
స్సప్తతిసహస్రాణి త్రీణిశతాన్యేకోనవింశత్యాహుతయః ॥ చమకస్యై
సహస్రం త్రీణిశతాన్యేక త్రింశచ్చేతి రూపకాణాం ప్రతిరూపకమేకా
దశైకాదశేతిమిళిత్వా చతుర్దశ సహస్రాణి నవశతాని సప్తతిశ్చాహు
తయః ॥ తతోవసోర్ధారా ॥ ఇత్యతిరుద్రాహుతిసంఖ్యా ॥ ...

—* నమకాదివిభేదేన జపహోమవిధిః. *—

గురుర్లఘుశ్చ దృష్టోయం యోజ్యశ్శక్త్యాద్యపేక్షయా ॥ ఇతినమకరుద్రైకాదశినీ మహారుద్రాతిరుద్రేష్వత్ర విచ్ఛేదప్రకార ఆహుతిసంఖ్యావిశేషశ్చ॥ దశాంశహోమే స్థండిలకుండనిర్మాణవిధిః॥ తతః స్వల్పసంఖ్యాకహోమస్థండిలం సమంతతో హస్తమాత్రం ద్విహస్తపరిమితం వాస్తు హోమానుసారేణ కల్పయేత్ ॥ అధికసంఖ్యాకహోమేతుకుండం చకల్పయేత్॥ తచ్చ నవగ్రహమఖోక్తప్రకారేణ స్కాందపురాణే నవగ్రహమఖే కుండంహస్తమాత్రసమంభవేత్ ॥ చతురశ్రమథోహస్తం యోనివక్త్రంసమేఖలం । చతురంగళవిస్తారామేఖలాతద్వదుచ్ఛ్రితా॥ హస్తంచతుష్కోణం అధోవహస్తం అధఃఖాతమపి హస్తపరిమితం యస్య తత్తథోక్తమ్ । యోనివక్త్రం వక్ష్యమాణలక్షణలక్షితా యోనిర్వక్త్రేస్య తత్తాదృఙ్మేఖలా ॥ మేఖలాప్రమాణమాహ ॥ చతురంగుళవిస్తారేత్యాదినా- తద్వదుచ్ఛ్రితా - గజోష్ఠసదృశీతద్వ దాయతాచ్ఛిద్రసంయుతా। ఏతత్సర్వేషుచింతామణౌ- వితస్తిమాత్రయోనిస్స్యాత్షట్సప్తాంగుళివిస్తృతా । కూర్మపృష్ఠోన్నతామధ్యే పార్శ్వయోశ్చాంగుళోచ్ఛ్రితా॥ గజోష్ఠసదృశీతద్వ దాయతాఛిద్రసంయుతా । ఏతత్సర్వేషుకుండేషుయోనిలక్షణముచ్యతే ॥ మేఖలోపరిసర్వత్ర అశ్వత్థదళసన్నిభా - వితస్తిమాత్రేతి॥ ఏతచ్చయోనేర్దైర్ఘ్యంషట్సప్తాంగుళివిస్తృతేతి-షడంగుళివిస్తృతా- తావతివ్యాయామేతికల్ప్య- తద్వదాయతేత్యనేన దైర్ఘ్యప్రమాణాన్తరమాహ॥ ఉక్తలక్షణలక్షితా ॥ గజోష్ఠసదృశీ అశ్వత్థపత్రసదృశీ వా యోనిర్భవతీత్యర్థః ॥ ఇయంచయోనిః కుండస్యపశ్చిమదిగ్భాగే మేఖలోపరికార్యా ॥ మంటపలక్షణం స్కాందపురాణే ॥ గృహస్యోత్తరపూర్వేణ మంటపంకారయేద్బుధః । ఘద్రాయ వనభూమౌవా చతురశ్రముదక్ప్లవమ్ ॥ దశహస్తమథాష్టౌవా హస్తాః కార్యావిధానతః । తస్యద్వారాణి

చత్వారి కర్తవ్యానివిచక్షణైః ॥ ప్రాగుదక్ప్రవణాం భూమింకారయేద్య
త్నతోనరః । ప్రాగుత్తరంసమాసాద్య ప్రదేశంమంటపస్యతు ॥ శోభనం
కారయేత్కుండం యథావల్లక్షణాన్వితమ్ । అథప్రకారాంతరేణ కుండ
నిర్మాణవిధిస్తథైవ ॥ ద్విహస్తవిస్తృతంతద్వచ్చతుర్హస్తాయతంపునః-
లక్షహోమేభవేత్కుండం యోనివక్త్రంత్రిమేఖలమ్ - పూర్వపశ్చిమయో
ర్హస్తద్వయ విస్తృతం దక్షిణోత్తరయోర్హస్తాయతం చతుర్హ
స్తమితం చతురశ్రకుండం విధేయమిత్యర్థః ॥ యోనిలక్షణంతు ప్రాగు
క్తమ్ ॥ ద్వ్యంగులోచ్ఛ్రితా కార్యా ప్రథమా మేఖలాబుధైః। త్ర్యంగులో
న్నతా కార్యా ద్వితీయా సముదాహృతా ॥ ఉచ్ఛ్రాయ విస్తృతాభ్యాంచ
తృతీయాచతురంగులా॥ ద్వ్యంగులస్తత్రవిస్తారః పూర్వయోరపివిస్తృతా॥
పూర్వయోఃద్వితీయతృతీయమేఖలయోః॥ చతుర్హస్తకుండే మంటపప్రమా
ణమాహ॥అథషోడశహస్తస్స్యాన్మంటపాచ్చ చతుర్ముఖః ॥ మాత్స్యే నదీ
నాంసంగమేచైవ సురాణామగ్రతస్తథా । సంగమేభూమిభాగేచ దేవ
తాధిష్ఠితేనృప॥ ఋత్విగ్భిర్గురుణాచైవ సాధ్వంభూమింపరీక్షయేత్॥ ఖన
ద్వైవతత్రకుండంచ సుసమంహస్తమాత్రకమ్ ॥ ద్విగుణంలక్షహోమేచ కో
టిహోమేచతుర్గుణమ్ ॥ యుగ్మానో ఋత్విజఃప్రోక్తాశ్చ అష్టౌతేవేదపా
రగాః- కందమూలఫలాహారాః దధిక్షీరాశినోపిచ ॥ అష్టావృత్విజఇత్యుప
లక్షణమ్॥ అత్ర ॥ యత్రకర్మాతిరేకేననిర్వాహ్యంభవతి - తత్రయావద్భి
ఋత్విగ్భిః కర్మవేగేననిర్వాక్ష్యతి- తత్ర ఋత్విజోవృణీత ॥ యద్యపిస్వత్వ
త్యాగః యజమానేనైవకార్యః॥ తథాపి బహుకర్తృకహోమేత్యాగస్య
భిన్నకాలత్వేన త్యాగకాలస్య జ్ఞాతుమశక్యత్వాద్ధోమోపక్రమఏవ దేవతా
స్మృత్వాయజనీయద్రవ్యంచ మనసినిధాయేదం యథాదైవతమస్తి స్వః
స్వత్వవర్జితాం బహుమాత్రాంస్రుచం కృత్వాతతస్తంభద్వయోరపి
ఘృతధారాంతథా సమగ్రాముపరిపాతయేత్ అత్ర వసుధారామంత్ర

శ్చమకానువాకాః। మంత్రాంతరాణ్యపిహూయంతే ॥ శాద్రవంవైష్ణవం
రౌద్రమైందవం- మహావైశ్వానరంసవ్యక్ జ్యేష్ఠంసామచపాఠయేత్॥

ఇతి స్థండిలకుండ నిర్మాణవిధిః.

—(*) అథబోధాయనోక్తపంచాంగరుద్రన్యాసవిధిః (*)—

పంచాంగరుద్రశబ్దస్య చాయమర్థః ॥ పంచప్రకారా అంగన్యా
సాయస్మిన్ సపంచాంగరుద్రః-ఏవషడంగరుద్రోఽపి॥తత్రపంచాంగన్యాసే
షుశిఖాద్యస్త్రాంతక మేకత్రింశదంగన్యాసః॥ ప్రథమః॥ మూర్ధాదిపా
దాంతందశాంగన్యాసోద్వితీయః- పాదాదిమూర్ధాంతంపంచాంగన్యా
సస్తృతీయః ॥ గుహ్యాదిమస్తకాంతంపంచాంగన్యాసశ్చతుర్థః-హృదయా
ద్యస్త్రాంతంపంచాంగన్యాసఃపంచమః - ఏవంపంచాంగన్యాసః ॥ ప్రజన
నాదిసర్వాంగపర్యంతంషోడశాంగన్యాస అపరః ॥ అయంచ షష్ఠోన్యా
సః- పూర్వోక్తపంచప్రకారన్యాససహితః పంచాంగ రుద్రః షట్ప్రకార
సహిత షడంగరుద్రః॥ అథాతఃపంచాంగ రుద్రాణాం న్యాసపూర్వకంజ
పహోమార్చనాభిషేకవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామో—మహాన్యాస ఖండవత్-
'యాతేరుద్ర'ఇతిశిఖాయాం "ప్రముంచధన్వన' ఇత్యస్త్రమ్ 'యఏతావం
తశ్చ'ఇతిదిగ్బంధః'ఓంనమోభగవతేరుద్రాయ'ఇతినమస్కారంన్యసేత్॥
ఓంకారంమూర్ధ్నివిన్యస్యముఖేతత్పురుషంన్యసేత్-ఈశానంమూర్ధ్ని-
శివః॥ హంసహంసేతి-శివః॥'ఈశానంమూర్ధ్నివిన్యస్యేత్'ఇత్యస్యాయ
మర్థః।ఏవంకృతేహంసోనామహంసఇతిప్రసిద్ధస్సదాశివోభవేత్॥ త్రాతా
రమింద్రంత్వంనోఅగ్నే- దిక్షువిన్యస్య ॥ ఏవమేవాత్మని రౌద్రీకరణం కృ
త్వా- త్వగస్థిగతైః- జ్వలంతంపశ్యంతు- మనోజ్యోతిరబోధ్యగ్నిస్వభిమం
త్ర్యఆత్మరక్షాకర్తవ్యా॥ శివసంకల్పగ్ం-రథంకవచం-శతరుద్రీయమిత్య
స్త్రమ్- పంచాంగగ్ంసకృజ్జపేత్ - అష్టాంగంప్రణమ్య- అథాత్మానగ్ం
ఏవంధ్యాత్వాతతస్సమ్యక్తతోదేవయజనమారభేత్- ఇతిపంచాంగరుద్ర

న్యాసవిధిః ॥ అథరుద్రాభిషేకవిధిః ॥ అభిషేకే పూర్వోక్తన్యాసాఅభిస
ముచ్చీయంతే - అథాతో రుద్రస్నానార్చనాభిషేకవిధిం వ్యాఖ్యాస్యా
మో-స్థాపయేత్ ॥ ప్రజననేబ్రహ్మాతిష్ఠతు - పాదయోస్తిష్ఠతు ॥ తతోబహి
స్సర్వతో- తిష్ఠంతు ॥ సర్వేష్వంగేషు—తిష్ఠంతు॥ మాగ్ంరక్షంతు-'అగ్ని
ర్మేవాచిశ్రితః' ఇతి - ఆత్మానం ప్రత్యారాధయేత్- ఆరాధితో మను
ష్యైస్త్వం మాంస్మృహాణమహేశ్వర ॥ త్ర్యంబకంయజామహే—ధయేత్-త
త్రమన్త్రాః'అగ్నిర్మేవాచిశ్రితః'ఇత్యాదయః॥ఏవమంగానిసంస్పృష్ట్వా॥
అథైనంగంధాభిధిరాత్మానంప్రత్యారాధయేత్ - రుద్రరూపేణ జీవాత్మా
నంస్వశరీరేపి యజేదిత్యర్థః-తత్రావాహనమంత్రః-ఆరాధితఇత్యాది-ఆరా
ధనవ్యతిరిక్తైతరోపచారే 'త్రియంబకంయజామహే'ఇత్యయంమంత్రః-
అత్రనైవేద్యమపిమానసంపరికల్పయేత్ ॥ ఏవమాత్మయాజనేనతత్ర శివ
యాజనప్రకారమాహ ॥ అత్వావహంతు—హవ్యాయశర్వోమ్ ॥ ఇత్యా
వాహ్య॥ సంస్థాపితేత్యావాహనమ్- సద్యోజాతమిత్యాసనందదాతి॥ స
ద్యోజాతాయవైనమోనమఇత్యావాహనందదాతి॥ భవేభవేన- పాద్యం
దదాతి ॥ భవోద్భవాయ- మనం॥ వామదేవాయ-స్నానం-దదాతి॥ ఆప
హిష్ఠేత్యాద్యాః ॥ అథాద్భిస్తర్పయతి ॥ భవందేవంతర్పయామీతితర్పం
త్వా ॥ జ్యేష్ఠాయనమః- వస్త్రమ్ ॥ కాలేనైవేద్యంసమర్పయామి ॥ అథై
మర్ణంత్రైరష్టాపుష్పాణిదదాతి ॥ భవాయదేవాయనమః—మహతేదే
యనమః ॥ అథాఘోరతనూరుపతిష్ఠతే । అథాస్యా ఘోరతనూరిత్యస
యమర్థః ॥ ఆథపూర్వోక్తపూజానంతరమస్య రుద్రస్యాఘోర తనూర్
రాదిశరీరాణ్యుపతిష్ఠతే । కేనాఘోరేభ్యఇత్యాద్యనువాకత్రయేణ తే
నువాకాఅగ్రే ప్రదర్శ్యయిష్యమాణా అపిసౌకర్యార్థం మత్రలిఖ్యం
అఘోరేభ్యఇత్యాది ॥ తదనంతరకృత్యమాహ ॥ అథైతస్యహిరణ్మయేన మ
ధ్విస్కలశేన సంతతంధారాణ్యభిషించేన్మధునా సర్పిషాపయసాచేక్షు

సేనవా ఆచుర్యరణేసేవతదభావాదుదకేనవానమస్తేరుద్రఇత్యేకాదశానువాకా నామగ్నావిష్ణూఇత్యేకాదశానువాకానాం-ఉత్తమారాధనే-తదేతద్విధానంసంతతధారామితి-సంతతపదంసహస్రకలశాభిషేకస్యాప్యుపలక్షణం॥ ఏతదేవఘర్మాదిస్నానమిత్యుచ్యతే అత్ర స్తత్స్నానంవిధాయాపిపూర్వోక్త పంచాంగన్యాసాదికం కార్యం - సర్వేషాం వారఇత్యాది సర్వేషామభిలక్షిత సమసావృత్తి విశేషాణాంపారే సమాప్తౌ ఉత్తరారాధనే సపునరారాధయేత్ - అభిషేకానంతరందేవంపునః పూజయేత్ ॥ పునరారాధయేదుత్తరాధానమితి పాఠే ఉత్తమారాధనాభిషేకానంతరం పూజాం పునః పశ్చాదారాధయేత్, కుర్వీతేత్యర్థః ॥ ప్రథమ పూజాపేక్షయా సర్వాభిషేకాదిపు ప్రోక్తమిత్యుపసంహారః ॥ ఉత్తమారాధనం- తదేతద్విధానమిత్యుక్తం - అధునావ్యాధి విమోచనాద్యాయ అభిషేకకర్మణి విశేషం దర్శయన్నధికారిభేదాత్ భిన్నానిఫలానిదర్శయంతి - తేనాభిషిక్తేనోదకేన అక్షిభ్యామిత్యనువాకేల్లింగాభిశ్చ పాదాత్సంమృష్ట్వా పాపక్షయార్థీ వ్యాధి విమోచనార్థీ జీవితార్థీ శ్రీకామశ్శాంతికామః - పుష్టికామో మోక్షార్థీచకుర్యాత్ । ఏవం సర్వంసిద్ధిమాప్నోతి- ఆచార్యాయ దక్షిణాందదాతి- దశగావస్సువర్ణాస్సువర్ణ విభూషితా ఋషభైకాదశతదల్పఏకాంగాందద్యాదిత్యాహ భగవాన్బోధాయనః- అక్షిభ్యామిత్యనువాకారోగ ప్రతిమాదానవిధేరంతదర్శితాః- అపాహిష్ఠేత్యాదయశ్చల్లింగాఋుచ అశ్వలాయన ఘోషశాంతౌ ప్రదర్శితాః ॥ ఇతిరుద్రాభిషేకవిధి ॥ అథనమకాంగన్యాసమంత్రాణాం ఋుషిదేవతాచ్ఛందాంసి॥ తత్రాషణం ॥ యాతేరుద్ర నమస్తుత్యాయన మోనః కిరికేభ్యోసుస్వాంతమయజమానం మనోజ్యోతిర్యమాయ స్వాహేంత్యేషాం అగ్నిరషిస్సహస్యరవే సహాశుశ్రో నీలగ్రీవ ఇతిద్వయోనమోగణస్యేతిసైష దుర్వాసాగంసచ్ఛతిషత్వనో అగ్నేఃత్సనయోర్వామదేవః॥ త్రియంబకం యజా

మహా ఆనోనియుద్భిరిత్యనయోర్వసిష్ఠః॥ మానస్తోకేనమస్తే అస్త్వాయు
ధాయనమోశ్వినే నమోఅస్తు నీలగ్రీవాయేత్యేషాం భగవానవత్యధనుః
ప్రముంచధన్వనఇత్యనయోర్నారదో యే తీర్థానియేభూతానాంయేప
థాంయ ఏతావంతశ్చేత్యేషాం దేవలః ॥ సద్యోజాతాది పంచానువాకా
నాం తామగ్నింనఃపృతనాజితమితి ద్వయోశ్చసాహితీ దేవతాగ్ం ఓపని
షదో నమోహిరణ్యబాహవ ఇత్యస్య మండూకో హిరణ్యగర్భో మీఢుష్ట
మశివతమేత్యస్య వైరాజో జాతవేదస ఇత్యస్యాశ్చహాగ్నేత్వం పారయా
గ్నేణ్యనయోరగస్త్యో విశ్వానినో ఇత్యస్యవసుశ్రుతో మానో మహాంత మి
త్యస్య దేవతాః ॥ ఏషతే రుద్రభాగస్సగంనః పంథామిత్యనయో రస్భ్య
స్సంసూత ఇత్యనువాకస్య బ్రహ్మజిజ్ఞానం యాతేఅగ్న ఇత్యనయోర్విశ్వే
దేవా అశ్యవోచదిత్యస్యాః కణ్వస్త్రాతార మింద్రముపస్యాసమేత్యన
యోర్గర్గస్త్వాయామీత్యస్యా శ్శునశ్శేపోవయం సోమేత్యస్యబంధు
స్సుబంధుశ్శ్రుతబంధుశ్నతమిళానమిత్యస్యారాహుగణో రుద్రేత్యస్యాగా
ధః స్యోనాపృథివిమహీంద్యౌరిత్యనయో మేధాతిథిరపోఘ్యగ్నిరిత్యస్యా
విరూపో మమాగ్నేశే ఇత్యస్య వాయుర్జాతవేద ఇత్యస్య స్వయం చూ
డస్తో॥ యజ్జాగ్రత ఇతిసూక్తస్య శివసంకల్పం సహస్రశీర్షేత్యష్టాదశ
చర్చస్య సూక్తస్యప్రజాపతిః। షోడశర్చస్యసవిత్యస్య నారాయణః ఆశు
శ్శిశాన ఇత్యనువాకస్యాప్రతిరథః। సత్వమగ్నే రుద్రఇత్యనువాకస్య హవ్య
వాహ ఇత్యార్షేయమ్॥ అథ దైవతమ్ ॥ హగ్ంస శ్శుచిష దిత్యస్య సూర్యో
మానస్తోకే నమస్తే అస్త్వాయుధాయ యాతే హేతిరిత్యస్య భగవాన్
హిరణ్యగర్భోయః ప్రాణత ఇతి శంభుస్త్రాతారమిత్యస్యాశుశ్శిశాన ఇత్య
నువాకస్య చేంద్రశ్చ బుఘ్న్యా బృహస్పతిస్త్రయోదశ్యాః కణ్వస్త్వన్నో
అగ్న అపోధ్యగ్నిత గ్నేనయయాతే అగ్న ఇత్యగ్నిః । సుగన్నః పంథా
యమూయ హేతి యమోనున్నంతమితి నిఋతిస్త్వాయామీతి వరుణః

ఆనోనియుద్భిరితి తాంప నోజ్యోతిరిత్యేషో నిమృచో మూర్ధానం జాత
వేదాఇతి వైశ్వానరోమమాగ్నేతి నమూర్ధయోలింగోక్తా యజ్జాగ్రత ఇతి
సూక్తస్య నమస్సహస్రశీర్షేత్యస్య సూక్తస్య జగద్బీజం పురుషోనారా
యణోవా అద్భ్యస్సంభూత ఇత్యనువాకస్య నారాయణో మహీద్యౌరి
ద్యావాపృథివ్యా ఉపశ్వాస యేతి రథోదూదుభయశ్చావశిష్టానాంరు
ద్ర(త్రి)యంబకమితి మృత్యుంజయ రుద్ర స్తమగ్నేరుద్ర ఇత్యనువాకస్యా
గ్నేయత్మకో రుద్రఇతి దైవతమ్ ॥ అథఛ్ఛందః ॥ హంసశ్శుచిషదితి తైత్తి
రీయకేతిజగతీ ॥ మానస్తోకేమానోమహాంతం తమీశానం త్వమగ్నేరుద్ర
మీఢుష్టమేతిజగత్యః ॥ సద్యోజాతమితిబృహతీ ॥ హిరణ్యగర్భో జాతవేద
సే తామగ్నివర్ణా మగ్నేత్వంపారయ విశ్వానిన పృతనాజితం తామ్రారం
త్వంనస్సుగస్న అసున్వంతం తత్వాయామి ఆనోనియుద్భిరస్మైరుద్రామ
నోజ్యోతి రభోధి మూర్ధానం మమాగ్నేతే జాతవేదా యజ్జాగ్రత ఇతి
సూక్తం సహస్రశీర్షేత్యత్రాశ్వలాయన మతే చాప స్తంబానుమతాస్త్రి
షోద్భ్యస్సంభూత ఇత్యానుష్టుభాన ఇతి సూక్తమాశ్వలాయన పాత్రేబ్ర
హ్మాజ్జ్ఞాన ముపశ్వాసయాగ్నేనయ ఇత్యేతాస్త్రిష్టుభో మీఢుష్టమేతిపం
చపదాస్త్రిష్టుప జగతీశానస్సర్వవిద్యానామిత్యనువాకో వయంసోమస్యో
నాపృథివీద్యావేతి గాయత్ర్యః యాతే అగ్న ఇత్యాది శక్వరీ ॥ అథశిష్టారు
చోనుష్టుభో యాతేరుద్రాఘోరేతి స్వరాడనుష్టుప్ ॥ శిష్టాని యజూం
షి॥ఇతిచ్ఛందః॥ ఇతినమకాంగన్యాసమంత్రాణా మృషిదేవతాచ్ఛందాంసి।

——* అథ నమకాంగన్యాసమంత్రాః *——

యాతేరుద్రేతిశిఖాయామస్మిన్మహోయాతే హేతిరిత్యుపబాహ్వోః॥
ఉపబాహుర్మణిబంధోపరిభాగః ॥ యేతీర్థానీంచ హస్తయోః- యే
భూతానామితిగుహ్యే- జాతవేదస ఇత్యగ్నే త్వంపారయేతి విశ్వానిన
ఇతి పృతనాజితమిత్యైరపాని మానోమహాంతమిత్యూర్వోః ॥ యఏతా

పంతశ్చేతిదిగ్బంధః ॥ ఇతి దిగ్బంధసహిత నమకన్యాసః ॥ తత్రఓన్నమో
భగవతేరుద్రాయేతి నమస్కారంన్యసేత్ ॥ ఇతిశ్రూయతే ॥ అస్యాయ
మేకోఽర్థః ॥ నమస్కారమంత్రం పూర్వోక్తం పఠిత్వానమస్కారంకు
ర్యాదితి ॥ అథాన్యోర్థః ॥ నమస్కారంన్యసేత్ ॥ పూర్వోక్తమేకమంత్రం
వక్ష్యమాణ ప్రకారేణ నమోంతంన్యసేదితి ॥ తద్యథా॥ ఓంమూర్ధ్నేన
మ ఇత్యాది ॥ యంపాదాభ్యాం నమఇత్యంతంన్యసేత్ । అథాపరఃప్రకా
రః॥ఇత్యేభిరక్షరైః-క్రమేణ మూర్ధాదారభ్య తత్తత్పదేనన్యసేదితి॥సంస్ప్రృ
శేదితి అత్రచాయం క్రమః ॥ పూర్వోక్తదిగ్బంధన్యాస సహితన్యాసం
విధాయ- ఓంనమోభగవతే రుద్రాయేత్యుచ్చార్యప్రణమ్య మూర్ధ్నేన
మః ఇత్యాది న్యాసంవాకుర్యాత్ ॥ అయం ద్వితీయోన్యాసః ॥ అథాన్యో
న్యాసః ॥ సద్యోజాతమితి పాదయోః - వామదేవాయనమ ఇత్యూరు
మధ్యే॥ అఘోరేభ్య ఇతిహృదయే - తత్పురుషాయేతి ముఖే - ఈశాన
ఇతి హంసహంసేతి మూర్ధ్ని- ఇతి తృతీయోన్యాసః ॥ అథ సంపుటం
కుర్వీత ॥ ముద్రితాంజలిప్రదర్శనం సంపుటీకరణం ॥ తచ్చవక్ష్యమాణం
త్రైవంకుర్యాత్ ॥త్రాతారమింద్రంత్వన్నో అగ్నేస్యోనాపృథివీతి॥ ఇతిసంపు
టీకరణమంత్రాః॥ అథేంద్రాదినమస్కారః॥ అత్రాపిపూర్వోక్తామంత్రా
ఏవగ్రాహ్యాః, సంపుటీకరణే నమస్కారేచంద్రాదిప్రకాశికాగ్రాహ్యాః
ఇతిపూర్వోక్తాఏవమంత్రాః గ్రాహ్యా ఇతినియమః॥ అథగుహ్యాద్యభిమంత్ర
ణమ్॥అయమేవచతుర్థోన్యాసః॥ మనోజ్యోతిరితిగుహ్యే-అబోధ్యగ్ని
ర్హృదరే-మూర్ధానమితిహృదయే-మర్మాణీతిముఖే-జాతవేదా ఇతిశిరసి
ఇతిచతుర్థోన్యాసః॥ ఇదమేవగుహ్యాద్యభిమంత్రణ ఇత్యాత్మరక్షోచిత
త్వావిష్యతే॥ ప్రథమంశివసంకల్పన్యాసః॥ తత్రశివసంకల్పసూక్తమ్॥యజ్జా
గ్రతోదూరముదైతిదైవం జ్యోతిరేకంతన్మేమనశ్శివసంకల్పమస్తు॥ యేన
కర్మాణ్యపసో- యదపూర్వమ్- తన్మేమనశ్శివసంకల్పమస్తు॥యత్ప్రజ్ఞా

ముతచేతోయస్మాన్నతన్మేమనశ్శివసంకల్పమస్తు॥ యేనేదంభూతం - యేన
యత్ప్రజ్ఞం- మస్తు॥ యస్మిన్నృచః-యస్మిగ్గ్ంశ్చిత్తగ్ం-తన్మేమనశ్శివసం
కల్పమస్తు ॥ సుషారథి-హృత్ప్రతిష్ఠంత-స్తు ॥ ఇత్యేతత్సూక్తంపఠిత్వాహృ
దయాయనమఇతి హృదయే ॥ సహస్రశీర్షేతి సూక్తం పఠిత్వా శిరసే
స్వాహేతిశిరసి ॥ ఏతచ్చ సూక్తం గణహోమప్రకరణేదర్శితమ్॥ తచ్చా
ష్టాదశర్చం షోడశర్చంవా ॥ ఉత్తరనారాయణమ్॥ అద్భ్యస్సంభూతఇ
త్యాది ॥ అనేనసూక్తేన శిఖాయైవషట్ ॥ అథాప్రతిరథమ్ ॥ ఆశుశ్శిశా
నఇత్యాది ॥ అనేన కవచాయహుమ్ ॥ ఇతికవచమ్॥అథశతరుద్రియం॥త్వ
మగ్నేరుద్ర స్తవమగ్నేరుద్రఇత్యనువాకౌ ॥ అనేనాస్త్రాయ ఫడిత్యస్త్రమ్॥
ఇతి శివసంకల్పాది న్యాసః ॥ అయంపంచమోన్యాసః ॥ అథ వక్ష్యమాణ
మన్త్రైరష్టాంగప్రణామః ॥ అథాభిషేకషష్ఠన్యాసః ॥ సచాభిషేక వి
ధానఏవప్రోక్తః పంచితః ॥ ఏవంన్యాసవిధింకృత్వాతతోయజనమారభేత్।
యజనంజపశ్చపూజాహోమశ్చ ॥ అథనమకస్యార్షాద్యుచ్యతే।తత్ర
పూర్వమముకదేశేఅముకకాలే నమకజపం రుద్రజపం మహాన్యాసకం జ
పంమహారుద్రజపంవాకరిష్యే॥ తథానమకాదిష్వస్యత్రమేనాభిషేకంవా
కరిష్యఇతిసంకల్పయేత్ ॥ పరప్రోక్షితశ్చేత్తత్రాస్యామిత్యభిలపేత్॥త
తశ్చాంగన్యాసానంతర మాషాఢివిజానీయాత్ ॥ తద్యథా ॥ అథనమకా
నువాకానామృషిదేవతా ఛందాంస్యపక్రమిష్యామో నమస్తేరుద్ర యా
తేరుద్రేత్యనయోః కాశ్యపో యాతఇషురిత్యస్యాత్రేయో యామిషుమితి ద్వయో
ర్గౌతమో ధూమ్రో వాధ్యహోద దిత్యస్యాగస్త్య అసౌయస్తామ్రఇతి
ద్వయోః కణ్వోమరుత్వాన్- నమోఅస్తునీలగ్రీవాయ యాతేహేతిరితి తృతీ
య పంచమ షష్ఠాష్టమానువాకానాం నవమానువాకే నమోవణిరికేభ్య
ఇతి యాపస్నానస్తోకే పరిణోరుద్రస్యేత్యేతేషాం భగవానృష్యశృంగోనవా
కస్య కణ్వోవా నవమానువాకే త్వష్టస్యాగ్నిర్దమఞ్చ ధవ్యాఇతిత్రిస్రః॥ స

హసాశ్శిసహస్రశ ఇతి చతసృణాంచ దుర్వాసాః ॥ సప్తమానువాకస్య
సోమః ॥ ద్రాపేఅంధసో వికిరిదేత్య నయోః పులస్త్యః యా తేరుద్రశివేత్య
స్యాస్సనందనః ఇమాగ్ం రుద్రాయేతి ద్వయోర్మార్కండేయో మానో మ
హాంత ఇత్యస్యా దేవరాజో రాత్తే ఇత్యస్యా దేవరాజో రాత్తే ఇత్యస్యా వై
య్యాఘ్రో మీఢుష్టమేత్యస్యా వైరాజో యేస్వక్షేత్యారభ్యాసమాప్తే దేవ
లఇతిఋషయః ॥ అథ దేవతాః ॥ అసౌయస్తామ్ర ఇతిద్వయో రాదిత్యరు
ద్రౌ యా తేరుద్రేత్యస్యాస్సనందరూపీరుద్రో మానో మహాంత మిత్యస్యాన
స్త్రీశ్వరాత్మకో రుద్రో మాత ఇత్యధ్యవోచన్నమో అస్తు నీలగ్రీవా యేత్యా
సాం చతుర్థపంచమ షష్ఠానువాకానాం ఆరాత్తేమీఢుష్టమేతిద్వయోశ్చ
శంభుర్వ్యాప్తఇతి తిసృణామష్టమానువాకస్య నవమానువాకే నమో వఃకి
రికేభ్య ఇత్యతః ప్రాజ్మనస్తోకే పరిణయ ఇత్యేతేషాం భగవాన్నవశి
ష్టానాం రుద్రఇతి దేవతాః ॥ అథచ్ఛందాంసి ॥ అసౌయస్తామ్ర ఇత్యస్య
ద్రాపే అంధస ఇత్యస్యచాస్తారపఙ్క్తిరసౌయోవసర్పతీతిషట్పదాజగ
తీ ॥ ఇమారుద్రాయేతిచతస్రో జగతీ ఆరాత్తఇతి తిస్రస్త్రిష్టుభో మీఢుష్ట
మేతి పంచపదా త్రిష్టుప్ మహాబృహతీ అవశిష్టా ఋచోనుష్టుభో యా తేరు
ద్రేతి స్వరాట్ ॥ త్రివృదనుష్టుబధ్యవోచదిత్యనుష్టుప్ త్రివృద్వ్యాశిష్టాయ
బూంషి ॥ తత్రాపరో విశేషో ద్వితీయాద్యష్టానువాకేషు అతికృమేణ మహాగా
యత్రీ బృహత్యుష్ణిగితి ప్రథమద్వితీయ తృతీయేష్వంతతో ద్వయోర్మహావిరా
ణ్మహాపఙ్క్తిరతద్వయో ర్మహానుష్టుప్ ॥ ఇతిచ్ఛందాంసి ॥ ఇతి విశేషతోనమ
స్తుర్యాదితి ॥ అథసామాన్యతస్సకలస్యాపి నమకసముదాయస్యాగ్నికాండాం
తఃపాతిత్వాదగ్నిఋషిః ॥ రుద్రో దేవతా ॥ మహావిరాట్ఛన్దః-అథవాభగవాన్
ఋషిః-శంభు దేవతా-ఛందో మహావిరాడేవ-అథచమకనమకానువాకా
నామగ్నికాండఋషిః-అవ్యాగాయత్రీ అగ్నావిష్ణువేష్ట యజుః యాజాద
యోన్యాదివిశేషా దేవతాః ॥ జపేవినియోగః ॥ బాలామేకో యమాణే బాలా మే

వినియోగ ఇతి వాద్యమ్ ॥ అథ తైత్తిరీయ శాఖానుసారేణ నమకానువా
కాః ప్రదర్శ్యన్తే- నమస్తే రుద్ర-నమో హిరణ్యబాహవే నమస్సహమానా
యేత్యాదయశ్చ నమకానువాకాః అగ్నావిష్ణూ జ్యైష్ఠ్యమిత్యాదయ ఏకాదశ॥
అథ నమకచమకాన్తర వాక్యానాం ప్రయోగః॥ భాస్కరాదివినిర్దిష్ట
భాష్యదృష్ట్యాభిధాస్యతే । నమకాశ్రితమన్త్రాణాం ప్రయోగః ఫలగో
చరః॥ నమస్తే రుద్ర ఇత్యస్యాః పురశ్చరణసిద్ధయే । ప్రాజాపత్యం చరిత్వైవ
కంజపేన్మన్త్రమున్తతః॥ ఏకాదశసహస్రాణి తస్మిన్ కాలే నిరన్తరమ్।
ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ కుర్యాదేవస్య మన్త్రతః॥ నిరన్తరమితి నిత్యకర్మా
విరుద్ధే- నిశీథాదివ్యతిరిక్తే చ కాల ఇత్యర్థః ॥ మన్త్రత ఇతి నమస్తే రు
ద్రమన్యవ ఇత్యనేనైవ మన్త్రేణ ప్రతిదినం ప్రదక్షిణనమస్కారో జపా
విరోధికాలే పఞ్చాష్టావష్టావింశతి రష్టోత్తరశతం వా కుర్వీతేత్యర్థః ॥
ఏవం చ కృత పురశ్చరణో భవతి ॥ ఏతచ్చ కర్మ హవిష్యాశినా కర్తవ్యమ్॥
హవిష్యాశిత్వం చోత్తరమన్త్రేష్వపి సమానమ్- తథా నిత్యకర్మాదికమపి
పురశ్చరణసిద్ధస్య దక్షిణామూర్తిసన్నిధౌ॥ ఏకాదశ సహస్రాణాం జపా
త్సర్వాఘనాశనమ్ । తతో లక్షజపాత్సప్తజన్మ పాపం ప్రణశ్యతి ॥ తతః
గృహ్యవిధానేన స్థాపయిత్వా హుతాశనమ్ । పాయసం శ్రపయిత్వాజ్య
యుక్తం తజ్జుహుయాద్బుధః ॥ దశాంశసంఖ్యయా పశ్చాత్సాక్షాద్దేవం ప్రప
శ్యతి ॥ తతస్త్రి దక్షిణామూర్తి సన్నిధౌ ॥ నవలోరత్నిమాత్రేణ కుం
డం కృత్వాథ పావకమ్ । సంస్థాప్య జుహుయాల్లక్షం కాపిలేనైవ సర్పి
షా ॥ గాణాపత్యం స లభతే మన్త్రేణానేన సువ్రత । అథైతదచరయారా
జాలస్స్యాత్ఫలముత్తమమ్ ॥ పురశ్చరణసిద్ధేన శుచినాప్యగ్రిజన్మనా ।
కారయేన్నర్చనం లింగే తతో లింగస్య దక్షిణే ॥ అగ్నికుండం నిఖాయాథ
మథిత్వాగ్నిం విధాయ చ । అగ్నిం సంస్థాపయేత్తత్ర సర్పిర్హవ్యం చ తం
దులాన్ ॥ శమీసమిధ ఇత్యేతత్ప్రత్యేకం జుహుయాద్బుధః । సహస్రాణ్య

త్రితత్సంఖ్యా జపోదేవస్యసన్నిధౌ ॥ దేవాలయేస్యతత్సంఖ్యాః ప్రదక్షి
ణవరక్రియాః । తాండవం తనుయాదీశ సమీపేవానమస్కృతిః ॥ భవేత్త
స్యైవపురత స్సహస్రాష్టకసంఖ్యయా। ఏతైశ్చకర్మభి స్తస్య ప్రసవోభ
గవాన్భవేత్ ॥ ఆకర్ణాకృష్టధనుషిజ్వలంతం దేవమిషుంభాస్వతిసందధా
నమ్ । ధ్యాయేన్మహేశంమహనీయవేషం విద్యాయుతంయోధతనుంయు
వానమ్ ॥ ఇతినమస్తేరుద్రమన్యవ ఇత్యస్యప్రయోగః ॥ అథయాతఇషురిత్య
స్యప్రయోగః ॥ దినాసిద్యాదశైవాముం పక్షేభోజీజపేన్మనుమ్ । అసంపి
ద్ధేమహాలేషు పురశ్చరణసిద్ధయే ॥ విఘ్నారోగ్యంభవేద్యోగ్య స్తత స్తస్మిన్న
కామనా । తిలతండుల సంమిశ్రం పావకేంబుజకేసరమ్ ॥ ఏకాదశసహ
స్రాణి జుహుయాదన్నసిద్ధయె । రాజారాష్ట్రసముత్పన్న దుర్భిక్షస్యో
పశాంతయె ॥ కారయేద్విప్రవర్యేణ హోమంలక్షణసంఖ్యయా । స్వా
ద్వాహవిస్త్రవరుం గుడయుక్తేనమిశ్రితమ్॥ ధ్యాయేద్దేవంసస్మితంస్యం
దనస్థం దేవ్యాసార్ధం తేజసాదీప్యమానమ్ । ఇష్విష్వాసాలంకృతా
భ్యాం కరాభ్యాం ఘోరాకార స్తూయమానం సురౌఘైః ॥ ఇతియాత
ఇషురిత్యస్యప్రయోగః ॥ వాసర త్రితయంయావన్నిరంతర జపాత్పరం ।
నిత్యకర్మావిరోధేనపురశ్చరణవాన్భవేత్ ॥ తతఃప్రయోగయోగ్యస్స్యాద్య
థానోశాంతికర్మణా। గోష్ఠేహస్త మిత కుండం నిర్మాయాథసుతాశ
నమ్॥ మథిత్వాతత్రసంస్థాప్య జుహుయాదయుతాహుతీః । వైకంకతాఅ
పామార్గస్సమిధోమధుసర్పిషా॥ అశ్వత్థాహవిఃప్రోక్తా గవాంవైశాం
తికకర్మణి॥ సమిత్సుయామధూకస్యసర్పిషావాంఛనద్రవైః॥ అథాపరప్ర
కారోయంగవాంవైశాంతికర్మణి॥ కలశేతుజలంపూర్ణః కృత్వాగంధాదివా
సితమ్॥ విప్రవర్యైర్జపిత్వాథమంత్రంలక్షణసంయుతమ్ ప్రోక్షయేద్గాభవే
చ్ఛాంతి స్సర్వాతిష్టనిషూదనే । స్మేరాననంచంద్రకళావతంసం గంగాధ
రంశైలసుతాసహాయమ్। త్రిలోచనంధస్తభుజంగభూషణం ధ్యాయేత్త

ణాంపతిమీశితారమ్॥ ఇతియాతె రుద్రస్య ప్రయోగః ॥ అథయామిషుం
శివేనవచస ఇత్యనయోః ప్రయోగః ॥ ఏతౌమర్త్య ఋషమంత్రౌ ॥ నిరంతరం
జపేన్మంత్రం దినానామేకవింశతి ॥ పురశ్చరణమేవంస్యాత్ప్రయోగార్హ
స్తతో భవేత్ । అకాలమరణాద్రాజ్యం సౌఖ్యమాపాదయేద్యది । మహీ
పతిశ్శాంతికర్మ కారయేత్తు ద్విజన్మనా ॥ ఋగ్భ్యాంద్వాభ్యాం తిలవ్రీహిగో
ధూమయవకల్పితమ్ । హవిస్సహస్రయుగ్మాల్లక్షం వాసరేష్వేకవింశతౌ॥
అకాలమరణంజాత సాధ్వసంశాంతిమృచ్ఛతి ॥ తత్రతిలాన్నసతి సంభ
వేసముచ్చయః । అలాభేవికల్పః ॥ సాంగ్రామికేన వపుషా ప్రవిరాజమా
నం దృష్ట్వాపురత్రయతృణానిచమందహాసమ్ । దైత్యార్దిధిత్సువ చశేష్వ
రచాపపాణిం ధ్యాయేత్పురారిమమరౌఘరథాధిరూఢమ్॥ ఇతియామిషుం
శివేనవచసేత్యనయోః ప్రయోగః ॥ అథాధ్యవోచదిత్యస్య ప్రయోగః ॥
అథకృష్ణచతుర్దశ్యాం వాసరాన్పంచసంయతః । శాకమూలయవాన్నాశీ
దివాతిష్ఠన్నిరంతరమ్ ॥ జపన్పురశ్చరణకృత్ప్రయోగార్థం నియోజయేత్ ।
రక్షాపురస్సరంరాజా కారయంశ్చిరజీవితమ్ ॥ కారయేద్విధినానేన వ
క్ష్యమాణంద్విజన్మనా। శ్వేతసర్షపదూర్వాగ్రయవైస్తండులమిశ్రితైః
ఆజ్యసిక్తైరాత్మనోగ్నౌ మధ్యేతివాచరాయేద్ధుతమ్ । నిత్యంపంచసహస్రా
ష్ట సహస్రగణనాన్వితమ్ ॥ తిలైర్గోదధిపయోభ్యాంచ విశేషేణ చరుణా
పునః । హిమూమశ్చాష్టసహస్రంస్యాచ్చిరాయుర్జాయతేనృపః ॥ దక్షి
ణాంశక్తితోదద్యాదాదావంతేత్రకర్మణి ॥ దక్షిణామి[illegible] ॥ అత్రా
స్మిన్కర్మణి ఆదావంతేచ దక్షిణాముత్తమాం మధ్యమాం కనిష్ఠాంవా
శక్తితోదద్యాదిదమేవ పూర్వోక్తేషు వక్ష్యమాణేషుచ కర్మసుశక్తితో ద
క్షిణాదానమ్ ॥ కర్మాంతమేవ ॥ అత్రత్వాచార్య దక్షిణాదానంచ గోరేవ
క్ష్యతే ॥ అథాపరస్సప్రయోగోఽయం ప్రత్యేకప్రథమాక్రమాత్ । కాపా
సబీజలవణసిద్ధార్థానమునామునా । ఏకాదశశతధాన్యాని అభిమంత్ర్య

శుచిస్స్వయమ్॥ గమ్యాశాం వర్జయిత్వైకాం దిక్ష్వన్యాసు ప్రతిక్షిపేత్। రక్షః ప్రభృతిభూతేభ్యో ముచ్యతే నాత్ర సంశయః॥

— * అథ గర్భరోగనాశవిధిః. * —

అథాన్యో గర్భరోగస్య నాశాయ ప్రోచ్యతే విధిః॥ సహస్రకృత్వో మనునా శతకృత్వాథవా పునః। అభిమన్త్ర్య ఫలం సమ్యగ్గర్భం సంయమినీ క్షిపేత్॥ క్వాథయిత్వా తతశ్చాగ్నౌ హోమం కుర్యాద్విధానతః। తత్ర సంఖ్యా భవేదష్టౌ సహస్రాణి శతాని చ॥ శేషం కేచిత్ప్రయోగాశ్చ రోగమేవం ప్రణశ్యతి। చన్ద్రార్ధమౌళిం కాలారిం వ్యాళయజ్ఞోపవీతినమ్॥ జ్వలత్పావకసంయుక్తం ధ్యాయేద్దేవం త్రిలోచనమ్॥ ఇత్యన్యో వచనత్యస్య ప్రయోగః॥ అత్రాపి సద్వయమేకవర్ణః॥ కృచ్ఛ్రమేకం చరేత్పూర్వం తతష్షోడశవాసరాన్॥ నిరంతరం జపేన్మంత్రం నిత్యకర్మావిరోధిని। కాలే హవిష్యభుగ్భూత్వా పురశ్చరణసిద్ధయే। అనావృష్టిభయే ఘోరే సముత్పన్నే సమంతతః॥ అనేనవిధినా రుద్రం పూజయేద్భాస్కరాత్మకమ్॥ పురశ్చరణసంసిద్ధౌ పంచద్వయశతాన్ద్విజాన్। కర్ణకంఠ కరభ్రాజ భూషోష్ణీషాంశుకైశ్శుభైః॥ పూజయేత్తానథో కర్మ తే కుర్యుర్వృష్టిసాధనమ్। కర్మణోపక్రమో వా స్యాత్తత్సమాప్తికృతావధి॥ హవీంషి పాయసం తత్ర తండులాశ్చ తిలా యవాః। నైతస్య సమిధశ్చాపి భవేయుస్తండులాదయః॥ మధ్వక్తా వా ఘృతాక్తా వా దుగ్ధాక్తాస్సమిధః పునః। ఏతైస్సహస్రాణి హోమస్తే తు తేషు పృథక్పృథక్॥ వింశతిర్వా సహస్రాణి జుహుయాత్పాయసాదినా। పంచానాం తు జపేదేకశ్చత్వారో జుహుయుర్ద్విజాః॥ ఏకాదశదినైస్సాధ్యమఖిలం కర్మ సృష్టిదమ్। యేకాంశికమలేరక్తకమలైః పూజయేద్రవిమ్॥ సహస్రాష్టపుష్పాణి సకృజ్జప్త్వాభిమంత్రితమ్। ఏవమావాహ్య మార్తాండమేకైకేనాథపూజయేత్। కర్మకాలేనాన్యచేతాః కర్మ కుర్యాద్యథోదితమ్॥ యది స్ఖలితచిత్తస్స్యాదుపస్పృశ్యేత దాశ్రవిమ్। నిరీక్ష్య పున

రాసీత ప్రాయశ్చిత్తీయతేఽన్యథా ॥ అసమాప్తేరగ్నిరక్షా కర్తవ్యా సంక్ల
ప్తేతతః । అవసానదినే దేవో మహావృష్టిం ప్రముంచతి ॥ అథాపరః ప్రయో
గోఽయం రవివీర్యనకో హరతి । హైమైర్నైసగకుసుమైర్బాలానామ అయుతంస్యా
త్తథాపరవిధౌ ॥ జపేత్ స్థిత్వా పతితైర్వా సంధ్యయోరుభయోరపి । నవ
వాసరనిష్పాద్యం ప్రయోగమపరం విదుః ॥ కంఠదఘ్నే జలే స్థిత్వా జలపూ
ర్ణాంజలౌ రవిమ్ ॥ ధ్యాయన్ జపేన్ త్రిశతీనం మంత్రపుష్పసహస్రకమ్।
ఏవం కృతే పునః కామం దదాత్యావసరం రవిః ॥ బంధూకకుసుమైః కుర్యా
న్మఘవత్ క్షేత్రం యావద్రైహాణవి- హిమామసంఖ్యా భవేత్తత్ర సహస్రాణ్యేక
వింశతిః॥ జాతిస్మరోఽభవేద్దేవం చతుర్వేదకులేజ్జః ॥ "మండలాంతరగతం
హిరణ్మయం భ్రాజమానవపుషం శుచిస్మితమ్॥ చండదీధిమఖండవిద్యుతం
చింతయేన్నిజమనేన సేవితః" ఇతి, "అసావస్తామః" ఆసావయోవసర్పతి॥
ఇతి ధ్యానయోః ప్రయోగః "నమో అస్తు నీలగ్రీవాయ" ఇత్యస్య ప్రయోగః॥ ఆల
యే పశ్చిమద్వారే మహేశస్య నిషేపతః॥ జపిత్వా దివసాన్ పంచ సతతం సం
యతస్తతః। సమంతతో హస్తమాత్రే కుండే తు విధితానలమ్ ॥ సంస్థాప్య
విధివత్తత్ర సమారభ్యాదినే దినే । సహస్రం జుహుయాదగ్రౌ పుష్పైర్దశ
శదినావధి ॥ నివేదయేద్దశదినం దేవాయ ఘృతపాయసమ్ । పురశ్చరణమే
వం స్యాత్ప్రయుంజీత తతో మనుమ్ ॥ తత్ర కామదపురారాతే రాలయేవా
తగోష్ఠకే। నదీతీరే సవా కర్మ సంక్షయమాణం సమాచరేత్॥ నదీతీరే చ గోష్ఠే
చ దేవమావాహయేద్బుధః । తస్య పశ్చిమభాగే సంస్థాప్య విధినానలం॥
సమీసమిద్భిః రాభి దధ్యాజ్య మధునా ఘృతమ్ । ఏకాదశసహస్రాణి
జుహుయాత్ కాలవిధిః పునః ॥ దినాని త్రీణి వాఽపంచ కాలే వాన్నిశాదినే దినే। అ
ష్టౌ సహస్రాణ్యథవా శతాన్యష్టౌ దినేదినేతుః ॥ పంచకే మహాశకనిసి విన్య
సేత్తత్ర భావతః । శమిపత్రాణి శతానాంతి విన్యసేచ్ఛిరమూర్ధని ॥ ఏవం కృ
త్వాత్రదివసే బ్రాహ్మణాన్ పుష్పసంఖ్యయా। శతం వా భోజయేద్విప్రవ్యంద

ద్యాద్వ్యాధిస్వశక్తితః ॥ ఏకాదశ ద్విజాన్రుద్ర రూపాంస్తాన్పూజ్య భోజయేత్ । తేభ్యశ్చదక్షిణాందద్యాదాచార్యాయవిశేషతః ॥ ఆచార్యదక్షిణాధేనుస్స్యాదు స్వభీజాతుతన్మితిః । నవారత్నిప్రమాణేన దండేనాష్టశతాత్మికా ॥ దినేదినేపాదనిష్కహేమతస్మైవినిర్దిశేత్ । నిర్మాయకుండలేనేనతస్యాఏవఃపేదయేత్ ॥ దద్యాత్తస్మైకాంస్యపాత్ర మేకాగారేవమేవహి । ఏవంకృతేమహారుద్రః పుత్రమస్మైప్రయచ్ఛతి ॥ వర్షమధ్యేభవేత్పుంచ సప్తజన్మానుగంఫలమ్ । యావచ్చదక్షిణాభూమి స్తావత్సంతతిసంతతః ॥ శరచ్చంద్రప్రకాశేన వపుషాశీతలద్యుతిమ్ । ధ్యాయేత్సింహాసనాసీనముమయాసహితంశివమ్॥ఇతి‘నమోఅస్తునీలగ్రీవాయ’ ఇత్యస్యప్రయోగః॥ ‘అథప్రముంచధన్వనః’ ఇత్యాదీనాంప్రయోగః॥అయంచత్రిచః॥ ఏకో మంత్రః ॥ కృచ్ఛ్రమేకంచరిత్వాదౌ జపేన్నవమవాసరాన్ । ఏవంకృతేథవేత్సిద్ధిః పురశ్చరణకర్మణా ॥ మహోత్పాతే రాజధానీ యుద్ధకాలే సమాగతే । అభిమంత్ర్యత్రిచేనాథ జుహుయాత్తుశకంటకమ్ ॥

‘ప్రముంచధన్వనస్త్వం’ ఇత్యాదితిసృణాంఋచాంనారదఋషిః-అనుష్టుప్ఛందః- శ్రీరుద్రోదేవతా॥ ధ్యానం ॥ దీప్యద్భాస్కరకోటిప్రకాశం సదీప్తదహనమూర్ధానం । భీషణభుజంగభూషణాఢ్యం ధ్యాయేద్దివ్యాయుధంరుద్రం॥ఇతి ఏకంకృచ్ఛ్రంచరిత్వానవదినానిజపేత్॥సిద్ధిస్స్యాత్॥ రాత్రౌయుద్ధకాలేకుశకాండైః సహస్రంజుహుయాత్॥ ఆయుధానిచాభిమంత్ర్యప్రదద్యాత్॥ సశత్రవః పలాయంతే ॥౧౧—॥ “యాతేహేతిర్మీఢుష్టమ”ఇత్యాదితిసృణాం ఋచాంరుద్రఋషిః॥ అనుష్టుప్ఛందః-రుద్రఏవదేవతా ॥ ధ్యానం ॥ ప్రణమదమరకోటిమౌళిమాలా కుసుమరజోరుణ పాదపద్మయుగ్మం । అనువరత మనుస్మరేద్భవాన్యా సహజగతాం పితరంపినాకపాణిమ్ ॥ ఇతి పురశ్చరణం పూర్వవత్ ॥ రాజావిజయం కాంక్షతేచేత్సజయతి హోమాచ్చజపాచ్చ ॥ ఏతాభిస్సహస్రగుణజపః॥

తైలేనైకాదశ శతసహస్రాదీపమారోప్య రాత్రౌ రాజ్ఞి ప్రత్యాసన్నే రా
జానం వినా సేనానీః పురోగచ్ఛేత్ ॥ శత్రుసేనా భగ్నాగచ్ఛతి, నశ్య
తిచ ॥ అన్యదపి ॥ శత్రోర్విజిగీషోశ్చేచ్ఛత్రునగరచతుష్పథే దేవాలయేవాశం
కుశతసహస్రాణి మంత్రితం నిఖాయ గచ్ఛేత్ ॥ సంవత్సరాన్నగరం నశ్యతి॥
శ్రీవేదవ్యాసోక్త నమస్కృతి రహస్యప్రత్యకామ్॥ "నమస్తే అస్తు భగవన్విశ్వే
శ్వరాయ మహాదేవాయ త్రియంబకాయ త్రిపురాంతకాయ — శ్రీమన్మ
హాదేవాయ నమః" ఇతి ౧౫—॥ఇతి "ప్రథమోనువాకః॥ "నమోహిరణ్యబా
హవే" ఇతి ద్వితీయానువాకస్య ॥ వంతూకఋషిః మహాగాయత్రీచ్ఛందః॥
రుద్రోదేవతా ॥ ధ్యానం ॥ ముక్తాలంకృతసర్వాంగ మిందుగంగాధరం
హరమ్ । ధ్యాయేత్కల్పతరోర్మూలే సుఖాసీనం సహోమయా॥ ఇతి
ఏకకృచ్ఛ్రం చరిత్వా చరుభోజీ సన్మహాదేవ దేవాలయే అష్టసహస్రం జ
పేత్ ॥ ఏవమేవ మంత్రం జప్త్వా అష్టసహస్ర ప్రదక్షిణాని కుర్యాత్ ॥ తతో
దేవమారాధ్య ఏకాదశ రుద్రరూపాన్ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ - వర్ణ
చతుష్టయం వశీకర్తుంకామః పలాశాశ్వత్థాపామార్గ నైకంకతానాం
సమిద్భిర్ఘృతయుతం జుహుయాత్ ॥ శ్రీకామః కుసుమ సౌగంధిక కాశపాలా
శానయుతం జుహుయాత్ ॥ మేధాకామః కాపిలఘృతాభ్యక్తాని పలాశ
కుసుమాని అయుతం జుహుయాత్ - శత్రుజయకామో జపాపుష్పాణ్యే
కాదశ సహస్రం జుహుయాత్॥ శత్రుమారణకామస్తు తైలాభ్యక్తాన్ సర్ష
పాన్ జుహుయాత్ ॥ అష్టసహస్రం సర్షపకల్కేన దేవమనులిప్య శత్రు
నామగ్రహణపూర్వకం అష్టసహస్రం జపేత్॥ ఏకాదశదినాచ్ఛత్రోర్మారణం
స్యాత్॥— "నమస్సహమానాయ" ఇత్యస్య తృతీయానువాకస్య రుద్రఋషిః-
బృహతీచ్ఛందః ॥ రుద్రోదేవతా ॥ ధ్యానం ॥ పంచవింశతిసహస్రసోమా
ర్ధయూథకృతశేఖరః ॥ సమాహృతోజాలకైస్తైస్స్వభిశ్చైవ నోహరైః గచ్ఛ
ద్భిరగ్రతోప్యన్యైరికాలవప్రగర్వితైః ॥ ఏవంరూపో మహాతేజాస్సర్వైర్యోధ

గతాంగురుః॥ కృచ్ఛ్రం చరిత్వా పంచసహస్రం జపేత్ - కృతపురశ్చరణో భవతి॥
రాష్ట్రవ్యాధౌ మంత్రసిద్ధ్యై రేకాదశభిర్బ్రాహ్మణైః కారయేత్ - పంచబహు
యుః పంచసహస్రియః॥ ఏకో బ్రహ్మ॥ త్రిలోచనం ధ్యాత్వాంతే తిలాన్నైః ఏకాద
శసహస్రం జుహుయుః ॥ ప్రతిమంత్రం నమస్త్యస్య, రాష్ట్రవ్యాధిర్నశ్య
తి॥ వాహనరోగే తిలమిశ్రపిష్టాపూపైః రేకాదశసహస్రం హావయేత్॥ వ్యా
ధితో హామార్గ తంపుత్రై రష్టసహస్రం జుహుయాత్॥ స్మశానాగ్నావశ్వత్థ
సమిద్భిస్తిలైః సహస్రం హావయేత్ ॥ నగరవ్యాధిర్నశ్యతి॥ మహారోగైః పతి
త్యేకమష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ 'నమఅవ్యాధినీస్య' ఇత్యనువాకస్య॥
మార్కండేయ ఋషిః- ఉష్ణిక్ఛందః- శంభుర్దేవతా ॥ ధ్యానం ॥ భస్మోద్ధూళి
తసర్వాంగం జటామకుటమండితమ్ । ధ్యాయేత్త్ర్యక్షం వృషారూఢం గ
ణేశ్వరయుతం హరమ్॥ ఇతి ఏకకృచ్ఛ్రం చరిత్వా నవసహస్రం జపేత్॥ తతో
దేవాలయే మంత్రం జపన్నేవాష్టసహస్ర ప్రదక్షిణాని కుర్యాత్ ॥ కృతపు
రశ్చరణో భవతి ॥ యస్మిన్వ్యాధౌ స్వస్య హోరత్నిమాత్రం దండం ఖాత్వా
స్నిమాథాయ - తత్పురస్తాద్వేదికాం కృత్వా తదుపరి స్థాపితం కుంభం వేది
కాయాం న్యస్య- అనేనానువాకేన దేవమావాహ్య గంధపుష్పపాయస
కర్పూర నృత్యగీతవాద్యైర్దేవమారాధయేత్ ॥ ఏకాదశ దినాని దీక్షి
త్వా ప్రథమదినే నిత్యనమాం తే ప్రతిపసాహస్ర మాత్రేణ జుహుయాత్॥
తస్మిన్నేవాగ్నౌ వింశతికృత్వో జపేత్ ॥ తతః పరస్మిన్ దినే కృత్వా తిలా
జ్యాభ్యాం వ్రీహియవైర్వా జ్యైర్జుహుయాత్ ॥ ప్రతిదినం సాహస్రమేకా
దశ కృత్వోఽనువాకం జప్త్వా॥ ఏవం త్రిదినాని మధుసర్పిః షోడశ జుహుయాత్॥
తతో దినద్వయమశ్వత్థ సమిధాం జుహుయాత్॥ తత స్త్రిదినము
దయప్రభృతి అస్తమయాదిరోగస్య నిరంతరం జపేత్ ॥ ఏకాదశదినే అష్టసహ
స్రకమష్టైః ప్రతిదినం సహస్రం దేవమారాధయేత్ ॥ తతో గౌరీమారాధ్య బ్రా
హ్మణాం స్తర్పయిత్వా క్షయవ్యాధి మోచనమ్ ॥ రాజాకారయితావే

దష్టసహస్రం తదర్ధమష్టశతం వా నిష్కం దద్యాత్ ॥ ఇతరేష్టసహస్రం
తదర్ధం పంచవింశతి నిష్కం వా దద్యుః ॥ ప్రతిదినం త్రైస్త్రైక నిష్కం దక్షి
ణాం దద్యుః దేవమంత్రేణ కుంభజలేనాభిషించేత్ ప్రోక్షయిత్వా [illegible] క్షయ
వ్యాధిర్వినశ్యతి ॥ దేవప్రసాదాద్దీర్ఘాయుర్భవతి ॥ మోహాంధః సర్వ
గాన్ ప్రతినమస్కారమాజ్యేనాష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ మోహో విన
శ్యతి ॥ కుష్ఠవ్యాధినామప్యేవవిధిః ॥ జపేద్వా వ్యాధయో నశ్యంతి ॥ జ్వ
రేణ సన్నిపాతే నాభిమాత్రజలే స్థిత్వా సహస్రం పద్మాన్యనువాకేన దేవా
య ప్రక్షిపేత్ ॥ శేషేణ పూజా కర్తవ్యా ॥ జ్వరసన్నిపాతా వినశ్యంతి ॥
‘నమో భవాయ చ-నమో జ్యేష్ఠాయ చ’ ఇత్యనువాకద్వయస్య రుద్రఋషిః-
మహావిరాట్ఛందః - రుద్రో దేవతా - ధ్యానమ్ ॥ గౌరీకరాంబుజన్య
స్తస్వర్ణశైలశరాసనమ్ । ఇషుహస్తం వృషారూఢం నరనారీతనుం
స్మరేత్ । ఇతి త్రిరాత్రం చరుభోజీ ఏకాదశదినాని నిరంతరం జపేత్ ॥
కృతపురశ్చరణో భవతి ॥ శ్వేతైః పద్మైః ప్రతినమస్కారమర్చయేత్ ॥
శ్రీమాన్భవతి ॥ రాజ్ఞో జన్మనక్షత్రే అశ్వత్థసమిధాం దధ్యక్తానాం ఏకవిం
శతి సహస్రం జుహుయాత్ ॥ దూర్వాసహస్రం చ రాజ్ఞామాయుర్వర్ధ
తే ॥ యుద్ధే శత్రుప్రత్యాసన్నే మహానసాగ్నౌ అపరరాత్రే సోపదంశం
దధి ఘృతమన్నం ప్రతినమస్కారం అనువాకైరేకాదశ కృత్వో హుత్వా
హుతశేషం పరసేనామధ్యే వికిరేత్ ॥ పరసేనా నష్టా భవతి ॥ అనేనాయు
ధాని చ స్పృష్ట్వా సహస్రకృత్వో జపేత్ - తైర్యుద్ధం కుర్యాత్ ॥ అప్రతి
హతో భవతి ॥ అనేన భోజ్యమన్నమభిమంత్ర్య భక్షయేత్ ॥ విషమప్యమృ
తం భవతి ॥ పుత్రకామస్యోదుంబరసమిద్భిర్దధ్యక్తాభిః ప్రతినమస్కార
మష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ నమస్కారగణైస్తైః కలశైరేకాదశ కృత్వో
భిమంత్ర్య స్త్రియమభిషించేత్ ॥ అనేన మంత్రేణ దేవమభిషించేత్ ॥ స
ప్తఘటికా జపేత్ పుత్రదక్షిణాం చ కుర్యాత్ ॥ అనేన హస్త్యం పిష్టం వాభిమం

త్వా పతింప్రాపయేత్ ॥ అనేన శమీపత్రైః చుల్యాం ప్రతినమస్కార
మేకాదశకృత్వో జుహుయాత్ ॥ రుద్రసమః పుత్రో భవతి ॥ అనేన పాయ
సం స్పృష్ట్వా జప్త్వా దేవాయ నివేదయేత్ ॥ శంకరో భవేత్ - అనేన తంతూ
నభిమంత్ర్య గర్భిణీహస్తే బంధయేత్ - గర్భరక్షా భవతి ॥ అనేన కుమా
రం గ్రహగ్రస్తం స్పృష్ట్వా జప్త్వా సిద్ధో భవతి॥ రాత్రౌ నేనేన శిఖాం బధ్వా
స్వాపయేత్॥ కుమారగ్రహభయం న స్యాత్ ॥ నమో అస్తు రుద్రేభ్యో యే దివీత్యస్య
మహాకస్య, హేమకో శానల ఋషిః, పఙ్క్తిశ్ఛందః, రుద్రో దేవతా,
ధ్యానమ్॥ జటాభిర్లంబమానాభిర్నృత్యంతమభయప్రదమ్ః దేవం శుచిస్మి
తం ధ్యాయేద్ వ్యాఘ్రచర్మపరిష్కృతమ్। అస్య పురశ్చరణమేక మువవా
సం కృత్వాష్టశతం జపేత్ ॥ ఔదుంబరాశ్వత్థప్లక్షన్యగ్రోధ సమిధామష్ట
సహస్రం జుహుయాత్ - మేధావీ భవతి॥ ఆరోగ్యకామీ ఖాదిరైర్దధిఘృతా
క్తైరష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ దూర్వాంకురైః పంచసహస్రమిత్యన్యే।
శ్రీకామస్త్వేతకమలైర్దధ్యక్తైః పంచాశత్సహస్రైరపూపైః రాహు
తిమాత్రైరష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ తదస్య మేధా లక్ష్మీర్భవిష్యతి॥ వశ్యా
కామః కార్పాసబీజైర్దధ్యక్తై రయుతం జుహుయాత్ ॥ పశుకామో మ
హాదేవాలయే ఏతమనువాక మష్టసహస్రం జపేత్ ॥ ప్రదక్షిణం చ కుర్యా
దనువాకమేతం జపన్ గవాం ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ ॥ పుత్రకామః పలాశస
మిద్భిర్దధ్యక్తైరయుతమ్ ॥ ఔదుమ్బరశమీసమిధాం దధ్యక్తానాం అష్టస
హస్రం జుహుయాత్ ॥ విద్యార్థీ పలాశాశ్వత్థసమిద్భి ర్మధ్వక్తాభి రా
జ్యాక్తైరిత్యన్యే ॥ శతసహస్రం జుహుయాత్ ॥ దూర్వాకాండై రాయు
ష్కామః ॥ ముక్తికామః పతమనువాకం జపన్ చాంద్రాయణం చరిత్వా అ
త్ర్యర్థభోజీ ఏకసంఖ్యతి సహస్రం జపిత్వా తతః ప్రదక్షిణ సహస్రం జ
పన్ కుర్యాత్ ॥ పంచసహస్ర నమస్కారాః ॥ తతః ప్రదక్షిణం సర్వాంగప్రద
క్షిణమ్ - తతః స్వప్నసిద్ధౌ పలాశాశ్వత్థ సమిధాం దధ్యక్తానాం లక్షత్రయం

జుహుయాత్ ॥ ముక్తో భవతి- శౌరవేణ జ్వరూనా బాంధవా న్నివర్తేర
మంతే ॥—'నమస్సోమాయచ' ఇత్యాది 'ప్రక్షిదతేచ' ఇత్యంత మేకో మంత్రః॥
అస్యమంత్రస్యపూర్వవన్మహాకాళానలఋషిః॥ పఙ్క్తిశ్ఛందః-రుద్రో దేవ
తా- ధ్యానమ్ ॥ పినాకపాణిం భూతేశముద్యత్సూర్యాయుతప్రభమ్॥ భూ
షితం భుజగై ర్వ్యాఘ్రమేఖలంశశికాలంకపర్దినమ్ ॥ ఇతి అస్యపురశ్చరణం
కృత్వాపంచశతంజపః । చాంద్రాయణ మమావాస్యాయాం కుర్యాత్॥
శత్రుజయప్రయోగః- శత్రుం ఖాదిరరూపం కృత్వాసుటజలేదేవమావాహ్య
శమీసమిద్భి ర్బిడాలరుధిరాక్తాభిస్శతసహస్రంహోమః - యథాశక్తి వి
ప్రాన్భోజయేత్ ॥ రాజాతు- అనేనబ్రాహ్మణైః జపంకారయేత్॥ ఆజ్యా
హుతిస్స హోమయేత్ ॥ యావదిచ్ఛతి తావద్రాజ్యసిద్ధ్యతి॥ "నమోఽగ
కిరికేభ్యః" ఇత్యస్యమంత్రస్య॥ రుద్రఋషిః-జగతీచ్ఛందః- రుద్రో దేవతా-
ధ్యానమ్ ॥ విశ్వతః పరిపాదాబ్జం విశ్వతోక్షిశిరోముఖమ్ । జ్వలంతంపిశ్వ
మావృత్య తేజోరాశింశివంస్మరేత్ ॥ ఇతి అస్యపురశ్చరణంపరాకంకృత్వా
వింశతిసహస్రంజపేత్ ॥ మంత్రశోధనార్థంగురుసన్నిధావష్టసహస్రం-జ
పేత్ ॥ సిద్ధో భవతి ॥ దక్షిణామూర్తిసన్నిధౌ తిలానాం శతసహస్రం జు
హుయాత్ ॥ సువర్ణంలభతే ॥ అపామార్గవేణుబీజయవానాం సహ
స్రంజుహుయాత్ ॥ సువర్ణముత్పద్యతే॥—కన్యాకామో గుగ్గులమయీం
కన్యాంకృత్వా తాంస్పృష్ట్వా పంచాశత్సహస్రంజపేత్ జుహుయాత్ క
న్యాంలభతే ॥ పద్మోత్పలకుముదానాంశతసహస్రంజుహుయాత్ ॥ శ్రీ
మాన్భవతి ॥ మంకాంకురాణామష్టసహస్రంజుహుయాత్ - యక్షరాక్షస
భూతాదిభ్యోభయంనశ్యతి॥—అరణ్యబిల్వఫలానాం అయుతంజుహుయా
త్సువర్ణసహస్రం లభతే ॥ శమీసమిధాందధ్యక్తానాం అయుతం జుహు
యాత్పుత్రంలభతే ॥ శ్వేతవచాం పలార్ధం చూర్ణీకృత్య రజితపాత్రేని
ధాయ కపిలాఘృతేనాలోడ్య స్పృష్ట్వామంత్రమయుతం జప్త్వాపిబేత్సు

ప...కల్పి.. వతి- ఔదుంబరసమిధాం దధ్యక్తానామయుతంజుహుయాత్ స్మ
హామేధావీ భ.తి॥ '...పిఅంధసస్పతే' ఇత్యృచః కులహఋషిః॥ అను
ష్టుప్ఛందః॥ రుద్రో దేవతా॥ ధ్యానమ్॥ ఆగుల్ఫాసితకంచుకీధమరుచిస్నిగ్ధోల్లసచ్ఛ్మశ్రుః। చేలీఖండలితశ్రవాస్సతిలకో ధంధంక్వణన్నూపురః। శ్రీ
మాన్నిఘ్నలదంతపఙ్క్తికిరణైశ్శ్వేతాయమానాననో ధ్యేయో భైరవవే
షభూషితతనుర్దేవో మృడానీపతిః॥ ఇతి, అస్య పురశ్చరణమేకోపవాసః।
అయుతం జపః॥ కపిలాజ్యేనాయుతం జుహుయాత్సిద్ధో భవతి॥ జ్వరసన్ని
పాతే తస్య శిరోభాగే దూర్వాణాం పంచసహస్రం జుహుయాత్॥ జ్వ
రాన్ముక్తో భవతి॥ వైకంకతసమిధామయుతం జుహుయాదభిచారాసభన
స్సి॥ తిలలాజానామయుతం జుహుయాత్సర్వేభ్యో భూతేభ్యో భయం న భ
వతి॥ ఆపది మంత్రం జపేత్సర్వేభ్య ఆపద్భ్యో ముక్తో భవతి॥ 'యాతే రుద్రశి
వాతనూశ్శివా' ఇత్యస్య మంత్రస్య సనన్దనో నామ ఋషిః, అనుష్టుప్ఛందః, స్కం
దరుద్రో దేవతా, ధ్యానమ్॥ తప్తచామీకరప్రఖ్యం శక్తిపాణిం షడాననం।
మయూరవాహనారూఢం స్కందరూపం శివం స్మరేత్॥ ఇతి, అస్య పురశ్చ
ర్యా, అష్టశతం ప్రాణాయామాన్ పంచసహస్రం జపేత్ సిద్ధో భవతి॥ త్ర్య
తీ.. మాసిమూ...నామయుతం జుహుయాద్గర్భరక్షా భవతి॥ 'ఇమాగ్ం
రు..యతవసే కపర్దినే' ఇతి॥ 'మృడానో రుద్రః' ఇతిరుగ్ద్వయమేకో మంత్రః
మా..వస్య ఋషిః॥ జగతీచ్ఛందః॥ రుద్రో దేవతా॥ రుగ్వ్యతిరిక్త పక్షే
మంత్రో దేవ్యా॥ అనుష్టుబ్జగత్యౌ॥ ధ్యానమ్॥ దివ్యసింహాసనారూఢం సు
..సహాస్యమహర్షిభిః॥ ప్రసన్నవదనం ధ్యాయే త్సోమం సోమార్ధధా
రిణమ్॥ ఇతి, అస్య పురశ్చరణం కృష్ణం చత్వారింశత్సహస్రం జపేత్॥ మంత్రే
ద్వ..సంస్పృశ...నవసహస్రం జపేత్॥ సర్వశాంతయే దూర్వాభి
రయుతం జుహుయాత్॥ తత్ర విశేషః॥ అమావాస్యాయాం చతుష్పథేగ్ని
మాధాయ దధిధారయాష్ట సహస్రం జుహుయాత్॥ గవాశ్వాదీనా

శాంతిర్భవతి ॥ గంధోదకపూరితకుంభం స్పృష్ట్వాసహస్రంజపేత్ ॥ తేన
గవాశ్వాదీన్ప్రోక్షయేత్ ॥ శాంతిర్భవతి ॥ నవంజలం సహస్రకృత్వో
భిమంత్ర్య పాయయేచ్ఛాంతిర్భవతి ॥ మానోమహాంతమిత్యస్య దేవ
రాతఋషిః- జగతీచ్ఛందః- రుద్రోదేవతా॥ ధ్యానం॥ బాలేందుమకుటం
దేవం తరుణాదిత్యవిగ్రహం। ధ్యాయేన్నందీశ్వరాకారం గణేశ్వరసమా
వృతమ్॥ ఇతి ॥ అస్యపురశ్చర్యా॥ ఉపవాసత్రయంకృత్వా పంచసహస్రం
జపేత్॥తిలాశ్వత్థాపామార్గైరాజ్యసిక్తైరష్టసహస్రంజుహుయాత్॥ బాల
వృద్ధాదీనాం శాంతిర్భవతి ॥ ప్రతిసంవత్సరమార్ద్రాస్వంతః పురే అనే
నాయుతంహునేత్ ॥ రాజా సామాత్యోవర్ధతే ॥ మానస్తోక ఇత్యస్యరు
చః ॥ రుద్రఋషిః- జగతీచ్ఛందః- రుద్రోదేవతా॥ ధ్యానం ॥ దధానమేకా
దవిభక్తదేహం కాంతాంవిశుద్ధస్ఫటికప్రకాశమ్ ॥ తేజోనిధింశూలినమిం
దుమాళిం విచింతయేదత్రసదైవరుద్రం ॥ ఇతి॥ అత్రపురశ్చర్యా ॥ ఏకం
కృచ్ఛ్రంచరిత్వా ఉదుంబరపాత్రేగవ్య సర్పిరానీయ సహస్రకృత్వోభి
మంత్ర్య స్వాగ్నౌ మథితాగ్నౌవా మంత్రేణాష్టసహస్రం జుహుయాత్॥
తతోవ్యాహృతీర్హుత్వాజ్యశేషం పిబేత్ ॥ ప్రాశ్నీయాత్ ॥ ఏవం త్రి
రాత్రంకృత్వా సిద్ధోభవతి ॥ ఆయుష్కామస్తిలానామ యుతం జుహు
యాత్ ॥ శ్వేతవర్ణాయుత హోమాచ్ఛ్రీమాన్భవతి ॥ యవానామ
యుతం జుహుయాచ్ఛతాయుర్భవతి ॥ దశవా అష్టావింశతిర్వాశతంవా
అష్టావింశతిశతంవా సహస్రంవా అపరిమితాన్వాకలశాంజలపూర్ణాన్
స్పృష్ట్వాప్రతికలమభిమంత్ర్య ప్రయచ్ఛేత్ప్రోక్షయేద్వా- అగదోభవతి॥
అపమృత్యుశాంతికామః అపామార్గసమిద్భిః అష్టసహస్రంజుహుయాత్॥
జన్మనక్షత్రే ఆయుష్కామః తిలానామయుతంజుహుయాత్- శ్వేతపద్మా
యుత హోమాచ్ఛ్రీమాన్భవతి॥ దూర్వాణామయుతహోమాచ్చిరం
జీవీభవతి ॥ సర్వపారమిదంగుహ్యం పవిత్రం పాపనాశనమ్ ॥ నిత్యషష్ఠస్త

హస్రమష్టశతంవాజపేత్ ॥ మహాపాతకైరుపపాతకైశ్చముచ్యతే ॥ పలా
శసమిధాం సహస్రంజుహుయాత్ ॥ మేధావీభవతి ॥ అస్యమంత్రస్యజ
పాదేవ సర్వవ్యాధయోనశ్యంతి ॥ మంత్రేణానేనాసాధ్యం కార్యంనాస్తి॥
సర్వార్థసాధకోఽయంమంత్రః ॥ సంక్షేపతోవినియోగఉక్తః ॥ ఆరాత్తేగో
ఘ్నఇత్యస్యమంత్రస్య- అత్రిఋషిః- త్రిష్టుప్జగతీవాచ్ఛందః ॥ శంభుర్దే
వతా- ధ్యానం ॥ కుర్వాణం సన్నిధౌదేవ్యాః దేవమానందతాండవమ్ ॥
హుతాశనయనంధ్యాయేత్తప్తకాంచనసన్నిభమ్ ॥ ఇతి॥ అస్య పురశ్చర్యా
త్రిరాత్రముపోష్యత్రిరాత్రంజపేత్ ॥ ఆయుష్కామస్స్వజన్మనక్షత్రే స
ర్పిషాసహస్రం హుత్వాసహస్రం జపేచ్ఛతాయుర్భవతి । ఏవం సర్వ
నక్షత్రేషువాకుర్యాదార్ద్రాయాం దూర్వాపామార్గశమీతిలానాం ప్ర
త్యేకమష్టసహస్రం జుహుయాచ్ఛతాయుర్భవతి ॥ శుభ్రతండులైరష్టస
హస్రం జుహుయాచ్ఛ్రీమాన్భవతి ॥ పశ్చిమద్వారశివాలయేదేవ సమీపే
అష్టసహస్రం జపేద్దీర్ఘాయుర్భవతి ॥ స్తుహిశ్రుతంగర్తసదమిత్యస్య
మంత్రస్య ॥ వ్యాఘ్రఋషిః ॥ త్రిష్టుప్ఛందః- శంభుర్దేవతా - ధ్యానం॥
ఉద్యద్భాస్వత్కోటిప్రకాశనిలయమతిభీషణమ్ ॥ భీతిహరాభయవరదం
ధ్యాయేద్రుద్రంనిశాకరవతంసం,ఇతి॥ అస్యపురశ్చర్యా ॥ ఏకరాత్రముపో
ష్యత్రిరాత్రంజపేత్ ॥ వైకంకత సమిధాం తైలాభ్యక్తానాం అయుతం
సహస్రంవాజుహుయాత్ ॥ సర్వేశత్రవఃపలాయంతే ॥ అష్టసహస్రం
జపేత్- సర్వవ్యాధిశాంతిర్భవతి ॥ పరిణోరుద్రస్య హేతిర్వృణక్త్విత్య
స్యమంత్రస్య రుద్రఋషిః- రుద్రోదేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః- ధ్యానమ్॥ గజ
చర్మావృతతనుం స్ఫురత్ప్రహరణోజ్జ్వలమ్ ॥ సర్వపాపహరంధ్యాయే
ద్దేవంకుంజరభేదినమ్॥ ఇతి॥కృచ్ఛ్రంచరిత్వా నవసహస్రంజపేత్ ॥ కృతపు
రశ్చరణోభవతి ॥ పుత్రకామఃపశ్చిమద్వారే శివాలయేపలాశఖాదిరాణాం
దధిమధుఘృతాక్తానామయుతం జుహుయాద్దంపతీ పూర్వేద్యుశ్చరుభో

జీనాస్యాతాం-కుంభంనిధాయ భగవంతమావాహ్య నవసహస్రంజపిత్వాభి
షేచయేత్॥ ఏకైకాహంబ్రాహ్మణానష్ట సహస్రమష్ట శతమేకాదశాంతం
భోజయేత్, హావయేచ్చోక్తసంఖ్యయా త్రైదేవ-హోమాశక్త్యాపశ్చిమ
ద్వారేశివాలయేఅయుతంజపేత్ ప్రదక్షిణంకుర్వంశ్చాంతంజపేత్॥ ఏక
వింశతిదినందీక్షిత్వాప్రతిదినంజపేత్ అష్టశతప్రదక్షిణంకుర్యాత్-ధార్మి
కంపుత్రంలభతే-మీఢుష్టమేత్యస్యమంత్రస్య॥ వైరాజఋషిః-అనుష్టుప్ఛందః-
మహాదేవో దేవతా॥ ధ్యానమ్॥మంగళాయతనం దేవం యువానమతిసుంద
రమ్। ధ్యాయేద్వనచరాకారమాగచ్ఛంతంపినాకినమ్॥ ఇతి॥అస్యపురశ్చరణ
మేకరాత్రముపోష్యపంచసహస్రంజపేత్సిద్ధిర్భవతి॥అర్థనాశేఆత్మప్రా
ణనాశేవా ఆజ్యేనాష్టసహస్రం జుహుయాత్ ॥ హోమాశక్తౌచతుర్గుణ
ణంజపేత్ ॥ వికిరిదేత్యస్యమంత్రస్య ॥ పులహఋషిః ॥ అనుష్టుప్ఛందః॥
రుద్రో దేవతా॥ ధ్యానమ్॥ప్రసన్నవదనంసౌమ్యం రచితోద్వాహమండనమ్।
అంబయా సహితంధ్యాయే త్సురసంఘై రభిష్టుతమ్ ॥ ఇతి ॥ త్రిరాత్రం
చరుభోజీ జపన్నష్టసహస్రం ప్రదక్షిణం కుర్యాత్సిద్ధో భవతి ॥ మహాజన
విరోధే అష్టసహస్రతిలహోమేన సంప్రీతిప్రతిభవతి॥ సభాజయకామః
కపిలాఘృతాభ్యక్తాభి రపామార్గ సమిద్భిరష్టసహస్రం జుహుయాత్॥
భయే- అపాంసమీపేస్వాగ్నిమాధాయ కపిలాఘృతేనాష్టసహస్రంజుహు
యాత్ ॥ అభయంభవతి ॥ సహస్రాణి సహస్రధాబాహ్వోరిత్యస్య మం
త్రస్య ॥ నారదఋషిః ॥ రుద్రో దేవతా॥ అనుష్టుప్ఛందః ॥ ధ్యానం॥ సర్వ
పాపహరందేవం సర్వాభరణభూషితమ్। సర్వాయుధధరంధ్యాయేత్సర్వ
లోకమహేశ్వరమ్॥ ఇతి॥ అస్య పురశ్చరణాయ పంచసహస్రజపః॥ శా
ల్మలిభైకంకతసమిద్భిరష్టసహస్రం జుహుయాదుపద్రవానశ్యంతి ॥ అప
మృత్యుజయకామః శాల్మలీకమృదమాదాయలింగం కృత్వా దేవమావాహ్య
సంపూజ్యద్రోణేన పయసాభిషించేత్తతో దేవ ముద్వాస్యప్రదమాధా

యనద్యాం ప్రక్షిపేత్తత స్తప్తిరేస్యాగ్నిముప సమాధాయాజ్యేనాష్టసహ
హస్రంజుహుయాదపమృత్యుర్నశ్యతి ॥ మహాంతంపంథానంగచ్ఛన్ అష్ట
కృత్వోభస్త్రాభిమంత్ర్య స్వహృదయె విలిప్య గచ్ఛేత్ ॥ మహానద్రుకోపోప
హతానాం తత్సన్నిధౌ ఆజ్యేనాష్టసహస్రంజుహుయాత్ ॥ కుక్కుటమాం
సేన బలిముపహృత్య స నోన్నోభవతి ॥ క్షేత్రపాలకవినాయక వీరభద్రా
దీనాం కోపే నైవచైవం హోమం బలిందద్యాత్తేచ ప్రసన్నాంభవతి ॥ ఇతి
పశమానువాకః ॥ సహస్రాణిసహస్రశో యే ఇత్యస్యచతస్రోఋచః ॥ ఏకో
మంత్రః - అస్యదుర్వాసాఋషిః- అనుష్టుప్ఛందః- రుద్రో దేవతా - ధ్యా
నమ్ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనం జ్వలజ్జ్వలనమూర్ధజమ్ । బిభ్రాణంత్రిశి
ఖందీప్తంధ్యాయేద్భుజగభూషణమ్ ॥ వ్యాధాకల్పా విషమనయనా విము
మాతాం మృధాసో జాయామిట్రాజటిలశిరసశ్చంద్రరేఖావతంసాః ॥ నిత్యా
సందానియతలలితాస్స్వగ్రకల్మాష కంఠాదేవారుద్రాధృత పరశవస్తే భవి
ష్యంతిభక్తాః ॥ ఇతి సహస్రాణి సహస్రశ ఇతిదశర్చ ఇతి దశానతారసం
జ్ఞామంత్రాః- తేధన్వాంస్య వతతజ్జ్యానిప్రార్థయంతె ॥ తేషాం సహ
స్రయోజనేఇతి సర్వత్రాస్యనుషజ్యతె ॥ అధ్యంతయోరుపదష్టత్వాన్మధ్య
వర్తినాం మంత్రాణాం సాకాంక్షత్వాత్ ॥ పారాయణగ్రహణాధ్యయన
వర్జమ్ ॥ అన్యత్రజపాదావనుషంగమిచ్ఛంతి ॥ తేషాంచతుర్ణాం చాం
డాలయంచరిత్వా పంచసహస్రంజపేత్సిద్ధోభవతి ॥ శాల్మలివైకంకతా
నాం శతసహస్రం హోమాచ్ఛత్రవః పలాయంతే ॥ దూర్వాణాం ఘృతా
క్తానామష్టసహస్రం జుహుయాత్పరాభిచార దోషానశ్యంతి ॥ అష్టసహ
స్రంజపేత్సర్వ శాంతిర్భవతి ॥ మేసృష్టేష్విత్యాదీనాం మంత్రాణాం ॥
దేవలఋషిః - అనుష్టుప్ఛందః - రుద్రో దేవతా - ధ్యాన ప్రయోగాదికం
పూర్వవత్ - విశేషోపి ॥ ఋతుగమనకాలే కాపిలపయసా అష్టసహస్రం
హుత్వాగచ్ఛేద్ధార్మికః పుత్రోభవతి ॥ మతాంతరే - యేపథాం పథిరక్షు

యఇతిఋగ్ద్వయమేకో మన్త్రః - అస్య పూర్వవత్ప్రయోగః - అస్యవదే
తాఋషిః - అనుష్టుప్ఛందః - రుద్రోదేవతా - నమోరుద్రేభ్య ఇతి త్రీణి
యజూగ్ంష్యేకోమన్త్రః అస్య దేవరాతఋషిః - అనుష్టుప్ఛందః - రు
ద్రోదేవతా ॥ ధ్యానమ్ ॥ వృషాధిరూఢం దేవేశం సర్వలోకైక కార
ణమ్ ॥ ధ్యాయేద్బ్రహ్మాదిభిస్తుత్యం పార్వతీసహితం శివం ॥ ఇతి అస్య
పురశ్చరణమేకోపవాసంకృత్వా ఏకరాత్రం జపేత్సిద్ధో భవతి ॥ యం
యం కామయతే తంతముద్దిశ్య త్రిరాత్రం జపేత్సిధ్యతి ॥ ఏతద్యజు
స్త్రయంసమస్తంవ్యస్తంచ ॥ వ్యస్తజపంయది యథాకామఫలప్రదమ్ । పు
రశ్చర్యానంతరంకృచ్ఛ్రద్వయంచరిత్వాఏకాదశ సహస్రంజపేత్ ॥ తస్స
ర్వంపశ్చిమద్వారశివాలయేకర్తవ్యమ్ ॥ నమోరుద్రేభ్యో యేపృథివ్యాం
యేషామన్నమిషవస్తేభ్యోయేంతరిక్షేయేషాంవాత ఇషవస్తేభ్యో యేదివి
యేషాంవర్షమిషవస్తేభ్యఇత్యాద్యనువాకః-అస్యరుద్రసముదాయస్య కేవల
జపమాత్రేణ సర్వసిద్ధిర్భవతి త్రివర్షంస్నాయీజపేత్సపంచమహాపా
తకాత్పూతోభవతి ॥ ... ... ❀

ఇతి రుద్రకల్పం సమాప్తమ్.

✻ అథ పురుషసూక్తవిధిః. ✻

అగ్నికార్యంజపవిధిస్తోత్రంచైవతదాత్మకమ్ । కుర్యాద్యథోక్త వి
ధినా ప్రాఙ్ముఖశ్శుద్ధమానసః ॥ ప్రథమాంవిన్యసేద్వామే ద్వితీయాందక్షి
ణేకరే । తృతీయాంవామపాదేతు చతుర్థీందక్షిణేతథా । పంచమీంవామ
జానౌతుషష్ఠీంవైదక్షిణేతథా । సప్తమీంవామకట్యాంతుదక్షిణాయాం
తథాష్టమీమ్ ॥ నవమీంనాభిమధ్యేతుదశమీంహృదివిన్యసేత్ । ఏకాదశీంకం
ఠదేశేద్వాదశీంవామబాహుకే ॥ త్రయోదశీందక్షిణేచ ముఖమధ్యే చతు
ర్దశీమ్ । అక్ష్ణోఃపంచదశీంచైవషోడశీంమూర్ధ్నివిన్యసేత్ ॥ ఏవం న్యా

సవిధింకృత్వాపశ్చాద్ధోమంసమాచరేత్ ॥ హోమంసమాచరేదిత్యుపల
క్షణమ్ ॥ తస్మాజ్జపపూజాయాంతహోమేచాయమేవన్యాసప్రకారః॥ ఏవం
న్యాసవిధింకృత్వాపంచాంగానిసమాచరేత్ ॥ బ్రాహ్మణోస్యేత్యాదిరాభి
రుగ్భిః పంచాంగకల్పనా ॥ బ్రాహ్మణోస్యముఖమాసీదిత్యాద్యాం పంచ
ఋచః పంచాంగన్యాసేగ్రాహ్యాః ॥ ఆశ్వలాయనపాఠక్రమయుక్తాః-హృ
దయం శిరశ్శిఖాకవచమస్త్రం చేతి పంచాంగాని ॥ బ్రా
హ్మణోస్య ముఖమితిఋచం పఠిత్వా హృదయాయనమఇతి హృదయే॥ చ
న్ద్రమామనసఇతి హృదయే ॥ చంద్రమామనసఇతిపఠిత్వాశిరసేస్వాహేతిశి
రసి- నాభ్యాఆసీదితి శిఖాయైవౌషడితి శిఖాయాం- సప్తాస్యాసన్నితికవ
చాయహుమ్- యజ్ఞేనయజ్ఞమిత్యస్త్రమ్॥ ఏతచ్చన్యాసద్వయంసంకల్పాన
న్తరం కర్తవ్యమ్ ॥ తద్యథా ॥ అముకదేశేఅముకకాలేఅముకకామనయా
పురుషసూక్తేన హోమంఆరాధనంవాకరిష్యఇతి సంకల్ప్య॥ పూర్వో
క్తన్యాసద్వయంవిధాయ- ఋషిదేవతాచ్ఛందాంస్యపివిదిత్వా-జపాదిక
ర్మసమాచరేత్ ॥ తత్రచ యదా జపోహోమోవా క్రియతే, తదాపిప
రమేశ్వరం సమారాధ్య జపోహోమశ్చకార్యఇతి॥ ఆరాధనప్రకారోభిధీ
యతే॥ ఆద్యయాఽవాహయేద్దేవమృచాతు పురుషోత్తమమ్ । ద్వితీయయా
సనందద్యాత్పాద్యంచైవతృతీయయా।చతుర్థ్యార్ఘ్యం ప్రదాతవ్యంపంచ
మ్యాచమనంతథా । షష్ఠ్యాస్నానంప్రకుర్వీతసప్తమ్యావస్త్రమేవచ । య
జ్ఞోపవీతమష్టమ్యానవమ్యాభరణంతథా । దశమ్యాగన్ధదానంస్యాదేకాద
శ్యాచమాల్యకమ్॥ద్వాదశ్యాధూపదానంస్యాత్త్రయోదశ్యాచ దీపకమ్॥
చతుర్దశ్యాతునైవేద్యంపంచదశ్యానమస్క్రియాం॥ ఉద్వాసనంతుషోడ
శ్యాఉపచారాస్తుషోడశ। స్నానేవస్త్రేచనైవేద్యేదద్యాదాచమనీయకం॥
దద్యాత్పురుషసూక్తేనయఃపుష్పాణ్యపఏవచ । అర్పితంతేనవైసర్వంత్రై
లోక్యం సచరాచరమ్ ॥ దక్షిణాంచయథాశక్త్యాషోడశేన ప్రకారయేత్।

పూజాం విసాగుణ్యార్థంజుయాదక్షిణాదియతే॥ తాంహోమశేషేన యజ్ఞేన యజ్ఞ మిత్యనేన మంత్రేణదద్యాదిత్యర్థః॥ తతఃప్రదక్షిణంకృత్వా జపంకుర్యాత్సమాహితః॥ యథాశక్తిజపిత్వాతు సూక్తంచాస్మిన్నివేదయేత్। దేవస్యదక్షిణేభాగే కుండంస్థండిలమేవవా॥ కారయేత్ప్రథమరేఖాతు ప్రోక్షణంతుద్వితీయయా। తృతీయయాగ్నిమాదధ్యాచ్చతుర్థ్యాతుసమిన్ధనమ్॥ పంచమ్యాత్వాజ్యసంస్కారంచరోశ్చశ్రవణంతథా। షష్ఠ్యానలస్యమధ్యేతు కల్పయేత్పద్మమాసనమ్ ॥ చిన్తయేత్తత్ర దేవేశం కాలానలసమప్రభమ్। వివృతాస్యంసహస్రశీర్షంరక్తాస్యం రక్తవాహనమ్॥ వాహిహాయః॥ ఏవంధ్యాత్వాసప్తమ్యాదిభిఃపంచభిర్జుహ్వన్క్రమేణ గంధాదినైవేద్యాంతపంచోపచారపూజాం దేవస్యానుజ్ఞయా కుర్యాదిత్యత ఆహ॥తతోగంధంచధూపంచదీపంచైవనివేదనమ్॥ అనుజ్ఞాప్యతతఃకుర్యాత్సప్తమ్యాదియథాక్రమమ్॥ సమిధఃప్రత్యృచంపూర్ణాంజుహుయాదభిఘారితాః॥ తతోఘృతేనజుహుయాచ్చరుణాచపునఃపునః।ఏవంహుత్వాతతస్నాత్వాసమీపేస్తోత్రముచ్చరేత్॥ జితంతేపుండరీకాక్ష నమస్తేవిశ్వభావన నమస్తేస్తుహృషీకేశమహాపురుషపూర్వజ॥నమోహిరణ్యగర్భాయప్రధానావ్యక్తరూపిణే। ఓంనమోభగవతేవాసుదేవాయశుద్ధజ్ఞానస్వభావినే॥ దేవానాం దానవానాంచసామాన్యమధిదైవతమ్। సర్వదాచరణద్వంద్వంవ్రజామిశరణంతవ॥ ఏకస్త్వమసిలోకస్యస్రష్టాసంహారకస్తథా। అధ్యక్షశ్చానుమన్తాచ గుణమాయాసమావృతః॥ సంసారసాగరంఘోరమనంతక్లేశభాజనమ్। త్వామేవశరణంప్రాప్య నిస్తరంతి మనీషిణః॥ నతేరూపంనచాకారో నాయుధానినచాస్పదమ్। తథాపి పురుషాకారోభక్తానాంత్వంప్రకాశసే॥ నైవకించిత్పరోక్షంతే ప్రత్యక్షోపినకస్యచిత్। నైవకించిదసిద్ధంతే నచసిద్ధోసికస్యచిత్॥ కార్యాణాం కారణం పూర్వం వచసాంవాచ్యముత్తమమ్। యోగానాంపరమాంసిద్ధింపరమంతేపదంవిదుః॥ అహంభీ

తో౽స్మి దేవేశ సంసారేస్మిన్ భయావహే । పాహిమాంపుండరీకాక్ష సజా
నేశరణంపరమ్ । కాలేష్వపిచసర్వేషు సర్వావస్థాసు చాచ్యుత । శరీరేపి
గతౌ వాపి వర్తతే మేమహద్భయమ్ ॥ త్వత్పాదకమలాదన్య న్న మేజన్మాం
తరేష్వపి । నిమిత్తంకుశలస్యాస్తియేనగచ్ఛామిసద్గతిమ్ ॥ విజ్ఞానం యదిన
మ్యా ప్రాప్తం యదిదంజ్ఞానమార్జితమ్ । జన్మాంతరేపి మే దేవ మాభూత్తస్య
పరిక్షయః ॥ దుర్గతావపిజాతాయాంత్వద్గతో మేమనోరథః । యదినాశం
నవిందేత తావతాస్మికృతీసదా ॥ నకామకలుషంచిత్తంమమతేపాదయో
స్థ్సితమ్ । కామయేవైష్ణవత్వంతు సర్వజన్మసు కేవలమ్ ॥ సర్వేషు దేశకా
లేషు సర్వావస్థాసుచాచ్యుత । కింకరో౽స్మిహృషీకేశ భూయోభూయో
౽స్మికింకరః ॥ ఇత్యేవముపయస్తుత్వాస్తుత్వా దేవం దినేదినే । కింకరో౽స్మీతి
చాత్మానం దేవాయైవన్యవేదయత్ ॥ జితంతే పుండరీకాక్షేత్యారభ్యాప
తావత్పర్యంతంస్తోత్రమ్ ॥ అథఫలవిశేషకర్తవ్యవిశేషకథనంసాచ ॥ పురు
షస్యహరేస్సూక్తం స్వర్గ్యంధన్యం యశస్కరమ్ । ఆత్మజ్ఞాన మిదంపు
ణ్యం యోగజ్ఞాన మిదంపరమ్ ॥ ఫలాహారో జపేన్నిత్యం పశ్యన్నాత్మా
నమాత్మని । ఫలాన్యభుక్త్వా పవసే న్స్నానమద్భిశ్చవర్తయేత్ ॥ అరణ్యే
నివసేన్నిత్యం జపన్నిమమృషిర్మునిః । ఋగ్భిస్త్రిషవణంకాలే స్నా
యాదప్సుసమాహితః ॥ ఋషిమర్మంత్రకః ॥ ఇమమృషిం పురుషసూక్తా
త్మకం ఋగ్భిస్త్రిషవణమితి ॥ పురుషసూక్తేనానేనసిత్యాశః ॥ ఆజ్యాహు
తిరనేనైనంహుత్వైవంచింతయేదృషిమ్ । అత్రఋషిసూక్తద్రష్టానారా
యణఏవ- తంచింతయేత్ ॥ ఏవంమాసంఫలాహారం మాసముదకాహారం
చకృత్వా త్రీణివర్షాణిఫలాహారస్సన్ పౌరుషంసూక్తంజపేత్ ॥ పాకశ్చ
ద్వాదశవర్షాణి ॥ ఏవం సాక్షీకృతేదేవోదృశ్యతఇత్యాహ ॥ అథ మాస
ఫలాహార స్త్రిభిర్వర్షైర్జపేదిమమ్ । తద్భక్తస్తన్మనాయుక్తో దశవ
ర్షాణ్యనన్యభాక్ ॥ సాక్షాత్పశ్యతితం దేవం నారాయణమనామయమ్ ।

జ్ఞానగమ్యం పరం సూక్ష్మం వ్యాప్యసర్వమవస్థితమ్। గ్రాహ్యమత్యన్తయత్నే
న స్రష్టారం జగతోఽవ్యయమ్ ॥ అథనాసాద్యమానోఽపిభక్తిం నపరిహార
యేత్ ॥ భక్తానుకమ్పీభగవాన్ జాయతేపురుషోత్తమః । యేనయేనచకా
మేన జప్తేత్తత్ప్రియతస్సదా॥ సస కామస్సమృద్ధస్స్యాచ్ఛ్రద్ధధానస్యకు
ర్వతః। హోమంవాపృథవాజస్యముపహారమథైవతు॥ కుర్వీతయేనకామే
న తత్సిద్ధిముపధారయేత్ । జాతిశ్రైష్ఠ్యంమహద్విత్తంయశోలోకేపరా
గతిః । పాపేన విప్రమోక్షశ్చ భవేత్సర్వంనసంశయః ॥ అథాభిధీయతే
కర్మపుత్రకామస్య వైష్ణవమ్ । శుక్లపక్షేశుభేవారే సునక్షత్రే సుగోచ
రే ॥ ద్వాదశ్యాంపుత్రకామస్తు చరుంకుర్వీతవైష్ణవః । దమ్పత్యోరుపవా
సస్స్యాదేకాదశ్యాంసురాలయే । ఋగ్భిష్షోడశభిస్సమ్యగర్చయిత్వాజ
నార్దనమ్ । చరుంపురుషసూక్తేనశ్రపయేత్పుత్రకామ్యయా । ప్రాశ్న
యాద్వైష్ణవంపుత్రమచిరాత్సంతతిక్షమమ్ ॥ చరుంపురుషసూక్తేనస్వగృ
హ్యోక్తవిధినాపాయసచరుంశ్రపయన్పురుషసూక్తంపఠేత్ ॥ ఏవంచరుం
శ్రపయిత్వాపశ్చాత్పురుషసూక్తేనచరుంజుహుయాత్ ॥ సూక్తేనేత్యేకవ
చనాత్సకలమపిసూక్తమవిచ్ఛిన్నంహోమసాధనమ్-నతుప్రత్యేకమృచః-
హోమస్సహస్రం ॥ ఏతద్దశగుణితోజపః- అయమర్థః ॥ కృష్ణైకాద
శ్యాముపక్రమ్యజపిత్వాశుక్లైకాదశ్యాందమ్పతీ ఉపోష్య ద్వాదశ్యాంచ
రుంశ్రపయిత్వాసహస్రాహుతీర్జుహుయాదితి ॥ అథాపరప్రకారో
యమేకాదశ్యామభోజనమ్ । దమ్పత్యోర్గి పురుషస్తత్ర నిత్యకర్మావిరో
ధినీ ॥ కాలేజప్తేదిదంసూక్తమేకాదశ్యాంనిరంతరమ్ । ద్వాదశ్యాంప్రయ
తోభూత్వాపాయసంనిర్వపేచ్చరుమ్ ॥ ద్వాదశద్వాదశీష్వేవంపయసా ని
ర్వపేచ్చరుమ్॥ ఏవమితి॥ఏకాదశ్యాముపవాసాదికంకృత్వేత్యర్థః ॥ హు
త్వాజ్యం విధివచ్చాత్ర ఋగ్భిష్షోడశభిర్బుధః । కృతాంజలిపుటోభూ
త్వాస్తవంతాభిఃప్రయోజయేత్ ॥ తాభిరితి॥ షోడశభిరిత్యర్థః॥ సమి

ద్గోశ్వత్థవృక్షస్య హుత్వాజ్యం జుహుయాత్పునః । ఉపస్థానం హుతాశస్య
ధ్యాత్వా చ మధుసూదనమ్॥ ఉపస్థానం హుతాశస్యేతి॥ కృత్వేతి వాక్యశేషః-
అగ్న్యుపస్థానం చ 'అగ్నేర్నైమర్ణాం త్రై?', హవిషోఽన్నమంతతః కుర్యాత్ప్రి
త్యృచం వాగ్యతశ్శుచిః - హవిశ్శేషం తతః కృత్వా హరినారాయణం ప
ఠేత్ ॥ భక్షయిత్వా హవిశ్శేషం లఘ్వాశీ సంవిశేత్తతః॥ హవిశ్శేషం భక్ష
యిత్వేత్యనేనైన హుతావశిష్టప్రతిపత్తిం కర్మణి సిద్ధాం లఘ్వాశీత్యనేనైవ
ద్యోతయతి॥ ద్వాదశ్యామాహారాంతరపరిత్యాగేన పత్నీ హవిశ్శేషమేవ లఘు
యథాతథా భుంజీతేతి ॥ సంవిశేదితి క్షణం వామశాయీ భూయాదిత్యర్థః॥
తతః కృత్వా త్విదం కర్మ కర్తవ్యం ద్విజతర్పణమ్। ద్వితీయాం స్త్రియం నివర్తే
త యావద్గర్భం న విందతి॥ యయా భార్యయా సహ ఏతత్కర్మ కృతం తాం
ముక్త్వా వసతి సంభవేన్యాం భార్యాం న గచ్ఛేత్॥ కియంతం కాలమ్- యావ
దేషా గర్భం న విందతి॥ అనేకభార్యాభిస్సహ కృతే త్వేవోఽష్యాస్య భార్యా
సంగమేపి॥ యథా యథా తస్మిన్ కర్మణ్యానుప్రవిష్టా భార్యా తత్ర తు స్యాత్॥
తథాపి కర్మణ్యనుప్రవిష్టా యావద్గర్భం న విందతి తావదన్యాం నోపే
యాన్మంత్రవత శ్శుక్లస్యాన్యత్ర గర్భాధానాక్షమత్వాత్ ॥ మంత్రసంభూ
త శుక్లస్యాన్యత్ర నిషేకే సహాధికారిణ్యా గర్భానుదయాచ్చ॥ ఏవం చ సతి
దృష్టహేతు నిమిత్తత్వాదన్యస్త్రీగమన నిషేధస్య ఋతౌ భార్యామితి
నియమాతిక్రమ దోషోస్త్యేవ॥ కిఞ్చ ॥ స్మృతిపురాణాదిషు స్మృతేః ప్రా
బల్యాదస్త్యేవ నియమాతిక్రమదోషః ॥ తథాపి ॥ వర్ణానాం హీనధర్మాయ
త్రసాక్షాత్కృతం భవేదిత్యనేన న్యాయేన స్వల్పప్రాయశ్చిత్తీభవతి॥ కుతః-
తదర్థమేవాన్యభార్యాగమననిషేధాత్ ॥ భూరిణా హత్యాస్మృతౌ వృతావి
తి భూరిణా హత్యాప్రాయశ్చిత్తస్యానిమిత్తిః ॥ అపితు నియమాతిక్రమమా
త్రజనితదురితసంయోగాత్స్వల్పప్రాయశ్చిత్తనిమిత్తిః- తతః ప్రభృత్యేకమేకం
ప్రాజాపత్యం కల్పయేత్, శక్తస్య, అశక్తస్య త్రిరాత్రద్విరాత్రాదిః- ప్ర

కృతమనుసరామః॥ అపుత్రాన్ప్రుత పుత్రాంశ్చ యాచ కన్యాః ప్రసూయ
తే। క్షిప్రం సాజనయేత్పుత్రం వ్యాసశ్చైవం యథాబ్రవీత్॥ ఇతిఋగ్విధా
నోక్తపురుషసూక్తవిధిః॥ అథాషాఢదిః షోడశర్చస్య పురుషసూక్తస్య
నారాయణఋషిః- పురుషోదేవతా- అనుష్టుప్ఛందః- అంత్యాత్రిష్టుప్-జ
పహోమాభిషేకేషువినియోగః- అథవిష్ణుసహస్రనామాని॥ శ్రీవైశంపాయ
నః॥ శ్రుత్వాధర్మానశేషేణ—పవ॥ జపేవినియోగః- విశ్వంవిష్ణుర్వ
షట్కారో—అంతంపఠేత్॥ సర్వప్రహరణాయుధః। సర్వప్రహరణా
యుధోన్నమఇతి॥ ఇతీదంకీర్తనీయస్య—చాప్యుపయాత్ప్రజాః। భక్తిమా
న్యస్సదోత్థాయ—జాయతే॥ ఇమంస్తవమధీయానః—జనార్దనాత్। ఏ
కోవిష్ణు—నలేయాంతిపరాభవమ్॥ ... ... *

అథాపామార్జనస్తోత్రమ్.

దాల్భ్యః॥ భగవన్ప్రాణినస్సర్వే విషరోగాద్యుపద్రవైః॥ దుష్టగ్ర
హాభిఘాతైశ్చ సర్వకాలముపద్రుతాః॥ అభిచారికకృత్యాభిస్స్పర్శ
రోగైశ్చ దారుణైః। సదాసంపీడ్యమానాస్తు తిష్ఠంతి మునిసత్తమ॥ కేనక
ర్మవిపాకేన విషరోగాద్యుపద్రవాః। నభవంతి నృణాంతన్మే యథావ
ద్వక్తుమర్హసి॥ పులస్త్యః॥ వ్రతోపవాసైర్యైర్విష్ణుర్నాన్యజన్మని తో
షితః। తేనరా మునిశార్దూల గ్రహరోగాదిభాగినః॥ యైర్నతత్ప్రవ
ణంచిత్తం సర్వదేవనరైస్కృతమ్। విషజ్వరగ్రహాణాంతే మనుష్యా దా
ల్భ్యభాగినః॥ ఆరోగ్యం పరమామృద్ధిం మనసా యద్యదిచ్ఛతి। తత్తదా
ప్నోత్యసందిగ్ధం పరత్రాచ్యుతతోషకృత్॥ నాధీన్ప్రాప్నోతి నవ్యాధీన్న
విషగ్రహబంధనమ్। కృత్యాస్పర్శభయంనాపి తోషితే మధుసూదనే। స
ర్వదుఃఖశమస్తస్య సౌమ్యాస్తస్య సదాగ్రహాః। దేవానామప్యధృష్యోసౌ
తుష్టోయస్యజనార్దనః॥ యస్సమస్సర్వభూతేషు యథాత్మని తథా
పరే। ఉపవాసాదివైతేన తోష్యతే మధుసూదనః॥ తోషితేతత్రజాయంతే

నరాః పూర్ణమనోరథాః ॥ ఆరోగాస్సుఖినో భోగాన్భోక్తారో మునిస
త్తమ । నతేషాం శత్రవో నైవస్పర్శరోగాభిచారకమ్ ॥ గ్రహరోగాదికం
వాపి పాపకార్యం నజాయతే । అవ్యాహత్యానికృష్ణస్య చక్రాదీన్యాయు
ధానితమ్ ॥ రక్షంతిసకలాపద్భ్యోయేనవిష్ణురుపాసితః ॥ దాల్భ్యః॥ అనా
రాధితగోవిందాయేనరాదుఃఖభాగినః । తేషాందుఃఖాభితప్తానాం యు
త్కర్తవ్యందయాళుభిః ॥ పశ్యద్భిస్సర్వభూతస్థం వాసుదేవం మహాము
నే । సమదృష్టిభిరీశేశం తన్మమ బ్రూహ్యశేషతః ॥ పులస్త్యః॥ శ్రోతు
కామోసివై దాల్భ్యశ్రుణుష్వసుసమాహితః । అపామార్జనకంవక్ష్యే
న్యాసపూర్వమిదంపరమ్ ॥ గృహీత్వాతు సమూలాగ్రాన్కుశాంచ్ఛుద్ధా
నుపస్థితాన్ । మార్జయేత్సర్వగాత్రాణి కుశాగ్రైర్దాల్భ్యశాంతికృత్ । న
రీశే యస్యతిష్ఠంతి కుశాగ్రజలబిందవః॥ కుశాగ్రేశంకరంవిద్యాత్త్రయో
దేవాస్త్వవస్థితాః । విష్ణుభక్తోవిశేషేణశుచిస్తద్గతమానసః ॥ రోగగ్రహవి
షార్తానాంకుర్యాచ్ఛాంతిమిమాంశుభామ్ । సౌవర్ణంరజతంతామ్రం
మృణ్మయంవానవందృఢమ్ । అవ్రణంకలశం సమ్యక్స్థాపయేత్తండులోప
రి ॥ తతోదకంసమానీయ శుద్ధంనిర్మలమేవచ । ఏకంశతంచదర్భాంశ్చ
స్థాపయేత్కలశోపరి। నారసింహంసమభ్యర్చ్య వామనంచప్రయత్నతః॥
పూజయేత్తత్రసకలైరుపచారైస్సమంత్రకైః॥ నారసింహంసమభ్యర్చ్య
శుచౌదేశేశుభాసనమ్ । మంత్రైరేతైర్యథాలింగం కుర్యాద్దిగ్బంధనం త
థా ॥ ఏవంకృత్వాతుదిగ్బంధంవిష్ణుంసర్వత్రసంస్మరన్ । అవ్యగ్ర చిత్తం
కుర్వీత న్యాసకర్మయథావిధి ॥ వరాహంనారసింహంచవామనంవిష్ణుమే
వచ । ధ్యాత్వాసమాహితో భూత్వాదిక్షునామానిన్యసేత్ ॥ పూర్వేనా
రాయణఃపాతు వారిజాక్షస్తుదక్షిణే । ప్రద్యుమ్నః పశ్చిమే పాతు వాసు
దేవస్తథోత్తరే ॥ ఈశాన్యాం రక్షతాద్విష్ణు రాగ్నేయ్యాంతు జనార్దన
నః । నైరృత్యాం పద్మనాభస్తు వాయవ్యాం మధుసూదనః ॥

ఊర్ధ్వే గోవర్ధనధరో హ్యధరాయాం త్రివిక్రమః। ఏతాభ్యో దశదిగ్భ్యశ్చ సర్వతః పాతు కేశవః॥ అఙ్గుష్ఠాగ్రేతు గోవిందం తర్జన్యాంతు మహీధరమ్। మధ్యమాయాం హృషీకేశ మనామిక్యాం త్రివిక్రమమ్। కనిష్ఠాయాం న్యసేద్విష్ణుం కరమధ్యేతు మాధవమ్॥ ఏవమేవాఙ్గుళిన్యాసః పశ్చాదఙ్గేషు విన్యసేత్। శిఖాయాం కేశవం న్యస్య మూర్ధ్ని నారాయణం న్యసేత్। మాధవంచ లలాటేతు గోవిందంతు భ్రువోర్న్యసేత్॥ చక్షుర్మధ్యే న్యసేద్విష్ణుం కర్ణయోర్మధుసూదనమ్। త్రివిక్రమం కర్ణమూలే వామనంతు కపోలయోః॥ నాసారంధ్రద్వయే చాపి శ్రీధరం కల్పయేద్బుధః। ఉత్తరోష్ఠే హృషీకేశం పద్మనాభం తథాధరే॥ దామోదరం దంతపఙ్క్తౌ వరాహం చుబుకే న్యసేత్। జిహ్వాయాం వాసుదేవం చ తాలుని త్వేవ గదాధరమ్॥ వైకుంఠం కంఠమధ్యేతు అనంతం నాసికోపరి। దక్షిణేతు భుజే విప్ర విన్యసేత్పురుషోత్తమమ్॥ వామే భుజే మహాయోగం రాఘవం హృది విన్యసేత్। వక్షస్థలే మాధవం చ కక్షయోర్భోగిశాయినమ్॥ పీతాంబరం స్తనతటే హరిం నాభ్యాంతు విన్యసేత్। వామే రిపుహరం విద్యాత్కటిమధ్యే జనార్దనమ్। పృష్ఠే క్షితిధరం విద్యాదచ్యుతం స్కంధయోరపి॥ వామకుక్షౌ వారిజాక్షం దక్షిణే జలశాయినమ్। స్వయంభువం మేఢ్రమధ్యే ఊర్వోశ్చైవ గదాధరమ్॥ చక్రాయుధం జానుమధ్యే జంఘయోరచ్యుతం న్యసేత్। గుల్ఫయోర్నారసింహంతు పాదపృష్ఠే మితౌజసమ్॥ అఙ్గుళీషు శ్రీధరం చ పద్మాక్షం సర్వసంధిషు। నఖేషు మాధవం చైవ న్యసేత్పాదతలేఽచ్యుతమ్॥ రోమకూపే గుడాకేశం కృష్ణం త్వాస్థిమజ్జసు। మనోబుద్ధ్యోరహంకారే చిత్తే న్యస్య జనార్దనమ్॥ ఏవం న్యాసవిధిం కృత్వా యత్కార్యం ద్విజ తచ్ఛృణు। వైష్ణవేన తు కర్తవ్యం సర్వసిద్ధిప్రదాయకమ్॥ రక్షాకాలేతు దేవస్య స్నానకాలే తథైవ తు। హోమారంభేతు కర్తవ్యం త్రిసంధ్యాసు చ నిత్యశః॥ అభయస్సర్వభూతేభ్యో విష్ణులోకం స గచ్ఛతి॥

విష్ణులోకంసగచ్ఛతోన్నమాఇతి ॥ ఓమ్ నమః పరమార్థార్థేత్యపామార్జనస్తోత్రస్య- పులస్త్యఋషిః- శ్రీనృసింహోదేవతా- హరాముకస్యేతిబీజమ్- అచ్యుతానన్తగోవిందేతిశక్తిః- తప్తహాటక కేశాంతేః కీలకమ్- సర్వ్యాగఖిలపితార్థే వినియోగః- ఓంనమఃపరమార్థాయ పురుషాయమహాత్మనే । అరూపాయవిరూపాయ వ్యాపినేపరమాత్మనే ॥ నిష్కల్మషాయశుద్ధాయ ధ్యానయోగరతాయచ । నమస్కృత్వా ప్రవక్ష్యామి యత్తత్సిధ్యతుమేవచః ॥ వరాహాయ నృసింహాయ వామనాయమహాత్మనే। నమస్కృత్వా ప్రవక్ష్యామియత్తత్సిధ్యతుమేవచః ॥ వరాహనారసింహేశ వామనేశత్రివిక్రమ। హయగ్రీవేశసర్వేశ హృషీకేశహరాశుభమ్॥ అపరాజితచక్రాద్యైశ్చతుర్భిఃపరమాయుధైః । అఖండితానుభావైస్త్వంసర్వదోషహరోభవ ॥ హరాముకస్యదురితం దుష్కృతందుష్కృతోదితమ్। మృత్యుబంధార్తిభయదం దురిష్టస్యచయత్ఫలమ్ ॥ పరాభిధ్యానసహితైఃప్రయుక్తంచాభిచారికమ్। గదస్పర్శమహారోగప్రయోగంజరయాజర ॥ హరయేవాసుదేవాయ నమఃకృష్ణాయఖడ్గినే । నమఃపుష్కరనేత్రాయ కేశవాయాదిచక్రిణే ॥ నమఃకమల కింజల్క పీతనిర్మలవాససే । మహాహవరిపుస్కంధ దృష్టచక్రాయశార్ఙ్గిణే ॥ దంష్ట్రోద్ధృతక్షితిధరత్రయీమూర్తిమతేనమః । మహాయజ్ఞ వరాహాయ శేషభోగాను భోగినే॥ తప్తహాటక కేశాంత జ్వలత్పావకలోచన । వజ్రాధికనఖస్పర్శ దివ్యసింహనమోస్తుతే । కాశ్యపాయాతిహ్రస్వాయ ఋగ్యజుస్సామమూర్తయే । తుభ్యంవామనరూపాయ క్రమతేగాన్నమోనమః ॥ వరాహశేషదుష్టానిసర్వపాపఫలానివై । మర్దమర్దమహాదంష్ట్రమర్దమర్దచయత్ఫలమ్॥ నారసింహకరాళస్యదంతప్రాంతానలోజ్జ్వలమ్ । భంజభంజనినాదేన దుష్టస్యార్తినాశన ॥ ఋగ్యజుస్సామగర్భాభి ర్వాగ్భిర్వామనరూపధృత్। నేత్రదుఃఖంశిరోదుఃఖం దుఃఖంచోదరసంభవమ్ ॥ అనుచ్ఛ్వాసమతిశ్వా

సంపరితాపం సవేపథుం। గుదఘ్రాణాంఘ్రిరోగాంశ్చ కుక్షిరోగం తథా
క్షయమ్ ॥ శ్విత్రాదిన ఖజాన్ రోగాన్ త్వగస్థ్యంతర్బహిస్థితాన్ । కామి
లాదీం స్తథా రోగాన్ ప్రమేహాంశ్చాతిదారుణాన్ ॥ భగంధరాతిసారాం
శ్చ ముఖరోగాంశ్చ వల్గులమ్। అశ్మరీమూత్రకృచ్ఛ్రాంశ్చ రోగానన్యాంశ్చ
దారుణాన్ ॥ యే వాతప్రభవా రోగా యే వా పిత్తసముద్భవాః। కఫోద్భవా
శ్చ యే రోగా యే చాన్యే సన్నిపాతజాః ॥ ఆగంతుకాశ్చ యే రోగా లూతా
విస్ఫోటకాదయః । ప్రశమం యాంతు తే సర్వే వాసుదేవాపమార్జితాః॥
విలయం యాంతు తే సర్వే విష్ణోరుచ్చారణేన తు । క్షయం గచ్ఛంతు రోగా
స్తే చక్రేణాభిహతా హరేః । అచ్యుతానంతగోవింద నామోచ్చారణభేష
జాత్ । నశ్యంతి సకలా రోగాస్సత్యం సత్యం వదామ్యహమ్ ॥ సత్యం సత్యం
పునస్సత్య ముద్ధృత్య భుజముచ్యతే । వేదాచ్ఛాస్త్రం పరం నాస్తి న దైవం
కేశవాత్పరమ్ ॥ స్థావరం జంగమం చైవ కృత్రిమం చాపి యద్విషమ్। దంతో
ద్భూతం నఖోద్భూతమాకాశప్రభవం విషమ్ ॥ లూతాదిప్రభవం చైవ విష
మత్యంతదుఃఖదమ్। శమం నయతు తత్సర్వం కీర్తితోఽస్య జనార్దనః॥ గ్ర
హాన్ప్రేతగ్రహాంశ్చైవ తథా వై డాకినీగ్రహాన్। వేతాలాంశ్చ పిశాచాం
శ్చ గంధర్వాన్యక్షరాక్షసాన్ ॥ శాకినీపూతనాద్యాశ్చ తథా వైనాయకగ్ర
హాన్ । దుష్టమండలికాన్ క్రూరాన్ రేవతీస్వృద్ధరేవతీన్ ॥ వృద్ధికాం
శ్చాన్ గ్రహాంశ్చోగ్రాన్ తథా మాతృగ్రహానపి। బాలస్య విష్ణోశ్చరితం హం
తు బాలగ్రహానిమాన్ ॥ వృద్ధానాం యే గ్రహాః కేచిద్యే చ బాలగ్రహాః క్వ
చిత్ । నారసింహస్య తే దృష్ట్వా దగ్ధా యే చాపి యవ్వనే ॥ సటాకరాళవద
నో నారసింహో మహారవః । గ్రహానశేషాం త్సర్వేశ ఖాదఖాదాగ్నిలో
చన ॥ యే రోగా యే మహోత్పాతా యద్విషం యే మహాగ్రహాః । యాని చ
క్రూరభూతాని గ్రహపీడాశ్చ దారుణాః ॥ శస్త్రక్షతేషు యే దోషా జ్వాలా
గర్దభకాదయః । తాని సర్వాణి సర్వాత్మన్ పరమాత్మన్ జనార్దన ॥

కించిన్మాత్రంసమాస్థాయ వాసుదేవాశునాశయ । క్షిప్త్వాసుదర్శనంచ క్రంజ్వాలామాలావిభూషణమ్ ॥ సర్వదుష్టప్రశమనం కురుదేవపరాచ్యుత । సుదర్శనమహాజ్వాల ఛ్ఛింధిఛ్ఛింధిచమారయ॥ సర్వదుష్టానిరక్షాం సిక్షయంయాంతువిభీషణ ॥ ప్రాచ్యాం ప్రతీచ్యాంచదిశదక్షిణోత్తరయోస్తథా । రక్షాంకరోతుభగవాన్నారసిమ్హస్వగర్జితైః ॥ భూమ్యంతరిక్షేచతథాపార్శ్వతః పృష్ఠతోగ్రతః ॥ రక్షాంకరోతుభగవాన్ బహురూపీజనార్దనః । యథావిష్ణుజగత్సర్వం సదేవాసురమానువమ్ ॥ తేనసత్యేన సకలం దుష్టమస్యప్రశామ్యతు । పరమాత్మాయథావిష్ణు వేదాం తేష్వపిగీయతే । తేనసత్యేనసకలం యన్మయోక్తంతథాస్తుతత్ ॥ శాంతిరస్తుశివం చాస్తు ప్రణశ్యత్వసుఖంచయత్ । వాసుదేవశరీరోత్థైః కుశైస్సమ్మార్జితం మయా ॥ అపామార్జనగోవిందో నరోనారాయణస్తథా । తథాస్తుసర్వదుఃఖానాం ప్రశమోవచనాద్ధరేః ॥ శాంతాస్సమస్తారోగాస్తేజ్వరాస్సర్వేవిషాణిచ । భూతానిచప్రయాంతీశే సంస్తుతేమధుసూదనే ॥ ఏతత్సమస్తరోగేషు భూతగ్రహాభయేషుచ । అపామార్జనకంశస్తం విష్ణునామాభిమంత్రితమ్ ॥ ఏతేకుశావిష్ణుశరీరసంభవా జనార్దనోహంస్వయమేవచాగతః । హంతుంమయాదుష్టమశేషమస్య స్వస్థో భవత్వేషయథావచోహరేః ॥ శాంతిరస్తుశివంచాస్తు దుష్టమస్యప్రశామ్యతు । యదస్యదురితం కించిత్తత్క్షిప్తంలవణాంభసి ॥ స్వాస్థ్యమస్తుశివంచాస్తు హృషీకేశస్య కీర్తనాత్ । యతఏవాగతంపాపం తత్రైవప్రతిగచ్ఛతు ॥ ఏతద్రోగాదపీడాసుజంతూనాంహితమిచ్ఛతా । విష్ణుభక్తేనకర్తవ్య మపామార్జనకంపరమ్ ॥ అనేనసర్వదుఃఖాని ప్రశమంయాంత్యసంశయః । సర్వభూతహితార్థాయ కుర్యాత్తస్మాత్సదైవహి ॥ ... *

ఇత్యపామార్జనస్తోత్రం సమాప్తమ్.

అథ శ్రీవిష్ణు హృదయ స్తోత్ర ప్రారమ్భః.

అస్యస్తోత్రస్య, సఙ్కర్షణఋషిః-అనుష్టుప్ త్రిష్టుప్ గాయత్రీచయ థాయోగంఛందః- శ్రీమహావిష్ణుః పరమాత్మా దేవతా- అభిలషితార్థ సిద్ధ్యర్థే జపేవినియోగః- సఙ్కర్షణః ॥ మమాగ్రతస్సదావిష్ణుః పృష్ఠతశ్చాపి కేశవః-గోవిందోదక్షిణేపార్శ్వేవామేచ మధుసూదనః॥ఉపరిష్టాత్తువైకుణ్ఠోవరాహఃపృథివీతలే। అవాన్తరదిశోయాస్స్యుస్తాసుసర్వాసుమాధవః॥ గచ్ఛతస్తిష్ఠతోవాపిజాగ్రతస్స్వపతోపివా। నారసింహకృతాగుప్తిర్వాసుదేవమయోహ్యహమ్ ॥ అవ్యక్తంచైవాస్యయోనావద న్తివ్యక్తంతేహంచదీర్ఘమాయుర్గతించ । వహ్నింవక్త్రం చంద్రసూర్యౌచ నేత్రే దిశశ్శ్రోత్రే ప్రాణమాహుశ్చవాయుమ్ ॥ వాచంవేదాహ్హృదయంవై నభశ్చపృథ్వీపాదౌ తారకారోమకూపాః । సాఙ్గోపాఙ్గాహ్యధిదేవతాచ విద్యాహ్యుపస్థం తే సర్వవితేసముద్రాః ॥ తందేవదేవంశరణంప్రజానాంయజ్ఞాత్మకం సర్వలోకప్రతిష్ఠమ్ । యజ్ఞం వరేణ్యంవరదంవరిష్ఠం బ్రహ్మాణమీశం పురుషంనమస్తే ॥ ఆద్యంపురుషమీశానం పురుహూతంపురుష్టుతమ్ । ఋతమేకాక్షరం బ్రహ్మవ్యక్తావ్యక్తం సనాతనమ్॥ మహాభారతకాఖ్యానం కురుక్షేత్రంసరస్వతీమ్ । కేశవంగాఙ్గ్యగఙ్గాఞ్చకీర్తయన్నావసీదతి ॥ ఓంభూః పురుషాయపురుషరూపాయ వాసుదేవాయనమోనమః । ఓంభువః పురుషాయపురుషరూపాయ వాసుదేవాయనమోనమః ॥ ఓం భూర్భువస్సువః పురుషాయపురుషరూపాయ వాసుదేవాయనమోనమః । ఓంప్రద్యుమ్నాయపురుషాయ వాసుదేవాయనమోనమః॥ఓంఅనిరుద్ధాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః । ఓంభవోద్భవాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః ॥ ఓం కేశవాయపురుషాయవాసుదేవాయనమోనమః। నారాయణాయపురుషాయ వాసుదేవాయనమోనమః ॥ మాధవాయపురు

షాయ వాసుదేవాయ నమో నమః । గోవిన్దాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః ॥ విష్ణవే పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః। మధుసూదనాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః॥ త్రివిక్రమాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః । వామనాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః ॥ శ్రీధరాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః॥ హృషీకేశాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః ॥ పద్మనాభాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః। దామోదరాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః। సత్యాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః। ఈశానాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః ॥ తత్పురుషాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః । సత్పురుషాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః ॥ ప్రణవేన్ద్రాయ విష్ణశతసహస్రనేత్రాయ పురుషాయ వాసుదేవాయ నమో నమః॥ య ఇదం విష్ణుహృదయమధీయతే బ్రహ్మహత్యాయాః పూతో భవతి॥ పతిత సంభాషణాత్పూతో భవతి॥ సురాపానాత్పూతో భవతి- సువర్ణస్తేయాత్పూతో భవతి - పతిత సంభాషణాత్పూతో భవతి - అసత్యభాషణాత్పూతో భవతి-అగమ్యాగమనాత్పూతో భవతి- వృషలీగమనాత్పూతో భవతి - అభక్ష్యభక్షణాత్పూతో భవతి- అబ్రహ్మచారీ సుబ్రహ్మచారీ భవతి- అనేక క్రతుసహస్రేణేష్టం భవతి-గాయత్ర్యాః షష్టిసహస్రాణి జప్తాని భవన్తి- చత్వారో వేదాశ్చాధీతా భవన్తి- సర్వవేదేషు జ్ఞాతో భవతి-సర్వతీర్థేషు స్నాతో భవతి- యదికస్యచిన్న బ్రూయాచ్ఛ్విత్రీ భవతి-అష్టౌ బ్రాహ్మణాన్ గ్రాహయిత్వా విష్ణులోకమాప్నోతి- మానసేన గతిర్భవతి - న నశ్యతి మన్త్రః। యత్ర యత్రైచ్ఛేత్తత్ర తత్రోపజాయతే-స్మరతి చాత్మానం భగవాన్మహావిష్ణురిత్యాహ॥ ... ... ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుహృదయస్తోత్రం సమ్పూర్ణమ్.

అథ వినాయకశాన్తి ప్రారంభః.

తద్యథా॥ రుద్రంజపేల్లక్షపుష్పైర్వాపూజయిత్వాత్రియంబకమ్। ఏకాదశజపేద్రుద్రాన్ శతాంశంగుగ్గులేనతు ॥ హుత్వాభిషేచనం కుర్యాన్మన్త్రైర్వరుణదైవతైః । శాంతికేగణశాంతిశ్చ గ్రహశాంతికపూర్వకమితి॥ అథరోగప్రతిమాదానవిధ్యంతరమపరశ్లోకద్వయప్రదర్శితః । దానైర్దయాదిభిరపిద్విజదేవతాగోవేదార్చనాప్రణతిభిశ్చ జపైస్తపోభిః । ఇత్యుక్త్వా పుణ్యానిచయైరపచీయమానాః ప్రాక్పాపజాతమశుభంప్రశమంనయంతి, ఇతి॥ ఏతచ్ఛ్లోకత్రయవ్యాఖ్యాప్రసంగేన వేదనారాయణవిద్యాదయోవిఘ్నహృదయస్తోత్రపర్యన్తాః-అథశాంతికేగణశాంతిశ్చగ్రహశాంతికపూర్వకమిత్యనేన వినాయకశాంతిస్సగ్రహశాంతిశ్చేత్యుభయముపక్షిప్తమ్॥ తత్రగణపతిశాంతిరభిధీయతే॥ యాజ్ఞవల్క్యః॥ వినాయకశ్శాంతికర్మసిద్ధ్యర్థం వినియోజితః- గణానామాధిపత్యేచరుద్రేణ బ్రహ్మణాతథా । ఏవంవినాయకస్యాధికారికంవ్యాపారమభిధాయతేనగృహీతస్య స్వప్నదర్శనాని ప్రత్యక్షదర్శనానివా తేనోపసృష్టోయ స్తస్యలక్షణానినిబోధత । స్వప్నేవగాహతేత్యర్థంజలంముండాంశ్చ పశ్యతి ॥ కాషాయవసనాంశ్చైవ క్రవ్యాదాంశ్చాధిరోహతి । అంత్యజైర్గర్దభైరుష్ట్రైస్సహతత్రావతిష్ఠతే ॥ వ్రజన్నపితథాత్మానం మన్యతేనుగతంపరైః । విమనా విఫలారంభస్ససీదత్యనిమిత్తతః ॥ తేనోపసృష్టోలభతేనరాజ్యంరాజనందనః । కుమారీనచభర్తారమపత్యంగర్భమంగనా ॥ ఆచార్యత్వం శ్రోత్రియశ్చ నశిష్యోధ్యయనంతథా । వణిగ్లాభంనచాప్నోతి కృషించాపికృషీవరః ॥ ఏవం వినాయకగృహీతస్యచిహ్నాన్యభిధాయవినాయకోపసర్గపరిహారకం కర్మాహ । స్నపనంతస్యకర్తవ్యం పుణ్యేహ్ని విధిపూర్వకమ్॥గౌరసర్షపకల్కేనసాజ్యేనోత్సాదితస్యచ । సర్వౌషధైస్సర్వగంధై ర్విలిప్త శిరసస్తథా॥ భ

ద్రాసనోపవిష్టస్య స్వస్తివాచ్యా ద్విజాంచ్ఛుభాన్ । మృత్తికాం రోచనాం
గంధాన్ గుగ్గులుంచాత్ర నిక్షిపేత్ ॥ యాఆహృతా హ్యేకవర్ణైశ్చతుర్భిః
కలశైర్హ్రదాత్ । చర్మణ్యానడుహే రక్తే స్థాప్యం భద్రాసనం తతః ॥ స
హస్రాక్షం శతధారమృషిభిః పావనంకృతమ్ । తేన త్వామభిషించామి పా
వమాన్యః పునంతు తే । భగం తే వరుణో రాజా భగం సూర్యో బృహస్పతిః ॥ భ
గమింద్రశ్చ వాయుశ్చ భగం సప్తర్షయో దదుః । యత్తే కేశేషు దౌర్భా
గ్యం సీమంతే యచ్చమూర్ధని ॥ లలాటే కర్ణయోరక్ష్ణో రాపస్తద్ఘ్నంతు స
ర్వదా । స్నాతస్య సార్షపం తైలం స్రువేణౌదుంబరేణతు ॥ జుహుయా
న్మూర్ధని కుశాన్ సవ్యేన పరిగృహ్యతు । మితశ్చ సమ్మితశ్చైవ తథా సాలక
టంకటౌ ॥ కూష్మాండో రాజపుత్రశ్చేత్యేతే స్వాహాంతనామభిః । నామభిర్బ
లిమంత్రైశ్చ నమస్కారసమన్వితైః ॥ అంతే స్వాహాసమన్వితై మూర్ధని
జుహుయాదిత్యన్వయః ॥ ఏవం తథావిధైర్బలిమంత్రైర్బలిం దద్యాదిత్యా
స్యార్థ్యసమాజ్యం ॥ బలిప్రకారమాహ ॥ దద్యాచ్చతుష్పథే సూర్పే కుశా
నాస్తీర్య సర్వతః । కృతాకృతాం స్తండులాంశ్చ పటలోదనమేవచ ॥ మ
త్స్యాన్పక్వాం స్తథైవామాన్మాంసమేతావదేవతు । పుష్పంచిత్రం సుగంధం
సురాంచ త్రివిధామపి । మూలకం పూరికాపూపాం స్తథైవోండేరకస్ర
జః । దధ్యన్నం పాయసంచైవ గుడపిష్టం సమోదకమ్ ॥ ఏతాం త్సర్వాను
పాహృత్య భూమౌకృత్వా తతశ్శిరమ్ । వినాయకస్య జననీ ముపతిష్ఠేత్త
తోంబికామ్ ॥ దూర్వాసర్షపపుష్పాణాం దత్వార్ఘ్యం పూర్ణమంజలిం ।
కృతాకృతాస్సక్తవేపహతాః ॥ పటలోదనం తిలపిష్టమిశ్రమోదనం ఆమాః
అపక్వాః- ఏతావదేవతు- పక్వమపక్వంచ మాంసమిత్యర్థః ॥ దూర్వా
సర్షపపుష్పాణాందత్వార్ఘ్యం పూర్ణమంజలిమ్ । పుష్పంచిత్రం రక్తకృష్ణ
పీతాది- సుగంధం గంధద్రవ్యం ॥ త్రివిధా సురా గౌడీమాధ్వీత్యాది- మూల
కం కందాకారో భక్ష్యవిశేషః మూలంచ - ఉండేరకస్రజమ్ - ఉండేర

కాః పిష్టవికారా నానావిధాః తైః ప్రోతాస్స్రజ ఇత్యుచ్యన్తే- గుడపిష్టం
గుడమిశ్రం శాల్యాది పిష్టం అన్యత్ప్రసిద్ధమ్- ఉపస్థానమన్త్రమాహ॥ రూ
పం దేహి యశో దేహి భగం భగవతి దేహి మే । పుత్రాన్ దేహి ధనం దేహి సర్వ
కామాంశ్చ దేహి మే ॥ శుక్లాంబరధరశ్శుక్లగన్ధమాల్యానులేపనః । బ్రా
హ్మణాన్భోజయేద్దద్యాద్వస్త్రయుగ్మం గురోరపి ॥ అసమర్థశ్చేద్గురో రా
చార్యస్య వస్త్రయుగ్మమాత్రం దక్షిణాం దద్యాత్॥ అసమర్థశ్చేత్ ॥ స్వసా
మర్థ్యానుసారేణ విత్తశాఠ్యం న కారయేదితి ॥ ఇతి యాజ్ఞవల్క్యప్రోక్తవి
నాయకశాన్తిః ॥ అథాస్యైవ ప్రయోగః॥ అథోచ్యన్తే ఽత్ర సంభారా రో
చనా పంచమృత్తికాః- అశ్వస్థానాద్గజస్థానాద్వల్మీకాత్సంగమాద్వ్రజాత్ ।
చందనాగరుకస్తూరీకర్పూరాఢ్యాస్సుగన్ధయః ॥ గౌరసర్షపకల్కాశ్చ
గవాజ్యేన విమిశ్రితః । గుగ్గులశ్చాపి సంశుద్ధః ॥ మురమాంసీ వచా కుష్ఠం శై
లేయం రజనీద్వయమ్ । సటీ చంపకముస్తా చ సర్వౌషధిగణస్స్మృతః॥ చత్వా
రః కలశాః ఏకవర్ణా అస్ఫుటా అవ్రణాః ॥ హ్రదోదకమథాపి స్యాన్నిమ్న
గాసంగతోదకమ్ । సుగ్రీవాపుచ్ఛమారక్తం చర్మ చానడుహం తథా॥ శ్రీ
పర్ణీకాష్ఠపీఠం చ సహకారస్య పల్లవాః । అశ్వత్థపల్లవాస్సన్త్య స్సుగన్ధ
కుసుమాన్యపి ॥ అజశ్శోభనః ॥ ఆచార్యదక్షిణార్థం తు మహార్హం వసన
ద్వయమ్ । పంచవర్ణాని పిష్టాని స్వస్తికన్యాసనిర్మితః ॥ తైలం చ సా
ర్షపం తద్వదుదుంబరవినిర్మితః । స్రువః కుశాశ్చరుస్థాలీ స్థాలీపాకార్థ
తండులాః ॥ కించిద్ధతాగ్ర క్రియుక్తాస్తండులాశ్చాపరే తథా। తిలపిష్టేన
సంయుక్తమోదనం పూర్ణమేవ చ ॥ పక్వాశ్చ మత్స్యాశ్చ పక్వా మాంస
పక్వమపక్వకమ్ । గౌడీ పైష్టీ చ మాధ్వీ చేత్యేవం వై త్రివిధా సురా॥ మత్స్యా
దికం సురాం తం చ నిషిద్ధం యస్య యచ్చ యత్ । న గ్రాహ్యం తు విశేషేణ ద్వి
జైస్త్ర్యాజ్యాసురా తథా । యజమానస్తు శూద్రశ్చ దద్విజస్తాన్నియోజ
యేత్ । ప్రత్యక్షమూలికం వా సాధుతభక్షం తదాకృతి ॥ నిర్మితాః స్రజః

చ్ఛ్యతే ఉండేరకసనూక్ష్యయా । దధ్యన్నంపాయసంచైవపిష్టంచ గుడమిశ్రితమ్ ॥ లడ్డుకాశ్చ తథాదూర్వాస్సర్షపా గౌరసన్నిభాః । గణేశస్త్రిమూర్తిశ్చైవగౌర్యాశ్చప్రతిమాతథా ॥ ఏవంసంభృతసంభారశ్శాంతింకుర్యాచ్ఛుభేదినే । వినాయకశాంతింకర్తుఃకామస్యచంద్రతారాబలోపేతేశుభేదినేకృతబాహ్యాంతరశౌచేసత్యేకమార్గానంతర మముకప్రయోజనార్థమేతత్కర్మకరిష్యఇతిసంకల్ప్య॥శ్రుతాధ్యయనసంపన్నంబ్రాహ్మణమస్మిన్కర్మణిత్వమాచార్యస్త్వంకుర్వితిగంధపుష్పాక్షతాదిభిర్వృణీత॥ తథాన్యాంశ్చతురోఋత్విజోవృణీత॥ అథఋత్విగ్భిస్సహితఆచార్యఇకరోతి ॥ గోమయేనోపలిప్తేత్వలంకృతే దేశేపంచవర్ణైఃపిష్టైర్భద్రాసనార్థమేకంస్వస్తికంన్యసేత్ - తస్యస్వస్తికస్య పూర్వాదిషు దిక్షుచతుస్స్వస్తికంకారయేత్॥ తేతచ్చతుర్దిక్షు స్వస్తికేకలశస్థాపనార్థం తతమాదర్శముపలిప్తమానడూహం చర్మోత్తరలోమ ప్రాచీనగ్రీవం సంస్థాప్య - తస్యోపరిశ్రీపర్ణీకాష్ఠనిర్మితపీఠం సంస్థాప్యతత్పీఠం శ్వేతవస్త్రేణప్రచ్ఛాదయేత్ ॥ తతశ్చతుర్దిక్షు స్వస్తికేష్వవ్రణాన్స్ఫురితాన్ కలశానేకవర్ణాంశ్చతురశ్చందనమిశ్రితాన్ స్రగ్దామవేష్టితకంఠాన్నవాహతవస్త్రభూషితాన్ కలశాన్ ధాన్యరాశౌనిధాయ హ్రదోదకేన నదీసంగమోదకేనవా కలశాన్పూరయిత్వా- తతఉద్ధృతాసీతి మంత్రేణ కలశేషు పంచమృదస్సంస్థాప్య-గంధద్వారేతిమంత్రేణ చందనాగరుకస్తూరీకర్పూరాదీన్ గంధాన్ గోరోచనాం గుగ్గులుంనిక్షిప్య సహకారాదిప్రశస్తపల్లవేషు అస్యతమానిపల్లవానికలశముఖప్రక్షేపయథాయోగంనిక్షిపేత్॥తతశ్చత్వారోఋత్విజఃపూర్వాది దిగవస్థితకలశేషుత్వంనో అగ్నే అగ్నే వరుణస్యేతిమంత్రేణవాస్వశాఖాపరిపఠితవరుణప్రకాశకైర్మంత్రాంతరైర్వా భూర్భువస్సువరితివ్యాహృతిభిర్వావరుణాయనమ ఇతినామమంత్రేణవా వరుణమావాహ్యషోడశోపచారపూజాంనిర్వర్త్యపూర్వోక్తామానో భద్రాంపూర్వోక్తమానో

యన్తి విశ్వత ఇత్యాదికాం వా శన్నో వాతః పవతామిత్యాదికాం వాన్యాం వా
స్వశాఖా పఠితాం వా శాన్తిం పఠేయుః- ఏతస్మిన్నేవ సమయే ఆచార్యో
భద్రాసనస్యోత్తరభాగ ఈశాన్యాం వా వినాయకం తజ్జననీమంబికాం చ పీ
ఠాదిషు ప్రతిష్ఠాప్య తేషు పీఠాదిషు ఆవాహనప్రభృతి నివేదనపర్యంతాం
పూజాం కుర్యాత్- ఏకదంతాయ విద్మహే వక్రతుండాయ ధీమహి। తన్నో
దంతిః ప్రచోదయాత్॥ ఇతి వినాయకమన్త్రః- సుభగాయైచ విద్మహే
కామమాలిన్యైచ ధీమహి । తన్నో గౌరీ ప్రచోదయాత్॥ ఇత్యంబికామం
త్రః- అథ గృహ్యోక్తవిధినా అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య చరుం శ్రపయిత్వా తతో
గవ్యాజ్యాలోళీకృతేన గౌరసర్షపకల్కేనోద్వర్తితాంగం సర్వౌషధిచూ
ర్ణైస్తథా చందనాగరుకస్తూరికాదిభిశ్చ విలిప్తశిరసం యజమానం భ
ద్రాసనే ఉపవేశ్య గృహ్యోక్తమార్గేణ స్వస్తివాచనాదికుర్వీత ॥ ఋ
త్విగ్బ్రాహ్మణసహిత ఆచార్య స్వస్తివాచనానంతరం జీవత్పతి పుత్రాభి
స్త్రీభిరుపగుణశాలినీభి స్సువేషాభిః కృత మంగళం యజమానమభిషించే
దాచార్యః- తత్ర పూర్వదేశావస్థితం కలశమాదాయ సహస్రాక్షం శత
ధారమృషిభిః పావనం కృతం తేన త్వామభిషించామి పావమాన్యః పునంతు
తే ఇత్యనేనమంత్రేణాభిషించేత్ ॥ తతో దక్షిణదిగవస్థితం కలశమాదాయ
భగంతే వరుణో రాజా భగం సూర్యో బృహస్పతిః। భగమింద్రశ్చ వాయు
శ్చ భగం సప్తర్షయో దదురిత్యనేనమంత్రేణ । తదనంతరం పశ్చిమదేశా
వస్థితం కలశం గృహీత్వా యత్తే కేశేషు దౌర్భాగ్యం సీమంతే యచ్చ మూర్ధ
ని ॥ లలాటే కర్ణయోరక్ష్ణో రాపస్తద్ఘ్నంతు తే సదేత్యనేన మంత్రేణాభిషిం
చేత్- ఏవమభిషిచ్య సవ్యపాణినా కుశాంతరితేన యజమానస్య మూర్ధని
సర్షపం తైల మౌదుంబరేణ స్రువేణాదాయ వక్ష్యమాణమంత్రైర్జుహు
యాత్ ॥ ఓం మితాయ స్వాహా । సంమితాయ స్వాహా । శాలాయ స్వాహా।
కటంకటాయ స్వాహా । కూశ్మాండాయ స్వాహా। రాజపురుషాయ స్వాహా।

ఏవం షడ్భిర్మంత్రైర్హ్యాధ్భిర్ణహుత్వా తదనంతరం పూర్వపక్వేన చరు
ణా పూర్వోక్తైస్తైష డ్భిర్మంత్రైస్తస్మిన్నేవాగ్నౌ చరుంహుత్వాగ్నేరింద్రా
దిష్వభిషేకశాలాయా మింద్రాదిలోకపాలేభ్యస్తన్నామమంత్రైర్బలిం
దద్యాత్- నామమంత్రాస్తు॥ ఇంద్రాయనమః । అగ్నయేనమః । వరుణా
యనమః । సోమాయనమః । ఈశానాయనమః । బ్రహ్మణేనమః । అంత
కాయనమః ॥ అథ యజమానస్స్నాత్వా శుక్లమాల్యాంబరధరో గురుణా
సహితో వినాయకాయాంబికాయైచ కృతాకృతాంస్తండులాంశ్చ పట
లోచనమేవేత్యాదినాపి నిర్దిష్టం కృత్వా కృతద్రవ్యజాతముపహారం దత్వా
తతస్సింహాసనాభిముఖంగత్వా- కుసుమసహితేనోదకేన ప్రత్యేకం పూర్వోక్త
వినాయకాంబికా గాయత్రీభ్యాం మంత్రాభ్యామర్ఘ్యం దత్వా- దూర్వా
సర్షప పుష్పాంజలించదత్వా వినాయకమంబికాంచోపతిష్ఠేత - ఉపస్థాన
మంత్రాస్తు ॥ రూపం దేహి యశో దేహి భగం భగవతి దేహిమే ॥ పుత్రాన్
దేహి ధనం దేహి సర్వకామాంశ్చ దేహిమే ॥ అత్రమంత్రే భగవన్ దేహిమే
భగమిత్యూహం కృత్వా ప్రథమతో వినాయకముపస్థాయ పశ్చాద్యథాప
ఠితేనమంత్రేణాంబికా ముపతిష్ఠేత ॥ తతశ్చాచార్యశ్శూర్పే కుశానాస్తీర్య
ఉపహారశేషం తత్రనిధాయ చతుష్పథంగత్వా తత్ర ప్రమాణబలిం నిద
ధ్యాత్ ॥ మంత్రస్తు ॥ బలింగృహ్ణంత్విమం దేవా ఆదిత్యావసవస్తథా । మ
రుతో వాశ్వినౌ రుద్రాస్సుపర్ణాః పన్నగాగ్రహాః । అసురాయాతుధానా
శ్చ పిశాచామాతరోగణాః ॥ శాకిన్యోయక్షవేతాళా యోగిన్యః పూతనా
శ్శివాః । జృంభకాస్సిద్ధగంధర్వా నానావిద్యాధరానగాః ॥ దిక్పాలా లో
కపాలాశ్చ యేచవిఘ్నవినాయకాః । జగతాంసాధుకర్తారో బ్రహ్మాద్యా
శ్చ మహర్షయః ॥ మావిఘ్నంమాచమేపాపం మాసంతుపరిపంథినః । సౌ
మ్యాభవంతుతృప్తాశ్చ భూతప్రేతాసురాగ్రహాః॥ ఇతి చతుష్పథ బలిద
నమంత్రః ॥ అనంతరం వస్త్రద్వయసహితాం దక్షిణాంస్వశక్త్యనుసా

ణదత్వా విభవానుసారేణ భూరిదక్షిణామపి ఋత్విగాదిభ్యో బ్రాహ్మణే భ్యః ప్రతిపాద్య బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ॥ ...

ఇతి వినాయకశాంతిప్రయోగః.

అథ నవగ్రహయజ్ఞః.

శ్రీకామశ్శాంతికామోవా గ్రహయజ్ఞంసమారభేత్ । వృష్ట్యాయుః పుష్టికామోవా తథైవాభిచరన్నపి ॥ గ్రహానాహ ॥ సూర్యస్సోమో మహీపుత్రస్సోమపుత్రోబృహస్పతిః । శుక్రశ్శనైశ్చరోరాహుః కేతుశ్చే తిగ్రహాస్స్మృతాః ॥ గ్రహప్రతిమానిర్మాణ ద్రవ్యాణ్యాహ ॥ తామ్రికా స్స్ఫాటికారక్తచందనాస్స్వర్ణకావుభౌ॥ రాజతాఅయసీస్సీసాః కాం స్యాఃకార్యాగ్రహాఃక్రమాత్ । స్వవర్ణైర్వాస్త్రపటేలేఖ్యా గంధైర్మణ్డ లకేషువా ॥ పూజావిధిమాహ ॥ యథావర్ణంప్రదేయాని వాసాంసి కుసుమానిచ । గంధోమలయజశ్చైవ ధూపోదేయశ్చగుగ్గులమ్॥ కర్త వ్యాగ్రహణేచైవ చరవః ప్రతిదైవతమ్ ॥ గ్రహమంత్రానాహ ॥ ఆకృ ష్ణేనఇమందేవాఅగ్నిర్మూర్ధా । ఉద్బుధ్యస్వేతిచఋచోయథాసంఖ్యం ప్రకీర్తితాః ॥ బృహస్పతేఅతియదర్య స్తథైవాన్నాత్పరిస్రుతః । శన్నో దే వీ స్తథాకుండాత్కేతుంకృణ్వన్నిమాంస్తదా ॥ హోమీయసమిధఆహ॥ అర్కపాలాశఖదిరా స్త్వపామార్గోథపిప్పలః । ఉదుంబరశ్శమీదూ ర్వా కుశాశ్చసమిధఃక్రమాత్ ॥ హోమసంఖ్యామాహ ॥ ఏకైకస్యత్వ ష్టశత మష్టావింశతిరేవవా । హోతవ్యా మధుసర్పిభ్యాం దధ్నాక్షీరేణ వాయుతాః ॥ నైవేద్యార్థం బ్రాహ్మణభోజనార్థంచ ద్రవ్యాణ్యాహ॥ గుడోదనంపాయసంచ హవిష్యక్షీరషాష్టికమ్। దధ్యోదనంహవిశ్చూర్ణం మాంసంచిత్రాన్నమేవచ ॥ దద్యాద్గ్రహక్రమాదేవ ద్విజేభ్యోభోజనం బుధః । శక్తితోవాయథాలాభంసత్కృత్యవిధిపూర్వకమ్ ॥ గుడముశ్రిమో

దనం గుడోదనం—హవిష్యమృత్పన్నాది-క్షీరపాష్టికం క్షీరమిశ్రితషష్టమో
దనమ్ । హవిష్యం ఘృతోదనం - చూర్ణంతిలమిశ్రితమోదనమ్ . మాంసంభ
క్ష్యమాంసమిశ్రితమోదనం- చిత్రాన్నం నానావిధాన్నమ్ ॥ గుడోదనాదీ
నామభావే యథాలాభమోదనాది సన్మానపూర్వకం నైవేద్యార్థంబ్రా
హ్మణభోజనార్థంచ దద్యాదిత్యర్థః ॥ దక్షిణామాహ ॥ ధేనుశ్శంఖస్త
థానడ్వాన్ హేమవాసోహయక్రమాత్ । కృష్ణాగౌరాయసంఛాగఏతా
వైదక్షిణాస్స్మృతాః ॥ యశ్చయస్యయదాదుస్థస్తంతంయత్నేనపూజ
యేత్ । బ్రహ్మణైషాం వరోదత్తఃపూజితాఃపూజయిష్యథ ॥ గ్రహాధీనా
నరేంద్రాణాముచ్ఛ్రయాఃపతనానిచ । భావాభావౌచజగతస్తస్మాత్పూజ్య
తమాగ్రహాః ॥ ... ... *

ఇతి యాజ్ఞవల్క్యోక్తగ్రహశాంతిః.

అథనవగ్రహయజ్ఞప్రయోగః.

శుభేదినే నిత్యకర్మానంతరమముకప్రయోజనసిద్ధ్యర్థం నవగ్రహ
ముఖేన యక్ష్యఇతి సంకల్ప్య ॥ స్వగృహ్యోక్తవిధినా స్వస్తివాచనంవి
ధాయాచార్యవరణానంతరం బ్రహ్మాణంవృణీత । అథవా చతురఋత్విజో
వృణీత। తథాచ స్కాందపురాణే॥ నవగ్రహముఖేకుర్యాదృత్విజశ్చతుర
స్సుధీః ॥ అథవా నైకమభ్యర్చేద్విధినాబ్రహ్మణాసహేతి ॥ ఏతచ్చాప
ల్లక్షణామ్ ॥ అత ఏవాష్టోత్తరసహస్రసంఖ్యాయాం హోమంకర్తుంయదిచి
కీర్షతి ॥ తర్హి కర్మణోనిర్వాహాయ గ్రహసంఖ్యకానృత్విజోవృణీత।
సర్వత్రాచార్యబ్రహ్మాణౌనియతౌ- అత్రచాయం వరణప్రయోగః. వరణ
కాలే ఏకఋత్విగ్భ్యో వస్త్రాలంకారాది ద్విగుణముదఙ్ముఖోపవేశితాయ
గుణవత్తమాయైకస్మై బ్రాహ్మణాయ దత్వాస్వయం పూర్వాభిముఖస్స
న్నహం గ్రహయజ్ఞేనయక్ష్యే । తత్రర్త్విక్త్వంభవ పుష్పతాంబూల హో

మాలంకారవాసోభిరహం వృణఇతి - తతోఽస్మీత్యాచార్యో బ్రూ
యాత్ తదర్థాలంకారానితరేభ్యో దత్వాఽస్మిన్ కర్మణి ఋత్విక్త్వేన త్వ
మహం వృణఇతి వృణీత । తత ఆచార్యాదయః కర్మ కుర్యుః - కుండాదిని
ర్మాణప్రకారస్తు- స్కాందే నవగ్రహమఖే కుండం హస్తమాత్రం సమం భవేత్ ॥
చతురశ్రమధో హస్తం యోనివక్త్రం సమేఖలమ్ । చతురంగుళవిస్తారమే
ఖలాతద్వదుచ్ఛ్రితా ॥ మానహీనాధికం కుండమనేకభయదం భవేత్ । చతు
ర్దిక్ష్వపి కుండస్య హస్తమాత్ర సమం భవేత్ ॥ చతసృష్వపి దిక్షు కుండస్య
హస్తమాత్రం కుండం భవేదిత్యర్థః- అధో హస్తం ఖాతమపి హస్తమాత్రం
భవతీతి యావత్ - యోనివక్త్రం కుండస్య పశ్చిమదిగ్భాగే ఉపరి మేఖలా
యా మధ్యే వక్ష్యమాణలక్షణోపేతా యా యోనిః - సైవ వక్త్రం యస్యేత
త్తాదృక్ ॥ గజోష్ఠసన్నిభం యోనిప్రమాణం వక్త్రం వా పిప్పలీపత్రాకృ
కృతి యోనివక్త్రం వా కుండం భవతి- తద్వదుచ్ఛ్రితా-త్ర్యంగుళోన్నతా,
తద్వద్ద్వితీయా సముదాహృతా- ఉచ్ఛ్రాయవిస్తరాభ్యాం చ తృతీయా చతు
రంగుళా । ద్వ్యంగుళస్తత్ర విస్తారః పూర్వయోరపి సర్వతః ॥ పూర్వం తు
ద్వ్యంగుళోత్కార్యా ప్రథమా మేఖలా బుధైః । ప్రథమద్వితీయమేఖలయో
ర్వ్యాసలక్షణమభిహితం - వితస్తిమాత్రం యోనిస్స్యాత్ షట్సప్తాంగుళవి
స్తృతా- షడ్వా సప్త వా చేతి వికల్పః॥ కూర్మపృష్ఠోన్నతా మధ్యే పార్శ్వ
యోశ్చాంగుళోచ్ఛ్రితా। గజోష్ఠసదృశీ తద్వదాయతాచ్ఛిద్రసంయుతా॥
ఏతత్సర్వేషు కుండేషు యోనిలక్షణముచ్యతే ॥ మేఖలోపరి సర్వత్ర అశ్వత్థ
దళసన్నిభా ॥ అశ్వత్థదళసహిత యోనిర్భవతీత్యర్థః ॥ లక్షణలక్షితకుం
డకరణాశక్తౌ స్థండిలం చతురశ్రం హస్తసంమితం కల్పయేత్ ॥ స్థండిలం వా
ప్రకల్పయేదితి- స్థండిలస్యాప్యగ్న్యధిష్ఠానత్వేన విధానాత్- ఏవం కుండం
స్థండిలం వా కృత్వా తస్యోపరిపూర్వభాగే గ్రహవిస్థాపనార్థం స్థండిలం
వేదిం వా విదధీత॥ తథా చ స్కాందపురాణే ॥ తస్యైవోత్తరపూర్వేణ స్థం

డిలంహస్తమాత్రకమ్ । ద్వివప్రంచతురశ్రంచ వితస్త్యుచ్ఛ్రాయసమ్మితమ్॥ ద్వివప్రమిత్యనేన వేదినిర్మాణముచ్యతే ॥ అతఏవ మత్స్యపురాణే॥ గర్తస్యోత్తరపూర్వేణ వితస్తిద్వయవిస్తృతామ్ । వప్రద్వయయుతాంవేదిం వితస్త్యుచ్ఛ్రాయసమ్మితామ్ । స్థాపనార్థంచ దేవానాం చతురశ్రాముదక్ప్లవామ్ ॥ గర్తస్యకుండస్య ఉత్తరపూర్వేణ ఈశానాదిదిగ్భాగేవప్రద్వయం మేఖలాద్వయం తత్రద్వ్యంగుళోచ్ఛ్రాయః- ప్రథమవప్రతిద్వ్యంగుళోచ్ఛ్రాయోద్వితీయ్యః విస్తారస్తుద్వయోరప్యంగుళిపరిమితః ఉదక్ప్లవాం- ఉదఙ్నమ్నాం- ఏవంస్థండిలంవేదింవా నిర్మాయఫలపుష్పాది వితతం వితానంతస్యోపకుర్వీత- తదధిష్ఠానేగ్నింప్రణీయగ్రహాయతనే గ్రహాదిదేవాన్ స్థాపయేత్ ॥ తథాచమాత్స్యే ॥ అగ్నిప్రణయనంకృత్వా తస్యామావాహయేత్సురాన్ । సంఖ్యాసురాణాం విజ్ఞేయా వింశతిర్ద్వాదశాధికా ॥ తస్యాంవేదికాయాంతత్రశుక్లతండులైస్సమంతతః । పూరయిత్వా తతోమధ్యే తామ్రవర్ణైస్తండులైస్సూర్యస్య మండలాకారమధిష్ఠానంకుర్వీత- తస్మాన్మండలాదాగ్నేయదిగ్భాగే శుక్లతరైరక్షతైశ్చతురశ్రమధిష్ఠానంసోమాయ- సూర్యస్యమండలాద్దక్షిణతో రక్తచందనవిలిప్తై రక్షతైర్మండలైస్త్రికోణాకార మధిష్ఠానం మంగళాయ ॥ సూర్యస్యమండలాదీశాన్యాం సువర్ణవర్ణై రక్షతైర్బాణాకృతిమధిష్ఠానం బుధాయ ॥ మధ్యమండలాదుత్తరతః సువర్ణవర్ణై రేవాక్షతైర్దీర్ఘంచతుష్కోణమధిష్ఠానంగురవే- మధ్యమండలాత్పూర్వత శ్శుక్లతమైరేవ తండులైః పంచకోణమధిష్ఠానంభార్గవాయ- మధ్యమండలాత్పశ్చిమతః కృష్ణవర్ణైస్తండులైర్ధనురాకృతిమధిష్ఠానం శనైశ్చరాయ॥ మధ్యమండలాన్నిర్ఋతికోణేసేనాఖ్య ద్రవ్యవర్ణైరక్షతైః కృష్ణవర్ణైశ్శూర్పాకృతి మధిష్ఠానంరాహవే । మధ్యమండలాదేవ వాయవ్యదిగ్భాగే శుక్లైస్తండులైర్ధూమవర్ణైర్ధ్వజాకృతి మధిష్ఠానం కేతవేకుర్వీత - తతశ్చ మండలాకార

చతురశ్రత్రికోణ బాణాకృతి దీర్ఘచతురశ్ర పంచకోణ చాపాకృతి శూర్పాకృతి ధ్వజాకారేషు తామ్రస్ఫటిక రక్తచందన సువర్ణచందన రజత లోహసీస కాంస్యమయేషు మధ్యమాంగుళి మధ్యపర్వప్రమాణోన్నతేషు సూర్యాదిప్రతిమానిర్మాణ ద్రవ్యేషు వక్ష్యమాణ ప్రకారేణోల్లిఖితాన్ సూర్యాదీన్మధ్యమాగ్ని దక్షిణేశానోత్తర పూర్వపశ్చిమనైరృతి వాయుదిగ్భాగేషు నిదధీత ॥ తత్రాపరవిశేషః ॥ స్కాందపురాణోక్తః- శుక్రార్కౌ ప్రాఙ్ముఖౌ జ్ఞేయౌ గురుసౌమ్యా వుదఙ్ముఖౌ । ప్రత్యఙ్ముఖశ్శనిస్సోమ శ్శేషా దక్షిణతోముఖా ఇతి ॥ ఆదిత్యాభిముఖానేవైతాన్ గ్రహాన్ దిక్ స్థాపయేత్ - తథాచ చింతామణౌ ॥ ఆదిత్యాభిముఖాస్సర్వే సాధిప్రత్యధిదేవతాః । స్థాపనీయా మునిశ్రేష్ఠా నాంతరేణ పరాఙ్ముఖాః ॥ అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా ఉచ్యంతే- నాంతరేణేత్యాదిత్యస్యాన్యస్య చ స్థాపితగ్రహస్య మధ్యేన్యేగ్రహా న స్థాపనీయా ఇత్యర్థః ॥ న పరాఙ్ముఖాః స్థాపనీయా ఇత్యర్థః ॥ నచ పరాఙ్ముఖాః స్థాపనీయాః ॥ ఏవముత్తరతోఽపి పూర్వోత్తర ఈశానభాగే దక్షిణపూర్వకే ఆగ్నేయ్యాం దిశి దక్షిణ పశ్చిమ నైరృతిప్రదేశే పశ్చిమోత్తరతః వాయవ్యే శుక్లతండులైర్గ్రహస్థాపనాయ దేశం స్థండిలవేదిం వా పరిపూర్య శుక్లతండులానాపూర్య తత్తద్వర్ణ తండులైరుపలక్షితేషు ప్రదేశేష్వాదిత్యాదీన్ గ్రహాన్ త్వసావాయతనాసతి క్రమేణ స్థాపయేన్నిదధ్యాత్ - అథవా తత్తద్వర్ణ తండులోపలక్షితేషు ప్రదేశేషు గ్రహప్రతిరూపకాన్ శుక్లతండులైః కృత్వా స్థాపయేత్ప్రతిష్ఠాం కుర్యాత్ ॥ గ్రహలక్షణాన్యపి మత్స్యపురాణే ॥ పద్మాసనః పద్మకరః పద్మగర్భసమద్యుతిః । సప్తాశ్వస్సప్తరజ్జుశ్చ బుద్ధైదేయ స్సదారవిః ॥ శ్వేతశ్శ్వేతాంబరధరో దశాశ్వశ్శ్వేతభూషణః । గదాపాణిర్ద్విబాహుశ్చ కర్తవ్యో వరదశ్శశీ ॥ రక్తమాల్యాంబరధర శ్శక్తిశూలగదాధరః । చతుర్భుజో మేషగమో వరదస్స్యాద్ధరాసుతః ॥ పీతమాల్యాంబ

రథగః కణికారాభదళద్యుతిః । ఖడ్గచర్మగదాపాణి స్సింహస్థో వరదో బు
ధః ॥ గురుశుక్రయోర్లక్షణమాహ ॥ దేవదైత్యగురూతద్వ త్పీతశ్వేతౌచ
తుర్భుజౌ। దండినౌవరదౌకార్యౌ సాక్షసూత్రకమండలూ॥ ఇంద్రనీలద్యుతి
శ్శూలీవరదో గృధ్రవాహనః । బాణబాణాసనధరః కర్తవ్యోర్కసుతస్స
దా॥ కరాళవదనఃఖడ్గచర్మశూలీవరప్రదః । నీలసింహాసనస్థశ్చ రాహురత్ర
ప్రశస్యతే । ధూమ్రాద్విబాహవస్సర్వేగదినో వికృతాననాః। గృధ్రాసనగ
తానిత్యం కేతవస్స్యుర్వరప్రదాః ॥ నవగ్రహ సాధారణ ధర్మత్వాత్రచ
తుర్థచరణేనచ కేతోస్సంఖ్యామాహ ॥ సర్వేకిరీటినః కార్యాగ్రహాలోక
హితావహాః। ద్వాదశాంగుళిఖేవరరం సోమంతుద్విగుణంలిఖేత్ ॥ భృగుం
నవాంగుళంచైవ గురుంచైవషడంగుళమ్॥ బుధంభూమిసుతంసౌరించతుస్త్రి
ద్వ్యంగుళంలిఖేత్ । సోమాబ్ధాంగుళింరాహుం కేతుంచద్వ్యర్ధ మంగుళిమ్ ॥
ఏవమగ్ని ప్రణయనానంతరం గ్రహవేదికాయా ముక్తస్థానేషుసూర్యాది
ప్రతిమాపధాయ వ్యాహృతిభిరావాహ్యస్థాపయేత్- అథాత్రయ ప్రయో
గః ॥ ప్రణవస్యపరబ్రహ్మఋషిః - గాయత్రీఛందః - పరమాత్మాగ్నిదే
వతా - వ్యాహృతీనాంక్రమేణజమదగ్నిభరద్వాజభృగవోఋషయః- అ
గ్నివాయుసూర్యాదేవతాః- సూర్యావాహనార్థేవినియోగః - ఓంభూ
ర్భువస్సువః-కళింగదేశోద్భవకాశ్యపగోత్ర సూర్యఇహాగచ్ఛ త్యావా
హ్య॥ ఇహతిష్ఠేతి రక్తపుష్పాక్షతైః స్థాపయేత్- ఓంభూర్భువస్సువః-
యమునాదేశజ ఆత్రేయసగోత్రసోమఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్యశ్వేతపుష్పాక్ష
తైరిహతిష్ఠేతి స్థాపయేత్- ఓంభూర్భువస్సువః అవంతీసముద్భవభార
ద్వాజసగోత్రభౌమేహాగచ్ఛేత్యావాహ్యరక్తపుష్పాక్షతైరిహతిష్ఠేతిస్థా
పయేత్ ॥ ఓంభూర్భువస్సువః- మాగధదేశోద్భవ ఆత్రేయసగోత్ర బు
ధఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్యపీతపుష్పాక్షతైరిహతిష్ఠేతిస్థాపయేత్॥ ఓంభూ
ర్భువస్సువః - సింధుదేశోద్భవఆంగీరసగోత్రబృహస్పతెఇహాగచ్ఛేత్యా

వాహ్యపీతపుష్పాక్షతైరిహాతిష్ఠేతి స్థాపయేత్ - ఓంభూర్భువస్సువః-భో
జకటదేశోద్భవ భార్గవగోత్ర శుక్ర ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య పీతపు
ష్పాక్షతైరిహాతిష్ఠేతి స్థాపయేత్ ॥ ఓంభూర్భువస్సువః - సౌరాష్ట్రదే
శజ కాశ్యపగోత్ర శనైశ్చర ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య కృష్ణపుష్పాక్షతైరిహాతిష్ఠే
తి స్థాపయేత్ ॥ ఓంభూర్భువస్సువః - వైరాటికాపురోద్భవ పైఠీనస గో
త్ర రాహో ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య - కృష్ణపుష్పాక్షతైరిహ తిష్ఠేతి స్థాప
యేత్ ॥ ఓంభూర్భువస్సువః- అన్తర్వేదిసముద్భవ జైమినిసగోత్ర కేతో
ఇహాగచ్ఛేత్యావాహ్య ధూమ్రపుష్పాక్షతైరిహాతిష్ఠేతి స్థాపయేత్ ॥ స్కా-
న్దపురాణే ॥ జన్మభూర్గోత్రమేతేషాం జన్మస్థానసుఖాని చ । యో జ్ఞాత్వా
కురుతే శాన్తింగ్రహాస్తేనావమానితాః ॥ ఉత్పన్నోర్కః కలింగేషు యము
నాయాం చ చన్ద్రమాః । అంగారకస్త్వవన్త్యాం తు మగధేషు హిమాం
శుజః ॥ సైంధవేషు గురుర్జాతశ్శుక్రో భోజకటే తథా । శనైశ్చరస్తు సౌ
రాష్ట్రే రాహుర్వైరాటికాపురే ॥ అన్తర్వేద్యాం తథా కేతురిత్యేతా గ్ర
హభూమయః । ఆదిత్యః కాశ్యపో గోత్ర ఆత్రేయశ్చన్ద్రమా భవేత్ ॥ భర
ద్వాజో భవేద్భౌమస్తథాత్రేయశ్చ శాంకజః । సురపూజ్యోఙ్గిరాగోత్రశ్శు
క్రో వై భార్గవస్తథా ॥ శనిస్తు కాశ్యపభవో రాహుః పైఠీనసస్తథా । కేత
వో జైమినీయాశ్చ గ్రహా లోకహితావహాః ॥ భానురంగారకో రక్తశ్శు
క్లౌ శుక్రనిశాకరౌ । సోమపుత్రో గురుశ్చైవ తావుభౌ పీతకౌ స్మృతౌ ॥ కృ
ష్ణం శనైశ్చరం విద్యాద్రాహుం చిత్రాంశ్చ కేతవః । కృష్ణరూపగుణైర్యుక్తా
న్వ్యాహృత్యావాహయేత్తు తాన్ ॥ ఏవం సూర్యాదీనావాహ్య స్థాప్యాత్వా
ధిదేవతాః । ఓంభూర్భువస్సువః- ఈశ్వర ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి శ్వేతపుష్ప
తండులైః సూర్యస్య దక్షిణపార్శ్వే ఈశ్వరం ॥ ఓంభూర్భువస్సువః - ఉమే ఇ
హాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి సూర్యస్య దక్షిణపార్శ్వే ఉమాం ॥ ఓంభూర్భువస్సు
వః- స్కన్ద ఇహాగచ్ఛేహ తిష్ఠేతి భౌమస్య దక్షిణపార్శ్వే స్కన్దం- ఓం

భూర్భువస్సువః- విష్ణో ఇహాగచ్ఛ ఇహతిష్ఠ ఇతి బుధస్య పార్శ్వే విష్ణుం-ఓం భూర్భువస్సువః- బ్రహ్మన్నిహాగచ్ఛ ఇహతిష్ఠ ఇతి గురోర్దక్షిణపార్శ్వే బ్రహ్మాణం- ఓం భూర్భువస్సువః- ఇన్ద్ర ఇహాగచ్ఛ ఇహతిష్ఠ ఇతి శుక్రస్య దక్షిణ పార్శ్వే ఇంద్రం॥ ఓం భూర్భువస్సువః-యమ ఇహాగచ్ఛ ఇహతిష్ఠ ఇతి - శనైశ్చరస్య దక్షిణపార్శ్వే యమం ॥ ఓం భూర్భువస్సువః-చిత్రగుప్త ఇహాగచ్ఛ ఇహాగచ్ఛ ఇహతిష్ఠ ఇతి కేతోర్దక్షిణపార్శ్వే శుక్లపుష్ప తండులైశ్చిత్రగుప్తం స్థాపయేత్ ॥ తతశ్చ ప్రత్యధిదేవతాశ్చ స్థాపయేత్॥ ఓం భూర్భువస్సువః- అగ్నే ఇహాగచ్ఛ ఇహతిష్ఠ ఇతి ॥ శుక్ల పుష్పతండులైస్సూర్యస్య వామ పార్శ్వే అగ్నిం॥ ఓం భూర్భువస్సువః- ఆపః ఇహాగచ్ఛత ఇహతిష్ఠత సోమస్య వామపార్శ్వే ఆపః ॥ ఓం భూః- భూమే ఇహాగచ్ఛ ఇహతిష్ఠ ఇతి భౌమస్య వామపార్శ్వే భూమిం- ఓం భూః- విష్ణో ఇహాగచ్ఛ ఇహతిష్ఠ ఇతి జీవస్య వామపార్శ్వే ఇంద్రం- ఓం భూః- ఇంద్రాణీ గచ్ఛ ఇహతిష్ఠ ఇతి శుక్రస్య వామపార్శ్వే ఇంద్రాణీమ్ ॥ ఓం భూః - ప్రజాపతే ఇహాగచ్ఛ ఇహతిష్ఠ ఇతి శనైశ్చరస్య వామభాగే ప్రజాపతిమ్ - ఓం భూః సర్పా ఇహాగచ్ఛంత్విహ తిష్ఠంత్వితి రాహోర్వామపార్శ్వే సర్పాన్ ॥ ఓం భూః బ్రహ్మన్నిహాగచ్ఛ ఇహతిష్ఠ ఇతి కేతూనాం వామభాగే బ్రహ్మాణం శ్వేతకుసుమాక్షతైస్స్థాపయేత్ ॥ అధి దేవతా దక్షిణతో వామే ప్రత్యధిదేవతాః- స్థాపనీయా గ్రహయత్నేన వ్యాహృతిభిః పృథక్పృథక్ ॥ ఇతి సంగ్రహకారః- చింతామణౌ త్వధిదేవతా స్థాపనాప్రదేశః ప్రకారాంతరేణ దర్శితః ॥ సూర్యస్యైవోత్తరే శంభుముమాం సోమస్య దక్షిణే । స్కందమంగారకస్యైవ దక్షిణస్యాం నివేశయేత్ ॥ సమాత్పశ్చిమతో విష్ణుం బ్రహ్మా జీవస్య పూర్వతః । ఇంద్ర మైంద్ర్యాం సితాద్వ్యామందాదాగ్నేయతో యమమ్ ॥ రాహోరాగ్నిపూర్వోత్తరే కాలం సర్వభుతదయావహమ్। కేతో నైఋతిదిగ్భాగే చిత్రగుప్తం నివేశయేత్ ॥ ఏవం గ్రహాధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా స్థాపయేత్ ॥ ఓం భూః వినాయక ఇహాగచ్ఛ ఇహ

తిష్ఠేతి రాహోరుత్తరభాగే వినాయకం స్థాపయేత్-ఓంభూః- దుర్గేహాగ
చ్ఛేహతిష్ఠేతి శనైశ్చరోత్తరభాగే దుర్గాం స్థాపయేత్ ॥ ఓంభూః-వా
యో ఇహాగచ్ఛేహతిష్ఠేతి సూర్యస్యోత్తరభాగే వాయుం స్థాపయేత్- ఓం
భూర్భువస్సువః- ఆకాశేహాగచ్ఛేహతిష్ఠేతి రాహోర్దక్షిణపార్శ్వే
ఆకాశం- ఓంభూః- అశ్వికుమారావిహాగచ్ఛతమేహతిష్ఠతమితి కేతోర్దక్షి
ణపార్శ్వే శ్వేతకుసుమాక్షతైరశ్వినీకుమారౌ స్థాపయేత్॥ మత్స్యపురా
ణే॥ వినాయకం తథా దుర్గాం వాయుమాకాశమేవచ। ఆవాహయేద్వ్యా
హృతిభిస్తథైవాశ్వికుమారకౌ ॥ సంగ్రహకారః॥ రాహుమందదినేశానా
ముత్తరస్యాం యథాక్రమమ్। గణేశదుర్గావాయూంశ్చ రాహుకేత్వో
శ్చ దక్షిణే ॥ ఆకాశమశ్వినా చేతి పంచైతాన్ స్థాపయేత్తతః । అథైతా
న్పంచోత్తరం స్థాపయేత్ ॥ ఏవం ద్వాత్రింశద్దేవతా ఆవాహ్య స్థాపయిత్వా
నామమంత్రైః పూజయేత్ ॥ తద్యథా ॥ ఓంసూర్యాయనమ ఇత్యాసనం-
సూర్యాయనమః- పాద్యమ్- సూర్యాయనమః- ఇత్యర్ఘ్యమ్. ఓంసూర్యా
యనమః-ఆచమనీయం- సూర్యాయ-స్నానం - సూర్యాయ- పునరాచమ
నీయం-సూర్యాయ వస్త్రమ్-సూర్యాయనమః-గంధమ్- సూర్యాయనమః-
పుష్పాణి- సూర్యాయనమః-ధూపమ్-సూర్యాయనమ ఇతి-దీపమ్-సూర్యా
యనమ ఇతి నైవేద్యమ్- ఏవం పూజయిత్వా నామమంత్రైః పూర్వోక్త
ద్వాత్రింశద్దేవతా ఆవాహనక్రమేణావాహయేత్- అథవక్ష్యమాణైస్త
త్తద్దేవతా ప్రకాశకైర్వైదికైర్మంత్రైరాసనాద్యుపచారం కుర్వీత- త
త్రాచమనీయదానానంతరం పంచామృతైస్స్నానం కారయేత్- ఏతత్సక
లగ్రహపూజాకరణేపి సమానమ్ ॥ ఏవం సోమాదీనామపి దుగ్ధదధ్యాజ్యమ
ధూని॥ అప్యాయస్వేత్యస్య మంత్రస్య గౌతమఋషిః- సోమాత్మకంపయో
దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః- క్షీరస్నానే వినియోగః- ఆప్యాయస్వేత్యాది
నా క్షీరస్నానమ్ ॥ దధిక్రావ్ణ్ణ ఇత్యస్య మంత్రస్య- దధిక్రావాఋషిః-సు

రభ్యుత్పన్నం దధి దేవతా- దధిస్నానే వినియోగః- దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతి దధిస్నా
నమ్- శుక్రమసీత్యస్య యజుషః- ప్రజాపతిఋషిః-ఆజ్యం దేవతా-ఆజ్యస్నా
నే వినియోగః- శుక్రమసీత్యాజ్యేన స్నానమ్, స్వాదుఃపవస్వేత్యస్య వేద
ఋషిః- సామాత్మికా శర్కరా దేవతా- జగతీచ్ఛందః - శర్కరాస్నానే
వినియోగః- స్వాదుఃపవస్వేతి శర్కరాస్నానమ్- మధువాతా ఇత్యస్య గౌ
తమఋషిః- మధు దేవతా గాయత్రీచ్ఛందః- మధుస్నానే వినియోగః-మధు
వాతా ఇత్యాదినా మధుస్నానమ్ - ఏవం పంచామృతస్నానానంతరం పున
రాచమనవస్త్రాంతాం సపర్యాం విధాయానంతరమింద్రాదీనష్టలోక పా
లాన్ సూర్యాభిముఖానావాహ్య పూజయేత్ – శిష్టసమాచారాత్ – అత్ర
మంత్రాః- ఇంద్రం వో విశ్వతస్పరీత్యస్య మంత్రస్య- మధుచ్ఛంద ఋషిః-ఇం
ద్రో దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః- ఇంద్రపూజాయాం వినియోగః - ఇంద్రం
వో విశ్వతస్పరీత్యాది ॥ అగ్నిం దూతమిత్యస్య మంత్రస్య- మేధాతిథిఋషిః-
అగ్నిర్దేవతా గాయత్రీచ్ఛందః-అగ్నిపూజాయాం వినియోగః॥అగ్నిం దూ
తమిత్యాది ॥ యమాయ సోమమిత్యస్య యమఋషిః- యమో దేవతా- అ
నుష్టుప్ఛందః- యమపూజాయాం వినియోగః - యమాయ సోమమిత్యాది।
మోషుణ ఇత్యస్య కణ్వఋషిః- నిఋృతిర్దేవతా - గాయత్రీచ్ఛందః
నిఋృతిపూజాయాం వినియోగః - మోషుణః పరేత్యాది- నిఋృతివ
హ్నాపాఠాత్ – పరిష్టస్పృషయా సహ- త్వం నో అగ్న ఇత్యస్య మంత్రస్య
వామదేవఋషిః- వరుణో దేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః - వరుణపూజాయాం వి
నియోగః-త్వం నో అగ్నే వరుణస్యేత్యాది- తవవాతాయ సుకృతస్య మంత్ర
స్య-వాధ్ర్యశ్వఋషిః-వాయుర్దేవతా - గాయత్రీచ్ఛందః- వాయుపూ
జాయాం వినియోగః- తవవాతాయ సుకృతస్య తే – త్వష్టుర్జామాతరం–
హే- సోమో ధేనుమిత్యస్య గౌతమఋషిః- సోమో దేవతా - త్రిష్టుప్ఛ
దః, సోమపూజాయాం వినియోగః - సోమో ధేనుమిత్యాది - తమీశా

మిత్యస్యగౌతమఋషిః- ఈశానో దేవతా- జగతీచ్ఛందః- ఈశానపూజా
యాంవినియోగః-తమీశానంజగత—వయం॥ పూషానో—స్యస్తయే॥ ఏతే
వమంత్రాఉపలక్షణార్థాః॥ అథఇంద్రాది ప్రకారైర్మంత్రై రింద్రాది
పూజాకార్యా- అథవేంద్రాయనమ ఇత్యాది తద్దేవతానామమంత్రైర్లోక
పాలాన్పూజయేత్- ఏవంలోకపాలాన్సంపూజ్యాదిత్యాదీనాం గ్రహాణాం
తత్తద్వర్ణాన్ రక్తచందనప్రభృతీన్ గంధాన్ తత్తద్వర్ణాని పుష్పాణిచసమ
ర్ప్య- అధిదేవతాదిలోకపాలానాం శ్రీచందనంయథోపపన్నకుసుమానిచ
సమర్పయేత్- తతోధూపదానం చింతామణౌ ॥ వినాతరకుజాభ్యాంతు
దాపయేద్రక్తచందనమ్ । చంద్రభార్గవయోశ్శ్వేతసితవర్ణం ప్రదాప
యేత్ ॥ కుంకుమేనతుసంయుక్తచందనంజీవసౌమ్యయోః। అగరుంచం
దనందద్యాద్రాహుకేత్వర్కజేషుచ । గ్రహపూర్వాణి పుష్పాణి గాయ
త్ర్యాధూపమాహరేత్ ॥ రవేఃకుందురుకంధూపం శశినస్తుఘృతాక్షతం।
భౌమేసర్జరసంచైవఅగరుశ్చబుధేస్మృతః ॥ సిల్హకంగురవేదద్యాచ్ఛుక్రే
బిల్వాగరుంతథా ॥ గుగ్గులంమందచారేతు లాక్షారాహోర్నకేతవే। కుం
దురుకంసల్లకీరసః । సిల్హకగిపిండకః । బిల్వాగరు బ్బిల్వఫల పుష్పఙ్గా
గరు- మందచారశ్శనైశ్చరః రాహోర్నకేతవేచ, లాక్షా, పూర్వోక్తకుం
దురుకాని ధూపాః ఫావేస్సర్వేషాం గుగ్గులురేవధూపః॥ తథాచ యాజ్ఞవ
ల్క్యః॥ ధూపోదేయశ్చ గుగ్గులురితి, ఆదిత్యాదీనాం కుందురుకాది ధూప
దానే తత్తదధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతయోరపి తత్తద్ధూపాః వినాయకాదీ
నాంగుగ్గులురేవ- తస్యసర్వసాధారణత్వాత్ - తతో గ్రహాణాందీపంచ
త్వానైవేద్యం వక్ష్యమాణందద్యాత్॥ చింతామణౌ ॥ గుడోదనంరవేర్ద
ద్యాత్సోమాయఘృతపాయసమ్ । లోహితాయహవిష్యాన్నం బుధాయ
క్షీరషాష్టికమ్॥ దధ్యోదనంగురోర్దద్యాచ్ఛుక్రాయచఘృతౌదనమ్। మి
శ్రితం తిలమాషైశ్చ నైవేద్యంచశనైశ్చరే॥ రాహోర్మాంసోదనం ద

ద్యాతేఽతోఽశ్చితోదనంతథేతి ॥ హవిష్యాన్నం మున్యన్నం నీవారాది॥ క్షీ
రమిశ్రషాష్టికోదనంపూర్వోక్తవిధనైవేద్యాభావే లాభోపపన్నోదనాని
నివేదయేత్॥ యథాహ యాజ్ఞవల్క్యః॥ శక్తితో వా యథాలాభం సంసత్కృ
త్యవిధిపూర్వకమ్ ॥ ఏవమధిదేవతాదీనాం తత్తద్గ్రహనైవేద్యం యథాలా
భోపపన్నమోదనాదివాసమర్పయేత్॥ వినాయకస్యమోదుకాదితు-ఓద
నాది- ఏవం నైవేద్యం దత్వా దానాఽనంతరం గ్రహవేదికాయాం ఈ
శాన దిగ్భాగే అవ్రణకళశం ॥ బహిర్దధ్యక్షతాది భూషితం చూ
తాదిపల్లవసంఛన్నం చూతాశ్వత్థ వటోదుంబర పల్లవసంయుక్తం ఫలవ
స్త్రయుగాన్విత మంత్రైః పరిక్షిప్త పంచరత్నం శుభం నిర్మల జలపూ
ర్ణం సృష్ఠం కలశమక్షతానా ముపరిస్థాపయేత్॥ తత్ర కలశేవరుణమావా
హయేత్ ॥ తత్రాగంగాదీనితీర్థాని- తథాచ ॥ మత్స్యపురాణే ॥ ప్రా
గుత్తరేణతస్మాచ్చ దధ్యక్షత విభూషితమ్ । చూతపల్లవసంఛన్నం ఫలవ
స్త్రయుగాన్వితమ్ । పంచరత్నసమాయుక్తం పంచవర్ణ యుతం తథా॥
స్థాపయేదవ్రణంకుంభం వరుణంతత్రవిన్యసేత్। గంగాద్యాస్సరితస్సర్వా
స్సముద్రాశ్చసరాంసిచ ॥ పంచభంగాశ్చపూర్వోక్తాః పూర్వోక్తాఃపంచ
పల్లవాః । గజాశ్వరథ్యావల్మీక సంగమాద్ధ్రదగోకులాత్ ॥ మృదమానీయ
విప్రేంద్రా సర్వౌషధిసమన్వితామ్ ॥ స్నానార్థంవిన్యసేత్తత్ర యజమా
నస్యశాస్త్రవిత్ ॥ సురామాంసివచాకుష్టం శైలేయంరజనీద్వయమ్। శఠీ
చంపకముస్తాచ సర్వౌషధిగణస్స్మృతః ॥ ...

అథ వరుణావాహనమంత్రః.

తత్వాయామీత్యస్య మంత్రస్య- శునశ్శేపఋషిః- వరుణోదేవతా-
త్రిష్టుప్ఛందః- వరుణావాహనేవినియోగః, తత్వాయామీత్యాది- ఏతచ్చ
ప్రదర్శనార్థం అతః అన్యైరపి వరుణప్రకాశకై ర్వైదికైర్మంత్రై

ర్వరుణాయనమ ఇతినామమంత్రేణవా వరుణమావాహయేత్ ॥ అథగం
గాద్యావాహనమంత్రః ॥ సర్వేసముద్రాస్సరిత స్తీర్థానిజలదానదాః-
ఆయాంతు యజమానస్య దురితక్షయకారకాః॥ ఏవమాదిత్యాదిదేవతావా
హనాది వరుణస్థాపనాంతం కర్మనిర్వర్త్యపూర్వ ప్రతిష్ఠాపితాగ్నౌవక్ష్య
మాణవిధినా హోమకర్మసమాచరేత్ ॥ తత్రాన్వాధానప్రయోగః- అ
స్మిన్కర్మణ్యాదిత్యాది నవప్రధానదేవతాః॥ రుద్రాద్యానవాధిదేవతాః-
అగ్న్యాద్యానవ ప్రత్యధిదేవతాః । వినాయకాద్యా ఇరాఅఙ్గదేవ
తాః । సమిచ్చర్వాజ్యతిలవ్రీహయోహవిః । సమిచ్చర్వాజ్యమిశ్రితం తం
త్రింశాంగేనకర్మణా సద్యోయక్ష్యఇతిద్వేసమిధావగ్నౌనిక్షిపేత్ - ఏవ
మన్వాధానంవిధాయనిర్వాపః కార్యః- తత్రాయంప్రయోగః ॥ దేవస్య
త్వాసవితుః ప్రస-స్తాభ్యామ్ ॥ సూర్యాయత్వాజుష్టం నిర్వపామీతిచతు
రోముష్టీన్నిర్వపేత్ ॥ యథాష్టోత్తర శతసహస్రంవాహోమంకర్తుమి
చ్ఛంతి- ముష్టిచతుష్టయంనిర్వాప్య సంపాదిత ద్రవ్యహోమపర్యాప్తత్వే
సపూర్వోక్త నిర్వాపణానంతరం హోమపర్యాప్తద్రవ్యం తూష్ణీంనిర్వ
పేత్ ॥ ఏవంనిరూప్య దేవార్థంవాత్రిః ప్రక్షాళ్యచరుత్ర్రపయిత్వాభి
ఘార్యోదయగుద్వాస్య ప్రత్యభిఘారయేత్ ॥ కర్తవ్యామంత్రవంతశ్చర
వఃప్రతిదైవతమితి ॥ ఏవంచరుశ్రవణానంతరం యథాగృహ్యం పరిస్తర
ణాజ్యసంస్కారాంత కర్మకరణానంతరం యజమానోపి జప్యదేవతో
ద్దేశేనహోమీయద్రవ్యత్యాగంకుర్వీత- యజమానికతాత్యాగస్యయుగ
పదనేక ఋత్విక్సాధ్యైకకర్మణి ప్రత్యాహుతిస్వత్వత్యాగంకుర్వీత ॥ యజ
మానికతాత్యాగస్య కర్తుమశక్యత్వాత్ ॥ తత్రాయంప్రయోగః ॥ సూ
ర్యసోమభౌమ బుధబృహస్పతి శుక్రశనిరాహుకేతురుద్రోమాస్కందవిష్ణు
బ్రహ్మేంద్రయమకాల చిత్రగుప్తాగ్నిజలభూవిష్ణు శక్రేంద్రాణీ ప్రజాప
తిబ్రహ్మాగణపతిదుర్గా వాయ్వాకాశాది గృహ్యోక్తధరాది దేవతాభ్యః

స్విష్టకృదగ్నయేనివేదితం సమిచ్చర్వాజ్య తిలవ్రీహియవానంత్యాజాహుత్యా
భిరపేత్ ॥ కేచనగృహే పాకాదౌ వనముద్ధృత్య గ్రహాదీనుద్దిశ్య జుహ్వతి॥
తత్ర శిష్టాచార ఏవ ప్రమాణం - ఏవముద్దేశ త్యాగే హుతే ఇధ్మానాధా
యాజ్యభాగౌ చక్షుషీహుత్వా పశ్చాత్ప్రతిగ్రహ మష్టావింశతిరష్టోత్తర
శతమష్టోత్తర సహస్రంవా స్రువేణ హోమాహుతిః కార్యా తత్రాపి సమిచ్చ
ర్వాజ్య తిలాదయ ఇతిక్రమః- సమిధాజ్యచరుతిలాదయ ఇతివా- అధిదేవ
తాదీనామ ప్రధానత్వాద్ధోమేన్యూన సంఖ్యాస్వీకరణమ్-ఆసాంచసమిధః
పలాశా ఏవ మత్స్యపురాణే - వచనయాజ్ఞవల్క్యశ్చ ॥ అర్కాః పలాశః
ఖదిరస్త్వపామార్గోఽథపిప్పలః- ఔదుంబర శ్శమీదూర్వా కుశాశ్చసమి
ధః క్రమాత్ । ఏకైకస్యాష్టశతక మష్టావింశతిరేవవా ॥ హోతవ్యామధు
సర్పిభ్యాం దధ్నా చైవసమన్వితా । అనేనవచనేన మధ్వాజ్య దధ్నాంసమి
దంజనే సముచ్చయోపగవ్యతే- యాజ్ఞవల్క్యమాత్స్యయోః - హోత
వ్యామధుసర్పిర్భ్యాం దధ్నాక్షీరేణవాపునరితిస్మృతి పురాణయోస్స్మృ
తేః ప్రాబల్యాత్పురాణవాక్యస్థశ్చ శబ్దోవాగ్రాహ్యః- తథాచ మధ్వాదీని
సమిదంజనేవికల్పితాని- చింతామణౌ ॥ సమిధశ్చాత్రకర్తవ్యా అష్టోత్త
రసహస్రికా ॥ అష్టోత్తరశతంవాథ అష్టావింశతిరేవచ । సమిధాలక్షణం
వక్ష్యే సంఖ్యామానంతథైవచ । విశీర్ణావిదళాహ్రస్వావక్రాస్సుషిరాః
కృశాః ॥ అతిస్థూలాతిదీర్ఘాశ్చ సమిధః కార్యనాశనాః। విశీర్ణాయుః
క్షయంకుర్యాద్విదళాపుత్రనాశినీ ॥ సుషిరావ్యాధిజననీ కృశాచరిపువర్ధి
నీ । దీర్ఘావిదేశగమనీ స్థూలాచాత్మవినాశినీ ॥ అకృశాను సమాస్థూలా
ఆర్ద్రాశ్చసపలాశినీ । ప్రాదేశాన్నాధికాన్యూనా సమిత్స్యాత్సర్వకర్మణి॥
అర్కోనాశయతేవ్యాధిం పలాశస్సర్వకామదః । ఖదిరశ్చార్థలాభశ్చ అపా
మార్గస్తుపుత్రదః ॥ అశ్వత్థస్సర్వకామాయ సౌభాగ్యోదుంబరస్తథా।
శమీశమయతేపాపం దూర్వాయుశ్చవివర్ధినీ ॥ కుశాధర్మార్థ కామ

నాం క్షుకారత్వసాం విదుః । అష్టోత్తరం తు సాహస్రం శతమష్టాధికం తథా॥
అష్టావింశతిరష్టౌ వా ఏకైకస్య తు హోమయేత్ । హోమాన్తే దక్షిణాం ద
ద్యాచ్ఛక్త్యర్థం పుష్టివర్ధనమ్ ॥ దేవానామపి సర్వేషాం ఉపాంశు ప
రమార్థవిత్ । స్వైః స్వైర్నైవ మన్త్రేణ హోతవ్యాః సమిధః పృథక్ ॥ హో
తవ్యం చ ఘృతాద్యత్ర చరుభక్ష్యాదికం పునః । మన్త్రైర్దశాహుతీర్దద్యా
ద్ధోమం వ్యాహృతిభిః పునః ॥ మన్త్రైర్దశాహుతిరిత్యాది హోమార్థం
సంపాదితేన సమిధాదినా గ్రహేభ్యః ప్రత్యేకం దశాహుతీర్దద్యాత్ - అధి
దేవతాదీనాం ప్రత్యేకం తిస్రస్తిస్ర ఏకాం వా దద్యాదిత్యర్థః ॥ హోమో
వ్యాహృతిభిః పునరితి ॥ భూః స్వాహేత్యాభిస్తతస్తాభిస్తత్ర తత్ర ఆహు
తయో దేయాః॥ ఉదఙ్ముఖాః ప్రాఙ్ముఖా వా కుర్యాద్బ్రాహ్మణపుంగవాః।
మన్త్రవంతశ్చ వా దద్యాచ్ఛ్రుగవః ప్రీతదైవతమ్ ॥ కృత్వా తు తాం చరూం
సమ్యక్ క్రుతి హోమం సమారభేత్ । ఆకృష్ణేనేతి సూర్యాయ హోమః కా
ర్యో ద్విజన్మనా ॥ ఆప్యాయస్వేతి మన్త్రేణ సోమాయ జుహుయాత్పునః ।
అగ్నిర్మూర్ధా దివః మన్త్రం భౌమాయ పరికీర్తయేత్ ॥ ఉద్బుధ్యస్వా
గ్న ఇత్యేవ మన్త్రం సోమసుతాయ వై । బృహస్పతే అతి యదర్య ఇతి దర్యాచ
గురోర్మతః । అన్నాత్పరిస్రుతో రసః శుక్రస్యాపి నిగద్యతే ॥ శనైశ్చరాయ చ
పునః శన్నో దేవీతి హోమయేత్ । కయానశ్చిత్ర ఆభువదితి మన్త్రం రాహో
రుదీరయేత్ ॥ ఆపోహిష్ఠేత్యమాయాశ్చ స్యోనేతి స్వామినస్తథా । తథా
యమస్య చాయంగౌరితి హోమః పరికీర్తితః ॥ కాలస్య బ్రహ్మజజ్ఞానమితి
మన్త్రః ప్రశస్యతే । చిత్రగుప్తస్య చాజ్ఞాతమితి వేదవిదో విదుః ॥ అగ్నిం
దూతం వృణీమహ ఇతి వహ్నేరుదాహృతః । ఉదుత్తమం వరుణ ఇత్యపాం
మన్త్రః ప్రకీర్తితః ॥ భూమేర్గృథివ్యంతరిక్షమితి వేదేషు పాఠితః । సహ
స్రశీర్షా పురుష ఇతి విష్ణోరుదాహృతః ॥ ఇంద్రాయేంద్రో మరుత్వత ఇతి
శుక్రస్య కథ్యతే । ఉత్తానపర్ణే సుభగ ఇతి దేవ్యాస్సమారభేత్ । ప్రజాప

తైఃపునహోమః ప్రజాపతిరితిస్మృతః ॥ వినాయకస్యాతూన ఇతిమం త్రాహుతేస్మృతః ॥ నమోఽస్తుసర్వేభ్య ఇతిసర్పాణాం మంత్రఉచ్యతే॥ ఏవ బ్రహ్మయఋత్విజఇతి బ్రహ్మాణ్యాదాహృతః । వినాయకస్యాతూన ఇతిమం త్రాహృతిస్మృతా ॥ జాతవేదసేసునవామేతి దుర్గామంత్రః ప్రకీర్తిత తః ॥ క్షాణాంశిశు మహీనాం తత్తద్వాయోః ప్రకీర్తితాః। ఆదిత్య ప్రత్నేతి మంత్ర ఆకాశస్య ప్రకీర్తితః । ఏషాఉషా పూర్వేతి అశ్వినో ర్మంత్ర ఇష్యతే ॥ పూర్ణాహుతించ మూర్ధానం దివఇత్యభి పాత యేత్ ॥ అథ హోమమంత్రాః ॥ ఆకృష్ణేనేతి సూర్యమంత్రస్య హిరణ్య స్తూపఋషిః- సవితా దేవతా త్రిష్టుప్ఛందః సూర్యప్రీతయే సమిదాదిసం పాదిత ద్రవ్యహోమేవినియోగః - ఆకృష్ణేనేతి మాధ్యందినపాఠః- తైత్త రీయాణాంతు ॥ ఆసత్యేనేత్యాది ॥ విపశ్యన్తా న వ హేత్యంతం- అప్యాయ స్వాహేతి సోమమంత్రస్య గౌతమఋషిః-సోమో దేవతా-గాయత్రీచ్ఛం దః ॥ సోమప్రీతయే సమిదాది ద్రవ్యహోమేవినియోగః - ఇమం దేవేతి మధ్యందినశాఖాపఠితస్య సోమమంత్రస్య గౌతమఋషిః । సోమోదేవ తా-త్రిష్టుప్ఛందః- అగ్నిమూర్ధేత్యంగారకమంత్రస్య- విరూపఋషిః- అంగారకోదేవతా- గాయత్రీఛందః-అంగారకప్రీతయే సమిదాది సంపా దిత ద్రవ్యహోమేవినియోగః- అగ్నిమూర్ధే ఇత్యాది ॥ ఉద్బుధ్యస్వేతి బుధమంత్రస్య- అగ్నిఋషిః- బుధో దేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః- సమిదాదిసం పాదిత ద్రవ్యహోమే వినియోగః - ఉద్బుధ్యస్వేత్యాది ॥ అగ్నే వివస్వ యంసుష ఇతి- బుధమంత్రస్య ప్రస్కణ్వఋషిః, బుధో దేవతా - బృహతీ చ్ఛందః- బృహస్పతే అతీత్యాది బృహస్పతి మంత్రస్య- గృత్సమదఋషిః- బృహస్పతిర్దేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః- బృహస్పతి ప్రీతయేసమిదాది సంపాది తద్రవ్యహోమే వినియోగః ॥ బృహస్పతేత్యాది- బృహస్పతే పరిదీయేతి బృహస్పతిమంత్రస్య- అప్రతిరథఋషిః- బృహస్పతిర్దేవతా- త్రిష్టుప్ఛం

దః అన్నాత్పరిస్రుతోరసమిత్యాది- తైత్తరీయ శాఖాపఠితస్య శుక్రమం
త్రస్య వైశ్వదేవకాండాంతఃపాఠిత్వాద్విశ్వేదేవాఋషయః- శుక్రోదే
వతా-షట్పదాజగతీచ్ఛందః-శుక్రప్రీత్యర్థేసమిదాదిసంపాదిత ద్రవ్యహో
మేవినియోగః- అన్నాత్పరిస్రుతోరసమిత్యాది॥ అయంమంత్ర స్తైత్తరీయ
బ్రాహ్మణద్వితీయకాండే సమామ్నాతః- తస్మిన్ననువాక ఆద్యంతయోఋ
తేన సత్యమింద్రియమిత్యాదివాక్య చతుష్టయం సమామ్నాతమ్ - మధ్యేపి
తత్రతేన సత్యమింద్రియమిత్యేకం వాక్యంపఠితమ్_ అయంచ మధ్యపాఠి
నిఋతేనేత్యాది వాక్యచతుష్టయస్యానుషంగద్యోతనార్థః- అత ఏవా
ద్యంతయోర్వాక్యచతుష్టయస్య సమామ్నాతస్యాన్నాత్పరిస్రుతస్యైవమా
ధ్యందినశాఖానుసారేణ శ్రీసరస్వతీంద్రాఋషయః- శుక్రో దేవతా- అతి
జగతీచ్ఛందః- చింతామణౌతు- ప్రజాపతిఋషిః- జగతీచ్ఛందఇత్యుక్తం-
తచ్ఛాఖాంతరాభిప్రాయేణ - శుక్రంతేఅన్యదితి శుక్రమంత్రస్య భరద్వా
జఋషిః- శుక్రో దేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః ॥ శన్నోదేవీరితి శనైశ్చరమం
త్రస్య సింధుద్వీపఋషిః- శనైశ్చరో దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః - శనైశ్చ
రప్రీత్యర్థే సమిదాదిసంపాదిత ద్రవ్యహోమే వినియోగః ॥ శన్నోదేవీ
రిత్యాది శమగ్నిరితి శనైశ్చరమంత్రస్య- సింధుద్వీపఋషిః- శనైశ్చరో దే
వతా- ఉష్ణిక్ఛందః- కయానఇతి రాహుమంత్రస్య వామదేవఋషిః- రా
హుర్దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః- రాహుప్రీత్యర్థే సమిదాది సంపాదితద్ర
వ్యహోమేవినియోగః - కయానశ్చిత్ర ఇత్యాది - కాండాత్కాండా
త్ప్రరోహంతీతి రాహుమంత్రస్య- రాహుర్దేవతా- అనుష్టుప్ఛందః-కే
తుంకృణ్వన్నితి కేతుమంత్రస్య- మధుచ్ఛందఋషిః, కేతుర్దేవతా - గా
యత్రీచ్ఛందః- సమిదాది సంపాదిత ద్రవ్యహోమేవినియోగః ॥ కేతుం
కృణ్వన్నిత్యాది॥ అథాధిదేవతామంత్రాః- ఆవోరాజానమితి సూర్యా
ధిదేవతా ఘాతరుద్రమంత్రస్య వామదేవఋషిః- త్రిష్టుప్ఛందః - రుద్రప్రీ

తయే సమిదాది సంపాదిత ద్రవ్యహోమే వినియోగః- ఆవోరాజానమి
త్యాది ॥ త్రియంబకమంత్రస్య వసిష్ఠఋషిః- రుద్రోదేవతా- అనుష్టుప్ఛం
దః- కద్రుద్రాయేతి- రుద్రమంత్రస్య- కణ్వఋషిః - రుద్రోదేవతా - గా
యత్రీచ్ఛందః- ఆపోహిష్ఠేతి సోమాధిదేవతా- భూతోమామంత్రస్య సిం
ధుద్వీపఋషిః- ఉమాదేవతా- గాయత్రిచ్ఛందః- ఆపోహిష్ఠేత్యాది-గౌ
రీమిమాయేత్యుమామంత్రస్య- దీర్ఘతమాఋషిః- ఉమాదేవతా - జగ
తీచ్ఛందః శ్రీశ్చ ఇత్యుమామంత్రస్య- ప్రజాపతిఋషిః- ఉమాదేవతా-అను
ష్టుప్ఛందః- హ్రీశ్చతఇతి తైత్తరీయపాఠః- సోనాపృథ్వీతి మంగళాధిదే
వతా భూతస్కందమంత్రస్య- దీర్ఘమేధా తిథిఋషిః- స్కందోదేవ
తా- గాయత్రీచ్ఛందః- స్కందప్రీతయే సమిదాది సంపాదితద్రవ్యహో
మేవినియోగః- స్యోనాపృథివీ। యస్కందఇతిస్కందమంత్రస్య- మేధా
తిథిఋషిః- మేధాదేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః- చింతామణౌతు ॥ యదస్కం
దమంత్రస్య- మేధాతిథిఋషిః- స్కందోదేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః - ఇ
త్యుక్తం తన్మంత్రాంతరం - ఇదంవిష్ణురితి బుధాధిదేవతా భూతవిష్ణుమం
త్రస్య మేధాతిథిఋషిః- విష్ణుర్దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః- విష్ణుప్రీతయే
సమిదాది సంపాదిత ద్రవ్యహోమేవినియోగః- ఇదం విష్ణురిత్యాది- స
హస్రశీర్షేతివిష్ణుమంత్రస్య- నారాయణఋషిః- పురుషో దేవతా-అను
ష్టుప్ఛందః- త్వమిత్సమిథస సీతి బృహస్పతిప్రత్యధిదేవతా - భూతభగ
మంత్రస్య। భార్గవఋషిః । బ్రహ్మాదేవతా । బృహతీచ్ఛందః- బ్రహ్మప్రీ
తయే సమిదాది సంపాదిత ద్రవ్యహోమేవినియోగః - త్వమిత్సమిథస
త్యాది । బ్రహ్మణాతే బ్రహ్మయుజేతి బ్రహ్మమంత్రస్య- విశ్వామిత్రఋషి
బ్రహ్మాదేవతా । త్రిష్టుప్ఛందః । ఇంద్రమిద్దేవ రాతయఇతి శక్రాధిదే
తా భూతేంద్రమంత్రస్య । మేధాతిథిఋషిః- ఇంద్రోదేవతా - త్రిష్టుప్ఛం
దః- ఇంద్రప్రీతయే సమిదాది సంపాదిత ద్రవ్యహోమేవినియోగః-ఇం

మిద్ధేవతాతయ ఇత్యాది। ఇంద్రాయేందో మరుత్వత ఇతీంద్రమంత్రస్య కాశ్యపఋషిః। ఇంద్రంవో విశ్వత స్పరీతీంద్రమంత్రస్య। మధుచ్ఛందఋషిః। ద్వయోరపి ఇంద్రో దేవతా। గాయత్రీచ్ఛందః- అయంగౌరితి శస్యధిదేవతా భూతయమమంత్రస్య సర్పరాజ్ఞుషిః।యమో దేవతా।గాయత్రీఛందః - యమప్రీతయే సమిదాది సంపాదిత ద్రవ్యహోమే వినియోగః। బ్రహ్మజిజ్ఞాసమిత్యాది। కార్షిరసీత్యాది- కాలమంత్రస్య యజుర్నామరుషిః। కాలో దేవతా। అథవా కార్షికదసీత్యస్య। ఇరింబఋషిః। కాలో దేవతా। త్రిష్టుప్ఛందః యమాయ మధుమత్తమమితి కాలమంత్రస్య। యమ ఋషిః। కాలో దేవతా బృహతీచ్ఛందః అనాజ్ఞాతమితి కేచిత్ప్వధిదేవతాభూత చిత్రగుప్తమంత్రస్య వైశ్వదేవకాండే సమామ్నానా ద్విశ్వేదేవా ఋషయః - చిత్రగుప్తప్రీతయే సమిదాది సంపాదితద్రవ్యహోమే వినియోగః। అనాజ్ఞాతమిత్యాది - చింతామణౌతు- అనాజ్ఞాతమితిమంత్రస్య। సోమఋషిః। చిత్రగుప్తో దేవతా। జగతీచ్ఛందఇత్యుక్తమ్। అత్రాయమభిప్రాయః॥ సౌమ్యకాండేసమామ్నానాత్సోమస్యఋషిత్వమ్। శాఖాంతరాభిప్రాయేణ- చిత్రావసోస్వస్తితఇతి చిత్రగుప్తమంత్రస్య- యజుషామాగ్నేయకాండాంతః పాతిత్వాదగ్నిఋషిః। చిత్రగుప్తో దేవతా- చింతామణౌతు॥ చిత్రావసోస్వస్తిత ఇతిప్రజాపతిరుషిః। చిత్రగుప్తో దేవతా। అనుష్టుప్ఛందః। తత్రాపి పూర్వోక్తఏవాభిప్రాయః॥ సచిత్రచిత్రమితి చిత్రగుప్తమంత్రస్య। భరద్వాజరుషిః॥ చిత్రగుప్తో దేవతా। త్రిష్టుప్ఛందః। ఇత్యధిదేవతామంత్రాః॥ అథ ప్రత్యధిదేవతామంత్రాః। అగ్నిందూతమితి సూర్యస్య ప్రత్యధిదేవతాభూతాగ్నిమంత్రస్య। మేధాతిథిరుషిః। అగ్నిర్దేవతా। గాయత్రీచ్ఛందః। సంపాదిత సమిదాది ద్రవ్యహోమేవినియోగః। ఉదుత్తమమిత్యాది। పృథివ్యంతరిక్షమితి మంగళప్రత్యధిదేవతాభూతపృథివీమంత్రస్య ప్రజాపతిరుషిః। పృథ్వీ దేవతా। ఉ

ష్టిశ్ఛందః। అనుష్టుబ్వా । పృథివీప్రీతయే సమిదాదిద్రవ్యహోమేవినియోగః- పృథివ్యంతరిక్షంద్యౌరాప ఇత్యాది॥ సహస్రశీర్షాపురుష ఇతిబుధ ప్రత్యధిదేవతా భూతవిష్ణుమంత్రస్య నారాయణఋషిః । విష్ణుర్దేవతా, అనుష్టుప్ఛందః। విష్ణుప్రీతయేసంపాదిత ద్రవ్యహోమేవినియోగః-ఇంద్రామేంద్రోవరుత్వత ఇతిబృహస్పతి ప్రత్యధిదేవతాభూతేంద్ర మంత్రస్యాపఋషిః॥ ఇంద్రోదేవతా । గాయత్రీఛ్ఛందః । ఇంద్రప్రీతయె సమిదాదిద్రవ్యహోమెవినియోగః । ఉత్తానపర్ణే సుభగఇతిశుక్ర ప్రత్యధిదేవతాభూత శచీమంత్రస్యవివాసఋషిః । ఇంద్రాణీదేవతా - అనుష్టుప్ఛందః- ఇంద్రాణిప్రీతయే సమిః ద్రవ్యహోమే వినియోగః- ఉత్తానపర్ణఇత్యాది॥ చింతామణౌతు ॥ ప్రజాపతిఋషిః ॥ తచ్ఛాఖాంతర పాఠాంతరానుసారేణ ప్రజాపతేనత్వదితి శని ప్రత్యధిదేవతా భూతప్రజాపతిమంత్రస్య హిరణ్యగర్భఋషిః- ప్రజాపతిర్దేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః। ప్రజాపతిప్రీతయే సమిదాదిద్రవ్యహోమే వినియోగః॥ ప్రజాపతఇత్యాది-నమో అస్తుసర్పేభ్యఇతి రాహుప్రత్యధిదేవతా భూతసర్పమంత్రస్య - సర్పాః ఋషిః । సర్పోదేవతా అనుష్టుప్ఛందః - సర్పప్రీతయెసమిదాది ద్రవ్యహోమేవినియోగః ॥ నమోఅస్తు సర్పేభ్యఇత్యాది - ఏషబ్రహ్మేతి కేత ప్రత్యధిదేవతాభూత బ్రహ్మమంత్రస్య వైశ్వదేవకాండాంతః పాతిత్వే విశ్వేదేవాఋషయః । బ్రహ్మాదేవతా ద్విపదాగాయత్రీఛ్ఛందః । బ్రహ్మప్రీతయె సమిదాది సంపాదిత ద్రవ్యహోమే వినియోగః ॥ ఏషబ్రహ్మేత్యాది ॥ ... ...

ఇతి ప్రత్యధిదేవతామంత్రాః.

అథ వినాయకాది పంచమంత్రాః

ఆతూనఇతి వినాయకమంత్రస్య- కుసీదఋషిః- వినాయకో దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః- ఆతూనఇంద్రక్షు— న్తిదక్షిణే స్వాహా - జాతవేదసఇతిదుర్గామంత్రస్య- కాశ్యపఋషిః- దుర్గాదేవతా-అనుష్టుప్ఛందః-దుర్గాప్రీతయేసమిదాదిసమ్పాదితద్రవ్యహోమే వినియోగః-జాతవేదసఇత్యాది॥ కాణాసమురితివాయుమంత్రస్య - త్రితఋషిః - వాయుదేవవతా- త్రిష్టుప్ఛందః-వాయుప్రీతయే సమిదాదిసమ్పాదితద్రవ్యహోమేవినియోగః- కాణాసిపుమర్హేనామ్-ద్వతా స్వాహా॥ ఆదిప్రత్నస్యేత్యాకాశమంత్రస్య- గృత్సఋషిః- ఆకాశో దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః - ఆకాశప్రీతయేసమిదాదిసంపాదితద్రవ్యహోమేవినియోగః - ఆదిప్రత్నస్య రేతసోజ్యోతింపశ్యతివాసరమ్- పరియేదధ్యతేస్వాహా॥ఉషోఉషేత్యశ్విమంత్రస్య- ప్రస్క— ణ్వఋషిః-అశ్వినా దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః-అశ్విప్రీతయేవినియోగః- ఉషోఉషా అపూర్వావ్యుచ్ఛతి ప్రియాదివః- సుషేవామశ్వినా బృహత్స్వాహా- ఏభిర్మంత్రైస్సూర్యానావాహ్యదేవతానాం పూర్వోక్తప్రకారేణహోమంకృత్వాజయాదిహోమప్రకరణపక్షే జయాదీహుణత్వాప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్హుత్వామూర్ధానందివఇత్యనేన పూర్ణాహుతింజుహుయాత్ ॥ మూర్ధానమితిపూర్ణాహుతిమంత్రస్య- భరద్వాజఋషిః- వైశ్వానరో దేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః - పూర్ణాహుతిహోమేవినియోగః- మూర్ధానందివఇత్యాది - ద్వయంచ - పూర్ణాహుతిఃఫలసహితాభవతి- కేవలస్విష్టకృద్ధోమపక్షేప్రాయశ్చిత్తాహుతిభ్యః పూర్వంజయాదిహోమానంతరంస్విష్టకృద్ధోమః ॥ జయాదిహోమకరణ పక్షే ప్రాయశ్చిత్తాహుతిభ్యఃపూర్వమేవస్విష్టకృత్ ॥ తథాహగోభిలః ॥ ప్రాక్స్విష్టకృతఆవాపఇతి- అస్యార్థః ॥ ఆవాపఃప్రక్షేపః- గ్రహాయజ్ఞేచసమిదా

మేషయంతే
దివాహోమావిహితాః- జయాదయోహి కర్మసిద్ధికామేనహూయంతే ఋద్ధిగ
స్సమృద్ధికామేన పరిక్షిప్యంత ఇత్యావాపాజయాదయః ॥ ఏవ ప్రత్యా
ప్యావాపశబ్దస్యార్థో జ్ఞేయః - ఆవాపస్స్విష్టకృతస్స్విష్టకృద్ధోమాన్తం
గ్నవతీతి- అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి స్విష్టకృద్ధోమమంత్రః-అథవా
శ్నాండహోమప్రకరణోక్తామంత్రో గ్రాహ్యః ॥ అతశ్చ స్విష్టకృద్ధోవ
త్ప్రాగ్శాఖోక్తప్రకారేణ జయాదిహోమ ప్రభృతీనుపహోమాన్ప
త్వాఽథబర్హిరంజనపరిధిప్రహరణాదిప్రాయశ్చిత్తాంతంకర్మనిర్వర్త్య
ఫలభూయస్త్వకామోవసోర్ధారాం పాతయేదనలోపరి - ఔదుమ్బ
మదార్ఢంచ ఋజ్వీంకోటరవర్జితామ్ । బాహుమాత్రాం స్రుచం
త్వాతత్ స్తంభద్వయోపరి ॥ ఘృతధారాం తథాసవ్యా గగ్నేరుపరి పా
యేత్ । జాపయేత్సూక్తమాగ్నేయం వైష్ణవం రౌద్రమైంద్రవమ్॥ మహా
శ్వానరంసమ్యగ్జ్యేష్ఠసామచపాఠయేత్ । వహ్నేరుపరి స్తంభద్వయవి
తామౌదుంబరీముక్తప్రమాణాంస్రుచం నిధాయతదుపరిశృంఖలావిధృ
నిర్మలఘృతపూరితేనకుంభేనయవమాత్రచ్ఛిద్రేణాజ్యంముంచన్నగ్నే
రివసోర్ధారాంపాతయేత్ ॥ తస్యాం ఘృతధారాయాం స్రుక్ప్రవ
మాగ్నేయాదీని సూక్తానిజాపయేత్ ॥ తత్రాగ్నేయమగ్నిమీళే పురో
హితమిత్యాది మధుచ్ఛందఆర్షం- గాయత్రీచ్ఛందస్కం- వైష్ణవంతు
ర్ద్వుకమిత్యాది ॥ షడృచంఛందసకంరౌద్రం । ఆతేపితరితిపంచదశర్చ
గృత్సమదార్షంత్రైష్టుభమైంద్రవమ్ ॥ స్వాధిష్ఠయేత్యాదిదశర్చంగా
త్రమ్ । మహావైశ్వానరాఖ్యేఅరణ్యేకేషష్ఠేప్రపణకేసామద్వయమ్-
ద్విత్రైశ్వానరార్షమ్- వైశ్వానరదైవతమ్- జగతీపఙ్క్త్యా బృహతీఛ
స్కం జ్యేష్ఠసామతు- మూర్ధానందివఇత్యస్యామృచిగీతం- తచ్ఛభర
ద్వాజార్షం- వైశ్వానరదైవతమ్- త్రైష్టుభమ్- వసుధారాయా విహితాశ్చ
[illegible]

నాంగీత్వాత్మకస్యసామ్నాలిఖితుమశక్యత్వాన్నైవతాన్యాగ్నేయాదిసూక్తా
పారతోనప్రదర్శితాని- ఏతేషామాగ్నేయాదిసూక్తానా మనేకత్వాత్॥
యానిజాగ్నిమీళేవిష్ణోర్నుకం వీర్యాణిస్వాధిష్ఠయేతి ప్రతిసూక్తాని దర్శి
తాని ॥ అథఅన్యాన్యపి ఆగ్నేయాదిదైవతాని స్వస్వశాఖాసమామ్నాతా
యథాభ్యాంఘ్రతేత్ ॥ యేచసూర్యసోమాది ప్రకాశకా అకృష్ణేనేత్యేవ
ాదిప్రకాశకా అకృష్ణేనేత్యేవ మాదయోయథాభ్యాసంపఠేత్ । పూ
ాదికర్మసుగాహ్యాస్తథాతత్తదాపార్ణాద్యపి విజ్ఞేయం అథప్రకృతోప
యుక్తామీమాంసాప్రస్తూయతే- తద్యథా ॥ చతుర్విధోవిధిః । ఉత్పత్తిః
నియోగవిధిః- ప్రయోగవిధిః - అధికారవిధిః- ఇతి అజ్ఞాతజ్ఞాపనముత్ప
త్తివిధిః - ఏతచ్చ మీమాంసాయాం ద్వితీయాధ్యాయ ప్రథమశేషత్వ జ్ఞాప
మ్- వినియోగవిధిః- ఏతచ్చ తృతీయాధ్యాయ జ్ఞాపనమ్ - యత్ప్రితిపా
ద్యం ప్రయోగవిధిః- ఇతికర్తవ్యతావిధిః - అంగానాంక్రమాదివిధిరిత్య
ః ॥ ఏతచ్చతుర్థపంచమాధ్యాయయోః ప్రమేయం కర్మపదసంబ
బోధనమ్ । కర్తృవిశేషవిధిరితియావత్ - ఏనంచ విధిషష్ఠాధ్యాయప్ర
యః ఏవంస్థితేపంచవిధయః ॥ యత్ర పృథగ్వాక్యాన్యుత్పత్తి వినియో
విధామకానివిద్యంతే ॥ తత్రచత్వారో విధయస్చతుర్భిర్వాక్యై
ప్పద్యతే- యత్ర త్రీణ్యేవవాక్యాని తత్ర యథాయోగంత్రిభిరేవ వా
ర్విధిచతుష్టయనిర్వాహః- యత్రతు ద్వేతత్ర ద్వాభ్యాం విధిచతుష్ట
వృత్తిః ॥ యత్రత్వేకంతత్రైకమేవవాక్యం విధ్యవస్థాచతుష్టయమను
త్యేవంమీమాంసకనిర్ణయః ॥ ఏవమేవప్రకృతేష్వావాహనాదిప్ర
విసర్జనాంతేషూపచారేషు యత్రయత్రపృథఙ్మంత్రావిహితాస్తత్ర
త్రైస్తైర్మంత్రైస్తేఉపచారాఃకర్తవ్యాః- యేషూపచారేషు విశేష
నవినియుక్తామంత్రాస్తేష్వప్యుపచారేషు తత్తద్దైవతాప్రకాశకాఆవా
నాదిషు వినియుక్తామంత్రాః ॥ కర్తృణామ్ఛాయావిశేషతాం విశేషతాం

భజంతే ॥ యద్యప్యగ్నిర్మూర్ధా దివ ఇత్యాదయో మంత్రా అగ్న్యాదిప్రకాశకత్వేన అగ్న్యాదిదేవతానామాదిప్రకాశకాస్తథాప్యైంద్యా గార్హపత్యాదిక ముపతిష్ఠత ఇతి ప్రకాశకాయుచః శ్రుత్వా గార్హపత్యాద్యావృత్తిరివాగ్నిర్మూర్ధా దివ ఇతి మంత్రం భామాయ కీర్తయేత్యాదిపూర్వప్రదర్శితవాక్యైరగ్నిర్మూర్ధేత్యాది మంత్రాణాం భామాదిశేషత్వ బోధనాదగ్న్యాది పదేషు యథాకథంచిద్వృత్తిరవగంతవ్యా-సా చ వృత్తిరేవం- గత్యర్థాభిధాతోరగ్నిశబ్ద ఉత్పన్నః ॥ భామే పి గమనశీలః- అథవాగ్నివర్ణత్వాద్భామస్యాగ్నిశబ్దవాచ్యత్వమ్- ఉద్బుధ్యస్వాగ్న ఇత్యత్ర ఆవర్తేతి శ్రుతిః॥ అన్నాత్పరిస్రుతోరసమితి మంత్రేపి పానం శుక్రమంథసఇతి శుక్రపదం వా యథాశుక్రే వర్తతే ॥ శన్నో దేవీరితి మంత్రే శని నామస్మారకస్య వర్ణద్వయస్య విద్యమానత్వాత్స మంత్రశ్శని ద్యోతకః। కయానశ్చిత్రఆభువదితి చిత్ర పదం ప్రయుజ్యతే॥ చిత్రశ్చ రాహుర్యతశ్శిరసాలక్ష్యతే ॥ అనద్యై వనిశా— అశవ సన్నిభా సర్వపాపహరా నిత్యమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ లోహదానమంత్రః ॥ యస్మాత్సర్వాణికర్మాణి త్వదాధారాణి సర్వదా। హేలోహ లాంగలాదీని తస్మాచ్ఛాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ ఛాగదానమంత్రః- ఛాగత్వం సర్వయజ్ఞానా మాహుతిత్వే వ్యవస్థితః। యానం విభావసోశ్చత్వ మతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ తత్ర గోజాలాక్తాది దక్షిణాభావే సర్వేభ్యో యథాశక్త్యలంకృతామేకాం గాం దద్యాత్॥ తత్ర గోదానమంత్రః ॥ గవామంగేషు తిష్ఠంతి భువనాని చతుర్దశ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛుభం మేస్యాదిహలోకే పరత్ర చ ॥ సర్వేష్వపి చ దక్షిణాపక్షేషు పూర్వోక్తదక్షిణావ్యతిరేకేణ శయ్యాం రత్నాని భూమిస్పృత్వా గోభ్యో వాన్యేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణా దేయః- ఏతచ్చ సతి విభవే ॥ యస్మాదశూన్యం శయనం కేశవస్య శివస్య చ। శయ్యా మమాప్యశూన్యాస్తు తస్మాజ్జన్మని జన్మని ॥ ఇతి శయ్యాదానమంత్రః ॥ అథ రత్నదానమంత్రః ॥ యథా సర్వేషు రత్నేషు

దేవాస్సర్వే ప్రతిష్ఠితాః । తథాశాంతిం ప్రయచ్ఛంతు రత్నదానేన మేసు
రాః ॥ భూదానమంత్రః ॥ యథావ భూమిదానస్య కళాన్నార్హంతి
షోడశీమ్ । దానాన్యన్యాని మేశాంతి భూమిదానాద్భవత్విహ ॥ ఏవం
సంపూజయేద్భక్త్యా విత్తశాఠ్యవివర్జితః ॥ వస్త్రకాంచనరత్నాద్యై
ర్గంధమాల్యానులేపనైః ॥ ఏవం గ్రహాదీన్ సంపూజ్య దక్షిణాదానాంతం
కర్మకృత్వా వహ్నిం ప్రదక్షిణీకృత్య గ్రహవేదిసమీపంగత్వా సూర్యాదీం
శ్చ ప్రదక్షిణీకృత్య నమస్కృత్యతేభ్యః పుష్పాంజలిందత్వా విసర్జయేత్ ॥
యాంతు దేవగణాస్సర్వే—గమనాయచ ॥ అనేన విధినాయస్తు గ్రహపూ
జాం సమాచరేత్ ॥ సర్వాన్కామానవాప్నోతి ప్రేత్యస్వర్గే మహీయతే ।
యస్తు పీడాకరో నిత్య మల్పవిత్తస్య వా గ్రహః ॥ తంతుయజ్ఞేన సంపూజ్య
శేషానప్యర్చయేద్బుధః ॥ తంతుయజ్ఞేనేతి ॥ తంపీడాకరం గ్రహం యజ్ఞేన
పూర్వోక్తరీత్యా అధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా సహితంపూజయిత్వా శేషా
నపి గ్రహాన్ముఖ్యాన్మాల్యాదిభిర్యథాశక్తిసంపూజయేత్ ॥ ఇయంచ ప్రతి
కూలగ్రహపూజా తద్వారే కర్తవ్యా ॥ రాహుకేత్వోః పృథగ్వారాభా
వాత్- మందవాసరో గ్రాహ్యః ॥ శన్యాదీన్మందవారేతు పూజయేత్ప్రియ
తో నరః ॥ ఇతి బోధాయనకారికాతః గ్రహాగావోనరేంద్రాశ్చ బ్రాహ్మ
ణాశ్చ విశేషతః । పూజితాః పూజయంత్యేతే నిర్దహంత్యవమానితాః ॥
తస్మాన్న దక్షిణాహీనం కర్తవ్యం భూతిమిచ్ఛతా । వివాహోత్సవయజ్ఞేషు
ప్రతిష్ఠాదిషు కర్మసు ॥ నిర్విఘ్నార్థం మునిశ్రేష్ఠ తతోద్వేగాద్భుతే మఖేతి ॥

ఇతి నవగ్రహయజ్ఞస్సమాప్తః ॥

అథ నిష్కాదిప్రకరణమ్.

తేష్టౌలిక్షాతు తాస్తిస్రో రాజసర్షప ఉచ్యతే । గౌరస్తుతే త్రయష్ష
ట్తేయవో మధ్యస్తుతే త్రయః ॥ కృష్ణలః పంచతే మాష స్తేసువర్ణస్తుషో

దశ ॥ పలంసువర్ణాశ్చత్వారః పంచవాపిప్రకీర్తితమ్। తేత్రయః కృష్ణల ఇత్యాది ॥ తేమధ్యయవాస్త్రయః ॥ కృష్ణలోగుంజా ॥ తేకృష్ణలాః పంచ మాషః- తేమాషాష్షోడశసువర్ణః-చత్వారస్సువర్ణాఃపలమ్॥ అగస్త్య సంహితాపి ॥ యవస్స్యాత్సర్షపైష్షడ్భిర్గుంజాతుస్యాత్త్రిభిర్యవైః।గుంజా భిఃపంచభిస్తైశ్చ మాషకః పరికీర్తితః ॥ భవేత్షోడశభిర్మాషైః స్సువర్ణ స్తైఃపునస్స్మృతః। చతుర్భిః పలమేతస్యదశైవధరణంవిదుః - దశపలాని ధరణమిత్యర్థః॥ తథాచమనుః ॥ ఫలంసువర్ణాశ్చత్వారః పలానిధరణం దశేతి హేమప్రకరణమ్ ॥ ... ... *

అథ రూప్యప్రకరణమ్.

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ ద్వేకృష్ణలేరూప్యమాషోభవతి ॥ మధ్యమయవష ట్కపరిమిత ఏకో రూప్యమాషోభవతీత్యర్థః ॥ తేమాషాష్షోడశధరణమ్॥ దశభిర్ధరణైశ్శతమానమిత్యుచ్యతే। తదేవమభిధీయతే। చత్వారస్సువ ర్ణానిష్కః। అత్రరజతప్రకరణే ॥ హేమప్రకరణోక్తమాషఇత్యర్థః॥ అతః పంచకృష్ణలోమాషః ॥ సకృష్ణద్వయపరిమితః । తైష్షోడశభిర్మా షైరత్రసువర్ణః।తేచసువర్ణైశ్చతుర్భిర్నిష్కః। హేమప్రమాణభూత చతుస్సువర్ణమానోన్మితం రజతంనిష్కఇత్యర్థః ॥ మనుః ॥ ద్వేకృష్ణలే సమధృతే విజ్ఞేయోరూప్యమాషకః- తేషోడశస్యాద్ధరణం పురాణశ్చైవ రాజతః। ధరణానిదశజ్ఞేయో రాజమాషస్తురాజతః॥ చతుస్సౌవర్ణికో నిష్కోవిజ్ఞేయస్తుప్రమాణతః॥ సమధృతఇతి ॥ మధ్యమయవప్రమాణధృత ఇత్యర్థః ॥ యత్రచసౌవర్ణోనిష్క- ఇత్యభిధీయతే। సౌవర్ణనిష్కం దద్యాదిత్యాదిషు తత్ర హేమప్రమాణభూత సువర్ణచతుష్టయోన్మితం హే మద్రవ్యమేవ నిష్కశబ్దవాచ్యమ్ - నరజతద్రవ్యమ్ ॥ అథ ధాన్యప్రమా ణమ్ ॥ స్కాందపురాణే॥ యవగోధూమధాన్యాని తిలాఃకంగుకుళిత్థకాః। మాషాముద్గామసూరాశ్చ నిష్పావాశ్శ్యామసర్షపాః ॥ గవేధుకాశ్చనీ

గారా అథ క్యోథసతీనకాః । కథకాశ్చికతాశ్చైవ ధాన్యానష్టాదశైవ
తు॥ మార్కండేయపురాణే॥ జజ్ఞిరే తాని బీజాని గ్రామారణ్యాభిధానిచ।
ఓషధ్యః ఫలపాకాంతాః గణస్సప్తదశస్మృతః । వ్రీహయశ్చ యవాశ్చైవ
గోధూమాః కంగుకాస్తిలాః । ప్రియంగవ కోవిదారాః కోరదూషాస్సతీ
నకాః । మాషాముద్గామసూరాశ్చ నిష్పావాస్సకుళిత్థకాః । ఆఢకాశ్చణ
కాశ్చైవ గణస్సప్తదశస్మృతాః ॥ ఇత్యేతా ఓషధీనాంతు గ్రామారణ్యా
స్తృతుర్దశ ॥ వరాహపురాణే ॥ పలద్వయంతు ప్రసృతం ముష్టిరేకం పలం
స్మృతమ్ । అష్టముష్టిభవేత్కుంచి కుంచిదష్టౌతు పుష్కలమ్ ॥ పుష్క-
లానిచ చత్వారి ఆఢకః పరికీర్తితః । చతురాఢకో భవేద్ద్రోణ ఇత్యేతన్మాన
లక్షణమ్ ॥ భవిష్యత్పురాణే ॥ పలద్వయంతు ప్రసృతం ద్విగుణం కుడుపం
మతమ్ । చతుర్భిః కుడుపైః ప్రస్థః ప్రస్థాశ్చత్వార ఆఢకః॥ ఆఢకైస్తైశ్చతు
ర్భిశ్చ ద్రోణస్తు కథితో బుధైః । కుంభో ద్రోణద్వయం సూర్పః ఖారీద్రోణస్తు
షోడశ ॥ పలంచ కుడుపః ప్రస్థ ఆఢకో ద్రోణ ఏవ చ । ధాన్యమానేషు బోద్ధ
వ్యాః క్రమశో మీ చతుర్గుణాః ॥ ద్రోణైః షోడశభిః ఖారీ వింశత్యా కుంభ
ఉచ్యతే । కుంభైస్తు దశభిర్వాహో ధాన్యసంఖ్యా ప్రకీర్తితా॥ వింశత్యా
కుంభ ఇతి ॥ వింశత్యా ద్రోణైరిత్యర్థః ॥ అత్ర ధాన్యసంఖ్యేత్యుపలక్షణమ్॥
అతఏవ ద్రవ్యవిషయేపి- స్కందపురాణే ॥ పలద్వయంతు ప్రసృతం ద్వి
గుణం కుడుపం స్మృతమ్ । చతుర్భిః కుడుపైః ప్రస్థ ఆఢకస్తైశ్చతుర్గుణైః ॥
చతుర్గుణో భవేద్ద్రోణ ఇత్యేతద్ద్రవమానకైరితి ॥ ద్రోణద్వయం కుంభ ఇ
త్యేకః పక్షః ॥ కుంభస్యైవ మూర్త్యంతరం సంజ్ఞాంతరం- వింశత్యా ద్రోణైః
కుంభ ఇత్యపరః పక్షః ॥ పలసహస్రపరిమాణం కుంభ ఇతి దానవివేకే ద్వాద
శపలాధికపంచదశతులాపరిమాణః కుంభ ఇత్యపరే ॥ ఏతే చ పక్షా దేశాంత
రతో X బలశక్త్యాద్యపేక్షయా యోజ్యాః- త్రికాండ్యాం నిఘంటౌ చ ॥ మా
నంతు లాంగలప్రస్థం గుంజా పంచాద్యమాషకాః। తే షోడశాక్షః కర్షోఽస్త్రీ

పలంకర్షచతుష్టయమ్॥ సువర్ణనిస్త్రాహేమ్నోజ్ఞే కురువిందస్తుతత్పలే।
తులాస్త్రియాంపలశతంభారస్స్యాద్వింశతిస్తులాః॥ ఆచితోదశభారాస్స్యు
శ్శాకటోభారఆచితః॥ఇతిధాన్యాదిమానమ్ ॥అథభూమిమానమ్॥ మార్కం
డేయపురాణే॥పరమాణుఃపరంసూక్ష్మంత్రసరేణుర్మహీరజః।వాలాగ్రం
చాథలిక్షాచ యూకావాథ యవాంగులమ్ ॥ క్రమాదష్టాంగులానాహు
ర్యవానష్టశతాంగుళాః। షడంగుళపదంప్రాహుర్వితస్తిర్ద్విగుణాస్మృ
తా॥ ద్వేవితస్తీతతోహస్తాబ్రహ్మతీర్థనివేష్టనాత్ । చతుర్దండో ధను
ర్హస్తాదాలికాతద్ద్వికేనతు ॥ క్రోశోధనుసహస్రేద్వే గవ్యూతిశ్చచతు
ర్గుణమ్। ద్విగుణంయోజనంతస్మాత్ప్రోక్తంసంఖ్యానకోవిదైః॥ వసిష్ఠః॥
శతహస్తేనవంశేన దశవంశాన్సమంతతః। పంచబాహ్యాధికాండద్యాదేత
ద్గోచర్మచోచ్యతే॥ బృహస్పతిః॥ శతహస్తేనదండేన త్రింశద్దండనివర్త
నమ్। దశతాన్యేవ గోచర్మ బ్రాహ్మణేభ్యో దదాతియః ॥ మత్స్యపు
రాణే॥ దండేనసప్తహస్తేన త్రింశద్దండనివర్తనమ్ ।త్రిభాగహీనంగో
చర్మ మానమాహప్రజాపతిః॥ ఇతి భూమిమానమ్॥ ... *

అథ కర్మవిపాకప్రకరణోపయుక్తకృచ్ఛ్రాదిలక్షణాని॥ అత్ర పాపకృ
చ్ఛ్రస్వరూపపరిమాణే॥ ప్రాజాపత్యస్వరూపస్య జ్ఞాతుమశక్యత్వాత్-ప్ర
థమంపాదకృచ్ఛ్రలక్షణమభిధీయతే॥ యాజ్ఞవల్క్యః॥ ఏకభక్తేన నక్తేనత
థైవాయాచితేనచ। ఉపవాసేనచైవాయం పాదకృచ్ఛ్రః ప్రకీర్తితః॥ ఏక
భక్తంనామ మధ్యదినేవోదిత మధ్యాహ్నకాలయుక్తం నియమైకకాల
కృతభోజనమ్॥ నక్తంతుసూర్యాస్తమయానంతర ముక్తకాలేసకృత్కృత
భోజనమ్ ॥ దివారాత్రౌవాప్రార్థితోపనతసకృద్భోజనమయాచితమ్-
దివైవాప్రార్థితోపనతమిత్యపరే॥ స్వకీయస్య పరకీయస్యవాన్నస్యయా
చనం యస్మిన్నవిద్యతే తద్వ్రతమయాచితమ్। దివాచరాత్రౌచాప్యభో
జనముపవాసః ॥ ఏవంచతురహస్సాధ్యః పాదకృచ్ఛ్రః ॥ ఏకభక్తాదౌచ

గ్రాససంఖ్యానియమః ॥ పరాశరేణోక్తః ॥ సాయంతు ద్వాదశగ్రాసాః ప్రాతః పంచదశస్మృతాః । చతుర్వింశతిరాయాచ్యాః పరం నిరశనం స్మృతమ్ ॥ సాయం నక్తం ప్రాతరేకభక్తే ॥ ఆపస్తంబస్తు ప్రకారాంతరేణాహ ॥ సాయం ద్వావింశతిర్గ్రాసాః ప్రాతష్షడ్వింశతిస్స్మృతాః। చతుర్వ్వింశతిరాయాచ్యాః పరం నిరశనాస్త్రయః । కుక్కుటాండప్రమాణంతు యథావాస్యం విశేత్సుఖమ్ ॥ అనయోశ్చపక్షయోశ్శక్త్యాద్యపేక్షయా వికల్పః ॥ ఆపస్తంబస్తు యథాపేక్షం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రం విభాజ్య వర్ణానుక్రమేణ పాదకృచ్ఛ్రవ్యవస్థామాహ ॥ త్ర్యహం నిరశనం పాదః పాదశ్చాయాచితం త్ర్యహమ్ । సాయం త్ర్యహం తథా పాదః ప్రాతః పాదస్తథా త్ర్యహమ్ ॥ ప్రాతః పాదం చరేచ్ఛూద్రః సాయం వైశ్యస్య పాదభాక్ । అయాచితం తు రాజన్యే త్రిరాత్రం బ్రాహ్మణే స్థితమ్ ॥ ప్రాతః పాద ఏకభక్తత్రయమ్ - సాయం పాదో నక్తత్రయమ్ । అయాచిత మయాచితత్రయమ్॥ త్రిరాత్ర ముపవాసత్రయమ్ । అయాచితపాదనక్త పాదద్వయం మిళిత్వార్ధకృచ్ఛ్రః- పాదరహితమవశిష్టం పాదోనకృచ్ఛ్రః ॥ అతఏవాపస్తంబః॥ సాయం ప్రాతర్దినార్ధం స్యాత్ పాదోనం నక్తవర్జితమితి ॥ అథకృచ్ఛ్రస్య ప్రకారాంతరమప్యాహ ॥ ఏవం॥ సాయం ప్రాతస్తథైకైకం దినద్వయమయాచితమ్ ॥ దినద్వయంచ నాశ్నీయాత్కృచ్ఛ్రార్ధం తద్విధీయతే ॥

ఇతి పాదకృచ్ఛ్రాదిలక్షణమ్.

అథ ప్రాజాపత్యాదికృచ్ఛ్రలక్షణమ్.

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ యథాకథంచిత్త్రిగుణః ప్రాజాపత్యోయముచ్యతే॥ అత్రాయమిత్యనేన సర్వనామ్నా ఏకభక్తేన నక్తేన తథైవాయాచితేనచ॥ ఉపవాసేనచైవాయం పాదకృచ్ఛ్రః ప్రకీర్తిత ఇతి॥ ప్రోక్తః పాదకృచ్ఛ్రః పరామృశ్యతే ॥ యథాకథంచిదిత్యనేన చత్వారః పక్షాః ఉపాత్తాః ॥ ఏకభక్తా

దినమానులోమ్యేన స్వస్థానవివృద్ధిరిత్యేకః పక్షః- తద్యథా ॥ ఏకభక్తత్రియంనక్తత్రయమయాచితత్రియ ముపవాసత్రయంచేతి క్రమేణైవభక్తాదీనాంత్రయాణాం కరణమానులోమ్యేన స్వస్థానవివృద్ధిరిత్యుచ్యతే ॥ యథాహమనుః ॥ త్ర్యహంప్రాతస్త్ర్యహం సాయంత్ర్యహమద్యాదయాచితమ్। త్ర్యహంపరంవానాశ్నీయాత్ప్రాజాపత్యంచరన్ద్విజః ॥ ప్రాతిలోమ్యేనస్వస్థాన వివృద్ధిరితిద్వితీయపక్షః ॥ ఉపవాసత్రయమయాచితత్రియన్నక్తత్రయమేకభక్తత్రయం ప్రాతిలోమ్యేనస్వస్థానవివృద్ధిః । అముంపక్షమాహవసిష్ఠః ॥ ప్రాతిలోమ్యంచరేయురితి ॥ దండకలితపదావృత్తిరితితృతీయః-పక్షః ॥ ఏకభక్తనక్తాయాచితోపవాసానుక్రమేణైకం కృత్వాపునరేక భక్తాదీనుక్తక్రమేణైకైకం కృత్వాపునరేకభక్తాదీనుక్తక్రమేణాచరేదితి॥ ఇయమావృత్తిర్దండకలిత పదావృత్తిరిత్యుచ్యతే ॥ ఏవంత్రిరావృత్త్యాప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రంభవతి॥ అముమపిపక్షంవసిష్ఠఏవాహ- అహఃప్రాతరహర్నక్తమహరేకమయాచితమ్। అహఃపరాకం తత్రైవమేకంచతురహసాపరౌ॥ పరాకశబ్దఉపవాసపరః- తథా ॥ అనుగ్రహార్థంవిప్రాణాంమనుర్ధర్మభృతాంవరః। బాలవృద్ధాతురేష్వేవంశిశుకృచ్ఛ్రమువాచహేతి ॥ పూర్వోక్తపక్షద్వయమధ్యేన్యతమపక్షపక్షీకారేణ వక్ష్యమాణ జపహోమవిసర్జనేనాచరణంచతుర్థః పక్షః ॥ ఏతంపక్షమాహాంగిరాః- తస్మాచ్ఛ్రాద్ధం సమాసాద్యసదాధర్మపథేస్థితమ్ । ప్రాయశ్చిత్తం ప్రదాతవ్యం జపహోమవిసర్జనమితి ॥ ... ...

ఇతి ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రలక్షణమ్.

అథాతికృచ్ఛ్రలక్షణమ్.

మనుః॥ ఏకైకంగ్రాసమశ్నీయాత్త్ర్యహాణిత్రీణిపూర్వవత్। త్ర్యహంచోపవసేదంత్యమతికృచ్ఛ్రంచరన్ద్విజః॥ త్రీణిత్ర్యహాని- నవదినానిపూర్వ

వత్- ఏకభక్తాదికాలే తన్నియమఉక్తః- సఇత్యర్థః ॥ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ అయమేవాతికృచ్ఛ్రస్స్యాత్పాణిపూరణభోజనమ్ ॥ ప్రాప్తతదనువాదేప్రాజాపత్యధర్మఏకఏవ ॥ అయంతువిశేషః - ఏకభక్తనక్తాయాచితదినేషు ప్రాజాపత్యేభోజనంప్రాప్తమ్-తదనువాదేన పాదపూరణాన్నేన విధీయత ఇతినోపవాస దివసేషు పూరణాన్నభోజన ప్రాప్తిర్మను యాజ్ఞవల్క్యోక్తపాణి పూరణాన్న గ్రాసమాత్ర భోజనయోశ్శక్త్యపేక్షయావికల్పః - పాపాపేక్షోవా అతికృచ్ఛ్రపాద ఇతివ్యవస్థా ప్రాజాపత్యపదేద్రష్టవ్యా॥

ఇత్యతికృచ్ఛ్రలక్షణమ్.

అథకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రలక్షణమ్.

తత్రగౌతమః॥ అత్రతృతీయం సకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రఇతి ద్వాదశరాత్రమిత్యనువర్తతే ॥ అతోద్వాదశరాత్రముదకేనైవవర్తనమ్॥ తాన్యతిత్యేత్యుక్తంభవతి- యమః ॥ ఏకైకపిండమశ్నీయాత్త్ర్యహంకాలే త్ర్యహంనిశి। అయాచితంత్ర్యహం పిండంవాయు భక్షస్త్ర్యహంపరమ్ ॥ అతికృచ్ఛ్రం చరేదేతత్పవిత్రంపాపనాశనమ్। చతుర్వింశతిరాత్రంతునియతాత్మాజితేంద్రియః ॥ కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రంకుర్వీతఏకస్థానేద్విజోత్తమః ॥ కాల్యే—ప్రాతః॥ ఏకభక్తకాలః కాల్యమితియావత్ ॥ ఏకస్థానమితి ॥ ఏకయత్నేనపూర్వోక్తద్వాదశాహసాధ్యాతికృచ్ఛ్రద్వయేనైకః - కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రో భవతీత్యర్థః॥ యాజ్ఞవల్క్యః॥ కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రంపయసా దివసానేకవింశతిమ్ ॥ నియమేన చతుర్వింశతిరాత్రసాధ్యే కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రే భోజనదినేష్వేకగ్రాసమాత్రవిధానాద్దుగ్ధభోజనేపి పత్రపుటకాదిభి గ్రాసపరిమాణం కృత్వైకగ్రాసపర్యాప్తం దుగ్ధమశ్నీయాత్ - ఏవం కర్తుమశక్యశ్చేత్కృచ్ఛ్ర ప్రతికృతిభూత ప్రాజాపత్యోక్తరీత్యాసాయంతు ద్వాదశగ్రాసాః - సంఖ్యయా

తానద్దుగ్ధం మ్పేయం - భోజనదినేషు గౌతమోక్తకృఛ్రాతికృఛ్రపక్షేషుశ
క్త్యాద్యపేక్షయావికల్పః ॥ ... ...

ఇతి కృఛ్రాతికృఛ్రలక్షణమ్.

అథ తప్తకృఛ్రమ్.

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ తప్తక్షీరఘృతాంబూనామేకైకం ప్రత్యహంపిబేత్,
ఏకరాత్రోపవాసశ్చ తప్తకృఛ్ర ఉదాహృతః॥ అథ పంచదిన చతుష్టయసా
ధ్యకృఛ్రః- మితాహారోయంత్వయమేవ మహాతప్తకృఛ్ర ఇత్యుక్తైస్తప్త
కృఛ్రస్తావద్విరాత్ర సాధ్యఇత్యుదీరితమ్ ॥ తప్తక్షీరఘృతాంబుభిస్సమస్తై
రేకం దినంవర్తేత, ఏకాహముపవాసఇతి - దివసద్వయసాధ్యత్వం తప్త
కృఛ్రస్యేతి ॥ మనుః ॥ తప్తకృఛ్రంభవేద్విప్రో జలక్షీరఘృతానిలాన్ । ప్ర
తిత్ర్యహంపిబేదుష్ణాన్సకృత్స్నాయీసమాహితః ॥ ప్రతిత్ర్యహం పిబే
దితి ॥ జలాదీన్ ప్రత్యేకంత్ర్యహంపిబేదిత్యర్థః ॥ అయంచ ద్వాదశరా
త్రసాధ్యఃకృఛ్రః- జలాదిపరిమాణమాహ పరాశరః ॥ అపాంపిబేత్తుత్రిప
లం ద్విపలంతుపయఃపిబేత్ । పలమేకం పిబేత్సర్పిః త్రిరాత్రంచోష్ణమా
రుతమితి॥ త్రిరాత్రముష్ణోదకస్య బాష్పంపిబేదిత్యర్థః ॥ త్రిరాత్రమితి పూ
ర్వత్రాన్వేతి- అత అపాంత్రిపలం త్రిరాత్రంపిబేదిత్యేవంయోజ్యమ్ ॥ ప్ర
కారాంతరేణాహ తప్తకృఛ్రంపరాశరః । షట్పలంతుపిబేదంభ స్త్రిపలం
తుపయఃపిబేత్ ॥ పలమేకంపిబేత్సర్పి స్తప్తకృఛ్రంవిధీయతే - అత్రజల
దికముష్ణమేవగ్రాహ్యమ్ ॥ ... ...

ఇతి తప్తకృఛ్రలక్షణమ్.

అథ సాంతపనమ్.

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ కుశోదకంతు త్రిపలం దధిమాత్రం శకృద్ఘృతమ్॥ ప్రాశ్యాపరేఽహ్న్యుపవసేత్కృచ్ఛ్రంసాంతపనంచరన్॥ ఇత్యపిపాఠః॥ మితాక్షరపాఠస్తు- గోమూత్రం గోమయంక్షీరం దధిసర్పిః కుశోదకమితి ॥ గోమూత్రాదీన్యేకీకృత్యాపిత్వాహారాంతర రహితస్సంపిబేత్ ॥ పరేద్యురుపవసేదితి ద్విదినవ్యాపి సాధ్యః కృచ్ఛ్రః-యాజ్ఞవల్క్యేనోక్తశ్లోకే గోమయాదీనాం పృథక్పృథక్షట్సుదినేషు ప్రాశనవిధానాదత్ర మిళితానామేకదినమేకప్రాశనంగమ్యతే ॥ పరాశరః ॥ గోమూత్రంగోమయంక్షీరం దధిసర్పిఃకుశోదకమ్ । నిర్దిష్టంపంచగవ్యంతు పవిత్రంకాయశోధనమితి॥ గోమూత్రంతామ్రవర్ణాయాః శ్వేతాయాశ్చైవగోమయమ్ । పయఃకాంచనవర్ణాయాః నీలాయాశ్చతథాదధి ॥ ఘృతంచ కృష్ణవర్ణాయాస్సర్వంకాపిలమేవవా। అలాభేసర్వవర్ణానాం పంచగవ్యేష్వయంవిధిః ॥ గోమూత్రేమాషకాస్త్వష్టౌ గోమయస్యతుషోడశ । క్షీరస్య ద్వాదశప్రోక్తా దధ్నస్తుదశకీర్తితాః ॥ గోమూత్రవద్ఘృతస్యాష్టౌ తదర్ధంతుకుశోదకం॥ గాయత్ర్యాదాయగోమూత్రం గంధద్వారేతిగోమయమ్ ॥ ఆప్యాయస్వేతిచక్షీరం దధిక్రావ్ణేతివైదధి। శుక్రమసీతిచత్వాజ్యం దేవస్యత్వాకుశోదకమ్। పంచగవ్యమృతాపూతం హోమయే దగ్నిసన్నిధౌ । సప్తపత్రాస్తు యేదర్భాశ్ఛిన్నాగ్రాస్తుశుకత్విషః ॥ ఏతైరుద్ధృత్యహోతవ్యం పంచగవ్యంయథావిధి । ఇరావతీదంవిష్ణుర్మానస్తోకేస్తు [illegible] ఋగ్భిశ్చైవహుతాత్స్యంహుతశేషంపిబేద్ద్విజః ॥ ప్రణవేనసమాలోడ్య ప్రణవేనాభిమంత్ర్యచ । ప్రణవేనసముద్ధృత్యపిబేత్తుప్రణవేనవై ॥ మధ్యమేనపలాశేన పద్మపత్రేణవాపిబేత్ । స్వర్ణేయం తామ్రపాత్రేణవా బ్రహ్మపాత్రేణవానివై॥ ప్రతిమాసంపౌర్ణమాస్యా మమావాస్యాంతథాపిబేత్। బ్రహ్మహత్యాదీ రేవ యేచాన్యేస్సినలాగతాః । బ్రహ్మకూర్చోదహేత్సర్వ యథాగ్నిస్తృ

ణమేవతు ॥ జాబాలిః । గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధిసర్పిః కుశోదకమ్ । ఏకైకం ప్రత్యహం పీత్వా త్వహోరాత్ర మభోజనమ్ ॥ కృచ్ఛ్రస్సాంతపనోనామ సర్వపాపప్రణాశనమితి ॥ ఏతజ్జాబాలినోక్తం సప్తాహసాధ్యసాంతపనమ్ ॥ ... ... *

ఇతి సాంతపనలక్షణమ్.

అథ యతిసాంతపనమ్.

శంఖః॥ ఏతదేవత్ర్యహాభ్యస్తం యతిసాంతపనం స్మృతమ్ ॥ ఏతదేవేత్యనేనమిశ్రితం పంచగవ్యం పరామృశ్యతె - తత్పంచగవ్యం దినత్రయమహోరాంతర మనపేక్షం పిబేదిత్యర్థః ॥ ... *

ఇతి యతిసాంతపనలక్షణమ్.

అథ మహాసాంతపనమ్.

పృథక్సాంతపనం ద్రవ్యైష్షడహస్సోపవాసకః । సప్తాహేనతుకృచ్ఛ్రోయం మహాసాంతపనస్స్మృతః॥ గోమూత్రంగోమయంక్షీరం దధిసర్పిఃకుశోదకానిసాంతపనద్రవ్యాణ్యేకైకస్మిన్దిన ఏకైకంపిబేత్ ॥ సప్తమదినముపవాసః- ఏతాని కుశోదకాది ప్రాశనాదీన్యాహారాంతరనివర్తకాని-ఏవమన్యత్రాపి ॥ యమః ॥ త్ర్యహంపిబేత్తుగోమూత్రం త్ర్యహంవైగోమయంపిబేత్ । త్ర్యహందధిత్ర్యహంసర్పిః త్ర్యహంక్షీరం తతఃపిబేత్ ॥ మహాసాంతపనం హ్యేతత్సర్వపాపప్రణాశనమ్ ॥ ఏతత్పంచదశాహసాధ్యం-జాబాలి॥ షణ్ణామేకైకమేతేషాం త్రిరాత్రముపయోజయేత్। త్ర్యహంచోపవసేదంత్యం మహాసాంతపనంవిదురితి॥ షణ్ణాంపూర్వోక్తగోమూత్రాదీనామయమేకవింశతిరాత్రిసాధ్యో మహాసాంతపనకృచ్ఛ్రః॥

ఇతి మహాసాంతపనలక్షణమ్.

అథపరాక లక్షణమ్.

యాజ్ఞవల్క్యః॥ ద్వాదశాహోపవాసేన పరాకఃపరికీర్తితమ్॥ ఇతి పరాకలక్షణమ్ ॥ ... ... *

అథయావకవ్రతమ్.

శఙ్ఖః ॥ గోపురీషాద్యవాన్నంచ మాసంనిత్యసమాహితః। వ్రతంతు యావకంకుర్యాత్సర్వపాపాపనుత్తయే ॥ గవేక్షణార్థంయవాన్దత్వా తదనంతరం గోమయమిశ్రితాన్ యవాన్ గృహీత్వాతైర్యవైశ్చరుమపక్త్వాతేనాన్నేనైకభక్తనక్తాని కుర్వన్మాసం నయేత్ ॥ ఏతద్యావకవ్రతమిత్యుచ్యతే ॥ పూర్వవదేవయవానాదాయ గోమూత్రపక్వం విధాయపూర్వవదేవ మాసవర్తనేన గోమూత్రయావకవ్రత మిత్యుచ్యతే ॥ అతఏవాహయోగయాజ్ఞవల్క్యః ॥ అత్యన్తైశ్చారయిత్వాగాం గోధూమాన్యవమిశ్రితాన్ । గోమయోత్థాంశ్చసంగృహ్య పిబేద్గోమూత్రయావకమితి ॥ ఇతియావకవ్రతమ్ ॥ తత్ర కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రే ॥ పయసాదివసానేకవింశతిమితియాజ్ఞవల్క్యోక్తప్రకారేణ మాసమేకగ్రాసమాత్రపయసావర్తనం పయోవ్రతమిత్యుచ్యతే ॥ యస్మిన్వ్రతేయేనద్రవ్యేణ శరీరవర్తనంక్రియతే- తద్వ్రతంతేనోపదిశ్యతే॥ అతఏవ మార్కండేయః ॥ పత్రైర్మతః పత్రకృచ్ఛ్రఃపుష్పైస్తత్కృచ్ఛ్రఉచ్యతే। మూలకృచ్ఛ్రఃస్మృతోమూలైస్తోయకృచ్ఛ్రోజలేనత్వితి ॥ ... ... *

ఇతి పయోవ్రతమ్.

అథ చాంద్రాయణమ్.

గౌతమః ॥ అథాతశ్చాంద్రాయణం తస్యోక్తవిధిః ॥ కృచ్ఛ్రఇతి॥ కృచ్ఛ్రేప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రేవిధియుక్తఇత్యర్థః ॥ తద్యథా ॥ తిష్ఠేదహారాత్రావాసీతాచ్ఛిద్రకామస్స్యాంవదేదనార్యైర్నసంభాషేత, రౌరవ

గోధాజనేన్యం ప్రయుంజీత। అనుపవనముదకోపస్పర్శనం ఆపో హిష్ఠే తిచతసృభిః పవిత్రవతీభిర్మార్జయేత్ । హిరణ్యవర్ణా ఇత్యష్టాభిరథో దకతర్పణమ్ ॥ నమో మహామాయాయ ఘోష్యతే తాపసాయ పునర్వసవే నమో మాజ్యాయ యామ్యాయ వసువిధాయ సర్వవిధాయ నమః ॥ పారాయ సుపారాయ మహాపారాయ పారయిష్ణవే నమో రుద్రాయ పశుపతయే మహాదేవాయ త్ర్యంబకాయైక చరాయాధిపతయే హరాయ శర్వాయేశానాయోగ్రాయ వజ్రిణే ఘృణినే కపర్దినే నమస్సూర్యాయాదిత్యాయ నమో నీలగ్రీవాయ శితికంఠాయ నమః - కృష్ణాయ పింగళాయ నమో జ్యేష్ఠాయ రుద్రాయోగ్రాయ హరికేశాయోర్ధ్వరేతసే నమస్సత్యాయ పావకాయ పావకవర్ణాయ కామాయ కామరూపిణే నమో దీప్తాయ దీప్తరూపిణే నమస్తీక్ష్ణాయ తీక్ష్ణరూపిణే నమస్సౌమ్యాయ పురుషాయ మహాపురుషాయ మధ్యపురుషాయోత్తమ పురుషాయ బ్రహ్మచారిణే నమశ్చంద్రలలాటాయ కృత్తివాససే నమ ఇత్యేతదేవాదిత్యోపస్థానమేతా ఏవాజ్యాహుతయ ఇతి- అస్యార్థః ॥ తిష్ఠేదహని రాత్రౌ వా సీతకృచ్ఛ్రకామ ఇతి-యస్తు ప్రాజాపత్యాదికృచ్ఛ్రద్వయాపనోద్యాత్ పాపమేకేనైవ కృచ్ఛ్రేణ విముక్తో భవిష్యామీత్యేవం కామయతే ॥ అయమహ్యన్యమహ్యం కర్మవిరుద్ధకాలేషు తిష్ఠన్ రాత్రావాసీత-తథా రౌరవ గోధాజనే సామనీ నిత్యం కర్మవిరోధికాలేషు ప్రయుంజీత పఠేత్- పునానస్సోమధారామిత్యస్యామృచి త్రుచత్వేన గీయమాన సామనీ రౌరవ గోధాజనే ఇత్యభిధీయేతే। అనుపవనముదకోపస్పర్శనమ్- సంధ్యాత్రయే స్నానం త్రిషవణస్నానమిత్యర్థః ॥ హిరణ్యవర్ణా మిత్యష్టాభిరపి మార్జనమేవైతచ్చ మార్జనం స్నానానంతరం - అథోదకతర్పణమ్॥ ఉదకతర్పణే చాత్ర జలమేవ తర్పణసాధనమితి గమ్యతే-తత్ర మంత్రాస్తు॥నమో మహామాయాయేత్యేవమాదయః కృత్తివాససే నమ ఇత్యేతదంతాః అత్ర సందర్భస్యావాంతరే సహస్రశోఽన్యే మంత్రాః తేచ నమశ్శబ్దో

భవతి ॥ తథా చైవ మన్త్రప్రయోగః- నమో మహాయమాయ ధూన్వ
తే తాపసాయ పునర్వసవే నమ ఇతి చ ఏవం నమో మాజ్యాయేత్యారభ్య
సర్వవిదాయ నమ ఇత్యేకో మన్త్రః- ఏవముత్తరత్రాపి ద్రష్టవ్యమ్ ॥ ఏతై
స్త్రయోదశమన్త్రైః స్తర్పణం కుర్యాత్ తతస్తైశ్చ తదేవాదిత్యోపస్థానమితి॥
ఏతదేవమన్త్ర జాతమాదిత్యోపస్థానసాధనమ్॥ కార్యకారణయోరభేదో
పచారః- తర్పణానన్తరమేతైరేవ మన్త్రైరాదిత్యోపస్థానం కుర్యాదిత్య
ర్థః ॥ ఏతా ఏవాజ్యాహుతయ ఇతి ॥ ఏతైరేవ మన్త్రైరాజ్యహోమః-
కర్తవ్య ఇత్యర్థః ॥ అయం చ హోమో లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య కార్యః-
ఏవం మాన్ధాత శ్చాన్ద్రాయణమిత్యస్యోక్తవిధిః- కృచ్ఛ్రేష్వనేన సాధా
రణ ధర్మమతిదిశ్య చాన్ద్రాయణే విశేషధర్మానాహ ॥ సాంతపనంచ
రేత్, శ్వోభూతాం పౌర్ణమాసీ ముపవసేదాప్యాయస్వ సంతే పయాంసి
నవో నవ ఇత్యేతాభి స్తర్పణమాజ్యహోమో హవిషశ్చానుమన్త్రణము
పస్థానం చన్ద్రమసో యద్దేవా దేవ హేళనమితి చ తసృభిర్జుహుయాద్దే
వకృతస్యేతి చాన్తే సమిద్భిరోం భూర్భువస్స్వస్తపస్సత్యం యశశ్శ్రీ
రూర్గిరోజః పురుషో ధర్మశ్శివ ఇత్యేతైర్గ్రాసానుమన్త్రణమ్ ॥ ప్రతిమం
త్రం నమస్స్వాహేతి వా సర్వాన్గ్రాసప్రమాణ మస్యాధికారేణ భైక్షసక్తు
యావక శాక పయోదధి ఘృత మూలోదకాని హవీంష్యుత్తరోత్తర ప్రశ
స్తాని॥ పౌర్ణమాస్యాం పంచదశ గ్రాసాన్ భుక్త్వైకాపచయేనాపరం పక్ష
మశ్నీయాదమావాస్యాయాముపోష్యైకోపచయేన పూర్వపక్షం విపరీత
మేకేషామేక చాన్ద్రాయణో మాస ఏతదాప్త్వా విపాపో విపాప్మా సర్వమే
నో హంతి- ద్వితీయమాప్త్వా దశ పూర్వాన్దశ పరానాత్మానంచ సంవత్సరం
పఙ్క్తించ పునాతి - సంవత్సరం చన్ద్రమసస్సలోకతా మాప్నోతీత్యర్థః॥
తదనంతరంచ రేత్- తపయతి పాపమితి తపనం తపస్సమంచ రేదితి పాఠే
వ్రతం చాన్ద్రాయణం తపనం వపనపూర్వకంచ రేత్- అయమర్థః ॥ య

దాప్రాయశ్చిత్తత్వేన చాంద్రాయణాచరణం తదావపనపూర్వకంచరే
దితి ॥ తేననిమిత్తమంతరేణ సుకృతార్థం చాంద్రాయణాచరణోపవా
సనంనాస్తీత్యుక్తంభవతి ॥ శ్వోభూతాం పౌర్ణమాసీముపవసేత్ - పౌ
ర్ణమాసీంగ్రాసోపక్రమ తిథింశ్వోభూతాం నిరీక్ష్యపూర్వతిథౌ చతుర్ద
శ్యాముపవసేదిత్యర్థః - ఆప్యాయస్వేత్యాభిర్నవోనవ ఇత్యేతైర్మం
త్రైస్తర్పణంకృత్వైతైరేవత్రిభిర్మంత్రైరాజ్యహోమం విధాయతతో
హవిరనుమంత్ర్యైతైరేవ మంత్రైః పశ్చాదేతైరేవ మంత్రైశ్చంద్రమస
ఉపస్థానం కుర్వీత తతో యద్దేవాదేవ హేళనమితిచతసృభి ర్దేవకృతస్యే
త్యనయా సమిద్భిరగ్నియ కాష్ఠోద్భవాభిర్జుహుయాత్ - కదాంతే పూ
ర్వోక్తస్థానే ॥ అథతత్తిథిసంఖ్యాకగ్రాసాన్ కృత్వాతానోంభూర్భువ
స్సువ ఇత్యాద్యభిమంత్రైరభిమంత్రయీత ॥ ఓంభూర్భువస్సువః మహః
జనః తపః సత్యం యశః శ్రీః- ఊర్క్ ఇట్ ఓజః పురుషః ధర్మః- శివః-
ఇతిమంత్రవిభాగః ॥ తత్రప్రతిమంత్రంమంత్రాంతే నమస్స్వాహేతివాప్ర
యుంజీత- ప్రణవాదిసువ పర్యంతానామప్యంతే నమస్స్వాహా యోగేపిన
చతుర్థీవిభక్తిశ్రవణమ్ ॥ మహరాదిషు చతుర్థీశ్రవణంభవత్యేవ - మ
హసేనమః- మహసేస్వాహా- ఇతివా ॥ ఏవమన్యత్రాపి జనాయ- తపసే-
సత్యాయ- యశసే- శ్రియై- ఊర్జే- ఓజసే- పురుషాయ- ధర్మాయ-
శివాయేతి ॥ గ్రాసప్రమాణమ్ ॥ ఆస్యవికారేణాస్యస్య ముఖస్యవ్యాదానే-
యావదన్నంముఖంప్రవిశతి తావదన్నం గ్రాసప్రమాణం భవతీత్యర్థః-
చతుర్దశ్యాముపోషితస్య పౌర్ణమాస్యాదిషు తిథిషు- గ్రాససంఖ్యానియ
మమాహ - పౌర్ణమాస్యాం పంచదశగ్రాసానిత్యాదినా ॥ పూర్వమిత్యం
తేన ॥ ఏతచ్చ పిపీలికామధ్యం చాంద్రాయణమ్ ॥ ...

అథయవమధ్యమ్.

విపరీతమేకేషామితి ॥ అస్మిన్యవమధ్యచాంద్రాయణే అమావాస్యా

యాముపవాసః- ప్రతిపదాదితిథిషు ఏకైకగ్రాసోపచయః - పౌర్ణమా
సీమభివ్యాప్యపునః కృష్ణపక్షాదితిథిష్వమావాస్యావధికాస్వేకైక గ్రాసా
పచయః ॥ అమావాస్యాయాముపవాసాదిక్రమః - అత్ర గ్రాసగ్రహణకా
లేచంద్రోదయః- అభిమంత్రణం మంత్రవికల్పాదయశ్చాగ్రే కృచ్ఛ్రసా
ధారణేతి కర్తవ్యతాకథనసమయే నిరూపయిష్యతే ॥ యాజ్ఞవల్క్యః॥
తిథివృద్ధ్యాచరేత్పిండాన్ శుక్లే శిఖ్యండసమ్మితాన్ । ఏకైకం హ్రాసయే
త్కృష్ణే పిండం చాంద్రాయణే చరేత్ ॥ ఇందుక్షయే న భుంజీత ఏష చాం
ద్రాయణో విధిః ॥ తిథివృద్ధ్యాప్రథమద్వితీయాది చంద్రకళాయుక్త ప్రతి
పద్ద్వితీయాది తిథివృద్ధ్యాచరేద్భక్షయేత్- శుక్లే- శుక్లపక్షే ॥ శిఖ్యండస
మ్మితాన్ మయూరాండప్రమాణాన్ । చాంద్రాయణమ్- హ్రాసవృద్ధిభ్యాం
చంద్రస్యాయనం చరణమివ చరణం యస్మిన్ కర్మణి తచ్చాంద్రాయణమ్॥

ఇతి పిపీలికామధ్యయవమధ్యచాంద్రాయణమ్.

అథ యతిచాంద్రాయణమ్.

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ యథాకథంచిత్పిండానాం చత్వారింశచ్ఛతద్వయమ్।
మాసేనైవోపభుంజీత చాంద్రాయణమథాపరమ్ ॥ పిండానాం చత్వా
రింశదధికం శతద్వయం మాసేనోపభుంజీత యథాకథంచిత్ ॥ అత్రా
యం క్రమః - దినేదినేఽష్టౌ గ్రాసాన్భుంజీత నక్తం చతురో దివా చ చతుర
ఇతి ॥ అథైకస్మిన్దినే చతురోఽపరస్మిన్ద్వాదశ ఏకైకరతాన్-ఉపోష్యాప
రస్మిన్షోడశ- యద్వా దినద్వయముపోష్య తృతీయదినే ద్వాత్రింశత్యా
దిప్రకారాణాం మధ్యే శక్త్యపేక్షయా భుంజీతేతి ॥ అథతిథ్యపేక్షయా
గ్రాసనియమో నాస్తి ॥ ఉపక్రమస్తు శుక్లకృష్ణప్రతిపదోరన్యత్ర యస్తునై
రంతర్యేణైవం షష్ఠ చాంద్రాయణానుష్ఠానం కరోతి ॥ తస్య తిథివృద్ధిహ్రాస
వశేన కదాచిద్ద్వితీయాదిష్వారంభో భవతి- తత్ర న దోషః- చంద్రమత్యా

నుసరణమంతరేణ త్రింశద్దినాత్మక సావనమాసానుష్ఠేయత్వాత్ అత్ర చాంద్రాయణ శబ్దోగౌణ స్తద్ధర్మ ప్రాప్త్యర్థః - కుండపాయినామయనేమాస అగ్నిహోత్రంజుహోతీతివత్ - అస్మింశ్చాంద్రాయణే పూర్వప్రక్రాంత మేకాదశ్యుపవాసాది దినముచ్యేత. తిథినియమమేవ గ్రాసనియమాత్ - యత్రతు తిథినియమేన గ్రాసనియమ స్తత్రతు పూర్వప్రక్రాంత ముపవాసాదిక మన్యేనకారయేత్ - ఏష్వపిప్రకారేషు కృచ్ఛ్రంమనునావిశేష సంజ్ఞాదర్శితా ॥ అష్టావష్టౌసమశ్నీయా త్పిండాన్మాధ్యందినేస్థితే । నియతాత్మాహవిష్యస్య ప్రతిచాంద్రాయణంచరన్ ॥ చతురఃప్రాతరశ్నీయాత్పిండాన్విప్రస్సమాహితః । చతురోస్తమితేసూర్యేశిశుచాంద్రాయణం చరేత్ ॥ యథాకథంచిత్పిండానాం తిస్రోశీతిస్సమాహితః । మాసేనాశ్నన్హవిష్యస్య చంద్రస్యైతిసలోకతామ్॥ ఇతి-త్రిం శ్రిన్పిండాం త్సమశ్నీయాన్నియతాత్మాసమాహితః । హవిష్యాన్నస్యవైయాస వ్యృషిచాంద్రాయణంస్మృతమితి ॥ ... ... ※

ఇతి యతిచాంద్రాయణమ్.

ఇతిశ్రీ పండిత పారిజాత కఠారిమల్లేత్యాదిబిరుద విరాజమాన శ్రీమదనభూపాల పుత్రస్య మాంధాతుర్నిబంధే మహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాకే సప్తమ స్తరంగః.

శ్రీరస్తు.

శ్రీగణాధిపతయే నమః.

కర్మవిపాకే — సప్తమస్తబకః.

అథ గోవధవ్రతమ్.

యాజ్ఞవల్క్యః। పంచగవ్యం పిబేద్గోఘ్నో మాసమాసీత సంయతః। గోష్ఠేశయో గోఽనుగామీ గోప్రదానేన శుద్ధ్యతి ॥ కృచ్ఛ్రం చైవాతికృచ్ఛ్రం చ చరేద్వాపి సమాహితః । దద్యాత్త్రిరాత్రం చోపోష్య వృషభైకాదశాస్తు గాః ॥ అత్ర వ్రతచతుష్టయం విహితం- ఆహారాంతర నిరపేక్షేణ పంచగవ్యం పిబన్ రాత్రౌ గోష్ఠేశయానః ప్రాతస్తాః పునర్గచ్ఛంతీరనుగచ్ఛన్ తిష్ఠంతీరనుతిష్ఠన్ ॥ అన్యైర్నియమైర్యుక్తో మాసమాసీత- తతో మాసాంతే గాం బ్రాహ్మణాయ దత్వా శుధ్యతీత్యేకం వ్రతమ్ ॥ పంచగవ్యాహార వ్యతిరేకేణ పూర్వోక్తధర్మయుతో మాసం ప్రాజాపత్యంచరేదితి ద్వితీయమ్॥ తేనైవ ప్రాజాపత్యస్థానే అతికృచ్ఛ్రం మాసంచరేదితి తృతీయమ్॥ త్రిరాత్రోపోష్యాసంకృత్వా ఏకం వృషభం దశగాశ్చ దద్యాదితి చతుర్థం॥ అత్రేయం వ్యవస్థా॥ అజ్ఞానతో జ్ఞాతమాత్ర బ్రాహ్మసంబంధి గోమాత్రవధే త్రిరాత్రం వోష్య వృషభమేకం దశగాశ్చేత్యేతత్॥ అజ్ఞానతః క్షత్రియ గోమాత్రవ్యాపాదనే- పంచగవ్యం పిబేద్గోఘ్నో మాసమాసీత సంయతః । గోష్ఠేశయో గోఽనుగామీ గోప్రదానేన శుద్ధ్యతీత్యేతత్ - అజ్ఞానతో వైశ్యసంబంధి గోమాత్రవ్యాపాదనే మాసమతికృచ్ఛ్రం కుర్యాత్ - అజ్ఞానతశ్శూద్రస్వామి గోమాత్రవ్యాపాదనే మాసం ప్రాజాపత్యం కుర్యాత్ - కామతస్తు త్రైవర్ణికస్యాకల్ప్యమ్ ॥ అథ మన్వాద్యుక్తాని వ్రతాని పూర్వోక్తేషు విషయేషు సమానాంతరే వా దేశకాలశక్త్యపేక్షయా వా యోజ్యాని- తాని వ్రతాని

మదనపారిజాతేస్మాభి స్సమ్యక్ప్రదర్శితాని । కర్మవిపాక పరిచ్ఛేదేపి స్నేషా మత్యాతోపయోగాభావాన్నాత్రప్రదర్శితాని ॥ ...

ఇతి గోవధవ్రతమ్.

అథ మాసోపవాసవ్రతమ్.

చింతామణౌ నారదః ॥ భగవన్ శ్రోతుమిచ్ఛామి వ్రతానాముత్తమ స్యచ । విధింమాసోపవాసస్యఫలంచాస్యయదీరితమ్ । యథావిధనరైః కార్య్యం వ్రతచర్యాయథావిధేత్ ॥ ఆరభ్యతేయథాపూర్వం సమాప్యంహి యథావిధి । యదావ్రతస్తుకర్తవ్య స్తాన్మద్బ్రూహి పితామహ ॥ వ్రత మేతత్సురశ్రేష్ఠవిస్తరేణమమానఘ ॥ బ్రహ్మా ॥ సాధునారదతత్త్వేతత్పృ ష్టంపరతపోధన । యాదృశ్యమితిమతాం శ్రేష్ఠతచ్ఛృణుష్వబ్రవీమితే ॥ పు రాణానాంచ యథావిష్ణు స్తపతాంచయథారవిః । మేరుశ్శిఖరిణాంయద్వ ద్వైనతేయస్సపక్షిణామ్ ॥ తీర్థానాంచయథాగంగా ప్రజానాంచయ థావణిక్ । శ్రేష్ఠస్సర్వవ్రతానాంతు తద్వన్మాసోపవాసనమ్ ॥ సర్వవ్రతే షుయత్పుణ్యం సర్వతీర్థావగాహనే । సర్వదానోద్భవంచాపిలభేన్మాసో పవాసకృత్ ॥ అగ్నిష్టోమాదిభిర్యజ్ఞైర్విపక్షైర్భూరిదక్షిణైః । నతత్పుణ్యమ వాప్నోతియన్మాసపరిలంఘనాత్ ॥ తేనతప్తంతపస్సర్వం కృతాసరావ్యేత్య స్వధా । యఃకరోతివిధానేన నరోమాసముపోషణమ్ ॥ ప్రవిశ్యవైష్ణవం యజ్ఞం తేనాభ్యర్చ్య జనార్దనః । గురోరాజ్ఞాం తతోలబ్ధ్వా కుర్యాన్మా సోపవాసనమ్ ॥ వైష్ణవానియథోక్తాని కృత్వాసర్వవ్రతానితు ॥ ద్వాద శ్యాదీనిపుణ్యాని తతోమాసముపావసేత్ ॥ అతికృచ్ఛ్రంపరాకంచ కృత్వా చాంద్రాయణంతతః । మాసోపవాసం కుర్వీత జ్ఞాత్వాదేహబలాబలమ్ వానప్రస్థో యతిర్వాపినారీవావిధవామునే । మాసోపవాసంకుర్వీతగురో ర్విప్రాజ్ఞయాతతః ॥ ఆశ్వినస్యామలేపక్షే ఏకాదశ్యాముపోషితః । వ్రీ

మేతన్తు గృహ్ణీయాద్యావత్త్రింశద్దినానితు ॥ వాసుదేవం సమభ్యర్చ్య కా
ర్తికే సకలే నరః ॥ మాసంచోపవసేద్యస్తు సముక్తిఫలభాగ్భవేత్ ॥ అచ్యు
తస్యాలయే భక్త్యా త్రికాలం కుసుమైశ్శుభైః। మాలతీందీవరైః పద్మైః కమ
లైస్తు సుగంధిభిః ॥ కుంకుమోశీరకర్పూరైర్లేపైర్వా ఘనచందనైః ॥ నైవే
ద్యధూపదీపాద్యైరర్చయేచ్చ జనార్దనమ్ । కర్మణా మనసా వాచా పూజ
యేద్గరుడధ్వజమ్ । కుర్యాన్న దన్తపవనం దృఢభక్తిర్జితేంద్రియః॥ నా
మ్నామేవ తథాలాపం విష్ణోర్గృహ్ణీయాదహర్నిశమ్ । భక్త్యా నిష్ఠోత్తమో వాపి
మృషావాదం వివర్జయేత్ ॥ సర్వసత్త్వదయాయుక్తశ్శాంతవృత్తిరహిం
సకః ॥ సుప్తో వాసనసంస్థో వా వాసుదేవం ప్రకీర్తయేత్ ॥ స్మృత్యాలోకన
గంధాదిస్వాదనం పరికీర్తనమ్ । అన్నస్య వర్జయేత్సర్వం గ్రాసానాం వా
భికాంక్షణమ్ ॥ గాత్రాభ్యంగం శిరోభ్యంగం తాంబూలం సవిలేపనమ్।
వ్రతస్థో వర్జయేత్సర్వం యచ్చాన్యత్ నిరాకృతమ్ ॥ న వ్రతస్థస్య గృహే
త్రిరంచిద్ద్వౌ కర్మస్థానం చాలయేత్ । దేవతా యత్ర నో తిష్ఠేన్న గృహస్థశ్చ
రేద్వ్రతమ్ ॥ కృత్వా మాసోపవాసం తు వ్రతం త్రింశద్దినేరితమ్। కృత్వా మా
సోపవాసం తు సంయతాత్మా జితేంద్రియః ॥ తతోర్చయేత్ వై పుణ్యాం ద్వా
దశ్యాం గరుడధ్వజమ్ ॥ పూజయేత్పుష్పమాల్యాది గంధధూపవిలేపనైః ॥
వస్త్రాలంకరణాద్యైశ్చ తోషయేదచ్యుతం నరః । స్నాపయేచ్చ హరిం దేవం
తీర్థచందనవారిణా ॥ వస్త్రదానాదిభిశ్చైవ భోజయేత్తు ద్విజోత్తమాన్।
దద్యాచ్చ దక్షిణాం తేభ్యః ప్రణిపత్య క్షమాపయేత్ ॥ విప్రాన్ క్షమాపయి
త్వా తు విసృజ్యాభ్యర్చ్య పూజ్య చ । ఏవం విత్తానుసారేణ భక్తియుక్తేన శ
క్తితః ॥ ఏవం మాసోపవాసం తు కృత్వాభ్యర్చ్య జనార్దనమ్ । భోజయి
త్వా ద్విజాంశ్చైవ విష్ణులోకే మహీయతే ॥ ఏవం మాసోపవాసాని సమ్య
క్కృత్వా త్రయోదశ। నిర్వాపయేత్తతస్స్నాత్వా విధినా యేన తచ్ఛృణు॥
కారయేద్వైష్ణవం యజ్ఞమేకాదశ్యాముపోషితః। పూజయిత్వా తు దేవేశ

మాచార్యానుజ్ఞయాహరిమ్॥ విశుద్ధకులచారిత్రాన్ విష్ణుపూజనతత్పరాన్।
పూజయిత్వా ద్విజాంత్సమ్యగ్భోజయిత్వా త్రయోదశ॥ తావంతి వస్త్ర
యుగ్మాని భోజనాచ్ఛాదనానిచ॥ యోగపట్టాని శుభ్రాణి బ్రహ్మసూత్రా
ణి చైవహి॥ దద్యాదేషాంద్విజాతిభ్యః పూజయిత్వా ప్రణమ్యచ। తతోను
కల్పయేచ్ఛయ్యాం శస్తాస్తరణసంస్కృతామ్॥ స్వాచ్ఛాదనాం శుభాం శ్రే
ష్ఠాం సోపధానామలంకృతామ్। కారయిత్వాత్మనో మూర్తిం కాంచనీం
తు స్వశక్తితః॥ న్యసేత్తస్యాం తు శయ్యాయామర్చయిత్వా స్రగాదిభిః।
ఆసనం పాదుకే ఛత్రం వస్త్రయుగ్మముపానహౌ॥ పవిత్రాణిచ పుష్పాణి
శయ్యాయాముపకల్పయేత్। ఏవం శయ్యాం తు సంకల్ప్య ప్రణిపత్య చ తాన్
ద్విజాన్॥ ప్రార్థయేచ్చానుమోదార్థం విష్ణులోకం వ్రజామ్యహమ్।
ఏవమభ్యర్చితా విప్రా వదేయుర్వ్రతినం తదా॥ వ్రజ వ్రజ నరశ్రేష్ఠ విష్ణో
స్థానమనామయమ్। విమానం వైష్ణవం దివ్యం సశయ్యం పరికల్పితమ్॥ తేన
విష్ణుపదం యాహి సదానందమనామయమ్। తతో విసర్జయేద్విప్రాన్ ప్రణి
పత్యానుగమ్యచ॥ తతస్తు పూజయేద్భక్త్యా గురుం జ్ఞానప్ర
దాయకమ్। ప్రణమ్య శిరసా శాంతో గురవే ప్రతిపాద
యేత్। కృత్వా మాసోపవాసాంశ్చ నిర్వాప్య విధివన్మునే। కులానాం
శతముద్ధృత్య విష్ణులోకం వ్రజేన్నరః॥ యస్మిన్ జాతో మహాపుణ్యే
కులే మాసోపవాసకృత్। సర్వపాపవినిర్ముక్తో విష్ణులోకే మహీయతే॥
నరో మాసోపవాసానాం కర్తా పుణ్యపరాంపరః। పితృమాతృకులాభ్యాం
చ సమం విష్ణుపదం వ్రజేత్॥ నారదః॥ సుదుష్కరమిదం దేవ మూర్ఛాగ్లా
నికరం పరమ్। ప్రకర్తుం మాసోపవాసశ్చ భక్తిం జనయతేచ్యుతే॥ పీడితస్య
భృశం దేవ ముమూర్షోర్వ్రతినస్తథా। త్యాగో వానుగ్రహో వాథ కిన్ను కా
ర్యం పితామహ॥ బ్రహ్మా॥ వ్రతస్థం కశ్మలం దృష్ట్వా ముమూర్షుం వా తపో
ధనమ్। దృష్ట్వా తు బ్రాహ్మణస్తస్య కుర్యాత్సమ్యగనుగ్రహమ్॥ అమృతం

పాయయేత్క్షీరమిచ్ఛమానంసకృన్నిశి । యథేహావినియుజ్యేత పాలయేన్న
హితద్వ్రతమ్॥ అతిమూర్ఛాన్వితంక్షిప్రం ముమూర్షుంక్షుత్ప్రపీడితమ్॥
పాయయిత్వాఘృతంక్షీరం రక్షేద్దత్వాఫలానిచ ॥ అహోరాత్రంవ్రతస్థం
చయోనిత్యంపరిపాలయేత్ । పయోమూలం ఫలందత్వా విష్ణులోకంప్ర
జేతసః ॥ ఏవంమాసోపవాసస్థ మారూఢంప్రాణసంశయే । అవ్రతఘ్నాగు
ణైర్విప్రైర్వైద్యపరిష్పృష్టాద్బ్రాహ్మణాజ్ఞయా। నైతేవ్రతం వినిఘ్నంతిహవిర్వి
ప్రానుమోదితమ్ । క్షీరౌషధేగురోరాజ్ఞా అపోమూలఫలాదికమ్ ॥ ఏవం
కృత్వాభిరక్షేత్సగుడంపాయసంతథా । పాయయేద్రక్షితోయస్మాత్సమా
ప్నోతిపునర్వ్రతమ్ ॥ అథవిష్ణుర్వ్రతంవిష్ణుర్దాతావిష్ణుర్వ్రతీతథా । స
ర్వంవిష్ణుమయంజ్ఞాత్వా వ్రతస్థంక్షీరముద్ధరేత్ ॥ యదాముమూర్షుర్ని
శ్చేష్టఃపతత్యేవచమూర్ఛితః । తదాసముద్ధరేత్క్షీరమిచ్ఛంతం ప్రముఖేస్థి
తమ్ ॥ పరిపాల్య వ్రతీదేహం వ్రతశేషం సమాచరేత్ । యథోక్తద్విగు
ణంతస్యఫలంవిప్రముఖోదితమ్ ॥ ఇంద్రియార్థాంశ్చసంత్యజ్య సదైవవి
మలామతిః । పరితోషయతేవిష్ణుం సోపవాసోజితాత్మవాన్ ॥ కింతస్యబ
హుభిస్తీర్థైః స్నానహోమపయోవ్రతైః । యేనేంద్రియగుణోఘోరో
నిర్జితోధృష్టచేతసా ॥ జితేంద్రియస్సదాశాంతస్సర్వభూత హితేరతః।
వాసుదేవపరోనిత్యంసక్లేశంకర్తుమర్హతి ॥ కృత్వానూనంయథోక్తంతు
వైష్ణవంపురుషోత్తమః । విష్ణులోకమవాప్నోతి పునరావర్తిదుర్లభమ్॥
యేస్మరంతిసదావిష్ణుంవిశుద్ధేనాంతరాత్మనా । తేప్రయాంతి భయంత్య
క్త్వావిష్ణులోకమనామయమ్ ॥ ప్రభాతేవార్ధరాత్రేవా మధ్యాహ్నేది
వసక్షయే ॥ అచ్యుతంయేతుకీర్త్యంతే తేతరంతిభవార్ణవమ్ ॥ ఆనందితో
థదుఃఖార్తః క్రుద్ధశ్శాంతోథవాహరిమ్ । యోనాకీర్తయతేభక్త్యాసగ
చ్ఛేద్వైష్ణవంపురమ్ ॥ గర్భజన్మజరారోగదుఃఖసంసారబంధనైః । ని
వార్యతే నరోనిత్యం వాసుదేవ మనుస్మరన్ ॥ స్థాపరేజంగమేచాథస్థా

తేష్వాత్మా శుభాశుభే । విష్ణుం పశ్యతి సర్వత్ర యస్స విష్ణుస్స్వయంనరః ॥

ఇతి విష్ణురహస్యోక్తమాసోపవాసవ్రతమ్.

అథ కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణసాధారణ్యేతికర్తవ్యతా.

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ కుర్యాత్త్రిషవణస్నాయీ కృచ్ఛ్రం చాంద్రాయణంతథా । పవిత్రాణిజపేత్పిండాన్గాయత్ర్యాచాభిమంత్రయేత్ ॥ త్రిషవణస్నానంతత్రకృచ్ఛ్రవ్యతిరేకేణ ॥ తప్తకృచ్ఛ్రేతు మనునా సకృత్స్నాయీసమాహితః॥ ఇతివిశేషాభిధానాత్- పవిత్రాణియూక్తాని అఘమర్షణం దేవకృత శుద్ధవత్యః తరత్సమందీరిత్యాది వసిష్ఠాదిప్రదర్శితాని ఋగ్యజుస్సామసు వ్యవస్థితాని యథాశాఖంజపేత్ ॥ అవిరుద్ధేషుకాలేషు పిండాన్గ్రాసాన్ప్రత్యేకం గాయత్ర్యాభిమంత్రయేత్ - గ్రాసానుమంత్రణే గాయత్రీమోంభూరిత్యాదిభిర్మంత్రైస్సహ గాయత్ర్యావికల్పః- ఏవంయమాదిష్వప్యేకకార్యాణాం మంత్రాణాంవికల్పః-భిన్నకార్యాణాం సముచ్చయఇతివివేకః॥ మనుః॥ మహావ్యాహృతిభిర్హోమఃకర్తవ్యస్స్వయమన్వహమ్ । అహింసాసత్యమక్రోధమార్జవంచసమాచరేత్ ॥ త్రిరహ్నస్త్రిర్నిశాయాంతు సవాసాజలమావిశేత్ । స్త్రీశూద్రపతితాంశ్చైవనాభిభాషేతకర్హిచిత్ । శయ్యాసనాభ్యాంవిహరన్నశక్తోయశ్శయీతవా॥ బ్రహ్మచారీవ్రతస్థోవాగురుదేవద్విజార్చకః । సావిత్రీంచజపేన్నిత్యంపవిత్రాణిచశక్తితః॥ సర్వేష్వేవవ్రతేష్వేవం ప్రాయశ్చిత్తార్థమాదృతఇతి॥ త్రిరహ్నిత్యాది ॥ దినారాత్రౌత్రిరితియదత్ర షట్సవనేషుస్నానంతచ్ఛక్తవిషయం - ఏవంన్యూనాధిక స్నానాన్యన్యాని శక్త్యాపేక్షయాయోజ్యాని- జాబాలిః ॥ ఆరంభేసర్వకృచ్ఛ్రాణాం సమాప్తౌవా విశేషతః । ఆజ్యేనైవహిశాలాగ్నౌజుహుయాద్వ్యాహృతీఃపృథక్ ॥ శ్రాద్ధంకుర్యాద్ఘృతాగ్నౌచ గోహిరణ్యాదిదక్షిణా । స్త్రీణాంహోమోనదాతవ్యః పంచగవ్యంత

స్త్రైవచ ॥ పరాశరః ॥ స్త్రీశూద్రాణాం విశుద్ధ్యర్థం ప్రాజాపత్యం సమా
చరేత్ । పఞ్చగవ్యం చ కుర్వీత స్నాత్వా పీత్వా శుచిర్భవేత్ ॥ స్త్రీశూద్ర
యోః పఞ్చగవ్యస్య విహిత ప్రసిద్ధత్వాద్వికల్పః జాబాలేన తు శాలాగ్నౌ
హోమం విధాయ స్త్రీణాం హోమో న దాతవ్య ఇతి నిషేధాత్ - గృహ్యాగ్ని
ష్వేవ హోమనిషేధః - అథ స్త్రీశూద్రయోరపి బ్రాహ్మణద్వారా లౌకికా
గ్నౌ భవత్యేవ ॥ అయం చ హోమోఽఙ్గహోమః ॥ స చ కృచ్ఛ్రప్రత్యా
మ్నాయభూత ప్రధానహోమః ॥ ఆరంభే సర్వకృచ్ఛ్రాణాం సమాప్తౌ చ
విశేషతః । ఆజ్యేనైవ హి శాలాగ్నౌ జుహుయాద్వ్యాహృతీః పృథగితి ॥ జా
బాలేన విశేషాభిధానాత్ - కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయ భూతయోస్తు ప్రధా
నభూతయోర్జపహోమయోః స్త్రీశూద్రయోర్నాధికారః ॥ తథాచాఙ్గి
రాః ॥ తస్మాచ్ఛూద్రం సమాసాద్య సదా ధర్మపథే స్థితమ్ । ప్రాయశ్చిత్తం
ప్రదాతవ్యం జపహోమవివర్జితమ్ ॥ శూద్రశబ్దస్స్త్ర్యుపలక్షణార్థః - త
థా సమానధర్మత్వాత్ ॥ వైశంపాయనః ॥ స్నానం ద్వికాలమేవ స్యాత్ త్రికా
లం స్యాద్ద్విజన్మనామ్ ॥ శఙ్ఖః ॥ ఏకవాసా ఆర్ద్రవాసా లఘ్వాశీ స్థణ్డిలే
శయ ఇతి ॥ హారీతః ॥ స్నాత్వాఘమర్షణం జలే జపిత్వా ధౌతం చాహతం
వాసః పరిధాయ సౌమ్యాన్యాదిత్యముపతిష్ఠేతేతి ॥ షట్త్రింశన్మతే ॥
జపహోమాదియత్కించిత్కృచ్ఛ్రోక్తం సంభవేదిహ । సర్వం వ్యాహృ
తిభిః కుర్యాద్గాయత్ర్యా ప్రణవేన చేతి ॥ శఙ్ఖః ॥ ఏకవారం చరేద్భైక్షం
స్నాత్వా వాసో న పీడయేత్ । గాయత్ర్యా దశసాహస్రమాహ్నికం జప
ముచ్యతే ॥ బోధాయనః ॥ అహతం వాసో వసీత - సావిత్రీం వ్యాహృతీ
శ్చైవ జపేదష్టసహస్రికమ్ । ఓంకారమాదితః కృత్వా రూపేరూపే చ శాం
తతః ॥ భూమావీరాసనే యుక్తః కుర్యాజ్జప్యసుసంగతః । ఆసీనశ్శల్యవిద్ధో
వా పిబేద్గవ్యం పయస్సకృత్ ॥ గవ్యస్య పయసోఽలాభే గవ్యమేన భవేద్దధి । ద
ధ్నోఽలాభే భవేత్తక్రం తక్రాలాభే తు యావకమ్ । ఏవమన్యతమేనాయ త్తదుప

పద్భ్యాంతప్పిబేత్ ॥ శల్యవిద్ధా వేతి ॥ వాశబ్ద ఉపమార్థే - శల్యవిద్ధ ఇవని
ష్ణః పయః పిబేదిత్యర్థః - యమః ॥ అఙ్గుల్యగ్రస్థితం పిండం గాయత్ర్యా
చాభిమన్త్రితమ్ । ప్రాశ్యాచమ్య పునః కుర్యాదస్యాస్యాప్యభిమన్త్రణమ్ ॥
యే తు ప్రాణాగ్నిహోత్రేతి కారిణస్తేషామాపోశనకర్మానన్తరం ప్రాణా
హుతయో౽పి పఞ్చభిర్గ్రాసైర్భవన్తి - తత్ర చ పూర్వోక్తప్రణవగాయత్ర్యా
ద్యన్యతమమన్త్రైర్గ్రాసానభిమన్త్ర్య ప్రాణాయ స్వాహేత్యాదిభిర్మ
న్త్రైః ప్రాణాగ్నిహోమః కార్యః ॥ యదా త్వేకద్విత్రిచతురో వా గ్రాసా
స్తత్ర బోధాయనోక్తో విశేషో గ్రాహ్యః ॥ తద్యథా ప్రాణాపానవ్యానో
దానసమానా యేతి పఞ్చమం - యదా చత్వారస్తదా ద్వాభ్యాం ప్రథమం
తతస్తద్ద్వాభ్యాం ద్వితీయమ్ - యదా త్వేకస్తథా సర్వైరేవ తం గ్రసేదితి ॥
చాన్ద్రాయణచరుం శ్రపయిత్వా౽నవో నవ ఇతి హుత్వా జ్యోత్స్నాఖ్యాయాం
చరుశేషాత్పిండాన్ సావిత్ర్యాభిమన్త్రితాన్ సశ్నీయాదితి ॥ జ్యోత్స్నా-
శబ్దేన చన్ద్రోపగమో లక్ష్యతే ॥ నాత్ర రాత్రావపి భోజనదోషో౽స్తి - ఆ
ర్ద్రామలకమాత్రాస్తు గ్రాసా ఇన్ద్రవ్రతే స్మృతాః । తత్రైవా హుతయ
స్తత్ర శౌచార్థం చైవ స్మృతిరా ॥ ... ... *

ఇతి కృచ్ఛ్రచాన్ద్రాయణసాధారణేతికర్తవ్యతా.

అథ కృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః.

తత్ర పూర్వోక్తరీత్యా ద్వాదశదినాని ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రం చరేత్ - తదశక్తో ధేనుమేకాం దద్యాత్ ॥ తదభావే నిష్కం దద్యాత్ - నిష్కలక్షణ స్తు పరిమాణప్రకరణే౽భ్యధాయి ॥ అథవా దేశకాలోచితం గోమూల్యం దేయం- తత్రాప్యశక్తౌ తదర్ధం పాదం వా దద్యాత్ ॥ తథా చ మితాక్షరా యామ్ ॥ గవామభావే నిష్కం వా తదర్ధం పాదమేవ వా ॥ తథా ప్రాజా పత్యకృచ్ఛ్రే యాశక్తో ధేనుం దద్యాద్ద్విజోత్తమః । ధేనోరభావే దాతవ్యం మూ

ల్యంతుల్యం నసంశయః, ఇతి॥ పరాశరః ॥ కృచ్ఛ్రాప్రియుతంతుగాయత్ర్యా ఉదవాస స్తథైవచ। ధేనుప్రదానంవిప్రాయ సమమేత చ్చతుష్టయమ్॥ కృచ్ఛ్రః ప్రాజాపత్యః॥ అయుతంతుగాయత్ర్యాః, ఉదవాసః ఉదకవాసః- సచాహోరాత్రం- మితాక్షరాయామ్॥ కృచ్ఛ్రోదప్యయుతంచైవ ప్రాణాయామశతద్వయమ్। తిలహోమ సహస్రంతు వేదపారాయణంతథా॥ సమృద్ధధాన్యేన ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయత్వేన ద్వాదశసు దినేషు ప్రతిదినం పంచపంచ విప్రాభోజనీయాః ॥ తేచమిళిత్వా షష్టిర్భవతి ॥ తథామితాక్షరాయామ్ ॥ కృచ్ఛ్రేపంచాతికృచ్ఛ్రే త్రిగుణమహరహస్త్రింశదేవంతృతీయే చత్వారింశచ్ఛతేప్తే త్రిగుణసగుణితావింశతిస్స్యాత్పరాకే ॥ కృచ్ఛ్రేసాంతాపనాఖ్యేభవతి షడధికావింశతిస్సైవ హీనాచాభ్యాం చాంద్రాయణేస్యాత్తపసికృశబలోభోజయేద్విప్రముఖ్యాన్॥ అత్ర కృచ్ఛ్రేహరహః పంచేత్యస్వయః-అహరహఇతి ప్రత్యేకంసంబధ్యతే॥ అల్పధాన్యస్తు ద్వాదశవిప్రాన్భోజయేత్- తథా చతుర్వింశతిమతే ॥ విప్రాద్వాదశవాభోజ్యాః పావకేష్టిస్తథైవచ । అథవాపావనేకేచిత్స్నానా న్యాహుర్మనీషిణః । అత్రచప్రతిదినం ద్వాదశద్వాదశారుద్ధావశ్చైవ పుణ్యతీర్థే విధ్యుక్తప్రకారేణస్నాత్వా తపంగానుష్ఠానం విధాయ కేశాన్ సంశోషయేత్- ఏవం ద్వాదశస్నానాని ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః ॥ తథాచపరాశరః ॥ కృచ్ఛ్రోదేవ్యయుతంచైవ ప్రాణాయామశతద్వయమ్ ॥ పుణ్యతీర్థేనాద్రశిరస్స్నానంఇతి ॥ అనాద్రం శిరో యస్యా సావనాద్రశిరాః ॥ అనాద్రశిరస్స్నానమ్ ॥ ... ❋

ఇతిప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః.

అథాతికృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయాః.

తత్రాతికృచ్ఛ్రకరణాశక్తౌ యాజ్ఞవల్క్యోక్తపాణిపూరణాన్నభోజనం
యుక్తాతికృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయత్వేన ధేనుద్వయం దద్యాత్ - తథాచ షట్త్రిం
శన్మతే ॥ పరాకతప్తాతికృచ్ఛ్రేషు తిస్రస్తిస్రస్తు గాః స్మృతా ఇతి ॥ గవామభావే
తావంతో నిష్కాస్తావంతి గోమూల్యాని వా దేయాని - నిష్కాభావే తద
ర్ధం పాదం వా దద్యాత్ - అథవా యావంతో ధేనవస్తావంతి గాయత్రీ జపా
నామయుతాని తావన్త ఉపవాసా వా పూర్వోక్తాః కార్యాః॥ ఉత తావంతి
ప్రాణాయామశతద్వయాని తావంతి వా హోమసహస్రాణి - అపి తావంతి
హోమసహస్రాణి - అపి తావంతి వేదపారాయణాని భవంతి॥ అథవా యా
వంత్యో ధేనవస్తావంతోఽన్నకృచ్ఛ్రా భవంతి - అతోఽల్పధనేన ధేనుర్యథాసం
ఖ్యా ద్వాదశ విప్రాస్తథా భోజనీయాః - ప్రతిదినం ద్వాదశదినేష్విత్య
ర్థః- అత్ర చ మిళిత్వా శీత్యుత్తరశతం బ్రాహ్మణా భవంతి ॥ అథవా యా
వత్యో ధేనవస్తావత్సంఖ్యయా స్నానం ద్వాదశ ద్వాదశ కర్తవ్యప్రత్యా
మ్నాయాః ॥ అత్ర చ స్నానప్రకారః ॥ ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయ
ప్రకరణే దర్శితః॥ ఇత్యతికృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రస్య విహితత్వాత్ - కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్ర
కరణాశక్తౌ తిస్రో ధేనవో దాతవ్యాః - తదభావే నిష్కత్రయం సార్ధనిష్కో
వా దేయః - అథవా గాయత్ర్యయుతజపః ఉపవాసానపి త్రీణి ప్రా
ణాయామశతద్వయాని వా తిలహోమసహస్రత్రయాణి వా త్రీణి వేదపా
రాయణాని వా కర్తవ్యాని॥ అథవా సమృద్ధధాన్యేనాహరహస్త్రింశత్సం
ఖ్యాకా బ్రాహ్మణా భోజనీయాః - తథా చతుర్వింశతిమతే ॥ కృచ్ఛ్రే పంచా
తికృచ్ఛ్రే త్రిగుణమహరహస్త్రింశదేవం తృతీయే ఇతి॥ తృతీయే కృచ్ఛ్రాతి
కృచ్ఛ్రే ॥ అహరహస్త్రింశద్బ్రాహ్మణా భోజనీయా ఇత్యర్థః ॥ ఏతచ్చ
త్రింశద్బ్రాహ్మణభోజనం ద్వాదశసు దినేషు ప్రతిదినం కర్తవ్యమ్ ॥ మిళి
త్వా షష్ట్యుత్తరత్రిశతం బ్రాహ్మణా భవంతి ॥ అసమృద్ధధాన్యశ్చేత్తదా తే

నత్రిగుణితా ద్వాదశ బ్రాహ్మణాభోజనీయాః- తేచమిళిత్వా షట్త్రింశత్॥
స్నానప్రత్యామ్నాయాస్తు ప్రాజాపత్య ప్రత్యామ్నాయ ప్రకరణోక్తరీ
త్యాయావంత్యో గావస్తావత్సంఖ్యాయాజ్ఞేయాః॥ ... *

ఇతికృఛ్రాతికృఛ్ర ప్రత్యామ్నాయాః.

అథ తప్తకృఛ్ర ప్రత్యామ్నాయాః.

తద్వద్ద్వాదశాహసాధ్యేతప్తకృఛ్రప్రత్యామ్నాయత్వేనతిస్రోగావో
దేయాః-పరాక తప్తాతికృఛ్రత్వేకాధేనుః-త్ర్యహసాధ్యేతు నిష్కార్ధం
దేయం- గవామభావే నిష్కార్ధం వేత్యాదికా అన్యేప్రత్యామ్నాయాః కృ
ఛ్రాతికృఛ్ర ప్రత్యామ్నాయ ప్రకరణోక్తరీత్యావిజ్ఞేయాః - సమృద్ధధా
న్యస్యాయంవిశేషః॥ ద్వాదశసుదినేషు ప్రతిదినంచత్వారింశ చ్చత్వారిం
శమతే॥ కృఛ్రేపంచాతికృఛ్రేత్రిగుణ మహరహస్త్రింశదేవం తృతీయేచ
త్వారింశచ్చతప్తే ఇతి-తదేత తప్తకృఛ్రేऽహరహశ్చత్వారింశదిత్యన్వయః॥

ఇతి తప్తకృఛ్రప్రత్యామ్నాయాః.

అథసాంతపనయతిసాంతపన ప్రత్యామ్నాయాః.

తత్రసప్తదశాహసాధ్యస్య సాంతపనస్య సార్ధప్రాజాపత్యస్థానేవి
హితత్వా దేకాధేనుర్నిష్కార్ధంవా దేయమ్॥ తథాషట్త్రింశన్మతే॥ పరా
కతప్తాతికృఛ్రస్థానే కృఛ్రత్రయంచరేత్॥ సాంతపనస్య చాత్యర్థమశకౌ,
ప్రతమాచరేదితి॥ దినద్వయసాంతపనే నిష్కార్ధందేయం- దినత్రయసా
ధ్యే యతిసాంతపనాఖ్యే ధేనుమేకాందద్యాత్ అనయైవరీత్యా గాయత్రీ
జపాదిరూప ప్రత్యామ్నాయేష్వపి పరిమాణంకల్ప్యమ్॥ యత్రైకాధే
నుర్నిష్కార్ధంచదేయం భవతి- తత్రగాయత్ర్యా అయుతజపో ధేనుమే

కాంచదద్యాత్ ॥ ధేనుస్థానే పంచసహస్రాణిగాయత్ర్యాదయః కర్తవ్యాః, ప్రత్యామ్నాయభేదస్తు ప్రాజాపత్యప్రకరణే ద్రష్టవ్యః ॥ ...

ఇతి సాంతపన యతిసాంతపనప్రత్యామ్నాయాః.

అథ మహాసాంతపనప్రత్యామ్నాయాః.

తత్రైకవింశతిదినసాధ్యే మహాసాంతపనే ప్రత్యామ్నాయత్వేన తిస్రో ధేనవోర్ధనిష్కం చ దద్యాత్ ॥ పంచదశదిన సాధ్యేతు ధేనుద్వయం నిష్కార్ధంచ దేయం- సప్తాహసాధ్యేతు ఏకాధేనుర్నిష్కార్ధంచ దేయమ్ । ఏతత్కల్పనాయాం మూలం షడుపవాసతుల్య ప్రాజాపత్య ప్రత్యామ్నాయత్వేన ధేనువిధానమ్ - సప్తాహసాధ్యేతు సాంతపనేనిష్కార్ధసహిత ధేనుదానమూలం సాంతపనప్రకరణేదర్శితమ్ ॥ సాంతపనస్య చాద్యర్ధమితి॥ అనయాదిశా గాయత్రీ జపాదిరూప ప్రత్యామ్నాయ ప్రకరణే ద్రష్టవ్యాః॥

ఇతి మహాసాంతపనప్రత్యామ్నాయాః.

అథ పరాకప్రత్యామ్నాయాః.

చతుర్వింశతిమతే ॥ పరాకతప్తకృచ్ఛ్రాణాంస్థానేకృచ్ఛ్రద్వయంచరేత్ । జపహోమాదికంవాపికల్పయేత్తుల్యకల్పనాత్, ఇతి॥ కృచ్ఛ్రత్రయస్థానీయత్వాత్పరాకస్యపరాకకరణాశక్తౌతిస్రోధేనవోదేయాః - తథాగాయత్రీజపాది ప్రత్యామ్నాయా అపిత్రిగుణాఃకర్తవ్యాః ॥ తేచ ప్రాజాపత్యప్రత్యామ్నాయ ప్రకరణేప్రాక్ప్రదర్శితాః॥

ఇతి పరాకప్రత్యామ్నాయః.

అథ యావకవ్రత, గోమూత్ర యావకవ్రత, పయోవ్రతానాం ప్రత్యామ్నాయాః.

తత్ర యావకవ్రతేపయోవ్రతేచ ప్రత్యామ్నాయత్వేన పంచధేనవో దేయాః ॥ షడుపవాసాః ॥ పృథక్ప్రాజాపత్యస్థానమితి పంచషట్కా- భవంతీతి కృత్వా యథాయావకవ్రతే ప్రతిదిన యావకవ్రతం ప్రతిదినం యావకంయుజ్యతే- తథాపి పూర్వోక్తయావక భోజనస్యాత్యంత క్లేశ సాధనత్వాదుపవాసతుల్యత్వం భవత్యేవ॥ పయోవ్రతేతు పయసిపానే క్లేశాభావేప్యేకగ్రాసమాత్ర పర్యాప్తస్యైవ పయసఃపానముపవాస కత్వమ్, గోమూత్రయావకవ్రతేతు క్లేశాధిక్యాత్ప్రత్యామ్నాయత్వేన షడ్ధేనవో దాతవ్యాః- ఏవం గాయత్రీజపాది ప్రత్యామ్నాయాఅపి కల్పనీయాః-తేచప్రాక్ప్రాజాపత్యప్రత్యామ్నాయ ప్రకరణేదర్శితాః॥

ఇతి యావకగోమూత్రయావకపయోవ్రతానాం ప్రత్యామ్నాయాః,

అథ చాంద్రాయణ ప్రత్యామ్నాయాః.

తత్రచ సమృద్ధనేనచాంద్రాయణప్రత్యామ్నాయత్వేన అష్టౌగావో దేయాః। తథాచతుర్వింశతిమతే ॥ అష్టౌచాంద్రాయణే దేయాగప్రత్యామ్నాయవిధౌసదా,ఇతి॥తథా పిపీలికామధ్యయవమధ్యచాంద్రాయణయో గౌతమాద్యుక్తాఽధికేతికర్తవ్యాసహితయోరష్టౌచాంద్రాయణే దేయా ఇత్యేతత్యోజ్యమ్ ॥ అల్పధనేనతు తిస్రోగావో దేయాః ॥ తథాచ పరాశరనిబంధే ॥ ప్రాజాపత్యేతుగామేకాం,ఇతి॥ కృచ్ఛ్రద్వయం స్మృతమ్-చాంద్రాయణేపరాకేచతిస్రస్తాదక్షిణాస్తథా,ఇతి॥ఏతచ్చధేనుత్రయదానం స్వల్పేతికర్తవ్యతా సహితయోర్యవమధ్యపిపీలికామధ్య చాంద్రాయణయోస్తథా ॥ యతి చాంద్రాయణాదిష్వపి యోజ్యమ్ - ఏవం శక్త్యపేక్షయా యావత్యోధేనవోదీయంతే తత్ర తదభావే గవామభావే నిష్కంస్యాత్తదర్ధం పాదమేవవా,ఇత్యుక్తరీత్యాదాతవ్యమ్॥అథవా ప్రతిధేనుచాయుతమ

యుతం గాయత్రీజపోవా - తథాధేనుసంఖ్యాకా ఉపవాసావా-ధేనుద్వా
దశబ్రాహ్మణసంఖ్యాకానిప్రాణాయామ శతద్వయానివా-ధేనుసంఖ్యాకా
ని వేదపారాయణానివా-తత్సంఖ్యాకతిలహోమసహస్రాణివా-నిత్యం ధే
నుద్వాదశద్వాదశస్నానానివా-కార్యాణి॥ఏతేచవికల్పావ్రీహియవవదై
చ్ఛికాః - అపిహోదితానుదిత హోమవద్వ్యవస్థితాః - వ్యవస్థాచ దేశకా
లాద్యపేక్షయా ॥ తథాచ బోధాయనః॥ శ్లో ॥ దేశంకాలం తథాత్మానం
ద్రవ్యంద్రవ్యప్రయోజనమ్ । ఉపపత్తిమవస్థాంచ జ్ఞాత్వా శౌచం ప్రకల్ప
యేత్,ఇతి॥ శౌచశబ్దేన శుద్ధికారణం సర్వమభిధీయతే ॥ ఏవ మన్యత్రాపి
న్యూనాధికకల్పేషు శక్త్యాద్యపేక్షౌ వికల్పౌ బోద్ధవ్యః । అనేనైవాభిప్రా
యేణ మితాక్షరాది నిబంధనేషు న్యూనాధికపక్షాః ప్రదర్శితాః॥ తద్య
థా॥ శ్లో॥ చాంద్రాయణంమ్మృగారేష్టిః పవిత్రేష్టిస్తథైవచ । మిత్రవిందప
శుశ్చైవ కృచ్ఛ్రం మాసత్రయం తథా ॥ తిలహోమాయుతంచైవ పరా
కద్వయమేవచ । గాయత్ర్యా లక్షజప్యంచ సమాన్యాహబృహస్పతిః॥ఇతి॥
తపస్యసమర్థేన సమృద్ధధాన్యేన మాసావధికాలే ప్రతిదినంచతుర్వింశతి
బ్రాహ్మణాభోజనీయాః- తథాచతుర్వింశతిమతే॥ కృచ్ఛ్రేపంచాతికృచ్ఛ్రేత్రి
గుణమహరహస్స్యాత్తృతీయేతు త్రింశత్తత్ప్తేద్విస్త్రింశదేవత్రిగుణనగుణి
తావింశతిస్స్యాత్పరాకే । కృచ్ఛ్రేసాంతాపనాఖ్యే భవతిషడధికావింశతి
స్సైవహీనాద్వాభ్యాంచాంద్రాయణేస్యాత్తపసి కృశబలో భోజయేద్వి
ప్రముఖ్యాన్,ఇతి॥ అస్యార్థః॥ అహరహరితిసర్వత్రాన్వేతి- కృచ్ఛ్రేప్రాజాప
త్యేద్వాదశసుదినేషు ప్రతిదినంత్రిగుణమ్ - త్రైగుణ్యంచ పంచాపేక్షయా
పంచదశేత్యర్థః - తృతీయేకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రేపూర్వోక్తకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రదినేషు
అహరహస్త్రింశత్తప్తే - తప్తకృచ్ఛ్రే॥ పూర్వాభిహితతప్తకృచ్ఛ్రదినేషు
ప్రతిదివసం చత్వారింశత్- పరాకేపరాకవ్రతసంఖ్యాదినేషు ప్రతిదినంత్రి
గుణనగుణితా వింశత్షష్టిరిత్యర్థః ॥ సాంతపనేకృచ్ఛ్రే పూర్వవదేవాహ

రహుషడ్వింశతిః-చాంద్రాయణేచాన్ద్రాయణసంఖ్యాకదివసేషుప్రతివాస
రం ద్వాభ్యాంహీనా షడధికా వింశతి శ్చతుర్వింశతి రిత్యర్థః - ఏతేచ
పూర్వవదేవశక్త్యాద్యపేక్షయాయోజ్యాః॥

ఇతి చాంద్రాయణ ప్రత్యామ్నాయః.

అథ గోవధప్రత్యామ్నాయాః.

యాజ్ఞవల్క్యోక్తవ్రతచతుష్టయం ప్రాక్ప్రదర్శితమ్ - తల్లక్షణప్ర
కరణాత్ప్రజ్ఞానతో జాతిమాత్రబ్రాహ్మణసంబంధి గోమాత్రవధే త్రిరాత్ర
ఉపోష్య వృషభశ్చర్మార్థం దశ గావో ఏకో వృషభశ్చ దేయాః-త్రిరా
త్రోపవాసాశక్తౌపూర్వోక్తా గావోఽవృషభశ్చర్మార్థంచ దేయమ్-కా
మతశ్చేద్ద్విగుణమ్- అజ్ఞానతః క్షత్రియసంబంధిగోమాత్రవ్యాపాదనే॥ పం
చగవ్యం పిబేద్గోఘ్నో మాసమాసీతసంయతః । గోష్ఠేశయోగోనుగా
మీగోప్రదానేన శుద్ధ్యతి,ఇత్యనేనప్రకారేణమాసం పంచగవ్యం చరిత్వాం
తే గాందద్యాత్ ॥ ఏతత్కరణాశక్తౌ వ్రతస్యాత్యంత క్లేశత్వేన ప్రత్యా
మ్నాయత్వేనాష్టౌగావఏక వృషభ ఇత్యేవం నవధేనవో దేయాః ॥ అష్టౌ
చాంద్రాయణేదేయాః ప్రత్యామ్నాయవిధౌసదా,ఇతి॥ బహుక్లేశ సాధ్య
త్వాచ్చాంద్రాయణస్యతత్ప్రత్యామ్నాయత్వేనాష్టౌ గావోభిహితాః,చాం
ద్రాయణవదస్య వ్రతస్యాపి బహుక్లేశసాధ్యత్వాచ్చ సమానవిషయత్వే
నాయుక్తమష్టత్వానుకల్పనమ్ । కామతష్షోడశధేనవః - ఏకాచదక్షిణాత్వే
నేతి సప్తదశధేనవః- అజ్ఞానతః వైశ్యసంబంధి గోమాత్ర వ్యాపాదనే
మాసంయతికృచ్ఛ్రంకుర్యాత్-ఏతదాచరణాశక్తౌ ద్వాదశదినసాధ్యప్రాణి
పూరణాన్నభోజన యుక్తాతికృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయత్వేన గోద్వయ దాన
స్యాతికృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయ ప్రకరణేదర్శితత్వాత్తత్ర మాసాతికృచ్ఛ్రేస
ప్తగావోభవంతి ॥ అనుక్తమాసమాత్రభోజనయుక్తస్య ద్వాదశదినసా

ర్థ్యాతికృచ్ఛ్రస్య కరణాశక్తౌ తిస్రో గావో విహితా ఇతి మాససాధ్యాతి కృచ్ఛ్రే సప్త గావో నిష్కార్ధం చ దేయం- తత్ర కామతో ద్వైగుణ్యేన క్రమేణ దశ పంచదశ భవంతి- గవామభావే గోసంఖ్యయాతికృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయప్రకరణోక్తాః ప్రత్యామ్నాయాః ॥ శక్త్యాద్యపేక్షయా కర్తవ్యాః ॥ అజ్ఞానతశ్శూద్రస్వామిక గోమాత్ర వ్యాపాదనే మాసప్రాజాపత్య విధానాత్తదశక్తౌ గోద్వయం నిష్కార్ధం చ దేయమ్ - కామతస్తు పంచ గావః తదశక్తావితరే పూర్వోక్తాః ప్రత్యామ్నాయాః కార్యాః॥

ఇతి గోవధ ప్రత్యామ్నాయాః.

అథ మాసోపవాస ప్రత్యామ్నాయః,

తత్ర షడుపవాసతుల్య ప్రాజాపత్యామ్నాయత్వేన "ప్రాజాపత్యేతు గామేకాం" ఇతి విధానాత్పంచ గావో భవంతి- మాసవ్రతే జపనియమాద్యనేకేతి కర్తవ్యతోపేత మాసవ్రతే తు సాశీతిక్యోపేతచాంద్రాయణవ్రతవదిత్యష్టౌ కల్ప్యాః॥ ... ... *

ఇతి మాసోపవాస ప్రత్యామ్నాయాః.

అథ ప్రాయశ్చిత్తోపక్రమప్రకారః,

తత్ర కర్మవిపాకానుయుక్తమపేతర ప్రాయశ్చిత్తోపయుక్తం కించిదుచ్యతే ॥ తద్యథా ॥ దేవలః ॥ శ్లో॥ కృచ్ఛ్రాణాం దాయకో రాజా నిర్దేష్టా ధర్మపాలకః । అపరాధప్రయోక్తా చ రక్షితా కృచ్ఛ్రపాలకః ॥ మహాపాపేషు కృచ్ఛ్రాణాం ప్రాయశ్చిత్తానాం దాయకో రాజా భవతి ॥ బ్రహ్మహత్యాది ప్రాయశ్చిత్తేషు రాజ్ఞామాజ్ఞాం వినా ద్విజాగ్రైః ప్రాయశ్చిత్తం నోపపాదనీయమిత్యర్థః ॥ ప్రాయశ్చిత్తస్య నిర్దేష్టా ధర్మపాఠక ఇత్యుచ్యతే ॥ యస్మిన్ననువాదకశబ్దం లోకాః ప్రయుంజతే ॥ అంగిరాః ॥ వేదవిద్యావ్రతస్నాతస్సత్యసంధో జితేంద్రియః । అనేకధర్మశాస్త్రజ్ఞః పో

చ్యతేధర్మపాఠకః ॥ అపరాధీ- పాపకారీ॥ కృచ్ఛ్రప్రయోక్తేత్యభిధీయతే॥ రక్షితా రాజపురుషః కృతాకృతప్రత్యవేక్షణేన ప్రాయశ్చిత్త పరిపాలక ఇత్యుచ్యతే ॥ ప్రకృతమనుసరామః ॥ ధర్మనివృత్త్యా ॥ క్షత్రియోవాప్యథవైశ్యోవా శూద్రోవానకథంచన । ప్రాయశ్చిత్తాభిధానంహి కుర్వంతీతివిదుర్బుధాః ॥ అవ్రతానామమంత్రాణాం జాతిమాత్రోపజీవినామ్। సహస్రశతయుక్తానాం పర్షత్త్వంనోపపద్యతే ॥ పాతకేచశతంపర్షత్సహస్రంమహదాదిషు । ఉపపాపేచ పంచాశత్స్వల్పేస్వల్పా తథాభవేత్। బహుభిర్విద్వద్భిర్మిళిత్వా విచార్యప్రాయశ్చిత్తంవిధేయమితి ॥ శతాదిశబ్దానాంతాత్పర్యం- అతఏవ యాజ్ఞవల్క్యః ॥ చత్వారో వేదధర్మజ్ఞాః పర్షత్త్రైవిద్యమేవవా ॥ సాబ్రూతేయంసధర్మస్స్యాదేకోవాధ్యాత్మవిత్తమఇతి ॥ మనుః ॥ త్రైవిద్యోహైతుకస్తర్కీ హ్యాత్మజ్ఞోధర్మపాఠకః। త్రయశ్చాశ్రమిణఃపూర్వే పర్షదేషాభవేదితి ॥ తిస్రోవిద్యా ఋగ్యజుస్సామాత్మికాః సైవయస్యాస్తౌ త్రైవిద్యః- హైతుకః అనుమానజ్ఞః తర్కోస్యాస్తీతితర్కీ, సంశయే సత్యేకస్మిన్కోటౌ ప్రామాణికత్వేనోహేకృతే బాధకదర్శనాత్ప్రమాణేనాత్ర భవితవ్యమితియః ప్రత్యయస్సతర్కః స చవేదశాస్త్రావిరోధీగ్రాహ్యః- ఏవంవిధాంపర్షదం ప్రదక్షిణీకృత్య స్వకీయమనోవిజ్ఞాపయతీతి- తత్రాయమాశయః- అంగిరసా ప్రాప్తపాపస్య పర్షదోనుపస్థానాత్పూర్వం భోజనంనిషిద్ధమ్ ॥ అస్యాశ్చయ మభిప్రాయః- పశ్చాత్తాపవాన్భవేత్॥ అవిలంబేనైవప్రాయశ్చిత్తంగృహ్ణీయాదితి॥ అన్యథాదీర్ఘకాలం భోజన పరిత్యాగా ద్దేహభరణాభావేన ప్రాయశ్చిత్తాచరణ మేవనస్యాత్- తస్మాద్దైవవశాత్ప్రాయశ్చిత్త విళంబేమితాహారాదిభిశ్శరీరధారణంకుర్వీత। నస్వచ్ఛందచారీస్యాత్। ఇమాంస్మార్తయుక్తిదృష్ట్యా వ్రతాగ్రహణాది సదత్వా భోజనంమన్యతే ॥ కలౌదృఢతరానుతాపస్యాసంభవాదుపక్రమదినే శరీరశుద్ధేరీప్సితత్వాచ్చ ॥ మనుః ॥

ప్రాయశ్చిత్తీయతాంప్రాప్య దైవాత్పూర్వకృతేనవా - నసంసర్గంవ్రజేత్స
ద్భిః ప్రాయశ్చిత్తేఽకృతేద్విజః। అంగిరాః॥ ఉతస్థితస్తున్యాయేన తదాదే
శమనర్హతి। కృతేనిస్సంశయేపాపే నభుంజీతానుపస్థితః॥ భుంజానోవ
ర్ధయేత్పాప మసత్యంపర్షదిబ్రువన్। సంశయే నతుభోక్తవ్యం యా
వత్పాపస్యనిష్కృతిః॥ప్రమాదశ్చనకర్తవ్యోయథైవాసంశయోభవేత్,ఇతి॥
కృత్వాపాపంనగూహేత్తు గూహమానస్యవర్ధతే। బహువాస్వల్పకంవా
పికర్మపద్భ్యోనివేదయేత్॥ ప్రాయశ్చిత్తేసముత్పన్నే హ్రీమాన్సత్యప
రాయణః। మృదురార్యస్సుసంపన్న శ్శుద్ధింయాచేతమానవః॥ సచేలం
వాగ్యతస్స్నాత్వా క్లిన్నవాసాస్సమాహితః। క్షత్రియోవాపి వైశ్యోవా
పర్షదంప్రాప్యతిష్ఠతే॥ ... ... *

ఇతిప్రాయశ్చిత్తోపక్రమప్రకారః.

అథ భస్మస్నానమంత్రాంతరాణి.

ఈశానాయనమఇతిహృదయే- వామదేవాయనమఇతిగుహ్యే- సద్యో
జాతాయనమఇతిపాదయోః-ప్రణవేనసర్వాంగేషు॥ అయమేకఃప్రకారః॥
ఈశానస్సర్వవిద్యానామితిశిరసి- తత్పురుషాయనమ ఇతిముఖే - అఘో
రేభ్యఇతిహృదయె- వామదేవాయేతిగుహ్యే- సద్యోజాతమితిపాదయోః-
ప్రణవేనసర్వాంగేషు॥ అథవా॥ అగ్నిరితిభస్మ- జలమితిభస్మ- నమఇతిభ
స్మ- సర్వంహవాఇదంభస్మ,ఇత్యేతేమంత్రాః గ్రాహ్యాః॥ ... *

ఇతి భస్మస్నానమంత్రాః.

అథగోమయేనస్నాయాత.

తత్రమంత్రాః॥ మానసోక్తఇత్యాది - అథవా గంధద్వారామిత్యాది-
అథవాఽగ్రమగ్రం చరంతీనామోషధీనాంవనేవనే - తాసామృషభపత్నీ

సాం సురభీణాంశతైరపి । ఉత్పన్నలోకసౌఖ్యార్థం పవిత్రం కాయశోధ
నమ్ । తస్మైగోగాంస్పృశోకాంశ్చ సుదగోమయసర్వదా ॥ *

ఇతి గోమయస్నానవైకల్పికామంత్రాః.

అథ మృదాస్నానమ్.

తత్రమనుః॥అశ్వక్రాంతఇత్యాదిరేకోమంత్రః-అథకేవలోదకస్నానం-
తత్రమంత్రః॥ ఆపోహిష్ఠేత్యాదయః।అథవా॥ ఇదమాపః ప్రవహతేత్యాది॥
అథపంచగవ్యాని ॥ తత్రగోమూత్రాదిక్రమేణ మరీచినాదేవతాదర్శితాః॥
దేవతా స్సంప్రవక్ష్యామి అనుపూర్వేణ యస్యయా ॥ వరుణోదేవతా
మూత్రేగోమయేహవ్యవాహనః- సోమఃక్షీరేచదధ్నివాయు ఘృతేరవి
రుదాహృతః,ఇతి॥ అత స్తత్తద్దేవతా ప్రకాశమంత్రాఃప్రదర్శ్యంతే॥ తత్ర
గోమూత్రస్నానమంత్రః ॥ ధుర్నాసుత్వాసు సుక్షితిషుక్షీయంతోష్వా అ
స్మిత్యాసంవరుణోముదోచరేత్ । అవోవర్త్వాదుదితేరువస్వర్య సంపాసం
స్వస్తిభిస్సదానః- ఉపలక్షణమేతత్- తస్మాద్వరుణప్రకాశకాః- స్సాతాః
వామంత్రాగ్రాహ్యాః॥ ఏవం సర్వత్రాపి ॥ అథగోమయస్నానమంత్రః-
పాహినోఅగ్నఏకయా,ఇత్యాది॥అథక్షీరస్నానమంత్రః-ఉరుష్యాణఇత్యాది-
అథదధిస్నానమంత్రః- ఆత్మాదేవానామిత్యాది ॥ ఘృతస్నానమంత్రః- కృ
ష్ణియానమిత్యాది- అథ పరాశరోక్తామంత్రాగాహ్యాః- గాయత్ర్యా
దాయగోమూత్రమిత్యాది- అత్రాభిషించామీతి వాక్యశేషః పూరణీయః-
ఏవందశస్నానాని కృత్వావాసః పరిధాయాచమ్య వైష్ణవశ్రాద్ధంకుర్వీత-
తద్యథా । విష్ణూద్దేశేనత్రిభ్యోదీ కాన్యుగ్మాన్బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్॥ భో
జనాసంభవే భోజనపర్యాప్తిమాత్రం హిరణ్యంవాదద్యాత్ ॥ ఏవంవైష్ణ
వశ్రాద్ధం విధాయ గోదానమాచరేత్ ॥ అత్రగోదానమంత్రః॥ గవామం
గేషుతిష్ఠంతిభువనానిచతుర్దశ । తస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యాదిహలోకే
పరత్రచ,ఇతి॥ ఇతిగోదానానంతరమాజ్యేనాగ్నావ్యాహృతిభిష్టాపింశతిర

ష్టోత్తరశతంవాహుత్వాపంచగవ్యంజుహుయాత్ ॥ తత్రపంచగవ్యహోమ
ప్రకారః- తామ్రవర్ణాయా గోమూత్రం- శ్వేతవర్ణాయాగోమయం-
కాంచనవర్ణాయాః పయః- నీలవర్ణాయాదధి - కృష్ణవర్ణాయాఘృ
తమ్- సర్వంపంచగవ్యంకాపిలంవా - అసంభవే యథాలాభోపపన్నంవా
పృథక్సంపాద్య, పలపరిమితంవా మాషాష్టకం అంగుష్ఠార్ధ పరిమితగో
మయ ద్విగుణపరిమాణంవా గోమూత్రంపలాశమధ్యమపర్ణనిర్మితేవా
పద్మపత్రవిరచితేవా సువర్ణమయేవా తామ్రపాత్రేవానిక్షిపేత్ ॥ పూర్వ
వన్నిక్షిపేత్-అథసప్తపలంవా దశపలంవాంగుష్ఠార్ధ పరిమితి గోమయా
పేక్షయాచతుర్గుణంవాఘృతం-తేజోసత్యేనేత్యనేనయజుషాప్రణవేనవా
పూర్వోక్తపాత్ర ఏవనిక్షిపేత్ ॥ తదనంతరం చైకపలంవామాష చతుష్ట
యపరిమితంవా కుశోదకం దేవస్యత్వేత్యనేన యజుషాప్రణవేనవా పూ
ర్వోక్తపాత్రేస్థాపయేత్ ॥ ఏవంగోమూత్రాదీన్యేకపాత్రే కృత్వా ప్రణవం
చ సముచ్చార్యసమాలోడ్య పునఃప్రణవముచ్చార్య యజ్ఞియకాష్ఠేన నిర్మ
థ్యప్రణవేనాభిమంత్ర్య సప్తపత్రైర్హరితైః కుశైః పంచగవ్య ముద్ధృ
త్యైభిర్మంత్రైర్దశాహుతీర్జుహుయాత్ ॥ అత్రస్రువస్థానే హరితాః కు
శాఏవ- మంత్రాస్తు ॥ ఇరావతీ ఇదం విష్ణుర్మానస్తోకేశన్న ఇంద్రాగ్నీ-
అగ్నయేస్వాహా సోమాయస్వాహా గాయత్రీప్రణవ వ్యాహృతిరగ్నయే
స్విష్టకృతేచేతి దశాహుతీర్హుత్వా ప్రతిగ్రహణం కరిష్యఇతి బ్రాహ్మ
ణాన్ పృష్ట్వాకురుష్వేతి తైరనుజ్ఞాతే హుతశేషం పంచగవ్యం ప్రణవేనపి
బేత్ ॥ ఏతచ్చ గ్రామాద్బహిర్నక్షత్రదర్శనం కర్తవ్యం - హుతశేషంస
ర్వంపేయం- నోచ్ఛేషణీయం ॥ అతఏవ బాలవృద్ధశక్త్యాద్యపేక్షయాగో
మూత్రాదీని పూర్వోక్తవైకల్పికపరిమాణాపేక్షయా యోజనీయాని ॥ ఇతి
ప్రతిగ్రహణంకృత్వా తతఃపరంమౌనీభూత్వా తతఃపరమాత్మనోదుష్కృ
తంమనసి చింతయన్నిశామతివాహయేత్ ॥ ఏవ ముపక్రాంతం వ్రతం
సమ్యక్పారంనీత్వాతత ఉదీచ్యాంగాసికుర్వీత- తత్రాయంక్రమః ॥ ప్రాయ

శ్చిత్తస్యసగుణార్థముదీచ్యాం గానికరిష్యఇతి సంకల్ప్యాగ్నివ్యాహృతిభిరాజ్యం పూర్వవద్ధుత్వా పూర్వవదేవ వైష్ణవశ్రాద్ధం విధాయాంతే గోదానమాచరేత్ - ప్రాచ్యాంగరరణవేళాయాం వైష్ణవశ్రాద్ధగోదానానంతరంహోమః - విధాయవైష్ణవశ్రాద్ధమితి శ్రాద్ధానంతరం గోదానాదేర్విహితత్వాద్ధోమానంతరమేవహుతశిష్టస్య పంచగవ్యపానేన వ్రతస్యగృహీతత్వాచ్చ - ఉదీచ్యాంగానుష్ఠానసమయే హోమానంతరం శ్రాద్ధగోదానాది । ఉపక్రమేహోమస్య సన్నిహితత్వాదవదానే సన్నిధాన. స్యోచితత్వా దేవగోదానానంతర మవశిష్టాని దశదానాని దద్యాత్ ॥ తానిచ శ్రాద్ధ కృత్వా వ్రతాంతేతు గోహిరణ్యాదిదక్షిణేత్యత్రాది శబ్దేనోక్తాని ॥ దశదానస్వరూపాణిచ సంగ్రహకారేణ దర్శితాని గోభూతిలహిరణ్యాదీని॥ అత్రక్రమేణ దానమంత్రాః॥ గోదానమంత్రఃపూర్వముక్తః ॥ అథభూదానమంత్రః- సర్వభూతాశ్రయాభూమి ర్వరాహేణసముద్ధృతా । అనంతసస్యఫలదా అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే ॥ తిలదానమంత్రః- హిరణ్యదానమంత్రః- ఆజ్యదానమంత్రః- వస్త్రదానమంత్రః- ధాన్యదానమంత్రః- గుడదానమంత్రః- రౌప్యదానమంత్రః- లవణదానమంత్రః- ఇతి దశదానమంత్రాః ॥ పాపానాం పరిపాకస్య శాంతికర్మవివక్షయా ॥ ఉక్తాన్యత్రవిధానాని వ్యాపయుక్తాన్యశేషతః ॥ మహార్ణవాఖ్యేమహితేప్రబంధే మాంధాతృనామ్నామదనాత్మజస్య॥ సత్కర్మమాణిక్యగణేనపూర్ణే పూర్ణ స్తరఙ్గఃఖలుసప్తమోత్ర ॥ ... ❋

ఇతిశ్రీ పండిత పారిజాత కఠారిమల్లేత్యాదిబిరుద విరాజమాన శ్రీమదనభూపాల పుత్రస్య మాంధాతుర్నిబంధే మహార్ణవాభిధానే కర్మవిపాకే సప్తమస్తరంగః.

ఇతి పరిభాషాఖండస్సమాప్తః.

శ్రీరస్తు.

కర్మవిపాకగ్రంథే—అష్టమతరంగ ప్రారంభః.

అథ రోగనిబర్హణాని.

తత్రక్షయరోగనిబర్హణాని ॥ క్షయరోగ నిదానమాహ ॥ యాజ్ఞవల్క్యః॥ బ్రహ్మహాక్షయరోగీస్యాత్, ఇత్యాది- తన్నివృత్త్యర్థం షడబ్దప్రాయశ్చిత్తంకుర్యాత్-ప్రాయశ్చిత్తార్థ మర్హంతిస్త్రియోరోగిణఏవచ, ఇతి రోగిణోర్ధ ప్రాయశ్చిత్తం- ఏతేనైవాభిధానాత్ - ఇతిక్షయరోగహర ప్రాయశ్చిత్తం- క్షయరోగహర కదళీదానమ్ - పద్మపురాణే ॥ క్షయీస్యాత్క్షేత్రమారణే ॥ క్షేత్రమారణం క్షేత్రగతసస్యమారణ ముదకదానాది ప్రతిఘాతాద్యుపస్థాచరణే ॥ అథవా క్షేత్రేస్త్రియాం గర్భప్రతిఘాతః బోధాయస్త్వేతన్నివర్తకం కదళీదానమాహ ॥ కారయేత్కదళీందివ్యాంపత్రైస్సర్వత్రసంయుతామ్ ఫలపూగైశ్చసంయుక్తాంసువర్ణస్యఫలేనతు ॥ యథా విభవతఃకుర్యాద్వస్త్రేణా వేష్ట్యసూత్రకైః । బ్రాహ్మణాన్భోజయేచ్చాపి భక్ష్యైర్నానావిధైశ్శుభైః । హోమంచ కారయేత్తత్ర పూర్వవద్బ్రాహ్మణైస్సహ ॥ కాంచనీంకదళీందద్యాద్వస్త్రాలంకారపూర్వకామ్ । పూజితాయదరిద్రాయ వ్రతస్థాయాత్మవేదినే ॥ ధర్మజ్ఞాయాతిదాంతాయ మంత్రేణానేన తుష్టయే । హిరణ్యగర్భపూర్వాది క్షయరోగజగన్మయ ॥ రంభదానేనదేవేశ క్షయంక్షపయమేప్రభో । పుణ్యాహవాహచనంకార్యం బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ॥ శిష్టైరిష్టైర్బంధుభిశ్చసహభోజనమాచరేత్ ॥ పూగేత్యాది- ఫలానాంపూగస్సమూహః॥ ఫలేనతు- పలస్వరూపంతు పరిభాషాయాం పరిమాణ ప్రకరణేద్రష్టవ్యమ్॥ యథావిభవతః విభవానుసారేణ సమర్థశ్చేత్పలాధికేనాపి కదళీంకారయేది

త్యర్థః। సూత్రస్థైర్మూసైర్నిరస్యావేష్టనేన కదలీపూజోపలక్ష్యతే-పూజామన్త్రశ్చ॥ త్రియంబకం యజామహ ఇత్యయమ్॥ హోమంచకార యేత్తత్రపూర్వవదితి॥ పూర్వవచ్ఛబ్దేన మృత్యుంజయ మన్త్రస్యోపలక్షితత్వాత్- కదలీదానమన్త్రేచ పరమపురుషస్య మన్త్రాధిదేవతాత్వేనో పాదానాచ్చ॥ తథాచ కర్మణోపి మృత్యు నిబర్హణార్థత్వాత్- త్రియంబకమన్త్రశ్చ పరిభాషాయాం కూశ్మాండహోమప్రకరణే దర్శితః- హోమసంఖ్యాచాష్టోత్తర శతసహస్రమయుతంవా॥ ద్రవ్యమాజ్యంతిలాశ్చ కదలీపూజానంతరం బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా హోమం కుర్యాత్। వచన పాఠక్రమబాధే ప్రమాణాభావేన - ఏవంకదలీదానంకృత్వా స్వస్తివాచనానంతరం శిష్టైరిష్టైశ్చ సహభుంజీత॥ ... *

ఇతి క్షయరోగహర కదలీదానమ్.

రాజయక్ష్మప్రతికృతిః.

అథ రాజయక్ష్మహరవ్యాధిప్రతికృతిదానం-బ్రహ్మాండపురాణే॥ ధర్మశాస్త్రాణ్యవిజ్ఞాయ ప్రాయశ్చిత్తందదాతియః। రాజయక్ష్మా భవేత్తస్య రోగగపీడితదారుణః॥ పూర్వోక్తేన విధానేన ప్రదద్యాత్ప్రతిరూపకమ్॥ పూర్వోక్తవిధిరస్మాభిఃపరిభాషాయాం దర్శితో వ్యాధిప్రతికృతిదానప్రకరణే। ప్రతిమాలక్షణంతు కర్మవిపాకసారే॥ రాజయక్ష్మా కృశతనుగశరపాశాసితర్జనీః। దధత్త్రినేత్రో దంష్ట్రాభ్యాం వక్త్రోష్ఠో హంతుముద్యతః॥ ... ... *

ఇతి రాజయక్ష్మహరప్రతికృతిదానమ్.

అసాధ్యరోగప్రతికృతిః.

అథాసాధ్య సర్వరోగహర ప్రతికృతిదానం॥ బ్రహ్మాండ పురాణే॥

బ్రహ్మ॥ సువర్ణరత్నరచితైర్యథాశక్త్యనురూపతః। కృత్వాథప్రతిమాం వ్యాధేర్దద్యాద్విప్రాయయత్నతః॥ శతేనవాతదర్ధేన త్రింశతానిష్క-సంఖ్యయా। తాత్రరూపమయంవ్యాధిప్రతిరూపంతుకారయేత్। నిధాయపాత్రే సంపూర్ణే తండులైస్సితరూపకైః॥ అలంకృత్యచసౌవర్ణం రూపంత్వగురులేపనైః। వాసోయుగేనసంవేష్ట్య హిరణ్యబహుభూషణైః॥ అలంకృతాయవిప్రాయ దద్యాన్మంత్రముదీరయేత్॥ మంత్రమాహ॥ యే మాంరోగాః ప్రబాధంతే దేహస్థాస్సతతంతతః। గృహ్ణీష్వప్రతిరూపేణ తాన్రోగాన్ద్విజసత్తమ। ప్రతిగృహీతురుచితమాహ॥ బాఢమిత్యేవ తద్రూపం గృహ్ణీయాద్వ్యాధిభిస్సహ। తతస్సరోగీ దాతాచ దీర్ఘాయుష్యంప్రపద్యతే॥ సువర్ణరత్నరచితైరిత్యాది- సువర్ణేనశరీరనిర్మాణం-రత్నేనచక్షుషీ- రజతేనాంగాని- శ్వేతగౌరేవా॥ ఏవం యథాశక్తి ప్రతిమానురూపతః- కుర్యాదిత్యర్థః- నిష్కస్వరూపం పరిభాషాయాం పరిమాణప్రకరణేజ్ఞేయం-జాతరూపంసువర్ణం పాత్రేకాంస్యపాత్రే॥ కాంస్యంచ యన్మానదేయమితి కర్మవిపాకసంగ్రహేదర్శనాత్॥

ఇత్యసాధ్యసర్వరోగహరవ్యాధిప్రకృతిదానమ్.

అథ ప్రకారాంతరేణాసాధ్యసర్వరోగహరణమ్.

ఋగ్విధానే॥ అసాధ్యవ్యాధినాగ్రస్త ఉగ్రేణ ప్రాణహారిణా। అతీతాద్రిణసూక్తేన ప్రత్యహం వాగ్యతశ్శుచిః॥ పూర్వమాజ్యాహుతీర్హుత్వా ఉపస్థాయచశంకరమ్। హవిశ్శేషేణ వర్తేత ఏకాంతర మతంద్రితః॥ పూర్ణేమాసేజయేన్మృత్యుం రోగేభ్యశ్చ ప్రముచ్యతే। హోమకర్మణ్యశక్తానాం జపస్తద్విగుణోభవేత్॥ అతీరాద్రిణేత్యాది॥ ఆతేపితరిత్యనేన రుద్రదైవత్యేన పూర్వమాజ్యాహుతిరితి॥ ఉపస్థానాత్పూర్వంహవిశ్శేషేణేత్యాది - ఏకస్మిన్దిన ఉపవాసః - ఏకస్మిన్ హవిశ్శేషేణపార

ణమ్- అత్రహవిశ్చరురపిచాజ్యమేవ-తథా త్వేరోగిణోమాసం శరీరనిర్వా
హానుపపత్తేః - అతశ్చ ప్రతిదినంచరు హోమానంతరం ఆజ్యంహుత్వా
శఙ్కరోపస్థానంకార్యం- హోమమంత్రప్రత్యృచం- ఉపస్థానసూక్తేన వ్యా
ఖ్యాతరతమభావేన సూక్తా వృత్త్యాష్టోత్తరశతం సహస్రంవాహోమః కా
ర్యః- స్వయమశక్తశ్చేదాచార్యేణకారయేత్- ఆచార్యస్యాప్యేకాంతరో
పవాసః- పూర్వవదేవ- మృత్యుంరోగంజయేత్ - ఆతేపితరితి పంచదశ
ర్చస్యసూక్తస్య- గృత్సమదఋషిః- రుద్రోదేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః- విహి
తార్థేవినియోగః- ఆతేపితరిత్యాది ॥ ...

ఇతి ప్రకారాంతరేణాసాధ్యసర్వరోగహరమ్.

అథ శాతాతపోక్తరాజయక్ష్మహరమ్.

రాజహారాజయక్ష్మస్యా దేహతస్యాపినిష్కృతిః । గోభూహిరణ్య
మృష్టాన్న జలవస్త్రప్రదానతః ॥ ఘృతధేనుప్రదానేన తిలకుంభ ప్రదా
నతః । ఇత్యాదికక్రమేణైవ క్షయరోగశ ప్రశామ్యతి ॥ గవాదీని తిలకుం
భాంతానిశక్తి రోగాద్యనుసారేణ వ్యస్తాని సమస్తానిదాతవ్యాని - ఆదిశ
బ్దేన గ్రహశాంత్యాదయోలక్ష్యంతే- ఘృతధేనుస్తు మత్స్యపురాణే॥ త
త్ర,గుడధేనువిధానస్య యద్రూపమిహయత్ఫలమ్। తదిదానీంప్రవక్ష్యామి
సర్వపాపప్రణాశనమ్॥కృష్ణాజినం చతుర్హస్తంప్రాగ్గ్రీవంవిన్యసేద్భువి॥
గోమయేనోపలిప్తాయాం దర్భానాస్తీర్యయత్నతః ॥ అత్రహస్తేఽరత్ని
రితిదానకాండే ॥ యావద్భిరజనైశ్చతుర్హస్తమితాభూరాచ్ఛాద్యతే—
తావంత్యజినానిగ్రాహ్యాణీత్యర్థః - అరత్నిశబ్దస్య ప్రాదేశపర్యాయ
త్వాదేకేనైవాజినేనాచ్ఛాదనం- అథవా॥ అయమితిమిళిత్వాచతుర్హస్తమి
తం జ్ఞేయమ్ ॥ లఘ్వేణకాజినంతద్వ ద్వత్సస్యపరికల్పయేత్- ప్రాఙ్ము
ఖీంకల్పయేద్ధేను ముదక్పాదాంసవత్సకామ్ । ప్రాఙ్ముఖఙ్గప్రాక్శిరావత్సో

పిత్రర్థేవ ॥ ఉత్తమాగుడధేనుస్స్యాత్ సదాభార చతుష్టయా । వత్సంభారే
ణకుర్వీత భారాభ్యాం మధ్యమాస్మృతా ॥ అర్ధభారేణవత్సస్స్యాత్క-
నిష్ఠా భారకేణతు । చతుర్థాంశేనవత్సస్స్యాద్ గృహవిత్తానుసారతః । భా
రలక్షణం పరిభాషాయాం పరిమాణలక్షణేభ్యధాయి ॥ గృహ విత్తానుసా
రతః- పూర్వోక్తమధ్యమాది కల్పనాభవతీత్యర్థః- ధేనువత్సౌఘృతాస్యా
తా సితసూక్ష్మాంబరావృతా । శుక్తికర్ణావిక్షుపాదా శుచిముక్తాఫలే
క్షణా ॥ అత్రముక్తాఫల సాహచర్యాచ్ఛుక్తిరపి ముక్తాశుక్తిరేవగ్రాహ్యా।
శితసూత్రసిరాశ్రోత్రా సితకంబళకంబళా ॥ కంబళస్సాస్నా ॥ తామ్ర
గండూకపృష్ఠా తా సితచామరరోమకా । గండూకంకకుత్ప్రదేశోగండ
స్థలంచ ॥ విద్రుమభ్రూయుగోపేతా నవనీతస్తనాన్వితా । క్షౌమపుచ్ఛా
కాంస్యదోహా ఇంద్రనీలకతారకా ॥ తారకాచక్షుర్మధ్యభాగః । సువ
ర్ణశృంగాభరణా రాజతౌఖురసంయుతా । నానాఫల మయైర్దంతై
ర్ఘ్రాణగంధకరండకా ॥ నానాఫలమయైర్దంతైస్సంయుతా ఇత్యన్వ
యః- అత్రచ స్వశక్త్యనుసారేణ సువర్ణశృంగాదికం విధేయమ్- విత్త
శాఠ్యం నకారయేదిత్యస్య శేషత్వాత్-ఇత్యేవం రచయిత్వాచ ధూపదీపై
స్తథార్చయేత్ । అథమంత్రః- ధేనోత్వం పృథివీసర్వాయస్మాత్తేకేశ
వసన్నిభా ॥ సర్వపాపహరానిత్యమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే - ఏవమనేన
మంత్రేణ సవత్సాంధేనుమామంత్రయీత ॥ తత్రామంత్రణ మంత్రానా
హ- యాజ్ఞవల్క్యః॥ యాలక్ష్మీస్సర్వభూతానాం యాచదేవేష్వవస్థితా।
ధేనురూపేణసాదేవీ మమశాంతింప్రయచ్ఛతు ॥ దేవతాయాచరుద్రాణీ
శంకరస్య ప్రియాసదా । ధేనురూపేణసాదేవీ మమపాపంవ్యపోహతు॥
విష్ణోర్వక్షసియాలక్ష్మీ స్స్వాహాయాచవిభావసోః।చంద్రార్కశక్తిర్యాధే
నుర్ధేనురూపాస్తుసాశ్రియై॥ చతుర్ముఖస్యయావాణీయాలక్ష్మీర్ధనదస్యచ।
లక్ష్మీర్యాలోకపాలానాం సాధేనుర్వరదాస్తుమే ॥ స్వధాత్వం పితృము

ఖ్యానాం స్వాహాయజ్ఞభుజాంతథా । సర్వపాపహరాధేనుః తస్మాచ్ఛాంతిం ప్రయచ్ఛమే- ఏవమామంత్ర్య తాంధేనుం బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్॥ బ్రాహ్మణస్తు పుచ్ఛదేశే ప్రతిగృహ్యాస్వస్తికుర్యాత్ - ఏవం గుడధేనుమభిధాయేన మేవవిధిం ఘృతధేన్వాదిష్వతిదిశతి - విధానమేత ద్ధేనూనాం సర్వాసామిహచోచ్యతే॥ సర్వాసాం ప్రత్యేకధేనూనామపిశృంగిత్వాదియథావిభవత స్సమానమేవ- యాస్తుపాపవినాశిన్య ఏవంతేదశధేనవః ॥ తాసాంస్వరూపం వక్ష్యామి నామానిచ నరాధిప ॥ ప్రథమాగుడధేనుస్స్యాద్ఘృతధేనుస్తథాపరా । తిలధేనుస్తృతీయా చతుర్థీజలధేనుకా ॥ క్షీరధేనుశ్చవిఖ్యాతా మధుధేనుస్తథాపరా । సప్తమీశర్కరాధేను ర్దధిధేనుస్తథాష్టమీ ॥ రసధేనుశ్చనవమీ దశమీస్యాత్స్వరూపతః ॥ ప్రత్యేకధేనురిత్యర్థః- కుంభాస్స్యుర్ద్రవధేనూనా మితరాసాంచరాశయః । కుంభశబ్దఃకలశపర్యాయః- అథవా పరిమాణవచనః- తచ్చ పరిమాణం పరిభాషాయాం పరిమాణప్రకరణే ద్రష్టవ్యమ్- సువర్ణధేనుమిత్యత్ర కేచిదిచ్ఛంతిమానవాః । నవనీతైశ్చరత్నైశ్చ తథాన్యేపి మహర్షయః ॥ ఏతదేవ విధానంస్యా దేతేచోపస్కరాస్స్మృతాః । మంత్రావాహనసంయుక్తా స్సదాపర్వణిపర్వణి ॥ యథాశ్రద్ధం ప్రదాతవ్యా ఉపరాగాది పర్వసు ॥ ఇతి గుడధేనువిధిః ॥ క్షయిక్షయరోగనివృత్తయే పూర్వోక్తాంఘృతధేనుందద్యాత్ - ఘృతధేనువిధానాన్యన్యాన్యపి బహూనిసంతి- తానిగ్రంథగౌరవభయాన్న ప్రదర్శితాని ॥ అతశ్చ ఘృతధేన్వాదిష్వవికల్పోవేదితవ్యః ॥ ... ... *

ఇతి శాతాతపప్రోక్తరాజయక్ష్మప్రకరణమ్

మాతాపుణ్యచరిత్రకీర్తివిభవా యస్యాంబికానామతశ్శ్రీకల్యాపరమూర్తిరార్యచరిత శ్శ్రీపెద్దిభట్టఃపితా । సోయంకౌశికవంశభూషణ

మణిః శ్రీభట్టవిశ్వేశ్వరో వేదేస్మార్తాఽమతేనయేచసపదే వాక్యేకృతీవర్ధతే ॥ మతిర్యేషాంశాస్త్రే ప్రకృతి రమణీయా వ్యవహృతిః పరాశీలంశ్లాఘ్యంజగతిరుజవస్తేకతిపయే। చిరంచిత్తేతేషాంముకురతలభూతేస్థితిమయాదియం వ్యాసారణ్యప్రవరమునిశిష్యస్యఫణితిః॥ మహార్ణవాఖ్యే మహితే ప్రబంధే మాంధాతృనామ్నోమదనాత్మజస్య । సత్కర్మమర్మ మాణిక్యాగజేనపూర్ణే పూర్ణస్తరంగఇహప్రథితోష్టమోఽత్ర ॥

ఇతి శ్రీ పండిత పారిజాత కఠారిమల్లేత్యాదిబిరుద విరాజమాన
శ్రీమదనభూపాల పుత్రస్య మాంధాతుర్నిబంధే మహార్ణ
వాభిధానే కర్మవిపాకే అష్టమస్తరంగః.

కర్మవిపాకగ్రంథే—నవమతరంగ ప్రారంభః.

అథ శూలరోగహరాణి.

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ అన్నహర్తాఽమయావీస్యా దామయీ శూలరోగవాన్ । ధాన్యందశభ్యఃకుంభేభ్యోహరతోద్విశతందమః । తేనైవకస్మిన్సానాముపపాతక సమత్వాదుపపాతక ప్రాయశ్చిత్తం త్రైమాసికం కర్తవ్యమ్ ॥ శూలమాత్రస్యాపి రోగస్యసాధ్యత్వే నిదానభూత పాపాభ్యాస పరికల్పనాయా షణ్మాసాది వ్యాధేరకల్పత్వే ప్రాయశ్చిత్తాల్పత్వమపి కల్పనీయమ్ ॥ ... ...

ఇతి శూలరోగహరప్రాయశ్చిత్తమ్.

అథశూలరోగహరప్రాయశ్చిత్తవిధానమ్.

తదుక్తమ్ ॥ చతుర్వర్గచింతామణౌ ॥ శూలేన శూలీభవతి మనుష్యాణాంచహింసకః । పలేనాథతదర్ధేనతథధార్ధేనవాపృథక్ । సౌవర్ణం

రాజతంవాపి శూలంకుర్యాత్ప్రయత్నతః॥ తామ్రేణవాయసావాపిఖాది
రేణాథవాపునః ॥ రక్తవస్త్రేణ సంవేష్ట్య తిలానాముపరిన్యసేత్ । తి
లానాంతుపరీమాణం ద్రోణంవాపి తదర్ధకమ్ ॥ తదర్ధకంవా యథాశ
క్త్యాపూజయేద్బ్రాహ్మణంశుచిమ్ । అర్చాది మూలమన్త్రేణ షోడశై
వోపచారకమ్ ॥ క్రియాశ్చ బ్రాహ్మణపూజాం కృత్వాహోమం ప్రకల్ప
యేత్ ॥ శూలస్యదక్షిణేపార్శ్వే స్థండిలేగ్నిఃప్రణీయతే । సమిధాజ్యతి
లాన్హుత్వా తతశ్శాంతింప్రకల్పయేత్ ॥ తేనోదకేన వాసించేచ్ఛూలి
నం రోగిణంనరమ్ । ఉపచారైస్తతశ్శూలం పూజయిత్వా స్వశక్తితః॥ ద
ద్యాత్సదక్షిణాకంతు ప్రాఙ్ముఖో వాప్యుదఙ్ముఖః । మన్త్రేణానేన పర
యా భక్త్యాశర్వంపరిస్మరేత్ ॥త్వంశూలబ్రహ్మణాసృష్ట త్రిపురాణాం వి
నాశకః । దైత్యానాందానవానాంచ శంకరస్యాయుధంతథా ॥ దక్షిణస్థమ
థపార్శ్వస్థ మథవా గృష్టసంగతమ్ । శూలహింసా సముత్పన్నం వేద
నామాశునాశయ,ఇతి॥ పలేనేత్యాది ॥ పలద్రోణయోర్లక్షణం పరిభా
షాయాం పరిమాణ ప్రకరణేభిహితమ్ ॥ పూజయేద్బ్రాహ్మణశ్శుచీతి
బ్రాహ్మణః పూర్వోక్తశూలినం పూజయేదిత్యర్థః ॥ మూలమంత్రేణా
ర్ఘ్యాద్యుపచారానిత్యర్థః । మూలమంత్రశ్చైవ పంచాక్షరోవారుద్ర
ప్రకాశకో వైదికమంత్రోవా - శైవపంచాక్షరస్య వామదేవఋషిః - ప
ఙ్క్తిశ్ఛందః- శివో దేవతా- పూజార్థః- మన్త్రస్తు- నమశ్శివాయ - కే
చన ప్రణవాదికంపఠంతి- వైదికమంత్రాస్తు - త్ర్యంబకమిత్యాదయో
బభూవుః పరిభాషాయాం దర్శితాః - సమిధాజ్యతిలాన్హుత్వేతి సమి
ధాదిహోమేషు కర్మవిపాక సంగ్రహాదౌ మంత్రాంతరాణి ప్రదర్శి
తాని ॥ తద్యథా ॥ సమిద్ధో మే తావత్ - పురుషవేదమిత్యస్య నారాయ
ణఋషిః- పురుషో దేవతా- అనుష్టుప్ఛందః- సమిద్ధో మే వినియోగః- పురు
షవేదమిత్యాది - సమిధశ్చయాజ్ఞీయాః ॥ ఆజ్యహోమే త్ర్యంబకమం

త్రః- తిలహోమేతు- యతఇంద్రభయామహ ఇతిమంత్రద్వయం పరిభా
షాయాం పరిమాణ ప్రకరణేదర్శితమ్- హోమసంఖ్యా అష్టోత్తర శతా
ద్యయుతాం తాం వ్యాధి తరతమభావేనకల్ప్యా ॥ తతశ్శాంతిం ప్రకల్పయే
దితి శాంతిర్ఘోషశాంతిః - తత్రచానోభద్రా ఇత్యారభ్య అశ్వలాయనీ
యః ॥ శన్నోవాతః పవతామితి త్తైత్తరీయశాంతిః ॥ పరిభాషాయాంవ్యా
ధిప్రతిమాదానవిధౌ ద్రష్టవ్యమ్- ఏతచ్చోపలక్షణమ్ ॥ అతోయస్యశాఖా
యాం శాంతిస్స్యాత్తచ్ఛాఖీయైస్సాగ్రాహ్యా ॥ ఏతచ్చ శాంతివాచనంవా
రుణంకలశం సంస్థాప్యతస్యాగ్రేకుర్యాత్- తతస్తేనోదకేన శాంత్యుదకేన
శూలినం నరమాసించేత్ ॥ కలశస్థాపన ప్రకారస్తు నవగ్రహయజ్ఞే సూ
ర్యాదిపూజానంతరం దర్శితః- అభిషేకప్రకారోపి తత్రైవ వసుధారాన
న్తరందర్శితః- సర్వంపరిస్మరేదితి । ఏవంవిధపాపాచరణాదయం రోగ
స్సంజాతః- తస్యనివృత్తయే వక్ష్యమాణశూలదాన మంత్రస్థితవిశేషేణ
విశిష్టంఫలంస్మృత్వా బ్రాహ్మణాయదద్యాదిత్యర్థః -ఏతచ్చ సర్వశూల
సాధారణమ్ ॥ ... ...

ఇతి శూలహరత్రిశూలదానమ్.

అథారుచిశూలహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ శ్రద్ధాహీనోధనవాన్ దీనేష్వరతిస్తామ సదా
నీవాజామేతాత్రైషవిస్తారః - చాంద్రాయణంచాతికృచ్ఛ్రం ప్రాజాపత్య
మథాపరమ్ ॥ హేమాద్రావపి ॥ చాంద్రాయణాదికుర్వీత వ్యాధ్యాదేర
నురూపతః । చాంద్రాయణాదీని యానిస్యుస్తానిసమస్తానివా శక్త్యనురు
పాద్యపేక్షయా యోజ్యానీత్యర్థః - హోమస్తుశూలహర త్రిశూలద
నోక్తప్రకారేణ అదితశ్చేన విష్ణుసహస్రనామార్చన విష్ణుహృదయాదిని

త్రాణిలక్ష్యంతే - తానిచ పరిభాషాయాం దర్శితాని- తథా చాంద్రాయణాదీన్యపి ॥ ... ... ❋

ఇత్యరుచి శూలహరమ్.

అథప్రకారాంతరేణారుచిశూలహరమ్.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ సాక్షాద్ఘంతిగవాదీనియది పునర్జననాంతరే । శిరోరోగీశ్రోత్రరోగీ శూలేనవ్యాధిమాన్భవేత్ ॥ ప్రాయశ్చిత్తం వార్షికంవా షాణ్మాసం వాత్రైమాసికమ్ । చరేద్ఘృతవ్రతంచైవ గోహిరణ్యాదికాదిశేత్ - అత్ర గోహననం యజ్ఞసాధనత్వ విశిష్ట గోహననం - ప్రాయశ్చిత్తస్య గురుత్వాత్ - ఆదిశబ్దస్యయజ్ఞవిఘాతో భూమ్యనృతంచ - వ్యాధిగురు లఘుభావేనైక వార్షికాది ప్రాయశ్చిత్తానియోజ్యాని- గోహిరణ్యాదికమిత్యాదిశబ్దేన వాసోఽభిధీయతె ॥ తదంతేచేతి చకారేణోద్వన్నస్యేత్యృచజపః ॥ జపసంఖ్యాచాయుతం - ఉద్వన్నస్యేత్యృచః పరిభాషాయాముక్తమ్ ॥ ... ...

ఇతిప్రకారాంతరేణారుచిశూలహరమ్.

అథాజీర్ణశూలహరమ్.

అథకర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ నిదానమాహ ॥ వృద్ధశాతాతపః॥ శూద్రస్యైనతుభుక్త్వాన్న మవ్రతస్యద్విజస్యచ । శూలవ్యాధిర్భవేన్నిత్యమజీర్ణశ్చాతిపీడితః ॥ శూద్రస్యైవాన్నంసతతం జన్మాంతరేభుక్త్వాయేతన్నిమిత్తమకుర్వాణాస్తే- యశ్చావ్రతస్యద్విజస్య నిత్యకర్మానుష్ఠానరహితస్య వార్ధుషికస్యవాన్నం భుక్త్వాపూర్వవదాస్తే ॥ సశూలవ్యాధిమాన్భవేదిత్యర్థః । అతై ౹వంనిష్కృతిం కుర్యాదుపవాసత్రయంతథా । దద్యాత్ఫల

త్రయంరూప్యంబ్రాహ్మణాయసకాంచనమ్ ॥ పలమితిః పరిభాషాయాం పరిమాణప్రకరణేదర్శితమ్ ॥ ... ... *

ఇత్యజీర్ణశూలహరమ్.

అథ ప్లీహశూలహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ విశ్వస్తవిషదాతాచ ప్లీహవాన్ జాయతేనరః। చశబ్దాచ్ఛూలీచ - ఏతస్మిన్నిహారణార్థంతు ప్రాయశ్చిత్తంసమాదిశేత్। చాంద్రాయణంపరాకంచ తథోద్యన్నపఏవచ । అపామార్జనకస్యాపిజప స్సంధ్యాత్రయేభవేత్ ॥ ఉద్యన్నద్యేత్యృచః పరిభాషాయాం ద్రష్టవ్యాః॥ జపసంఖ్యాత్వయుతమ్ - అపామార్జనస్తోత్రమపి పరిభాషాయాం ప్రతిమాదానవిధౌ విష్ణుసహస్రనామానంతరం ద్రష్టవ్యమ్ ॥ స్తోత్రజపశ్చవ్యాధివిమోక్షసిద్ధ్యర్థం, చాంద్రాయణ పరాకయో ర్లక్షణం పరిభాషాయామేవ ॥ ... ... *

ఇతి ప్లీహశూలహరమ్.

అథ జఠరశూలహరమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ శ్రుతాధ్యయనసంపన్నం యాచితారమకించనమ్ । బ్రాహ్మణందాంతమానీయ దానార్థంనదదాతియః ॥ సభవేజ్జఠరేశూలీ తథాధ్మానీవశపీడితః । కృఛ్రాతికృఛ్రచాంద్రాణిసకుర్యాద్వ్యాధినుత్తయే। చాంద్రంచాన్ద్రాయణమ్॥ కృఛ్రాదిస్వరూపం పరిభాషాయాముక్తం - ఏతానిసమస్తాని వ్యస్తానివారోగ గురులఘుభావానుసారేణయోజ్యాని॥ ... ...

ఇతి జఠరశూలహరమ్.

అథకటిశూలహరమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ గోగామీకటిశూలీస్యా త్తస్యచాంద్రాయణంతథా ॥ కృఛ్రంచైవాతికృఛ్రంచ జపంసౌరంవినిర్దిశేత్ । గాంవాసకాంచనాందద్యాత్సహిరణ్యంఘృతంతథా ॥ సౌరజపః పరిభాషాయాం దర్శితః ॥ సంఖ్యాత్వాయుతం- గవాదిదానమన్త్రాఅపి ప్రాగభిహితాః- సహిరణ్యఘృతదానే ఆజ్యావేక్షణ మన్త్రః - అలక్ష్మీర్యచ్చదౌస్థ్యంమే యచ్చగాత్రేష్వవస్థితమ్ । తత్సర్వం శమయాజ్యత్వం లక్ష్మీం పుష్టించ వర్ధయ ॥ ... ... *

ఇతి కటిశూలహరమ్.

అథ హస్తశూలహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ పూర్వజన్మని నాస్తిక్యా త్సంధ్యావిరహితో ద్విజః । హస్తశూలీసభవతి నిష్కృ- ద్వాదశసంవిశేత్ ॥ భోజయేద్బ్రాహ్మణాన్శక్త్యా జపేత్సూక్తంహిరణ్యదః । సౌరంసూక్తంమన్త్రంవా అష్టాక్షరోవా ఉద్యన్నద్యేతివా-అనయోః స్వరూపంనిష్కృ-స్వరూపంచ పరిభాషాయాముదీరితమ్॥ సౌరసూక్తంతు ఉదుత్యంజాతవేదసమితి త్రయోదశర్చస్య సూక్తస్య- కణ్వపుత్రఃప్రస్కణ్వఋషిః- ఇత్యాదివినియోగః- హిరణ్యదఇతిభవేదితి శేషః ॥ ... ... *

ఇతి హస్తశూలహరమ్.

అథ కర్ణశూలహరమ్.

కర్మవిపాక సముచ్చయే ॥ మైథునంశ్రుణుయాద్విప్రః కర్ణశూలీభవేత్తుసః । స్యాచ్చైవబధిరఃకించి త్తత్పాపేసహ్యశబ్దవాన్ । నిష్కృతింశతికందద్యాద్బ్రాహ్మణాయకుటుంబినే ॥ విష్ణుప్రకాశకాన్మంత్రాన్ జపే

దో గప్రశాంతయె । అపామార్జనపాఠేన మంత్రితం సజలంపిబేత్ ॥ భో జనంబ్రాహ్మణేభ్యశ్చ ప్రదద్యాద్దక్షిణాంతథా । మైథునశబ్దంబుద్ధిపూర్వకం శృణుయాద్యదీత్యర్థః- నిషు-స్వరూపం పరిభాషాయాం విష్ణుప్రకాశ మంత్రాః- పురుషసూక్తం తద్విష్ణోరితి- ద్వ్యృచశ్చ - తద్విష్ణోరితిద్వ్యృచ స్య ॥ మేధాతిథిఋషిః- విష్ణుర్దేవతా- గాయత్రీఛందః - జపేవినియో గః ॥ అపామార్జనస్తోత్రమపి పరిభాషాయామేవ॥ సజలం పిబేదితిసరో గీ- పురుషసూక్తాది జపసంఖ్యావ్యాఖ్యానుసారేణ అష్టోత్తర శతాద్యయు తాంతాఃకల్ప్యాః ॥ ... ...

ఇతి కర్ణశూలహరమ్.

అథ నయనశూలహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ నగ్నాంపరస్త్రియందృష్ట్వా సూర్యంవాస్త మయోదయే । నేత్రశూలీభవేత్సోపి నేక్షితుంక్షమతేధ్రువా ॥ వర్చోమే దేహిమంత్రేణ హోమస్స్యాదష్టచాయుతమ్ । వయస్సుపర్ణాఇతిచ నేత్రే సించేచ్చవారిణా ॥ అక్షీభ్యాంతఇతిజపే న్నేత్రశూలంప్రశామ్యతి । పర స్త్రియందృష్ట్వేతి కామతః ॥ తథాసూర్యమపి ॥ వర్చోమేదేహీత్యనేన- వర్చోదాఅసివర్చోమే దేహీతి దశాక్షరోమంత్రోలక్ష్యతే - హోమ కాలేస్వాహాంతః కర్తవ్యః- అస్యమంత్రస్య ప్రాజాపత్య పరమేష్ఠీవామ దేవాఋషయః- అగ్నిదేవతా- అతిశక్వరీఛ్చందః - అష్టచాయుతమితి॥ వయస్సుపర్ణాఇత్యస్య- గౌతమఋషిః- ఇంద్రోదేవతా- అనుష్టుప్ఛందః- విహితార్థేజపెవినియోగః- వయస్సుపర్ణాఇత్యాది - యథావాహోమం చజపసంఖ్యా ॥ నేత్రేసేచనం యావద్రోగవిముక్తి - యథాశక్తిబాహ్మ ణాన్భోజయేత్ ॥ సూర్యపూజాచకార్యా - నేత్రాధిదేవతాత్వాత్తస్య॥

ఇతి నయనశూలహరమ్.

అథ శాతాతపోక్తశూలరోగహరమ్.

శూలీ పరోపతాపేన జాయతేవపుషాతనుః । అన్నదానం ప్రకుర్వీత తథారుద్రంజపేద్బుధః ॥ వపుషాతనుః కృశశరీరఇత్యర్థః ॥ వ్యాధితరతమభావేనాన్నదానాదేరభ్యాసః - రుద్రలక్షణమ్ - రుద్రవిధౌ పరిభాషాయాంద్రష్టవ్యమ్ ॥ ... ... *

ఇతి శాతాతపోక్తశూలరోగహరమ్.

అథ శూలప్రతికృతిదానమ్.

శూలప్రతికృతిలక్షణంచ కర్మవిపాకసారే ॥ అనుక్తేషుతురోగేషు రోషాగ్నిజ్వలితేక్షణమ్ । భ్రూభిర్భంగభీషణంశక్తిం శూలం పాశాంకుశౌ దధత్ ॥ చక్రఖడ్గగదావజ్ర శరచ్ఛురధనూంషిచ । నానాస్త్రగతజన్యాకంపయన్పరిపార్శ్వగాన్ ॥ దంష్ట్రాభిరయుతందూరాద్ధూరాత్ప్రాణంమపేక్షణమ్ । ఊర్ధ్వాస్యమభిముఖంభావన్ ప్రహర్తుంపార్శ్వయోగన్పృశాన్ ॥ పిశంగకేశంరోగాణాం ప్రతిరూపంప్రకల్పయేత్ । శతంతస్యార్ధమర్ధంవా హేమ్నోనిష్కేణతేనతు ॥ తదేవ ప్రతిమామానం కర్మశాంతిష్వపిస్మృతః । అతస్స్వల్పేనయోదద్యాస్సపాపదానంనరాధమః ॥ ప్రతిగృహ్ణాతివా తస్య దుఃఖశోకావహంభవేత్ । యేయేరోగాశ్చబాధంతే దేహస్థాస్సతతంతుమామ్ ॥ గృహాణప్రతిరూపంతు మహారూపాస్సద్విజోత్తమ । మంత్రేణానేనతందద్యాత్పూర్వోక్తాన్కృతార్చనమ్ ॥ బాధమిత్యేవగృహ్ణీయాత్తద్రూపంవ్యాధిభిస్సహ । ఆచార్యం యజమానస్తు అనుయాయాచ్ఛతంపదమ్ ॥ అనుక్తేషుతురోగేష్విత్యాది - యత్రరోగ ప్రతిమావిశేషం నాభిహితం- తత్రరోగ ప్రతిమామేవంవిధ లక్షణోపేతాం కుర్యాదిత్యర్థః ॥ శక్త్యాదికందధత్- స్థితమిత్యర్థః - దధద్వ్యచ్ఛత్ । నిష్క-స్వరూపం పరిభాషాయాం బోద్ధవ్యమ్ ॥ కర్మశాంతిష్వపిస్మృతఇతి - ఏవమన్యత్రాపి-క

మర్మవిపాకశాంతిషు స్వతస్సామాన్యన్యాయేన ప్రాప్తత్వాత్ప్రతిమాసంక
ర్తవ్యమిత్యర్థః ॥ యద్యప్యేవం తథాప్యత్రచాన్యత్రచ వ్యాధిగురులఘు
భావాపేక్షయా॥ శక్త్యశక్త్యనుసారేణ ప్రతిమానంకల్ప్యమ్॥నహ్య
శక్యంవిదధాతిశాస్త్రం- ఏతచ్చస్వతఇతి పదాత్తత్తా ॥ దేశంకాలంతథా
త్మానం ద్రవ్యంద్రవ్యప్రయోజనమ్ । ఉపపత్తిమవస్థాంచ జ్ఞాత్వాశౌచం
ప్రకల్పయేదితి బోధాయనవచనేన శౌచపదస్యోపలక్షణార్థ జ్ఞానమవ
గంతవ్యమ్॥ యేయేరోగా ఇతిదానమంత్రః- పూర్వరీత్యాకృతార్చన ఇతి॥
ఆతంకోదేవతానత్రేత్యారభ్య పరిభాషాయాం - వ్యాధిప్రతిమాదాన
విధావుక్తప్రకారేణేత్యర్థః ॥ శతంపదమితి ॥ శత-పదానీత్యర్థః-సము
దాయాపేక్షయైకవచనమ్ ॥ ... ... *

ఇతి శూలరోగహరప్రతికృతిదానమ్.

మాతాపుణ్యచరిత్రకీర్తివిభవా యస్యాంబికానామత స్సాకల్యాపర
మూర్తిరార్యచరిత శ్రీపెద్దిభట్టఃపితా । సోయంకౌశిక వంశభూషణ
మణిః శ్రీభట్టవిశ్వేశ్వరో వేదేస్మార్తమతేనయేచనపదే వాక్యైకృతివర్ధ
తే॥ మతిర్వ్యేషాంశాస్త్రైః ప్రకృతి రమణీయ్యాన్యవహ్యతిగ పరాశిల. శ్లా
ఘ్యాంజగతిరుజవస్తైకతివయే। విరంచిస్తేతేషాంముకురతలభూతస్థితిమయా
దియం వ్యాసారణ్యప్రవరమునిభిష్యస్వ్యఘటితా॥ మహార్ణవాఖ్యే మహితే
ప్రబంధే మాంధాతృనామ్నో మదనాత్మజస్య । సత్కర్మమార్గమాణిక్యాగ
ణేనపూర్ణేః పూర్ణగిప్రసన్నోన్నసమస్తరంగః॥ *

ఇతి శ్రీ పండిత పారిజాత కఠారిమల్లేత్యాదివిరుద విరాజమాన
శ్రీమదనభూపాల పుత్రస్య మాంధాతుర్నిబంధే మహార్ణ
వాభిధానే కర్మవిపాకే నవమస్తరంగః.

శ్రీ ర స్తు.

కర్మవిపాకగ్రంథే—దశమతరంగ ప్రారంభః.

అథ జ్వరహరాణి.

తత్ర గార్గ్యః ॥ శీతజ్వరహరమ్ ॥ యే పురా క్రూరకర్మాణః పాపాత్మానో మందచేతసః । తే భవేయుస్సదా శీత జ్వరవంత స్తదేనసః ॥ శాంతయే యుతసంఖ్యాకం ప్రకుర్యాత్ప్రయతో జపమ్ ॥ జాతవేదసమంత్రేణ బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్తతః ॥ సురామాంసోపహారాద్యైర్బలిస్సర్వత్రశస్యతే ॥ సహస్రికలశస్నానం శతభోజనమేవచ ॥ సదాశీతజ్వరవంత ఇత్యాది॥ ప్రతిదినం శీతజ్వరయుక్తాః - జ్వరప్రాదుర్భావకాలే శీతజ్వర పూర్వకజ్వరేణయుక్తా ఇత్యర్థః ॥ జాతవేదసమంత్రేణ జపంకుర్యాద్ధిశాంతయే ॥ తత్రాయుత సంఖ్యాకమిత్యుపలక్షణమ్ ॥ రోగగురులఘుభావేన జపేగురులఘుభావః కల్ప్యః ॥ ఏవం బ్రాహ్మణభోజనేపి- జపాంగామ పరామభిషేకాంగాంగాంసురాదభిర్బలిభిరధికారభేదేన సహస్రికలశస్నానంతు సమకానువాకైరీశ్వరస్య- పురుషసూక్తైర్విష్ణోః- శీతజ్వరే తథాదుర్యా దభిషేకం హరేర్బుధః॥ కర్మవిపాక సంగ్రహాభిధానాత్ ॥ సమకానువాకానామృష్యాదీని తథారుద్రాభిషేకప్రకారశ్చ పరిభాషాయాం ద్రష్టవ్యాః- పురుషసూక్తాద్యపి తత్రైవద్రష్టవ్యమ్ ॥ జాతవేదస ఇత్యస్య మంత్రస్య-కశ్యపఋషిః- జాతవేదాగ్నిర్దేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః - విహితార్థే వినియోగః- జాతవేదసేసునవామేత్యాది ॥ *

ఇతి శీతజ్వర హరమ్.

అథోష్ణజ్వరహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ మంగళేషుచ కాలేషు సతతం కోపవాన్నరః । ఉష్ణజ్వరాభిభూతస్స్యాత్తత్పాపస్యాపనుత్తయే॥ సహస్రకలశస్నానం రుద్రేణైనస్య కారయేత్ । బ్రాహ్మణాన్భోజయేచ్ఛక్త్యా జపేద్వై జాతవేదసమ్ ॥ తథామాహేశ్వరతంత్రేపి ॥ ఉష్ణజ్వరేమహేశస్య ప్రకుర్యాదభిషేచనమితి ॥ రుద్రేణ శతరుద్రేణ నమకానువాకైరిత్యర్థః - అస్యాష్టాది పరిభాషాయాం ద్రష్టవ్యం జాతవేదస్యతు జపశ్శీతజ్వరహరే-జాతవేదసగ్రహణం మృత్యుంజయస్యాప్యుపలక్షణమ్ ॥ అస్యత్వాపస్తంబాది తైత్తరీయ శాఖానుసారేణ పరిభాషాయాం కూశ్మాండ హోమప్రకరణేభ్యధాయి- అత్రాశ్వలాయన శాఖానుసారేణాభిధీయతే॥ త్ర్యంబకం యజామహ ఇత్యస్య వసిష్ఠఋషిః- మృత్యుంజయరుద్రోదేవతా- అనుష్టుప్ఛందః- వినియోగః ॥ ... ... ❀

ఇత్యుష్ణజ్వరహరమ్.

అథ శాతాతపోక్తవివిధజ్వరహరమ్.

దేవద్రుమహరస్యైవ జాయతే వివిధజ్వరః । జ్వరోమహాజ్వరశ్చైవ రౌద్రో వైష్ణవ ఏవచ ॥ జ్వరేరుద్ర జపంకుర్యాన్మహారుద్రం మహాజ్వరే । మహారుద్రం జపేద్రౌద్రే వైష్ణవేతు ద్వయం జపేత్ ॥ జ్వరేతు రుద్రజపమిత్యాది ॥ మహారుద్రలక్షణాతిరుద్రానువాకానామాపస్తంబాదిచ పరిభాషాయాముక్తం- మహారుద్రం జపేద్రౌద్ర ఇతి॥ రుద్రసంబంధిని మహేశ్వరజ్వరే కఠినతమే అసాధ్యజ్వరేచ మహారుద్రసహస్రనామాపామార్జన విష్ణుహృదయస్తోత్రాణి పరామృశ్యంతే-అత స్తద్వయం విష్ణుసంబంధంచ శతరుద్ర పురుషసూక్తాదిజపేత్॥ శతరుద్రాదీని పరిభాషాయాం దర్శితాని॥

ఇతి శాతాతపోక్తవివిధజ్వరమ్.

అథ సర్వజ్వరాపహారమ్.

కుంభదానం॥ అగారదాహీ జ్వరవాన్స్నాయతే తత్ర నిష్కృతిః। నవకుం
భం సమానీయ మృణ్మయం చావ్రణం దృఢమ్ ॥ లోహితం కాష్ఠరహితం స్థా
పయేత్తండులోపరి । పరిమాణం తండులానాం ద్రోణపంచకమిష్యతే। వి
శుద్ధా స్తండులా గ్రాహ్యాః శ్వేతవస్త్రేణ వేష్టయేత్ । మధునా హ్యథవాజ్యే
న ఖండేనాథ గుడేన వా ॥ తైలేనాథాంభసా వాపి పూరయేచ్ఛక్తితో నరః।
శ్వేతపుష్పైరర్చయేత్తం గంధపుష్పైస్తథాపరైః ॥ బ్రాహ్మణశ్చ పూర్వవ
త్కార్యస్సమిదాజ్యచరూత్కటః । సువర్ణేన యథాశక్త్యా బ్రాహ్మ
ణాయ నివేదయేత్ ॥ తస్మై మహాతపసే న్యస్త శ్రుతిశీలాయ తత్రకమ్। మం
త్రేణానేన విధివత్పూజయేచ్చ జ్వరీ నరః ॥ మహేశ దేవ దేవేశ వాసుదేవ ప
రాత్పర । కుంభేనానేన దత్తేన జ్వరః శీఘ్రం ప్రశామ్యతు ॥ ఏకాంతరం స
న్నిపాతం తృతీయైకచతుర్థకౌ । పాక్షికం మాసికం వాపి సాంవత్సరిక
మేవ వా॥ నాశయైతం మమ క్షిప్రం వాసుదేవ మహేశ్వర । ద్రోణపంచకమి
త్యాది- ద్రోణస్వరూపం పరిమాణప్రకరణే ద్రష్టవ్యమ్- శ్వేతవస్త్రేణ వేష్ట
యేదితి- కుంభమిత్యన్వయః- కుంభం గంధపుష్పైస్తథాపరైరితి- అపరై
రక్తపీతాదిభిరిత్యర్థః బ్రాహ్మణశ్చ పూర్వవదితి ॥ పూర్వోక్తప్రకారేణ
సప్రకార శ్శూలహర త్రిశూలదానే ద్రష్టవ్యః - తిలస్థానే చరురిత్యే
తావాన్విశేషః - కుంభదానమంత్రస్య రుద్రవిష్ణుప్రకాశకత్వాత్ కుంభ
పూజాపి రౌద్రేణ వైష్ణవేన వా మంత్రేణ కర్తవ్యా- బ్రాహ్మణమోక్షణయోరన్య
తమేన-తత్ర రౌద్రశ్శైవపంచాక్షరః- శూలరోగహర త్రిశూలదానే ద్ర
ష్టవ్యః। రుద్రగాయత్రీ దద్రుహరోగనాశ మహేశ్వరదానే వక్ష్యతే-అన్యే
చ త్ర్యంబకమిత్యాదయః- పరిభాషాయాం దర్శితాః- వైష్ణవా అపి తద్వి
ష్ణోః పరమంపద మిత్యాదయ స్తత్రైవ ప్రదర్శితాః - నారాయణాష్టాక్షర
మంత్రస్తు అంత్రవృద్ధిహర నారాయణమూర్తిదానే నిరూప్యతే ॥ గోపా

లమన్త్రస్తునక్తాంధ్యహారే. సువర్ణేనయథాశక్త్యేతి- సువర్ణేనయుతం కుంభం నివేదయేదిత్యన్వయః- మహేశ దేవదేవేశేత్యారభ్య శ్లోకద్వయం దానమంత్రః ॥ ... ... *

ఇతిసర్వజ్వరహరకుంభదానమ్.

అథ జ్వరతర్పణమ్.

తత్రాయంక్రమః॥ గోవింద సంజ్ఞకం కంచనతాపసంతథా పుత్రంతాపసాంతరంచ తిలోదకైరంజలిత్రయదానేః పృథక్పృథక్కీర్తయిత్వాపశ్చాజ్జ్వరానుసారేణ అష్టోత్తరశతావృత్త్యయుతాంతం జ్వరముద్దిశ్యకర్తవ్యం- జ్వరతర్పణే రక్తాక్షతావారక్తపుష్పాణివాగ్రాహ్యాణి- తత్ర తిలతర్పణమంత్రాః॥ యోసౌసరస్వతీతీరే కుత్సగోత్రసముద్భవః । త్రిరాత్ర జ్వరదాహేన మృతగోవిందసంజ్ఞకః ॥ జ్వరాప నుత్తయేతస్మై దదామ్యేష తిలోదకం । తథా ॥ సద్యాంచనర్మదాతీరే అపుత్రస్తాపసోమృతః । రాత్రౌ జ్వరవినాశాయ దద్యాంతస్మైతిలోదకమ్ ॥ ... *

ఇతి జ్వరతర్పణమంత్రః.

అథజ్వరప్రతికృతిదానమ్.

త్రిపాద్భస్మప్రహరణ స్త్రిశిరారక్తలోచనః । స మే ప్రీతస్సుఖందద్యాత్సర్వామయపతిర్జ్వరః ॥ భస్మప్రహరణో భస్మాయుధ ఇత్యర్థః- పూజాదివిధానంత్వాతంకో దేవతేత్యారభ్య పరిభాషాయాం వ్యాధిప్రతిమాదానవిధావుక్తమ్ ॥ ... ... *

ఇతిజ్వరహరప్రతికృతిదానమ్.

అథ శ్వాసఖాసహరాణి.

అత్రనిదానంతు ॥ ఉమామహేశ్వర సంవాదే ॥ కృతఘ్నోజాయతే
మర్త్యఃక జఫవాన్ శ్వాసఖాసవాన్ । ఉష్ణజ్వరీచ నిత్యంహి పిత్తరోగస
మన్వితః ॥ ఏతన్నిష్కృతిఃకర్మవిపాకసముచ్చయే । చాంద్రాయణవ్రతం
కుర్యాత్పంచాశ ద్విప్రభోజనమ్ । అగ్నిందూతాది సూక్తేన చరుణాస
ర్పిఃషాయుతమ్॥ అష్టాధికంతుజుహుయా దుక్తరోగస్యశాంతయే। అన్య
చ్చవాయుపురాణే ॥ తద్విష్ణోరితిసూక్తేన జపంకుర్యాద్ద్విజోత్తమాన్।
పూజయేద్భోజయేద్దద్యా త్తన్మనానన్యమానసః,ఇతి॥చాంద్రాయణస్వ
రూపం కృచ్ఛ్రప్రకరణేభ్యధాయి ॥ చరుణాసర్పిఃషాయుతమితి ప్రత్యే
కంసంబధ్యతే - అగ్నిందూతమితి సకలం హోమమంత్రః - ప్రత్యృచం
వా ॥ అయంచ వ్యవస్థితోవికల్పః - వ్యాధిశక్త్యుద్వ్యాధిక్యాత్సూక్తంస
కలం- అల్పత్వేప్రత్యృచమితి ॥ ఏవం సర్వత్ర వేదితవ్యం - తద్విష్ణోరితి
సూక్తేనేతి ॥ తద్విష్ణోః పరమిత్యృచా ప్రాతర్యుజావిబోధయేత్యేత
త్సూక్తంలక్ష్యతే- తదంతర్గతత్వాత్తస్య - ఏకస్యాస్తస్యాఋచస్సూ
క్తవ్యపదేశాభావాచ్చ, తన్మనాఇతి ॥ దానందద్యాదిత్యర్థః- తచ్చదే
యం మధుసర్పిఃహిరణ్యవాసాంసి । తత్ర మధుదానమంత్రః - యస్మా
త్పిత్రాణాంశ్రాద్ధత్వం ప్రీతిందేహ్యామృతోద్భవమ్ । మధోతవప్రదానేన
పాహిమాం దుఃఖసాగరాత్ ॥ ఆజ్యాదిదానమంత్రాస్తు ప్రాయశ్చిత్తో
ష్టక్రమపద్ధతౌ ప్రదర్శితాః- అగ్నిందూతమితిసూక్తస్య ద్వాదశర్చస్యమే
ధాతిథిఋషిః- అగ్నిర్దేవతా- గాయత్రీచ్ఛందః - విహితార్థేవినియో
గః-అగ్నిందూతంవృణీమహ ఇత్యాది ప్రాతర్యుజావిబోధయేత్యేకవింశ
త్యృచస్య సూక్తస్య మేధాతిథి ఋషిః - ఆదితశ్చతస్ర అశ్విన్యశ్చతస్ర
స్సావిత్ర్యాస్త్రిః ద్వే ఆగ్నేయే - ద్వేదేవీనాం- ఏకేంద్రాణీవరుణానీనాం ద్వే

ద్యావాపృథివ్యా ఏకా పార్థివీ- షడ్జే వైష్ణవ్యః- గాయత్రీచ్ఛందః- విహితార్థే వినియోగః - ప్రాతర్యుజావిబోధయేత్యాది ॥ ... *

ఇతికఫజ్వరయుతశ్వాసఖాసహరమ్.

అథప్రకారాంతరేణశ్వాసఖాసహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ కురుక్షేత్రాది దేశేషు కాలేషు గ్రహణాదిషు । మహాదానానిగృహ్ణీయాన్నిషిద్ధాన్యథవాస్వయమ్॥ అపాత్రభూతోదాతృభ్యో నిషిద్ధేభ్యశ్చమానవః॥సహామాశ్వాసఖాసైశ్చ కఃక్షీణస్త్రిమిభిస్తథా ॥ కండూత్యాద్యైఃపీడ్యేత తత్రద్రోగస్యశాంతయె ॥ మహిషీంయమదైవత్యాం దద్యాద్విత్తానుసారతః ॥ రౌప్యంయద్దీయతేదానం తత్సమగ్రమిహైవహి । తత్సమగ్రంతుదోషాయ భవతీహరపతచ ॥ జపేచ్చపౌరుషంసూక్తం నామ్నాంచైవ సహస్రకమ్ । ఉద్వ్యంత్యృచాచ చర్వాజ్యహోమశ్చాష్టోత్తరాయుతమ్ ॥ హిరణ్యరత్నవాసాంసి పంచాశద్విప్రభోజనమ్ । సహస్రకలశస్నానం ప్రకుర్యాద్రోగశాంతయే ॥ నిషిద్ధానీత్యాది-నిషిద్ధాని,కాలపురుషాదీని స్వయముపాత్రభూతో వేదనిత్యకర్మానుష్ఠానాదిరహితః పతితోవా - అనిషిద్ధానిభూధనాదీనివాఅనాపదిగృహ్ణీయాన్నిషిద్ధేభ్యోదాతృభ్యః పతితాదిభ్యః - మహిషీదానప్రకారః - పరిభాషాయాం దేయవస్తుస్వరూపనిరూపణేద్రష్టవ్యః- మహిషీ దానమంత్రస్తు॥ కాలమృత్యుస్వరూపాంతాంమహిషీంరక్తభూషణామ్ । సాలంకారాం ప్రదాస్యామిమమశాంతిఃప్రయచ్ఛతు॥ పురుషసూక్తసహస్రనామ ఉద్వన్నుద్యేత్యృచానామృష్యాది పరిభాషాయామేవ నిరూపితం-అత్రవ్యాధిగురులఘుభావేన మహిషీదానాదీని సమస్తానియోజ్యానీ॥ ఇతిప్రకారాంతరేణ శ్వాసఖాసహరమ్ - పిశునోనరకస్యాంతే జాయతే శ్వాస ఖాస

వా॥ । ఘృతంతేనప్రదాతవ్యం సహస్రపలసంఖ్యయా ॥ ఉద్యన్నద్యజ
పగకార్యోహోమశ్చర్వాజ్యయోరపి। పలస్వరూపం-ఉద్యన్నద్యత్యాదిచశ్చ
పరిభాషాయాముక్తం-జపహోమయోస్సంఖ్యారోగానుసారేణకల్ప్యా॥
ఇతిశాతాతపోక్తశ్వాసఖాసహరమ్.

అథశ్వాసఖాసహరధ్వజపాశదానమ్.

పద్మపురాణే ॥ శ్వాసఖాస యుతోమర్త్యః బలిగ్రహణతోభవేత్॥
బోధాయనః ॥ ధ్వజంపాశంపలైకేన కుర్యాత్తురజతేనవా । పలార్ధేనా
థవాశుద్ధ స్ఫటికోపమమాదరాత్ ॥ రత్నైర్మరకతైస్సమ్యదబ్ధమంగే
ముసర్వతః । కుంభేచస్థాపయేత్తత్ర తిలానాంద్రోణపంచకమ్ ॥ కుంభస్యో
పరిసంస్థాప్య ధ్వజంపాశంచ శోభనమ్ । నిష్కద్వయ యుతంతంతు బ్రా
హ్మణాయనివేదయేత్ ॥ వస్త్రేణవేష్టయేత్కుంభం గంధపుష్పాక్షతార్చి
తమ్ । శుభచిత్తసమేతాయ శ్రోత్రియాయకుటుంబినే । వరుణస్య తథా
వాయోః ప్రీత్యర్థంవినివేదయేత్ । నమఃపాశభృతేతుభ్యం నమోధ్వజ
కరాయతే ॥ జలాధిపతయేతుభ్యం వాయోసర్వజనప్రియ । యువయోః
ప్రీతయేదత్తౌ ధ్వజపాశౌసురార్చితౌ ॥ శ్వాసఖాసాపహారే తౌంమే
ప్రీతౌసర్వజనాశ్రయౌ । యదాతురజతేన తదాశుద్ధస్ఫటికోపమం - అం
గేష్వవయవేషు తత్తత్ప్రదేశేషు మరకతరత్నైఃబద్ధం. యుక్తంధ్వజ
పాశంచకుర్యాత్- కుంభంచస్థాపయేత్ - కుంభంచద్రోణతిలానాముపరి
సంస్థాప్యతస్య కుంభస్యోపరిధ్వజం పాశంచనిక్షిపేత్ - కీదృశ మిత్యత ఆ
హ- నిష్కద్వయయుతమితి ॥ నిష్కద్వయంసువర్ణం రజతంవా నిష్కద్వ
యధ్వజపాశౌచ కుంభేస్థాపయేదిత్యర్థః- బ్రాహ్మణాయనివేదనం - కుం
భాదిపూజానంతరమేవ ॥ పూజాప్రకారమాహ ॥ వస్త్రేణ వేష్టయేదితి-
తత్రకుంభే వరుణవాయూతత్తత్ప్రకాశక మంత్రాభ్యామేవ షోడశోప

చార్యైః పూజయిత్వా ధ్వజపాశౌచ నామమన్త్రైస్సంపూజ్య ॥ నమః పాశభృతేతుభ్యమిత్యాది మన్త్రేణ ధ్వజపాశౌ ఉక్తలక్షణాయ బ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ ॥ ద్రోణనిష్కయోర్లక్షణం పరిమాణప్రకరణే ద్రష్టవ్యమ్- వరుణవాయవ్యమన్త్రౌ నవగ్రహమఖప్రకరణే దర్శితౌ॥ ❀

ఇతిశ్వాసఖాసహరధ్వజపాశదానమ్.

అథశ్వాసఖాసమూర్తిదానమ్.

తల్లక్షణంకర్మవిపాకసారే ॥ శ్వాసస్త్రిబాహుగపాశాత్తు కమండలయుతోజ్వల । ఖాసఃకూర్మాంగసంస్థానో దీర్ఘదండధరఃకృశః॥ కరేణనాదయన్ఘంటాం వికృతాక్షోవిభీషణః । శ్వాసస్త్రిబాహురితి॥ అత్ర విశేషానుపాదానా ద్దక్షిణపార్శ్వే బాహుద్వయంవామేత్వేకోబాహుః- ఏవమన్యత్రాపివిషమ బాహుస్థలేవిజ్ఞేయమ్ ॥ కూర్మాంగసంధానః కూర్మ ఇవ సంకుచితాంగ ఇత్యర్థః -యదాశ్వాసఖాసయోరేకైవ మూర్తి స్తదా త్రిబాహుస్సంకుచితాంగశ్చేత్యేవం వక్తవ్యః- ఏతత్ప్రతిమాపూజావిధానంతు- అంతకో దేవరాతస్త్రేత్యారభ్య పరిభాషాయాముక్తమ్ ।

ఇతిశ్వాసఖాసహర ప్రతిమాదానమ్.

శోభహరాణి.

కర్మవిపాక సముచ్చయే॥ శోభీకృచ్ఛ్రత్రయంకుర్యా ద్గాయత్ర్యా ప్రయుతంజపః॥ తిలహోమసహస్రంచజపేన్మృత్యుంజయంతథా॥తిలహోమస్తువ్యాహృతిభిఃగాయత్రీత్ర్యంబకమన్త్రాణామృష్యాదితథాకృచ్ఛ్రలక్షణంచ పరిభాషాయాంద్రష్టవ్యమ్- మృత్యుంజయ జపసంఖ్యాపిసహస్రం॥

కర్మవిపాక సముచ్చయోక్త శోభహారమ్.

అథ కర్మవిపాకసంగ్రహోక్త శోభహరమ్.

అశ్వత్థమార్గే నదీతీరే ఛాయాయాం పుళినే చ యః । మూత్రం పురీషం వల్మీకే యః కృతమంచేజ్జలేపి వా ॥ శ్వయథువ్యాధిమాప్నోతి త్వేవమాహ సదాశివః । ఛాయాయామితి ॥ వృక్షదేవాలయచ్ఛాయాయాం మూత్రపురీషం శ్లీవనాదేరుపలక్షణం అశ్వత్థగ్రహణం పుణ్యస్థానోపలక్షణార్థం- ఇంద్రం వ ఇతి మంత్రం హి జపేదష్టోత్తరాయుతమ్ । అపోహిష్ఠేతి హోమస్స్యాచ్చరుణా సర్పిషాయుతమ్ ॥ ఇంద్రం వో విశ్వతస్పరి త్యేషః పరిభాషాయాం నవగ్రహప్రకరణే లోకపాలమంత్రేషు చ ద్రష్టవ్యః-అపోహిష్ఠేత్యృచస్తు పరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదానవిధౌ ద్రష్టవ్యాః - చరుణా సర్పిషాయుతమితి ప్రత్యేకం సంబంధ్యతే - వ్యాధితరతమభావేన హోమసంఖ్యాయా న్యూనాధికభావః పరికల్ప్యః ॥ ...

ఇతి కర్మవిపాకసంగ్రహోక్త శోభహరమ్.

అథ శోభహర వస్త్రదానమ్.

తత్ర వృద్ధబోధాయనః ॥ విష్ణుకర్తాచభోక్తా నో శోభీభవతి మానవః । తస్య కర్మ విపాకోక్తం వ్యాధినాశన ముత్తమమ్ ॥ దానం వక్ష్యామ్యశేషేణ సర్వశోభవినాశనమ్ । క్షౌమవస్త్రం సమానీయ బహుమూల్యసముద్భవమ్ ॥ ముక్తాఫలాని బధ్నీయాద్వస్త్రం ప్రాంతే సమంతకః ॥ కుంకుమేనాంకితం సమ్యక్ కర్పూరాగరు ధూపితమ్ ॥ తండులోపరి సంస్థాప్య తండులాంశ్చ స్వశక్తితః । ఉపచారైష్షోడశభిరాచార్యః పూజయేత్తతః ॥ హోమం వాపి ప్రకుర్వీత సమిదాజ్యతిలైః క్రమాత్ । ఉద్బుధ్యస్వ ఇదం విష్ణుం రథవ్యాహృతిభి స్తథా । మంత్రైరేతైః క్రమేణ జుహుయాత్ స్విష్టకృచ్చ తతః పరమ్ । హుత్వా హుత్వా తు సంపాతం పాత్రే తే సర్వాం నివేశ్యతమ్ ॥ సంఖ్యా చాష్టోత్తర శత మష్టావింశతి రేవ వా । సంనాతే నాంగము

స్మృజ్యా త్సర్వమేవహి రోగిణః ॥ అక్షీభ్యామితిసూక్తేన యథాలింగం తథైవచ ॥ వాససామార్జనంకుర్యాన్మార్జయేద్దర్భముష్టినా ॥ ఆచార్యాయాథతద్వస్త్రం దద్యాచ్చైవసదక్షిణమ్। మంత్రేణానేనవిధివ ద్దక్షిణాభిముఖశ్శుచిః॥ ఋషీణాంప్రవరోగస్త్యో లోపాముద్రా పతిఃప్రభుః। క్షౌమవస్త్రప్రదానేన తుష్టోవ్యాధింవ్యపోహతు ॥ బ్రాహ్మణేభ్యస్తథా తేభ్యో దద్యాచ్ఛక్త్యాచదక్షిణామ్। తతస్స్నాత్వాశుచిర్భూత్వావస్త్రమాల్యోపశోభితః। బ్రాహ్మణైర్బంధుభిస్సార్థం భుంజీతసుసమాహితః। తండులాశ్చ స్వశక్తితఇతి॥ భవతీతిశేషః- ఆచార్యంపూజయేదితి ॥ క్షౌమవస్త్రమగస్త్యదైవతమాచార్యః పూజయేదిత్యర్థః ॥ అగస్త్యః ॥ ఖనమాన ఇత్యగస్త్యాంతేవాసీ బ్రహ్మచారీఋషిః - రుద్రోదేవతా - అథవా- అగస్త్యప్రీతయేవాసాదీయత ఇతివస్త్రపూజాయామగస్త్యోదేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః- వాసఃపూజాయాం వినియోగః - అగస్త్యః ఖనమానఇత్యాది। ఉద్బుధ్యస్వ ఇదంవిష్ణు ర్వ్యాహృతీనాంచ పరిభాషాయాం నవగ్రహప్రకరణే బార్హాది దర్శితమ్ - తథాస్విష్టకృద్ధోమస్యచ హుత్వాహుత్వాచ సంపాతాఇతి - యదాజ్యహోమస్తదా ప్రత్యాహుతి హోమానంతరం సంపాతాజ్య బిందూన్పాత్రాంతరే స్థాపయేత్ ॥ తేనసంపాతాజ్యబిందు సముదాయేన రోగిణస్సర్వంగాత్రం పరిమార్జయేత్ - కేనమంత్రేణ-అక్షీభ్యామితిసూక్తేన-ఏతచ్చసూక్తంపరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదానవిధౌ ద్రష్టవ్యం - గాత్రపరిమార్జన ద్రవ్యమాహ॥ వాససామార్జనం కుర్యాదిత్యాదిపూజిత వాససావస్త్రాంతరేణవా ప్రథమవాతసాపరిమార్జనమ్॥ పశ్చాద్దర్భముష్టినా - తద్వస్త్రంపూజిత వస్త్రమాచార్యాయదద్యాత్- ఆచార్యాయేతి ప్రతిగృహీతురుపలక్షణం - తచ్చదానంసదక్షిణం భవతి॥

ఇతి శోభహర వస్త్రదానమ్.

అథ శోభహర ప్రతిమా దానమ్.

తల్లక్షణం కర్మవిపాకసారే॥ శోభగపంచకర స్త్రీఘ్నో దశాక్షస్సరచాపధృక్ । దధానశ్చురికాంఘంటాం కులిశంచ కృశస్తథా ॥ పంచకర ఇతి॥ దక్షిణేత్రయః- కరాః- వామేద్వావితి ॥ సంచపూజావిధానంతు- అత్రకో దేవతా- తత్రేత్యారభ్య పరిభాషాయాంముక్తం-వ్యాధిప్రతిమాదానవిధౌ॥
ఇతిశోభహరప్రతిమాదానమ్.

అథ పాండురోగహరమ్.

దేవద్విజద్రవ్యహారీ పాండురోగీ భవేన్నరః । కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రేకుర్యాత్సగచాంద్రాయణమతంద్రితః।కుర్యాత్కూష్మాండహోమంచస్వర్ణదాంద్రేచవాససీ । బ్రాహ్మణేభ్యోయథాశక్తి పాండురోగస్యశాంతయే॥ దేవద్విజేత్యాది ॥ దేవాశ్చద్విజాశ్చ చాంద్రంరజతం - కృచ్ఛ్రాది కూశ్మాండహోమపర్యంతానాం స్వరూపాణి- తథాసువర్ణాది దానమంత్రాశ్చపరిభాషాయాం నిరూపితాః ॥ ... ... *
ఇతి పాండురోగహరప్రాయశ్చిత్తమ్.

అథశిరోవేదనాసహిత పాండురోగహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అగ్నిష్టోమాదికర్మాణి ప్రక్రమ్య నసమాపయేత్ । సపాండురోగీభవతి శిరోవేదనవాంస్తదా ॥ కృచ్ఛ్రేతికృచ్ఛ్రౌకుర్యాచ్చ చాంద్రాయమతంద్రితః । శతంచభోజయేద్విప్రాన్మృష్టాన్నేనయథేప్సితమ్ ॥ కృచ్ఛ్రాదిలక్షణాని పరిభాషాయాముదీరితాని ॥ *
ఇతి శిరోరోగసహిత పాండురోగహరమ్.

అథ పాండురోగహర పృథ్వీదానమ్.

తత్రశౌనకః ॥ అన్త్యజాగమనేమర్త్యః పాండురోగీ ప్రజాయతే। వక్ష్యామితత్ప్రతీకారం దానహోమాదికర్మణా ॥ పలత్రయేణకుర్వీత రజతేనవసున్ధరామ్। తదర్ధేనాథవాకుర్యాద్విత్తశాఠ్యంనకారయేత్। సపర్వతవనాంకృత్వా సప్తసముద్రపరివేష్టితామ్। నవరత్నానినిక్షిప్య శ్వేతవస్త్రేణవేష్టయేత్ ॥ కాంస్యపాత్రేవినిక్షిప్య పలాష్టకవినిర్మితే। దేవీమావాహయేత్తత్ర సర్వాధారాంహరిప్రియామ్॥ ఏహ్యేహి దేవిధాత్రిత్వం రూపేణాస్మిన్ సమ్యగావిశ। సహితా పర్వతైర్ద్వీపైస్సముద్రైస్సుమనోహరైః ॥ ఏవమావాహ్యతాందేవీం గన్ధమాల్యైస్సమర్చయేత్। ఉపచారైష్షోడశభి రాచార్యస్సర్వశాస్త్రవిత్ ॥ హోమంచాపి ప్రకుర్వీత సమిధాజ్యతిలైరపి। భూమిర్భూమ్నేతిమన్త్రేణ సమిద్ధోమః ప్రకీర్తితః॥ తదా ॥ భూమిర్భూమి మగాదిత్యపిమన్త్రః ప్రకీర్తితశ్చాగ్నౌ జుహుయాత్సర్షపాతిలైః। అగ్నేరుత్తరతశ్చాపి కుంభంవస్త్రేణవేష్టితమ్॥ స్థాపయేదవ్రణంశుభ్ర మశ్వస్థానాదిమృత్తికామ్। ప్రక్షిపేచ్ఛతధాశుద్ధ వారిణాపరిపూరితమ్ ॥ సముద్రజ్యేష్ఠాఏవమాదిభి ర్మన్త్రైరభిషేకంచ కారయేత్। శన్నోవాతానువాకేన శాన్తించాపిప్రకల్పయేత్ ॥ అభిషిక్తస్య చాంగాని వస్త్రేణపరిమార్జయేత్। అక్షిభ్యామనువాకేన యథాలింగం సదర్భకమ్ ॥ ఆచార్యాయతుతాంపృథ్వీం దద్యాద్రోగీసమాహితః। మంత్రేణానేనవిధివత్ప్రాఙ్ముఖాయాహ్యుదఙ్ముఖః॥ ధరాధరిత్రీభూతానాం వరాహేణోద్ధృతాపురా। రత్నగర్భాసముద్రైకవసనా సర్వశోభనా ॥ దానేనానేనసుప్రీతా పాండురోగంవ్యపోహతు ॥ పలత్రయేణకుర్వీతేత్యాది ॥ ఫలస్వరూపం పరిమాణప్రకరణే ద్రష్టవ్యమ్ ॥ గంధాదిభిస్సమర్చయేదితి ॥ అర్చనంతు భూమిర్భూమ్నేత్యాది మన్త్రేణ- అస్యమంత్రస్యాగ్నిఋషిః. భూమిర్దేవతా- ఉపరిష్టాద్బృహతీ పూజాయాం విని

యోగః- సమిద్ధోమశత్యాజ్య తిలహోమయోరప్యుపలక్షణం - అథవా
తిలహోమో వ్యాహృతిభిః॥ హోమసంఖ్యా చాష్టోత్తరశతాది సహస్రాం
తా భూమిపూజాదౌ మంత్రవికల్పమాహ॥ భూమిభాగామి మిత్యాదినా-
అస్యాఃపృథ్వ్యగ్నిఋషిః- భూర్దేవతా - అనుష్టుప్ఛందః - వారిణాపూరితం
కుంభం స్థాపయేదిత్యర్థః- కుంభస్థాపనప్రకారో మృత్తికాశ్చ నవగ్రహ
ప్రకరణే ద్రష్టవ్యాః । పవమానాదిభిర్మంత్రైరితి - పవమానమంత్రాః-
స్వాదిష్ఠయేత్యేవమాదయః- పవమానస్సువర్జన ఇత్యనువాకశ్చ- ఆదిశ
బ్దేన మృతాహరణాన్యనువాకాంతరాణిచ నానాశాఖా పఠితాన్యభిషే
కవినియుక్తాని లక్ష్యంతే- తానిచ యథాశాఖం గ్రాహ్యాణి - స్వాదిష్ఠయేతి
సూక్తమంత్ర అగ్రే ప్రదృశ్యతే- పవమాన స్సువర్జనః - పావమానేనాభి
షిక్తస్యాంగాని పరిమార్జయేదిత్యర్థః- అక్షిభ్యామితిసూక్తం రోగప్ర
తిమాదానవిధౌ ద్రష్టవ్యమ్ ॥ ఏవం పృథ్వీదానేకృతే ఫలమాహ॥ అనేనవి
ధినాదత్తం పృథ్వీదానం ప్రయత్నతః । యజ్జాతం వై కృతం మర్త్యైః అంత్య
జాగమనేనతు ॥ తత్సర్వం నాశమాయాతి పాండురోగాదికం మహత్ । శాం
త్యర్థం బ్రాహ్మణేస్సార్థం కుర్యాత్పుణ్యాహవాచనమ్ ॥ ఏతచ్చ పృథ్వీ
దానానంతరం కర్తవ్యం - అథస్వాదిష్ఠయేత్యస్యసూక్తస్య దశర్చస్యవై
శ్వామిత్రోమధుచ్ఛందఋషిః - పవమానస్సోమోదేవతా- గాయత్రీచ్ఛం
దః- అభిషేకేవినియోగః- స్వాదిష్ఠయేత్యాది ॥ ... *

ఇతి పాండురోగహర పృథ్వీదానమ్.

అథ శాతాతపోక్త పాండురోగహరమ్.

ఉరభ్రే నిహతేచైవ పాండురోగః ప్రజాయతే । కస్తూరికాపలం దద్యా
ద్బ్రాహ్మణాయ సశుద్ధయే ॥ ఏతేచ గురులఘుపక్షవ్యాధితరతమభావాను
సారేణ యోజ్యాః ॥ ... ... *

ఇతి శాతాతపోక్త పాండురోగహరమ్.

అథ పాండురోగహరప్రతిమాదానమంత్రమ్.

తత్ర ప్రతిమాలక్షణం॥ అనుక్తైమాతురోగేష్విత్యాదినా శూలప్రకరణేభిహితం ॥ అవశిష్టవిధిస్తు ॥ ఆతంకో దేవతా- తత్రేత్యారభ్య పరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదానవిధావుక్తం ॥ ... *

ఇతిపాండురోగహరప్రతిమాదానమ్.

అథాంత్రపీడాహరమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ భిన్నాన్యాంత్రాణి జాయంతే వైశ్యహంతుస్తతఃపరమ్ । జ్వరాశ్శీతోష్ణకౌ దాహ అపానే తన్నివర్తయే ॥ కృఛ్రాతికృఛ్రం కుర్యాచ్చ శతబ్రాహ్మణభోజనమ్ । ఉద్యన్నృచ జపస్త్వాదయుతత్రయసంఖ్యయా ॥ అతేసూక్తేనచర్వాజ్యం జుహుయాచ్ఛతమిత్యృచా। అథవా మహిషీం దద్యాత్ప్రతిరూపేణ కాంచనమ్॥ జ్వరాశ్శీతోష్ణకావిత్యాది ॥ శీతజ్వరశ్చోష్ణజ్వరశ్చ కృఛ్రాతికృఛ్రౌ స్వస్వరూపౌ ఉద్యన్నద్యేత్యృచశ్చ పరిభాషాయాం ద్రష్టవ్యః- అతేసూక్తేనేతి- అతేపితర్మరుతామితి సూక్తేన- ఏతచ్చ సూక్తం క్షయరోగహర ప్రకరణే ద్రష్టవ్యం ॥ మహిషీప్రతిమాయాస్సువర్ణ పరిమాణం - విత్తానుసారేణ కల్ప్యమ్ ॥ *

ఇత్యాంత్రపీడాహర ప్రాయశ్చిత్తం మహిషీదానంచ.

అథాంత్రవృద్ధిహరమ్.

నారాయణదానం॥ తచ్చ బ్రాహ్మణప్రోక్తే- యజ్ఞవిఘ్నకరో మర్త్యో జాయతేచాంత్రవర్ధిమాన్ । పశ్చాదితత్ప్రతీకారం దానహోమాదికర్మణా ॥ కుర్యాత్స్వర్ణమయీం మూర్తిం శుభాం నారాయణస్య తు। వ్యావహారికనిష్కాభ్యామేకేనాథ తదర్ధతః ॥ నారాయణమూర్తిలక్షణం పాంచరాత్రాగమే ॥ నారాయణో చతుర్బాహుశ్శంఖచక్రంత

ణోత్తరే । దక్షిణేతు గదాం పద్మం నీలజీమూతసన్నిభమ్ ॥ వామే శ్రీర్వల్ల
కీహస్తా తుష్టిః పద్మకరాపరేతి ॥ నారాయణే శంఖాదీన్ విన్యసేత్- కథమి
త్యత ఆహ ॥ శంఖమిత్యాది- ఉత్తరే- వామభాగే శంఖమధస్తాత్ - చక్ర
ముపరి దక్షిణే- దక్షిణభాగే ఉపరి గదా-పద్మమధస్తాత్ ఏవం చతుర్షు బాహు
షు విన్యసేత్- వామే నారాయణస్య వామపార్శ్వే- వల్లకీహస్తా స్తద్వయ
స్థితైవల్లకీయుక్తా లక్ష్మీస్థాపనీయా- అపరే దక్షిణపార్శ్వే- పద్మకరాప్యేకై
కపద్మశోభితహస్తద్వయోపేతా తుష్టిస్స్థాపనీయా- లక్ష్మీతుష్టిప్రతిమే అపి
హేమమయే- ఏవం విధాం నారాయణమూర్తిం వక్ష్యమాణప్రకారేణ
పూజయేదిత్యాహ । ప్రతిష్ఠాప్యం చ గవ్యేన స్థాపయేత్కుంకుమోపరి।
శ్వేతవస్త్రేణ సంవేష్ట్య గంధమాల్యైస్సమర్చయేత్ । ఉపచారైష్షోడ
శభిరాచార్యో వైష్ణవశ్శుచిః । సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞో బ్రహ్మవిద్యాసు
నిష్ఠితః । హోమంచ కారయేత్తత్ర ఆగ్నేయాం దిశి శాస్త్రతః । సమిధా
జ్యతిలైశ్చైవ బహుళయాన్మూలమంత్రతః ॥ తిలాన్ వ్యాహృతిభిర్హుత్వా
సర్వరోగాత్ప్రముచ్యతే । రోగీ తథార్చయేద్దేవం నారాయణమనామ
యమ్ । మూలమంత్రేణ విధివన్నైవేద్యం చరుకల్పితే । నమోంతం నా
మసోంకారం మూలమంత్రః ప్రకీర్తితః ॥ తతస్తాం ప్రతిమాం దద్యాత్ప్రా
ఙ్ముఖో వాప్యుదఙ్ముఖః । మంత్రేణానేన సంపూజ్య భక్త్యా పరమయాయు
తః ॥ నారాయణ జగన్నాథ శంఖచక్రగదాధర । పూర్వజన్మని యజ్ఞాచే
ద్విష్ణూద్యద్దైవకృతం మమ ॥ అంతర్వృద్ధికరం రోగం దానేనానేన తోష
తః । చక్రహస్త గదాపాణే శమయాతు జగత్పతే । ఏవం దత్త్వా తు తం దే
వం క్షమాప్య బ్రాహ్మణం తతః । విప్రాణాం భోజనం దద్యాత్స్నాత్వా భుం
జీతబంధుభిః । ఏవం కృత్వా సమాప్నోతి నీరోగత్వం నరో భువి। ఆరోగయు
క్తా నిత్యం తు సుచిరం సుఖమేధతే ॥ ఆగ్నేయాం దిశీత్యాది ॥ నారాయణ
మూర్తిం పూజాప్రదేశాదాగ్నేయ్యాం శాస్త్రతః ఇతి- గృహ్యోక్తప్ర
కారేణాగ్నిప్రతిష్ఠాం విధాయేత్యర్థః ॥ మూలమంత్రతస్సమిధాజ్యయో

హోమః । మూలమంత్రేణ నారాయణ మర్చయేదిత్యర్థః ॥ విధివ
న్నైవేద్యమిత్యాది - విధివచ్చరుం సంపాద్య చరో రుద్ధృత్య నైవేద్యం
నారాయణాయ దత్వావశిష్టేన హోమంకుర్యాదిత్యర్థః ॥ విధివత్సం
పాదనంనామ స్వగృహ్యోక్తప్రకారేణ నిర్వాపాదివిధిపూర్వకం చరుశ్రి
వణమ్ ॥ నమోంతంనామేతి నమశ్శబ్దాంతేస్థితిర్వ్యస్య నామ్నస్తత్తాదృక్ -
మంత్రస్తు ॥ ఓంనమోనారాయణాయ - అస్యమంత్రస్య నారాయణఋషిః-
గాయత్రీచ్ఛందః - నారాయణః పరమాత్మాదేవతా - విహితార్థేవిని
యోగః- హోమసంఖ్యాచాష్టోత్తరశతాది దేశకాలవయశ్శక్త్యపే
యాకల్ప్యా ॥ వ్యాహృతీనామ్నష్ట్యాది - కూశ్మాండాది హోమప్రకరణే
తథా నవగ్రహాదిహోమప్రకరణేదర్శితః ॥ ... *

ఇత్యాంత్రవృద్ధిహర నారాయణమూర్తిదానమ్.

అథాంత్రవృద్ధిమూర్తిదానమ్.

తల్లక్షణంతుకర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అంత్రవృద్ధికృశోన్యత్యన్మేదినీ.
మవలోకయేత్ । ప్రలంబధారీ సతతం కపాలే నపిబన్మధు ॥ ప్రలంబశబ్దే
నాంత్రాణ్యుచ్యంతే - అథవా అత్రద్వితీయకర్తవ్యతా కలాపోరోగప్రతి
మాదానవిధావాతంకో దేవతా తత్రేత్యాదినాదర్శితమ్ ॥ *

ఇత్యాంత్రవృద్ధిమూర్తిదానమ్.

అథ స్త్రీహరాణి.

శాతాతపోక్తమస్తకవ్రణహరమ్.

జాత్యుత్తమస్త్రీగమనాజ్జాయతేమస్తకవ్రణీ । తత్పాపశుద్ధ్యర్థం
ప్రాజాపత్యవ్రతంచరేత్ ॥ ప్రాజాపత్యవ్రతంకృచ్ఛప్రకరణేభ్యాదాయి॥

ఇతిశాతాతపోక్తమస్తకవ్రణహరమ్.

అథనాసికావ్రణహరమ్.

శాతాతపః॥ శ్రోత్రియస్త్రీప్రసంగేనజాయతే నాసికావ్రణీ। అచరేత్సవిశుద్ధ్యర్థంప్రాజాపత్యచతుష్టయమ్॥

ఇతి నాసికావ్రణహరమ్.

అథప్రకారాంతరేణనాసికావ్రణహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ కర్మకాలేకుక్కుటంచఖరాదీన్వాయఈక్షతే। సనాసికావ్రణీచస్యాదార్ద్రనేత్రశ్చజాయతే॥ ఉద్యన్నద్యేత్యృచేనాజ్యం జుహుయాదయుతంచరుమ్। శ్రీసూక్తంచజపేద్రక్షాం దూర్వాజ్యాక్షతమిశ్రితామ్॥ శిఖాగ్రేచనిబధ్నీయాచ్ఛివసంకల్పమంత్రితామ్। కర్మకాలఇత్యాది॥ కర్మకాలేకుక్కుటఖరాదీన్బుద్ధిపూర్వకం దృష్ట్వా పశ్చాత్తత్ప్రాయశ్చిత్తత్వేన ఆచమన ప్రాణాయామాదీంస్తత్తత్కర్మస్వభిహితాన్యోనకరోతి-సఏవంవిధవ్యాధిమాన్భవతీత్యర్థః- ఉద్యన్నద్యేతిపరిభాషాయాంద్రష్టవ్యం- వ్యాధితరతమభావేన అయుతం తద్ద్వయంఅయుతంవాకల్ప్యమ్॥ శ్రీసూక్తజపోపివ్యాధ్యాధిక్యాపేక్షయా సహస్రాద్యయుతాంతాంసంఖ్యాకల్ప్యా॥ శివసంకల్పమంత్రితాంరక్షాం బధ్నీయా దిత్యన్వయః- శివసంకల్పసూక్తంతు పరిభాషాయాందర్శితం॥ హిరణ్యవర్ణాంహరిణీమిత్యేతస్యపంచదశర్చస్య శ్రీసూక్తస్యానందచిక్లీత కర్దమఇందిరాసుతాఋషయః- శ్రీర్దేవతా- ఆద్యాస్తిస్రోనుష్టుభః- ఏకప్రస్తారపంక్తిః- ద్వేత్రిష్టుభౌ-సప్తమ్యాద్యాఅనుష్టుభః- అంత్యాప్రస్తారపఙ్క్తిః-జపేవినియోగః-హిరణ్యవర్ణాం హరిణీమిత్యాది - అథాస్యైవసూక్తస్యఫలశ్రుతిః-యశ్శుచిఃప్రయతోభూత్వా- స్సతతంజపేదిత్యాదిఫలశ్రుతిః॥ ... ...

ఇతి ప్రకారాంతరేణ నాసికా వ్రణహరమ్,

అథ హృదయవ్రణహారమ్.

శాతాతపప్రోక్తే॥ స్వజాతిజాయాగమనే జాయతే హృదయవ్రణీ। తత్పాతకవిశుద్ధ్యర్థం ప్రాజాపత్యద్వయంచరేత్ ॥ స్వజాతిజాయా గమన ఇతి-స్వస్వజాతిజాయాయాఅగమన ఇత్యేవ సమాసః- అయమభిప్రాయః- బ్రాహ్మణాదయః-పురుషాయథాయోగం వర్ణచతుష్టయేపి- బ్రాహ్మణీం క్షత్రియాం వైశ్యాం శూద్రాంచేతిపరిణీతస్వస్వజాతిజాయాం బ్రాహ్మణాది స్త్రియం సాతిత్యదోషాభావేప్యుపభోగాత్పరిత్యజంతి - తేస్వజాతిజాయాగమనా ఇతివ్యపదిశ్యంతే- తదా తేషువిహితాచరణాత్స్వజాతిగమనరూపేణ విధానక్రియయత్నేనముక్తాపూర్వముత్పద్యతే- తేనచ కాలాంతరే హృదయవ్రణవంతోభవంతి- అథసజాతీయామేవ స్త్రియముద్వాహ్యావ్యభిచారాదిరతస్తాంనోపభుంజతే- తేపి తథాభవంతి ॥ స్వజాతిజాయాగమనమిత్యస్యాన్యోర్థః - బ్రాహ్మణస్య స్వజాతీయః - ఏవంక్షత్రియాదేరపిక్షత్రియాదిః- తస్యజాయా సవర్ణపురుషాంతరభార్యేత్యర్థః॥తస్యా ఉపభోగః-స్వజాతిజాయాగమనం- ప్రాజాపత్యలక్షణంతుకృచ్ఛ్రచాంద్రాయణేద్రష్టవ్యం॥ ... ... *

ఇతి హృదయవ్రణహారమ్.

అథ ఉరోవ్రణహారమ్

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ జలాగ్న్యుద్బంధనప్రాయ నిమిత్తైస్సమ్రియేతయః । భవేదురసినష్టంహి వ్రణంతస్యాపి నిష్కృతిః ॥ సదద్యాద్గోద్వయంసమ్యక్పంచాశద్విప్రభోజనమ్ । దక్షిణాంచయథాశక్తిముక్తోభవతి రోగతః ॥ అనధికారిణా అవిహితమార్గేణ జలాదిమరణేకృత ఇత్యర్థః. గోదానమంత్రస్తుపూర్వముక్తః॥ ... ... *

ఇత్యురోవ్రణహారమ్.

అథ దక్షిణాంగ వ్రణహరమ్,

శాతాతపః॥ పితృష్వసాభిగమనే దక్షిణాంగే భవేద్వ్రణీ। తేనాపిని ష్కృతిః కార్యా సమ్యగ్దాసీప్రదానతః ॥ సమ్యగితి॥ స్వశక్త్యనుసారేణాల ఙ్కృత్య దద్యాదిత్యర్థః ॥ దాసీదానమన్త్రస్తు॥ ఇయందాసీ మయా తు భ్యం శ్రీవత్స ప్రతిపాదితా । సదా కర్మకరీ భోగ్యా యథేష్టం భద్రమస్తు తే॥

ఇతి దక్షిణాంగవ్రణహరమ్,

అథాంగుళీ వ్రణహరమ్

ఫలహారీ నపురుషో భవేచ్ఛ్వాంగుళీవ్రణీ । నానాఫలానామయుతం స దద్యాచ్చ ద్విజన్మనే॥ ... ... *

ఇత్యంగుళీ వ్రణహరమ్.

అథ భగవ్రణ హరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ మృతే భర్తరి యా నారీ బ్రహ్మచర్యవిభూ తినీ । సంభవేద్వ్రణదోషేణ సంభోక్తుం క్షమతే న చ ॥ సంభోగానంత రం తీవ్ర వేదనా పురుషస్య చ । దద్యాన్నీల వృషం గాం వై మధుసర్పి స్తి లానపి ॥ వ్రణదోషేణయుక్తా భవేదిత్యర్థః - సంభోక్తు మక్షమేత ఇత్యభి ధానాదర్థాదేవ వ్రణం చ శబ్దాత్ స్త్రీపురుషయో రుభయోరపి తీవ్ర వేదనా భవతి ॥ లోహితో యస్తు వర్ణేన ముఖే పుచ్ఛే చ పాండురః । శ్వేతః ఖుర విషాణాభ్యాం స నీలో వృష ఉచ్యతే॥ ఏవం లక్షణలక్షితో భావే వర్ణేన గ్రా హ్యః॥ వృషదానమన్త్రస్తు ॥ నవగ్రహప్రకరణే ద్రష్టవ్యః ॥ *

ఇతి భగవ్రణహరమ్.

అథ భగంధరహరమ్.

వరాహపురాణే॥ యోగృహీత్వాద్విజో మోహాత్ స్త్రియఃక్రోధవశాని
శ్చయే । భగంధరంభవేత్తస్య హ్యధర్మేణ వదతో ముఖే॥ యోగృహీత్వే
తి- యోలోభాదుత్కోచం గృహీత్వా ధర్మనిశ్చయే నియుక్తస్సన్నధ
ర్మంవదతి ॥ తస్యాధర్మేణవదతో భగంధరో భవతీత్యర్థః - పద్మపురా
ణే ॥ ఆచార్యభార్యాగమనా ద్భగంధరయుతోభవేత్ । అత్రప్రతిక్రియా
మాహ ॥ వృద్ధగౌతమః ॥ మాణిక్యంపద్మరాగంచ వజ్రంవైదూర్యమేవ
చ ॥ గోమేధికంమరకతం పుష్యరాగంచమౌక్తికమ్ ॥ హరితంచనవైతా
నిస్వర్ణపాత్రేపరిన్యసేత్ ॥ అథవారాజతేతామ్రే గవాజ్యేనప్రపూర
యేత్ । నవగ్రహాణాంప్రీత్యర్థం బ్రహ్మణా నిర్మితంపురా ॥ గంధపు
ష్పాక్షతైర్ధూపైర్నైవేద్యైస్తత్రపూజయేత్ ॥ స్వలింగైశ్చైవమంత్రై
శ్చ హోమఃకార్యశ్చపూర్వవత్ ॥ తతోబ్రాహ్మణమాహూయ సర్వశా
స్త్రార్థకోవిదమ్ । ఆదిత్యాదిగ్రహాస్సర్వే నవరత్నప్రదానతః ॥ వినా
శయంతుమేహృష్టాః క్షిప్రమేవభగంధరమ్ । అనేనకర్మణానూనం య
థావద్విహితేనతు॥నరోనైరుజ్యమాప్నోతినిస్సందిగ్ధంభగంధరీ। హరితంచే
త్యాది॥హరితంహరితరత్నం-అథవారజతమితి॥అథవేతి॥పాత్రవికల్పః- య
స్మిన్సువర్ణాదిపాత్రేనవరత్నానిస్థాపితాని॥తత్పాత్రంగవ్యాజ్యేనపూరయి
త్వాదిత్యాదిగ్రహాణాంపురతస్స్థాపయేత్ ॥ తాన్ గ్రహాన్స్వలింగైరా
దిత్యాదిప్రకాశకైర్మంత్రైస్సూర్యవత్పూజయేత్॥ పూజాప్రకారస్తుప
రిభాషాయాముక్తః ఆదిత్యాది గ్రహాస్సర్వ ఇతి ॥ రత్నోపేత దాన పా
త్రమంత్రః ॥ ఏవం పాత్రందత్వాపశ్చాన్నవగ్రహయజ్ఞః ఋత్విగ్భ్యోద
క్షిణాందత్వా గ్రహయజ్ఞోక్తప్రకారేణ గ్రహయజ్ఞశేషంసమాపయేత్॥

ఇతి భగంధరహరమ్.

అథ ప్రకారాంతరేణ భగంధరహరమ్.

శాతాతపప్రోక్తే॥ స్వగోత్రస్త్రీప్రసంగేనజాయతేచభగంధరీ। తేనాపినిష్కృతిఃకార్యా మేషీదానేనయత్నతః ॥ మేషీదానవిధిరగ్రే మందాగ్నిప్రకరణే ప్రదర్శయిష్యతే॥ అయంతువిశేషః॥ అత్రరజతమయో మేషః తత్రప్రత్యక్షమేషీతివిశేషః- సౌవర్ణరజ్జురత్నాదిసర్వోపి విధిరత్రాపిగ్రాహ్యః- మేషీదానమంత్రస్తుకాశ్యపః - దేవానాంయోముఖంహవ్యవాహనస్సర్వపూజితః। తస్యత్వం వాహనం యుజ్య యద్దేవైర్మహర్షిభిః- భగంధరఃపూర్వ కర్మవిపాకాద్యస్తుమేభవేత్ ॥ తత్సర్వం నాశయమేషద్య సౌఖ్యంచాపి ప్రవర్ధయ ॥ ...

ఇతి ప్రకారాంతరేణభగంధరహరమ్.

అథ పూయవహవ్రణహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ అతిమానాదతిక్రోధా దతిస్నేహాద్భయాదపి। యోధర్మంనిశ్చయంచాన మన్యత్రకురుతేనరః ॥ సపూయశోణితవహవ్రణీతచ్ఛాంతయేద్వ్రతమ్। తత్ప్రకృచ్ఛ్రప్రకుర్యాచ్చ తిలప్రస్థ ప్రదోభవేత్॥ హోమశ్చరుఘృతాభ్యాంచ తిలైరష్టోత్తరంశతమ్ । సహస్రంవా వ్యాహృతిభిః కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్॥ తప్తకృచ్ఛ్రలక్షణం - కృచ్ఛ్రప్రకరణేద్రష్టవ్యం- ప్రస్థలక్షణంతు పరిమాణప్రకరణే - వ్యాధిగురులఘుభావేన సహస్రంవా శతంవాహోమఃకార్యః-బ్రాహ్మణభోజనంశక్త్యనుసారేణ॥

ఇతి పూయవహవ్రణహరమ్.

అథ నాడీవ్రణహరమ్.

ఉమామహేశ్వరసంవాదే ॥ పరేషాం వ్రణభేదేన ముష్టిఘాతేనచైవహి। అసత్యవచనాచ్చైవ ప్లీహాశ్లీలయుతస్తథా ॥ నాడీవ్రణీచపాతేన

తదోగస్యాపనుత్తయే। చాంద్రాయణంచాతికృచ్ఛ్రం యతిచాంద్రాయ ణంచరేత్ ॥ ఆతేపితేతి సూక్తేన శతమష్టోత్తరాహుతిః । కూశ్మాండ హోమశ్చకర్తవ్యః సోమారుద్రజపస్తథా ॥ యత్కించేద మిత్యంసమ్యగ్జపేదయుత సంఖ్యయా । చాంద్రాయణాది వ్యాధిగురులఘుభావేన సమస్తాని వ్యవస్థాపివాయోజ్యాని- చాంద్రాయణాది లక్షణాని పూర్వముక్తాని॥ ఆతేపితమరుతామితి సూక్తమసాధ్య సర్వరోగహరే స్రష్టవ్యమ్॥ సూక్తేన సమగ్రహోమః పరిభాషాయాం దర్శితః- సోమారుద్రేత్యస్య బాహస్పత్యఋషిః- సోమోదేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః- జపేవినియోగః-జప సంఖ్యాచాష్టోత్తరసహస్రం- సోమారుద్రాధారయ ఇత్యాది - యత్కించేదమిత్యస్య వసిష్ఠఋషిః- వరుణోదేవతా- జగతీచ్ఛందః- జపేవినియోగః- యత్కించేదమిత్యాది । ... ...

ఇతి నాడీవ్రణహారమ్-

అథ గండమాలాహారమ్-

వాయుపురాణే॥ గళగండీగణద్రవ్య హర్తాభవతిమానవః । దానేన తత్ప్రతీకారం వక్ష్యామిశృణుభాస్కర ॥ మాణిక్య పద్మరాగంచవజ్రం మౌక్తికమేవచ । వైడూర్యంపుష్యరాగంచ వజ్రం మరకతంతథా ॥ ఏభి ర్మాలాంప్రకల్పిత సూత్రమప్యత్రరాజతమ్ ॥ సూత్రమిత్రవేధే ప్రకల్ప యేత్- తామ్రపాత్రేవినిక్షిప్య తిలానాముపరిన్యసేత్ । తిలానాంచపరి మాణంద్రోణపంచకమిష్యతే ॥ యత్వాతదర్ధమేవస్యాత్స్వశక్త్యావా పికల్పయేత్ । మహాశాంతిం తథాకుర్యాద్బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః॥ మహాశాంతిర్నవగ్రహశాంతిరిత్యర్థః ॥ చింతామణౌ ॥ సచాస్మాభిః పరిభాషాయాందర్శితా ॥ అచార్యస్తుశుచిర్దక్షః స్సర్వశాస్త్రార్థతత్వవిత్॥ శ్రుత వృత్తోపసంపన్న స్సర్వప్రాణిహితేరతః ॥ ఏవంవిధంపూజయిత్వా వస్త్ర

మాల్యానులేపనైః । హోమంచకారమేత్తైన సమిధాజ్యచరూత్కటమ్॥ అసత్యేనతథామంత్రి సోయంరాజాసమిత్యపి । మంత్రైస్స్విష్టకృతందద్యాద్గళగండీచవాగ్యతః ॥ మంత్రేణానేనవిధివత్ప్రీద్ముఖాయప్రాఙ్ముఖః । మాలేయం సర్వదైవత్యా బ్రహ్మావిష్ణు శివాదిభిః ॥ ఇంద్రాదిలోకపాలైశ్చ తథాసర్వామరైరపి । ఇయంమేకంఠలగ్నాయా ధారితా ప్రీతిపూర్వకమ్ ॥ బ్రాహ్మణాయప్రదత్తేయం గళగండం వ్యపోహతు । గ్రహశాంతిః కృత్వామైస్తుతేభ్యోదద్యాచ్చదక్షిణామ్ ॥ పుణ్యాహవాచనంకృత్వా భుంజీతసహబంధుభిః । హోమంచకారత్తేనేత్యాది॥ అయంచహోమోగ్రహయజ్ఞఏవ - నతతఃపృథగ్భూతః- అతఏవాదిత్యాది ప్రకాశకమంత్రోపలక్షణార్థం మాసత్యేనతథామంత్రి ఇత్యాద్యుక్తం ॥ మంత్రేణస్విష్టకృతమితి- స్విష్టకృద్ధోమమంత్రస్తు నవగ్రహప్రకరణే కూశ్మాండహోమప్రకరణే ద్రష్టవ్యః ॥ గళగండీవాగ్యతస్సన్ వక్ష్యమాణమంత్రేణ రత్నమాలాందద్యాదిత్యన్వయః- మాలేయమిత్యారభ్య గళగండం వ్యపోహత్విత్యంతోదానమంత్రః ॥ బ్రహ్మాదిభిరమరైర్యేయం మాలాకంఠలగ్నాసతీప్రీతిపూర్వకం ధారితాసాబ్రాహ్మణాయప్రదత్తా ॥ ఇయంమేగళగండం వ్యపోహత్విత్యన్వయః ॥ ... ... *

ఇతి గండమాలాహరమ్.

అథప్రకారాంతరేణ గండమాలాహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అధ్యాపయతిశిష్యాంస్తుయఃపాపిష్ఠోర్యఙ్ముఖస్తథా । శిష్యావనుచ్చారయిత్వా యోఽధీతేతస్యతస్యచ ॥ జాయతేగండమాలాఖ్యోరోగస్తదుపశాంతయే । అభక్ష్యభక్షణాచ్చైవ గండమాలీభవేన్నరః ॥ కృచ్ఛ్రత్రయంప్రకుర్వీత చాంద్రాయణమతఃపరమ్॥ అష్టోత్తరసహస్రంతు జపేత్పురుషసూక్తకం ॥ సారవంత్రీజపస్తద్వ దక్షిణా

మితిమార్జనమ్ । బ్రాహ్మణాన్భోజయేచ్ఛక్త్యా తతోరోగాద్విముచ్యతె॥ కృఛ్రాదిలక్షణంపూర్వంనిరూపితం- సౌరమంత్రజప స్తద్వదితి ॥ అష్టోత్తర సహస్రమిత్యర్థః ॥ సచమంత్రఉద్యన్నద్యః పురుషసూక్తంచ అయమృచ ఛ్చపరిభాషాయాం - అక్షీభ్యామితిసూక్తంచ తత్రైవప్రదర్శితమ్ ॥ మా ర్జనంశిరఃప్రభృతి పాదపర్యంతం-కుశైరభిమంత్రణంఅవమర్శనంచ॥

ఇతిప్రకారాంతరేణగండమాలాహారమ్.

అథ సపిత్తవ్రణహారమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయె ॥ చండాలాదివచశ్శ్రుత్వా యోభుంజాన స్తథైవచ । భుక్తే-సపాటలతనుః పిత్తోద్రేకీచజాయతె॥ వ్రణవానపిజా యేతతత్పాపస్యాపనుత్తయె। కృఛ్రాతికృఛ్రౌకుర్వీత చాంద్రాయణమతః పరమ్ ॥ యథావిభవతోదద్యాత్తిలాన్వేదవిదేతథా । యమసూక్తేనవి ప్రేంద్రసర్పిషామధుసూదనమ్ ॥ సహస్రం జుహుదత్రన్నం యమప్రీత్య ర్థమేవచ । చండాలాదివచశ్శ్రుత్వేత్యాది॥ భోజనకాలె అనకృత్వా మతశ్చండాలాది వచశ్శ్రుత్వా భోజనంనపరిత్యజతి- అథప్రాయశ్చిత్తమ పినకరోతితస్య జన్మాంతరేపాటలతనుత్వాది రోగోభవేత్ - కృచ్ఛ్రలక్షణం పూర్వముక్తం- యమసూక్తమత్రైవాగ్రే ప్రదృశ్యతె- యమసూక్తేనప్ర త్యృచం మధుసూదనముద్దిశ్య సహస్రంసర్పిషాసహస్రమన్నేనచ జుహు యాత్- తథాయమముద్దిశ్యాపి సర్పిషాన్నేన సహస్రంజుహుయాత్ - సహ స్రమితి ॥ అష్టాధికంసహస్రం ॥ సూక్తస్య త్రిషష్టివారావృత్త్యేవం సం ఖ్యాజాయతె - పరేయువాగ్ంసమితి షోడశర్చస్య యమసూక్తస్యయమ ఋషిః మధుసూదనమిత్యస్య హూమపక్షే యమగుణోపేతో మధుసూ దనోదేవతా- యమోద్దేశేనహూనేతు మధుసూధనత్వ గుణవిశిష్టోయ

మో దేవతా ॥ త్రిష్టుప్ఛందః త్రయోదశీషోడశీ చానుష్టుభః ॥ పంచదశీబృహతీ- హిరణ్యమేవవినియోగః- పరేయువాగ్ంసమిత్యాది ॥

ఇతిసపిత్తవ్రణహరమ్.

అథ వ్రణఘ్నగజదానమ్.

వృద్ధగౌతమః ॥ పలేనవాతదర్ధేనతదర్ధార్ధేనవాపునః । కారయేచ్చాపహానంహైమంచతుర్దంతంతువారణమ్ ॥ దంతాస్సువర్ణమయాః కార్యాస్తైస్తైర్నానావిధైర్యుతాః । సర్వాభరణసంయుక్తం కరిణంచోపకారకమ్ ॥ ఆచార్యగప్రియతాత్మాతు తస్యపార్శ్వేసమాహితః । ఉపగారైష్షోడశభిరచ్చయేద్గంధపుష్పకైః ॥ తతోబ్రాహ్మణమాహూయ సర్వశాస్త్రార్థకోవిదమ్ । చత్వారోదిగ్గజామేచపుష్పదంతాదయశ్చయే । సార్వభౌమాదయోమేచ ఆహుత్యాతోషయేచ్చతాన్ । సమిధాజ్యతిలైహోమోగజస్యప్రీతయేభవేత్ ॥ తస్మైహుతవతేసమ్యగ్గజప్రీత్యర్థమాదృతః । మంత్రేణానేనవిధివద్దద్యాద్భక్తిసమన్వితః ॥ ప్రాఙ్ముఖస్సుప్రణమ్యోదఙ్ముఖాయేంద్రస్యవాహనమ్ । ఐరావతశ్చతుర్దంతో గజానాంనాయకశ్చయః । దిగ్దంతినాంపూజ్యతమోవ్రణం క్షపయమే ప్రభో ॥ అనంతరంపునఃపూజ్యతమాచార్యముదాన్వితః ॥ బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాతుస్వయంభుంజీతబంధుభిః । ఏవంకృతేవ్రణోపాధాతత్క్షణాదేవనశ్యతి ॥ తేనైవంవ్రణిభిర్దానంకార్యమారోగ్యకాఙ్క్షిభిః । అత్రవ్యాధినిదానంసపిత్తవ్రణహరోక్తమేవజ్ఞేయమ్ ॥ పలలక్షణంపూర్వముక్తం ॥ ఇంద్రస్యవాహనమైరావతమిత్యర్థః- ఉపకారిణ ఇతి ॥ భూమిధారణాదినా- విహితమంత్రభాగోవేదః- సైనసంహితా. శాసనాచ్ఛాస్త్రం- అథవాశాస్త్రంస్మృతిః ॥ తత్రచోదితైః- తదుక్తంభవతి- వైదికైస్స్మార్తైశ్చగజప్రకాశికైర్మంత్రైరితి ॥ తేగణపతిప్రకాశకావైదికాశ్చస్వస్వశాఖో

స్త్రా గ్రాహ్యాః, విశ్వోపకారకం పార్శ్వత ఇతి- సమీప ఇత్యర్థః - మన్త్రైః
పౌరాణికైరిత్యాది- పౌరాణికైః పురాణాదిభిః సాంహితశాస్త్రచోది
తైస్సంహితామన్త్రప్రకాశకో వేదః- అత్ర కేచన నవగ్రహయజ్ఞప్రకర
ణే దర్శితాః ॥ అథ శ్రౌతస్మార్తోపి మన్త్రో గణపతిగాయత్రీ వినాయకశా
న్తిప్రకరణే దర్శితః- అథ పౌరాణికైః పురాణవిహితైః - తదేవ ప్రకట
యతి- సంహితాశాస్త్రచోదితైరితి ॥ సంహితాశాస్త్రాణి మహాభారతాదీ
ని-సర్వపురాణార్థసారత్వాద్భాగవతాదీని పురాణానీత్యుచ్యన్తే - త
త్రోదితా మన్త్రాః॥ అథవా పౌరాణికా అన్యే సంహితాశాస్త్రచోదితా
స్త్వపరే-తత్రైకో మన్త్రః- ఐరావతశ్చతుర్దన్త ఇతి ॥ గజదానమన్త్ర
ఏవ పూజాహోమయోరపి గ్రాహ్యః - అపరో మన్త్రః చత్వారో దిగ్గజా
మే చేతి- తత్రైవ పూర్వోక్తమన్త్రాన్తరం తు- సుప్రతీకగజేన్ద్రత్వం స
రస్వత్యభిషేదకః । ఇన్ద్రస్య వాహనశ్రేష్ఠగజదేవేన్ద్రవన్దితేతి॥ ఏతే మన్
త్రా వికల్పితేన గ్రాహ్యాః- ఏతేషు మన్త్రేషు సుప్రతీకాదీని పదానీతరదిగ్దన్తి
నామప్యుపలక్షణాని॥ ... ... *

ఇతి వ్రణహరగజదానమ్.

అథ పార్శ్వస్ఫోటహరమ్

ఖరకాకాదిమాంసానాం భక్షకః స్ఫోటవాన్భవేత్ । పార్శ్వయోస్త
న్నివృత్త్యర్థం కృచ్ఛ్రం చాన్ద్రాయణం తథా ॥ అతికృచ్ఛ్రశ్చ కర్తవ్యో జప
శ్చాష్టోత్తరాయుతమ్ । శివసంకల్పసూక్తస్య పార్శ్వస్ఫోటాద్విముచ్య
తే ॥ కృచ్ఛ్రాదిస్వరూపాణి కృచ్ఛ్రప్రకరణే ద్రష్టవ్యాని- శివసంకల్పసూక్తం
తు పరిభాషాయాం దర్శితం - వ్యాధితారతమ్యాత్కృచ్ఛ్రాద్యావృత్తిః
కల్పనీయా॥ ... ... *

ఇతి పార్శ్వస్ఫోటహరమ్.

అథ హస్తపాద స్ఫోటహరమ్

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ చండాలకృతవాపీషు తటాకకూపకాదిషు। స్నాత్వాపీత్వావసర్వాంగదాహవాన్ హస్తపాదయోః ॥ స్ఫోటయుక్తస్తుసభవేత్కృచ్ఛ్రంసాంతపనంచరేత్ । గాం హిరణ్యంచ వాసశ్చ దద్యాచ్ఛక్త్యనుసారతః ॥ కూపపేవకూపకః- చండాలేనయవనేనకారితవాప్యాదిషు ఆతురోఽజ్ఞానపూర్వకమసకృన్నైమిత్తికస్నానాది కర్మకృత్ సర్వాంగదాహాది మాన్ భవేదిత్యర్థః॥ ... ... *

ఇతి హస్తపాదస్ఫోటహరమ్,

అథ (స్త్రీ) స్తనస్ఫోటహరమ్

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ అవమత్యశుభర్తారంజారమాలింగ్యతేన చ । సాధ్వీతిరతిర్యానారీ తమేవావాప్యసర్వదా ॥ తస్యాస్తు స్తనయోస్ఫోటౌజాయతేజనాంతరే । భగేచరక్తం స్రవతి తద్రోగస్యప్రశాంతయే ॥ దద్యాద్గాశ్చంచలవణంహరిద్రాంధాన్యమేవచ । ఉమామహేశ్వరంచైనపూజయేత్సధనేసతి ॥ నిష్కద్వాదశకం దద్యాజ్జపేత్తామగ్నిసూక్తకమ్॥ అవమత్యేత్యాది ॥ అవమత్యశుభర్తార మిత్యస్యైవ వివరణం జారమాలింగ్యేత్యాదికమ్ - గాశ్చంచదద్యాదిత్యన్వయః- ధనేసతి నిష్కద్వాదశకందద్యాత్ ॥ పూర్వోక్తగవాదిదానానంతరంధనవాంశ్చేద్ద్వాదశసౌవర్ణనిష్కానిదద్యాత్॥ ధనరహితశ్చేన్నిష్కదానంయథాశక్త్యనుసారేణకుర్యాదిత్యర్థః ॥ లవణాదీన్యపి ధనాద్యనుసారేణ దద్యాత్॥ తామగ్నివర్ణామిత్యనేన జాతవేదస ఇత్యంతమనువాకోలక్ష్యతే ॥ జాతవేదసఇతి పూర్వస్యానువాకస్య తామగ్నివర్ణాయా యాజ్ఞకీదేవతా - ఉపనిషదఋషిః-దుర్గాగ్నివిష్ణవోయథాయోగందేవతాః-త్రిష్టుప్ఛందః- వినియోగః - జపసంఖ్యాచాయుతమ్ ॥ జాతవేదసేసునవామేత్యాదిః ॥

అథ నానాస్థానగతస్ఫోటహరమ్,

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ అనిర్దశాయోగోగ్గ పిత్వాపయగస్ఫోటక వాన్భవేత్ । ఉపవాసత్రయంకృత్వాభోజయేద్వింశతిద్విజాన్॥

ఇతి నానాస్థానస్ఫోటహరమ్

అథభగందరరోగమూర్తిదానమ్

తల్లక్షణంకర్మవిపాకసారే ॥ భగంధరగ పాంశుజీర్ణ కేశోహ్వాన్నాభిబంధనః । పంగుగపాశాంకుశధరః పీఠాసీనగ కకుద్ధతః ॥ కకుద్వృషాంగం- తదివగ్రీవాపశ్చాద్భాగేకృత్వాతత్రహతఃప్రహారయుక్తగకర్ణవ్య ఇత్యర్థః ॥ అథవా కరుచ్ఛేదనమస్తకంలక్ష్యతే । తత్రిహతః-ఏతత్పూజావిధానంతు పరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదానవిధావాతంకో దేవతా తత్రేత్యాదినాదర్శితః॥ ... ... *

ఇతి భగందర రోగమూర్తిదానమ్

అథ గండమాలాహర ప్రతిమాదానమ్

తల్లక్షణంకర్మవిపాకసారే॥ గండరోగగికరైష్షడ్భిశ్శంఖచక్ర పరశ్వథాన్ । పాశచాపాంకుశధరో విప్రకీర్ణశిరోరుహః ॥ ఇతికర్తవ్యతా కలాపస్తుపరిభాషాయాతంకో దేవతాతత్రేత్యాదినా రోగప్రతిమాదానవిధావభ్యధాయి॥ ... ... *

ఇతి గండమాలాహరమ్.

అథ వ్రణమూర్తిదానమ్

తల్లక్షణంచానుక్తమురోగేష్విత్యాదినా శూలరోగహర ప్రకరణేభిహితమ్ ॥ పూజావిధానంతుపరిభాషాయాం నిరూపితమ్॥

అథ వాతరోగహరాణి.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ దేవానాంబ్రాహ్మణానాంవా ధనాపహరణాత్తథా । స్వామిద్రోహా ద్వాతరోగీ భవేత్తస్యాపి నిష్కృతిః ॥ కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌకుర్వీత చాంద్రాయణమథాపరమ్। వాతఆవాతుమంత్రంహి జపేదయుతసంఖ్యయా ॥ అగ్నిరస్మీత్యృచంవాపి జపేచ్చ జుహుయాదపి। కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రస్వరూపం పరిభాషాయాంద్రష్టవ్యమ్ ॥ వాతఆవాతు భేషజమిత్యస్య అశ్వలాయనఋషిః ॥ గాయత్రీచ్ఛందః - విహితార్థే వినియోగః- వాతఆవాతుభేషజమిత్యాది ॥ ఏవమగ్నిరస్మీత్యస్యాఅపి ॥ అస్యాః దేవశ్రవా దేవరాతశ్చేతిద్వావృషీ ॥ అగ్నిర్దేవతా ॥ త్రిష్టుప్ఛందః ॥ విహితార్థేవినియోగః ॥ అగ్నిరస్మీత్యాది ఋఙ్మంత్రః। అగ్నిరస్మిజన్మనాజాతవేదాః ఘృతంమేచక్షురమృతమ్మఆసన్ - అర్కస్త్రిధాతురజసోవిమానోజస్రోఘర్మోహ విరస్మినామఇతి ॥ హోమద్రవ్యమాజ్యం- యథాశక్తిహిరణ్యాదానంకుర్వీత ॥ ... ... *

ఇతి వాతరోగహరమ్.

అథ ప్రకారాంతరేణవాతరోగహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ గురుప్రత్యర్థితాంయాతో వాతరోగీభవేన్నరః । నామత్రయేణకుర్వీత జపంహోమంచశాంతయే॥ "అచ్యుతాయనమః । అనంతాయనమః । గోవిందాయనమ" ఇతి నామత్రయమంత్రః॥అస్యనామత్రయమన్త్రస్య వసిష్ఠ కాశ్యప నారదాఋషయః - మహావిష్ణుర్మహానారసింహో వరాహశ్చ దేవతాః ॥ అనుష్టుప్ గాయత్రీజాగతానిచ్ఛందాంసి ॥ విహితార్థే వినియోగః - జపహోమయో స్సంఖ్యాతు రోగానుసారేణ సహస్రౌలక్షణాకల్ప్య ॥ హోమద్రవ్యమాజ్యం॥ శే

చనలింగపురాణోక్తం॥ "ప్రభుశ్శంభురుమాపతిః" ఇతిభిర్నామత్రయం వర్ణయంతి ॥ ... ... ❋

ఇతిప్రకారాంతరేణవాతరోగహరమ్.

అథోన్మాదవాతహరమ్.

మోహయిత్వా పరాన్యస్తు భుక్తేవస్తువిగర్హితమ్ । సోన్మాదవాతయుక్తస్స్యాత్కృచ్ఛ్రం చాంద్రాయణంతథా ॥ కుర్యాత్సారస్వతం మంత్రం జపేద్బ్రాహ్మణతర్పణం ॥ మోహయిత్వేతి ॥ పరాననాప్తిక కత్వే నవ్యవస్థితాన్పి తాచార్య రాజాదీన్ మోహయిత్వా వంచయిత్వా విగర్హితం శాస్త్రనిందితంవస్తులశునాది - వ్యాధ్యపనోదవాది నిమిత్తమంతరేణ యోభుక్తే-ఇత్యర్థః ॥ కృచ్ఛ్రాతిలక్షణం కృచ్ఛ్రప్రకరణేభ్యధాయి ॥ సారస్వతోమంత్రోయద్వాగిత్యృచః- అస్యనేమఋషిః- వాగ్దేవతా- త్రిష్టుప్ఛందః- జపేవినియోగః- యద్వాగిత్యాది ॥ అత్రాపి జపసంఖ్యా వ్యాధ్యనుసారేణాయుతాదికా కల్ప్యా ॥ బ్రాహ్మణ తర్పణమితి ॥ కుర్యాదిత్యనుషంగః ॥ యథాశక్తిబ్రాహ్మణాన్ భోజయేదిత్యర్థః॥

ఇతి ఉన్మాదవాతహరమ్.

అథ ధనుర్వాతహరమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ అనిచ్ఛంతీ మక్షతాంచ హ్యుపభుక్తే పరస్త్రియం। బలాదాక్రమ్యసనర స్సర్వసంధిషువేదనామ్॥ తీవ్రామాప్నోత్యరుచిమాన్థనుర్వాతయుతోభవేత్॥జ్వరీతదపనుత్త్యర్థంమహిషీదానమాచరేత్ ॥ కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌకుర్వీత చాంద్రాయణమథాపరమ్ । ఉద్యన్నదృజపశ్చైవ శక్త్యాబ్రాహ్మణతర్పణం॥ నావత్రయంజపేన్మత్యోర్ రోగశాంత్యర్థ మాత్మనః । సహస్రనామకంచాపి స్తోత్రంసమ్యగ్విధా

నతః । అచ్యుతానంతగోవిందేత్యేతన్నామత్రయంద్విజః । అయుతత్రితయావృత్త్యా జపేద్రోగస్యశాంతయే ॥ పూర్వోక్తసూక్తంజపేద్విద్వాన్నరో రోగాత్ప్రముచ్యతే॥ అనిచ్ఛంతీమక్షతామిత్యాది॥ అక్షతామక్షతయోనిం-పురుషేణభోగరహితామితి యావత్ ॥ మహిషీచసవత్సాదేయా- 'ప్రదద్యాన్మహిషీంకృష్ణాం సవత్సాంపూజయేత్తతః' ఇతిబ్రహ్మాండపురాణ వచనాత్ ॥ మహిషీదానమంత్రస్తు శ్వాసకాస హరేదర్శితః - కృష్ణాదిస్వరూపం పూర్వముక్తం ॥ ఉద్యన్నద్యరుచః ప్రాగభిహితాః॥ అత్ర జపసంఖ్యాఅయుతత్రయం ॥ ఏవంసహస్రనామాదీనామపి ॥ నామత్రయమంత్రస్యార్థావితు ప్రకారాంతర వాతరోగహరేభ్యధాయి ॥ విష్ణుసహస్రనామాని ॥ పురుషసూక్తం పరిభాషాయాంనిరూపితమ్॥

ఇతి ధనుర్వాతహరమ్.

అథ పక్షపాతహరమ్.

శాతాతపప్రోక్తే ॥ సభాయాంపక్షపాతీచ జాయతే పక్షవాతవాన్ । నిష్కత్రయమితం హేమ సదద్యాచ్చ ద్విజాతయే ॥ శ్రాద్ధంచవైష్ణవం కుర్యాజ్జన్మనోహితమిచ్ఛతా । సప్తధాన్యానిహిమాశ్చ గోదానం తత్రకారయేత్ ॥ నిష్కస్వరూపంప్రాఙ్నిరూపితం- శ్రాద్ధంవైష్ణవమితి ॥ శ్రద్ధయాదీయతఇతి శ్రాద్ధం- తదేవవిష్ణుదేవతాత్వాద్వైష్ణవం ॥ విష్ణూద్దేశేన బ్రాహ్మణాన్యథాశక్తిభోజయేదిత్యర్థః- సప్తధాన్యానివ్రీహ్యాదీని యథాలాభోపపన్నాని॥ ద్రోణానితదల్ప పరిమాణానిదేయాని ద్రోణస్వరూపం పరిమాణప్రకరణే ద్రష్టవ్యం ॥ ... ... ❋

ఇతి పక్షపాతహరమ్.

అథ హిక్కా-వాతహరమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ యోకృత్వా బ్రాహ్మణో ఘుకైః స్నానశ్రామజపాదికమ్। సహిక్కారోగసంయుక్త స్తత్పాపస్యాపనుత్తయే॥ చాంద్రాయణత్రయంకుర్యా త్త్రిసహస్రాంశ్చ సమాపయేత్ ॥ తామగ్నివర్ణామితిచ జపేత్సూక్తంసమాహితః॥ చాంద్రాయణ ప్రాజాపత్య స్వరూపం కృచ్ఛ్రప్రకరణేభిహితం॥ తామగ్నివర్ణామిత్యేతత్సూక్తంతు శ్రీ స్తనసోఫటహారేభ్యధాయి ॥ జపసంఖ్యాతు వ్యాధ్యనుసారేణ సహస్రాద్యయుతాంతాకల్ప్య ॥ ... ... *

ఇతి హిక్కా-వాతహరమ్.

అథ వాతవ్యాధిహరమ్యగదానమ్.

అస్యనిదానంవాయుపురాణే ॥ వాతవ్యాధియుతస్త్రేయాతి ॥ శాంత్యుపాయమాహబోధాయనః ॥ హరిణంకారయేత్తామ్రం ఘనంతుదశభిఃపలైః। తదర్ధేనతదర్ధేన శృంగేరోగీమయేద్వశా ॥ తండులోపరిసంస్థాప్య బ్రాహ్మణాయనివేదయేత్। అథకర్త్రిత్రయంవాపితదర్ధంవాస్వశక్తితః॥ పితేషుచతృషుస్థాప్య కాంస్యపాత్రచతుష్టయం ॥ వాయుదైవత మంత్రైశ్చ హోమంతత్రపరికల్పయేత్ ॥ సమిదాజ్యచరుంకృత్వా శతమష్టోత్తరం ద్విజః ॥ అష్టావింశతిరేవాథ మంత్రేణానేనతందిశేత్ ॥ వాయోచరసిభూతానా మంత స్త్వంలోకపావన। వాహనస్యప్రదానేన వాతవ్యాధింవినాశయ ॥ అనేనకృతమాత్రేణయథోక్తైనవిధానతః- వాతవ్యాధివినాయుక్తో నీరుజస్సుఖమేధతే ॥ ఘనంతుదశభిఃపలైరిత్యాది- ఘనంనిబిడం- దృఢమితియావత్ ॥ పలలక్షణం ప్రాగభిహితంబ్రాహ్మణాయనివేదయేదితి ॥ హరిణంవాయువాహనాయనమ ఇతిమంత్రేణ షోడశోపచారైఃపూజయిత్వా- వాయుదైవతైర్మంత్రైర్హుత్వేతి - అన్యేషామపి స్వశాఖాపరిపఠితానా

ముపలక్షణార్థం - అస్యశాకాఖోక్తో మంత్రో గ్రాహ్యః॥ వికల్పేవాథవా-సమిదాజ్యచరూణాం త్రిత్వాత్తదపేక్షయా బహుత్వం ॥ అతఏతదుక్తం భవతి ॥ సమిదాజ్యచరుద్రైవతైః పృథఙ్మంత్రైః హోతవ్యమితి ॥ తత్రైకో మంత్రో వాతరోగహర ప్రాయశ్చిత్తేదర్శితః ॥ అపరేచమంత్రాః నవగ్రహయజ్ఞప్రకరణేదర్శితాః ॥ సమిదాజ్యచరుంకృత్వేతి- ప్రాదేశమాత్రాస్సమిధఇతి సమిత్కరణం ॥ సమిధశ్చయజ్ఞియాః స్వగృహ్యోక్తః ధ్వానాదాజ్యసంస్కారః ఆజ్యకరణం- గృహ్యోక్తవిధినైవనిర్వాపాద్యుద్వాసన ప్రతిష్ఠాభిఘారాంత సంస్కారైశ్చరు నిష్పాదనం,చరుకరణం ॥ వాయోచరసీతిదానమంత్రః ॥ ... ... ❀

ఇతి వాతవ్యాధిహరమృగదానమ్.

అథ రక్తవాతహరమ్.

శాతాతపప్రోక్తే॥ రక్తవస్త్రసవాళానాం హారీస్యాద్రక్తవాతవాన్। సవస్త్రాంమహిషీందద్యాత్పద్మరాగసమన్వితామ్ ॥ వస్త్రమపి రక్తమేవ, మహిషీదానమంత్రస్తుశ్వాసకాసహరేద్రష్టవ్యమ్॥

ఇతి రక్తవాతహరమ్.

అథ వాతపిత్తహరలక్ష్మీనారాయణదానమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ సవర్ణాగమనేవాతపిత్తవానపి జాయతే॥ లక్ష్మీనారాయణంరూపంసువర్ణేనప్రకల్పయేత్ ॥ పలేనవా తదర్ధేన తదర్ధార్ధేనవాపునః। లక్ష్మీనారాయణంరూపంసర్వదాసర్వకామికం॥ పద్మాసనగతంకుర్యాద్దేవదేవంచతుర్భుజమ్ । దక్షిణాధఃకరేసత్యం శంఖమూర్ధ్వకరేన్యసేత్ ॥ వామోర్ధ్వేచకరేచక్రంలక్ష్మీస్సృష్టే కరఃపరః। వామోత్సంగగతాలక్ష్మీరత్నపాత్రికరాభవేత్ ॥ దక్షిణశ్చకరోదేవ్యాః పృష్ఠేదేవస్యచక్రిణః । గరుడంరాజితంకుర్యాద్దేవదేవస్యవాహనమ్ । ప

ష్ఠౌ చ తస్య సౌవర్ణౌ సువర్ణేన చ నాసికామ్ ॥ వస్త్రైరత్యంతరుచిరైః ప
రిధాయాతికౌతుకమ్ । ముక్తాదామపరిచ్ఛన్నం చందనాగరులేపితమ్ ॥ అర్చ
యేత్కుసుమైర్మేధ్యైర్లక్ష్మీనారాయణాత్మకమ్ । ప్రసన్నం రమణీయం చ
గరుడోపరిసంస్థితమ్ ॥ తతో విప్రం సమాహూయ సుశీలం లక్షణాన్వితమ్ ।
స్వయం భక్త్యా సమానీయ పూజయేద్వస్త్రకుండలైః ॥ కుంకుమాగరుకర్పూ
రైరుపవీతాంగులీయకైః । పూర్వోక్తేన విధానేన హోమం తత్ర తు కార
యేత్ ॥ మంత్రేణానేన తం దద్యాత్సర్వలోకనమస్కృతమ్ । లక్ష్మీపతే
దేవకినందనేశ క్షీరాబ్ధిశాయిన్స్వవశానుగమ్య ॥ గోవింద దామోదర వాత
రక్తం వినాశయాశు క్షపితారివర్గ । లక్ష్మీనారాయణస్యైవం మూర్తిం
దద్యాచ్చ భక్తితః ॥ ఆరోగ్యవాంఛుచిర్నిత్యం జాయతే నాత్ర సంశయః ॥ ప
లేనవేతి ॥ పలస్వరూపం పూర్వముక్తం ॥ పూర్వోక్తేన విధానేనేతి - హో
మం చ కారయేత్తత్రేత్యారభ్య అంత్రవృద్ధిహర నారాయణ దానోక్తప్ర
కారేణేత్యర్థః ॥ యదాతు వాతపిత్తహరణార్థమిదం దానం క్రియతే-త
దా- లక్ష్మీపతే దేవకినందనేత్యస్మిన్దానమంత్రే ॥ గోవింద దామోదర
వాతపిత్తం వినాశయేత్యూహ్యమ్ ॥ ... ... *

ఇతి వాతపిత్తహర లక్ష్మీనారాయణ దానమ్.

అథ వాతపిత్తహరమ్

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ లశునం గృంజనం తాళఫలం వా శ్నాతి యో
ద్విజః । స వాతపిత్తరోగీ స్యాత్స తు చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ ఔషధవ్యతి
రేకేణ లశునాదిభక్షణే చాంద్రాయణమ్ ॥ కామతశ్చేద్ద్విగుణం ॥ చాం
ద్రాయణలక్షణం తు పూర్వముక్తమ్ ॥ ... ... *

ఇతి వాతపిత్తహరమ్.

అథవాతరక్తహరప్రాయశ్చిత్తమ్

రక్తవస్త్రప్రవాళానాంహారీస్యాద్రక్తవాతవాన్ । సతుచాంద్రాయణంకుర్యాదేతద్రోగస్యశాంతయే ॥ చాంద్రాయణస్వరూపంకృచ్ఛ్రప్రకరణేద్రష్టవ్యమ్ ॥ వాతరక్తహర ప్రాయశ్చిత్తాంతరం ॥ వృద్ధబోధాయనః॥ సవర్ణాగమనేవాతరక్తవాన్జాయతేనరః । ఏతద్రోగ నివృత్త్యర్థం షడబ్దంకృచ్ఛ్రమాచరేత్ ॥ షడబ్దకృచ్ఛ్రేప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాణాం షడశీత్యుత్తరంశతంభవతి ॥ ఇదం ప్రాయశ్చిత్తం స్వల్పరోగస్యాపి ధనవతః - అధనస్యాప్యధికరోగతో వా॥ ... ... *

ఇతివాతరక్తహరప్రాయశ్చిత్తమ్

అథ వాతరోగహర ప్రతిమాదానమ్

కర్మవిపాకసారే॥ వాయుర్భయంకరః శంఖపాశీధావన్ సమంతతః । వికీర్ణకేశః పార్శ్వస్థార్తజర్జయేత్తేనవాహనమ్ ॥ పూజావిధానంతుపరిభాషాయాందర్శితమ్॥ ... ... *

ఇతి వాతరోగహరాణి.

అథ పిత్తహరాణి

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ వైద్యశాస్త్రమతాద్యస్తుకృత్వౌషధమథాన్యథా । ప్రయోజయేన్నరస్సోయం రక్తపిత్తయుతోభవేత్ ॥ అష్టోత్తరాయుతంవహ్నావగ్నిందూతమితిత్యృచా । చర్వాజ్యాభ్యాంతు జుహుయాద్రక్తపిత్తాపనుత్తయే ॥ వైద్యశాస్త్రమహంజానామీతిగర్వాదౌషధమన్యథాశాస్త్రవిరుద్ధం కృత్వాప్రయోజయేత్ ॥ అథవౌషధం శాస్త్రబద్ధమేవ కృత్వాశాస్త్రానుక్రమేణయోదద్యాత్సరక్తపిత్తవాన్ జాయత ఇత్యర్థః ॥ అత్రవైద్యశాస్త్రమతాదిత్యనేనభిషగ్భిరాచరణమభిహితం. అతో

వ్యాధితరతమభావేన భిషగ్భిరాచరితప్రాయశ్చిత్తానిచాంద్రాయణకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రపరాకాదీనివ్యస్తాని సమస్తానివాయోజ్యాని ॥ చాంద్రాయణాదీని తథాపూర్వోక్తహోమశ్చేతి మిళిత్వాద్వయమపీతిరోగనివృత్తిసాధనమ్॥ అత్రత్వగ్నింద్రూతమితిసూక్తమంత్రైః పృథగ్వా ఋగ్వేతి ॥ చరుణాయుతార్థం- ఆజ్యేనార్థమిత్యయుతసంఖ్యాపూరణీయా ॥ అథవావ్యాధిశక్త్యాద్వ్యాధిక్యేచరుణాయుతమాజ్యేనాయుతంహోమః॥

ఇతి పిత్తహరాణి.

అథ ప్రకారాంతరేణరక్తపిత్తహరమ్

శాతాతపః॥ మద్యపోరక్తపిత్తస్స్యాత్సదద్యాత్సర్పిషోఘటమ్। మధునోఽథఘటంచైవసహిరణ్యంవిశుద్ధయే ॥ అత్రాపి మద్యపప్రాయశ్చిత్తాని త్రైమాసికాదీని షడబ్దపర్యంతాని వ్యాధిశక్త్యాద్యపేక్షయాయోజ్యాని ॥ ఏతస్మిన్మాసికార్థద్వయప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రపరిగణనయాత్రైమాసికప్రాయశ్చిత్తేనార్థస్యప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాణిభవంతి ఏవమన్యత్రాప్యూహం ॥ ఆజ్యమధుదానమంత్రాస్తుపూర్వోక్తాద్రష్టవ్యాః॥

ఇతి రక్తపిత్తహరాణి.

అథ పిత్తరోగప్రతిమాదానమ్.

తల్లక్షణంచ ॥ అనుక్తేషుతు రోగేష్విత్యాదినా శూలరోగహరప్రకరణోక్తమేవఅత్రాపిజ్ఞేయమ్ ॥ పూజావిధానంపరిభాషాయాముక్తం॥

ఇతి పిత్తరోగప్రతిమాదానమ్

అథ శ్లేష్మహరాణి

తత్రశాతాతపః ॥ త్రిప్రహారీచపురుషోజాయతేశ్లేష్మలస్తథా । ద్రవ్యా

...నాం స్త్రీయం కృత్వాన్యదేశ్మని | [illegible]పసంస్కృత
యతి || మాసాం కృచ్ఛ్రాంతపనం చరేత్ || ... ... *

—* అథ పరిణామాంతరశ్లేష్మహరణమ్. *—

శాతాతపః || ప్రవ్రజితః పురుషో జాయతే శ్లేష్మలస్తథా | ఉపోష్య
[illegible] || ... ... *

—* అథ అరోచకత్వవ్యాధిహరణమ్. *

యమః || [illegible] కర్మరోగస్య [illegible] | [illegible]
[illegible] || [illegible] శ్లేష్మ [illegible]
[illegible] || [illegible]మేకం యావకం [illegible] ||
[illegible] || [illegible]
[illegible] || యావకస్య [illegible] దేవీహితం ||
[illegible] యావకప్రతతం [illegible] || నాన్యత్రేయ
[illegible] || సహస్రనామస్తోత్రస్య జపః | జపసంఖ్యా [illegible]నుసారే
ణాష్టోత్తర సహస్రాధికా కల్ప్య ||

ఇతి అరోచకత్వవ్యాధిహరణమ్.

---

*— అథ శ్లేష్మరోగహరప్రతిమాదానమ్. *—

తల్లక్షణంతు శూలరోగహరప్రకరణే || అనుక్తమపరోగేష్వేవత్వాది
నాద్రష్టవ్యం || పూజావిధానంతు పరిభాషాయాముక్తం గ్రాహ్యమ్ ||

ఇతి శ్లేష్మరోగహరణం.

—* అథాపస్మారహరణం. *—

శాతాతపః || [illegible]పస్మారరోగీ స్యాత్ [illegible] |

బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాత్ కుర్యాద్గోదానం దద్యాత్సదక్షిణామ్ ॥
ఇతి అపస్మారహరమ్.

—* అథ ప్రకారాంతరేణాపస్మారహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ గురౌ స్వామిని వా యస్తు ప్రతికూలం సమాచరేత్। సోపస్మారీ భవేత్తత్ర కుర్యాచ్చాంద్రాయణం నరః॥ సదసస్పతిమంత్రేణ చర్వాజ్యం జుహుయాత్తతః । కయానఇతిసూక్తం తు జపేద్బ్రాహ్మణతర్పణమ్ ॥ కుర్యాద్విధివద్దానం చ శక్త్యా రోగస్య శాంతయే। చర్వాజ్యమితి హోమస్య సాధనం చ పృథక్పృథక్ ॥ హోమసంఖ్యా రోగానుసారేణాష్టోత్తర శతా వా యుతాం తా కల్ప్యా ॥ ఏవం సూక్తజపేపి - సదసస్పతిమిత్యస్య మేధాతిథిఋషిః - సదసస్పతిర్దేవతా - గాయత్రీ చ్ఛందః - జపే వినియోగః - కయానశ్చిత్ర ఆభువదిత్యాది ॥

ఇతి ప్రకారాంతరేణాపస్మారహరమ్.

—* అథాపస్మారహరవినాయకదానమ్ *—

తత్ర బోధాయనః ॥ బ్రాహ్మణస్వాపహరణేనైవ హ్యపస్మారీ భవేన్నరః । వక్ష్యే తస్య ప్రతీకారం దానహోమజపాదిభిః ॥ పలేన వా తదర్ధేన తదర్ధార్ధేన వా పునః । వినాయకప్రతికృతిం కుర్యాత్స్వర్ణేన శోభనామ్ ॥ రాజితం చ తథా నాగముపవీతం ప్రకల్పయేత్ । పుష్కరం పద్మరాగేణ హస్తం రత్నైః ప్రకల్పయేత్ ॥ వినాయకార్ధమానేన సత్యఖుం దేవస్య కల్పయేత్। తస్యాస్యం గేహదేయానిరత్నాని వివిధాని చ ॥ మాణిక్యేన వస్త్రస్య చక్షుషీ తస్య శోభనే। పూర్వే వ్యుష్టే మంటపం కుర్యాత్తస్మిం

భక్ష్యైష్షోడశభిర్ధ్రువమ్॥ యద్వాద్వాదశభిఃకుర్యాదష్టాభిర్వాపియత్నతః।
మంటపస్యచతుర్భాగంవేదికామపికల్పయేత్॥ రాత్రౌవినాయకస్యా
పిహ్యధివాసనమిష్యతే। చతుర్భిర్బ్రాహ్మణైస్సార్ధమాచార్యస్సర్వశా
స్త్రవిత్ ॥ స్వయమేవతథాచార్యోధర్మజ్ఞస్సత్యవాక్ఛుచిః। కులీనశ్చా
పిస్పృహస్సర్వప్రాణిహితేరతః ॥ రాత్రౌజాగరణంకృత్వా మధ్యరాత్రే
బలింహరేత్ । మత్స్యమాంసేనసహితంతథాక్షీరోదనేనచ ॥ ఆచార్యః
ప్రయతోభూత్వామంత్రేణసేనసంయుతః। పూర్వస్యాందిశితందద్యా
ద్బలింవైసార్వకామికమ్ ॥ ఆదిత్యాస్సహరుద్రాః దేవాభూతానిసర్వ
శః। తతఃప్రభాతేవిమలేస్నాత్వాచాహతవాససః ॥ భూషితాః కటకై
స్సవ్యాగుపవిత్రాంగుళీయకైః। కుండానిదిక్షుచత్వారి మేఖలాసంయుతా
నిచ ॥ కుర్యాత్తేషుప్రకుర్వీతహోమంమంత్రైస్స్వకైస్తథా । పూర్వ
స్మిన్బహ్వృచఃకుర్యాత్సమిదాజ్యచరూత్కటమ్ ॥ వినాయకంసముద్దిశ్య
గణానాంత్వేతిమంత్రతః। అధ్వర్యుర్దక్షిణేకుండేకుర్యాద్ధోమంసమా
హితః ॥ ఛందోగఃపశ్చిమేకుండేసమిద్ధోమంసమాచరేత్ । అథర్వణశ్చో
త్తరేచకుండేహోమంప్రకల్పయేత్ ॥ వస్త్రైర్నానావిధైశ్శుభ్రైఃక
ర్పూరకటకాదిభిః॥ ఉపచారైష్షోడశభిర్నైవేద్యాయచమోదకాః। య
థాదేవేతథాచార్యే హ్యలంకారాదికల్పయేత్ । ఆచార్యఃపరయాభ
క్త్యాగణేశాయప్రకల్పయేత్ ॥ అపూపాదీంస్తథాన్యచ్చకారయేద్భక్ష్య
కాన్వితమ్ । నివేద్యపార్వతీంచాపి దేవదేవంమహేశ్వరమ్ ॥ పూజయే
త్పరయాభక్త్యాత్వాచార్యఃపరమేవహి । తస్మైరోగవాన్భక్త్యాసం
పూజ్యగణనాయకమ్ ॥ గణానాంత్వేతిమంత్రేణ తూష్ణీంశూద్రస్తుపూ
జయేత్ । తతోమధ్యంవినేహ్రాస్తెప్రతిమాందక్షిణాయుతాం ॥ మం
త్రేణానేనదద్యాచ్చసరోగీప్రాఙ్ముఖస్స్వయమ్ । ఉదఙ్ముఖోపవిష్టాయ
బ్రాహ్మణాయాభిభక్తితః ॥ వినాయకప్రసన్నాత్మాహరివిఘ్నవినాశక।

త్వం దేవైః ప్రాపితః సర్వాన్ విఘ్నాన్ విఘ్నపరాయణైః॥ బ్రాహ్మణశ్వాస
రోఘేణ యజ్ఞాతం మమ వైకృతమ్ । పూర్వకర్మవిపాకేన వ్యాపస్మార
దాదికమ్ ॥ మాస్యత్రిమాస్యషాణ్మాస్యాహ్యాబ్దికా యే వ్యపస్మృతీః ।
త్వద్వారాయోః ప్రదానేన రోగమాశు వినాశయ । చతుర్ణాం బ్రాహ్మ
ణానాం చ దద్యాచ్ఛక్త్యా చ దక్షిణామ్ ॥ ఏవం కృత్వా గణపతేర్దానం
మర్త్యః స్వస్థో భవేత్, ఇతి॥ పతనేన వా తదర్థేనేత్యాది॥ ప్రపతరం శుండా
దండాగ్రభాగః - హస్తమిత్యుండాదండః చక్షుషి తస్యేతి - తస్య వినాయ
కస్య - వినాయకవాహనమూషికాయాశ్చ - మత్స్యమాంసేనేత్యాది
మాత్స్యేన మాంసేన క్షీరేణౌదనేన చ సహితం వివిధమన్నం బలిం దద్యా
దిత్యర్థః - బలిదానమంత్రమాహ ఆవిత్యాదసవోమదాత్రిత్యాదినా
శ్లోకద్వయేన ॥ హోమమంత్రైః స్వకైరితి ॥ స్వకైః, స్వశాఖోక్తైః
వినాయకప్రకాశకమంత్రైరిత్యర్థః॥ తత్ర వినాయక ప్రకాశకమంత్రాః
వినాయకశాంతౌ వసగ్రహయజ్ఞే ప్రదర్శితాః ॥ హోమసంఖ్యా త్వష్టో
త్తరశతాదిసహస్రాంతా కల్ప్యా ॥ శక్త్యాద్యపేక్షయా - పూర్వస్మిన్
బహ్వృచ ఇత్యాది ॥ అత్ర వినాయకాధివాసనావేదికాంతరే పూర్వాదిదే
శాగ్రాహ్యాః ॥ సతి సంభవే చ త్రిషు దిక్షు బహ్వృచాదిభిర్హోమః కారయి
తవ్యః - వేదచతుష్టయవిదాముభావే స్వశాఖ్యేన వా బ్రాహ్మణేన - తస్యా
ప్యభావే తస్మిన్ కర్మణ్యాచార్యత్వేన యో వృతస్తచ్ఛాఖానుసారేణాధి
వాసనవేదికాతః ఆగ్నేయ్యాదిశ కుండాని విధాయోక్తహోమచతుర్గు
ణం కారయేత్ - ఏవమాచార్యఋత్విక్సహితో హోమం విధాయ
పూర్ణాహుత్యంతే పూర్వాధివాసితాం వినాయకప్రతిమాం పునష్షోడ
శోపచారైః పూజయేత్॥ ఇత్యాహ "ఆచార్యః ప్రతిమాం స్వమాం" ఇత్యా
దినా॥ భక్ష్యకాన్వితాపూపాది నైవేద్యం కారయేదిత్యర్థః ॥ ఆచార్యే
ణ పూజితం వినాయకం రోగవాన్యజమానోఽపి పూజయేత్ ॥ సచ

ద్యజమానశ్చాద్యస్తాన్నిమంత్రేణవినాపూజయేదిత్యర్థః - వినాయక ప్రసన్నార్తిహరేత్యారభ్య రోగమాశు వినాశయేత్యంతోమంత్రః॥

ఇత్యపస్మారహరవినాయకదానమ్.

—* అథాపస్మారహరమూర్తిదానమ్ —

తల్లక్షణం శూలరోగహరప్రకరణే ద్రష్టవ్యం ॥ పూజాదివిధిస్తు పరిభాషాయాం దర్శితః - ఇత్యపస్మారరోగహరాణి ॥

—* అథశిరోరోగహరమ్. *—

శాతాతపప్రోక్తే ॥ నాగహారీచ సతతం పురుషశ్శీర్షరోగవాన్ । సీసం పలశతం దద్యాదుపోష్య సతు వాసరమ్ ॥ నాగస్సీసం॥

—* అథ ప్రకారాంతరేణ శిరోరోగహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ గురూపరోధీచ శిరోరోగవాన్ జాయతే నరః । కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రే కుర్వీత చాంద్రాయణమథాపరమ్ ॥ ఔషధాని ప్రదద్యాచ్చ తిలపాత్రాణి చైవ చ । ఔషధాని వైద్యశాస్త్రే శిరోరోగహరత్వేనోక్తాని ॥

—* అథ కర్మవిపాకోక్తం శిరోరోగహరమ్. *—

ప్రామోపవేశనాదీనాం వ్రతానాం త్యాగకారణాత్ । శిరోరోగయుతో భూయాత్తన్నిష్కృతిరథోచ్యతే ॥ గోహత్యాయావ్రతం కుర్యాత్పంచాశద్విప్రభోజనమ్ ॥ ఉద్యన్నప్యచం జపేచ్చైవ హోమః కూశ్మాండసంజ్ఞికః ॥ భవేదితి శేషః॥ విప్రభోజనమితి ॥ ఉద్యన్నద్యేతి ఋచః జపసంఖ్యాతు రోగానుసారేణాష్టోత్తరశత సహస్రాద్యయుతాంతాకల్ప్యా॥ కూశ్మాండహోమః పూర్వం ప్రపంచితః ॥

—* అథార్ధశిరోరోగహరమ్ *—

నారదః ॥ బ్రహ్మచారీ యదాత్త్రియాం స్నపాతేద్విశేషతః । ఏకాం

శేషశిరోరోగీ భవతీత్యాహ నారదః అక్షిభ్యాం త ఇత్యేతత్సూక్తమష్టోత్త
రం శతమ్ । జపేచ్చరుఘృతాభ్యాం చ జుహుయాచ్ఛతధైవ హి ॥ ఔష
ధాని ప్రదద్యాచ్చ విప్రాన్నాద్య భోజయేత్ । భిన్నపాత్రే విశేషత ఇతి ॥
సౌవర్ణరాజతవ్యతిరిక్తభిన్నపాత్రే భోజనమ్ - శిరోరోగనిదానం - వి
శేషతో భిన్నకాంస్యపాత్రభోజనమిత్యర్థః ॥ జుహుయాచ్ఛతధైవ హీ
తి - అష్టోత్తరం శతమిత్యర్థః ॥ అత్ర సమగ్రం సూక్తమన్త్రో న తు ప్ర
త్యేకం - ఔషధాని వైద్యశాస్త్రే శిరోరోగహరత్వేనోక్తాని ॥

—* అథ సూర్యావర్తహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ ఔషధస్యాపహర్తృణాం సూర్యావర్తః ప్రజా
యతే । తేన సూర్యః ప్రదాతవ్యో నిష్కైకస్య యథావిధి ॥ నిష్కపరిమి
తసువర్ణనిర్మితసూర్యప్రతిమాం దద్యాదిత్యర్థః । ఇతి సూర్యావర్త
హరమ్.

—* అథ శిరోరోగఘ్నయజ్ఞోపవీతదానమ్ *—

పద్మపురాణే ॥ "బ్రాహ్మణో వ్యస్నరోరోగీ" ఇత్యత్ర నిష్కృతిర్వాయు
పురాణే ॥ ఉపవీతం హిరణ్యేన నిర్మితం తు పలార్ధతః । తదర్ధేన తద
ర్ధేన యథావిభవతోఽపి వా ॥ ఉత్తరీయం రాజతం చ తావత్సంఖ్యాకృతం
తథా ॥ బ్రాహ్మణాయ బ్రహ్మవిదే శ్రోత్రియాయ నివేదయేత్ । మన్త్రే
ణానేన విధివత్పూజితాయాంగులీయకైః ॥ ధాతా విధాతా జగతాం పర
మాత్మా చతుర్ముఖః । వినాశయతు మే క్షిప్రం రోగమేతం శిరోగతమ్ ॥
యజ్ఞోపవీతమన్త్రో ధాతా విధాతేత్యాదిః బ్రహ్మప్రకాశశబ్దోపాదానా
త్ - బ్రహ్మపూజాం షోడశోపచారసహితాం బ్రహ్మప్రకాశకైర్మం
త్రైః బ్రహ్మజిజ్ఞాస మిత్యాదిభిర్నామాంతైర్నామ మంత్రైర్వా సోత్తరీ
యం యజ్ఞోపవీతం విధాయ యజ్ఞోపవీతం బ్రాహ్మణాయోక్తప్రకారే
ణ దద్యాత్ ॥ బ్రహ్మజిజ్ఞాస మిత్యాదయో బ్రహ్మయజ్ఞప్రకాశకమం

తాః నవగ్రహాయజ్ఞప్రకరణోదితాః॥ ఫలార్ధేనేః॥ యథావిభవతోవ్యవస్థా - సమృద్ధధనేన ఫలాదప్యధిక పరిమాణేన సువర్ణేన యజ్ఞోపవీతం కారయేదిత్యర్థః - యావన్మానం యజ్ఞోపవీతం - తన్మానముత్తరీయంభవతి॥

ఇతి శిరోరోగఘ్న యజ్ఞోపవీత దానమ్.

—* అథ శిరోరోగఘ్న ప్రతిమాదానమ్. *—

తల్లక్షణంచ- అనన్తేనుచ రోగేష్విత్యాదినా శూలరోగహరప్రకరణోక్తమేవాత్రాప్యనుసంధేయం॥ పూజావిధానం పరిభాషాయాం ద్రష్టవ్యం॥

—* అథ ముఖరోగహరాణి *—

తత్ర పూతివక్త్రస్యహారమ్॥ ధర్మకర్మాణ్యతిక్రమ్య మద్యోత్యజతియోనరః। అవిద్యమాన దోషత్వాత్తస్యైషాం యః ప్రకీర్తయేత్॥ సభవేత్పూతివక్త్రస్తు తస్యాప్యాంద్రాయణం వ్రతమ్। ధూపస్రక్చందనాదీని సుగంధీని చ శక్తితః॥ దద్యాద్విప్రాయ సంపూజ్య ద్విజాన్భోజయేత్తథా॥

ప్రాజాపత్యత్రయంకుర్యాన్మంత్రైర్వ్యాహృతిభిర్ఘృతమ్॥ జుహుయాత్త్రిసహస్రంతు దద్యాద్వ్రీహ్యాది కాంచనమ్। వ్రీహ్యాదిదద్యాత్- కాంచనంచ దద్యాదిత్యర్థః॥ ఆదిశబ్దేనయవ గోధూమాదయో గృహ్యంతే- వ్రీహ్యాది స్వశక్త్యనుసారేణ దద్యాత్॥

—* అథ ప్రకారాంతరేణ ముఖరోగహరణమ్. *—

శాతాతపః॥ శ్వమార్జారాదిభిస్స్పృష్టం భుక్త్వాదుర్గంధవాన్భవేత్। పీత్వాత్రిరాత్రం గోమూత్రంభోజయేద్బ్రాహ్మణత్రయమ్॥ దుర్గంధవాన్ ముఖేదుర్గంధవాన్ భవేత్॥ భుక్త్వేతి భోజనస్యనిమిత్తత్వేనోపాదానాత్॥

—* అథ ముఖరోగహరాన్తరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ కూటసాక్షీ భవేద్యస్సరోగీ శోణితపిత్తవాన్। కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రౌ కుర్వీతచాంద్రాయణ మథాపరమ్॥ కుర్యాత్కూష్మాండహోమంతు గాయత్రీమయుతంజపేత్। దద్యాద్ధిరణ్యం వ్రీహీంశ్చ ముఖరోగస్య శాంతయే॥ హిరణ్యం వ్రీహియవాంశ్చ విభవానుసారేణ దద్యాత్॥

—* అథ ముఖరోగహర గజదానమ్. *—

బోధాయనః॥ వాగ్విరోధం గురోః కృత్వా ముఖరోగీ భవేన్నరః। తస్యదానేన విహితః ప్రతీకారోయముచ్యతే॥ సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం పలేనార్ధపలేనవా। కారయేత్కరిణం సౌమ్యం యథావిభవతోపివా॥ తస్యైవం కారయేద్దంతౌ శుద్ధేనరజతేనతు। పుచ్ఛంస హాత్రికంపర్యాద్రత్నానామక్షిణీతథా॥ సంవేష్ట్య పీతవస్త్రేణ గంధపుష్పాక్షతాదిభిః। అర్చయేద్ధాన్యరాశిస్థం ధాన్యం ద్రోణాఢకంమతమ్॥ శ్రుతవృత్తోపసంపన్నం బ్రాహ్మణం సంయతేంద్రియం। ఆహూయ పరయాభక్త్యా వస్త్రాలంకారభూషణైః॥ పూజయేత్ప్రయతోభూత్వా తేనతత్కర్మకారయేత్। సమిదాజ్యాదిభిశ్చైవ హోమంచాపి ప్రవర్తయేత్॥ అగ్నినాగ్నిం తథాపూయె శుక్రంజ్యోతి రితిక్రమాత్। మంత్రావేతే వినిర్దిష్టా ఇధ్మంచాశ్వత్థ ముచ్యతే॥ కృత్వాచైవప్రణీతాం భస్తతోహం స్త్యర్చనంభవేత్। స్వాహాంతం కర్మకృత్వాథ ప్రణీతామోక్షణంతథా॥ పలేనార్ధపలేనవేత్యాది॥ పలలక్షణం పూర్వముక్తం తస్యైవం కారయేద్దంతౌ ఇత్యాది॥ యోహస్తీతామ్రేణ సువర్ణేనవానిర్మితస్తస్య శుద్ధేనరజతేన కారయేత్॥ యదారజతేన హస్తీనిర్మితస్తదారజతేన దంతవిధానమనుపపన్నం। రజతస్య ప్రాప్తత్వాత్॥ ద్రోణస్వరూపం పూర్వముక్తం - సమిదాది హోమమేకవిషేణ మం

తాగ్నినాహ॥ అగ్నినాగ్నిరిత్యాదినా-అగ్నినాగ్నిరిత్యస్య మేధాతిథిఋషిః॥
ఆద్యపాదేనిర్మథ్యాగ్నిరాహవనీయశ్చాగ్నిర్దేవతా- గాయత్రీఛందః॥
సమిద్ధోమే వినియోగః ॥ అగ్నినాగ్నిస్సమిధ్యతఇత్యాది ॥ అథూయేఅగ్ని
మింధత ఇత్యస్యాస్త్రిశంకుఋషిః - అగ్నిరింద్రశ్చదేవతా - గాయత్రీ
ఛందః ॥ ఆజ్యహోమే వినియోగః ॥ అథూయేఅగ్నిమింధతఇత్యాది॥
శుక్రంజ్యోతిరిత్యస్య యజుషోగ్నికాండేసమామ్నానాదగ్నిర్విశ్వేదేవా
ఋషయః - మరుతోదేవతాః॥ అథవాలింగోక్తాదేవతా - యజుషాంన
ఛందోనియమః॥ తిలహోమే వినియోగః - శుక్రంజ్యోతిశ్చేత్యాది- ఇధ్మ
శ్చాశ్వత్థఇష్యతఇతివిశేషోవాదానాద్ధోమసమిధశ్చపాలాశ్యోవాభవంతి-
తదభావేయజ్ఞీయకాష్ఠోద్భవా భవంతి ॥ హోమసంఖ్యాయాఅనిర్దిష్టత్వా
త్పరిశ్యేకమష్టోత్తరశతం ॥ కృత్వాచైవప్రణీతాంభఇతి ॥ కర్మవికల్పా
నంతరంస్వగృహ్యోక్తవిధినాగ్నింప్రతిష్ఠాప్యపాత్రాసాదనానంతరం ప్ర
ణీతాంభః ప్రణీతాపాత్రస్థాపనపర్యంతంకృత్వాతతోహస్త్యర్చనంభ
వేత్ - పూర్వోక్తధాన్యరాశిస్థంతంహస్తినం పూజయేదిత్యర్థః - హస్తీ
చాత్రసుప్రతీకోదిగ్గజః దానమంత్రేసుప్రతీకశ్రవణాత్ - స్వాహాంతం
కర్మకృత్వేతి ॥ పూర్వోక్తప్రకారేణకరిణం పూజయిత్వా స్వాహాంతం
సమిదాది కర్మనిర్వృత్యపశ్చాత్ప్రణీతమోక్షణం పూర్వస్థాపితప్రణీతా
పాత్రవిసర్జనం స్వగృహ్యోక్తవిధానేనకుర్యాదిత్యర్థః - ఏవంపూ
ర్వోక్తకర్మానంతరంకింకుర్యాదిత్యతఆహ ॥ తతశ్శుక్లాంబరధరశ్శుక్లగం
ధానులేపనః । తస్మై హస్తినవతేదద్యాత్కరిణంతంసదక్షిణమ్॥ మంత్రే
ణానేనవిధివత్ప్రీత్యుఖాయవిశేషతః । సుప్రతీకగజేంద్రత్వం సరస్వత్య
భిషేచకః ॥ ఇంద్రస్యవాహనోసిత్వం సర్వదైవైశ్చపూజితః । దానేనా
నేనదత్తేనముఖరోగంవినాశయ॥ బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్పశ్చాత్స్వధనం
భుంజీతబంధుభిః॥ ఇతి ముఖరోగహరగజదానమ్.

అథజిహ్వారోగహరమ్.

శాతాతపః ॥ పక్వాన్నహారిణాంచైవజిహ్వారోగః ప్రజాయతే । గాయత్ర్యాస్సజపేల్లక్షందశాంశంజుహుయాత్తిలైః ॥ జపకరణాశక్తౌ గాయత్ర్యాయుతజపస్యైకకృచ్ఛ్రప్రత్యామ్నాయత్వాల్లక్షజపస్థానేదశకృచ్ఛ్రాన్కృత్వా గాయత్ర్యాదశకృచ్ఛ్రాణిజుహుయాత్ ॥

ఇతి జిహ్వారోగహరమ్.

అథ ప్రకారాంతరేణ జిహ్వారోగహరమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ పరేషాందుఃఖకరణాత్సర్వదానృతభాషణాత్ । జిహ్వాఛేదాత్తథాన్యేషాంపక్షపాతాచ్చసంసది ॥ జిహ్వారోగీభవేదాస్యవ్రణీచైవాభిజాయతే । పరాకద్వితయంచైవహోమఃకూష్మాండసంజ్ఞికః ॥ కయానశ్చిత్రసూక్తస్యజపోహోమస్తథైవచ । వ్రీహ్యాదీనాంతథాదానమౌషధస్యాపిసంస్కృతమ్ ॥ సర్వదేతి ॥ ఏతచ్చపదం కాకాక్షివదుభయత్రసంబధ్యతే- అసకృదన్యేషాందుఃఖకరణాదసకృదనృతభాషణాచ్చేత్యర్థః - పక్షపాతాచ్చేతి ॥ పక్షపాతోవ్యవహారిణః - కయానఇతిసూక్తేనజపోహోమశ్చకర్తవ్యః - జపహోమయోస్సంఖ్యావ్యాధ్యనుసారేణాష్టోత్తరశతాదికల్ప్యా ॥ సూక్తంసకలంమంత్రోనప్రత్యృచం - వ్రీహ్యాదీనామిత్యాదిశబ్దేనయవగోధూమముద్గాదీని సప్తలక్ష్యంతే - ఏతానిశక్త్యనుసారేణదేయాని ॥ ఔషధస్యాయుర్వేదేజిహ్వారోగహరత్వేనాభిహితస్య ॥

ఇతి ప్రకారాంతరేణ జిహ్వారోగహరమ్.

అథ ఛర్దిరోగహరమ్.

శాతాతపః ॥ విషప్రదశ్ఛర్దిరోగీగాంచదద్యాత్పయస్వినీమ్ ।

చకారాదేకకృచ్ఛ్రం సౌరమంత్రజపశ్చ సముచ్చీయతే ॥ కృచ్ఛ్రశబ్దస్తపో రూపక్లేశసాధ్యచాంద్రాయణాదిపరః - అతో వ్యాధ్యాద్యనుసారేణ ప్రాజాపత్యపరాకచాంద్రాయణాద్యన్యతమో గ్రాహ్యః ॥ సౌరమంత్రశ్చ సౌరాష్టాక్షరో వా - ఉద్యన్నద్యేత్యృచో వా - మహాసౌరవర్గో వా - జపసంఖ్యా వ్యాధ్యనుసారేణాష్టోత్తరశతాద్యయుతాంతా కల్ప్యా ॥

ఇతి ఛర్దిరోగహరమ్.

—* అథ దంతపీడాహరమ్. *—

ఆమాన్నహరణైశ్చైవ దంతపీడా ప్రజాయతే । స దద్యాదశ్వినౌ హేమనిష్కద్వయవినిర్మితౌ ॥ అత్ర చాశ్విప్రకాశకమంత్రేణాశ్వినీదేవతాపూజాం విధాయ బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ॥ స చ మంత్రో నవగ్రహమయజ్ఞప్రకరణే దర్శితః ॥

ఇతి దంతపీడాహరమ్.

—* అథ దంతురత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ యూకాహర్తా బుద్ధిపూర్వం దంతురో జాయతే నరః ॥ స దద్యాత్స్వవిశుద్ధ్యర్థం ఘృతకుంభం సదక్షిణమ్.

ఇతి దంతురత్వహరమ్.

—* అథ శ్యావదంతత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ సురాపశ్శ్యావదంతస్స్యాత్ప్రాజాపత్యాష్టకం చరేత్ ॥ శర్కరాయాస్తులాం దద్యాత్స పాపస్య విశుద్ధయే ॥ జపిత్వా చ మహారుద్రం దశాంశం జుహుయాత్తిలైః । తతోఽభిషేకః కర్తవ్యో మంత్రైర్వరుణదైవతైః ॥ శర్కరాతులా పురుషమానం - ఆత్మానం శర్కరయా తోల

యిత్వా తాం శర్కరాం బ్రాహ్మణేభ్యో దద్యాదిత్యర్థః॥ తులాదానమంత్రస్తు - త్వం తులే సర్వభూతానాం ప్రమాణం పరకీర్తితా । మాం తోలయసి సంసారాదుద్ధరస్వ నమోస్తు తే ॥ దశాంశహోమమన్త్రవిచ్ఛేదస్తథా ఆహుతిసంఖ్యాశబ్దవిశేషశ్చ రుద్రవిధానఏవదర్శితః - వరుణశ్చైవ నైరృత్యుపలక్షణం - అతస్స్వశాఖాసమామ్నాతైర్వారుణైర్నైరృత్యైశ్చాభిషేకం కృత్వా - తతస్సూక్తైరభిషేకః కర్తవ్యః - స్నాతాన్యమంత్రాః నవగ్రహయజ్ఞప్రకరణే దర్శితాః॥

ఇతి శ్యావదంతత్వహరమ్.

—* అథ నిష్ఠురభాషిత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ పరేషామన్తర్కరణాన్నిష్ఠురోక్తిః ప్రజాయతే ॥ పరోక్తిహాస్యకరణాద్దద్యాన్మౌక్తికకాంచనే ॥ మౌక్తికకాంచనయోర్దానం శక్త్యాద్యనుసారేణ కార్యం॥

ఇతి నిష్ఠురభాషిత్వహరమ్.

—* అథ మూకత్వహరమ్. *—

శాతాతపః॥ మూకో భ్రాతృవధాచ్చైవ తస్యైవం నిష్కృతిస్స్మృతా। తేన కార్యం విశుద్ధ్యర్థం యతిచాన్ద్రాయణత్రయమ్ ॥ వ్రతాన్తే పుస్తకం దద్యాత్సువర్ణపలసంయుతమ్ । బ్రాహ్మణాయ చతుర్వేదవిదే వస్త్రేణసంయుతమ్ ॥ ఇతి మన్త్రం సముచ్చార్య బ్రాహ్మణం తం విసర్జయేత్ । ఇమం మన్త్రం సముచ్చార్య పుస్తకం దద్యాదిత్యర్థః ॥ తమేవ దానమన్త్రమాహ ॥ సరస్వతి జగన్మాతశ్శబ్దబ్రహ్మాధిదేవతే । దుష్కర్మకారిణం పాపం రక్ష మాం పరమేశ్వరి' ఇతి॥

ఇతి మూకత్వహరమ్.

—* అథమూకత్వహరతిలపద్మదానమ్. *—

వాయుపురాణే॥ స్వరోపఘాతీ వాచాంచ హర్తా మూకః ప్రజాయతే।
వక్ష్యామి తత్ప్రీతికారం యేన సంపాద్యతే సుఖం॥ వాచాంహర్తా, గుర్వ
వజ్ఞామంతరేణ వేదాదిగ్రాహీ॥ పుస్తకహర్తా చ॥ కుర్యాత్సువర్ణమ
యంపద్మంపలార్ధేన తదర్ధతః॥ యథావిభవతస్సమ్యగ్విత్తశాఠ్యంన
కారయేత్। రక్తవస్త్రేణ సంవేష్ట్య తామ్రపాత్రోపరిన్యసేత్॥ తామ్ర
పాత్రపరీమాణం పలానామష్టకం విదుః। పీతవస్త్రేణ సంవేష్ట్య పాత్రం
తత్తు వినిక్షిపేత్॥ అష్టకద్వితయోన్మానతిలరాశౌ ప్రయత్నతః। ఉపచా
రైష్షోడశభిరాచార్యస్సవర్ణశాస్త్రవిత్॥ రక్తచందనపుష్పాద్యైర్మం
త్రేణానేన పూజయేత్॥ పద్మపూజామంత్రమాహ॥ బ్రహ్మణశ్చ నమస్తు
భ్యం విష్ణోరమితనాభిజ॥ అతిప్రీతికరం భానోస్తథా రుద్రస్య చైవ హి।
పూజాం సమగృహాణ త్వం సర్వక్లేశవినాశక। పూజానంతరం కర్తవ్యమా
హ॥ ఆగ్నేయ్యాం దిశి వై హోమః కర్తవ్యో మంత్రపూర్వకః సమిదాజ్యతి
లైశ్చైవ సావిత్ర్యాష్టాక్షరేణ చ॥ సమిద్ధోమం చ కుర్వీత సర్వరోగప్రశాం
తయే॥ ఆజ్యహోమశ్చ కర్తవ్యో మిత్రమిత్యనయా ఋచా॥ తిలానాం
యతఇంద్రేతి వ్యాహృతీభిరథాపి వా। అగ్నేరుత్తరదిగ్భాగే కల స్థాపనంభ
వేత్॥ పూర్వోక్తేన విధానేన వాభిషేకాదికారయేత్। ప్రణీతామోక్షప
ర్యంతం కర్మ కృత్వా విధానతః॥ తస్మై హుతవతే పద్మం దద్యాన్నత్వాచ
తుమ్ముఖమ్॥ దేవానామేవ సర్వేషాం యతస్త్వం ప్రీతికారణమ్॥ విశే
షతో బ్రహ్మణశ్చ సరస్వత్యా హరేరపి। యత్ప్రాగ్వాచాంనిరోధేన వైరూ
ప్యం మమ దేహజం - స్వరోపఘాతజం పూర్వం దుఃఖం రోగభవం తథా॥
తత్సర్వం నాశయం త్వద్య బ్రహ్మవిష్ణుశివాగ్నయః। త్రిదివాలయాశ్చ యే దే
వాహవిష్ణుం తస్తథా భువి॥ ఏవం దత్వా తు తత్పద్మం - స్థాపనాప్రదేశా
దాగ్నేయ్యాం సమిద్ధోమే సావిత్ర్యష్టాక్షరో మంత్రః - సమిధశ్చాజ్య

యాః - ఆజ్యహోమే మధుచ్ఛందదేవానామిత్యాది ॥ తిలహోమేయతఇంద్రే త్యస్యావ్యాహృతిభిర్వాభవేత్ ॥ యతఇంద్రేత్యస్యాభర్గఋషిః - ఇంద్రోదేవతా - బృహతీఛ్ఛందః - తిలహోమేవినియోగః - యతఇంద్రేత్యాది - హోమసంఖ్యాప్రత్యేకమష్టోత్తరశతంసహస్రంవా ॥ పూర్వోక్తవిధానేనైవ - అభిషేకప్రకరణోక్తవిధానేన - తచ్ఛాస్త్రాధిర్భ్యపగ్రహశాంతిప్రకరణేదర్శితం - ప్రతిష్ఠాహోమాంతపర్యంతమితి - ప్రతిష్ఠాపాత్రస్థితకవిసర్జనసర్వాంతంకమాస్యశాఖోక్తవిధినాకృత్వేత్యర్థః - దేవానామపిసర్వేషామిత్యాద్యాహవిష్యంతస్తథాపుణ్యేంతః పద్మదానమంత్రః ॥

ఇతి మహాకల్పహాటతిలపద్మదానమ్.

—* అథ స్ఖలద్వాగ్జిహ్వత్వహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ వేదంవాధర్మశాస్త్రంవా విక్రీణాయాద్ధి యోనరః । అధీతంతస్యవాయాతి జిహ్వాయాస్స్ఖలితంభవేత్ ॥ అపరిస్ఫుటవాక్త్వాజిహ్వయాంగ్రహణవానపి । కృఛ్రాతికృఛ్రౌకుర్వీతచాంద్రాయణమథాపివా ॥ సూక్తంతామగ్నివర్ణాఖ్యంజపేచ్చైవాయుతత్రయమ్ ॥ దద్యాద్ధిరణ్యంవిప్రేభ్యోభోజనంవాస్వశక్తితః ॥ వేదంవాధర్మశాస్త్రమితి ॥ భృతకాధ్యాపకఇత్యర్థః ॥ కృఛ్రాదీనివ్యాధిగురులఘుభావేనసమస్తానివ్యస్తానివాయోజ్యాని ॥

—* అథ గద్గదత్వహారసరస్వతీదానమ్. *—

తచ్చవాయుపురాణే ॥ వాగ్విరోధంగురోఃకృత్వాభవేద్గద్గదవాఙ్నరః । తస్యపక్షేప్రతీకారందానేనఋషిభాషితమ్ ॥ పలేనాథతదర్ధేన తదర్ధార్ధేనవాపునః । సారస్వతీంతుప్రతిమాంకుర్యాద్భుజచతుష్టయామ్ ॥ వరదంచాక్షమాలాంచబిభ్రతీందక్షిణేకరే । పుస్తకంచాభ

యంవా మేదధానాంవాంసవాహనాం ॥ అతిశుభ్రేణరౌద్రేణకూటస్వ
ర్ణేనచాసనమ్ । పీఠంవిధాయతస్యోపరిసౌవర్ణంపద్మంన్యసేదిత్యర్థః॥
పద్మస్యోపరిసంస్థాప్యదేవీంవాగీశ్వరీంతరామ్ । ముక్తాదామసమాయు
క్తాంశుక్లవస్త్రేణసంయుతామ్ ॥ వాగీశ్వర్యాదిమన్త్రేణపూజయేత్పంగ
ంధమాల్యైః । శ్వేతైఃపుష్పైశ్శ్వేతగంధైస్సత్కృత్యాభిపూర్వకమ్ । వా
గీశ్వర్యాదిమంత్రేణేతి॥ యద్వాగ్వదంత్యవిచేతనానీతిరుగ్ద్వయం॥ బ్రా
హ్మణస్సర్వశాస్త్రజ్ఞస్తేనహోమంసమాచరేత్ - పాయసంజుహుయా
దష్టశతంశాలిమధ్యంతథా । జుహుయాత్సమిధశ్చాపితథాజ్యంపతింహాన
పి ॥ కృతాధివాసనామేనామాచార్యాయనివేదయేత్ । సంపూజ్యబ్రా
హ్మణంసమ్యగ్వస్త్రాలంకారభూషణైః ॥ మంత్రేణానేనవిధివత్ప్రాఙ్ము
ఖాయోదఙ్ముఖః । యానక్తిబ్రహ్మణో దేవీయాసావాగీశ్వరీపరా ॥
బ్రహ్మవిష్ణుశివైశ్చాన్యైశ్చపూజితాసర్వవందితా ॥ తుష్టాభవతుదానేన
దత్తేనానేనవాక్పరా । వాగ్వరార్థంగురోఃకృత్వాయన్మేదగ్ధభాషణమ్॥
తత్సర్వంశమయక్షిప్రంబ్రాహ్మీత్వంలోకపావిని । అనుజ్ఞాప్యబ్రాహ్మ
ణాంతంస్వయంభుంజీతబంధుభిః ॥ అష్టశతమితి॥ అష్టాధికంశతం - కృతా
ధివాసనామిత్యనేనరాత్రౌజాగరణంలభ్యతఇతి ॥ అతఃపూర్వోక్తరా
త్రావధివాస్యజాగరణంవిధాయ ప్రాతఃపూజయిత్వా హోమానంత
రంబ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ ॥ యానక్తిరిత్యారభ్య - లోకపావిని
త్యంతో దానమన్త్రః ॥

ఇతి గద్యపద్యహంససరస్వతీదానమ్.

—* అథైషమూకత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ విద్యాపుస్తకహారీచపీడమూకస్తుజాయతే । ఇతిహా
సశతందద్యాద్బ్రాహ్మణాయసదక్షిణం ॥ గుర్వనుజ్ఞాపరిహరేణవేదద్యై

తావిద్యాహారీ - ఉత్పత్తిప్రభృతివాక్ప్రతిబద్ధశ్రోత్రవాగింద్రియశ్చజడమూకః ॥ ఇతిహాసశతంమహాభారతమ్ ॥ పుస్తకదానమంత్రస్తు - మూకత్వహారేప్రదర్శితః ॥

—* అథస్ఖలద్వాక్త్వహారమ్. *—

శాతాతపః ॥ శుకశారికయోర్ఘాతాత్స్ఖలితవాగ్భవేత్ । సచ్ఛాస్త్రపుస్తకందద్యాత్సవిప్రాయసదక్షిణమ్ ॥ ప్రత్యేకంశుకశారికయోర్హననినిమిత్తమ్ ॥ సచ్ఛాస్త్రాణివేదావిరుద్ధానిమీమాంసాదీని - అత్రాపి పుస్తకదానేమూకత్వహారోక్తోమంత్రోగ్రాహ్యః ॥

—* అథసాధారణ్యేనముఖరోగహరప్రతిమాదానమ్. *—

అనుక్తేష్వన్యరోగేష్విత్యాదినాద్రష్టవ్యం ॥ అథజిహ్వారోగప్రతిమాదానందంతరోగప్రతిమాదానంచ । తల్లక్షణంకర్మవిపాకసారే ॥ లంబాకారౌస్థితౌజిహ్వాదంతరోగౌద్విబాహుకావితి ॥ తత్పూజాదిపరిభాషాయాంనిరూపితం॥

ఇతి ముఖరోగహరాణి.

—* అథ నాసికారోగేషు శీర్ణనాసికాపాదహస్తయుక్తఘర్ఘరస్వరత్వహారమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ లవణస్యాపహర్తాతుశీర్ణఘ్రాణాంఘ్రిపాణికః । ఘర్ఘరస్వరవాంశ్చైవజాయతేతస్యనిష్కృతిః ॥ ఉద్యన్నద్యేత్యృచంసమ్యగ్జపేదష్టోత్తరాయుతమ్ ॥ జుహుయాచ్చరుసర్పిర్భ్యాంరక్తవాసాంసికాంచనమ్ ॥ దద్యాద్దేవద్విజగవాంకుర్యాత్పూజాంస్వశక్తితః ॥ హోమసంఖ్యాజపదశాంశం॥ చరుణాచపృథక్సంఖ్యాసర్పిషాచపృథక్సంఖ్యా ॥ వాసాంసీతిబహువచనాత్ ॥ త్రిభ్యోన్యూనాన్నదద్యాత్ ॥ కాంచనంశక్త్యనుసారేణదద్యాత్ దేవద్విజగవాంపూజాదే

వస్త్రయుగ్మాద్యేన్సర్వగణతిలకాదిభిః పూజా॥ ఆదిత్యస్య సదాపూజాంతిల కంస్వామినస్తథా। మహాగణపతేశ్చైవ కుర్వన్ సిద్ధిమవాప్నుయాత్, ఇతి యాజ్ఞవల్క్యస్మృతిస్మరణాత్ ॥ స్వామిస్కందః ॥ ద్విజపూజా ప్రసక్చందనహాసస్సువర్ణాదిభిః ॥

—* అథ వక్రనాసత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ కన్యకా చేనిహాతేశ్చైవ వక్రనాసః ప్రజాయతే। తేన నిష్కప్రదాతవ్యో బ్రాహ్మణాయ హిరణ్మయః॥

ఇతి వక్రనాసత్వహరమ్.

—* అథ నాసికారోగహరమూర్తిదానమ్. *—

తల్లక్షణంచ "అనుక్తహుతురోగేషు" త్యాదినా శూలరోగహరోక్తమత్రాపి వగంతవ్యం ॥ పూజావిధానంతు "ఆతంకాక్షేనతాతతో" ఇత్యాదినా దర్శితం॥

ఇతి నాసికారోగహరమూర్తిదానమ్.

—* అథ నేత్రరోగహరాణి. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ పరదృష్టివిఘాతేన భిషక్మిథ్యాచరేణ చ। కామాత్పరస్త్రియం దృష్ట్వా నేత్రరోగీ భవేన్నరః ॥ చాంద్రాయణంపరాకంచ పంచాశద్విప్రభోజనమ్ । కుర్యాద్వయన్సుపర్ణేతి చరుణా సర్పిషా తథా ॥ అష్టోత్తరసహస్రంతు జుహుయాద్యోగశాంతయే ।। వచోకదాఅసిమంత్రంచ జపేదాజ్యం సకాంచనం ॥ దద్యాద్విప్రాయ విధివన్నేత్రరోగః ప్రశామ్యతి । భిషక్మిథ్యాచరో భిషక్మిథ్యాచరణం ॥ విప్రభోజనమితి ॥ ఏతచ్చభోజనం సుఖభోజనం - మృష్టాన్నం బ్రాహ్మణేదద్యాన్నేత్రరోగాపనుత్తయే, ఇతి బ్రహ్మాండపురాణస్మరణాత్॥ వయస్సుపర్ణా

ఇత్యనయా ఋచా చరుఘృతాభ్యాం పృథక్పృథగష్టోత్తరసహస్రం జుహుయాత్॥ ఇయం చ ఋక్ నేత్రశూలహరప్రకరణే దర్శితా॥ వచోఽదా ఆసీతి మంత్రోఽపి తత్రైవ॥ జపసంఖ్యా తు వ్యాధ్యనుసారేణ సహస్రాద్యయుతాంతా కల్ప్యా॥ సకాంచనాజ్యసమిత్పృతద్బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్॥ అక్ష్యావేక్షణమంత్రస్తు కటిశూలహరే దర్శితః॥

ఇతి నేత్రరోగహరాణి.

—* అథ నేత్రపూయహరమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ దంపతిభ్యాం ప్రనృత్తం తన్నేత్రయుగం యో నిరీక్షతే। స నేత్రపూయయుక్తస్స్యాదక్షిభ్యామితి మంత్రతః॥ జపహోమౌ చ కుర్వీత శక్త్యా బ్రాహ్మణభోజనమ్। సహస్రకలశస్నానం హరేః కుర్యాద్ద్విజోత్తమః॥ నేత్రపూయయుక్త ఇతి॥ సాక్షాత్పూయం వా అతిప్రస్రుతదూషికయా పూయమిత్యభిధీయతే॥ అక్షిభ్యామితీయమృఙ్మంత్రః॥ జపహోమయోస్సంఖ్యా వ్యాధిగురులఘుభావేన అష్టోత్తరశతాద్యయుతాంతా కల్ప్యా॥ జపహోమౌ చేతి॥ పునరగ్నిశ్చక్షురాదిత్యస్య జపహోమౌ సముచ్చీయేతే॥ అయం చ మంత్రో యన్మ ఆత్మన ఇతి మిందామంత్రప్రస్తావే కూశ్మాండహోమే దర్శితః॥ జపహోమయోస్సంఖ్యా తు పూర్వోక్తైవ - విష్ణోస్సహస్రకలశస్నానం మహాసౌరేణ కుర్యాత్॥ మహాసౌరం నామ సూర్యదైవత్యరుచస్సూక్తాని॥ ఏతేషాం మాషాదిపరిభాషాయాం దర్శితమ్॥ ఇదం చ స్నానం మండలస్య మూర్తేర్వా కుర్యాత్॥ స్నానీయద్రవ్యం చ దుగ్ధాజ్యమధ్విక్షురసపుణ్యతీర్థోదకాని॥ యథాశక్త్యుపపన్నాని॥

—* అథ ప్రకారాంతరేణ నేత్రపూయహరమ్. *—

శాతాతపః॥ ఘృతచోరస్తు పురుషః జాయతే నేత్రరోగవాన్।

ఉపోష్యసంప్రదద్యాద్వై ఘృతధేనుం విధానతః ॥ ఘృతధేనువిధానంచ
యక్ష్మరోగహరప్రకరణే ద్రష్టవ్యం॥

అథాంధత్వహరమ్.

అంధత్వంనామప్రతిబద్ధదృష్టిత్వం, నోత్పాటితనేత్రత్వం॥ శాతాత
పః ॥ పితృహా చేతనాహీనో మాతృహాంధః ప్రజాయతే । నరకాంతే ప్ర
కుర్వీత ప్రాయశ్చిత్తం యథావిధి ॥ చేతనాహీనో నిశ్చేష్టో నిర్బుద్ధిశ్చే
తి ॥ అస్యాపి వక్ష్యమాణప్రాయశ్చిత్తమేవ రోగనివృత్తిహేతుః ॥ నర
కాంతేంధః ప్రజాయత ఇత్యన్వయః ॥ ప్రాయశ్చిత్తమాహ ॥ ప్రాజాప
త్యాని కుర్వీత త్రింశచ్ఛాస్త్రవిధానతః । వ్రతాంతే కారయేన్నావం సువ
ర్ణపలసంఖ్యయా ॥ స్తంభం రౌప్యమయం చైవ తామ్రపాత్రం చ పూర్వ
వత్ । స్తంభోపి పలేనైవ ॥ పలైశ్చతుర్భిర్ద్వాభ్యాం వా తామ్రపాత్రం
భవేన్నవం, ఇతి పరిభాషోక్తప్రకారేణేత్యర్థః॥ ఏతచ్చ పాత్రం వక్ష్యమా
ణవాసుదేవమూర్తిస్థాపనార్థం ॥ హేమనిష్కేణ కర్తవ్యో దేవశ్శ్రీ
వత్సలాంఛనః ॥ పట్టసూత్రేణ సంవేష్ట్య పూజయేత్తం విధానతః । నౌకా
ద్విజాయ దాతవ్యా సర్వోపస్కరసంయుతా ॥ నౌకేత్యుపలక్షణమ్ ॥
విష్ణుప్రతిమా చ దాతవ్యా ॥ సోపస్కరేతి ॥ ఉపస్కరో నౌకాదండః -
సోపి సౌవర్ణ ఏవ - తం వాసుదేవం విధానతః పూజయేదిత్యర్థః ॥
పూజావిధానంతు పరిభాషాయాం ఋగ్విధానస్య పురుషసూక్తస్య విధాన
మస్మాభిః ప్రదర్శితం ॥ అత్రాయం క్రమః - తామ్రపాత్రే వాసుదేవ
మూర్తిం సంస్థాప్య - తస్య పురస్తాన్నావం స్తంభం చాపి నిక్షిప్య వాసుదేవం
పూర్వోక్తప్రకారేణ సమభ్యర్చ్య - నౌకాదిసహితాం వాసుదేవ
ప్రతిమాం బ్రాహ్మణాయ దద్యాదితి ॥ దానమంత్రమాహ ॥ వాసుదేవ జ
గద్వంద్య సర్వభూతాశయస్థిత । పాతకార్ణవమగ్నం మాం తారయ
ప్రణతతారక ॥ ఇత్యుదీర్య ప్రణమ్యాథ బ్రాహ్మణం తు విసర్జయేత్ ॥ ఇత్యా

దీర్ఘమంత్రముచ్చార్య - ప్రతిమాదికందత్వా బ్రాహ్మణమ్యవిసర్జ యేదిత్య ర్థః ॥ అన్యేభ్యోయథాశక్తిదక్షిణాందద్యాత్ ॥ ఇత్యంధత్వహారం॥

—* అథనీలలోచనత్వహారమ్. *—

శాతాతపః ॥ శాకహారీతుపురుషోజాయతేనీలలోచనః । బ్రాహ్మ ణాయప్రదాతవ్యంమహానీలమణిద్వయమ్ ॥

—* అథ కపిలాక్షత్వహారమ్. *—

రీతిహృత్కపిలాక్షస్స్యాదుపోష్యదివసద్వయమ్ । రీతేః పలశతం దద్యాదలంకృత్యద్విజాతయే ॥ రీతిర్నామతామ్రపక్తిజో ధాతువిశేషః॥ పిత్తళకమిత్యుచ్యతే॥

ఇతి కపిలాక్షత్వహారమ్.

—* అథమందదృష్టిత్వహారమ్. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ ఉచ్ఛిష్టస్సమ్యగాదిత్యంపశ్యేదుద్యంతమం బరే । మధ్యంగతమథాస్తంవాయాంతముచ్ఛిష్టఏవసః ॥ సతుతాదృగ్వ్యథ వాచంద్రంసభవేన్మందదృష్టియుక్ । అత్రనిష్కృతిః , కూర్మపురాణే॥ ఘృతేనచరుణాన్నేత్రరశ్మిహీనోహుతాశనే । జుహుయాదయుతంసమ్య గితిశాస్త్రస్యనిశ్చయః ॥ దద్యాదన్నంచవైరక్తవాసాంసివ్యాధిశాంతయే । గోగాధిక్యేచరుఘృతాభ్యాంప్రత్యేకమయుతంజుహుయాత్ ॥ హోమమం త్రస్తూద్వయన్నద్యరుచః ॥ స్వశక్త్యాబ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ॥ వాసాంసీతి బహువచనాత్త్రిభ్యోవస్త్రాణి॥

ఇతిమందదృష్టిత్వహారమ్.

—* అథతిమిరహారమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ దేవద్విజగృహేతీర్థేపుణ్యస్థానేచసం

స్థితమ్ । ప్రదీపం భంజయిత్వా తు తిమిరవ్యాధిమాన్భవేత్ ॥ రూపప్రకా
శకైర్మంత్రైరభిమంత్ర్య జలం తతః । గాత్రాణి ప్రోక్షయేత్తస్మాన్ముక్తో భ
వతి కిల్బిషాత్ ॥ సహస్రకలశస్నానమీశ్వరస్యాపి కారయేత్ ॥ దేవద్విజ
గృహాణీత్యాది - దేవగృహే ద్విజగృహే పుణ్యస్థానే పురాణశ్రవణస్థానే
చతుష్పథాదౌ చ - రూపప్రకాశకైర్మంత్రైః గుణసదనే - రూపశబ్దేన
రూపవచనే ప్రకృష్టప్రకాశవదాదిత్యలక్షణే ॥ అతస్సూర్యప్రకాశకై
ర్మంత్రైర్జలమభిమంత్ర్య - గాత్రాణ్యంగాని నేత్రప్రధానాని ప్రోక్ష
యేద్వ్యాధిప్రనివృత్త్యై ॥ పరిభాషాయాం ప్రదర్శితః । అన్యచ్చ - మ
హాసారపరిభాషాయాముక్తం ॥ యథా - పుపర్శగ్నిశ్చక్షురాదావితి - దూ
ర్వాండపిహాషేమిపాంమిత్రయోదర్శితః ॥ నర్త్రే మే దేహీతి । వయస్సు
పర్ణేతి చ మంత్రౌ నయనశూలహరౌ ప్రదర్శితౌ ॥ ఏతేమంత్రాః వికల్పేన
గ్రాహ్యాః ॥ ఏకార్థాస్తు వికల్పేరన్నితి న్యాయాత్ ॥

ఇతి తిమిరహరమ్.

—* అథాక్షివేదనాహర గరుడదానమ్ *—

పద్మపురాణే ॥ పరేశామక్షిరోగో ధనజాయతే హ్యక్షివేదనా । వ
క్ష్యామి తత్ప్రతీకారం బ్రహ్మణా నిర్మితం పురా ॥ పలేన కారయేద్దేవ
గరుడం విష్ణువాహనమ్ । రాజతౌ చ తథా పక్షౌ రత్నపక్షౌ సువిస్తృతౌ ॥
కర్తవ్యం చాక్షియుగళం మాణిక్యాభ్యాం ప్రకల్పితమ్ । పాదయోస్సువ
ర్ణకటకౌ రత్నాభ్యాం పరికల్పయేత్ ॥ రత్నాభ్యామితి ॥ రత్నయుక్తం
కటకద్వయం కుర్యాదిత్యర్థః ॥ గ్రైవేయకం స్వర్ణయుతం గ్రీవాయామపి
విన్యసేత్ । నాసికాయాం తు వైడూర్యం మౌక్తికైః పరికల్పయేత్ ॥ మౌ
క్తికైర్యుక్తం వైడూర్యమిత్యర్థః । వస్త్రైర్నానావిధైర్బద్ధం సలంకృ
త్య శుభాన్వితమ్ ॥ స్థాపయేత్పురతో విష్ణోః ప్రత్యక్షంచ ఖగాధిపం । వేద

వేదాంగకుశలంవేదవిద్యావిశారదమ్॥ గంధపుష్పాక్షతైర్వస్త్రైః పూర్
జితబ్రాహ్మణోత్తమమ్ । పూజయేత్తంకుబిభ్రూణాత్వా గంధపుష్పాక్ష
తాదిభిః॥ హోమశ్చశతకర్తవ్యోమంత్రైస్తద్వాచకైశ్శుభైః । య
ద్వాగరుడ గాయత్ర్యాసమిదాజ్యతిలాదిభిః ॥ అగ్నిప్రతిష్ఠా కార్యాతు
స్వగృహ్యోక్తవిధానతః । విష్ణోఃపురతఇతి ॥ విష్ణ్వాలయే విష్ణోఃపురస్స్థా
పయిత్వైతత్కర్మకర్తవ్యమిత్యర్థః ॥ అథవాసాలగ్రామస్యపురతః
కార్యః - మంత్రైస్తద్వాచకైరితి ॥ తద్వాచకైర్గరుడప్రకాశకైర్మం
త్రైరితి ॥ బహువచనంస్వస్వశాఖా గతమంత్రోపలక్షణార్థం ॥ తత్రై
కోమంత్రోమనోజవాయజమానఇతి ؛ అస్యమనోభార్గవఋషిః - సు
పర్ణోదేవతా - అనుష్టుప్ఛందః - విహితార్థేవినియోగః - మనోజ
నాఇత్యాది గరుడగాయత్ర్యావ్యాసఋషిః బ్రహ్మావా ॥ గాయత్రీఛం
దః ॥ గరుడోదేవతా - విహితార్థేవినియోగః ॥ పక్షిరాజాయేత్యా
ది ॥ సమిదాజ్యతిలాదిభిరితి ॥ ఆదిశబ్దేనచరుయవవ్రీహయోగృహ్యంతే ॥
హోమసంఖ్యాచప్రతిద్రవ్యమష్టోత్తరశతం- ఏవంపూజయిత్వాకింకుర్యా
దిత్యతఆహ ॥ పుణ్యాహంవాచనంకార్యంబ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ॥ త
స్మైబహుతరందద్యాత్ప్రీత్యర్థమాదృతః ॥ భక్త్యాసంపూజ్యవిధి
వత్కేయూరకటకాదిభిః । ఏతచ్చపుణ్యాహవాచనం దానానంతరంకా
ర్యం- దానమంత్రమాహ ॥ దేవదేవజగన్నాథలక్ష్మీప్రియపరాయణ ॥
వాహనస్యప్రదానేనహరకర్మవిపాకజం । అక్షిరోగంజగన్నాథ నా
రాయణజగన్మయ ॥ పుష్పంవాపటలంవాపివాతరక్తమథాపివా । ర
క్తంవాప్యథరక్తాఖ్యంతథార్బుదమథాపివా ॥ తతోవిసృజ్యవిప్రేంద్రం
శిష్టైరిష్టైశ్చబంధుభిః । స్నాత్వావిప్రాన్భోజయిత్వాసుఖీభవతి
మానవః ॥ దానానంతరంస్నాత్వా పుణ్యాహవాచనంవిధాయాజ్యావే
క్షణంకృత్వా విప్రాన్భోజయిత్వా బంధుభిస్సార్ధంభుంజీతేత్యర్థః॥

ఆజ్యావేక్షణంతు బ్రహ్మాండపురాణేభిహితం - అక్ష్ణోరుద్భవరోగార్తా మాజ్యం కనకసంయుతమ్ । దద్యాద్విప్రాయవిధివత్తద్రోగస్యాపనుత్తయే ॥ ఆజ్యావేక్షణమన్త్రస్తుపూర్వముక్తః ॥

ఇతి అక్షివేదనాహరగరుడదానమ్.

—— అథ నక్తాంధ్యహరగోపాలదానమ్. ——

బ్రాహ్మే ॥ నక్తాంధ్యంజాయతేతస్య రోగవాంనయనద్వయే । కరోతిశూలప్రక్షేపం తస్యవక్ష్యామినిష్కృతిమ్ ॥ విష్ణోర్గోపవేషస్య యథాశక్త్యాచభక్తితః । సువర్ణేనప్రతికృతింవేణువాదనతత్పరామ్ ॥ బర్హాపీడాకసంయుక్తాం ద్విభుజాంధృవనోత్తరామ్ ॥ కారయిత్వాశుభాకారాంప్రక్షాళ్యశుచివారిణా ॥ వస్త్రేణవేష్టయిత్వాచ గంధైర్మాల్యైస్సమర్చయేత్ । తండులోపరిసంస్థాప్య దేవంశక్త్యనుసారతః॥ ఆచార్యస్సర్వశాస్త్రజ్ఞో వేదవేదాంగపారగః। పూజాంచమంత్రశాస్త్రేణకుర్యాద్దేవస్యభక్తితః ॥ భక్త్యనుసారతస్సమర్చయేదిత్యన్వయః - పూజాంచమూలమంత్రేణేతిపాఠే ॥ పూజామంత్రోద్ధారశ్లోకశ్చమంత్రశాస్త్రే ॥ కృందామధ్యగతాష్ణాయగోప్యణార్ణయల్లమధ్యగాః। గోపీజనవకారాస్వాభాయస్వాహాన్తరాధిపః ॥ ఉద్ధృతమంత్రః ॥ శ్రీకృష్ణాయ గోవిందాయ గోపీజనవల్లభాయస్వాహా ॥ అస్యనారదఋషిః- గోపీజనవల్లభోదేవతా - గాయత్రీచ్ఛందః - విహితార్థేవినియోగః - హోమంచతత్రకుర్వీత సమిదాజ్యతిలైరపి ॥ ఇదంవిష్ణుః ప్రతద్విష్ణుర్విష్ణోర్నుకమితిక్రమాత్ ॥ మంత్రగృహ్యోక్తమార్గేణ చాగ్నేస్సంస్థాపనంభవేత్ । జుహుయాన్మూలమంత్రేణమంత్రశాస్త్రవిధానతః ॥ ప్రణీతామోక్షపర్యంతం కృత్వాదేవం ప్రపూజయేత్ । దేవస్యదద్యాన్నైవేద్యంహవిస్సర్వంసమాహితః । ఇదంవిష్ణ్వాదయోమంత్రాః క్రమేణస

మివాది హోమమన్త్రా భవన్తీత్యర్థః॥ సమిద్ధోమానన్తరం పూర్వోక్తేన మూలమన్త్రేణ విధిసంపాదితం స్వగృహ్యోక్తప్రకారేణైవ చరుం హుత్వా పశ్చాదాజ్యహోమాదికం కార్యం॥ హోమసంఖ్యా ప్రతిద్రవ్యమష్టోత్తరశతం - ఇదం విష్ణురిత్యస్య ఋచస్త్వాదినవగ్రహప్రకరణే దర్శితమ్ ॥ ప్రతద్విష్ణుస్స్తవత ఇత్యేతయోస్తు - దీర్ఘతమా ఋషిః - విష్ణుర్దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః - క్రమేణాజ్యతిలహోమయోర్వినియోగః ॥ ఏవం హోమం విధాయ ప్రణీతామోక్షపర్యన్తం కృత్వా పునరపి గోపాలం పూజయేత్ ॥ అస్యాం పూజాయాం హోమార్థం సంపాదితం హవిర్నైవేద్యం ॥ అన్యచ్చ సంపాదితం సర్వమపి పక్వాన్నాది - ఏవం నైవేద్యం దద్యాత్ - పశ్చత్పుష్పం తతో దేవముఖితః పరితో దద్యాత్ - అష్టాసు దిక్షు బలిం హరేదిత్యర్థః ॥ పూర్వోక్తకర్మానన్తరం కర్తవ్యమాహ ॥ తతశ్శుక్లాంబరధరశ్శుక్లగన్ధానులేపనః । దద్యాద్యోగిపూర్వముఖః ప్రతిమాం తాం సదక్షిణామ్ । మన్త్రేణానేన విధివన్నమస్కృత్యాథ భక్తితః ॥ దానమన్త్రః- గోవిన్ద గోపిజనవల్లభేశ కంసాసురఘ్న త్రిదశేన్ద్రవన్ద్య । గోవర్ధనాద్రిప్రవణైకహస్త సంరక్షితాశేషసతామధీశ ॥ గోచక్షుషశ్చాతిసిరోధనే న జాతాక్షిమాన్ద్యం మమ నాశయాశు । ద్వితీయదానం హి సుదృష్టమేతన్నక్తాన్ధ్యమేతత్స నపాకరోతు ॥ ఏవం కృత్వా ప్రతీకారం గోపవేషస్య దానతః ॥ అచిరాదేవ చక్షుశ్రీర్జాయతే నాత్ర సంశయః ॥

ఇతి నక్తాన్ధ్యహరగోపాలదానమ్.

—※ అథ కామిలాహరమ్. ※—

వృద్ధగౌతమః ॥ కామిలాభక్తహారస్య తస్య వక్ష్యామి నిష్కృతిమ్ । కృత్వా చ పక్షిరాజానం విష్ణోర్వాహనముత్తమమ్ ॥ సువర్ణేన యథాశక్త్యా పక్షయోర్మౌక్తికద్వయమ్ । నాసికాయాం తథా వజ్రముత్తరీ

య చ రాజితమ్ ॥ ఏవంకృత్వా గరుత్మంతం ఘృతద్రోణోపరిన్యసేత్ ॥
ద్రోణలక్షణం పూర్వముక్తం ॥ వస్త్రేణ తం సమావేష్ట్య శ్వేతమాల్యై
స్సమర్చయేత్ । సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞో బ్రహ్మవాద్ధర్మపాఠకః ॥ బ్రా
హ్మణస్స్వస్తిలోభక్త్యా యజమానేన సత్కృతః । ఉపచారైష్షోడశభిర్ద్విజ
మభ్యర్చయేత్తథా ॥ ద్విజం పక్షిణం గరుత్మంతమితి యావత్ ॥ నృతో బ్రా
హ్మణః ॥ శ్వేతవస్త్రాదిభిర్ద్విజమభ్యర్చయేదిత్యర్థః ॥ ఆగ్నేయ్యాం దిశి
హోమస్స్యాత్ కర్తవ్యస్స్థండిలే శుభే ॥ సమిదాజ్యతిలైస్తత్ర పాలాశ్యస్సమి
ధస్స్మృతాః । మంత్రో గరుడగాయత్రీ సమిదాజ్యహుతౌ భవేత్ ॥ తిల
హోమో వ్యాహృతిభిస్తత్ర స్విష్టకృతం భవేత్ । ఆగ్నేయ్యాం దిశీత్యాది - గ
రుడపూజాస్థానాదాగ్నేయ్యాం దిశి - హోమసంఖ్యా తు పరిదృష్టమష్టోత్త
రశతం ॥ గరుడగాయత్రీ త్వష్టివేదనాహరగరుడదానేవశేతా । స్విష్ట
కృతం భవేత్ ॥ స్విష్టకృద్ధోమః కర్తవ్యః ॥ స్వస్వగృహ్యోక్తేన ॥ స్థాపయే
దపరేణ కుంభం సితవస్త్రేణ వేష్టయేత్ ॥ నిక్షిపేత్పంచరత్నాని మృత్తికా
శ్చాపి రోచనమ్ । అశ్వస్థానాదిత్యాది పంచమృత్తికాః । పంచత్వక్పల్లవా
నిస్యాత్పూరయేత్తీర్థవారిణా ॥ అత్ర పాఠక్రమేణ వ్యవస్థితః - అత్రోహో
మాత్పూర్వం గరుడపూజాసమయ ఏవ - తదనంతరం వా ఈశాన్యాం దిశి క
లశం స్థాపయేత్ ॥ రోచనం గోరోచనా ॥ ఆమ్రాశ్వత్థవటప్లక్షోదుంబరా
ణాం - పల్లవాన్యపి తేషామేవ - అస్మిన్ కలశే వారుణైర్మంత్రైర్వరుణాయ
నమ ఇతి నామమంత్రేణ వరుణమావాహయేత్ ॥ ఏవం గరుడపూజాకలశ
స్థాపనహోమానంతరం కర్తవ్యమాహ - తేనాభిషేకం కుర్వీత హృష్టో
హృష్టాపరిక్రమాత్ । హిరణ్యవర్ణా ఇతి చ పవమానేన చైవ హి । పవ
మానేనస్వాదిష్టయేతి - పవమానస్సువర్జన ఇత్యనువాకేన చ - అభిషే
కానంతరం స్నాత్వా శుచిః రాగీ - శ్రీకృష్ణపరమానంద జగతః పరిపాలక ॥
పూర్వజన్మని యత్పాపం భక్తచౌర్యం మయా కృతం । తేనపాప్రపంచత్వై

రూప్యంయస్మ్యయాత్యంతదుస్సహం ॥ కామిలోత్థమిదం దేవతవవాహన
దానతః । వినాశయాశుమేకృష్ణజగతాంపాలకోహ్యసి ॥ ఏవంగరుడదా
నంతుకృత్వామర్త్యస్సుఖీభవేత్। ఆచార్యంభోజయిత్వాతుప్రణిపత్యవి
సర్జయేత్ ॥ ఇతికామిలాహారమ్.

—* అథ కేకరేక్షణత్వహారమ్. *—

శాతాతపః ॥ తరక్షౌనిహతేచైవజాయతే కేకరేక్షణః ॥ దద్యాద్ర
త్నమయీంధేనుం శతపాతకనాశినీమ్ ॥ తరక్షుర్మృగాదనః । రత్నధేను
విధిస్తుక్షయరోగహరే ఘృతధేనుప్రసంగదర్శితః ॥

—* పింగాక్షత్వహారమ్. *—

శాతాతపః ॥ మార్జారేనిహతేచైవజాయతేపింగళేక్షణః । తేన
వైడూర్యరత్నానిదాతవ్యానిస్వశక్తితః॥రత్నానీతిబహువచనంన్యూనత్వ
ప్రతిఘాతార్థం - స్వశక్తితఇతి ॥ త్రిష్వేషురత్నేషుమూల్యగతాల్పత్వ
బహుత్వద్యోతనార్థం - త్రిభ్యోప్యధికసంఖ్యాద్యోతనార్థంచ॥

—* అథ నేత్రరోగహరతర్పణమ్. *—

తత్రాయంవైదికమాంత్రికసంప్రదాయః ॥ తద్యథా ॥ ఉద్యన్న
ద్యేత్యృచేనపచ్ఛోర్ధర్శోరుక్ణసార్ధ్యర్ధమర్చశసస్త్రైనత్యృచేనేతి -
అస్యాకలశస్యతర్పణప్రయోగస్యవ్యాధ్యనుసారేణాష్టావింశతిరష్టోత్తర
శతమిత్యాద్యావృత్తిఃకల్పనీయా ॥ అత్రతర్పణైరక్తాక్షతాః రక్తపుష్పా
ణివాగ్రాహ్యాణి - జపశ్చతర్పణప్రకారేణనకేవలంనేత్రరోగహరః- అపి
తుక్రూరాదిహరోపి॥

—* అథసాధారణ్యేననేత్రరోగహరప్రతిమాదానమ్. *—

తల్లక్షణంకర్మవిపాకసారే ॥ త్ర్యక్షౌక్షిరోగస్తుహేమచాపభృ
ద్వరదాభయః । పూజావిధానంతుపూర్వముక్తం॥

—* అథ కర్ణరోగహరాణి. *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ మాతాపిత్రోర్గురూణాంచ దేవబ్రాహ్మణయోస్తథా। శృణోతినిందాంవిద్వాన్యః కర్ణాభ్యాంతస్యశోణితమ్॥ పూయంచప్రస్రవత్యస్యశాంతిః కృచ్ఛ్రచతుష్టయమ్ । హిరణ్యరత్నవస్త్రాణాందానాద్బ్రాహ్మణభోజనాత్ ॥ జపాద్ధోమాచ్చభవతిసౌరమంత్రేణశక్తితః। శక్తితఇతిసర్వత్రసంబధ్యతే - అతఃకృచ్ఛ్రేష్వపిశక్త్యనుసారేణప్రాజాపత్యపరాకచాంద్రాయణాదీనిగ్రాహ్యాణి ॥ హిరణ్యాదిదానాన్యపిశక్త్యనుసారేణకుర్వీత - జపహోమస్యమంత్రాణామష్టోత్తరశతాదిః కార్యః - సౌరమంత్రశ్చాత్రోద్యన్నద్యేత్యృచః॥

—* అథ క్రిమికర్ణరోగహరమ్. *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ సర్వాచారవిహీనశ్చ ప్రేతశ్రాద్ధాశనాదనః। సభవేత్క్రిమికర్ణస్తుతత్పాపస్యాపనుత్తయే ॥ దద్యాన్నీలవృషాన్పంచయథోక్తవిధినానరః । వృషదానేశుభోనద్యాత్సశుక్లాంబరకాంచనః ॥ వృషదానమంత్రస్తునవగ్రహయజ్ఞప్రకరణేదర్శితః॥

—* అథబధిరత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ స్వసృఘాతీతుబధిరోనరకాంతేప్రజాయతే । తేనకార్యంవిశుద్ధ్యర్థంయతిచాంద్రాయణత్రయమ్ ॥ వ్రతాంతేపుస్తకందద్యాత్సువర్ణపలసంయుతమ్ । బ్రాహ్మణాయచతుర్వేదవిదేవస్త్రేణసంయుతమ్ ॥ ఇమంమంత్రంసముచ్చార్యపుస్తకందద్యాదిత్యర్థః ॥ దానమంత్రమాహ ॥ సరస్వతిజగన్మాతశ్శబ్దబ్రహ్మాధిదేవతే । దుష్కర్మకారిణంపాపంరక్షమాంపరమేశ్వరి ఇతి॥

—* అథ కుబ్జత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ శయ్యాందద్యాత్సవిప్రాయసోపధానీయతూలికామ్ । శయ్యాదానమంత్రస్తుపూర్వముక్తః॥

—* అథ కర్ణరోగహరప్రతిమాదానమ్. *—

కర్మవిపాకసారే ॥ కర్ణరోగస్య వ్యాధిఘ్నః (?) కపాలోజః స్థితః।
పూజావిధిస్తుపరిభాషాయాందర్శితః॥

ఇతి కర్ణరోగహరాణి.

—* అథ కంఠరోగహరాణి. *—

శాతాతపః॥ అశ్వేవినిహతేచైవవక్రకంఠః ప్రజాయతే॥ ప్రాజాపత్యానిచత్వారిసప్తధాన్యానిచోత్సృజేత్ ॥ శతంపలానిదద్యాచ్చచందనంసద్విజాతయే । సప్తధాన్యాని - వ్రీహియవశాలిగోధూమాఢకాదీని॥ యథావిభవందద్యాత్॥

—* అథ దీర్ఘగళత్వహరమ్. *—

కంఠరోగేషు ॥ బ్రహ్మాండపురాణే ॥ అభక్ష్యభక్షణాద్దోషాత్తుకంఠరోగః ప్రజాయతే । కృచ్ఛ్రత్రయం ప్రకుర్వీతదద్యాద్ధేమంసదక్షిణమ్ । దద్యాద్వైకంఠరోగాణాంకంబళంకమలోద్భవ । కంబళదానమంత్రస్తు। ఊర్ణాచ్ఛాదనలోకానాంశీతవాతభయాపహ ॥ సర్వదుఃఖహరంయస్మాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ ... ...

ఇతి దీర్ఘగళత్వహరమ్.

—* అథ వికృతస్వరత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ ఉష్ట్రే వినిహతేచైవజాయతేవికృతస్వరః। సతతాపవిశుద్ధ్యర్థంకృచ్ఛ్రమేకంచరేన్నరః ॥ కర్పూరస్యపలందద్యాత్తా(?) వ్యాణిశక్తితః । కర్పూరదానమంత్రస్తు॥ కర్పూరంయుదిదంవిప్రగృహాణంసుపూజిత । పుష్పగంధస్థితాసామేకమలాప్రియతాంమమ ॥

ఇతి వికృతస్వరత్వహరమ్.

—* అథ కంఠరోగహరప్రతిమాదానమ్. *—

కర్మవిపాకసారే ॥ కంఠరోగః కరాళాస్యోద్విభుజః పాశదంతభృత్ । కపాలమాలీ దుర్దర్శః సోష్ణీషోహారభూషణః ॥ పూజావిధిః పరిభాషాయాందర్శితః ॥

ఇతి కంఠరోగహరాణి.

—* అథ పాణిరోగహరేషు పీతపాణిత్వహరమ్ *—

శాతాతపః ॥ పారావతేచనిహతే పీతపాణిః ప్రజాయతే । పారావతంచసౌవర్ణం ప్రదద్యాన్నిష్కమాత్రకమ్ ॥

—* అథ హ్రస్వపాణిత్వహరమ్ *—

శాతాతపః ॥ కంఠమూలస్యహరణాద్ధ్రస్వపాణిః ప్రజాయతే । దేవతాయతనంకుర్యాదుద్యానంతస్యశాంతయే ॥ చాంద్రాయణంచకుర్వీతబ్రహ్మకూర్చవిధానతః ॥

—* అథస్విన్నపాణిత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ ఔరాంశహారీపురుషస్స్విన్నపాణిః ప్రజాయతే । సదద్యాచ్చైవవిప్రాయకాశ్మీరంరుచిరంతథా ॥ కాశ్మీరంకుంకుమం కేసరః ॥ తద్దానమంత్రస్తు - కర్పూరదానమంత్రఏవ - తత్రకర్పూరం రుచిరం ఇత్యత్రకాశ్మీరంరుచిరమిత్యూహ్యః ॥

—* అథ భుజస్తంభశమనమ్ *—

శాతాతపః ॥ అయోనౌచైవగమనాద్భుజస్తంభః ప్రజాయతే । స హస్రకలశస్నానంశంభోః పూజాయథావిధి ॥ చాంద్రాయణస్యచరణాత్తత్పకృఛ్రైశ్చనిష్కృతిః । పూజాప్రకారశ్శ్రుద్రవిధానేదర్శితః ॥ తత్ర స్నానేచరుద్రానువాకమంత్రాః ॥

—* అథ కునఖిత్వహరమ్. *—

శాతాతపః ॥ కునఖీ నరకస్యాన్తే జాయతే విప్రహేమహృత్ । స సువర్ణపలం దత్వా కృత్వా చాన్ద్రాయణత్రయమ్ ॥ విప్రహేమహృత్ కునఖీ జాయత ఇత్యన్వయః ॥

—* అథ పాణిరోగహర ప్రతిమాదానమ్ *—

తల్లక్షణం చానుక్తం చరోగిష్విత్యాదినా పరిభాషాయాం దర్శితం॥

—* అథ హృదయరోగహరాణి *—

శాతాతపః॥ ఉదక్యావీక్షితం భుక్త్వా జాయతే క్రిమిళోదరః । గోమూత్రయావకాహారస్త్రిరాత్రేణ శుద్ధ్యతి ॥

—* అథ హృత్క్రిమిత్వహరమ్ *—

శాతాతపః ॥ అభక్ష్యభక్షణే చైవ జాయన్తే క్రిమయో హృది । యథావత్తద్విశుద్ధ్యర్థముపోష్యం భీష్మపంచకమ్ ॥ యథావత్ - బ్రహ్మచర్యదక్షిణాదానాదిగుణయుక్తమిత్యర్థః ॥ కార్తికశుక్లైకాదశ్యాదీని పంచదినాని భీష్మపంచకమిత్యుచ్యతే ॥

—* అథ క్రిమికుక్షిత్వహరమ్ *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ గజే విషహా తే చాసౌ క్రిమికుక్షిః ప్రజాయతే ॥ తథా ॥ మృతే భర్తరి యా నారీ నీలవస్త్రం ప్రధారయేత్ । సా మృతా నరకం యాతి క్రిమికుక్షిస్తతః పరమ్ ॥ నరకోపభోగానన్తరం మానుషం శరీరమాసాద్యేత్యర్థః ॥ స నీలవృషభాఖ్యం చ దద్యాచ్చాన్ద్రాయణాన్వితమ్ । కుర్యాత్త్రింశద్ద్విజాయాథ దద్యాచ్ఛక్త్యా తథౌషధం ॥ ఔషధం- క్రిమికుక్షిత్వహరత్వేన వైద్యశాస్త్రోక్తమ్ ॥

—* అథ కృశోదరత్వహరమ్ *—

శాతాతపః ॥ భుక్త్వా చాస్పృశ్యసంస్పృష్టం జాయతే చ కృశోదరః। త్రిరాత్రం వైష్ణవం కుర్యాత్పాతకాద్విప్రముచ్యతే ॥ వైష్ణవం విష్ణూద్దేశేన

క్రియమాణంవ్రతముపవాసాత్మకం కార్యాదిత్యర్థః ॥

—* అథోదరగుల్మహరమ్ *—

ఇక్షోర్వికారహర్తా తు భవేదుదరగుల్మవాన్ । గుడధేనుః ప్రదాతవ్యా తేనతద్దోషశాంతయే ॥ గుడధేనువిధిస్తుపూర్వముక్తః ॥

—* అథ వాతగుల్మహరమ్ *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ గురుప్రత్యర్థితాయాతో గుల్మవాన్ జాయతేనరః । గుల్మవాన్వాతగుల్మవానిత్యర్థః ॥ ఆచరేత్తస్యనిష్కృత్యై మాసమేకంపయోవ్రతమ్ । ముంచామిత్వేతిసూక్తేన ప్రత్యృచంచరుసర్పిషా ॥ జుహుయాదయుతంసమ్యగ్వాత ఆవాతభేషజమ్ । ఏతత్సూక్తంజపేద్దద్యాదన్నదానంచశక్తితః ॥ ముంచామిత్వేతిపంచర్చస్యసూక్తస్యప్రాజాపత్యోయక్ష్మనాశనఋషిః-యక్ష్మఘ్నీదేవతా-త్రిష్టుప్ఛందః-అంత్యానుష్టుప్-హోమేవినియోగః-ముంచామిత్వేత్యాది ॥

—* అథ గుల్మహరవినాయకదానమ్ *—

పద్మపురాణే ॥ గుల్మీస్యాదంత్యజాగామీ ఇతి ॥ అత్రశాంతిప్రకారమాహబోధాయనః ॥ సౌవర్ణంరాజతంతామ్రంకారయేత్కాంస్యతోఽపివా ॥ యద్వార్కమూలకాష్ఠేనవిఘ్నేశంభక్తితోనరః ॥ పుష్కరం కల్పయేద్దేవమిత్యాది ॥ రాజతప్రతిమాదౌద్రష్టవ్యం - ఆఖుంచకల్పయేత్తస్యయథాదేవోవినిర్మితః । యథాయేనసువర్ణాదినా దేవోగణేశోవినిర్మితస్తేనైవాఖుమపి కల్పయేదిత్యర్థః ॥ నాగయజ్ఞోపవీతంచకల్పయేత్తస్యగుల్మవాన్ । చందనాగురువస్త్రాద్యైః పూజితంతంవినాయకమ్ ॥ సహిరణ్యంబ్రాహ్మణాయస్వశక్త్యాపూజితాయచ । కృతహోమాయశాంతాయసర్వశాస్త్రార్థదర్శినే ॥ మంత్రేణానేనవిధివద్దక్షిణాభిముఖాయచ । దద్యాదితిశేషః - వినాయకంపూజయిత్వాత్రైవ-హోమమప్యాజ్యేనాష్టోత్తరశతంసహస్రంవావ్యాధ్యనుసారేణ విధాయ

తంవినాయకం స్వశక్త్యనుసారేణహిరణ్యోపేతంబ్రాహ్మణాయదద్యాది
త్యర్థః ॥ దానమంత్రః - వినాయకగణేశానసర్వదేవనమస్కృత । పార్వ
తీనందనమమగుల్మనాశువినాశయ ॥ కృతేనానేనదానేన నీరోగోజాయ
తేనరః । వినాయకపూజాయాం హోమేచమంత్రాః తస్యగాయత్రీచవి
నాయకశాంతౌదర్శితాః - తథాన్యేపివినాయకప్రకాశకాః మంత్రాః
స్వస్వశాఖోక్తాగ్రాహ్యాః ॥

ఇతి గుల్మహరవినాయకదానమ్.

—* అథయకృత్ప్లీహజలోదరహరమ్ *—

శాతాతపః ॥ గర్భపాతనజారోగాఃయకృత్ప్లీహజలోదరాః । తేషాం
ప్రశమనార్థాయప్రాయశ్చిత్తమిదంస్మృతమ్ ॥ ఏతేషుదద్యాద్విప్రా
యజలధేనుర్విధానతః । సువర్ణరూప్యతామ్రాణాంపలత్రయసమన్వి
తం ॥ ప్రాయశ్చిత్తమిదంస్మృతమితి - ఇదంకర్మవిపాకసామాన్యప్రా
ప్తం షడ్వార్షికమిత్యర్థః ॥ ఏతచ్చషడ్వార్షికంసాశీతకృఛ్రఇత్యనేన
పరిభాషాయాందర్శితం ॥ జలధేనువిధానంతుక్షయరోగహరేదర్శితం ॥
పలత్రయసమన్వితమితి ॥ సువర్ణస్యైకపలం - రజతస్యైకం ॥ తథా
తామ్రస్యాపిపలత్రయం ॥ తేనయుక్తం ॥

—* అథప్లీహోదరహరమ్ *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ భృతకాధ్యాపకోయస్తుకన్యాదూష
ణతత్పరః । ప్లీహవాంస్సభవేద్విప్రోజపేచ్ఛ్రీసూక్తమన్వహం ॥ అయు
తత్రయసంఖ్యాతంప్లీహోదరవిముక్తయే । ప్రత్యృచంచభవేద్ధోమశ్చ
రుణాసర్పిషాపృథక్ 'ఇతి॥ హోమస్తువ్యాధిశక్త్యాద్యనుసారేణాయుతత్ర
యమర్ధంవాదశాంశంవాభవతి ॥

—※ అథోదరవ్యాధిహరమ్ ※—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ యో బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాణాంభేదముత్తమభావతః । సాధయేదుదరవ్యాధియుక్తో భవతి మానవః ॥ కార్యాశ్చ కృచ్ఛ్రాంచాతికృచ్ఛ్రంచాంద్రాయణమథాపరమ్ । సహస్రకలశస్నానమీశ్వరస్యాభిషేకమేవ ॥ జపేదయుతసంఖ్యాకముద్వ్యస్యైర్వ్యాహృతంతథా । అతోశతరుద్రస్యోక్తార్ధ్య్రతేనచరుణాప్యుక్ ॥ అష్టోత్తరసహస్రంచహుత్వా యాచ్యతతఃపరమ్ । మధునాజ్యేనసంయుక్తంహిరణ్యంశక్తితోదిశేత్ ॥ సహస్రకలశస్నానంశతరుద్రేణ ॥ మధునాజ్యేనసంయుక్తంహిరణ్యమితి - త్రీణ్యపిపృథక్పృథగ్దద్యాత్ ॥ అథవాహిరణ్యంప్రధానం - మధుసర్పిషీఅంగం - అథయదాపృథగ్దీయ్యంతేతదా దానమంత్రాఃపిపృథగేవ ॥ తత్రాజ్యదానమంత్రో హిరణ్యదానమంత్రశ్చపూర్వముక్తః ॥ మధుదానమంత్రస్తుప్రాగభిహితః - యదాతుహిరణ్యప్రాధాన్యేనమధుసర్పిషీదీయేతే - తదా కేవలమేవహిరణ్యదానమంత్రముచ్చార్యమధ్వాజ్యోపేతంహిరణ్యంతుభ్యమహంసంప్రదదఇతిప్రయోగః॥

—※ అథ జలోదరహరమ్. ※—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ రాజ్ఞావాతస్యయుక్తస్యయుక్తోధమజ్ఞానిశ్చయే । పురోహితఃప్రాడ్వివాకస్స్వపోవాన్యథాచరేత్ ॥ జలోదరత్వంప్రాప్నోతితస్యవక్ష్యామినిష్కృతిం । పయసావర్తయేన్మాసత్రితయంవ్రతముత్తమమ్ ॥ సహస్రకలశస్నానంమహాదేవస్యచైవహి । భోజయేచ్చశతంవిప్రాన్ముచ్యతేకిల్బిషాత్తతః॥

ఇతిజలోదరహరమ్.

—※ అథ ప్రకారాంతరేణ జలోదరహరమ్. ※—

కర్మవిపాక సంగ్రహే । తన్నిదానం పద్మపురాణే ॥ ఉదరవ్యా

ధియుక్తస్తు భవేద్దుర్వ్యంగనాగమే । ఉదరవ్యాధిర్జలోదర ఇత్యర్థః ॥
అత్ర నిష్కృతిమాహ - బోధాయనః ॥ కుర్యాత్తు మకరం సమ్యగ్రాజతం తామ్రమేవ వా । పలత్రయేణ ద్వాభ్యాం వాయశ్శక్త్యైకేన శుభాకృతిమ్ ॥ పుచ్ఛేరత్నాని శేయానికటింరాష్ట్యేణకారయేత్ । నేత్రేస్వర్ణమయేకుర్యాజ్జిహ్వాంరీత్యాప్రకల్పయేత్ ॥ పాదయోః ప్రక్షిపేత్తత్రిఘృతపాత్రేప్రరోద్వయోః । యదాతామ్రేణనిర్మితోమకరస్తదాయంవిశేషః ॥ కటింరాష్ట్యేణ కారయేదితి ॥ శిష్టపక్షద్వయేనాపి సమానం ॥ రీతిఃపిత్తళాఖ్యః - పాదయోః ప్రక్షిపేదితి - అగ్రిమపాదద్వయస్యపురతో ఘృతపాత్రద్వయం ప్రక్షిపేదిత్యర్థః ॥ కృష్ణవస్త్రేణసంవేష్ట్య చందనాగరు చర్చితం - తామ్రేతుజలపాత్రేతం స్థాపయేన్మకరం శుభమ్ । బ్రాహ్మణం వృత్తసంపన్నం వృద్ధందాంత మలోలుపమ్ ॥ వస్త్రైః కటకకేయూరైః పూజయేదంగుళీయకైః । హోమోవరుణదైవత్యై మకరంతంనివేదయేత్ ॥ వరుణదైవత్యైరితిబహువచనంస్వస్వశాఖోక్త వరుణమంత్రగ్రహణార్థం ॥ అత్ర వరుణప్రకాశకామంత్రాః త్వన్నో అగ్నేసత్వన్నో అగ్నేతత్వాయామీత్యాదయోమంత్రాః - నవగ్రహ ప్రకరణేదర్శితాః ॥ హోమసంఖ్యాష్టోత్తరశతం - హోమద్రవ్యమాజ్యం ॥ హోమశ్చ వరుణపూజాంచ విధాయ - స్వగృహ్యోక్తవిధానాదగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యకార్యః ॥ తతః కిం కుర్యాదిత్యతఆహ ॥ తతస్సోదరికేవిప్రే మకరంతం నివేదయేత్ - మకరాదరికేవిప్రే - విప్రాయ దద్యాదిత్యర్థః ॥ దానమంత్రః ॥ జలాధిదేవదేవేశ పశ్చిమాశాపతేవిభో ॥ ఉదరవ్యాధి నాశంమే కురుదానేన తోషితః॥

—* అథ గుల్మప్రతిమాదానమ్. *—

కర్మవిపాకసారే ॥ గుల్మ ! కుఃవితసర్వాంగోదండధారీభయంకర

రః । దధానః కింకిణీమాలాం బద్ధకేశో ద్విలోచనః ॥ పూజాదికర్తవ్యతా పరిభాషాయాముక్తా॥

—* అథ యకృత్ప్లీహహరప్రతిమాదానమ్. *—

కర్మవిపాకసారే ॥ ప్లీహా యకృదుదర్యాతా సునీలాంబరధారిణీ। కృశాంగా పరిదృశ్యేత్తీక్ష్ణా ఖడ్గదండభయంకరా ॥ దధానః కించిదుదకం గుదరోగోగ ఉచ్యతే । అత్ర విశేషణే వచనలింగవ్యత్యయశ్ఛాందసః ॥ పూజావిధానం పరిభాషోక్త ప్రకారేణ కార్యం॥

—* అథ మహోదరత్వహరమ్. *—

కర్మవిపాకసారే ॥ మహోదరామయః క్రూరః కూర్మో మహిషపృష్ఠగః। ఖడ్గచర్మధరశ్శాంతస్తథా పీతాంబరావృతః॥ పూజాదికర్తవ్యతా పరిభాషాయాం దర్శితా॥

—* అథ మందాగ్నిహరాణి. *—

కర్మవిపాకసారే॥ మందోదరాగ్నిర్భవతి సతి ద్రవ్యేన హైయజేత్। సతి ద్రవ్యే కదన్నద ఇత్యపి పాఠః ॥ ప్రాజాపత్యత్రయం కుర్యాద్భోజయేచ్చ శతం ద్విజాన్ ॥ న హైయజేదితి ॥ నిత్యనైమిత్తికాది సాయం ప్రాతర్హోమ వైశ్వదేవ ప్రాయశ్చిత్త హోమాదీన్యనాపది యోనకుర్యాదిత్యర్థః॥

—* అథ ప్రకారాంతరేణ మందాగ్నిహరమ్. *—

వృద్ధహారీతః ॥ గోమాంసఖాదకో మంద జఠరాగ్నిర్భవేన్నరః। ప్రాజాపత్యం చరేత్కృచ్ఛ్రమతికృచ్ఛ్రం తథైవచ ॥ అగ్నిమంత్రం జపేన్నిత్యం శ్రీసూక్తం చ విచక్షణః । అగ్నిస్తిమితంత్రో వాతరోగహరే ప్రదర్శితః ॥ శ్రీసూక్తస్యాపాణి నాసికాద్రవణహరేఽభిహితం - అనయోశ్చ జపో యావద్రోగశాంతిస్తావత్ప్రతిదిన మష్టావింశత్యాదికో భవేత్॥

—* అథ కర్మవిపాకోక్తమందాగ్నిహరమ్. *—

సకారణం గరం దత్వా ప్రమాపయతి యః పుమాన్ । సమన్దాగ్ని
ర్భవేదేవ మృతకల్పశ్చ జాయతే ॥ ఆ తేరుద్రేతి సూక్తేన చరుం చ జుహు
యాద్ఘృతమ్ । అష్టోత్తరాయుతం సమ్యక్తత్పాపస్యాపనుత్తయే ॥ తా
మగ్నివర్ణామితి చ జపేత్సూక్తం సహస్రకం । బ్రాహ్మణాన్ భోజయే
త్సమ్యక్చత్వారింశత్సుఖీభవేత్ ॥ ఆ తేరుద్రేణేత్యాది ॥ ఆ తే పితర్మరు
తామిత్యేతత్సూక్తమృగ్విధానోక్తాసాధ్యసర్వరోగహరే ప్రదర్శితం -
తామగ్నివర్ణామిత్యేతత్సూక్తం స్త్రీస్తనస్ఫోటహరే ప్రదర్శితమ్॥

—* అథ బోధాయనోక్తమందాగ్నిహర మేషదానమ్. *—

అగ్నిమాన్ద్యం భవేత్తస్య యస్త్రేతాగ్నివినాశకః । వక్ష్యామి త
త్ప్రతీకారం యథోక్తం బ్రహ్మణా పురా ॥ పలార్ధేన తదర్ధేన తదర్ధా
ర్ధేన వా పునః । రాజితం కారయేత్స్వవ్య మగ్నేర్వాహనముత్తమం ॥
అగ్నేర్వాహనం మేషః - సౌవర్ణాశ్చ ఖురాః కార్యాశ్శ్వేతవస్త్రేణ
వేష్టయేత్ ॥ శ్వేతమాల్యైశ్శ్వేతగంధైర్ధూపసంపద్యాన్నధూత్కట
మ్ । తండులోపరి సంస్థాప్య వాహనం పూజయేత్సుధీః ॥ తండులానాం
పరీమాణం ద్రోణద్వయముదాహృతమ్ । ఏవం పూజయిత్వా పూజాదేశా
దాగ్నేయ్యాం దిశి హోమశ్చ కార్య ఇత్యాహ ॥ ఆగ్నేయ్యాం దిశి హోమశ్చ
సమిదాజ్యతిలైరపి । ఆచార్యేణ విశిష్టేన సర్వశాస్త్రార్థవేదినా ॥ ఋత్వి
క్చేన తు కర్తవ్య స్తత్ర మంత్రానిమాఞ్ఛృణు ॥ అగ్నిర్మూర్ధేతి మం
త్రేణ సమిద్ధోమః ప్రశస్యతే ॥ అగ్న ఆయూంషీత్యాజ్యహోమోఽప్యగ్నినాగ్ని
స్తిలైస్తథా । మంత్రాధ్యాయోక్తమార్గేణ చాగ్నేస్సంస్థాపనం భ
వేత్ ॥ ప్రణీతామోక్షపర్యంతే కృతే స్నానం విధీయతే । ఆపో హిష్ఠే
త్యాదిరుచా హిరణ్యవర్ణేత్యృచేన చ । పవమానానువాకేన మార్జయే
ద్రోగిణం తథా । శన్నో వాతానువాకేన శాంతిం చాపి ప్రకల్పయేత్ ॥ త

ప్రస్థం హుతవతే రోగిణే ప్రయచ్ఛాయా హ్యాదచ్ఛుభిః । సదక్షిణం పూజితాయ దద్యాద్వాహనముత్తమమ్ ॥ తత్సర్వం నాశయేత్ క్షిప్రం వాహనస్సర్వపూజితః । తస్యాశ్వం వాహనం పూజ్యం దేవైస్సంత్రైర్మహర్షిభిః ॥ అగ్నిమాంద్యం పూర్వకర్మవిపాకేనోత్థితం నృణామ । తత్ప్రద్యం నాశయతు క్షిప్రం జఠరాగ్నిం ప్రవర్ధయ ॥ ఏవం విప్రాయ యో దద్యాదగ్నేర్వాహనముత్తమం । బలవానగ్నిమాన్ లోకే జీవేద్వర్షశతం పునః ॥ తతస్స్వబంధుభిర్విప్రస్నాత్వా భుంజీత మానవః ॥ అగ్నినాగ్నిః సమిధ్యతే ఇతి మంత్రో ముఖరోగహరదానే - అగ్నే నయేత్యస్యాగస్త్య ఋషిః - అగ్నిర్దేవతా - త్రిష్టుప్ఛందః ఆజ్యహోమే వినియోగః - అగ్నే నయేత్యాది ॥ మంత్రాధ్యాయోక్తమార్గేణేతి - మంత్రాధ్యాయోక్తప్రయోగే - ప్రణీతాపాత్రస్థోదక విసర్జనమ్ ॥ ఏతదంతే కర్మణి కృతే సతి స్నానం విధీయతే ॥ వక్ష్యమాణమంత్రైరభిషేకః కార్య ఇత్యర్థః - అథాభిషేకవిధానం అగ్నివాహనపూజాప్రదేశాదీశానదిగ్భాగే కలశస్థాపనం తత్ర వరుణం నవగ్రహయజ్ఞప్రకరణోక్తమంత్రైర్నామమంత్రేణావాహ్య పూజయిత్వా తతః పూర్వోక్తప్రకారేణ హుత్వా తం రోగిణం వరుణకలశస్థోదకేనాభిషించేత్ ॥ అభిషేకమంత్రానాహ ॥ ఆపో హి ష్ఠేత్యాది పవమానస్సువర్జన ఇత్యనువాకశ్చేత్యంతేన ॥ తత్రాపో హి ష్ఠామయోభువ ఇత్యృచో హిరణ్యవర్ణా ఇతి ఋచశ్చ పరిభాషాయాం ప్రతిమాదానవిధావుక్తాః ॥ పవమానస్సువర్జన ఇత్యనువాకో గ్రహహోమప్రకరణే దర్శితః - శన్నో వాత ఇత్యనువాకేన ॥ అనేన స్వస్వశాఖోక్తా శాంతిరుపలక్ష్యతే ॥ తత్ర శన్నో వాత ఇత్యాది తైత్తిరీయ ఘోషశాంతిః । తథా ఆశ్వలాయన ఘోషశాంతిరపి పరిభాషాయాం దర్శితా ॥

ఇతి బోధాయనోక్త మందాగ్నిహర మేషదానమ్.

అథాజీర్ణహరమ్.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ అష్టోత్తరసహస్రంతు జాఠరాయాశ్చ జపేత్తథా । ఉపవాసత్రయం ప్రాజాపత్యంచాపి సమాచరేత్ ॥ ఉపవాసత్రయప్రాజాపత్యయోశ్శరీర దార్ఢ్యానుసారేణ వ్యవస్థా విజ్ఞేయా ॥ చతుర్ణాం సర్పిషాం చ జుహుయాత్ ॥ అయం చ హోమో జపానంతరం - జపోపి సహస్రద్వయం ॥ అగ్నిరస్మీత్యస్యాశ్శౌనకాది వాక్యోహర ప్రాయశ్చిత్తే ప్రదర్శితం ॥ ప్రకారాంతరం - ఋగ్విధానే ॥ యస్యభుక్తం నజీర్యేత నరిష్టేద్వా కథంచన । ధ్యాత్వాచాతురమస్యస్య హ్యగ్నిరస్మీత్యృచం జపేత్ ॥ ధ్యాత్వా చాతురమస్యస్యస్మరతః అస్తురం ఘవేదిత్యర్థః ॥

అథాన్యప్రకారేణాజీర్ణహరమ్

శాతాతపః ॥ పరాన్నవిఘ్నకరణాదజీర్ణంతు విజాయతే । లక్షహోమంచ కుర్వీత ప్రాయశ్చిత్తంయథావిధి ॥ లక్షహోమప్రాయశ్చిత్తం యద్యసమర్థశ్చేల్లక్షహోమమపి కృత్వా యథావిధిప్రాయశ్చిత్తం - కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదీని వ్యాధ్యనుసారేణ న్యస్తాని సమస్తాని వా కుర్వీత ॥ లక్షహోమప్రకారశ్చ నవగ్రహయజ్ఞప్రకరణోక్తగ్రహపూజాకుండమంటపాదికంచ విధాయ వ్యాహృతిభిర్గాయత్ర్యా వా తిలవ్రీహియవైర్లక్షసంఖ్యాహోమం కుర్వీత ॥ తతో వసోర్ధారాం నిర్వర్తయేత్. ఏతచ్చ సర్వం పరిభాషాయాం ద్రష్టవ్యం ॥

అథమందాగ్నిప్రతిమాదానమ్

తల్లక్షణంతు, అనుక్తమతురోగేష్విత్యాదినా శూలరోగహరప్రకరణోక్తమేవాత్రాప్యనుసంధేయం - పూజావిధానం త్వాతంకో దేవతాత్ర తేత్యాదినా దర్శితం ॥

ఇత్యగ్నిమాంద్యహరాణి.

—* అథ ప్రజ్ఞాహీనత్వహరాణి. *—

అగ్నిమాన్ద్యస్యాన్తశ్శరీరగతత్వేన తత్ప్రతీకారకమార్గస్యాపి అన్తరత్వేనబుద్ధిస్థత్వాదస్యప్రకరణస్యసంగతిః ॥ పరాశరః ॥ పరాపిలాపాన్నశ్యేచ్ఛస్త్రసంవిద్ధో౽థ వేదయమ్ । అతికృచ్ఛ్రంతపాదం స్యాద్బ్రాహ్మచాన్ద్రాయణసమన్వితమ్ ॥

ఇతి ప్రజ్ఞాహీనత్వహరాణి.

—* అథ ప్రజ్ఞాజాడ్యత్వహరఘణ్టాదానమ్ *—

బ్రహ్మవైవర్తే ॥ గురోర్వాక్యననుజ్ఞాతే యో వేదాధ్యయనంచరేత్ । చర్యాదిత్యర్థః ధాతూనామనేకార్థత్వాత్ ॥ సజడః ప్రజ్ఞయాహీనస్సంసారీజాయతేనరః । వక్ష్యామితస్య ప్రతీకారం శుద్ధకాంస్యమయీంస్పృహామ్ ॥ శోభనాంకారయేద్ఘంటాంశుభ్రైరేవవిభూషితామ్ । పలైశ్చతుర్వింశత్యాత్రింశత్యావాతదర్ధతః ॥ సుస్వనాంతామతిశ్లక్ష్ణాంపంచగవ్యేనధావయేత్ । శ్వేతవస్త్రేణసంవీతాం తండులోపరివిన్యసేత్ ॥ తండులానాంపరీమాణం ద్రోణత్రితయమిష్యతే । తదర్ధమథవాగ్రాహ్యం పరిమాణంస్వశక్తితః ॥ ఆచార్యస్సర్వశాస్త్రజ్ఞో వేదవేదాంగతత్పరః ॥ ఆజ్ఞాయపరయాభక్త్యాపూజయేత్తంవిధానతః ॥ ఏతేనాచార్యేణఘంటావిపూజాకర్తవ్యేత్యాహ । తేనైవకారయేత్పూజాంపఠితశ్శాస్త్రచోదితైః ॥ ఉపచారైష్షోడశభిర్మన్త్రేణానేనభక్తితః । ఆవాహయేత్తువాగీశాంఘంటాయాంపరమేశ్వరీమ్ ॥ ఆవాహనమన్త్రః ॥ ఏహ్యేహిదేవిసర్వేశిఘంటాయాంసన్నిధింకురు ॥ సర్వసత్వోపకారిత్వంభాసిముదేపరాత్పరే ॥ ఏవమావాహ్యతాంఘంటాంబ్రాహ్మణంచపిపూజయేత్ । తాంఘంటామితి । అత్రఘంటాయామావాహితాసరస్వతీలక్ష్యతే ॥ అస్యాస్సుపూజా • యద్వాగిత్యత్ర । అనుచస్యైవచకస్మాదవా

యుహరై ప్రదర్శితః । బ్రహ్మప్రకాశమన్త్రస్తు - బ్రహ్మజజ్ఞానమితి నవ
గ్రహప్రకరణే దర్శితః ॥ పూజానన్తరం - స్వగృహ్యోక్తప్రకారేణ ప్ర
తిష్ఠాప్య హుతాశనమ్ । హోమం కుర్యాత్ప్రయత్నేన సమిదాజ్యాన్నతైర
పి ॥ నైవేద్యం పాయసం దద్యాద్దేవ్యై చ బ్రహ్మణే తథా । సరస్వతి ప్రేదమి
తి మన్త్రేణ తు సమన్తతః ॥ అత్ర పూజాయాం హోమకర్మణి చ అయం
వా మన్త్రో యద్వాగితి ఋగ్వేదోక్తో వా వికల్పేన గ్రాహ్యః ॥ సరస్వతి ప్రేదమవే
తి మన్త్రప్రశ్నసమామ్నాతా అగ్నిఋషిః - సరస్వతీ దేవతా ॥ అనుష్టు
ప్ఛన్దః - పూజావిధౌ వినియోగః - సరస్వతి ప్రేదమవేత్యాది ॥ త
స్మై హుతవతే దద్యాద్ఘణ్టాం తాం పూజితాం యతః । మన్త్రేణానేన విధి
వద్రోగీ పూర్వముఖశ్శుచిః ॥ దానమన్త్రః ॥ గురోరవజ్ఞయా యచ్చ స్వా
ధ్యాయాధ్యయనం కృతమ్ । సరస్వతి జగన్మాతర్జగజ్జాడ్యాపహారిణి ॥ సా
క్షాద్బ్రహ్మకలా చ త్వం బ్రహ్మరుద్రాదిభిః స్తుతా । తన్మమాధ్యయనోత్థం
చ జాడ్యం హర వరాననే ॥ ఘణ్టాదానేన తుష్టా త్వం బ్రహ్మణా నిర్మితం పు
రా । ఏవం దానం తు దత్త్వా వై తమాచార్యం క్షమాప్య చ ॥ అన్యేభ్యశ్శక్తి
తో దద్యాద్విప్రేభ్యో మిష్టభోజనమ్ । తతస్స్వబన్ధుభిస్సార్ధం స్నాత్వా భుం
జీత మానవః ॥ ఏవం యః కురుతే దానం ప్రజ్ఞాహీనో జడో౽పి వా । ప్రజ్ఞా
జడో౽యం తు జాయతే వాక్పతిర్యథా ॥

ఇతి ప్రజ్ఞాజాడ్యత్వహరఘణ్టాదానమ్.

— అథ చేతనాహీనత్వహరమ్ —

శాతాతపః ॥ పితృహా చేతనాహీనో మాతృహాన్ధః ప్రజాయతే ।
నరకాన్తే ప్రకుర్వీత ప్రాయశ్చిత్తం యథావిధి ॥ నరకాన్తే మానుషశరీర
మాసాద్య తతశ్చేతనాహీనో జాయత ఇత్యర్థః ॥ ప్రాయశ్చిత్తస్వరూ
పం సవిశేషం నేత్రరోగహరప్రకరణేంధత్వహారే దర్శితం ॥

— * అథ ప్రజ్ఞాహీనత్వహర ప్రతిమాదానమ్ * —

తల్లక్షణం శూలరోగహరప్రకరణే జ్ఞేయం ॥ పూజాదికర్తవ్యతా పరిభాషాయాం దర్శితా ॥

— * అథ మూత్రకృచ్ఛ్రహరాణి. * —

శాతాతపః ॥ గురుజాయాభిగమనాన్మూత్రకృచ్ఛ్రః ప్రజాయతే । తేనాపి నిష్కృతిః కార్యా శాస్త్రదృష్టేన వర్త్మనా ॥ శాస్త్రదృష్టవర్త్మనేత్యనేన ద్వివిధా నిష్కృతిరుచ్యతే । తత్రైకా ప్రాజాపత్యాదికృచ్ఛ్రరూపా ॥ సా చ నరకోపభోగేన కర్మణః క్షీణత్వాద్గురుతల్పప్రాయశ్చిత్తస్యార్ధం తదర్ధం వా శక్త్యాద్యనుసారేణ కల్ప్యా ॥ అపరాం నిష్కృతిమాహ ॥ స్థాపయేత్కుంభమేకం తు పశ్చిమాయాం శుభం దిశి ॥ నీలవస్త్రసమాచ్ఛన్నం నీలమాల్యాభిభూషితమ్ । తస్యోపరి న్యసేద్దేవం లోహపాత్రే ప్రచేతసమ్ ॥ సువర్ణనిష్కషట్కేన నిర్మితం యాదసాం పతిమ్ । యజేత్పురుషసూక్తేన వరుణం విశ్వరూపిణమ్ ॥ వరుణమూర్తిస్తు ॥ పాశవరదకరా మకరవాహనా భవతి ॥ సామవిద్బ్రాహ్మణస్తత్ర సామవేదం సమాపయేత् । సువర్ణపుత్రికాం కృత్వా నిష్కవింశతిసంఖ్యయా ॥ దద్యాద్విప్రాయ సంపూజ్య నిష్పాపస్స్యామితి బ్రువన్ । యాదసామధిపో దేవో విశ్వేషామపి పావనః ॥ సంసారాబ్ధికర్ణధారో వరుణః పావనోస్తు మే । ఇమం మంత్రం సముచ్చార్య ఆచార్యాయ యథావిధి ॥ దద్యాదేనమలంకృత్య మూత్రకృచ్ఛ్రప్రశాంతయే ॥ అత్రాయం ప్రయోగః ॥ స్వానుకూలే తు శుభే దినే స్థండిలముపలిప్యాలంకృత్య తత్ర పశ్చిమదిగ్భాగే కలశం సంస్థాప్య । తదుపరి పాయసపాత్రం నిక్షిప్య తత్రోక్తవరుణప్రతిమాం నిధాయ తథా వింశతినిష్కనిర్మితాం సౌవర్ణీం మూత్రకృచ్ఛ్రపుత్రికామపి నిక్షిప్య తతో వరుణం పురుషసూక్తేన షోడశోపచారైః పూజయేత్ ॥ రోగప్రతిమాం మూత్రకృచ్ఛ్రాధిదేవతాయై నమ ఇతి నామమంత్రేణార్చయేత్ ॥ అథసా

మవిదాబ్రాహ్మణేనపూజితాయాః ప్రతిమాయాస్సన్నిధావేవ వేదపారాయణంకారయేత్ ॥ తదభావేబహ్వృచేనవా యథాసంభవంసామర్థ్యాయినావావేదపారాయణం నిష్పాదయేత్ ॥

రోగనివృత్తిరూపదృష్టప్రయోజనస్యైవమపి నివృత్తేర్వేదపారాయణవిధిఃపరిభాషాయాందర్శితః - యావత్పారాయణసమాప్తిశ్చ ప్రతిదినం పూర్వోక్తరీత్యా వరుణంరోగ ప్రతిమాంచపూజయేత్ ॥ సమాప్తేచ పారాయణే తాంరోగప్రతిమాంబ్రాహ్మణాయదద్యాత్ - తత్రాయం ప్రయోగః - అముకగోత్రాయాముకశర్మణే - అముకరోగశాంత్యర్థమముకరోగప్రతికృతింతుభ్యమహమిత్యుచ్చార్య - అహం నిష్పాపస్స్యామితిబ్రువన్ ప్రతిగృహ్ణాతు రోగప్రతిమాందద్యామితి ॥ తతోయాదసామధిపఇత్యమంశ్లోకముచ్చార్యవరుణప్రతిమాంతస్మైవాన్యస్మైవాదద్యాదితి ॥ యద్వాపురుషసూక్తేనేతి - పురుషసూక్తేనపూజాప్రకారః వేదపారాయణవిధిశ్చపరిభాషాయాం ప్రపంచితః ॥

—* అథ ప్రకారాంతరేణమూత్రకృచ్ఛ్రహారమ్. *—

శాతాతపః ॥ పశుయోనౌచగమనాన్మూత్రకృచ్ఛ్రీప్రజాయతే । తిలపాత్రత్రయంచైవ సదద్యాదాత్మశుద్ధయే ॥ తిలపాత్రదానమాహ విష్ణుః ॥ తామ్రపాత్రేతిలాన్కృత్వా పలషోడశకల్పితే ॥ సహిరణ్యంస్వశక్త్యావా విప్రాయప్రతిపాదయేత్ ॥ నాశయేత్త్రివిధంపాపంవాఙ్మనః కాయసంభవమ్ । ప్రకారాంతరేణతిలపాత్రదానం ॥ కూర్మపురాణే ॥ తిలపూర్ణంతామ్రపాత్రం సహిరణ్యంద్విజాతయే । ప్రాతర్దత్వాతువిధివద్దుస్స్వప్నంప్రతిహంతిసః ॥ తిలపాత్రంతథాప్రోక్తం కనిష్ఠోత్తమమధ్యమమ్ । తామ్రందశపలంయత్రజఘన్యంపరికీర్తితమ్ ॥ ద్విగుణంమధ్యమంప్రోక్తం త్రిగుణంచోత్తమంస్మృతమ్ । స్వర్ణమేకంజఘన్యేతు ద్విగుణంమధ్యమేష్యతే ॥ త్రిగుణంచోత్తమేతద్వత్సువర్ణంపరికీర్తి

తమ్ । సువర్ణం దక్షిణాం దద్యాత్సర్వపాపక్షయో భవేత్ ॥

—* అథ మూత్రకృచ్ఛ్రహరాంతర్భేదః *—

కర్మవిపాకసారే ॥ మత్సరీ గురుదారాయశ్చ విధవామభివాంఛతి ॥ స భవేన్మూత్రకృచ్ఛ్రీ తు గురుతల్పార్ధమాచరేత్ ॥ గురుతల్పప్రాయశ్చిత్తస్యార్ధం ॥ షడ్వార్షికం ప్రాయశ్చిత్తమాచరేదిత్యర్థః ॥

—* అథమూత్రకృచ్ఛ్రహర తిలపద్మదానమ్ *—

వాయుపురాణే ॥ సురాపో మూత్రకృచ్ఛ్రీ స్యాదితి ॥ అత్రనిష్కృతిమాహ ॥ బోధాయనః ॥ సౌవర్ణం కారయేత్పద్మం పలేనార్ధపలేన వా । యథాశక్తి మతిమాన్ దృఢమష్టదళం శుభమ్ ॥ విత్తశాఠ్యం న కుర్వీత భవేన్నిష్ఫలమన్యథా । తిలద్రోణార్ధకేనాపి తామ్రపాత్రం జలాన్వితమ్ ॥ నిదధీతేతి శేషః ॥ ద్రోణపరిమితే వా తిలరాశౌ జలపూరితం తామ్రపాత్రం నిదధీతేత్యర్థః ॥ పాత్రమధ్యే తు తత్పద్మం నిదధ్యాత్కుంకుమాన్వితమ్ । బ్రాహ్మణం శ్రుతసంపన్నం దరిద్రం వాగ్నిహోత్రిణమ్ ॥ ఆహూయ గంధమాల్యాద్యైర్విధినా చాతిభక్తితః । అర్చయేదితి శేషః ॥ ఏవం బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య నవమం భాస్కరం పద్మమధ్యే పూజయిత్వా చ తత్పద్మం వక్ష్యమాణలక్షణాయ దద్యాత్ ॥ బోధాయనప్రోక్త ఏవం తిలపద్మదానానంతరం ఆజ్యేన చ తిలైర్హోమః కార్యశ్చాష్టోత్తరం శతం । పద్మే చావాహయేద్దేవం భాస్కరం గ్రహనాయకమ్ । ఏహ్యేహి భగవన్దేవ పద్మేస్మిన్సన్నిధిం కురు ॥ త్రయీతనో ద్వాదశాత్మన్ సహస్రైర్జ్యోతిభిర్వృతః ॥ ఇతి ఆవాహనమంత్రః ॥ ఆవాహ్య తస్మిన్ దేవేశం పూజయేద్రక్తచందనైః । పుష్పైశ్చ రక్తైరపరైః కుంకుమాగరుచందనైః ॥ నైవేద్యం పాయసం దద్యాదలాభే క్షీరమేవ చ । ఆజ్యహోమస్తిలహోమశ్చ వ్యాహృతిభిః కార్యః ॥ తతశ్శక్తిం కుర్యాదిత్యత ఆహ ॥ తతస్సువర్ణమయం పద్మం దద్యాన్మంత్రేణ సంయుతం । దానమంత్రః ॥ ఖగః పూషా పతంగోసౌ ద్వాదశాత్మా త్రయీతనుః ॥ పద్మ

నానేనదత్తేనప్రీతస్తరణిరస్తుమే। కృతేనానేన మనుజో మూత్రకృచ్ఛ్రాత్ప్ర ముచ్యతే॥ ఏతచ్చపద్మదానమాదిత్యవాసరే కార్యం ॥ పద్మదానప్రయోగంచ ఆదిత్యాహ్నికారభ్యేదితిబోధాయనస్మరణాత్ ॥

—* అథాశ్మరీహరమ్. *—

శాతాతపః॥ మాతుస్సపత్నీగమనేజాయతేత్వశ్మరీగదః। సతు పాపవిశుద్ధ్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తంసమాచరేత్ ॥ ప్రాయశ్చిత్తమాత్రమాసికమ్ ॥ దద్యాద్విప్రాయవిదుషే మధుధేనుం యథోదితమ్। తిలద్రోణశతంచైవ హిరణ్యేనసమన్వితమ్ ॥ మధుధేనువిధానంతు యరోగహరేదర్శితమ్ ॥

—* అథ బహుమూత్రహరమ్ *—

శాతాతపః॥ దుగ్ధచోరస్తుపురుషోజాయతేబహుమూత్రవాన్। స దద్యాద్దుగ్ధధేనుంచ బ్రాహ్మణాయయథావిధి ॥ దుగ్ధధేనువిధిరపి క్షయరోగహరేగుడధేనప్రస్తావేద్రష్టవ్యః॥

—* అథ ప్రకారాంతరేణబహుమూత్రహరమ్ *—

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ సోదరీగమనేరోగీ జాయతేబహుమూత్రవాన్। పరాకద్వితయంచత్వారింశద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ అతేసూక్తేనజుహుయాదష్టోత్తరసహస్రకమ్। సర్పిషాచరుణాతేనజపస్త్వావాన్నితేనతు॥సహస్రనామ్నాంసూక్తస్య పౌరుషస్యచకీర్తితః। గాయత్ర్యాదిజపః కార్యస్తత్పాపస్యాపనుత్తయే ॥ రోగస్యాల్పత్వేప్రత్యృచంహోమః॥ అధిక్యేతుసకలసూక్తావృత్త్యాహోమః॥ పక్షద్వయేపిచరుణాపృథక్ సర్పిషాపృథక్ ॥ జపస్త్వావానితి॥ అష్టోత్తరసహస్రమేవ ॥ తేన, అతేపితరిత్యనేనసూక్తేన ॥ సహస్రనామ్నాంపురుషసూక్తస్య గాయత్ర్యాశ్చ జపశ్చకీర్తితోభవతి ॥అష్టోత్తరసహస్రాదధికంన్యూనంవేత్యర్థః॥ తేషామ్మహాస్వాదిపరిభాషాయాముదితం ॥

—॥ అథ మూత్రకృచ్ఛ్రహరప్రతిమాదానమ్. ॥—

కర్మవిపాకసారే ॥ మూత్రకృచ్ఛ్రామయఃఖడ్గకర్తరీప్రదః కర్తరః । కర్తనంఛేదనంఖండశఃకరణం ॥ అనేన ఛేదనసాధన విశేషోల క్ష్యతే - తదస్యాస్తీతికర్తరీకరఇతి కూర్చఇత్యర్థః - పూజాదివి ధిస్తుపరిభాషాయాంరోగప్రతిమాదానవిధావుక్తః॥

—॥ అథ ప్రమేహహరాణి. ॥—

కర్మవిపాక సముచ్చయే ॥ చండాలీగమనాన్మర్త్యఃప్రమేహవ్యా ధిమాన్భవేత్ । తృట్పిపాసాతురశ్చైవజాయతేతస్యనిష్కృతిః ॥ చాం ద్రాయణత్రయంకుర్యాద్యవమధ్యంతథాపరమ్ ॥ అపరంపిపీలికామధ్య చాంద్రాయణంచేత్యర్థః ఇమాఆపఃప్రవతఇతిఉదుత్తమమద్వైకయా ॥ జుహుయాత్సర్పిషాచైతాంజపేన్మంత్రాన్సమాహితః ॥ ఇమాఆపః ప్రవహతఇతిద్వయోర్మేధాతిథిఋషిః ॥ ఆపోదేవతా । అంత్యార్థ ర్చస్యఅగ్నిర్దేవతా ॥ అనుష్టుప్ఛందః - ఇదమాపః— అద్యాన్వచారి షం - ఇత్యాది - విహితార్థే వినియోగః - ఉదుత్తమంవరుణేత్యాది- జపహోమయోస్సంఖ్యా వ్యాధ్యనుసారేణాష్టోత్తర సహస్రాద్యయు తాంతాకల్ప్యా॥

—॥ అథశూలప్రమేహ హరమ్. ॥—

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ తిర్యగ్గామీసశూలేన ప్రమేహేనయు తోభవేత్ । కుర్యాత్సాంతపనాదీని ప్రాయశ్చిత్తంయథావిధి ॥ సాంత పనమితి సాంతపన మహాసాంతపనాదీత్యర్థః॥

—॥ అథ వాతప్రమేహహరమ్. ॥—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ పర్వవ్యవాయీమనుజఃకన్యాగామీతథై వచ । వాతప్రమేహయుక్తస్స్యాత్కుర్యాచ్చాంద్రాయణత్రయమ్॥

—* అథ మధుప్రమేహహారమ్. *—

కర్మవిపాక సముచ్చయే ॥ మధుమేహీ మాతృగామీ సతతం జాయతే నరః । పితృభార్యాభిగామీచ జలమేహీ నరాధమః ॥ యోగచ్ఛేద్భగినీం నిత్య మిక్షుమేహీతి నిశ్చయః । పితృభార్యా సపత్నీజననీ - సతతం మధుమేహీ నిత్య మిక్షుమేహీత్యన్వయః - ఏతేన రోగాధిక్యం సూచ్యతే- ప్రాయశ్చిత్తం క్రమాదత్ర షడ్వర్షాణ్యపి పంచచ - త్ర్యబ్దమిత్యాచ కేత్స వ్యక్తతో రోగాత్ప్రముచ్యతే ॥ షడబ్దం పంచాబ్దం చక్రమాత్ప్రాయశ్చిత్తం భవతీత్యర్థః - సర్వమంత్ర సారమంత్రేణ జపహోమాచ కర్తవ్యా ॥ సంఖ్యాష్టోత్తర సహస్రం ॥ సారమంత్రాశ్చ బహవః ఉద్యన్నద్యేత్యాదయః - పరిభాషాయాం దర్శితాః ॥

—* అథ ప్రమేహఘ్న సువర్ణధేను దానమ్, *—

వాయుపురాణే ॥ బ్రాహ్మణస్వర్ణహారీచ ప్రమేహీ జాయతే నరః॥ వృద్ధగౌతమః॥ ధేనుంస్వర్ణమయీం కుర్యాత్పూర్వేణ విధినాతతః॥ పూర్వేణ విధినాపలేనవా తదర్ధేనవేతి ॥ ధేనుంకుర్యాదిత్యర్థః - ఘృతాఢ్యేత్యాదీతి కర్తవ్యతాకలాపస్తు క్షయరోగహర ప్రకరణే గుడధేను దాన ప్రసంగేన దర్శితః ॥ స్వర్ణశృంగీమితి పూర్వవత్ ॥ బ్రాహ్మణం శ్రుతసంపన్నం వైష్ణవంచ కుటుంబినమ్ । ఆచారవంతం ధర్మిష్ఠం ద్విజశిశ్రూషణావృతమ్ ॥ గృహమాహూయ విధివత్పూజయేద్భూషణాదిభిః । యథావిభవతో దద్యాద్ధోమం పూర్వంవ దేవహి ॥ పూర్వం నత్స్వగృహ్యోక్త విధానాదగ్నిస్థాపనాదికృత్వేత్యర్థః - మంత్రాస్తు వైష్ణవైస్సమ్యక్సౌత్ర సమిధస్త్సుతాః । హోమసంఖ్యాచాష్టోత్తర శతం ॥ వైష్ణవమంత్రాస్తద్విష్ణోరిత్యాదయః ॥ తత్ర తద్విష్ణోరితి కూశ్మాండ హోమప్రకరణే దర్శితః - అన్యేపి స్వస్వశాఖోక్త విష్ణుప్రకాశకా గ్రాహ్యాః ॥ నారాయణాష్టాక్షరమంత్ర అంత్రవృద్ధిహర నారాయణమూర్తిదానే - గో

పాలమన్త్రస్తు నక్తాంధ్యహర గోపాలదానే ప్రదర్శితః ॥ హేమమూం
తేతుప్రదద్యాచ్చ మంత్రేణానేన హేమమవాక్ ॥ మంత్రమూహ ॥ చక్రం
సుదర్శనంయస్యరాజతేజ్జతగ్తేనహి ॥ ప్రమేహంహరతుక్షిప్రం విష్ణుర్గ
రుడవాహనః । అబ్జశంఖపద్మే ॥ శంఖచక్రగదాధారీత్యర్థః ॥ దానం
ప్రమేహరోగఘ్నమేతత్కార్యంమనీషిభిః । కృతేనానేనశామ్యంతిప్రమే
హాదారుణాఅపి ॥ ... ...

—* అథ ప్రకారాంతరేణ ప్రమేహహరణమ్. *—

శాతాతపః । తపస్వినీప్రసంగేన ప్రమేహోజాయతేగదః । మహా
సంరుద్రజపః కార్యోదద్యాద్భక్త్యాచకాంచనమ్ ॥ తపస్వినీప్రసంగస్తప
స్వినీగమనం ॥ రుద్రలక్షణం పరిభాషాయాందర్శితం ॥ సువర్ణంయథా
శక్తిదద్యాత్ ॥

—* అథ ప్రమేహప్రతిరూపకృతిదానమ్. *—

కర్మవిపాకే ॥ ప్రమేహఃపాణిముద్యమ్యదక్షిణం పాణిభిక్షణాత్
పాపైఃపార్శ్వేక్షణః కుర్వన్పాదాఘాతంచగర్జతి ॥ పూజావిధిస్తుపరి
భాషాయాందర్శితః ॥

—* అథ లింగహానికరవృషణవ్యాధిహరాణి. *—

శాతాతపః ॥ మాతృగామీభవేద్యస్తుతస్యలింగంవినశ్యతి । చండా
లీగమనేచైవ హీనఃపుంస్త్వఃప్రజాయతే ॥ తస్యప్రతిక్రియాం కర్తుంకుంభ
ముత్తరతోన్యసేత్ । ఉత్తరతశ్శుద్ధస్యలిప్తదేశస్యోత్తరదిగ్భాగే ఉదకా
భిపూరితంకలశంస్థాపయేదిత్యర్థః ॥ అత్రచకలశస్థాపనాదీనినవగ్రహయ
జ్ఞప్రకరణేభిహితాని ॥ కృష్ణవస్త్రసమాచ్ఛన్నం కృష్ణమాల్యాదిభూషి
తమ్ । తస్యోపరిన్యసేత్కాంస్యపాత్రేదేవంధనేశ్వరమ్ ॥ సువర్ణ
షష్టేననిర్మితంనరవాహనమ్ ॥ యజేత్పురుషసూక్తేనధనదం వి
శ్వరూపిణమ్ । ధనదంవరదాభయకరంచధ్యాయేత్ ॥ యజేత్పూజయేత్ ॥

పూజాప్రకారశ్చ పురుషసూక్తవిధానేనక్రితః ॥ అథర్వవేదవిద్విద్వాన
థర్వణంసమాపయేత్ । అథర్వవేదపారాయణంకుర్యాదిత్యర్థః. యా
వద్భిర్దినైర్వేదపారాయణసమాప్తిర్భవతి ॥ తావత్స్వదినేషు కుబేర
పూజావక్ష్యమాణప్రతిమాపూజాచకార్యా ॥ పారాయణవిధిస్తుపరిభా
షాయాం ॥ అథర్వణవేదవిదభావే బహ్వృచేనవాయథాలాభోపపన్నశా
ఖాధ్యాయినావావేదపారాయణంకారయేత్ ॥ అనేనకర్మణారోగ
నివృత్తిరూపదృష్టార్థోపయోగాత్ - వేదాంతపారాయణేనాపిదృష్టా
ర్థసిద్ధేః ॥ అథర్వవేదపారాయణంతుయక్షరక్షఃపిశాచాదీనాంతద్వేదప్రి
యత్వాత్ - ధనదస్యచయక్షరాట్త్వంప్రసిద్ధమేవ ॥ కుబేరంప్రతిదినమా
వేదపారాయణసమాప్తిపూజయేదిత్యుక్తం - తద్వదేవరోగప్రతిమామ
పిపూజయేదిత్యాహ॥ సువర్ణప్రతికాంకృత్వానిష్కవింశతిసంఖ్యయా।
దద్యాద్విప్రాయసంపూజ్యనిష్పాపస్స్యామితిబ్రువన్ ॥ ఇయంప్రతిమా
రోగప్రతిమా - అస్యాలక్షణమేతత్ప్రకరణాంతేవ్యుత్పాదయిష్యతే -
అతఏవలింగహానిప్రతిమాధి దేవతాయైనమఇత్యనేనమంత్రేణైతాంప్రతి
మాంపూజయేత్ । ఏవంప్రతిదినంసంపూజ్యవేదపారాయణస్యాంతే - అ
నేనప్రతిమాదానేనాహంనిష్పాపస్స్యామితి బ్రువన్నిమాంప్రతిమాంవి
ప్రాయదద్యాత్, ధనదప్రతిమాదానమంత్రః- నిధీనామధిపోదేవశ్శంకరస్య
ప్రియస్సఖా। సౌమ్యాశాయాః పతిశ్శ్రీమాన్ మమపాపంవ్యపోహతు॥
ఇమంమంత్రంసముచ్చార్యఆచార్యాయయథావిధి । దద్యాదేవంహీనస
క్థిలింగనాశీచశుద్ధ్యతి ॥ ప్రయోగప్రకారోమూత్రకృచ్ఛ్రహరప్రకరణేభి
హితః ॥

ఇతిలింగహానికరవృషణవ్యాధిహరాణి

—* అథ షండత్వహరమ్ *—

శాతాతపః ॥ దుష్టవాదీతుషండస్స్యాత్సదద్యాచ్చద్విజాతయే । రౌప్యంపలత్రయందుగ్ధఘటత్రియ సమన్వితమ్ ॥ రజతదానమన్త్రస్తుపూర్వముక్తః ॥

—* అథ వృషణవ్యాధిహరమ్ *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ నృపాపరాధేనవినాయోముష్కం యస్యకస్యచిత్ । ఛేదయేత్తస్యముష్కంతుభవేద్దగ్ధమివాగ్నినా ॥ శిలాపిష్టసదృక్షశ్చ సువర్ణశ్చాపిజాయతే। రుధిరంప్రస్రవేత్పశ్చాత్తస్యాయంనిష్కృతిఃపరా॥ శతరుద్రంజపేత్సమ్యగష్టోత్తరసహస్రకమ్ । యతిచాంద్రాయణంచైవ కుర్యాద్దద్యాచ్చగాంతతః॥ విష్ణురపి ॥ జాయతేవృషణేయస్య వ్యాధిః పరమదారుణః । జపిత్వాదశసాహస్రంముచ్యతేరుద్రసంహితాం ॥ రుద్రాధ్యాయాష్టోత్తర సహస్ర దశసాహస్రయో స్తువ్యాధితరతమభావాపేక్షయావికల్పః॥ అష్టోత్తరసహస్రం దశసాహస్రమిత్యనేన చ మహారుద్రాతిరుద్రాది జపోలక్ష్యతే సచ॥ రుద్రవిధానే దర్శితః॥ యానిచాత్రపీడాప్రకరణోక్తాని తాని సర్వాణ్యపి వృషణవ్యాధిహరాణీతివిజ్ఞేయాని॥ గోదానమంత్రస్తు పూర్వముక్తః ॥

—* అథ లింగహాని ప్రతిమాదానమ్. *—

వృషణవ్యాధిహర ప్రతిమాదానం। తల్లక్షణంచఅనుక్తేషుచరోగేష్విత్యాదినాశూలరోగప్రకరణోక్తమేవాత్రాప్యనుసంధేయం - పూజావిధానంతు పరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదాన విధావుక్తం॥

—* అథ గుదరోగహరాణి. *—

శాతాతపః ॥ సురాలయేజలేవాపి సకృద్విష్టాంకరోతియః । గుదరోగోభవేత్తస్య పాపరూపస్సుదారుణః ॥ మాసంసురార్చనేనైవ గోదానద్వితయేనచ ॥ ప్రాజాపత్యేనచైకేన శామ్యంతి గుదజారుజః॥

అత్ర సురార్చనమితి సామాన్యేనాభిహితం - తథాపి సూర్యప్రాధా
న్యేన సూర్యపూజా విష్ణురుద్రపూజా చ వక్ష్యతే ॥ ఆరోగ్యం భాస్కరా
దిచ్ఛేదితిస్మృతేః ॥ పూజా స్వశక్త్యాద్యనుసారేణ గంధపుష్పవస్త్రాలంకా
రాదిభిస్సురార్చనం - గోదానం ॥ ప్రాజాపత్యాచరణే మంత్రహోమపా
ఠక్రమ ఏవ తద్బాధకప్రమాణాభావాత్ ॥ గోదానమంత్రస్తు కర్మ
పద్ధతౌ ద్రష్టవ్యః ॥

ఇతి గుదరోగహరాణి.

— అథ ప్రస్రవద్గుదరోగహరమ్. —

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ విణ్మూత్రోత్సర్జనం కృత్వా యః కృ
త్వా నావనేజనే । భుక్తే జన్మాంతరే మర్త్యో భవేత్స ప్రస్రవద్గుదః ॥
భవేచ్చ దారుణా పీడా తత్ర కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రకే । చాంద్రాయణం చ కర్త
వ్యం తథా క్షీరం చ సర్పిషా ॥ అక్షిభ్యామితి సూక్తేన సహస్రం జుహు
యాచ్ఛుచిః । ఉద్యన్నద్యేత్యృచం చైవ జపేత్పూర్వోక్తసంఖ్యయా ॥
సర్పిషా సహితం క్షీరం హవిరాజ్యమిశ్రితం వి॥ దుగ్ధం జుహుయాదిత్యర్థః
అక్షిభ్యామితి సూక్తం పూర్వముక్తం - తథోద్యన్నద్యేత్యృచోపి -
హిబామస్తు ప్రత్యృచం ॥

— అథార్శోరోగహరమ్. —

కర్మవిపాకే ॥ దత్వా చ వేతనం మోహాద్యస్త్వాదాయాపి చ వేతనమ్ ।
అధ్యాపయేచ్చ జుహుయాదర్శోరోగయుతో భవేత్ ॥ తన్నివృత్త్యై ప్రకు
ర్వీత కృచ్ఛ్రం చైవాతికృచ్ఛ్రకమ్ । చాంద్రాయణం చైవ తథా జపేత్సూక్తం
చ పౌరుషమ్ ॥ ఉద్యన్నద్యేత్యృచం విష్ణుహృదయం చ జపేత్తథా । తామ
గ్నివర్ణామితి చ జపేత్సూక్తం సమాహితః ॥ హిరణ్యం సఘృతం దద్యా
చ్ఛ్రోత్రియాయ కుటుంబినే ॥ దత్వాథ వేతనమిత్యాది - భృతకాధ్యాపక

ప్యేదిత్యర్థః ॥ యశ్చశాస్త్రవిహితత్వర్గదక్షిణాదివ్యతిరేకేణ స్వపరిక
ల్పితకృత్వింగృహీత్వాపరార్థం జుహుయాత్, జపేచ్చ సోఽశోకరోగ
యుతోఽభవేదిత్యర్థః- తామగ్నివర్ణామిత్యస్యత్వేషామాదిస్త్రీస్తనస్యో
ఽపహారేదర్శితం - పురుషసూక్తాదీనాంసర్వేషాం జపసంఖ్యావ్యాధితర
తమభావేనాష్టోత్తరసహస్రాదికా - తథాశక్త్యపేక్షయాశతాదికా
కల్పనీయా ॥ సహిరణ్యంఘృతందద్యాదితి - ఆజ్యేహిరణ్యంనిక్షిప్యత
ద్యాపేక్షణంకృత్వాదద్యాదిత్యర్థః - ఆజ్యాపేక్షణమన్త్రస్తు కటిశూల
హారేదర్శితః - తథా శ్రోత్రియాయకుటుంబినే ఏకవర్షపర్యాప్తంధ
నందద్యాత్ ॥ అనేనైవాభిప్రాయేణ బ్రహ్మగీతా సువచనంసమామ్నా
తం ॥ కుటుంబినే శ్రోత్రియాయవ్యార్థినేచవిశేషతః ॥ అసాధ్యవ్యాధి
నాగ్రస్తోధనందద్యాద్విశాంతయే, ఇతి ॥ కృఛ్రాదీన్యేతానివ్యాధిశక్త్యా
ద్యనుసారేణవ్యస్తానిసమస్తానివాయోజ్యాని॥

——॥ అథాశోకరోగహరసువర్ణధేనుదానమ్. ॥——

హేమాద్రౌ ॥ ఆశోకవారోగోవధాన్యత్యర్థఇతి ॥ అత్రప్రతీకారమాహ॥
బోధాయనః ॥ సౌవర్ణీంగాంప్రకుర్వీత పలార్ధార్ధకేనవాపునః । విత్త
శాఠ్యంనకుర్వీత చతుర్థాంశేన తర్ణకమ్ ॥ తర్ణకోవత్సః ॥ రత్నశృం
గాం రౌప్యఖురాం నానావస్త్రైరలంకృతామ్ ॥ గ్రహాణాముపరిన్యస్య
నవధాన్యాని విన్యసేత్ ॥ హోమస్తుపూర్వవత్కార్యో గోవిందప్రీత
యేతథా । గ్రహాణాముపరీతి ॥ నవగ్రహస్థాపనాప్రదేశాదుపరీత్య
ర్థః, ఏతేన నవగ్రహాయజ్ఞోఽపికర్తవ్య ఇత్యుక్తంభవతి ॥ సచపరిభా
షాయాం - సువర్ణధేనోఃపురతోనవధాన్యాని నవసంఖ్యాకాని వ్రీహి
యవాదీని - సతిసంభవేనూతనాన్యేవ విన్యసేత్ ॥ హోమస్తుపూర్వ
వదితి - గోవింద్రప్రీతయఇతి -- సువర్ణగవాందానస్య గోవిందప్రీత్య
ర్థత్వాత్తదుద్దేశేనాపిహోమస్య కర్తవ్యతాం దర్శయతి ॥ అస్మిన్

హోమేమన్త్రాన్దర్శయతి ॥ ఇదంవిష్ణు ప్రతద్విష్ణు ర్విష్ణోర్నుకమి
తిక్రమాత్ - సమిదాజ్య చరుంహుత్వా పూర్ణాహుత్యంతేఏవహి ॥
ఇదంవిష్ణురిత్యస్యరుష్యాదినవగ్రహ ప్రకరణే దర్శితం - ప్రతద్విష్ణు
ర్విష్ణోర్నుకమిత్యనయోస్తు వక్త్రాన్ధ్యహార గోపాలదానే । ఇదంవి
ష్ణురిత్యాదయోమన్త్రాస్సమిదాదిహోమక్రమేణ భవన్తి ॥ హోమే
త్వన్యఏవక్రమః - సమిద్ధోమానన్తరంచరుహోమఇతి ॥ హోమసంఖ్యా
తువ్యాధితారతమ్యేన అష్టోత్తరశతాదికాకల్ప్యా ॥ పూర్ణాహుత్యం
తఇతి ॥ తతః ॥ ప్రయతస్తతోరోగీబ్రాహ్మణంవేదపారగమ్ । శ్రుతవృ
త్తోపసంపన్నంకులీనం ధర్మవేదినమ్ ॥ భక్త్యాస్వయంసమాసీయ పూజ
యేద్భక్తిపూర్వకం । మన్త్రేణానేనతస్మైతాందద్యాద్రోగియతాత్మ
వాన్ ॥ గోవిందంమనసాధ్యాయన్ గవాంమధ్యేస్థితంశుభమ్ । గోవింద
గోపీజనవల్లభేత్యనేన ॥ వక్ష్యమాణప్రకారేణాధునాగోవిందధ్యాన
శ్లోకమాహ ॥ బర్హాపీడేనసంయుక్తం వేణువాదనతత్పరమ్ । గోపీజ
నైః పరివృతం వన్యపుష్పావతంసకమ్ ॥ దానమంత్రః ॥ గోవిందగోపీ
జనవల్లభేశకం సాసురఘ్నత్రిదశేంద్రవంద్య । గోదానతుష్టః కురుమేద
యాళో అర్శోవినాశం క్షపితారివర్గ ॥ దానేనానేననియతమర్శసో
జాయతేక్షయః । తస్మాత్కార్యాత్ప్రయత్నేనక్షయార్థీహ్యతర్శసః ॥

* అథగుదరోగహరప్రతిమాదానం * అర్శోరోగప్రతిమాదానంచ *

తత్రగుదరోగప్రతిమాలక్షణంశూలరోగహరప్రకరణేద్రష్టవ్యం ।
అర్శోరోగప్రతిమాలక్షణంతు ॥

కర్మవిపాకే ॥ అర్శోరోగః కృశోవక్త్రః ఖడ్గచర్మభృమూర్ధ్వదృక్
ఉభయత్రపూజాదికర్తవ్యతావిశేషస్తు పరిభాషాయాంరోగప్రతిమా
దానవిధావుక్తః ॥

— * అథాతిసారరోగహరాణి * —

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ స్మార్తాగ్నింశమయేద్యస్తుసోతిసార
యుతో భవేత్ । అగ్నిరస్మీత్యృచం జప్త్వా దశాంశం గుగ్గులేనతు ॥ సపి
షాచాహుతీర్దద్యాద్ధిరణ్యం బ్రాహ్మణాయ వై । స్మార్తాగ్నిరౌపాసనా
గ్నిరిత్యర్థః॥ అతఏవాగ్నిముత్సృజ్య ప్రాయశ్చిత్తమపి త్రైమాసికం కర్త
వ్యం ॥ అగ్నిరస్మీతి ఋగ్వాతరోగహరే దర్శితా-జపఏవవ్యాధితరతమభావే
న ప్రతిదినం యావద్రోగశాంత్యష్టోత్తరసహస్రం వా హోమః కార్యః ॥
అథవాయుతద్వయాదికం వా సంకల్ప్య సంకల్పపరిపూర్తిః కర్తవ్యా ॥ ద
శాంశహోమస్త్వేవమేవ - యద్యపి ప్రాయశ్చిత్తహోమే వ్యాహృతయో
త్రమంత్రాదృష్టాః ॥ తథాప్యనుష్ఠితమంత్రేణైవ హోమస్యన్యాయ్యత్వా
దగ్నిరస్మీత్యేవ హోమమంత్రః - హిరణ్యం చ శక్త్యనుసారేణ దద్యాత్ ॥

— * అథాతిసారహరవహ్నిమూర్తిదానమ్ * —

పాద్మే ॥ అతిసారీ స భవతి యస్త్రేతాగ్నివినాశకః । అత్ర ప్రతీకారో
బోధాయనీయే ॥ సువర్ణేనాథ తామ్రేణ కుర్యాత్ప్రతికృతిం బుధః । వ
హ్నేశ్శక్త్యనుసారేణ పలేనార్ధేన వా పునః ॥ వహ్నిమూర్తిలక్షణం తు
చింతామణ్యాదిషు దర్శితమ్ ॥ తథా జ్వాలాకులాం రక్తచందనేన విలేపి
తాం । రక్తవస్త్రేణ సంవీతాం మేషస్యోపరి సంస్థితామ్ । కనకాచలవ
ర్ణాభాం ద్వాదశార్కనిభాంశుభామ్ ॥ వ్రతచర్యాస్థితే విప్రే కనిష్ఠే చా
గ్నిహోత్రిణి । అంగులీయకవస్త్రాద్యైర్భూషిత్వా తాం నివేదయేత్ ॥ మం
త్రేణానేన విధివదగ్నిప్రీత్యర్థమాదృతః । విప్రే కనిష్ఠే చాగ్నిహోత్రిణీ
తి ॥ అత్రాకనిష్ఠ ఇతి పదవిభాగః ॥ అకనిష్ఠే జ్యేష్ఠే స్వాచారోపేతే ఉత్తమ
ఇతి యావత్ ॥ ఏవం విధే విప్రే ప్రతిమాం నివేదయేత్ ॥ విశిష్టాయ విప్రా
య దద్యాదిత్యర్థః - దానమంత్రః - త్రేతారూపోగ్నిరీడ్యస్త్వమాంతర
స్త్వం హి దేహినాత్ । త్వం చేదం ప్రాక్తనం పాపమతిసారం వినాశయ ॥

ప్రదద్యాన్నరస్సమ్యగతిసారంవ్యపోహతి - వ్యపోహతిరుజంవినాశయతీత్యర్థః । నీరుజస్తుసుఖీనిత్యందీర్ఘమాయుశ్చవిన్దతి ।

—* అథశాతాతపప్రోక్తంఅతిసారహరమ్ *—

స్వస్వహంతాతిసారీస్యాదశ్వత్థాన్రోపయేద్బహూన్ ॥ దద్యాచ్ఛర్కరా క్షీరసంభోజనమచ్ఛశతంద్విజాన్ । శర్కరాక్షీరమిశ్రశ్చ ప్రాగ్వముక్తః ॥

—* రక్తాతిసారహరాణి *—

శాతాతపః ॥ వాయూగ్నిహాపక్షైచ్చరక్తాతిసారవాన్భవేత్ । తేనోదపానం కర్తవ్యం రోపణీయాస్తథావటాః ॥ ఉదపానమితి - ఉదకం పీయతేఽస్మిన్నిత్యుదపానం - కూపోవానిపానంవాప్రపావా ॥

—* అథగ్రహణీరోగహరమ్ *—

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అనన్యగతికాంభార్యామదుష్టాంకారణం వినా । పరిత్యజతియస్సోఽథగ్రహణీరోగవాన్భవేత్ । శివసంకల్పసూక్తస్య జపస్స్యాత్తత్ప్రశాంతయే । అష్టోత్తరసహస్రంచ హిరణ్యంచ తథా మధు ॥ దద్యాద్విత్తానుసారేణ సౌరమంత్రజపస్తథా ॥ శివసంకల్పస్య ఋష్యాది రుద్రవిధానేసంగ్రహస్తు వేదశిక్షితమ్ - అష్టోత్తర సహస్ర మిత్యుపలక్షణం - వ్యాధి తారతమ్యానుసారేణ సహస్రాదప్యధికం ద్విగుణత్రిగుణాధికం కల్ప్యం ॥ సౌరమంత్రస్తృచః - అన్యత్త్వాషాఢాది పరిభాషాయాముక్తం ॥ అత్రాపిజపసంఖ్యాపూర్వవదేవ కేవలంశివసంకల్పాదిజప ఏవన ॥ కింతుధేనుమపిదద్యాదిత్యాహ - ధేనుం సదక్షిణాందద్యాద్వస్త్రాభరణసంయుతామ్ । పయస్వినీంగుణోపేతాం బ్రాహ్మణాయకుటుంబినే ।

—* అథగ్రహణీహరధేనుదానమ్ *—

పద్మపురాణే ॥ గ్రహణీవానపత్యోహి నిదానమభిహితమ్ - అత్రోగాతమోనిష్కృతిమాహ ॥ ధేనుంపయస్వినీందద్యాద్ఘంటాభరణభూ

షితామ్। హేమశృంగీం రౌప్యఖురాం వాసోభిర్వేష్టితాం వరైః॥ నవధాన్యై
స్సమాయుక్తా మౌక్తికం ద్రోణపంచకమ్॥ నవధాన్యాని వ్రీహియవాదీని
దేశకాలోచితాని॥ సహిరణ్యాం తు తాం దద్యాదితి॥ అలోలుపాయ
శాంతాయ ధర్మజ్ఞాయ విశేషతః। హోమం చ పూర్వవత్కుర్యాదితి -
సహిరణ్యామితి క్రియావిశేషణం - దక్షిణాం చ యథాశక్తి స్వర్ణం దద్యాది
త్యర్థః - పూర్వవదితి - తత్ర యథా స్వగృహ్యోక్తవిధినా సమిద్ధోమా
నంతరం చరుహోమః॥ ఏవమత్రాపి సర్వం కార్యమితి॥ యద్యపి త్ర గ
హోమమంత్రా నిర్దిష్టాస్తథాప్యత్ర వైష్ణవాః - స్వస్వశాఖోక్తాః ద్రష్ట
వ్యాః - తత్రేదం విష్ణురితి మంత్రః కూశ్మాండహోమప్రకరణే దర్శితః॥ ప్ర
తద్విష్ణుర్విష్ణోర్నుకమితి ద్వౌ మంత్రౌ నక్షత్రాంధ్యహారగోపాలదానే దర్శి
తౌ॥ ఏతే త్రయో మంత్రాస్సమిచ్చర్వాజ్యహోమేతు క్రమేణ గ్రాహ్యాః॥
అత్ర చ వైష్ణవమంత్రగ్రహణే అయం హేతుః - దేవకీపుత్రేత్యాదినా నా
మమంత్రేణ విష్ణోర్దేవతాత్వప్రతీతేః॥ తథాచార్యేణ మాంత్రవర్ణికీ దేవ
తా భవతీత్యుక్తం॥ తద్ధితేన చతుర్థ్యా వా మంత్రవర్ణేన చేష్యతే॥ దేవ
తా సంగతిస్తత్ర దుర్బలం తు పరం పరమితి - హోమసంఖ్యా తు ప్రత్యేకమ
ష్టోత్తరశతాదికా కార్యా - గాం కృష్ణాం విష్ణురూపాయ మంత్రేణానేన
సంయుతః - మంత్రమాహ॥ దేవకీపుత్ర చాణూరఘ్నం సాప్తపవినాశన॥
నాశయ గ్రహణీం దేవ గోపీజనమనోహర। కృతేనానేన విధినా గ్రహ
ణీశాంతిమృచ్ఛతి॥ తస్మాదేతత్తు కర్తవ్యం గ్రహణీరోగిణా సదా॥

—* అథాతిసారరోగప్రతిమాదానమ్. *—

కర్మవిపాకసారే॥ అతిసారోఽసిఫలకికే - కిణీసూపురీకృశః॥ ఇతి ప్ర
తిమాలక్షణమ్.

—* అథ గ్రహణీరోగప్రతిమాదానమ్. *—

గ్రహణీరోగప్రతిమాలక్షణం తు శూలరోగహరోక్తం విజ్ఞేయం—

ఉభయత్రేతికర్తవ్యతాకలాపస్తుపరిభాషాయాముక్తప్రకారేణజ్ఞేయః॥

—* అథ పాదరోగహరాణి *—

—* తత్రఖంజత్వహరమ్॥ స్తబ్ధపాదత్వహరంచ॥ *—

శాతాతపః ॥ హరిణేనిహతేఖంజఃస్సృగాలేస్తబ్ధపాదకః । అశ్వస్తేన ప్రదాతవ్యస్సువర్ణంనిష్కసంమితం॥ నిష్కపరిమితేనసువర్ణేనాశ్వం కారయిత్వాశ్వినీమంత్రేణాశ్వంసంపూజయిత్వాశ్రోత్రియాయదద్యాదిత్య ర్థః - అశ్వినోరశ్వాధిదేవతాత్వాదాశ్వినఏవమంత్రోగ్రాహ్యః॥ అశ్వినా యజ్వరీరిషఇత్యస్యత్ర్యృచస్యమధుచ్ఛందఋషిఃఅశ్వినాదేవతా - గా యత్రీచ్ఛందః - విహితార్థేవినియోగః - అశ్వినాయజ్వరీరిషఇత్యాది ఉపలక్షణమేతత్ - అశ్వినీప్రకాశకాస్స్వస్వశాఖోక్తాః మంత్రాగ్రా హ్యాః ॥ అశ్వదానమంత్రస్తునవగ్రహయజ్ఞప్రకరణేభిహితః॥

—* అథ వక్రపాదత్వహరమ్ *—

శాతాతపః ॥ జాయతేవక్రపాదస్తునిహతేశునిమానవః । నిష్క త్రయమితందద్యాత్సౌవర్ణంవిశుద్ధయె ॥ ససువర్ణంవిశుద్ధయఇతి పాఠః॥ అస్మిన్పాఠేసువర్ణనిష్కత్రయస్యైవదానం - ప్రథమపాఠే తుసౌవర్ణమితితద్ధితశ్రవణాన్నిష్కత్రయస్యైవదానం ॥ ప్రథమపా ఠేతుసౌవర్ణమితితద్ధితశ్రవణాన్నిష్కత్రయపరిమితసువర్ణనిర్మితం శ్వానం॥ దేవస్తుత్యాచరణాయప్రకాశ్యకర్మణంత్రైస్సంపూజ్యబ్రాహ్మ ణాయదద్యాత్ ॥ ఇంద్రస్యదూరీరితమితిసరమాప్రకాశకస్యమంత్రస్య కాస్యపోభూతాంశఋషిః - సరమాదేవతా ॥ త్రిష్టుప్ఛందః - సర మాపూజాయాం వినియోగః - ఇంద్రస్యదూరీరితమిత్యాది ॥ అన్యేపిస్వ స్వశాఖోక్తాస్సరమాధిదేవతాప్రకాశకామంత్రాః- గ్రాహ్యాః ॥

—* అథాధికాంగత్వహరమ్ *—

శాతాతపః ॥ అజాభిఘాతనేచైవమధికాంగఃప్రజాయతే । అజా

తేన ప్రదాతవ్యా విచిత్ర వసనాన్వితా ॥ అజాయాః ప్రాజాపత్యాయాః ప్రజాపతిప్రకాశమంత్రేణ సంపూజ్య ప్రజాపత్యుద్దేశేన తామజాంయథాశక్తి దక్షిణాన్వితాం బ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥ ప్రాజాపత్యత్వమిత్యాదయః ప్రజాపతి ప్రకాశకామంత్రాః-నవగ్రహ యజ్ఞప్రకరణేదర్శితాః॥ అజాదానమంత్రోపితత్రైవ ప్రదర్శితః ॥ ... ❋

❋ అథ పాదరోగహరమ్. ❋

శాతాతపః ॥ మార్గహా పాదరోగీస్యాదశ్వదానం సమాచరేత్ । అత్రాపిఖంజత్వహరోక్త ప్రకారేణాశ్వినోః పూజాంకృత్వా ఇదంబ్రాహ్మణాయదద్యాత్ ॥ అయంతువిశేషః- తత్రసౌవర్ణాశ్వేశ్వినీపూజా- అత్రప్రత్యక్షత ఏవాన్వేశ్వనావాహ్య పూజయేదితి ॥ ... ❋

❋ అథ వల్మీకపాదత్వహరమ్. ❋

బ్రహ్మగీతాసు॥ పతితేనతుసంసర్గే వల్మీకవ్యాధిమాగ్భవేత్ । (పతితేనతుసంపర్కే) ఇతిపాఠాంతరం ॥ గోమూత్రయావకాహారో మాసార్ధేనవిశుద్ధ్యతి ॥ సహిరణ్యంఘృతందద్యా త్తత్పాపస్యవిశుద్ధయే । యావకవ్రతంపూర్వముక్తం । ప్రతిమాలక్షణంతు - ఆత్మనో రోగశాంత్యర్థంవ్యాధిరూపం దద్యాదిత్యర్థః - ప్రతిమాలక్షణంతు ప్రకరణాంతేభిధాస్యతే॥ ... ... ❋

ఇతి వల్మీకపాదత్వహరమ్.

❋ అథ శ్లీపదరోగహరమ్. ❋

కర్మవిపాకసారే ॥ స్వగోత్రస్యాభిగమనాచ్ఛ్లీపదీ జాయతేనరః। యోన్యామసృక్చభవతి తత్రచాంద్రాయణంచరేత్॥ మాసంపయోవ్రతం చైవ తస్మాద్రోగాత్ప్రముచ్యతే ॥ స్వగోత్రస్యేత్యత్రలింగమవివక్షితమ్॥ యోనిశబ్దేన మైథునసాధన మింద్రియంలక్ష్యతే ॥ అత స్త్రీపుంసయోర

ర్వ్యభయో రోగిణో రేతక్ష-ర్మ భవతి ॥ చాంద్రాయణ పయోవ్రతయో
ర్లక్షణం కృచ్ఛ్రప్రకరణేఽభ్యధాయి ॥ ... *

అథ శ్వీపదరోగప్రతిమాదానమ్.

కర్మవిపాకసారే ॥ శ్వీపదగిస్త్రిపదగకుంఠః పతచ్ఛరధనుర్ధరః ॥ ఇతి
కర్తవ్యతా విశేషస్తు పరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదానఉక్తః ॥

అథ పాదరోగప్రతిమాదానమ్.

తల్లక్షణంతుమూలరోగ ప్రకరణోక్తమేవ ॥ పూజాదికర్తవ్యతావిశే
షస్తు పరిభాషాయాం ద్రష్టవ్యః ॥ ... *

అథ త్వగ్దోషహరాణి.

కర్మవిపాక సముచ్చయే ॥ పరుషం భాషతేత్యర్థం యస్త్వగ్దోష
యుతో భవేత్ ॥ చాంద్రాయణత్రయంకుర్యాత్ప్రదద్యాదౌషధానిచ ॥
వైద్యోక్తానివిప్రాయ శక్త్యాబ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ వైద్యశాస్త్రోక్తానిచ
క్రమదార్దీని ॥ ... ... *

అథ దుశ్చర్మత్వహరమ్.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ గురుతల్పగదోషాచ్చ నవిమైథునదోషతః ।
దుశ్చర్మాస్యాదసౌకుర్యాద్గురుతల్పాతిదేశతః ॥ ప్రాయశ్చిత్తం యథా
ప్రాప్తం తతోదోషాత్ప్రముచ్యతే ॥ గురుతల్పాతిదేశతః ॥ ప్రాప్తంప్రా
యశ్చిత్తంకుర్యాదిత్యన్వయః ॥ షడ్వార్షికంకుర్యాదిత్యర్థః ॥ వ్యాధిగు
రుత్వే సంపూర్ణం ద్వాదశవార్షికం కర్తవ్యమ్ ॥ కార్యస్యవ్యాధేగుర
రుత్వేన కారణస్యాపి పాపస్యాభ్యాసాదినా గురుత్వేనావగతేః ॥ ప్రాయ
శ్చిత్తోపక్రమ ప్రకారస్తుపూర్వముక్తః ॥ ... *

అథ పామాహరమ్.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ అనులుంపతియోఽన్యేషాం విషయాన్పూర్వ
జన్మని । సోఽన్యజన్మని పామావాన్ భవేత్స్రవతి శోణితం ॥ సపూయంత

స్నివృత్త్యర్థ ముపవాస త్రయంభవేత్ । భోజయేచ్చ ద్విజాన్దాంతాన్ పంచాశత్సంఖ్యయాన్వితాన్ ॥ అత్రాపి గురులఘుభావేన న్యూనాధికభావః పరికల్పనీయః ॥ అనులుంపనం వినాశనం అపహారో వా । విషయాః స్రక్చందనానులేపనాదయః ॥ ... ... *

అథ దద్రుహరోమామహేశ్వరదానమ్.

బోధాయనః ॥ బ్రాహ్మణాన్నథయోహింస్యాద్దద్రురోగీ భవేన్నరః। తస్యోపశమనం వక్ష్యే సువర్ణేనతుకారయేత్ ॥ సువర్ణం షోడశమాషాత్మకం ॥ మాషప్రమాణంచ పరిమాణప్రకరణేఽభ్యధాయి ॥ సువర్ణార్ధేనవాకుర్యాత్పాదేనాప్యథవాపునః । ఉమామహేశ్వరరూపం వృషభాధిష్ఠితం పరమ్ ॥ చతుర్భుజం ద్విభుజామమాంకుర్యాద్విచక్షణః । ఏకవక్త్రో భవేత్తత్ర త్రిణేత్రశ్చ మహాభుజః ॥ అక్షమాలా త్రిశూలంచ తస్యదక్షిణహస్తయోః। దేవీపృష్ఠగతస్త్వేకో వరదశ్చాపరః కరః॥ వామోత్సంగగతా దేవీ శివస్పృష్టభపాణికా । వృషభో రౌప్యతః కార్యో ఘంటయాలంకృతో భవేత్ ॥ స్వశక్త్యా విత్తశాఠ్యంతు కుర్వతో నిష్ఫలంభవేత్। తస్మిన్నారోప్య దేవేశ ముమయా సహితంప్రభుమ్ ॥ వస్త్రైర్మాల్యైస్తథాగంధైః మూలమంత్రేణ పూజయేత్ ॥ మూలమంత్రశ్చైవపంచాక్షరః ॥ హోమేరుద్రగాయత్రీ । మంత్రశ్చ రుద్రగాయత్రీ సర్వత్రహివినిశ్చిత ఇత్యగ్రేవక్ష్యమాణత్వాత్ ॥ సర్వత్రేతి సర్వశబ్దస్య పూజావ్యతిరిక్తో హోమోవిశేషః ॥ అథమూలమంత్రో రుద్రగాయత్రీ ॥ అతస్సర్వత్ర పూజాదావవికల్పేనాంగభావం భజతే ॥ యతో హోమేరుద్రగాయత్రీ మంత్రశ్చ- వికల్పేన మంత్రావిధాస్యంతే ॥ పూజానంతరం కర్తవ్యమాహ ॥ తతోబ్రాహ్మణమాహూయ దరిద్రంధర్మకోవిదం ॥ కృతవృత్తోపసంపన్నం శాంతంచైవాత్మవేదినమ్ ॥ వస్త్రాంగుళీయకైస్తస్య పూజాం భక్త్యా ప్రకల్పయేత్ ॥ హోమంచకారయేత్తేన సమిదాజ్యతిలైరపి ॥ షం

త్రశ్చరుద్రగాయత్రీ సర్వత్రేతివినిశ్చయః॥ రుద్రగాయత్రీ లింగపురాణేఽభి
హితా॥ సర్వేశ్వరాయవిద్మహే శూలహస్తాయధీమహి-తన్నోరుద్రఃప్ర
చోదయాత్॥ అస్యశ్రీరుద్రగాయత్రీ మహామన్త్రస్య వేదవ్యాసఋషిః-
రుద్రోదేవతా-గాయత్రీచ్ఛన్దః-విహితార్థేవినియోగః॥ ఏవంరుద్రగాయత్రీ
పూజాయాంహోమేచ సర్వత్రేతివినియుజ్యతే ॥ తిలహోమేషుకర్మేషు
మన్త్రాన్తరాణ్యపి వికల్పేనవినియుక్తాని। యద్వాత్రియంబకేనైవ సమి
ధోజుహుయాత్సుధీః॥కద్రుద్రాయేతిమన్త్రేణజుహుయాదాజ్యమాదృతః॥
తిలాంశ్చమూలమన్త్రేణేత్యేవం మన్త్రక్రమోభవేత్ ॥ హోమసంఖ్యా
ప్రత్యేకమష్టోత్తరశతం। త్ర్యంబకమన్త్రస్యాపాదుష్టజ్వరహరే దర్శి
తమ్॥కద్రుద్రాయేత్యస్యకణ్వఋషిః-రుద్రోదేవతా-గాయత్రీచ్ఛందః-ఆజ్య
హోమేవినియోగః ॥ మూలమన్త్రః పంచాక్షరోవా। రుద్రగాయత్రీవా-
హోమానన్తరం॥ తథాబ్రహ్మోద్వాసనాన్తే మిథునంబ్రాహ్మణాయతు।
వృషభోపరివిన్యస్య భక్త్యాతువినివేదయేత్ ॥ మన్త్రేణానేనవిధివద్దద్రు
రోగిజితాత్మవాన్ ॥ బ్రహ్మోద్వాసనంనామ స్వగృహ్యోక్త ప్రకారేణ
బ్రహ్మణః ఋత్విజోవిసర్జనమ్ ॥ మిథున ముమామహేశ్వరాత్మకం- దా
నమన్త్రః ॥ కైలాసవాసీభగవానుమయాసహితశ్శివః। త్రిణేత్రస్సహరో
దద్రు రోగమాశువ్యపోహతు ॥ తతశ్చబ్రాహ్మణంసమ్యక్ప్రణిపత్యక్షమా
పయేత్ । బ్రాహ్మణాన్భోజయేచ్చాపి స్వయంభుంజీతవాగ్యతః ॥ ఏవంద
త్వామహాదానం దద్రురోగాత్ప్రముచ్యతే॥ ... *

※ అథ లూతకిత్వహరమ్. ※

శాతాతపః ॥ గోత్రిహాలూతకీచైవ ప్రాజాపత్యవ్రతంచరేత్ । వ్ర
తాన్తే మేదినీందత్వా శ్రీణయాచ్చైవభారతమ్ ॥ భూమేరలాభే మే
దినీప్రతినిధిత్వేనగాం పయస్వినీమలంకృతాందద్యాత్ ॥ గోదానమన్త్ర
స్తు పూర్వముక్తః। భారతశ్రవణ ప్రకారస్తుమహాభారతే దర్శితః ॥ తతః

పరంప్రవక్ష్యామి యానిదేయానిభారతే । వాచ్యమానేతువిప్రేభ్యో రా జన్పర్వణిపర్వణి ॥ స్వస్తివాచ్యద్విజానాదౌ తతఃకార్యం ప్రవర్తతే। సమాప్తేపర్వణితత స్స్వశక్త్యాతర్పయేద్ద్విజాన్ ॥ ఆదౌతువాచకంపు ష్పరసగంధ సమన్వితమ్ । విధివద్భోజయేద్రాజన్ మధుపాయసముత్త మమ్ ॥ స్వస్తివాచ్యేత్యాది॥ విధిర్విధానం పురాణపాఠః ॥ తస్యాదౌస్వ స్తివాచ్య స్వగృహ్యోక్తప్రకారేణ స్వస్తివాచనవిధానమ్। తతఃకార్యం ప్రవర్తతే ॥ పుస్తకపూజానంతరం భారత పాఠ రూపం కార్యంప్రవ ర్తతే ॥ తతఃపురాణపాఠఇతి ॥ ఏతచ్చ సర్వపురాణసాధారణమ్॥ శేషం భారతే పఠితమ్ ॥ ... ... *

అథ చర్మరోగత్వహరమ్.

శాతాతపః ॥ లోహహారీచపురుషో భవేన్నైవచర్మరోగకః । లోహం పలశతందద్యా దుపోష్యసతువాసరమితి ॥ ... *

అథ కృష్ణాంగత్వహరమ్.

శాతాతపః ॥ కారుకాణాంవధేకృష్ణో రూక్షశ్చాంగేప్రజాయతే। తే తత్పాపశుద్ధ్యర్థం దేయోవైవృషభస్సితః ॥ కారుకాశ్శిల్పినః ॥ వృషభ దానమంత్రస్తు పూర్వముక్తః ॥ ... ... *

అథకండూతిరోగహరమ్.

శాతాతపః॥ తైలచౌర్యేణభవతి నరఃకండూయకస్సదా । ఉపోష్య పివిప్రాయ దద్యాత్తైలఘటద్వయమ్ ॥ ... *

అథ శీర్ణాంగత్వహరమ్.

శాతాతపః ॥ వస్త్రహారీచశీర్ణాంగ స్సప్రదద్యాత్సుశోభనమ్। హేమ త్రయమితంవస్త్ర యుగ్మందద్యాద్ద్విజాతయే ॥ హేమనిష్కత్రయమి తం వస్త్రయుగ్మంచదద్యాదిత్యర్థః ॥ వస్త్రయుగ్మం పీతవర్ణం ॥ దాన మంత్రే తాదృశలింగదర్శనాత్ ॥ హిరణ్యదానమంత్రస్తునవగ్రహ యజ్ఞ

ప్రకరణేవర్ణితః ॥ వస్త్రదానమన్త్రః ॥ పీతవస్త్రయుగంయస్మా ద్వాసు
దేవస్యవల్లభమ్। ప్రదానాదస్యమేవిష్ణు రతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛతు ॥ సహ
సమభివ్యాహారాత్స్వర్ణమపి వాసుదేవ ప్రీత్యర్థమేవదద్యాత్॥

అథ దద్రుమండలహారమ్.

శాతాతపః ॥ స్వావ్యంగనాభి గమనే జాయతే దద్రుమండలమ్ । కృ
త్వాలోహమయీంధేనుం పలషష్టిప్రమాణతః ॥ కార్పాసభారసంయు
క్తాం నవధాన్యసమన్వితామ్ । దద్యాద్విప్రాయవిదుషే పాపంమేక్షీయ్య
తామితి ॥ అత్రయద్యపిసామాన్యతః పాపంక్షీయ్యతామిత్యుక్తం ॥ తథా
పిదద్రుమండల నిదానభూతం పాపం తత్కార్యభూతో రోగోపిక్షీయ్యతా
మిత్యర్థ్యా కార్పాసాది సమన్వితాం లోహమయీంధేనుందద్యాత్॥

అథ గజచర్మత్వహారమ్.

శాతాతపప్రోక్తే ॥ విశ్వస్తభార్యాగమనే గజచర్మప్రజాయతే । త
త్పాపస్యవినాశాయ ప్రాయశ్చిత్తంవిధీయతే ॥ విశ్వస్తభార్యా గమనే
గురుతల్పప్రాయశ్చిత్తస్యాతి దేశాత్తద్వార్షికం ప్రాయశ్చిత్తంకర్తవ్యం॥
ప్రాయశ్చిత్తశబ్దేన నిష్కృతిరభిధీయతే ॥ సాచకృచ్ఛ్రాదిరూపా దానరూ
పాచ ॥ తదుభయమపి ప్రాయశ్చిత్తమపి శబ్దేనోపాత్తమ్ ॥ తత్ర వ్యాధిగు
రులఘుభావేన ద్వయోస్సముచ్చయో వికల్పశ్చావగంతవ్యః ॥ ఏవం ప్రా
జాపత్యాని రూపనిష్కృతిపర్యంతామభిధాయేతరాం వివిచ్యదర్శయతి
కృత్వారౌప్యమయీంధేనుం నిష్కవింశతి సంఖ్యయా। సర్వోపస్కరసం
యుక్తాం ఛత్రోపానహసంయుతామ్ ॥ దద్యాద్విప్రాయవిధివ దముంమం
త్రముదీరయేత్ ॥ సర్వోపస్కర సంయుతామితి ॥ సువర్ణశృంగా
యుతామితి ॥ సురభీవైష్ణవీమాతా నిత్యంవిష్ణుపదేస్థితా । గోదాన
తుమయాదత్తం మమపాపంవ్యపోహతు ॥

అథ బభ్రుమండలత్వహారమ్.

శాతాపః ॥ నకులస్యాభిఘాతేన జాయతే బభ్రుమండలమ్। నిష్కద్వయమితం దద్యాన్నకులం స విశుద్ధ్యతి ॥ శక్త్యనుసారేణ సౌవర్ణరాజితౌ వా నిష్కౌ భవతః ॥ విశేషానుపాదానాత్ ॥ ... *

అథ కృష్ణమండలత్వహారమ్.

శాతాతపః॥ మయూరఘాతనేచైవ జాయతే కృష్ణమండలమ్। నిష్కత్రిమితో దేయస్తేన స్వర్ణమయశ్శిఖీ ॥ ... *

అథ శ్వేతమండలత్వహారమ్.

శాతాతపః ॥ హంసహంతా భవేద్యస్తు తస్యస్యాచ్ఛ్వేతమండలమ్। రౌప్యం పలద్వయమితం హంసం దత్త్వా విశుద్ధ్యతి ॥ ... *

అథ విసర్పహారమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ అమేధ్యస్య ప్రదానాత్తు విసర్పవ్యాధిమాప్నువేత్ । మాసం పయోవ్రతం కుర్యాద్దద్యాదంతే పయస్వినీమ్ ॥ పయస్వినీం గాం ॥ ... ... *

అథ విసర్పహర నాగదానమ్.

తత్రైవ ॥ పలేన వా తదర్ధేన తదర్ధార్ధేన వా పునః । కుర్యాన్నాగం సువర్ణేన ఫణపంచకసంయుతమ్ ॥ మాణిక్యాని చ దేయాని ప్రత్యేకం ఫణపంచకే । రత్నం పుచ్ఛే తథా దేయం వజ్రం లోచనయోస్తథా ॥ ఏవం కృత్వా శుభం నాగం కుంకుమేనానులేపయేత్ । రక్తవస్త్రేణ సంవేష్ట్య తామ్రపాత్రోపరి న్యసేత్ ॥ తామ్రస్య తు పరిమాణం పలానామష్టకం విదుః । ఉపచారైః షోడశభిరర్చయేన్నాగముత్తమమ్ ॥ పరిమాణం హోమసంఖ్యా చ పృథక్పృథగ్భవేత్ ॥ ప్రత్యేకమష్టోత్తరసహస్రాదిభవేదిత్యర్థః ॥ నమో అస్తు సర్పేభ్య ఇత్యాసాం తిసృణామగ్నిఋషిః ॥ సర్పా దేవతా ॥ అనుష్టుప్ఛందః ॥ క్రమేణ సమిదాజ్యతిలహోమే వినియోగః। నమో అస్తు

సర్వేభ్యఇత్యాది ॥ ఏభిర్మంత్రైస్సమిదాదిహోమోభవతి ॥ అత్రాజ్య
హోమే అయమపరోవిశేషః హుత్వాహుత్వాన శిష్టాజ్య బిందూన్పా
త్రాంతరేస్థాపయేత్ ॥ తేచబిందవస్సంపాతా ఇత్యుచ్యంతే ॥ తేనచసం
పాతాజ్యేన ఆచార్యోరోగిణోంగాన్యభ్యజ్యాదితి॥ తదేవాహ ॥ హుత్వా
హుత్వాజ్యసంపాతైః పాత్రేచైకీకృతైస్స్వయమ్ । ఆచార్యోంగానిచా
భ్యజ్య రోగిణంతువిసర్జనమ్ ॥ తతఃకుశాదిభిస్సంమార్జయే దిత్యధ్యా
హార్యః ॥ సంమార్జన మంత్రమాహ ॥ ఋగ్భిశ్చసార్పరాజ్ఞీభి భూమి
ర్భూమ్నాదిభిఃక్రమాదితి । స్వస్థోయథాసౌభవతి గాత్రాణ్యస్యాపరో
గతః। భూమిర్భూమ్నాదిభిస్త్రిక్రమాదితి॥ భూమిర్భూమ్నేతీమామారభ్య
క్రమాత్తిసృభీరుగ్భిరిత్యర్థః ॥ యథాసౌరోగీస్వస్థోనీరోగోభవతీతి సం
క్షేపేణకథనం ॥ ఏతదేవవివిచ్యకథయతి ॥ గాత్రాణ్యస్యాపరోగత ఇతి॥
గాత్రాణ్యంగాని యథారోగతః రోగాదపగతానిభవంతి తథా సంమా
ర్జయేదిత్యర్థః ॥ సర్వావయవానపి యథాయోగం సంమార్జయేదితి
తాత్పర్యమ్ ॥ భూమిర్భూమ్నేత్యాసాం తిసృణాం సర్పరాజ్ఞ్యృ
షిః- అగ్నిర్దేవతా-ద్వితీయతృతీయయోరాత్మా సూర్యోవాగ్నిర్దేవతా-
సర్వత్రలింగోక్తాదేవతా-అద్యానుష్టుప్- ఇతరేగాయత్ర్యౌ- సంమా
ర్జనేవినియోగః ॥ భూమిర్భూమ్నేత్యాది ॥ అయంగౌ త్రింశద్ధామేత్యాది
త్యాది ॥ సంమార్జనానంతరం ॥ గుగ్గులంచసుగంధంచ పూతిదారుచని
క్షిపేత్ । ప్రకల్ప్యకలశంకుర్యా దభిషేకంజలైశ్శుభైః॥ నమోఅస్తు సర్పే
భ్యఇతి సార్థంతల్లింగకైరపి । హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పవమానాను
వాకతః ॥ అపోహిష్ఠామయఇతి శన్నోపాత మదీరయేత్ ॥ గుగ్గులంచే
త్యాది ॥ గుగ్గులఃప్రసిద్ధః ॥ సుగంధికర్పూరాది ॥ పూతిదారుదేవదా
రు సర్జరసవృక్షౌ ॥ అత స్తచ్ఛకలాన్యత్రగృహ్యంతే ॥ తాన్యభిషేక కల
శేక్షిపేత్ ॥ ప్రకల్ప్యనిక్షిప్య॥ తంకలశమభిషేకోపయుక్తైస్తీర్థాదిజలైః

పూరణం కుర్యాత్ ॥ నాగపూజాప్రదేశాత్పశ్చిమభాగే కలశం సంస్థాప్య తీర్థోదకేన పూరయిత్వా గుగ్గులాదీంస్తత్ర నిక్షిప్య నాగం స్వప్రతిమాయాం పూజయిత్వా పూర్వస్థాపితే కలశే నవగ్రహయజ్ఞోక్తప్రకారేణ వరుణమావాహ్య సంపూజ్య । నమో అస్తు సర్పేభ్యః ఇత్యాదిభిర్మంత్రైస్తదుదకమష్టావింశత్యాద్యావృత్త్యాఽభిమంత్ర్య ॥ పూర్వోక్తం హోమం విధాయ సంపాతైః రోగిణోంగాని సంమృజ్య పశ్చాదభిషేకం కుర్యాదితి క్రమః ॥ తత్రాభిషేకమంత్రానాహ ॥ నమో అస్తు సర్పేభ్య ఇత్యాదినా ఆపో హి ష్ఠేత్యంతేన ॥ అత్రాభిషేచయే దిత్యధ్యాహారః॥ తల్లింగకైరభిషేకప్రకాశకై హిరణ్యవర్ణా ఇత్యాదిభిస్స్నపనమ్ । నమో అస్తు సర్పేభ్య ఇత్యృచేనాభిషించేదిత్యర్థః ॥ అయం చ తృచః సాంప్రతమత్రైవ దర్శితః ॥ హిరణ్యవర్ణాః ఆపో హిష్ఠా ఇత్యృచాం పరిభాషాయామ్ ॥ పవమానానువాకస్తు గణహోమప్రకరణే దర్శితః ॥ శన్నో వాత ముదీరయేదితి ॥ ఏతేనచ స్వస్వశాఖోక్తశాంతిపాఠ ఉపలక్ష్యతే ॥ శన్నోవాత ఇత్యాది తైత్తరీయశాంతిః ॥ తథాశ్వలాయన ఘోషశాంతిశ్చ ॥ అయం చ శాంతిపాఠ అభిషేకానంతరం కార్యః ॥ తతః ॥ ఉత్సారితాంగరుచిరం లింపేదగరుచందనైః । తతశ్శుక్లాంబరధర శ్శుక్లమాల్యానులేపనః ॥ గంధపుష్పాక్షతాదిభి స్సర్పదైవత్యమంత్రై రాచార్యోపి సమర్చయేత్ ॥ అనంతరం సర్పరాజమాచార్యాయ నివేదయేత్॥ ఉత్సారితాంగశిరోచ్ఛిద్రితాంగః వస్త్రేణాపాకృతశరీరసలిల ఇత్యర్థః ॥ తం రుచిరం యథా భవతి తథా- అగరుణా శ్రీచందనాదిభిశ్చ లింపేత్ ॥ స్వయమితి రోగీ॥ ఏతచ్చ సమర్చనం దానకాలే- పూర్వకృతపూజాతోన్యదేవ॥ సర్పదైవత్యో మంత్రోత్రైవ హోమాంగత్వేన దర్శితః ॥ అధునా నాగదానమంత్రమాహ ॥ యో ధత్తే పృథివీం కృత్స్నాం సశైలవనకాననామ్ । క్షీరాబ్ధౌయశ్చ శయ్యా చ వాసుదేవస్య శార్ఙ్గిణః ॥ స్వీయదానేన

నాగోసౌ తుష్టో వ్యాధింవ్యపోహతు । వైసర్పికవికారంవా త్వగ్దోషజని
తంతథా ॥ రక్తదోషోద్భవంవాపి మాతృతః పితృతోపివా । అంగప్రత్యం
గసంభూతం వికారంమేవ్యపోహతు ॥ ఇతి ॥ ఏవందద్యాత్తుతంనాగ మా
చార్యాయసదక్షిణమ్ ॥ భూమౌప్రణమ్య శిరసా శనైశ్శత పదంవ్రజేత్ ॥
ఆచార్యమనువ్రజేదిత్యర్థః ॥ ఆచార్య ఇత్యుపలక్షణమ్ ॥ ప్రతిగృహీత్రే
నువ్రజనం కుర్యాదితియావత్ ॥ ఆచార్యేణాభ్యనుజ్ఞాత స్స్వగృహంప్రవి
శేత్సుధీః । బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాతు స్వయంభుంజీతబంధుభిః ॥

ఇతి విసర్పహర నాగరాజదానవిధి స్సంపూర్ణః.

అథ దుర్గంధాంగత్వ హరమ్.

శాతాతపః॥ సౌగంధికస్యహరణా ద్దుర్గంధాంగఃప్రజాయతే। లక్ష
మేకంచ పద్మానాంజుహుయాజ్జాతవేదసే ॥ సౌగంధికంచకల్హారమ్ ॥ సు
గంధిద్రవ్యంచ ॥ జాతవేదసేఇత్యనేన- జాతవేదసే సునవామ ఇత్యృచ
ఉపాదానమ్ ॥ అతో హోమమంత్రోప్యయమేవ ॥ అస్యాప్యార్షాదిశ్శీతజ్వ
రహారేఉక్తః ॥ ... ... *

అథ విస్రగంధత్వహరమ్.

మధుచోరస్తుపురుషో జాయతేవిస్రగంధవాన్ । సదద్యాన్మధుధేనుం
చఉపోష్యాథద్విజాయతు ॥ మధుధేను విధానంతు పూర్వముక్తం ॥ చవ
ద్ధాత్ప్రాయశ్చిత్తం సముచ్చీయతే॥ తచ్చవ్యాధ్యనుసారేణ చాంద్రాయ
ణాదికల్ప్యమ్ ॥ ... ... *

త్వగ్దోషప్రతిమాదానమ్.

ఏతల్లక్షణంచానుక్తేషుతురోగేష్విత్యాదినా శూలరోగప్రకరణే విజ్ఞే
యమ్ ॥ ఇతి కర్తవ్యతా కలాపస్తుపరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదానవి
ధానవిధావుదీరితః ॥ ... ... *

అథ కష్టహరమ్.

శాతాతపః ॥ బ్రహ్మహానరకస్యాంతే పాండుకుష్ఠీప్రజాయతే । ప్రాయశ్చిత్తంప్రకుర్వీత తత్పాతకవిశుద్ధయే ॥ ప్రాయశ్చిత్తం షడ్వార్షికం కుర్వీత ॥ పాపస్యోపభోగేన క్షీయమాణత్వాత్ ॥ ప్రాయశ్చిత్తోపక్రమప్రకారస్తు ప్రాయశ్చిత్తపద్ధతావుదీరితః ॥ ఏవంకృత ప్రాయశ్చిత్తస్యతదనంతరం కర్తవ్యతామాహ ॥ చత్వారఃకలశాఃకార్యాః పంచపల్లవసంయుతాః । పంచరత్నసమాయుక్తా స్సితవస్త్రేణవేష్టితాః॥ అశ్వస్థానాదిమృద్యుక్తా స్తీర్థోదకసుపూరితాః । సర్వౌషధిసమాయుక్తా స్థాప్యాస్యప్రతిదిశంతతః ॥ మృదశ్చపూర్వముక్తాః ॥ ప్రతిదిశంపూర్వాదిదిక్షు - ఏవంచతురః కలశాన్ స్థాపయిత్వా-తన్మధ్యేఽపరంకలశం సంస్థాప్య-తస్యోపర్యష్టదళంరౌప్యం పద్మంనిధాయతత్రవాసుదేవం స్థాపయేదిత్యాహ॥ రౌప్యమష్టదళంపద్మంమధ్యకుంభోపరిన్యసేత్ ।బ్రాహ్మణాఃపారయేయుస్స్వక్ ఋగ్వేద ప్రభృతీంశ్చనైః॥ దశాంశేనతతో హోమో గ్రహశాంతి పురస్సరమ్ । తత్రకుండంవిధాతవ్యం ఘృతాక్తైస్తిలైర్యవైః । ద్వాదశాహముదంకషణ సమాప్య ద్విజపుంగవః । భద్రాసనే యజమానస్యాభిషేకం సమాచరేత్ ॥ యథాశక్తిప్రమాణేనేతి ॥ పలేనవాతదర్ధేనేతి ॥ యజేత్పురుషసూక్తేనేతి ॥ యజేత్పూజయేత్ ॥ పూజాప్రకారస్తు పరిభాషాయాం- ద్వాదశదినసాధ్యమే తత్కర్మ-తత్ర ప్రతిదినం ప్రాతర్మధ్యంసాయంకాలేష్వాచార్యేణ పూజితం దేవం యజమానోపి గంధపుష్పాదిభిః పూజయేత్॥ తథా పూర్వస్థాపితేషు చతసృషు కలశేషు ఋగ్వేదాదీన్పారయేయుః- ఋగ్వేదాది చతుష్టయ పారాయణం కారయేయురిత్యర్థః ॥ పూర్వకుంభేఋగ్వేదం- దక్షిణకుంభే యజుర్వేదం - పశ్చిమకుంభే థర్వాంగిరసం- ఉత్తరకుంభే సామవేదం పారయేత్॥ వేద చతుష్టయవిదామభావే-యథాసంభవం తచ్ఛాఖాధ్యాయిభిశ్చతుర్భిర్బ్రాహ్మణైశ్చ

త్వారి వేదపారాయణాని కారయేత్ ॥ దృష్టార్థత్వాదస్య కర్మణః రోగ
నివృత్తిర్దృష్టం ప్రధానప్రయోజనమ్ । అవాన్తరప్రయోజనం తు దురితా
పూర్వనివృత్తిః ॥ సా చ వేదపారాయణ చతుష్టయసాధ్యా ॥ వేదానామ
పిచాతుర్విధ్యం స్వతస్సిద్ధమ్ ॥ ఇతి వేదపారాయణకథనం ॥ వేదపారాయ
ణవిధిస్తు పరిభాషాయాం ॥ యద్యపి సామసు పఠ్యమానేషు వేదాన్తరాణా
మనధ్యాయో వేదాన్తరేషు పఠమానేషు సామ్నామ్ ॥ తథాపి వేదచతు
ష్టయ పారాయణం విధిబలాదేతత్కుంభస్థాపనాచ్చ యావత్పారస్వరో
ధికకర్ణాకపూలతిర్ష్వ నథపేత్తాంపతిభూభాగే కలశచతుష్టయం స్థాపయిత్వా
మధ్యే వాసుదేవాధిష్ఠానకలశం స్థాపయేత్ ॥ తద్దశాంశేన హోమ ఇతి ॥
యస్మిన్ దివసే యావాన్వేదపాఠో జాయతే తావద్గ్రన్థసంఖ్యయా
గణయిత్వా తద్దశాంశసంఖ్యయా హోమో వ్యాహృతిభిః కార్యః ॥ అ
త్రాయం పరిగణనాదిప్రకారః ॥ మన్త్రబ్రాహ్మణేన మిళిత్వా యస్మిన్వేదే
యావాన్ గ్రన్థస్తావన్తం ద్వాదశధా విభజ్య ప్రతిదినమేకైకసంఖ్యయా
వ్యాహృతిభిర్హోమః కార్య ఇతి ॥ హోమద్రవ్యంచ ఘృతాక్తాస్తిలాయ
వావా ॥ ఏషు కర్మదినేషు ప్రథమదిన ఏవ నవగ్రహయజ్ఞోక్తప్రకారేణా
దిత్యాది గ్రహాన్ స్థాపయిత్వా గ్రహశాన్తిం హోమాన్తాం నిర్వర్త్య
యావత్కర్మ సమాప్తిస్స్థాపితాన్ ప్రతిదినం గన్ధాదిభిస్సమభ్యర్చ
యేత్ ॥ కర్మాన్తే దక్షిణాదికం దద్యాత్ ॥ గ్రహపూజాప్రకారశ్చ పరిభా
షాయాం దర్శితః ॥ ద్విజపుంగవ ఇతి ॥ ద్విజపుంగవః ఆచార్యః ॥
భద్రాసన ఇతి ॥ భద్రాసనస్వరూపం తు వినాయకశాన్తౌ దర్శితమ్ ॥ అభి
షేకం సమాచరేదితి ॥ ఏవంవిధ భద్రాసనోపవిష్టస్య రోగిణః అభిషేకమా
చార్యః ఇతర బ్రాహ్మణసహితో వైదికైర్మన్త్రైః కుర్యాత్ ॥ అభిషేక
సమయే చ వాసుదేవాధిష్ఠిత కలశోదకం వేదపారాయణోదకం చైకస్మిన్
పాత్రే నిధాయ వినాయకశాన్తౌ నవగ్రహయజ్ఞోక్తప్రకారేణ యజ

స్నానమభిషించేయుః ॥ తతః - కింకుర్యాదతఆహ ॥ తతోదద్యాద్యథాశక్త్యా గోభూహేమతిలాదికమ్ । బ్రాహ్మణేభ్య స్తథాదేయ మాచార్యాయనివేదయేత్ ॥ ఏవంపూర్వోక్త వాసుదేవ ప్రతిమాం ॥ ఏతత్ప్రతిమాదానమంత్రః ॥ ఆదిత్యావసవోరుద్రాః విశ్వేదేవామరుద్గణాః। ప్రీతాస్సర్వేవ్యపోహంతు మమపాపంసుదారుణమ్॥ ఇత్యుదీర్యముహుర్భక్త్యా తమాచార్యంక్షమాపయేత్ । ఏవంవిధానైర్విహితైః శ్విత్రకుష్ఠీవిశుద్ధ్యతి॥

అథ ప్రకారాంతరేణ కుష్ఠహరమ్.

శాతాతపః ॥ కుష్ఠీగోవధకారీస్యా న్నరకాంతేస్యనిష్కృతిః । స్థాపయేద్ఘటమేకంతు పూర్వోక్తద్రవ్యసంయుతమ్॥ సమనంతరప్రోక్త పాండుకుష్ఠహరేయాని పంచపల్లవాదీనిద్రవ్యాణ్యభిహితాని- తైర్యుక్తమేకం కలశంస్థాపయేత్ ॥ దక్షిణదిశి- తంకలశందక్షిణదిశి - కుండస్య దక్షిణభాగ ఇత్యర్థః- తామ్రపాత్రంన్యసే త్తత్ర తిలపూర్ణంసుపూజితమ్ । తత్రకలశే ॥ తస్యోపరిన్యసేద్దేవం హేమనిష్కమితంయమమ్ । యజేత్పురుషసూక్తేన పాపంమేశామ్యతామితి । యమమూర్తిస్తుదక్షిణహస్తేనదండధారిణీ ॥ వామహస్తేనాభయదా మహిషారూఢాభవతి ॥ పురుషసూక్తేనయజేత్పూజయేత్॥ పూజాప్రకారస్తు పరిభాషాయాం పాపంమేశామ్యతామితి । పాపంశరీరే వర్తమానంరోగరూపం తన్నిదానభూతందురితంచశామ్యతామితి సంకల్ప్యేత్యర్థః॥ సామపారాయణంకుర్యా త్కులశేతత్రకామ్యతః । దశాంశం సర్పిషాహుత్వా పావమాన్యభిషేచనే॥ విహితేధర్మరాజంత మాచార్యాయనివేదయేత్ । సామవేదవిదభావేబహ్వృచంవా యథాలాభోపపన్న శాఖాధ్యాయినంవా వేదపారాయణే వృణీత- యావత్పారాయణసమాప్తి ప్రతిదినంయామం పూర్వోక్తప్రకారేణపూజయేత్ ॥ హోమమంత్రాణి వ్యాహృతయః - దశాహోమపరికారశ్చ పాండుకుష్ఠరోగహరోక్తరీత్యావిజ్ఞేయః ॥ పావమాన్యేతి॥ పవ

మాసస్సువర్జనః- స్వాధిష్ఠమేత్యాద్యాస్స వస్వ శాఖోక్తా ఋగాహ్యాః-దానమంత్రమాహ॥ యమో మహిషమారూఢో దండపాణిర్భయావహః-దక్షిణాశాపతిర్దేవో మమ పాపం వ్యపోహతు ॥ ఇత్యుచ్చార్య విసృజ్యైనం మాసం గోభక్తిమాచరేత్ । బ్రహ్మగోవధయోరేషా స్యాదన్యా నాస్తి నిష్కృతిః ॥ బ్రహ్మవధస్య సమనంతరం పూర్వోక్తం కర్మ గోవధస్యైతదితి విభాగః ॥ ... ... *

అథాపరం కుష్ఠహరమ్.

శివగీతాయామ్ ॥ యేసరోహంతి వైజంతూన్ కుష్ఠరోగీ భవేచ్చ సః। సాంతాపనం ప్రకుర్వీత భగవాన్నాహ శంకరః ॥ సాంతాపనం సాంతపనమ్ ॥ క్షుద్రజంతుహనన ఇదం ప్రాయశ్చిత్తం ॥ తత్రాపి వ్యాధేరల్పత్వే ఏనసి లఘూని గురుణి గురూణీతి గౌతమవచనాత్ ॥ ... *

అథ కుష్ఠరోగహర వృషభదానమ్.

వాయుపురాణే ॥ కుష్ఠీ స్త్రీయూ భవేదిత్యుపక్రమ్య- అభిహితం ॥ అథ కుష్ఠహరం వక్ష్యే వృషదానమనుత్తమమ్ ॥ యత్కృత్వా తు కుష్ఠరోగార్త శ్శరీరసుఖకారకమ్ ॥ పలైస్త్రిభిస్తు కుర్వీత ద్వాభ్యామేకేన వా పునః॥ రాజతం వృషభం శుద్ధం హేమశృంగఖురం తథా । మహేశ్వరేణోమయా చ కుర్వీత తమధిష్ఠితమ్ ॥ మహేశ్వరస్యోమాయాశ్చ ప్రతిమే ద్వే సువర్ణస్య పలైస్త్రిభిర్వా ద్వాభ్యామేకేన వారకావేదిత్యాహ॥ సౌవర్ణే ప్రతిమే ద్వే తు పూర్వోక్తేన క్రమేణ తు । యథావిభవ దానేన విత్తశాఠ్యం న కారయేత్ । అత్ర వృషభదానస్య ప్రాధాన్యాదుమామహేశ్వరప్రతిమే విహితపలత్రితయాది పరిమాణాదపి న్యూనపరిమాణేన సువర్ణేన కృతేపి దోషాయనేతి తత్సూచయతి విత్తశాఠ్యమిత్యనేన- వృషభప్రతిమా తూక్తపరిమాణేనైవ కార్యా ॥ ప్రధానత్వాత్- పలాష్టకే కాంస్యపాత్రే స్థాపయేత్తాం విచక్షణః ॥ శ్వేతపుష్పైరక్షతాద్యైశ్శ్వేతవస్త్రైరలంకృతమ్ । ఏవం వి

ధంతం వృషభం కాంస్యపాత్రే వినిక్షిపేదిత్యర్థః - బ్రాహ్మణం విద్యయా యుక్తం స్వాచారం సంయతేంద్రియమ్। సర్వశాస్త్రప్రవక్తారం ప్రతిగ్రహపరాఙ్ముఖమ్॥ గృహమాహూయ భక్త్యా తం యథావిధి సమర్పయేత్। హోమం చ పూర్వవత్కుర్యాన్మంత్రైర్మాహేశ్వరైస్తథా॥ పూర్వవదితి- స్వగృహ్యోక్తప్రకారేణాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య సమిచ్చర్వాజ్యతిలహోమానష్టోత్తర సహస్రసంఖ్యయా కుర్యాదిత్యర్థః- ఉమామహేశ్వరారుద్రప్రకాశకామంత్రాస్తతస్స్వస్వశాఖోక్తా గ్రాహ్యాః॥ పూర్వోక్తగుణవిశిష్టేన బ్రాహ్మణేన తం వృషభం-వక్ష్యమాణదానమంత్రేష్టమూర్తేరధిష్ఠానమిత్యనేన శ్లోకేనోమామహేశ్వరపూజాం కారయిత్వా॥ తతో హోమం నివర్తయిత్వాథ విశిష్టం వృషభం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్-దానప్రకారమాహ॥ ఉదఙ్ముఖోపవిష్టాయ మహాదేవస్య సన్నిధౌ॥ ప్రాఙ్ముఖో వ్యాధితో దద్యాన్మంత్రేణానేన ధర్మతః॥ దానమంత్రః॥ అష్టమూర్తేరధిష్ఠానం కృపయా వృషభధ్వజ। శ్వేతమాదుంబరం సర్వ మథవా చిత్రమేవ చ॥ త్వగ్దోషజనితం యచ్చ మండలాన్యథవా హర। సర్వకర్మవిపాకోద్ధం పార్వతీనాథ సర్వగ॥ కుష్ఠహా భవ సర్వేశ రక్ష మాం పార్వతీపతే। వృషభధ్వజేతి॥ ధ్వజ ఇతి సంబుద్ధ్యంతం భిన్నపదం॥ అష్టమూర్తేర్ధ్వజేతి వృషభవిశేషణమ్॥ ... ... *

ఇతి కుష్ఠహరవృషభదానమ్.

అథ హీనకుష్ఠహరమ్.

శాతాతపః॥ మాతృగామీ భవేద్యస్తు తస్య లింగం వినశ్యతి। చండాలీగమనే చైవ హీనకుష్ఠః ప్రజాయతే। అత్ర చ ప్రతిక్రియా లింగహానిహరే ప్రసంగాత్పూర్వమేవ దర్శితేతి నాత్ర లిఖితా॥ ... *

ఇతి హీనకుష్ఠహరమ్.

అథ రక్తకుష్ఠహారమ్.

శాతాతపః ॥ దీక్షితస్త్రీప్రసంగేన జాయతే రక్తకుష్ఠవాన్ । తత్పాతకవిశుద్ధ్యర్థం ప్రాజాపత్యం సమాచరేత్ ॥ ... *

ఇతి రక్తకుష్ఠహారమ్.

అథ పీతకుష్ఠహారమ్.

శాతాతపః ॥ స్వసుతాగమనేచైవ పీతకుష్ఠః ప్రజాయతే । తస్యప్రతిక్రియాం కర్తుం పూర్వతః కలశం న్యసేత్ ॥ పూర్వదిగ్భాగే హోమస్థానాపేక్షయేత్యర్థః । కలశేచ పాండుకుష్ఠహారోక్తాని పంచపల్లవాదీని స్థాపయేత్ ॥ యస్మింశ్చదినే యావద్వక్ష్యమాణ వేదపారాయణం జాయతే- తద్దశాంశహోమో వ్యాహృతిభిః కార్యః ॥ హోమద్రవ్యంచ ఘృతాక్తాస్తిలాయవాః- అగ్నిస్థాపనంచ స్వగృహ్యోక్తమార్గేణ - దశాంశహోమే దశాంశకల్పనాప్రకారస్తు పాండుకుష్ఠరోగహారేభిహితః ॥ పూర్వతః కలశంన్యసేదిత్యుక్తమధునా తత్కలశాలంకరణప్రకారమాహ ॥ పీతవస్త్రేణసంఛన్నం పీతమాల్యాదిభూషితమ్ ॥ కలశం స్థాపయేత్తం వస్త్రేతు పీతవస్త్రవిభూషితమితిచ్ఛేదః ॥ తస్మికలశే వక్ష్యమాణ గుణోపేతమింద్రం స్థాపయేదిత్యాహ- తస్యోపరిన్యసేద్దేవం హేమపాత్రే సురేశ్వరమ్ । సువర్ణపట్టనిష్కేణ నిర్మితం వజ్రధారిణమ్ ॥ యజేత్పురుషసూక్తేన వాసవం విష్ణురూపిణమ్ । సర్వౌషధియుతే కుంభే ఋగ్వేదంతు సమాపయేత్ ॥ వజ్రధారిణ మిత్యాది ॥ ఇంద్రమూర్తిస్తు ప్రాభయకరావజ్రధ్వజా ఐరావతమారూఢా భవేత్- యజేత్పురుషసూక్తేనేతి ॥ యజేత్పూజయేత్ ॥ పూజావిధానంతు పరిభాషాయాం- ఋగ్వేదం సమాపయేదితి-ఋగ్వేద పారాయణం కుర్యాదిత్యర్థః ॥ ఋగ్వేదవిదభావే యథాసంభవం శాఖాధ్యాయినా వేదపారాయణం కారయేత్ ॥ యావద్వే

దసమాస్తి ప్రతిదినమింద్రం తత్ప్రకాశకైః స్వస్వశాఖోక్తమంత్రైః పూజయేత్- ఇంద్రప్రకాశక మంత్రాస్తుపూర్వముక్తాః- తథావక్ష్యమాణ ప్రతిమాపి ప్రతిదినం పూజనీయా ॥ రోగప్రతిమాలక్షణంచ అత్రైవప్ర కరణాంతేప్యుత్పాదయిష్యతే ॥ అత్రప్రయోగస్తు మాత్రకృచ్ఛ్రహర వ రుణమూర్తిదానోక్తోవిజ్ఞేయః ॥ కలశస్థాపనాది విశేషోత్రప్రదర్శ్యతే- రక్తకుష్ఠాధిదేవతాయైనమోనమః - పీతకుష్ఠాధిదేవతాయై నమోనమః॥ ఇతిచ రోగప్రతిమా పూజాయాం మంత్రావూహ్యౌ - అధునాతామేవ రోగప్రతిమామాహ ॥ సువర్ణప్రతిమాంకృత్వా సువర్ణదశకేనతు॥ ద ద్యాద్విప్రాయసంపూజ్య నిష్పాపస్యాదితిబ్రువన్ । ఏకస్సువర్ణశబ్దా ర్థిద్రవ్యవాచీ- అపరిగపరిమాణవాచీ- సువర్ణలక్షణంచ పూర్వముక్తం- సాంప్రతమింద్రప్రతిమామాహ ॥ దేవానామధిపోదేవో వజ్రీవజ్రనికే తనః । శతయజ్ఞస్సహస్రాక్షో మమపాపం వ్యపోహతు ॥ ఇమంమం త్రంసముచ్చార్య ఆచార్యాయ యథావిధి । దద్యాద్దేవం సహస్రాక్షం స్వపాపస్యోపశాంతయే ॥ ... ... *

అథ గుల్మకుష్ఠహరమ్.

శాతాతపః ॥ భ్రాతృజాయాభిగమనే గుల్మకుష్ఠఃప్రజాయతే । స్నుష ధూగమనేచైవ కృష్ణకుష్ఠఃప్రజాయతే ॥ స్నుషధూః-స్వపుత్రభార్యా,తేన కార్యంవిశుద్ధ్యర్థం ప్రాగుక్తస్యార్ధమేవచ । దశాంశహోమ స్సర్వ త్రప్రోక్తైర్మంత్రైర్యథావిధి ॥ ప్రాగుక్తస్యార్ధమితి ॥ ప్రాక్షడ్వార్షి కంప్రస్తుతం తదర్ధంత్రైవార్షికం,ప్రాగుక్తస్యార్ధమిత్యస్య సమనంతరం కుష్ఠగోగూక్తస్యేత్యర్థః ॥ తద్యథా ॥ కలశస్థాపనప్రకారః పూర్వోక్త ఏవ ॥ సువర్ణనిష్కత్రయేణేంద్రప్రతిమా - సువర్ణపంచకేన రోగప్రతి మా-ఋగ్వేదేతదభావే వేదాంతరేవా సంహితామాత్రస్య పారాయణ మితి- పూర్వోక్తార్థకల్పనా ॥ పూజాదిప్రకారస్తుతద్వదేవ ॥ *

అథ కటికుష్ఠహరమ్.

శాతాతపః ॥ పితృవ్యపత్నీగమనాత్కటికుష్ఠీ ప్రజాయతే । నిష్కృతిస్తేన కుర్వీత కన్యాదానేన యత్నతః ॥ ఉక్తరోగానుసారేణ త్రివర్షాది సమాచరేత్ । కన్యాదానాసంభవే స్వయం ధనాదినా ప్రలోభ్య తస్మాత్కన్యాదానఫలం గ్రాహ్యమ్ ॥ కన్యాదానజనిత సుకృతాపనోద్యత్వాదస్య దుష్కర్మణః । ఉక్తేతి పక్షాంతరం - అత్ర వార్షికాదిప్రాయశ్చిత్తాచరణం ॥

అథ నేత్రకుష్ఠహర కృష్ణాజినదానమ్.

శాతాతపః ॥ మాతులాన్యాస్తు గమనాన్నేత్రకుష్ఠీ ప్రజాయతే । కృష్ణాజినప్రదానేన ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥ యదగమ్యాసు సంబద్ధం ప్రాయశ్చిత్తముదీరితమ్ । తదేవ మునిభిః ప్రోక్తం నియతం తత్సుతాస్వపి ॥ యదా చ మాతులపుత్రీస్వస్రావపి ప్రసక్తా తదా తదితరా ఏవ గృహ్యంతే । పూర్వోక్తత్రైవార్షికం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేదిత్యర్థః ॥ కృష్ణాజినదానం విష్ణుస్మృతౌ ॥ అథ వైశాఖ్యాం పౌర్ణమాస్యాం కృష్ణాజినం సఖురం సశృంగమ్ ॥ సువర్ణశృంగం రౌప్యఖురం ముక్తాలాంగూలభూషితమ్ । ఆవికే వస్త్రే ప్రసారితే ప్రసారయేత్ ॥ తతస్తిలైః ప్రచ్ఛాదయేత్ ॥ సువర్ణనాభిం చ కుర్యాత్ - అహతేన వాసోయుగేన ప్రచ్ఛాదయేత్ ॥ సర్వరత్నగంధైశ్చాలంకుర్యాత్ - చతసృషు దిక్షు చత్వారి తైజసపాత్రాణి క్షీరదధిమధుసర్పిః పూర్ణాని దద్యాత్ - ఆహితాగ్నయే బ్రాహ్మణాయాలంకృతాయ వాసోయుగేన ప్రచ్ఛాదయేదితి ॥ అస్యార్థః - తే చ కాలా మాత్స్యే ప్రదర్శితాః ॥ వైశాఖపూర్ణిమా చైవ గ్రహణం శశిసూర్యయోః । పౌర్ణమాసీ తథా మాఘ ఆషాఢీ కార్తికీ తథా ॥ ఉత్తరాయణ ద్వాదశ్యాం తస్యాం దత్తం మహాఫలం, ఇతి । వ్యాధినిమిత్తకాలశ్శాతాతపవచనేన ప్రదర్శితః ॥ కృష్ణమృగాజినం సఖురం సశృంగం సువర్ణశృంగసహితం పునశ్చ రౌప్యఖుర హైమశృంగ రజతదంతాలంకృత మౌక్తికఘటి

తత్పుచ్ఛయుతం విద్రుమాలంకృతపుచ్ఛోపేతం వా నేత్రయోర్మౌక్తికశో
భితం కృష్ణమృగచర్మ ప్రసారయేత్ ॥ కంబళే కృష్ణాజినమాస్తీర్య తస్య
ఖురాదిషు రౌప్యఖురాదీని స్థాపయేదిత్యర్థః ॥ తథా మాత్స్యే ॥ గోమ
యేనోపలిప్తే తు శుచౌ దేశే నరాధిప। ఆదావేవ సమాస్తీర్య శోభనం వస్త్ర
మావికమ్ ॥ తతస్సశృంగం సఖుర మాస్తరేత్కృష్ణమార్గణమ్ । కృష్ణమా
ర్గణం కృష్ణమృగసంబంధిచర్మేత్యర్థః ॥ కర్తవ్యం రుక్మశృంగం తద్రౌ
ప్యదంతం తథైవ చ । లాంగూలే విద్రుమం చైవ నేత్రయోర్మౌక్తికం త
థేతి ॥ తత స్తిలైః పరిచ్ఛాదయేత్ - సువర్ణనాభిం చ కుర్యాత్ - అహతేన
వాససా యుగ్మేన పరిచ్ఛాదయేత్ - సర్వరత్నగంధైశ్చాలంకుర్యాత్ - చత
సృషు దిక్షు చత్వారి తైజసాని పాత్రాణి క్షీరదధిమధుసర్పిః పూర్ణాని ద
ద్యాదితి॥ తిలైః పరిచ్ఛాదయేత్ అజినం తిలై రాత్మసమం రాశి మజినే కుర్యా
దిత్యర్థః ॥ తత్ర రాశౌ సువర్ణం షోడశమాషాత్మకం వా - సువర్ణం హే
మ వా శక్త్యనుసారేణ నాభిస్థానే మధ్యే నిక్షిపేత్ ॥ ఏతదేవ సువర్ణనాభి
త్వం ॥ అహతం వాసో నూతనవస్త్రం ॥ అత్ర వస్త్రద్వయముపాత్తమ్ ॥
అన్యత్రైకమేవాభిహితం ॥ అతో వస్త్రవిషయే వికల్పః - కృష్ణాజినస్య చతసృ
షు దిక్షు క్షీరాది పరిపూరితాని తైజసానిపాత్రాణి శక్త్యనుసారేణ నిద
ధీత - తైజసపాత్రేషు సర్వథా అశక్తశ్చేన్మృణ్మయాని వా క్షీరాది పూరితా
నిస్యుః ॥ సతిసంభవే తైజసానాం మృణ్మయానాంచ సముచ్చయః - అన్య
థా శక్త్యపేక్షయా వికల్పః ॥ ఏతదభిప్రాయేణైవ మాత్స్యే ॥ తిలై రాత్మస
మం కృత్వా వాససాచ్ఛాదయేద్బుధః ॥ సువర్ణనాభం తత్కుర్యాద్యథా
సక్త్యా విశేషతః । రత్నై ర్గంధైశ్చ యథాశక్త్యా తస్యాం దిక్షు చ విన్యసేత్ ।
ధాతుపాత్రాణి చత్వారి దిక్షు దద్యాద్యథాక్రమమ్ । మృణ్మయేషు చ పాత్రేషు
పూర్వాదిషు క్రమేణ తు ॥ ఘృతం క్షీరం దధి క్షౌద్ర మేవం కుర్యాద్విచక్షణ
ఇతి ॥ విష్ణువచనాదిష్వాహితాగ్నయే కృష్ణాజినం దద్యాదిత్యస్తి - అత

ఆహితాగ్నిర్ముఖ్యస్తస్య ప్రదానే - తదభావేఽన్యోఽన్యసత్పాత్రాగ్నిగ్రహణ్యాః॥ అత్ర దానే ఫలశ్రుతిర్విశిష్టస్మృత్యాముక్తా। అత్ర గాథా భవన్తి-యస్తు కృష్ణాజినం తద్వత్సఖురం శృఙ్గసంయుతం- తిలైశ్ఛాద్య వాసోభిస్సర్వతస్తైరలంకృతమ్ । ససముద్రగృహా తేన సశైల వనకాననా। చతురన్తా భవేద్దత్తా పృథివీ నాత్ర సంశయః ॥ కృష్ణాజినే తిలాన్కృత్వా హిరణ్యం మధుసర్పిషీ । దదాతి యస్తు విప్రాయ సర్వం తరతి దుష్కృతమితి॥

ఇతి నేత్రకుష్ఠహర కృష్ణాజినదానవిధిః.

అథ శ్వేతోష్ఠత్వహరమ్.

శాతాతపః॥ తాంబూలహరణేచైవ శ్వేతోష్ఠస్సంప్రజాయతే। దక్షిణాసహితం దద్యాత్స వైదూర్యమణిం తథా ॥ ... *

అథ చిత్రకుష్ఠహరమ్.

శాతాతపః ॥ రూప్యహృన్నరకస్యాన్తే జాయతే చిత్రకుష్ఠవాన్। ప్రాజాపత్యత్రయం కృత్వా దేయం రూప్యపలత్రయమ్ ॥ ... *

అథౌదుంబర కుష్ఠహరమ్.

శాతాతపః ॥ ఔదుంబరీ తామ్రచోరో నరకాన్తే ప్రజాయతే । ప్రాజాపత్యశతం కృత్వా తామ్రం పలశతం దిశేత్ ॥ ... *

అథ కుష్ఠరోగ ప్రతిమాదానమ్.

తల్లక్షణం కర్మవిపాకసారే ॥ కుష్ఠకుంచిత సర్వాంగ స్థూలయజ్ఞోపవీతధృత్ । ధావన్ప్రహారశ్శుద్ధ స్త్రీనేత్రకికిణీయుతః॥ పూజావిధానంత్వాతంకో దేవతా తతేత్యాదినా పరిభాషాయాం రోగప్రతిమాదానే నిరూపితమ్ ॥ ... ... *

ఇతి కుష్ఠరోగహర ప్రతిమాదానమ్.

అథ స్త్రీణామపుష్పవతీత్వాదిహరాది.

తత్రపితామహః ॥ క్షుత్పిపాసాతురంనారీ భర్తారమవమత్యయా।
మృష్టాన్నంస్వయమశ్నాతి నసాపుష్పవతీభవేత్ ॥ మిథునానిచపంచాశ
ద్భోజయేత్తన్నివృత్తయే। దద్యాత్సౌభాగ్యవస్తూని తేభ్యశ్శక్త్యనుసా
రతః ॥ ఇక్షవస్తవరాజంచ హరిద్రాంచైవధాన్యకమ్। వికారవచ్చగోక్షీ
రంకుసూలంకుంకుమంతథా ॥ లవణంచాష్టమంహ్యేతత్సౌభాగ్యాష్టకము
చ్యతే। స్తవరాజస్సౌభాగ్యకమ్ ॥ సువర్ణద్రావక దళివ్యముచ్యతే - శ
ర్కరోవాశర్కరా- రావా- వికారవచ్చగోక్షీరమితి- క్షీరనిమిత్తాభక్ష్యద
యోవికారాః- దధ్యాదీనివా ॥ తద్యుక్తమిత్యర్థః - ఇక్షవస్తవరాజంచ
నిష్పావాశ్చైవధాన్యకమ్ ॥ ఇతివాపాఠః- నిష్పావాధాన్యవిశేషాః॥ ఇక్షు
వస్తవరాజశ్చ జీరకంచైవధాన్యకమిత్యపివాపఠ్యతే ॥ అత్రప్రతిబంధా
ధిక్యేశక్త్యనుసారేణోక్తకర్మణ ఆవృత్తిర్ద్రష్టవ్యా ॥ *

అథ వంధ్యాత్వహరసువర్ణధేనుదానమ్.

యథా॥ వాయుపురాణే ॥ చతుర్విధాతుయావంధ్యా భవేద్వత్సవి
యోజనాత్। వక్ష్యేతస్యప్రతీకారంతస్సర్వరూపంనిబోధమే ॥ హిరణ్యే
నయథాశక్త్యాసవత్సాంకారయేద్ధృఢామ్ ॥ ధేనుంపలేనవత్సంచ పాదే
నగురురబ్రవీత్॥ హిరణ్యేనయథాశక్త్యేతిపలేనవాతదర్ధేనవేతిశక్త్య
నుసారేణకుర్యాదిత్యర్థః ॥ ధేనుంరూప్యఖురామితి ॥ ఘంటాంగలేని
బద్ధ్వయా వత్సవత్సాం ప్రాఙ్ముఖశ్శుచిః। చందనాగరు కర్పూర గంధమా
ల్యైస్సుశోభనైః ॥ ఉపచారైష్షోడశభిర్నైవేద్యంపాయసంభవేత్। మో
దకంచతథాపూపం గుడంలవణమేవవా ॥ జీరకంచసువిస్తీర్ణే శూర్పేవేణు
మయేద్ధృఢే। ధేనోరేకం ప్రదాతవ్యం బ్రాహ్మణస్త్రీముఖేవహి ॥ షడ
ష్టాదశవాదద్యాత్తదనంతరమేవచ ॥ ఉపచారైరితి ॥ పూజయేదితిశేషః

మోదకాదిభిః పరిపూరితమేకం శూర్పం ధేనోః పురస్తాత్స్థాపయిత్వా
ఉక్తద్రవ్యపరిపూరితాన్యేవ శూర్పాణి షడష్టాదశవా సభర్తృకాభ్యో
బ్రాహ్మణస్త్రీభ్యోదద్యాదిత్యర్థః- బ్రాహ్మణం సర్వశాస్త్రార్థ కుశలం
ధర్మవేదినమ్ । ఆహూయభక్త్యాసంపూజ్య వస్త్రాద్యైర్గంధపుష్పకైః॥
తేనైవకారయేత్పూజామాదృతో ధేనువత్సయోః । హోమంచకారయేత్త
త్రసమిదాజ్యచరూత్కటమ్। పూజాయాంహోమేచ మంత్రమాహ॥ సో
మోధేనుమితిమంత్రం సముచ్చార్యతతఃపునః-అస్యగౌతమఋషిః- ధేనుర్దే
వతా-త్రిష్టుప్ఛందః- విహితార్థే వినియోగః-సోమోధేనుమిత్యాది సోమే
వినియుక్తాయా అస్యాస్సంయోగ పృథక్త్వన్యాయేనాత్ర ధేనురేవ
దేవతా - హోమమత్కటంకారయేదిత్యభిధానాత్సమిదాదిభిః ప్రత్యే
కమష్టోత్తరసహస్రంకుర్యాత్ - ధేనుదానప్రకారమాహ॥ మంత్రేణానేన
విధివత్పుచ్ఛేహస్తంనిధాయచ । దానమంత్రమాహ సార్ధశ్లోకద్వయేన
ధేనుర్యాంగిరసాం సత్రే ప్రతిష్ఠాసురభేశ్చయా । ఇంద్రస్యచ తథాభా
నోరగ్నేశ్చవరుణస్యచ ॥ యస్యాగావః పరివర్తంతే వనేషూపవనేషుచ।
ప్రీణంతుతామకుసదా యథాపుత్ర పరిదాస్సుఖం ॥ ప్రయచ్ఛంతుదివా
రాత్ర మవిచ్ఛేదంచసంతతేః । ఏవందత్వాతుతద్దానం ప్రణిపత్య విసర్జ
యేత్ ॥ అత్రైకవర్ణే స్త్రీపుంసయోర్మిళితయోః ప్రత్యేకంవా యథా
నిమిత్తమధికారః ॥ ... ...

అథగర్భస్రావహర యజ్ఞోపవీతదానమ్.

అత్రనిదానం వృద్ధగౌతమఆహ ॥ స్రవద్గర్భా భవేత్సాతు బాలకం
హంతియావిప్రైః ॥ వాయుపురాణే ॥ యజ్ఞోపవీతం కుర్వీత కాంచనంచ
స్వశక్తితః । అత్యంతవర్ణయుక్తేన రాజితంచోత్తరీయకమ్ । అత్యంతవ
ర్ణయుక్తేన కాంచనే నేత్యన్వయః - ఉత్కృష్టమిత్యర్థః- తేనకాంచనేన
వక్ష్యమాణ పలాదిమితేన స్వశక్తితో యజ్ఞోపవీతం కుర్వీతకారయేదిత్య

ర్థః ॥ తథాసమీచీనం రాజితము త్తరీయంచ - ఉభయత్ర ప్రమాణమా
హ ॥ పలార్ధేనతదర్ధేన తదర్ధార్ధేనవాపునః। గ్రంథిప్రదేశేదేయం
తు మౌక్తికంవజ్రమేవచ ॥ యజ్ఞోపవీతస్య గ్రంథిస్థానేమౌక్తికం. ఉత్తరీయ
స్యతు వజ్రమితివివేకః ॥ ప్రక్షాళ్యపంచగవ్యేన గాయత్ర్యా తామ్రభాజ
నే । ద్రోణప్రమాణంతస్మింస్తునిక్షిపేద్దధిమధ్యతః ॥ ఆజ్యస్యోపరిసంస్థా
ప్యహ్యుపవీతంసుపూజితమ్ । గంధపుష్పాక్షతై ర్ధూపైర్నైవేద్యై ర్వర
విభక్తితః ॥ పంచగవ్యస్థానే గాయత్ర్యామంత్రత్వేనోపాదానాదవశిష్ట
పూజాయామపి సైవమంత్రః ॥ ఏవం ప్రక్షాళితముపవీత ముత్తరీయం
చ తామ్రభాజనే నిక్షిపేత్ ॥ కథమిత్యతఆహ ॥ ద్రోణప్రమాణమిత్యాది॥
అయమర్థః- ద్రోణప్రమాణందధితస్మిన్ తామ్రభాజనేమధ్యతః మధ్యేని
క్షిపేత్ ॥ దధ్నఉపర్యాజ్యం తత్ప్రమాణం యథాలాభోపపన్న ప్రమా
ణంవాస్థాపయేత్- అత్రద్రోణప్రమాణ పరిత్యాగేకారణాభావాత్తత్ప్ర
మాణత్వమాజ్యస్య- ఆజ్యస్యోపరిసంస్థాప్య ముపవీతమిత్యత్రాజ్య సం
బంధిత్వేన పరిమాణాశ్రవణాత్ ద్రోణపరిమితాజ్యాసంభవే యథాలా
భోపపన్న ప్రమాణమాజ్యమితివ్యవస్థా ॥ తత్రచాజ్యే ఉపవీతము త్తరీయం
చనిక్షిపేత్ । తదుపవీతంసుపూజితంకుర్యాత్- యుక్తంచైతత్ ॥ ఉపవీత
స్య గర్భస్థానీయత్వాద్దధ్యాదేశ్చ జరాయ్వాదిస్థానీయత్వాచ్చ ॥ ఉపవీ
తంసుపూజితమిత్యత్రోపవీతశబ్ద సహచరిత ముత్తరీయమపి లక్షయతీతి
తత్సహచరితమేవోత్తరీయ సహచరిత ముపవీతంనిక్షిప్య పూజయేదితి॥
పూజానంతరం కృత్యమాహ - తతోబ్రాహ్మణమాహూయ హోమం
తత్రచకారయేత్॥ తిలైరాజ్యేనమధునా మిశ్రైరష్టోత్తరంశతమ్॥ హో
మమంత్రావ్యాహృతయో గాయత్రీవా - తస్మైస్రహుతవతేదేయం వస్త్రా
ద్యైర్గిపూజితాయతు ॥ మంత్రేణానేనవిధివత్ప్రాఙ్ముఖాయోపవీతకమ్॥
ఉపవీతంపరమిదం బ్రహ్మణావిధృతంపురా ॥ భవతాకాస్యదానేన గర్భం

సంధారయేన్నృణామ్ । అత్రస్త్రీత్యాద్యస్యాయమర్థః - భవనౌకా-
సంసారేఽబ్జకర్మ నిష్పాదకత్వేన యతస్తారయితుం ప్రవృత్తాఽతో నౌరివ
నౌకా- అథవా- భవనౌకా- భవఉత్పత్తిరపత్యోత్పత్తిరేవహితా-తాసామ
పత్యోత్పత్తిదాయకత్వేన పున్నామ్నాది నరకోత్తారకత్వాన్నారీః నౌకా-
శిష్టంస్పష్టం- ధనాన్యపి బ్రాహ్మణేభ్యస్తస్మిన్కాలేపరిదాపయేత్ । అను
పరిజ్యతథాచార్యం ప్రణిపత్యక్షమాపయేత్ । గర్భస్రావహరాద్దోషా
దేవంకృత్వావిముచ్యతే ॥ అస్మిన్కర్మణి స్త్రియాఅధికారః ॥ *

అథస్రవద్యోనిశోణితహరమ్.

తత్ర కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ మాసోపవాసినీనారీ రేతఃపరిస్రావ
యేద్యది । పతి సంపర్కదోషేణ జాయతేసాన్య జన్మజన్మని ॥ స్రవద్ర
క్తాసదాయోనా తన్నిష్కృతిరిహోచ్యతే ॥ మాసోపవాసం కుర్వీతతథా
మాసంపయోవ్రతమ్ ॥ ... ... *

అథ స్త్రీస్తన్యాక్షరణహరమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ క్షీరంముష్ణాతియానారీ పూర్వజన్మనిసు
వ్రతా । జన్మాంతరేతుతస్యావై క్షీరంనస్రవత స్తనౌ । క్షీరాన్నం భోజ
యేద్విప్రాన్ హావిజ్యంసమధుసర్పిషా ॥ ... *

అథ మృతపుత్రత్వహరమ్.

శాతాతపః ॥ బాలఘాతీచపురుషో మృతవత్సః ప్రజాయతే । బ్రాహ్మ
ణోద్వాహనంచైవ కర్తవ్యం తేనశుధ్యతి ॥ శ్రవణం హరివంశస్య కర్త
వ్యంచయథావిధి । మహారుద్రజపంచైవ కారయేచ్చ యథావిధి ॥ జుహు
యాచ్చదశాంశేన దూర్వామాజ్యపరిప్లుతామ్ । ఏకాదశ స్వర్ణనిష్కాః
ప్రదాతవ్యాస్సదక్షిణాః ॥ ఏకాదశ పశూంశ్చైవ దద్యాద్విత్తానుసారతః ।
అన్యేభ్యోపి యథాశక్త్యా ద్విజేభ్యో దక్షిణాందిశేత్ ॥ స్నానపితాదం

పతిపశ్చాన్మంత్రైర్విష్ణుదైవతైః। ఆచార్యాయప్రదేయాని వస్త్రాలంకరణానిచ ॥ ... ... *

ఇతి మృతపుత్రత్వహరమ్.

అథానపత్యత్వహరమ్.

తత్రశాతాతపః ॥ విప్రరత్నాపహారీయః సోనపత్యఃప్రజాయతే। తేన కార్యంవిశుద్ధ్యర్థం మహారుద్రజపాదికమ్ ॥ మృతవత్సోదితస్సర్వో విధిస్తత్రవిధీయతే। దశాంశహోమఃకర్తవ్యః పలాశేన యథావిధి ॥

ఇత్యనపత్యత్వహరమ్.

అథ మృతపుత్రత్వచర్మకీలకత్వహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అష్టకాపితృశ్రాద్ధహీనోనిస్సంకఘాతకః। ప్రాణినాంసతతంద్వేషీ గురుద్వేషీతథాపరః ॥ భక్షకోమృగశాబస్య నరకాంతేచజన్మని। మృతపుత్రశ్చర్మకీల వ్యాధియుక్తోభవేన్నరః॥ దుర్మనాశ్చైవజాయేత తస్యేయం నిష్కృతిఃపరా। కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణేకుర్యాద్ధోమంకూశ్మాండసంజ్ఞితమ్ ॥ గణహోమంస్వర్ణదానం భూమిదానంతథాపరమ్। కన్యాదానంచపంచమ్యాం శ్రాద్ధంకుర్వీతయత్నతః ॥ సహస్రనామజాపేచ భవేదేవవిముచ్యతే ॥ ... *

ఇతి మృతపుత్రత్వవిశిష్టచర్మకీలకత్వహరమ్.

అథ చతుర్విధవంధ్యాత్వహరస్నానవిధిః.

శాంతిహేమాద్రౌ భవిష్యోత్తరే॥ మృతవత్సాతుయానారీ దుర్భగాఋతువర్జితా। యాసూతే కన్యకావంధ్యా స్నానమాసాం విధీయతే॥ అష్టమ్యాంవాచతుర్దశ్యాముపవాసపరాయణా। ఋతౌశుద్ధా చతుర్థేహ్ని ప్రాప్తసూర్యదినేథవా ॥ నద్యోస్తుసంగమేకుర్యాన్మహానద్యో

ర్విశేషతః । శివాలయే తథా గోష్ఠే యదివా స్వగృహాంగణే॥ ఆహితాగ్నిం ద్విజం శాంతం ధర్మజ్ఞం సత్యవాదినమ్ । స్నానార్థం ప్రార్థయేదేవం నిపుణం రుద్రకర్మణి ॥ తతస్తు మంటపం కుర్యాచ్చతురశ్ర ముదక్ప్లవమ్। గంధచన్దనమాల్యంచ గోమయేనానులేపయేత్॥ తన్మధ్యే శ్వేతరజసా సంపూర్ణం పద్మమాలిఖేత్ । మధ్యే తస్య మహాదేవం స్థాపయేత్కర్ణికోపరి ॥ దద్యాద్దళేషు నంద్యాదీన్ చతుర్థ్యావిధిపూర్వకమ్ । నంద్యాదీత్యాదినా భృంగీ మహాకాళీగణేశానాం పరిగ్రహః ॥ ఇంద్రాదిలోకపాలాంశ్చ దళేష్వష్టసు విన్యసేత్ । దేవీం వినాయకంచైవ స్థాపయేత్తత్రపార్థివ ॥ దత్వార్ఘ్యం గంధపుష్పంచ ధూపం దీపం గుడోదనమ్। భక్ష్యాన్నానావిధాన్ దద్యాత్ఫలాని వివిధాని చ॥ చతుష్కోణేషు భృంగారు మశ్వత్థదళపూరితమ్। ఏకైకం విన్యసేచ్ఛ్రేష్ఠం సర్వౌషధిసమన్వితమ్॥ మంటపస్య చతుర్దిక్షు దద్యాద్భూతబలిం తథా। ఆగ్నేయ్యాం దిశి కర్తవ్యం మంటపస్య సమీపతః ॥ మంటపస్య సమీపస్థో జపేద్రుద్రాన్విమత్సరః। యావదేకాదశగుణాన్ పునరేవ జపేత్తు తాన్ ॥ ద్వితీయస్యాగ్నికార్యస్య కర్తా చ బ్రాహ్మణో భవేత్। ద్వితీయస్యాగ్నికార్యస్య గ్రహహోమః స్మృతః॥ అగ్నికార్యం శుభకుండే పత్రపుష్పైరలంకృతే। లవణం పయసా యుక్తం ఘృతేన మధునా సహ॥ మానస్తోకేన యజుషా కృతే హోమే నవగ్రహే । రుద్రజాప్యకృదాచార్యం సితచందనచర్చితమ్ ॥ సితవస్త్రపరీధానం సితమాల్యవిభూషితమ్ । శోభయేత్కుండలైర్ముక్తైః కంకణైస్త్వంగుళీయకైః । పూర్వమండలవత్కార్యం ద్వితీయం మండలం శుభమ్ ॥ తస్య మధ్యేతు సానారీ శ్వేతపుష్పైరలంకృతే। సుఖాసీనోపవిష్టా స్యాదాచార్యో రుద్రజాపకః ॥ అభిషించేత్తతస్త్వేనామకర్ణపుత్రపుటాంబునా । చతుష్షష్టి ఋచాం మంత్రైర్వర్ణితే నైకాదశేన తు ॥ శతాని సప్తవర్ణానాం చతుర్భిరధికాని తు ॥ వర్ణానామితి బుద్ధ్వాం తాసాం చతుష్షష్టిసంఖ్యానామేకాదశకృత్యః పఠితానామియం సం

ఖ్యా ॥ అచ్ఛిద్రేణేతిమన్త్రేణ స్నానార్థం వినివేశయేత్ । అశ్వస్థానా ద్గజస్థానా ద్వల్మీకాత్సఙ్గమాద్ధ్రదాత్ ॥ వేశ్యాఙ్గనాద్రాజగృహా ద్గోష్ఠాదానీయ వైమృదమ్ । సర్వౌషధీం రోచనాంచ నదీతీర్థోదకానిచ ॥ ఏతత్సంక్షిప్య కలశే కుశలాకాచిదఙ్గనా । రుద్రాభిజప్తైనతతస్నాపయేత్కలశేన తామ్ ॥ తోయపూర్ణేనకలశై రశ్వత్థదళపూరితైః । సర్వదిక్సంస్థితైరేకపశ్చాత్ స్నాపయేత్కలశాక్షతైః ॥ ఏవంస్నాతాస్నాపకాయ దద్యాద్గాంచధనంతథా । హేతురేవాత్రనిర్దిష్టాదక్షిణాగాశ్చపయస్వినీ ॥ బ్రాహ్మణానామథాన్యేషాం స్వశక్త్యామునిపుఙ్గవ । స్రగ్వస్త్రకాంచనాదీని దత్వాసర్వాంశ్చక్షమాపయేత్ ॥ కృతేనానేనవిప్రేన్ద్ర రుద్రస్నానేనభామినీ । సుభగా కాన్తిసంయుక్తా బహుపుత్రాప్రజాయతే ॥ సర్వేష్వపిచమాసేషు బ్రాహ్మణానుమతేషుచ । తస్మాదవశ్యంకర్తవ్యం పుత్రస్త్రీసుఖమిచ్ఛతా ॥ యాస్నానమాచరతి రౌద్రమిహీహవన్ధ్యా శ్రద్ధాయుతాద్విజవరానుమతేనసాసీత్ । క్లేశాన్విహత్యసకలాన్స్వశరీరభాజో భర్తుః ప్రియాభవతిభారతజీవవత్సా ॥ ... *

ఇతి వన్ధ్యాత్వహరం రుద్రస్నానమ్.

అథైకవస్త్రస్నానమ్.

యత్త్వయాకథితంస్వామి న్నేకవస్త్రాభిషేచనమ్ । దంపత్యోరనపత్యాది దౌర్భాగ్యశమనంపరమ్ ॥ విధింతస్యాఖిలంబ్రూహి యథాశ్రుతినిరూపితమ్ । దేవతాకాత్రకేమన్త్రాః కోవిధిఃకిఫలంతతః ॥ కీదృగ్వస్త్రంనిబన్ధార్థం ముఖాభ్యామేవతత్పునః । తత్కృతేకథమాపత్య స్సిద్ధిస్స్యాన్నరయోషితోః ॥ శ్రీసూర్యఉవాచ ॥ పురాకల్పావసానేతు కల్పస్యాస్యసముద్భవే । ఉపదిష్టంయథాదిష్టం శ్రుతిస్నానవిధేర్విధిః ॥ సప్తారతసయాస్సప్త మనసాప్రజాపతిః । తేయదాతపసాక్లిష్టాగనశేకుస్సి

ద్ధిసాధనే ॥ శివమారాధ్య తపసా ప్రసన్నం సమయాచత । ప్రజామేవ ప్ర
జాకామః ప్రజాపతిరువాచ తమ్ ॥ భగవంస్తపసా క్లిన్నాః ప్రజాహేతోః
ప్రజాసుతే । అకర్మవచనాదూరా మహోదార సులక్షణాః ॥ తథాపి
న గః ప్రజాసిద్ధిర్న్యాస్మాకం శివజాయతే । పూజార్థం త్వాం ప్రపన్నాస్మో న
బ్రూహి తత్సిద్ధికృద్విధిమ్ ॥ ప్రార్థితస్తత్తదా శంభుః క్షణం ధ్యాత్వా బ్ర
వీచ్చ తాన్ । శృణుధ్వం మునయస్సర్వే యద్దృష్టం జ్ఞానచక్షుషా ॥ అనపత్య
కరం కర్మ చక్రే యత్పూర్వసంప్లవే । కాలాద్భుక్తావశేషం యద్దౌర్భా
గ్యం తత్పరికీర్తితమ్ ॥ తస్యనాశాయ విధివత్సహపత్న్యైకవాససా । స్నా
త్వాసమ్యగ్విధిం పుత్రసంతతేశ్శ్రియఅప్యథ । ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే శంభు
రకుర్వన్ మునయశ్చతే ॥ అథైకవసనస్నాన విధింతత్రైవదామ్యహమ్ । య
థాశ్రుతం యథాదృష్టం శ్రుతిభ్యోజ్ఞానమండలాత్ ॥ శుభేమాసి సితేపక్షే
స్వానుకూలగ్రహే దినే । నదనద్యోస్సమాయోగే మహానద్యోర్ద్వయోర
పి ॥ విధింవివిధమాస్థాయ పత్న్యాసహ సమహాగామ్ । విధాయ శ్రద్ధ
యాయుక్తో మంత్రమేతముదీరయేత్ ॥ కర్మసాక్షిన్ జగన్నాథ యన్మ
యాపూర్వజన్మని । పంచధాపత్య దుఃఖాఖ్యం దౌర్భాగ్య మతులం మ
హత్ ॥ ప్రాప్తం తస్యవినాశాయ విధివద్విధిముత్తమమ్ । సహపత్న్యా
దివానాథ తత్రసిద్ధిం ప్రయచ్ఛమే ॥ ఏవముచ్చార్యతద్వస్త్రమాహతం ద్వివ
శాత్మకమ్ । సార్ధత్రికరద్వయాయామం పంచవింశకరోన్మితమ్ । వితతం
తంతుభిశ్శ్లక్ష్ణైస్తన్మధ్యేత్వాజ్ఝితం ఘనైః ॥ యువాసువాసా మంత్రే
ణమంత్రితం ద్వైపవేదినా । సమ్యగ్గృహీతం తదాదాయ పరిదధ్యాత్సవత్సకమ్ ॥
దృఢం యం విశేద్నాభి దేశేత్రిర్వేగుణీకృతమ్ । తచ్ఛేషం దక్షిణాంగస్థాప
త్నీకంచుకపట్టికామ్ ॥ పరిదధ్యాత్ప్రియత్నేన తేనసంవృతమస్తకా । కే
శాన్సంస్పృశ్య సంగోప్య పతిపృష్ఠానుగామినీ ॥ ఉపవిశ్య జలస్యాగ్రే తావు
భౌనుభవంపతీ । ప్రక్షాళ్యపాదౌహస్తౌ చ స్వాచాంతౌ మమసంముఖౌ ॥

కుశపుష్పఫలస్వర్ణతోయపూర్ణాఞ్జలిస్థితా ॥ ద్రైఃక్ష్ణైర్నోదితాకమ
స్త్రార్కౌ శుక్రాశ్వానౌ సలిలోన్మథా ॥ వైదికాన్లౌకికాంశ్చాపి సాధయా
నాజితేంద్రియా ॥ ఆపస్త్వమసి సర్వేషాం దేవానామగ్రణీః ప్రభో ॥
యానియానీహ పాపాని అనపత్యకరాణినా । హత్వాతాన్యఖిలానీశ
గర్భం దేహి మమప్రభో ॥ త్వయైవాధిష్ఠితాస్సర్వే నదీనదజలాశ
యాః । పునంతి పాపినస్సర్వాన్ గర్భం దేహి మమప్రభో ॥ యాని
యానీహ తీర్థాని యేచ యేచ జలాశ్రయాః । త్వయైవ పరిపూతాస్తే
గర్భం దేహిమమప్రభో ॥ అశామహే మహాభాగ సంతతిం లోకపావ
సీమ్ । ప్రసన్నోభవతస్మాత్త్వమిహ గర్భం దేహిమమప్రభో ॥ భూతప్రేత
పిశాచాద్యా యేనాసంతతి ఘాతకాః । పాశేనాబధ్య తాన్సర్వాన్ గ
ర్భం దేహి మమప్రభో ॥ సప్తైతే తాం త్రిశామంత్రైః ఛాందసాః పం
చవారుణాః । శన్నగ్రప్రభృతయో ద్వేచ వారుణావపరావపి ॥ ఇమమ్మేవ
రుణేత్యేతి అర్ఘ్యం దత్వా సమంత్రకైః । ఏవంతజ్జలమామంత్ర్య స్తుత్వా
మంత్రైః ప్రణమ్యచ ॥ నిమజ్జ్యోన్మజ్జ్యచ పునః తత్ర స్నానం సమాచరేత్ ।
ప్రయోగం విధివత్కృత్వా పుత్రకామ సమృద్ధయే ॥ సాస్నామహే సభగ
వాన్ ప్రచేతా నః ప్రసీదతు । స్నాపయేత్తాం తతస్స్నానద్రవ్యై
ర్మంత్రాభిమంత్రితైః ॥ మృత్స్నాగోమయగోమూత్రైర్దర్భైర్దధి
పయోఘృతైః । తిలామలకపిష్టైశ్చ సర్వౌషధికుశోదకైః ॥ నివృత్య విధి
వత్స్నానం దంపతీవాపుభావపి । స్నాయాత్త్రైవ తతః పత్నీ ఏకైకద్రవ్య
సంచయైః ॥ ఔదుంబరీం బహుఫలాం బిభ్రతీ నిజమూర్ధని । మంత్రపూ
తాం స్వపతినా దత్తాం శాఖాం ద్రవాన్వితా ॥ సప్తౌషధ్యంబు సంపూర్ణైః
కలశైరథ సప్తభిః । మంత్రపూతైస్సదైవజ్ఞైః స్థాపయేత్తాం విధానతః ॥
శతధారకర్పూరాస్నాచ సహదేవీశతావరీ । వచైలాలక్ష్మణాచేతి సప్తౌష
ధ్యోభిషేచనమ్ । తతస్తు వైణవం పాత్రం సప్తధాన్యోపసంభృతమ్ ॥ ము

ద్ధతండులగోధూమ యవశాలి సమన్వితైః । సకంగు రాజమాషైశ్చ ధా
న్యైరితిచ సప్తభిః ॥ ఫలానివిన్యసేత్తత్ర యాగఫలినీతిమంత్రతః । నారికే
ళంచ నారంగం దాడిమం బీజపూరకమ్॥ ఉత్తత్తిమథపూగంచ జంబీరం చా
మ్రస ప్తకమ్ । లౌకికైర్వైదికైర్మంత్రైర్గీ పూర్వోక్తైరేవ సప్తభిః ॥ శిరో
మేత్యనువాకేన స్నానం దౌర్భాగ్య నాశనమ్ । సమాప్య విధివత్పశ్చా
న్మంత్రమేతముదీరయేత్ ॥ శిశుమృత్యుకరంయన్మే దౌర్భాగ్యం ప్రాగుప
స్థితమ్ । పాదాంగుష్ఠనఖాగ్రాద్య మాకేశాంతముదిత్వరమ్ ॥ స్నానేనా
నేనమే దేవ తత్సర్వముపమృజ్యతామ్ । ఇతివిజ్ఞాప్యవరుణం మూంచకర్మాది
సాక్షిణమ్ ॥ ఏకచిత్తస్స్మరన్ దేవ ముమయాసహితం శివమ్ । తతస్తుతర్ప
యేద్దేవాన్ మనుష్యాన్ సహపూర్వజైః ॥ నాందీముఖేన విధినా సంత
ర్ప్య పితృదేవతాః । సధ్రీచీత్యనువాకేన ఫలపుష్పాక్షతాంజలిః ॥ ఉప
స్థాయతతః పశ్చాత్కర్మ శేషం సమాపయేత్ । తత స్తద్వైణవం పాత్రం
శిరస్యాధాయ శేషతః ॥ కుశాగ్రేణ సమాలభ్య పఠేన్మంత్రాన్సుశాంతికాన్।
స్వస్తీయానివసూక్తానిదంపతీతౌ జలార్ద్రమహీ॥ సంస్థాప్య ప్రాఙ్ముఖ స్తిష్ఠేత్
మన్త్రం సంశ్రావయేదితి । ఇమాంగిర ఆదిత్యేభ్యో మంత్రద్వయ మిమంశు
భమ్ ॥ శ్రీవ మేద్భవి విన్యస్య పాత్రం తత్ప్రీణ మేచ్చతాన్ । తతోన్యేవా
ససీ శుభ్రే శుచినా పరిధాయతౌ । ఉపవిశ్యాసనేశుభ్రే పుష్పస్రక్చందనా
చితౌ ॥ తతస్సకనకం సర్పి స్సంప్రేక్షేత సురభీన్ ద్విజాన్ । ప్రణిపత్యత
తస్సర్వం కర్మశేషం సమాపయేత్॥ ఆచార్యస్స విధానేన దైవజ్ఞైనాను
మోదితః । హస్తమాత్రేతత స్తత్ర స్థండిలే కలశం న్యసేత్ । అవ్రణం పయ
సాపూర్ణం స్వర్ణపుష్పోపశోభితమ్ ॥ పూర్ణపాత్రం న్యసేత్తత్ర పూ
ర్ణం పుష్పఫలాక్షతైః॥ స్వస్వమంత్రైర్ప్రతిష్ఠాప్య మహేశ ముమయాస
హ ॥ తస్యాగ్రే ప్రజపేయుస్తే బ్రాహ్మణామంత్రకోవిదాః । పంచాంగాన్
విధిన్మంత్రాన్ రుద్రసూక్తైశ్చ యాజుషైః ॥ ఉద్వాస్యాథ చరుం సమ్యక్

ఆచార్యస్స్వవిధానతః । అఘారావాజ్యభాగౌచ హుత్వాబాహ్యావిభావసుమ్ ॥ దిక్పతీన్పరితః పూజ్య స్వస్వమంత్రైస్సమాహితః । ప్రజాపతేత థాగ్నేయాం గర్భం దేహీతి చాపరమ్। ఆపాంప్రష్టం తథా హుత్వా ఇయం మేస ప్తవారుణాన్ ॥ తతస్స్విష్ట కృతం కుర్యాత్ కర్మశేషం సమాపయేత్ ॥ హోమాంతే శివమభ్యర్చ్య సశివం విధిపూర్వకమ్। జపహోమం నివేద్యాస్మై విధివద్విధికోవిదః ॥ తతో విప్రాయ విదుషే సుశాంతాం సుపయస్వినీమ్ । వస్త్రస్రగ్దక్షిణోపేతాం సవత్సాం ధేనుముత్తమామ్॥ తథాలంకృతసర్వాంగం వృషభం శుభలక్షణమ్ । దత్వా దౌదంపతీ పశ్చాత్ దైవజ్ఞైనానుమోదితౌ ॥ శుచిః ॥ అథ త్త పితరో గర్భ మితిమంత్రేణ మంత్రితౌ । ఆచమ్య విధివత్పశ్చాత్ కర్మశేషం సమాపయేత్ ॥ మంత్రముచ్చారయేయాతాం విధివద్విధిహార్దకైః । దేవదేవ జగన్నాథ సర్వపాపౌఘనాశన ॥ కర్మణానేన దానేన తతో గోయుగళస్యతు । సంతుష్టశ్శంకరో భూత్వా సంతతిం దేహినః ప్రభో ॥ తతస్సువర్ణవంపాత్రం శివస్యాగ్రే నివేదయేత్ । ఆచార్యాయదదానీతి యథాయోగ్యం స్వశక్తితః॥ గురవే వాససీ దత్వా కర్మశేషం సమాపయేత్ । ప్రణమ్య దేవతాం తాంశ్చ విసృజ్య విధినా తతః ॥ తతః కుంభాంభసా విప్రా అభిషించేయుతాదృతాః। మంత్రైశ్చ వారుణైస్సౌరైః శాంతిం స్వస్త్యయనాదిభిః ॥ పురాణైరాగమైస్తొస్తు నానాఫలవిధాయిభిః । నాందీముఖేన విధినా తతశ్శ్రాద్ధం సమాచరేత్ ॥ నమస్తే వేతి మంత్రేణ నమస్కృత్య ముహుర్ముహుః । మధ్యమం పిండమశ్నాతి పత్నీ సర్వజ్ఞమోదితాః ॥ అథ త్త పితరో గర్భ మితిమంత్రేణమంత్రితమ్ । ఆచమ్య విధివత్పశ్చాత్ కర్మశేషం సమాపయేత్ ॥ శతం చ భోజయేద్విప్రాన్ ద్విజాన్ సంతోష్య శక్తితః । కృతకృత్యౌ చ తౌ స్యాతాం పుత్రపౌత్రసుఖాన్వితౌ ॥ ... ... *

ఇతి సూర్యావరుణసంవాదోక్తమేకవస్త్రదానమ్.

అథాపరంవీరసిస్మాంలోకనే రుద్రయామళే॥ శుక్రేణప్రార్థితశ్శంభుః ప్రణిపత్యజగద్గురుః । ఏకవాసోవిధింబ్రూహి స్వామిన్విస్తరతో మమ ॥ శివ ఉవాచ ॥ శృణుభార్గవయత్నేన దుఃఖవైధవ్యనాశనమ్ । వంధ్యాత్వంవిలయంయాతి యస్మిన్వస్త్రవిధౌకృతే ॥ శివోనామేతిమంత్రేణ దంపతీసంస్థాపయేత్ । స్నాపయేదేకవస్త్రేణ భానావనుదితేసతి । అష్టపత్రంలిఖేత్పద్మం క్రమశశ్శుక్లతండులైః ॥ వేదోక్తవిధినామంత్రైః సూక్తైశ్చైవవిధానతః । పంచవక్త్రందశభుజం త్రినేత్రంపార్వతీపతిమ్ ॥ పద్మమధ్యేన్యసేద్దేవం శివోనామేతి మంత్రతః । ఇదంవిశ్వేతి మంత్రేణ ఇంద్రమాగ్నేయకోణకే ॥ యేచేహామితిమంత్రేణ దక్షిణే పితృపూర్వజాన్ । యేదేవాసస్తుమంత్రేణ నైరృత్యే సనకాదికాన్ ॥ వరుణప్రార్థనామంత్రైః పశ్చిమేవరుణంన్యసేత్ । గణానాం త్వేతిమంత్రేణ వాయవ్యాంచ గణేశ్వరమ్॥ అభిగోత్రాణిమంత్రేణ ఉత్తరేగర్భమాతరః। ఈశాన్యాంచగ్రహాన్సర్వాన్ స్థాపయేత్స్వస్వమంత్రతః ॥ ఋతూంస్తథాతుతన్మంత్రైః పూర్వస్యాం విన్యసేత్సురాన్ । తన్మధ్యే విన్యసేత్కుంభం పూరితంతీర్థవారిణా ॥ పూర్ణపాత్రయుతంమధ్యే సర్వౌషధిసమన్వితమ్। సహిరణ్యంసవస్త్రంచ నారికేళేనసంయుతమ్ ॥ ప్రతిష్ఠాంచవిధాయాదౌ మంత్రైస్సంపూజనమాచరేత్ । రుద్రంసర్వంజపేత్తత్రషడంగంవిధిపూర్వకమ్॥ స్త్రీపుంసాభ్యాం విధాతవ్యం పూజనంవిధివత్తతః । అభ్యంగ్య కేవలంసమ్యక్ కృత్వాస్నానంవిధానతః । నాందీముఖాభిధంశ్రాద్ధం విధేయంవిధివత్పరః ॥ గర్భోసీతిహిమంత్రేణ ప్రాశయేత్పిండమధ్యమమ్ ॥ ✱

జలప్రార్థనా.

ప్రత్యగాశాపతే రాజన్ జలానామధిపప్రభో । నష్టానష్టపరిస్పష్టా త్వంగర్భం దేహిమేప్సితమ్ ॥౧॥ నదీనదతటాకాది క్రమాదన్యజలాశ్రయాః । తుభ్యంవినానశోభంతే గర్భం దేహిజలేశ్వర ॥౨॥ పూర్వజన్మని

యత్పాపం కుసంసర్గాత్స్వయంకృతమ్ । ఇహైవ సలిలే స్థాప్య గర్భం దేహి ప్రసీద మే ॥౩॥ అష్టషష్టిసుతీర్థానాం నదీనామధిపో భవాన్ । సత్వానామపి వాపీనాం రాత్రిగర్భం దదస్వ మే ॥ ౪ ॥ త్వమేవ పాశపాణిస్త్వమేవ హ్యంభసాంపతిః । ఆపస్త్వ ప్రాణినాం జీవో గర్భం దేహి ప్రసీద మే ॥౫॥ తవహస్తే జలం వామే దక్షిణే జీవజీవినమ్ । మస్తకే త్రిజటాగపెంగాః గర్భం దేహి దయాపర ॥౬॥ భూతప్రేతాదిదోషాణాం రోగాణామితరస్య చ । అంతరాయం ప్రభో త్యక్త్వా గర్భం దేహి దయాం కురు ॥

ఇతి జలప్రార్థనా.

అథౌషధిస్నానమ్.

సర్వేషాం జగతో నామ్నాం గ్రహాణామధిపస్సదా । త్వం స్వామీ సర్వదా సోమ దేహి గర్భం మహౌషధే ॥౧॥ ఔదుంబరీం ఫలవతీం శాఖామామంత్ర్య సర్వవిత్ । ఔషధయస్సమిత్యేవం కామిన్యా గ్రాహయేద్బుధః ॥ శాఖాయా లంబనం కార్యం హృది చేతసి నిర్మలే । సమాలంబ్య కరే దూర్వాం నారికేళాక్షతానపి ॥ వరుణోపాసనం కుర్యాత్సూక్తపారపరాయణః । బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ సోమశ్చ కందర్పో వృషవాహనః ॥ పార్వతీ సుభగా భద్రా సావిత్రీ వస్త్రదేవతా । ఏతే హి వాససీ శుభ్రే అవ్యంగే గురుదైవతే ॥ సర్వభూషణరమ్యే చ గర్భం మే చ త్వవాంఛితమ్ । ముద్గతండులగోధూమయవతండులశాలిభిః ॥ రాజమాషాదిభిర్విద్వాన్ వంశపాత్రం ప్రపూరయేత్ । కేరికేళం చ నారంగం దాడిమం బీజపూరకమ్ ॥ ఉత్తత్తీమథపూగం చ సప్తమం మదనం స్మృతమ్ । కూర్మపృష్ఠనిభం పృష్ఠే క్షీరనీరప్రపూరితమ్ ॥ త్రిణేత్రం శంభుదైవత్యం నారికేళం సుతప్రదమ్ । విన్యస్య దీపకం తత్ర ఫలానాం సప్తకం తథా ॥ ధాతా వం తేతి మంత్రేణ ధాన్యస్నానం తు కారయేత్ ॥ పీతం కనకవర్ణాభం సబీజం సుమనోహరమ్ । తుహి

నేనసమంసీతంనారంగంగర్భదంమమ ॥ ఫలంతచ్ఛుక్రదైవత్యం సుసూ
త్యంసుపరిస్రవతమ్। సుగంధంసోమదైవత్యం గర్భదంబీజపూరకమ్॥ ఉద్య
దర్కేనసమంపుష్పంఫలంసింధూరసన్నిభమ్। బీజపూరయుతంయస్మా ద్గర్భ
దంచాడిమంమమ ॥ ఫలంయచ్ఛుక్ర దైవత్యం సూత్యంవై సర్వశోవరమ్।
జ్ఞానయోనిప్రపూర్ణంతు దేహిత్వం గర్భముత్తమమ్ ॥ పూగశ్చసూర్య
దైవత్యో లాక్షారససమప్రభః। ఆద్యఃఫలానాంప్రభవోగర్భందద్యా
త్సదామమ। ఉత్సవేషుచసర్వేషు శుభదంసర్వదేహినామ్। గోరోచనస
మాభాసం గర్భదంమదనంఫలం ॥ ఇతి ఫలస్నానమ్ ॥ ❋

నధారక్చరాస్నాచ సహదేవీవచాతథా। ధాన్యానిశాచబహుళా
సర్వౌషధ్యఇమాస్మృతాః। యాఓషధీతి మంత్రేణ సర్వౌషధ్యభి
షేచనమ్ ॥ కరేణమూర్ధ్ని విన్యస్య వంశపాత్రంతుభార్గవ। ఋగ్వేద
స్యాష్టమంశర్త్వా తత్వాయామీతిపూర్వకాః ॥ ధీమాన్ప్రత్యేకముచ్చా
ర్య దంపతీస్నాపయేత్తతః। వరుణగిహావితామంత్రం వరుణోత్తం భనం
తతః ॥ ఏతేశతమిమంమ్మేచ ఇదమాపఃపునంతుమామ్। ఇమావైయా
జుషాన్మంత్రాన్ శిరోమేత్యనురుక్తథా ॥ ఘృతవతీభువనానాం పావమానీ
పునఃపునః। సామ్నోవరుణసామ్నాయ పావమానగసరస్వతీ ॥ శన్నోదే
వీత్యనర్వాణ మంత్రైస్నానముదాహృతమ్। తతోరుద్రజపస్నానం కర్త
వ్యంసుతమిచ్ఛతా ॥ అథభార్గవసంస్థాప్య స్థండిలే పావకంశుభమ్। గృ
హ్యోక్తేనవిధానేన పాయసంశ్రపయేచ్చరుమ్ ॥ అఘారావాజ్యభాగౌచ
ప్రదేయౌ తత్రచాహుతిః। అద్యాంపృష్టంతిహుత్వాచ పునస్త్వాచతథా
సమిత్ ॥ వాజశ్చపుర స్తదాగ్రేత్వం అదిత్యంగర్భమేవచ। తతస్సరస్వతీ
యోన్యాం తత్పత్నీభిరతగపరమ్। అద్భిత్రైరాస్నాతిమంత్రేణ మేనసప్త
షయోపిచ॥ గభోరసౌషధీనాంచ మంత్రాకాహుతయశ్శ్రిమాత్।
ఏభిర్మంత్రైశ్చరుంహుత్వా తతస్స్విష్టకృతంహునేత్ ॥ వృషభం బ్రహ్మ

ణేదద్యాత్ ఆచార్యేసురభిస్తథా । ఇతరేభ్యోపివిప్రేభ్యో దక్షిణాంస్వే చ్ఛయాపునః ॥ అభిషేకంతతఃకుర్యాత్పవిత్రంకుంభవారిణా। సురాస్త్వా మితిమంత్రాద్యైః పవిత్రైర్బ్రాహ్మణైస్తతః॥ ఆశాస్యాఃకామహేమీతి చతస్రేత్యాదిసప్తకమ్ । సదాతువంశపాత్రంచ నీత్వాపాయాచ్ఛివాల యమ్ ॥ శివస్యపురతోముక్త్వా వంశపాత్రంప్రణమ్యచ। దేవదేవజగన్నా థ గౌరీనాథమహేశ్వర॥ భవేశానమహాదేవ నమోస్తుసుతదోభవ। అష్టా దోషాశ్చయెస్త్రీణాం నవమఃపురుషస్యచ॥ తత్తద్దోషవినాశాయ సస్త్రీ కస్స్నానమాచరే । వికృతంయచ్చమేదేహే సంతానపరిపీడనమ్ ॥ తత్స ర్వంవస్త్రమాయాతు నిర్దోషాస్యాత్సుపుత్రిణీ । వరుణత్వంచ భూతా నాముచ్యసేకారకఃప్రభుః ॥ తవతీర్థప్రభావేన సంతానంకురుమేబ హు । తతశ్చరుపురోడాశమాధత్తేత్యాదినాశయేత్ । గర్భందేహిభగం దేహి ఆయంతునఃపితరస్తథా ॥ బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాచ వరందత్వా విసర్జయేత్॥ ఇదంనిర్మూలమపిగూర్జరేషు ప్రచారాల్లిఖితమ్॥

ఇతి వీరసింహావలోకనోక్తమేకవస్త్రస్నానమ్.

అథ పుంసోహతవీర్యస్యాహారమ్.

సూర్యారుణసంవాదే ॥ తపస్వీగమనాఖ్యేన కర్మణావేహజారుజః। అనుభూయపురాజన్మనరశ్చాకృతనిష్కృతిః ॥ సోన్యజన్మనినిర్బీజోభవే త్తస్యాస్యలక్షణమ్ । బహ్వీభిరపిసస్త్రీభీ రతింకుర్యాద్వృథారుచి ॥ నత స్మాద్గర్భసంభూతిః స్తాసుస్త్రీషు ప్రజాయతే। ప్రతీకారమాహ ॥ కస్మిం శ్చిచ్ఛోభనేమాసి శుక్లపక్షేశుభేతిథౌ । అష్టమ్యాంవాచతుర్దశ్యాం సుది నేవిధిమాచరేత్ ॥ మాసంసమర్చయేద్దేవం రుద్రంసంయతమానసః। ప్రత్యహంస్నాపయేద్దేవం కలశైశ్శతసమ్మితైః ॥ సుతీర్థపయసాపూర్ణైః స్సర్వగంధసుగంధిభిః। శుభ్రచందనకర్పూరైః కేసరైరుపలేపయేత్॥ తతః

కమలకల్హార బిల్వపత్రై స్సంహితైః । తమర్చయేన్మహాదేవం ధూపదీపైర్మనోహరైః । తదగ్రే పూజయేత్సూక్తం యథాయచ్ఛత రుద్రియమ్॥ జుహుయాత్తద్దశాంశేన తిలాంస్త్రిమధురప్లుతాన్ । మానోమహాంతమిత్యాది మన్త్రైకాదశకేనసః ॥ తథాతద్దేవమభ్యర్చ్య జపహోమైర్నివేదయేత్ । ప్రణమేదథతంభక్త్యా దండవచ్ఛ్రద్ధయాన్వితః । విప్రాన్ద్విషాణమభ్యేత్య సమాహూయబహుశ్రుతమ్ । అభ్యర్చ్య విధివత్తస్మైసువర్ణద్వయసమ్మితమ్ ॥ దద్యాత్స్వశక్త్యా విధివత్పూర్వాంశుద్ధ్యపేక్షయా । దానాంతేకీర్తయేత్తద్ధి క్రమంద్దైవజ్ఞచోదితమ్ ॥ యన్మయాతాపసీయోనౌ రేతస్సేకాదఘంమహత్ ॥ ఆసకృద్బుద్ధిపూర్వం తదతిశ్రద్ధావశాత్కృతమ్ ॥ తేనపాపేనయద్రేతః క్షతంమే గర్భసిద్ధికృత్ । జాతంతత్పాపనాశాయ సువర్ణంరుద్రరేతసమ్ ॥ ఫలద్వయమితేశాస్త్రే పూరితం మధుసర్పిషా । న్యస్తంగర్భాశయేస్వర్ణ రేతస్తర్ణ నిభాకృతి ॥ దత్తం మేరుద్రకృపయా తుభ్యంతత్పాపశాంతయే । అనఘోహమసానీతిదానేనానేనసువ్రత ॥ ఏవిత్వమనఘశ్చేతి ఉక్తవంతంపునర్ద్విజమ్ । అగ్నేనయేతిమంత్రాంతే ప్రణిపత్యవిసర్జయేత్ ॥ అన్యేభ్యోపి తథాశక్త్యా విప్రేభ్యోదక్షిణాంవిశేత్ । ఏవంకృతవిధేస్తస్యస్యాద్బీజంగర్భసిద్ధికృత్ ॥

ఇతి సూర్యారుణసంవాదేహతవీర్యత్వహరమ్.

అథ క్లైబ్యహరమ్.

తత్రైవ ॥ మహిషీగమనాదుక్తం యన్మయాపుంస్త్వనాశనమ్। తస్యకర్మచచిహ్నాని నిష్కృతీశ్చ వదామితే ॥ సచయస్మిన్వయసికాలే మహిషీమాగతసిపురా । తద్వయసికాలమాసాద్య పుంస్త్వమస్యవినశ్యతి ॥ లక్షణంతస్యకర్తవ్యం కర్మణగికషణేపివా । ద్విత్రైర్వాపంచవర్షైర్వా దినైస్తస్యాపిజాయతే ॥ పీడాకర్మానుమానేనవస్తిమేహనయోర్ముహుః।

అల్పానల్పాత్మకం వాచ్యం తత్కర్మ కరణావధి । అల్పమల్పంచ బహుధా మాత్రమంస్య ప్రవత్యసౌ । క్వచిద్భవేద సంబద్ధం క్వచిన్మాత్రస్యచ గ్రహః ॥ తజ్జాతిపశువత్పీడా పృష్ఠపాదకరోరుషు । సితాసితం కియచ్చిహ్నం సుప్తో మాత్రీయతే ప్రజః । శ్వాదిదంష్ట్రిదతస్పర్శస్సాన్యద్భిరంసలితైరపి॥ ఇత్యాదిలక్షణైర్జ్ఞాతగకర్మనిష్కృతిమాచరేత్ । దద్యాచ్చ మహిషీం శాంతాం రక్తమాల్యానులేపనామ్ ॥ కృష్ణవస్త్రావృతాం కంఠే లంబవత్పృథుఘంటకామ్ । పిణ్యాకపిటకోపేతాం ప్రలంబత్పాదబంధనామ్ ॥ బ్రాహ్మణాయసువృత్తాయ నిర్ధనాయకుటుంబినే । దద్యాత్ప్రయోగపూర్వంస విధివద్బహుదక్షిణామ్ ॥ విప్రమభ్యర్చ్య విధివద్దానాంతే మంత్రముచ్చరేత్ । యన్మయాబాలభావేన సౌరభీమధిగచ్ఛతా ॥ పాపమాప్తమపుంస్త్వాఖ్యం సజ్జనైరతిగర్హితమ్ । తద్వినాశాయదత్తేయం సైరభీశుభలక్షణా ॥ దానేనానేన మే బ్రహ్మన్ నపుంస్త్వం మే ప్రణశ్యతు। భూయాసమనఘశ్చాహం ప్రమదాయాగ ప్రియావహః ॥ ఏవమస్త్వితి సోప్యుక్త్వా తామాదాయ గృహంవ్రజేత్ । అన్యేభ్యోపి తదా దద్యాద్విప్రేభ్యోబహుదక్షిణామ్ । తతస్స కనకం సర్పిః స్పృష్ట్వా కాంస్యోపసంవృతమ్ । మామీక్ష్య సురభీస్పృష్ట్వా స్వస్తివాచ్య ద్విజోత్తమాన్ ॥ దైవజ్ఞం గోయుగేనార్చ్య దత్తాశీస్స్వగృహాన్వ్రజేత్ । ఐహికం లక్ష్మ తస్యేతి కీర్తయేత్ప్రత్యతావహమ్ ॥ స్వపత్న్యా మతిత క్లైబ్యం కించితారమోదయోన్నతః । కృతకర్మా గతే కాలే వయసక్లీబతాంవ్రజేత్ ॥ హతవర్ణబలోజసార నిరుత్సాహక్రియాగమే। తదపత్రపయానిత్యం యోషితోతిజుగుప్సయా॥ గర్హ్యమాణశ్శ్వసన్ శేతే పృచ్ఛమానోపిబంధుభిః । లజ్జయాకులచిత్తత్వాత్ప్రవాస మతివాంఛతి ॥ గుదగుహ్యాదదేలింగే చిహ్నం తిలముఖాదికమ్ ॥ ... ... *

ఇతి క్లైబ్యహారమ్.

అథాపరం క్లీబత్వహరమ్.

అథాపరంత్రత్రైవ ॥ ఫలానామపి హర్తాయః క్లీబభేద ఉదాహృతః । తస్య నిష్కృతిచిహ్నాని కీర్త్యమానాని మే శ్రుణు ॥ నరస్య కామినో నిత్యం భుంజతోప్యంగనాగణమ్ ॥ కదాకదాపిజాయేత క్లీబత్వం వాతిదుఃఖకృత్ । శుభమాసిసితే పక్షే సుదినే సముపస్థితే । విశేషేణ త్రయోదశ్యాం దైవజ్ఞైర్ద్విజైస్సహ ॥ దేవతాయతనే యత్నా ద్దైవజ్ఞైర్ద్విజైస్సహ | ఫలాని వివిధాన్యత్ర రాశింకుర్యాత్పృథక్పృథక్ ॥ నారికేళాన్యపోగాని ఖర్జూరక్రముకాని చ । జాతీఫలైస్తుకంకోలాన్యాహృత్యవిశదాంభసా ॥ ప్రక్షాళ్య శుచివస్త్రేషు రాశింకుర్యాత్స్వయం శుచిః । అభ్యుక్ష్య చందనాద్యైన అభ్యర్చ్య కుసుమైస్సితైః । అలంకృతేభ్యో విప్రేభ్యో గుణవద్భ్యస్సమాహితః । దద్యాత్ప్రత్యేకశస్తేభ్యః ఫలరాశీన్పృథక్పృథక్ । దానాంతే కీర్తయేన్మంత్రం దైవజ్ఞేనోపనిర్మితమ్ ॥ యన్మయాకారిహరణం ఫలానాంవిజిహీర్షయా । తతో మయైతత్సంప్రాప్త మపుంస్త్వమతిగర్హితమ్ ॥ తస్మాన్ముచ్యే తవైక్లైబ్యం యుష్మభ్యం ఫలదానతః । ఇతివిజ్ఞాపతాన్విప్రాన్ ప్రణిపత్యవిసర్జయేత్ ॥ అన్యేభ్యోపి యథాశక్త్యా విప్రేభ్యః ఫలదో భవేత్ । ఏకాహికంలక్షణంస్యా ద్వక్తవ్యం దైవవేదినా ॥ వ్రణాన్యత్రఫలాకారం జాయంతేస్య కళేబరే । లఘూనాం హరణాత్తేషాం లఘవో నాతిదుఃఖదాః ॥ గురూణాం గురవో నానా దుఃఖారతి విఘాతకాః । ప్రమాదేనహృతానాం చ నర్మణావ్రీడయాపివా ॥ నాతికామోన చక్లైబ్యం నవా వ్యాధిప్రమాదతః । శోకోచిహ్నాదివక్త్రాదౌ హస్తపాదాంగుళివ్రణాః ॥ జన్మజాత్యనుమంత్రాద్యం ప్రాప్త్యాదేశ్యాదిచింతనమ్య ప్రశ్నతశ్చవివేక్తవ్యం సుధియాదైవవేదినా ॥ ... *

ఇతి సూర్యారుణసంవాదే క్లైబ్యహరమ్.

అథ మృతభార్య[illegible]హరణమ్.

మహార్ణవే॥ కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ [illegible]

నజోద్వహతిస్త్రియమ్ । సభవేన్మృతపత్నీక ఉష్ణశ్వాససమన్వితః । ప్రాజా
పత్యత్రయంకుర్యాద్వ్రతత్రితయమేవవా । తామగ్నిమితిచాస్యేన చతు
ర్వాష్టోత్తరంయుతమ్ ॥ జుహుయాద్భోజయేద్విప్రాన్ సేవంపాపాత్ప్ర
ముచ్యతే । తామగ్నివర్ణామిత్యనేనజాతవేదస ఇత్యనువాకోపలక్ష్యతే-
జాతవేదసఇతి సప్తర్చస్య అనువాకస్య యాజ్ఞికీదేవతా - ఉపనిషదబు
షిః- ఆద్యయోర్దుర్గాచతస్రాణాంఅగ్నిః అంత్యాయావిష్ణుర్దేవతా-
త్రిష్టుప్ఛందః- పృతనాజిత సహమానాముగ్రమగ్నింహువేమ పరమా
త్సధస్థాత్ - సనఃపర్షదతిదుర్గాణివిశ్వాక్షామద్దేవోతిదు
రితాత్యగ్నిః- ప్రత్నోషిహితమీఢ్యో అధ్వరేషుసనాచ్చ హోతానవ్యశ్చసత్సి-
స్వాచాగ్నేతనువంప్రయస్వాస్మభ్యంచ సౌభగాయవర్చస్వ - గోభిర్జుష్టమ
యుజోనిషిక్తంతవేంద్ర విష్ణోరనుసంచరేమనాకస్య పృష్ఠమభి సంవసా
నో వైష్ణవీంలోక ఇహమాదయంతామ్ ॥ ... *

ఇతి మృతభార్యత్వహరణమ్.

అథ మృతభార్యత్వహరణమ్.

అథాపరమ్ ॥ శ్యామిత్రభార్యాగామీచ మృతభార్యశ్చపరిజాయతే । తే
స్యపాపపరిముక్త్యర్థం ద్విజమేకం వివాహయేత్ ॥ అథప్రకారాంత
రేణ ॥ అథమృతభార్యత్వహరం పరస్పరద్వేషహరంచ ॥ బృహస్పతిః- సా
ధ్వీంభార్యాంస్వజంబంధుం పుత్రంవాపి వియోజయేత్ । సకుర్యాన్మృత
భార్యస్సాన్యత్ర భార్యంద్విజసప్తకమ్ ॥ యద్వాదాంపత్యమాసాద్య విరో
ధయతియఃపురా । తస్యాన్యజన్మవిభవే ద్వేషఃపత్న్యా పరస్పరమ్ ॥ త
త్రాశ్వత్థం శమీయుక్తం పూర్వముద్వాహయేత్సుధీః । తులసీంవిష్ణునా

సార్ధం విధినా పరిణాహయేత్ ॥ ఏవం తద్దోషశాన్తిస్స్యా ద్ద్విజాఞ్ సంభోజ్య భక్తితః । ఇతరశ్చ విరోధాయ స్వయం శాస్త్ర వినిర్ణయాత్ ॥ ఉమామహేశ్వరం చైవ వ్రతం కుర్యాద్విధానతః ॥ ... *

ఇతి మృతభార్యత్వహరాణి.

అథ స్త్రీవిరక్తిహరమ్.

మహార్ణవే కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ ధర్మపత్న్యాం సువ్రతాయాం ముఖమైథునకారిణః । పత్న్యాం విరక్తి ర్భవతి సువర్ణ కలశేన సః ॥ ఉమామహేశ్వరం దేవం రుద్రైకాదశనీ భవేత్ । స్నాపయేచ్ఛ్రద్ధయా యుక్తో హ్యవిచ్ఛిన్నాంబుధారయా ॥ త్ర్యంబకేన మన్త్రేణ జుహుయాదపి పావకే ॥ అత్రాంబుగ్రహణం రుద్ర విధానోక్తాభిషేక ద్రవ్యయుక్తానాం క్షీరేక్షురసాదీనాం ఉపలక్షణమితి మహార్ణవః - ఉక్తం తు తదవిశేషేణాం బుగ్రహణేన క్షీరాదీనాం బాధ ఇతి- తతః సహస్రాద్యయుతాంతం త్ర్యం బకమన్త్రం జపిత్వా ఆజ్యేన తావత్సంఖ్యాక ఏవ హోమః కార్యః - అత్ర దేవాలయాదౌ సర్వథా ప్రతిమాలాభేన్యాం ఉమామహేశ్వరం సువర్ణస్య కృత్వా కలశోపేతమభిషేకాంతే బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్- ఇతి మహార్ణవః ॥ తత్ర స్నానానంతరం పాఠక్రమేణ జపస్యోక్తత్వాత్ రుద్రాభిషేకం కృత్వైవ హోమః ॥ తతో దానమితి ॥ ... *

ఇతి స్త్రీవిరక్తిహరమ్.

అథ దోషసంసారోద్భవహరాణి.

తత్ర బ్రహ్మరాక్షసరూప పిశాచత్వహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ అన్యాయవర్తినృపతి సేవనాద్విప్రహింసనాత్ । మహాదానసమాదానా ద్గురుభార్యావిమర్దనాత్ ॥ దంష్ట్రిభ్య

శ్చపశుభ్యశ్చ మరణాద్గురునిందయా । వేదస్యబ్రహ్మశాస్త్రస్య పఠనాత్క-
ర్మసేవనాత్ ॥ జననీమైథునాచ్చైవ పరస్త్రీగమనా త్తథా। శ్రుతాధ్య
యనసంపన్న శ్రోత్రియబ్రాహ్మణస్యతు ॥ ఉద్వాసనా త్సభామధ్యే కృ
త్వాభంగంసుదారుణమ్ । వేదాధ్యయన సంభూత ఫలదానాద్విశేషతః॥
దేవబ్రాహ్మణరాజ్ఞాంచ స్వర్ణాపహరణా త్తథా । అరణ్యేనిర్జలేదేశే
జాయతేబ్రహ్మరాక్షసః ॥ గయాశ్రాద్ధంతు కృత్వాపి జపపూజాదిభి స్త
థా । సర్వస్యార్పణత స్తస్య జపనాదేవనిత్యశః ॥ దేవతాతీర్థసేవాభిః
కన్యాదానేనచైవహి। బ్రహ్మరాక్షసపైశాచాత్ ముచ్యతేమనురబ్రవీత్॥
తచ్చగోభూహిరణ్యానాం తిలానాంశ క్త్యనుసారేణకల్ప్యమ్ ॥ ❀

ఇతిబ్రహ్మరాక్షసత్వహరం పిశాచత్వహరంచ.

అథ గ్రహహరాణి.

తత్రప్రజాగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాక సముచ్చయే ॥ రజస్వలాగామినంచ తదుచ్ఛిష్టస్యభోజి
నమ్ । ప్రజాగ్రహఃప్రగృహ్ణాతి తతస్స జ్వరవాన్భవేత్ ॥ అతిసారీచకుక్షి
చగాత్రేసర్వత్రవాతవాన్ । స్త్రీచేద్గర్భస్యనాశస్స్యాత్తత్రేయంనిష్కృ
తిఃపరా ॥ కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణేచైవ కుర్యాత్సాంతపనత్రయమ్ । అష్టో
త్తరసహస్రంతు సర్పిషాజుహుయా త్తథా॥ పునర్మామైత్విమంత్రేణ జపం
పౌరుషసూక్తకమ్ ॥ జపపూజామయోరనంతరం బలిదానమాహ ॥ కాం
స్యపాత్రేనవ్రీహి తండులానాఢకోన్మితాన్ । నిక్షిప్యజలకుంభేన సా
ర్ధంనీత్వాచతుష్పథే ॥ గంధపుష్పాదిభి స్తత్ర సమభ్యర్చ్యబలింక్షిపేత్।
బలిమంత్రః ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం ప్రజాగ్రహమహాబల। ఆతురస్యసు
ఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వంమహాగ్రహ ॥ ... ... ❀

ఇతి ప్రజాగ్రహహరమ్.

అథైకాహికాది జ్వరహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ తస్కరో యో వృథాప్రాణి హింసకో నిర్ద యశ్చ యః । ఆచారరహితో యశ్చ తానేకజ్వరసంజ్ఞితః ॥ గ్రహాగృహ్ణాతి యన్మాత్రా దేకరాత్రిజ్వరీ భవేత్ । ద్విరాత్రేణ త్రిరాత్రేణ చతూరాత్ర జ్వరేణ చ ॥ శీతజ్వరేణ సతతం జ్వరేణోష్ణజ్వరేణ చ । యతో భవతి తస్యే యం నిష్కృతిః శాస్త్రచోదితా ॥ చాంద్రాయణం ప్రకుర్వీత కుర్యాత్కృ చ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రకమ్ । ఆజ్యహోమో వ్యాహృతిభి రష్టోత్తర సహస్రి కమ్ ॥ సహకారప్రవాళైశ్చ మధ్వక్తై ర్జుహుయాత్తథా । జాతవేదస మంత్రేణ దద్యాద్ధోమం చ శక్తితః ॥ సహస్రకలశస్నాన మీశ్వరస్య తు కార యేత్ ॥ అనంతరం బలిదానప్రకారమాహ ॥ కాంస్యపాత్రే మధ్వపూప పాయసాజ్యసుశర్కరాః । నిక్షిప్యాచ్ఛధ్వజై ర్జాతి కుసుమైశ్శ్వేతవా ససా ॥ అచ్ఛధ్వజైః స్వచ్ఛధ్వజైః ॥ బలిదానమంత్రమాహ ॥ ప్రగృహ్ణీష్వ బలిం చేమ మేకాహికమహాజ్వర । ఆతురస్య సుఖం సిద్ధిం ప్రయచ్ఛ త్వం మ హాగ్రహ ॥ ద్వ్యాహికత్ర్యాహిక జ్వరయో ర్ద్వ్యాహికత్ర్యాహికేత్యూ హః- ఏవం చాతుర్థిక మహాజ్వరేత్యూహ్యం- ద్విరాత్రాదిజ్వరేషు బలి దానస్థానవిశేషానాహ ॥ ద్వ్యాహికాఖ్యజ్వరే మాతృస్థానే శుద్ధబలిం క్షి పేత్ ॥ త్ర్యాహికే నందికేశస్య సమీపే వృషభస్య వా ॥ ద్వ్యాహికత్ర్యా హికజ్వరయోః పూర్వ ఏవ బలిః ॥ చాతుర్థిక జ్వరే బలిః ॥ చాతుర్థికజ్వ రే బలిమాహ ॥ విష్ణో రాయతనే కుర్యాన్మండలే భద్రపీఠకమ్ । చతుష్పదం స్థాపయిత్వా గ్రహం సంపూజ్య యత్నతః ॥ విష్ణో రాయతనే దద్యాచ్చాతు ర్థికమహాజ్వరే । కుంభం సంస్థాపయే త్తత్ర పీఠస్యోపరి సంయతః ॥ తస్మి న్కుంభే బలిం దద్యా త్కృసరాపూపపాయసమ్ । లాజాన్మధుసుకాంచై వసర్పిః పిణ్యాకమేవ చ ॥ రక్తవాసో రక్తపుష్పం గృహ్ణీయా దర్చనా విధౌ । గంధధూపాదికం రక్తం దద్యా ద్గ్రహస్య శాంతయే ॥ యజ్ఞాతియా

నాం యాసు రా నిషిద్ధా తజ్జాతిమైగసా బలికర్మణి న గ్రాహ్యా ॥ శీతజ్వరే
మువిశేషః ॥ విష్ణౌ రాయతనే యద్వా మూలేశ్వత్థద్రుమస్య వా । శీతజ్వరవి
ధానేన సంయతశ్చ హరేద్బలిమ్ ॥ బలిహర్తా కృష్ణవస్త్రః కృష్ణవస్త్రో
త్తరీయకః । కృసరం పాయసం చైవ తిలాంశ్చైవ చ తండులాన్ ॥ కాంస్య
పాత్రే వినిక్షిప్య స్వర్ణం తదుపరి విన్యసేత్ । పూర్ణకుంభేన సహితం బలిం తత్ర
వినిక్షిపేత్ ॥ పూజయిత్వా గ్రహాంధూపదీపాధిభిరతంద్రితః । బలిదాన
మంత్రమాహ ॥ ప్రగృహ్ణీష్వ బలిం చేమం జ్వరితస్య జ్వరాపహమ్ । పక్షి
వాహన గోవింద వరాహవదన ప్రభో ॥ అసురఘ్న సురశ్రేష్ఠ నారసిహ్మాగ
దాధరేతి ॥ ఉష్ణజ్వరే మహేశాన సమీపే బలిమాహరేత్ । అథవృక్షస్య
మూలే వా బలిః పూర్వోక్త ఏవ హి ॥ పూర్వోక్తశ్శీతజ్వరహరోక్తః- అత్ర
మంత్రః ॥ గోక్షీరధవళాకార త్రిశూలధర గోపతే । భస్మోద్ధూళిత దేవేశ
త్రిణేత్ర హర శంకర ॥ ప్రగృహ్ణీష్వ బలిం చేమం జ్వరితస్య మహాగ్రహ । ప్ర
యచ్ఛ త్వం సుఖం సిద్ధిం జ్వరం చాశు విమోచయేతి ॥ సతతజ్వరే విశేషమభి
ధత్తే । సతతజ్వర ఈశానస్యాలయే బలిమాహరేత్ ॥ పూర్వత్ర కథితే
ష్వన్యతమో బలిరుదాహృతః । తస్మిన్నైకాహికాది జ్వరహరే యాని పూ
ర్వకథితాని తేషు । బలిదానమంత్రమాహ ॥ ప్రగృహ్ణీష్వ బలిం చేమం హర
త్వం సతతజ్వరమ్ । ఆతురస్య సుఖం సిద్ధిం ప్రయచ్ఛ త్వం మహాబలేతి ॥

ఇత్యైకాహికాది జ్వరహరాణి.

అథ వృత్రగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ నవగ్రహాగి ప్రగృహ్ణాతి పరదారాభిమర్శ
నాత్ । షటీప్రిశుష్యతే తస్య ప్రాజాపత్యం చరేన్నరః ॥ గాయత్ర్యా ప్రచ
తిలాన్ హుత్వా గాయత్రీమయుతం జపేత్ । దద్యాద్ధేమ స్వశక్త్యా చ బలిః
పూర్వోక్తవద్భవేత్ ॥ ⟶* ఇతి వృత్రగ్రహహరమ్. *⟵

అథ మహాజ్వరగ్రహహారమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ మహాజ్వరగ్రహాస్థాం వై గృహ్ణీయాద్యో వ్రజేత్ స్త్రియమ్ । రజకాదేస్తతః పాదతలదాహోభవేన్నరః॥ చాంద్రాయణం సాంతపనం కుర్యాద్రోగస్య శాంతయే। జాతవేదసమంత్రేణ మధ్వక్తానామ్రపల్లవాన్ ॥ అష్టోత్తరసహస్రంతు జుహుయాజ్జాతవేదసి। జపస్సహస్రనామ్నాంతు దద్యాద్ధోమంచశక్తితః ॥ రజకాదేరిత్యాది- రజకశ్చర్మకారశ్చ నటోబురుడఏవచ । కైవర్తమేధభిల్లాశ్చ సప్తైతేంత్యావసాయినఇతి ॥ స్మృత్యంతరోక్త చర్మకారాదయోరజకాదీత్యాదిశబ్దేన। మృత్పాత్రే పిష్టపిణ్యాక లాజాన్కృత్వా తిలాంస్తథా। పూజయిత్వా గ్రహంరక్తం గంధాద్యైశ్చ చతుష్పథే ॥ నిశి క్షిపేద్బలిం విద్వాన్ మంత్రేణానేన సంయతః । ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం మహాజ్వరమహాగ్రహ ॥ ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వం మహాబలమ్ ॥ ... *

ఇతి మహాజ్వరహారమ్.

అథ కుంభగ్రహహారమ్. జంభగ్రహహారమ్.

జంభకగ్రహ ఇత్యపినామ.

కాత్యాయనః॥ అంత్యజాగామినంచైవ పరస్త్రీగామినంగ్రహః। కుంభకాఖ్యః ప్రగృహ్ణాతి తతస్తుజ్వరవాన్భవేత్ ॥ అసంబద్ధప్రలాపశ్చ శ్వాస ఖాసీచజాయతే । అతశ్చాంద్రాయణంకుర్యా జ్జుహుయాత్తిలసర్పిషా॥ మంత్రావ్యాహృతయః ప్రోక్తాః జపేత్సూక్తంచ పౌరుషమ్ । సావిత్రీంచ హిరణ్యంచ దద్యాచ్ఛక్త్యనుసారతః ॥ బలిదానమంత్రమాహ ॥ అన్నం నీలీశ్చ పిష్టస్య పిణ్యాకం పాయసంమధు । తైలంచ మృణ్మయేపాత్రే కృత్వాగంధాదిభిర్వృతమ్॥ పూజయిత్వాపూర్ణకుంభంవస్త్రహేమసమన్వితమ్। బలించతుష్పథే రాత్రౌ మంత్రేణానేన నిక్షిపేత్ ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలిం

చేమం కుంభకాఖ్య మహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వం మహాబలమ్ ॥ ... ... *

ఇతి కుంభకగ్రహహరమ్.

అథ కపిలగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాక సముచ్చయే ॥ సిక్తే వేద్యోహుతభుజి ప్రసవేద్వ్యథిత స్మహః । కపిలాఖ్యగ్రహగ్రస్తోఽతి తతో జఠరశూలవాన్ । సర్వాంగదాహ వాంశ్చైవ భవేత్పీతవిలోచనః ॥ త్రిరాత్రముపవాసస్స్యాత్తద్రోగస్యోపనుత్తయే। సోమారుద్రేతిచజపేత్సూక్తంత్వయుతసంఖ్యయా। హిరణ్యంచయథాశక్తి దద్యాదథబలింక్షిపేత్॥ బలిదానప్రకారమాహ॥ లాజాన్ తిలాంశ్చపిణ్యాకం పిష్టంరుధిరమేవచ । మాంసంచతైలపక్వంచ కృత్వా మృణ్మయభాజనే ॥ రాత్రౌ చతుష్పథేకుర్యాత్ వస్త్రాద్యైర్గ్రహపూజనమ్ । హిరణ్యసహితేనాథ పూర్ణకుంభేనసంయుతమ్। బలింతత్రక్షిపే ద్విద్వాన్ మంత్రేణానేనసంయుతః । ప్రగృహ్ణీష్వ బలించేమం కపిలాఖ్యమహాగ్రహ ॥ ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వం మహాబలమ్ ॥

ఇతి కపిలగ్రహహరమ్.

అథ శివపాదగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ మాతుఃపితుర్దేవతాయా గుర్వాదేర్వ్యస్తు గర్వతః । అవజ్ఞాంకురుతేతంతు శివపాదాభిధోగ్రహః॥ గృహ్ణాతితత్త్వనా న్స్మాద్నీ జఠరేరోగవాన్భవేత్ । పాదగ్రహీజ్వరీచైవ జాయతే తత్రని ష్కృతిః ॥ చాంద్రాయణంభవేదాత్రే సూక్తేనజపహుయాచ్చరుమ్ । ఘృతంచాష్టాధికశతం బలిర్దేయో యథావిధి ॥ బలిదానప్రకారః ॥ పిష్టం తిలంచపిణ్యాకం లాజాన్ధృత్వాథమృణ్మయే । మార్గద్వయసమాయో

గేనవస్త్రాద్యైర్గ్రహమర్చయేత్ ॥ ప్రకారాంతరమ్ ॥ పాయసంచఫలం కందం లాజాంశ్చాపూపకాన్దధి । తామ్రపాత్రేవినిక్షిప్య సోదకంకుంభమేవచ॥ చతుష్పథేక్షిపేద్వస్త్ర గంధాద్యైర్గ్రహమర్చయేత్। తతో బలింక్షిపేద్విద్వాన్ మంత్రేణానేనసంయుతః ॥ బలిదానమంత్రః ॥ పరిగృహ్ణీష్వబలించేమం శివపాదమహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వంమహాబలమ్ ॥ ... ... *

ఇతి శివపాదగ్రహహరమ్.

అథోర్ధ్వకేశగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ నిషాకరణం పరద్రవ్య హారిణందుఃఖకారిణమ్ । కర్ణేజపం చోర్ధ్వకేశీ గ్రహిణాగృహ్ణాతిమానవమ్ ॥ స్ఫోటాస్తత్ప్రజాయంతే తస్యాంగేష్వఖిలేష్వపి । చాంద్రాయణంప్రకుర్వీతకృచ్ఛ్రంవారోగశాంతయే ॥ అతేనసూక్తేనజుహుయాచ్చరుమాజ్యం పృథక్పృథక్ । హోమోవ్యాహృతిభిశ్చైవ దద్యాత్స్వర్ణంచశక్తితః॥ బలిదానప్రకారః ॥ పాయసంచఫలంకందం లాజాంశ్చాపూపకాన్దధి। తామ్రపాత్రేవినిక్షిప్య సోదకంకుంభమేవచ ॥ చతుష్పథే క్షిపేద్వస్త్ర గంధాద్యైర్గ్రహమర్చ్యచ । బలిదానమంత్రః ॥ పరిగృహ్ణీష్వబలించేమమూర్ధ్వకేశిమహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వం మహాబలః।

ఇత్యూర్ధ్వకేశగ్రహహరమ్.

అథ విష్టంభగ్రహహరమ్.

కాత్యాయనః ॥ స్వకీయాచారవిభ్రష్టాన్ బ్రాహ్మణాన్ పరిభృతీతరాన్। విష్టంభనామాగృహ్ణాతి గ్రహశ్శీతజ్వరీతతః ॥ హస్తపాదతలేదాహో వాగ్వ్యాకుంచితపాణియత్ । స్ఫోటయుక్తశ్చజాయేత హస్తయోః పాద

యోస్తథా ॥ పిశాచీబధిరశ్చైవ జాయతే తస్యనిష్కృతిః । చాంద్రాయణంపకుర్వీత ఘృతాక్తైరామ్రపల్లవైః ॥ అష్టోత్తరసహస్రంవై హోమస్స్యాజ్జాతవేదసా । సహస్రశీర్షసూక్తంచ జపేదయుతసంఖ్యయా॥ విష్ణోర్నామసహస్రంచ సహాపంచాక్షరంజపేత్ । సహస్రకలశస్నానం వామదేవస్యకారయేత్ ॥ దద్యాద్ధిరణ్య దానంచ బలిర్దేయో యథా విధి ॥ బలిప్రకారమాహ ॥ పాయసంపిష్టగుళికా మధ్వపూప పయోదధి। తామ్రపాత్రేఏకతః కృత్వా పూర్ణకుంభంసహోమకమ్ ॥ నీత్వాచతుష్పథే తత్ర ధ్వజాగ్రే గ్రహమర్చ్యచ । విద్యావసేన మంత్రేణ సంయుతోని క్షిపేద్బలిమ్ ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం విష్టంభాఖ్య మహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వంమహాబలఇతి ॥ ... ❋

ఇతి విష్టంభగ్రహహరమ్.

ప్రేతదేవివవృత్తాఖ్యగ్రహహరమపి॥ అథమహాజిహ్వాగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాక సముచ్చయే ॥ ముసలోలూఖలాదీని తథాయజ్ఞాయుధాన్యపి । ఆయుధాన్యపిపాదాభ్యాం లంఘయేద్యోనరస్తుతమ్ ॥ కాలక్రమాత్ప్రగృహ్ణాతి మహాజిహ్వాభిధోగ్రహః । తతోగద్గదవాక్యస్స్యాచ్ఛ్రేష్మీజిహ్వావ్రణీభవేత్ ॥ ఆజ్యహోమోవ్యాహృతిభిరుద్యంవ్యద్యేత్పచంజపేత్। గాయత్రీం చాత్రదానంచ దద్యాచ్ఛక్త్యనుసారతః ॥ బలిప్రకారమాహ॥ పక్వాన్నతాస్యాత్తథాపక్వం తిలపిష్టంసురాందధి । రుధిరం సూపశాకాన్నం శూర్పేకృత్వాచతుష్పథే ॥ వస్త్రాద్యైర్గ్రహమభ్యర్చ్య బలిందద్యాద్విచక్షణః ॥ బలిమంత్రః ॥ ప్రగృహ్ణీష్వ బలించేమం మహాజిహ్వామహాబల । ఆతురస్య సుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వమహాగ్రహ ॥ ❋

ఇతి మహాజిహ్వాగ్రహహరమ్.

అథ నవగ్రహహారమ్.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ సఖ్యుస్తపస్వినోవాపి గురోర్వాస్వామినో పివా । స్త్రీగామినంసంక్రమతే గ్రహఃకామంనవగ్రహః ॥ తతస్స్ఫటీ మేఘదాహీ బాధ్యానీనేత్రరోగవాన్ । జాయతే నిష్కృతి స్తత్ర తప్తకృచ్ఛ్రద్వయంభవేత్ ॥ అతికృచ్ఛ్రశ్చకృచ్ఛ్రశ్చ చాంద్రాయణమథాపివా। మాశ్మాంస్త్రైబావహుయాత్సపిః ర్ధేనుందద్యా ద్ద్విజాతయే॥ పౌరుషంచ జపేత్సూక్తం కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ । లాజైగపయ్యషితాన్నేన పతాకాధ్వజసంయుతైః ॥ పూర్ణకుంభేనసహితో బలిర్దేయశ్చతుష్పథే॥ అత్రమంత్రః ॥ ప్రగృహ్ణీష్వ బలించేమం నవగ్రహ మహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వంమహాబలేతి ॥ ... ❀

ఇతి నవగ్రహహారమ్.

అథ వాసవగ్రహహారమ్.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ వల్మీకభేదనాద్యేన సర్పబాధాం కరోతి యః । తంవాసవగ్రహోనామా గృహ్ణీయాత్తేనసజ్వరీ ॥ అధ్మానీచవిసర్పీచజాయతేతస్యనిష్కృతిః । ప్రాజాపత్యంభవేదాజ్య హోమోవ్యాహృతిభి స్తథా । అగ్నిరస్మీత్యృచంజప్త్వా యథాశక్తించేదంజపేదృచమ్ ॥ దద్యాద్వస్త్రంయథాశక్తి బలిందత్వావిచక్షణైః । అన్నం బహువిధంకృత్వా సమాధాయ చతుష్పథే ॥ నిక్షిపేద్వివిధైర్గంధైః పుష్పైర్నానావిధైర్ధ్వజైః । గ్రహమభ్యర్చ్యవిధినా మంత్రేణానేనమంత్రితః ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం వాసవాఖ్య మహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వం మహాబలమ్ ॥ ... ... ❀

ఇతి వాసవగ్రహహారమ్.

అథ వాయసగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ దేవద్విజాగ్రహారాదౌ తటాకాదిప్రమోచనం । విష్ఠాయాంకురుతేయస్తం గ్రహోగృహ్ణాతి వాయసః ॥ అధ్మానీ చాప్యరుచిర్మార్గే పాదదాహీచ జాయతే । కృచ్ఛ్రమేకం చరేదాజ్యహోమో వ్యాహృతిభిస్తథా॥ అష్టాధికసహస్రంవా కుర్యాద్దద్యాచ్చ కాంచనమ్॥

ఇతి వాయసగ్రహహరమ్.

అథ క్షేత్రపాల గ్రహహరమ్.

కర్మవిపాక సముచ్చయే ॥ దేవతానిధనాత్క్షేత్రపాలస్సంక్రమతే గ్రహః । తతోభవేన్ముఖశోషీ జిహ్వాయాంప్రభవేద్వ్రణః ॥ ప్రాజాపత్యం ప్రకుర్వీత క్షేత్రపాలాభిషేచనమ్ । శతరుద్రేణ కుర్యాచ్చ మహాజిహ్వాగ్రహాదితః ॥ బలిదేయస్తువిధినా మంత్రపూతస్సమాహితః ॥ *

ఇతి క్షేత్రపాల గ్రహహరమ్.

అథాచల గ్రహహరమ్.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ ఉపకర్తరి బంధౌవాఽనుపకార్యాపవాదకైః । తస్కరైర్వాసఖ్యకారితం గృహ్ణాతచలగ్రహః ॥ అచలగ్రహసంస్పృష్టో జ్వరీశ్వాసీచఖాసవాన్ । సర్వాంగరోగీత్వగ్దోషీ మందాగ్నిశ్చ ప్రజాయతే ॥ కృచ్ఛ్రం చాంద్రాయణంవాపి కుర్యాత్కూష్మాండహోమకమ్ । కయానశ్చిత్ర ఇత్యేవం అష్టోత్తరశతంజపేత్ ॥ అగ్నిరస్మీతృచం వాపి సహస్రంచాధికంజపేత్ ॥ బలిప్రకారమాహ ॥ తిలచూర్ణయుతం చాన్నం ద్రాక్షాక్షీరంచసక్తవః । అపూపారుధిరంచైవ సురాచేత్యేషవై బలిః ॥ వస్త్రాద్యైర్గ్రహమభ్యర్చ్య పూర్ణకుంభయుతంబలిమ్। చతుష్పథేనిక్షిపేత్తు మంత్రేణానేనసంయుతః ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం అచలాఖ్యమహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వంమహాబల ॥ *

ఇత్యచలగ్రహహరమ్.

అథ హస్తిపాదగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ దేవద్రవ్యంతుయోభుఙ్క్తే గామగ్నింబ్రాహ్మణంతథా । పాత్రస్థానంచనిర్మాల్యంలంఘయేద్యస్తుతంనరమ్॥గృహ్ణాతి హస్తిపాదాఖ్యః చిహ్నాన్యత్రనిబోధత । వల్మీకవ్యాధిమాన్పాద దాహీ చ్ఛర్దివిరేచనః ॥ ప్రాజాపత్యంప్రకుర్వీత హోమోవ్యాహృతిభిర్భవేత్। హిరణ్యంచయథాశక్తి దద్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్॥ ... *

ఇతి హస్తిపాదగ్రహహరమ్.

అథ కర్ణగ్రహహరమ్.

కాత్యాయనః॥ దేవస్వముపభుఙ్క్తేయ స్తంగ్రహఃకర్ణసంజ్ఞకః। గృహ్ణాతితేనజిహ్వాతు నచలత్యస్యకర్ణయోః ॥ బాధిర్యంజాయతేచాంగే కండూతిర్మహతీభవేత్ । అత్రచాంద్రాయణంకుర్యా ద్ధోమోవ్యాహృతిభిస్తథా ॥ దృషదాదివేతిసూక్తంచ సహస్రం చాష్టవైభవేత్ ॥ బలిప్రకారః ॥ తిలపిష్టంసురాంమాంసం అన్నంలాజాంస్తథాదధి । కందశ్చైత్యఖిలంహ్యేత ద్బలిరత్రప్రశస్యతే ॥ ధూపైర్గంధాదిభిర్ధూపైః గ్రహమభ్యర్చయేత్తతః । చతుష్పథేనిక్షిపేద్ధి బలిమంత్రేణమంత్రవిత్ ॥ మంత్రమాహ ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం కర్ణాఖ్యస్త్వంమహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వం మహాబలమ్ ॥ ... *

ఇతి కర్ణగ్రహహరమ్.

అథ ధనగ్రహహరమ్.

కాత్యాయనః ॥ తపస్వినీసఖిస్వామి స్త్రీగామీగర్భిణీగమః। యస్తం ధనగ్రహఃక్షిప్రం గృహ్ణీయాత్తత్రలక్షణమ్ ॥ అన్యస్యందోషమాత్రకృచ్ఛ్రమాత్మానముపజిహ్మ్వాకా । జాయతేతస్మిన్వృత్త్యర్థంతత్కృచ్ఛ్రద్వయంచరేత్ ॥ ధేనుందద్యాత్తథాహోమం కూశ్మాండాఖ్యం సమాచరేత్।

జపేచ్ఛపౌరుషంసూక్తం సహస్రాహుతిసంఖ్యయా ॥ ఇదమాపఃప్రవహ
తయతిక్రించేదమృచంతథా । జలేస్థిత్వా జపేద్ధేమ దద్యాచ్ఛక్త్యనుసా
రతః ॥ బలిక్రమమాహ ॥ అన్నంపర్యుషితంలాజా దుత్తూరకుసుమానిచ ।
సహిరణ్యగపూర్ణకుంభో బలిరత్రవిధీయతే ॥ చతుష్పథేబలిమముం నిక్షి
పేన్మంత్రతోనరః । అభ్యర్చ్యవస్త్రగంధాద్యైర్గ్రహంయత్నేనసంయు
తః । ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం ధనగ్రహమహాగ్రహ । ఆతురస్య సుఖం
సిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వం మహాబల ॥ ... ... *

ఇతి ధనగ్రహహరమ్.

అథ అసతోలగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ బంధూంచ దోషవక్తారం నిషిద్ధద్రవ్యవిక్ర
యమ్ । కుర్వంతంచాపకర్తారముపకర్తణిమానవే ॥ గృష్ణాత్యేతైర్నిమిత్తై
స్త్రమవతోలాభిధోగ్రహః । తతశ్వాసీచబాసీచ విగతేచ్ఛోజలాన్నయోః ॥
సర్వాంగరోగీభవతి మృతకల్పశ్చజాయతే । కృచ్ఛ్రత్రయం ప్రకుర్వీత వి
ష్ణోర్గపురుషసూక్తతః ॥ సహస్రకలశస్నానం కుర్యాత్పురుష సూక్తతః ॥
కూశ్మాండసంజ్ఞకోహోమః కార్యస్సర్వప్రయత్నతః । కయాసశ్చిత్రమం
త్రంచ సహస్రం చాష్టవాజపేత్ ॥ బలిప్రకారమాహ ॥ అన్నంపర్యుషి
తంపిష్టం దధిక్షీరమపూపకమ్ । రుధిరంచసురాంచైవ జలపూర్ణం ఘృ
తంతథా ॥ రాత్రౌచతుష్పథేదద్యాత్ గంధపుష్పాదిభిర్గ్రహం । అర్చ
యిత్వావిధానేన మంత్రేణానేనదేశికః ॥ ప్రగృహ్ణీష్వ బలించేమ మవ
తోలమహాగ్రహ । ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వంమహాబలమ్ ॥ *

ఇత్యవతోలగ్రహహరమ్.

అథ కృశగ్రహహారమ్.

కృశగ్రహస్యైవ శశిగ్రహ ఇత్యపినామ ॥ కర్మవిపాకసంగ్రహే॥ సూర్యచంద్రోపరాగేతు యోంభుఙ్క్తేఽతంకృశగ్రహః । ప్రతిగృహ్ణాత్యతః కంపీ కృశోగద్గదకంఠకః ॥ ఖాసీశూలీ వివర్ణశ్చ పీతనేత్రో భవేన్నరః ॥ పిపీలికామధ్యరూపం కుర్యాచ్చాంద్రాయణం వ్రతమ్ ॥ అష్టోత్తర సహస్రంతు జపేత్సూక్తంచపౌరుషమ్ । అష్టోత్తర శతంవాస్యా దాతేసూక్తం తథైవచ ॥ అగ్నిరక్ష్మి త్త్రృచంవాపి జపేత్పూర్వోక్త సంఖ్యయా ॥ బలిప్రకారః ॥ మేషీపుత్తలికాంవస్త్ర గంధాద్యైరభిపూజ్యచ । దత్వానైవేద్యమథత దుపర్యారోప్యకాంచనమ్ ॥ చతుష్పథే క్షిపేదేతాం మంత్రేణానేనసంయతః । ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం కృశనామ మహాగ్రహ ॥ ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వంమహాబల ॥ ... *

ఇతి కృశగ్రహహారమ్.

అథ శిశుగ్రహహారమ్.

కర్మవిపాక సముచ్చయే ॥ దేవబ్రాహ్మణగుర్వార్య గోతీర్థాద్యవమాననమ్ । శిశుగ్రహస్సంక్రమతే తతోజ్వర యుతోభవేత్ ॥ అతిసారీ చాస్యశోషీ పాణిపాదప్రకూపవాన్ । తత్రలాజాఃపాయసంచమాంసంకుక్కుటమేషజమ్ ॥ సహిరణ్యాఃపూర్ణకుంభో బలిర్భవతి శాంతిదః । గన్ధవస్త్రాదిభిస్సమ్యక్ గ్రహమభ్యర్చ్యయత్నతః ॥ వటమూలే బలిర్దేయో మంత్రేణానేన మంత్రవిత్ । ప్రగృహ్ణీష్వ బలించేమం శిశుగ్రహ మహాగ్రహ ॥ ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వం మహాబల ॥ *

ఇతి శిశుగ్రహహారమ్.

అథ మేషగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ బాలగ్రహసమాయుక్తం బాలమాదాయ యగ్రహపునః। అశ్మనాతాడనంకుర్యాత్త్రుదన్విద్రావితంనరమ్ ॥ మేషగ్రహస్సంక్రమతే తతస్సనరకాద్భవేత్॥ వాయుప్రకోపంసర్వాంగే నేత్రేవామీలితేతథా ॥ ఫేనిలాస్యోనభోదృష్టి రేకభూభంగవేష్టితః। పాణిపాదప్రకంపీచ జాయతేతత్రశాంతయే ॥ హిరణ్యంశ్వేతవస్త్రంచ పాయసం సక్తవస్తథా । లాజాశ్చాపూపమిత్యేత ద్బలిగిపూర్ణఘటేపివా ॥ గంధాద్యైర్గ్రహమభ్యర్చ్య శస్త్రపాణిర్నిశీథకె । మంత్రేణవక్ష్యమాణేనపూర్వోక్తేనచతంహరేత్ ॥ పూర్వోక్తేనచేత్యనేన స్కందగ్రహహరేణ- అజోమేషగ్రహగ్రాహీ తస్యతద్దోషశాంతయే । హిరణ్యంశ్వేతవస్త్రంచేత్యాదినాబలిర్దేయః ॥ మేషగ్రహోద్దేశేన బలిమంత్రమాహ॥ ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం మేషగ్రహమహాబల॥ ఆతురస్యసుఖంసిద్ధిం ప్రయచ్ఛత్వం మహాగ్రహ ॥ ... ... *

ఇతి మేషగ్రహహరమ్.

అథ స్కందగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ బాలగ్రహాయుతంబాల మాదాయోచ్ఛిష్టభుక్స్వయమ్ । అగ్నింస్పృశేత్తం స్కందాఖ్యః గ్రహస్సంక్రమతేతతః ॥ పాదయోర్హస్తయోశ్చైవ వికాసోవాయుజోభవేత్ ॥ బలిప్రదానమాహ ॥ తిలపిష్ట దధిక్షీర కృసరా పూపసక్తవః । రాజమాషాశ్చముద్గాశ్చ నిష్పావాసహంధమూలకమ్ ॥ పక్వమాంససురాచేతి పూర్ణకుంభయుతోబలిః । తిలపిష్టాదికంకాంస్య పాత్రేకృత్వాథకల్పయేత్ ॥ వస్త్రద్వయేనకలశం రక్తసూత్రేణచైవహి । క్వచిచ్చపుణ్యాయతనే కుంకుమాదిరసైశ్శుభైః ॥ చతురస్రంచతుర్హస్తం మండలంపరికల్పయేత్ । త

త్రదద్యాబ్బలింమధ్యరాత్రేమద్యేనసంయుతమ్ ॥ రక్తమాల్యాంబరైస్సూ స్తద్గ్రహమభ్యర్చయేత్తతః॥ బలిమంత్రమాహ॥ బలాధీశస్కందమహాత్ రక్తమాల్యాంబరప్రియ । ప్రగృహ్ణీష్వ బలించేమం పూజాభి స్సహపుష్టి మత్ ॥ బలిమేవంవిధానేన దత్వాచాగత్యమందిరమ్ । అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య తతః స్వాహాకృత్వాశ్చదేవతాః॥ యష్టవ్యాస్స్వీయమంత్రాభ్యాం హవిః శ్రీరాజ్యసర్షపమ్ । ద్రోణమాత్రంతుపక్వాన్నం పక్వాన్నామాంస్తథా ఝషాన్ ॥ పక్వంమాంసందధితథా తిలపిష్టంచశోణితమ్ । హిరణ్యంచబ లిందద్యాత్ప్రదోషేవృక్షమూలకే ॥ రక్తచందన రక్తస్రక్ వస్త్రాద్యైర రపిపూజితమ్ ॥ ... ... *

ఇతి స్కందగ్రహహరమ్.

ఆథ స్కందాపస్మారగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ ఉత్సర్గంకురుతేయస్తు పశ్చాన్మాతృపు రీషయోః । గ్రహస్సంక్రమతేతం వై స్కందాపస్మారసంజ్ఞికః ॥ తతోసం దంశజిహ్వాతు ఫేనిలాస్యోపిజాయతే । అపస్మారీభవేత్తత్ర పూర్వవద్బలి మాచరేత్ ॥ ... ... *

ఇతి స్కందాపస్మారగ్రహహరమ్.

ఆథప్రకారాంతరేణ స్కందగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ ఆగ్నేగపరిసరేశేతే యోశుచిర్బాలకైస్స హ । స్కందగ్రహస్సప్రగృహ్ణాతి తంతతఃపాణిపాదయోః ॥ అస్యైచ వాత కోదోషః ప్రజాయేతాతిదారుణః । బాలకైరిత్యత్ర బహువచన మవివ క్షితమ్ ॥ తమిత్యత్రాప్యేకవచన వివక్షితమ్ ॥ అత్రచతమిత్యనేనయశ్శేతే యశ్చ బాలకస్తయోర్ద్వయోః ॥ అతఏవ బలిదానమంత్రేషు శిశుంవి

కాశాన్నం చేత్యాదీని లింగాని దృశ్యంతే॥ యత్తచ్ఛబ్దయోర్నిత్యసంబంధా
చ్ఛయగశేతే సోఽపి లక్ష్యతే। ఇతి మహార్ణవః। ప్రతీకారమాహ॥ నవ
హస్తమితం కృత్వా స్థండిలం చతురశ్రకమ్। ఉపలిప్య శ్వేతవర్ణైః స్వస్తి
కాదీని విన్యసేత్॥ ద్వారాణి తత్ర చత్వారి చతుర్దిక్షు ప్రకల్పయేత్॥ తే
ష్వస్త్రం చ పాశం చ ముసలం తోమరం లిఖేత్॥ మధ్యేఽష్టదళపద్మం చ లిఖి
త్వా తదనంతరమ్। చతుష్కోణేషు విన్యస్య పూర్ణకుంభాం స్సమాహి
తః॥ మధ్యే తత్ర బలిం దద్యాత్ స్కందగ్రహవిముక్తయే। బలిస్వరూపా
ది దర్శయతి॥ కృసరాన్నం చ పిష్టం చ క్షీరం దధి ఘృతం మధు। అపూపాస
క్తవో ముద్గాః నిష్పావా రాజమాషకాః॥ చణకాశ్చ మసూరాశ్చ సురా
మాంసస్తథైవ చ॥ అధగికకుకుట సంయుక్తః చ్ఛతమేషేణ చిహ్నితః॥
రక్తవస్త్రం చ రక్తాన్నం రక్తచందనమేవ చ॥ రక్తపుష్పాణి ధూపాంశ్చ పూ
ర్ణకుంభస్సకాంచనః। అన్యాని యాని వస్తూని శిశుక్రీడనహేతవః॥ ఏత
త్సర్వం కదంబస్య మూలే వా ప్లక్షమూలకే। స్కందస్య భవనే వాపి మంత్రే
ణానేన నిక్షిపేత్॥ అత్ర కదంబమూలాదిషు బలిదానవిధానాత్- తత్రై
వ పూర్వోక్తస్థండిలం కల్పయేత్ - స్కందభవనం స్కందదేవాలయః॥
బలిదానశ్లోకమాహ॥ బాలఘానద్య తే దీప్యన్నుమాగంగాధరప్రియ। సు
రసేనాపతే స్కంద షణ్ముఖ క్రౌంచసూదన॥ రోహితాంగ మహాభాగ
కాలతుల్య గణేశ్వర। ద్వాదశాక్ష మహావీర్య ద్విషడ్భుజ మహాబల॥ కృత్తి
కానాం సుత జ్యేష్ఠ శక్త్యాయుధ శిఖిధ్వజ। బాలభాస్కరసంకాశ రక్తమా
ల్యాంబరప్రియ॥ ప్రగృహ్ణీష్వ బలిం చేమం పూజాద్యైస్సహ బుద్ధిమన్।
శిశుం వికారాన్ముంచాద్య శివపుత్ర శివం కురు॥ గత్వా చిరం దేవరక్ష భగ
వన్ త్వమమున్స్మరన్। దత్త్వా బాలమముం బాల మాయుషా చాపి వర్ధయ॥
అలక్ష్మీం నాశయాశు త్వం వహ విఘ్నం వినాశయ। పాలయ త్వం వర్షశ
తం బలిమాహాయ బాలకమ్॥ అథ వహ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య తత్ర క్షీరం తథా దధి।

పృషదాజ్యంచ జుహుయా న్మంత్రాభ్యా మాహుతిద్వయమ్ ॥ మంత్రా
భ్యాంవక్ష్యమాణాభ్యాం ప్రతిదిశ్యమాహుతిం జుహుయాత్ ॥ పృషదా
జ్యంనామదధియుక్తమాజ్య ముచ్యతే ॥ అథమంత్రౌ ॥ అగ్నయేస్వాహా॥
అయమేకోమంత్రః॥ కృత్తికాభ్యస్స్వాహేత్యపరః॥అనయోర్మంత్రయోరగ్ని
ఋషిః- అగ్నిఃకృత్తికాశ్చేతిక్రమేణ క్రమేణదేవతే- యజుషాన్నచ్ఛందోని
యమః- అథప్రార్థనామంత్రః ॥ త్వయ్యద్యతోషితేస్కంద బలిభిగపక్వ
జృంభిభిః । తేనమాహేశ్వరస్తుష్టః త్వమవ్యాస్సతతంశిశుమ్ ॥ త్వమవ్యాస్స
తతంనరమిత్యపిపాఠః ॥ ... ... *

ఇతి ప్రకారాంతరేణ స్కందగ్రహహరమ్.

అథ రీత్యంతరేణ స్కందగ్రహహరమ్.

కర్మవిపాక సంగ్రహే ॥ ఉచ్ఛిష్టబాలమాదాయ శయానంవ్రతభం
గినమ్ । ప్రగృహ్ణాతిగ్రహస్కంద ఆధ్మానీ జ్వరవాన్భవేత్ ॥ శ్వాసవాన్ర
క్తనయనో బహుమూత్రపురీషవాన్ । పార్శ్వద్వయోగపరితాప స్తతో
మంబలిమాహరేత్ ॥ ఉచ్ఛిష్టం బాలమాదాయేతి ఉచ్ఛిష్టమిత్యేతత్పదం
బాలమిత్యవిశేషణమ్ । తథాబాలమాదాయ శయానమితి విశిష్టవాక్యస్యా
పిబలిమాహరేదిత్యుక్తం తత్ర కథమిత్యత్రాకాంక్షాయామాహ॥ మేష కుక్కు
టమాంసంచ పాయసంసక్తవస్తథా। రుధిరంసహిరణ్యంచేత్యేతన్మాలె
వటస్యహి ॥ వినిక్షిపేదర్ధరాత్రే రక్తవస్త్రాదిభిర్గృహమ్॥ అభ్యర్చ్య
వక్ష్యమాణేన మంత్రేణానేనసంయతః ॥ బలాధీశ స్కందమహా రక్త
మాల్యాంబరప్రియ। ప్రగృహ్ణీష్వబలించేమం పూజాభిస్సహతుష్టిమాన్॥

ఇతిరీత్యంతరేణ స్కందగ్రహహరమ్.

* ఇతి శ్రీనీలకంఠాత్మజభట్ట నీలకంఠకృతే కర్మవిపా
కార్కే- గ్రహహరాణి. *

అథ మృత్యుంజయవిధిః

వసిష్ఠప్రోక్తే ॥ త్ర్యంబకస్యచ మాహాత్మ్యం శ్రోతుమిచ్ఛామిసాం
ప్రతమ్ । విస్తరేణయథాతత్త్వం ప్రసన్నోవక్తుమర్హసి ॥ ఏవంపృష్టస్సప్ర
సన్నాత్మా తంప్రత్యాహమహామునిః । మహాతాతపసాదృష్టా మృతసంజీ
వినీమయా ॥ విధింతస్యాః ప్రవక్ష్యామి సమాహితమనాశ్శృణు । అహ
మస్యఋషిఃప్రోక్తో ఛందోనుష్టుబిహోచ్యతే ॥ దేవతా త్ర్యంబకోరు
ద్రః షడంగాని శృణుష్వ మే । అగ్నయేహృదయాయేతి నమోంతోహృద
యంస్మృతమ్ ॥ నేత్రత్రయాగ్నివీర్యాయ వౌషడంతముదాహృతమ్ । అను
ష్టుప్ఛందసోస్త్రాయ ఫడిత్యస్త్రముదాహృతమ్ ॥ ప్రాగాద్యాసు చతు
ర్దిక్షు దిగస్త్రంకారయేత్క్రమాత్ । ఏవంన్యస్యా షడంగాని నామభి
ష్షడ్భిరేవచ ॥ దుర్గాంవినాయకంచైవ నందీశం క్షేత్రపాలకమ్ । ఏతేది
గ్బంధమంత్రాద్యాః ఏతేమనురుదాహృతః ॥ అథత్వేతస్యమంత్రస్య షడం
గాని ప్రకల్పయేత్ । పురశ్చరణమాదౌతు కుర్యాన్మంత్రస్యసిద్ధయే ॥ అ
ష్టోత్తరసహస్రంవా శతమష్టోత్తరంతువా । యావత్తదా జపేన్మర్త్యః
పూతోహమితిమన్యతే ॥ మంత్రంప్రణవసంయుక్తం జపేద్భావసమాహి
తః । యస్మాదనేనమంత్రేణ మృత్యుంజయతిమానవః ॥ మృత్యుంజయస్త
తఃప్రోక్తో మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః । బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యాస్త్రయో
వర్ణాద్విజాతయః ॥ ఆత్మార్థం జపహోమాంశ్చ కుర్వన్నిత్యమతంద్రి
తః । పరార్థమపికుర్వీత బ్రాహ్మణోమంత్రవిత్తమః ॥ దాతవ్యాదక్షిణా
తత్ర యథాతుష్టోద్విజోత్తమః । ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యమపమృత్యుంజ
యంతథా ॥ పరాభిచారణంచైవ కాలమృత్యునివర్తనమ్ । వశ్యాకర్ష
ణవిద్వేష మారణోచ్చాటనంతథా ॥ పుత్రలాభంచతద్వృద్ధిం వృష్టింవృ
ష్టినివారణమ్ । గజవాజిఖరోష్ట్రాణాం శాంతికర్మణిసర్వతః ॥ ప్రతీకారం
చసర్వేషాం వృజినవ్యాధిరక్షసామ్ । అన్యాన్యపిచ కార్యాణి యద్యద్యే

త్తాసికారయేత్ ॥ అస్యమంత్రస్యయఃప్రోక్తో వినియోగో మహర్షిభిః।
సర్వమంత్రేషుతత్సర్వ మనేనైవతు కారయేత్ ॥ కిమత్రబహునోక్తేనమ
నసాయద్యదిచ్ఛతి । తత్తత్ఫలమవాప్నోతి నాత్రకార్యావిచారణా॥ నక్ష
త్రాణిప్రవక్ష్యామి ఆరంభేసర్వకర్మణామ్ । ఆర్ద్రాయాం శాంతికర్మాణి
ఆయుష్యంవైష్ణవేతథా ॥ శాంతిం పరాభిచారాణా మపమృత్యుజయం
తథా । ఆదౌవినాయకంపూజ్య పుణ్యాహం వాచయేత్తతః ॥ ఔపాస
నాగ్నిమానీయ తస్మిన్కుండే వినిక్షిపేత్ । అథవా శ్రోత్రియాగారాత్
మథితంవాసమానయేత్ ॥ ఔపాసనేన కుర్వీత నిషేధోచ్చాటనాదికమ్।
ఆత్మాభిముఖమాసీనం ధ్యాత్వాసమ్యక్ప్రపూజయేత్ ॥ అర్చయేల్లోకపా
లాంశ్చ ప్రాగారభ్య ప్రదక్షిణమ్ । తేషామనుచరాంశ్చైవ కుండమధ్యే
హుతాశనమ్ ॥ తత్రకృత్వాజ్య భాగాంతం సర్వముల్లేఖనాదికమ్ । స్వగృ
హ్యోక్తవిధానేన తతోహోమంసమారభేత్ ॥ ఆయుఃకామోఘృతేనా
గ్నౌ జుహుయాల్లక్షసంఖ్యయా । అయుతంవాసహస్రంవా జ్ఞాతమష్టో
త్తరంతువా॥దూర్వాత్రికైర్వాజుహుయాత్ మధుత్రితయసంయుతైః। గు
డత్రిఖండకైర్వాపి చతురంగుళమాయతైః॥ అథవా జుహుయాద్విద్వాన్
మిశ్రితైస్తిల తండులైః । వ్రిశాళితైస్త్రైర్వాపి జుహుయాద్గోఘృతప్లు
తైః ॥ పలాశసమిద్భిర్హుత్వా పూర్ణమాయురవాప్నుయాత్ । అథవా
గోఘృతాక్తేన పాయసేనైవహోమయేత్॥ అథవాతర్పయేదేవముద
కేనసమాహితః । ఆసీనఃప్రాఙ్ముఖోభూత్వాజపేద్వాపూర్వసంఖ్యయా॥
బ్రాహ్మణాన్భోజయేన్నిత్యం వేదవేదాంగ పారగాన్ । ఆరోగ్యకామో
జుహుయాదర్కకాష్ఠైః ఘృతప్లుతైః॥ పయసావాపిజుహుయా ద్గవ్యేనా
జ్యేనవాపునః । పలాశ సమిద్భిర్వాపి సర్వరోగప్రశాంతయే ॥ ఏవంరో
గప్రశాంతిస్స్యా ద్రోగాణాంచాప్యనుద్భవః । అచ్ఛిన్నైరామ్రపత్రైస్తు
యథోక్తైర్జుహుయాజ్జ్వరే ॥ గుడూచీగుళికాభిర్వా బదరైర్వాఘృత

ప్లుతైః । ప్రమేహే మధునా హోమః పయసా వా ఘృతేన వా ॥ ఉదుంబరస
మిద్భిస్తు హోమయేత్ మాలకే థవా । గుల్మే కుశాల్మలైర్హోమః తిలైః
కృష్ణైర్ఘృతేనవా । వర్ధమానసమిద్ధోమ స్సద్యశ్శూలహరో భవేత్ ।
కరంజసమిధా వాపి నిర్గుండీసమిధోఽపి వా ॥ తైలేనాభ్యజ్య జుహుయాచ్ఛి
రోరోగస్య శాంతయే । శమీసమిద్భిర్జుహుయా దతిసారప్రశాంతయే ॥
శాంత్యర్థమక్షిరోగాణాం పలాశ సమిధస్స్మృతాః । ఉన్మత్తసమిధై
ర్హుత్వా అపస్మారాత్ప్రముచ్యతే ॥ కుబేరాక్ష్యార్ద్రవల్లీభ్యో హ్యాంత్ర
మాలేష్వయం విధిః । తైలేనాభ్యర్చ్య జుహుయా ద్వజ్రఖండైస్తథైవ చ ॥
మాతులింగగుడూచీనాం హోమః కామిలనాశనః ॥ మధుత్రితయహో
మైస్తు శాంతిస్స్యాద్రాజయక్ష్మణః ॥ హవనాత్ఫలమూలానాం గర్భరో
గః ప్రశామ్యతి । సుదన్మసూరికాపాపం మధుత్రితయసంయుతైః ॥ ఛిన్నో
త్పలైశ్చ జుహుయా త్పలాశైర్వా ఘృతప్లుతైః । అథవా తైలసంయుక్తైర్జు
హుయాద్గౌరసర్షపైః । యేచాన్యే ముఖజా రోగా శ్శిరోరోగ స్తథైవ చ ।
తే సర్వే ప్రశమం యాంతి తిలైర్హోమైర్ఘృతప్లుతైః । ఔదుంబరాణాం
రోగాణాం సర్వేషాం శాంతిమిచ్ఛతా ॥ బిల్వవృక్షసమిద్ధోమః కర్తవ్యో
ద్విజసత్తమైః । అంతస్తాపే తు జుహుయా న్మధుక్షీరఘృతప్లుతైః । దూ
ర్వాభిర్వా పయోక్తాభి ర్జుహుయా చ్చందనేనవా । కింశుపాశ్వత్థ సమి
ధా రక్తస్రావే తు హోమయేత్ ॥ అథవా గోఘృతేనైవ రక్తాతిసారశాం
తయే ॥ ఆస్యదోషేషు సర్వేషు కంఠరోగే మహోదరే । త్రిభిఃపలైర్వా
జుహుయాన్మధుక్షీరఘృతప్లుతైః । మధుత్రితయహోమస్తు సర్వరోగప్ర
శాంతయే । ఆయుర్వేదేషు యత్ప్రోక్తం యస్య రోగస్య భేషజమ్ । తస్య
రోగస్య శాంత్యర్థం తేన తేనైవ హోమయేత్ । అథవా తేన మంత్రేణ పా
వమానీభిరేవ చ ॥ తీర్థతోయేన దేవేశ మభిషించేత్సమాహితః । భూత
గ్రహజ్వరాదీనాం సర్వేషామపి శాంతయే ॥ అథవా తర్పణం కుర్యాత్

మృత్యోః పూర్వోక్తసంఖ్యయా । నద్యాం సముద్రగామిన్యాం తటాకేషు సరిత్సు నా ॥ ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖో వాపి సర్వరోగప్రశాంతయె । అథవా నియతాహారో జపేన్మంత్రం సమాహితః ॥ శాంతయే సర్వరోగాణాం తథైవానుద్భవాయ చ । ఏవం హోమం ద్విజః కుర్యా జ్జపేత్తర్పణమేవ చ ॥ ఆయురారోగ్యసిద్ధ్యర్థ మాత్మనో వా పరస్య చ । ఏకాహం వా త్ర్యహం వాపి ద్వాదశాహం దశాహకమ్ ॥ పక్షో మాసో ద్విమాసో వా మాసత్రయమథాపి వా । అథవా చతురో మాసాన్ షాణ్మాసం త్వేకహాయనే ॥ భయే మహతి సంజాతే దీర్ఘకాలం సమాహితః । అల్పేల్పకాలం కుర్వీత జపహోమాదికాః క్రియాః ॥ రోగకాలోపయుక్తం చ ద్రవ్యం శయ్యాసనాదికమ్ । రోగముక్తస్తు తత్సర్వం నోపయుజ్యాత్ కథంచన ॥ మృతసంజీవినీం విప్రో బ్రాహ్మణానాం తు యోజయేత్ । అపమృత్యుజయోపాయ మహం వక్ష్యామ్యతః పరమ్ ॥ పూర్వోక్త దేశకాలే తు శుచిర్భూత్వా సమాహితః ॥ మధుత్రితయయుక్తాభిః దూర్వాభిర్జుహుయాద్బుధః । సహస్రమయుతం వాపి శతమష్టోత్తరం తు వా ॥ శ్వేతార్కకుసుమైర్వాపి జుహుయాద్గోఘృతప్లుతైః । అపామార్గసమిద్భిర్వా తిలైః కృష్ణైర్యవైరపి ॥ అథవా గోఘృతేనైవ పయసా చైవ హోమయేత్ । కపిలాగోఘృతక్షీరం ప్రశంసంతి మనీషిణః ॥ శనైశ్చరదినేశ్వత్థం స్పృశన్మంత్రమిమం జపేత్ । సాక్షాన్మృత్యోర్విముక్తస్స్యాత్ కింపునస్స్వపమృత్యుభిః ॥ అథవా పయసా దేవమభిషించ్య ఘృతేన వా । పలాశఖదిరాశ్వత్థ సమిద్భిర్జుహుయాత్సుధీః ॥ బిల్వవృక్షోద్భవైర్వాపి సోపమృత్యోర్విముచ్యతే । అథవా శ్రపయిత్వా తు చరుం రౌద్రం ద్విజోత్తమః ॥ మంత్రేణానేన జుహుయాత్ ధ్యాత్వా దేవం త్రియంబకమ్ । అష్టోత్తరశతం హుత్వా మృత్యుంజయతి మానవః ॥ విసృజ్య తం సపర్ణానపీత శాంతే ప్రణవం న్యసేత్ । అస్యాంగేషు న్యసేద్దేవం మంత్రార్ణ మంత్రసమాహితః ॥ భసితేనాగ్నిహోత్రస్య రక్షాం కృత్వా వన

యాఽబుచా । ప్రబోధ్యపునరప్యేనం మంత్రేణానేనసంస్పృశేత్ ॥ దుస్స్వప్న
మద్భుతశాంతిస్స్యాత్సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ అథకామ్యాని కర్మా
ణి ప్రవక్ష్యామి సమాసతః । శ్రీకామో బిల్వవృక్షస్య సమిద్భిరథవా ఫలైః ॥
యద్వైరాప్యస్యజుహుయాన్మహతీం శ్రియమాప్నుయాత్ । గోకామః ప
యసాహుత్వా లభతే గాం పయస్వినీమ్ ॥ విద్యార్థీ జుహుయాద్యస్తు
రుద్రాక్షైర్గోఘృతప్లుతైః । విద్యాంచాయుస్తతో విత్తం లభతే నాత్ర సం
శయః ॥ అన్నాద్యకామో జుహుయాదన్నమేవ ఘృతప్లుతమ్ । పలాశస
మిద్భిర్హుత్వా బ్రహ్మవర్చసమాప్నుయాత్ ॥ వృష్టికామస్తుసంపూజ్య దే
వదేవం త్రియంబకమ్ । అర్ఘ్యపాద్యాదిభిర్దేవ ప్రాసంగై రభిషేచ
యేత్ ॥ ఆపోహిష్ఠేతి తిసృభి ర్హిరణ్యవర్ణాదిభిస్తథా । పవమానాను
వాకేన త్ర్యంబకేత్యనయా ఋచా ॥ గంధం పుష్పం తథా ధూపం హవిష్యా
న్నం నివేదయేత్ । ఏవం సంపూజ్య దేవేశం ప్రణిపత్య ప్రసాద్య చ ॥ వేత
సానాం సమిద్భిస్తు జుహుయాత్పాయసేన వా । పుణ్యాహం వాచయేన్ని
త్యం బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్తతః ॥ అయుతం వా సహస్రం వా జుహుయా
త్పయసాపి వా । దశాహాభ్యంతరే వృష్టి ర్భవిష్యతి న సంశయః ॥ ఆర్ద్ర
వా సాగిపయః పృక్తైః క్షీరవృక్ష సముద్భవైః । సమిద్భి ర్జుహుయాన్మం
త్రీ సద్యో వృష్టిమవాప్నుయాత్ ॥ అగ్నిహోత్రస్థమాదాయ సితం భసిత
ముత్తమమ్ ॥ అనయైవ ఋచా హుత్వా జలే వృష్టినివారణమ్ ॥ పుత్రకామస్తు
జుహుయాత్పాయసం ఘృతసంయుతమ్ । చరుశేషం స్వయంభుక్త్వా పు
త్రం ప్రాప్నోతి మానవః ॥ పౌర్ణమాస్యాం తిలాన్హుత్వా ఘృతాక్తాన్విం
దతే సుతమ్ । గోచర్మమాత్రమాలిప్య గోమయేనాథ భూతలే ॥ ధాన్య
రాశిం వినిక్షిప్య తన్మధ్యే స్థాపయేద్బుధః । వింశతిం కలశాంస్తత్ర సితసూ
త్రేణ వేష్టయేత్ ॥ తీర్థతోయేన సంపూర్ణాన్ పూరయేత్పల్లవాదినా ॥
త్ర్యంబకేన తు మంత్రేణ తతస్తానభిమంత్ర్య చ ॥ అథ వంధ్యా స్త్రియం తై

స్తు కలశైరభిషేచయేత్ । అచిరాల్లభతే పుత్రమాయుష్మంతం యశస్వి
నమ్ ॥ ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం యన్మాత్వం పరిపృష్టవాన్ । ఇత్యుక్త్వా బ్రా
హ్మణశ్రేష్ఠో వసిష్ఠో బ్రహ్మవిత్తమః ॥ మృతసంజీవినీం ప్రాహ హితాయ
ప్రాణినాం తథా । ఆద్యం తు తారకం తస్య తారకాదంతిమం పయః ॥ వ్యా
హృతిత్రయసంయుక్తం స్వాహాంతిమమిహోచ్యతే । తారకం దంతిమా
దూర్ధ్వం వహ్నిజాయాసమన్వితమ్ ॥ వేదేషు దృష్టం విద్వద్భిస్త్ర్యంబకస్య
తు పుత్రక । ప్రణవాదిత్రదంతే చ వ్యాహృతిత్రయసంయుతమ్ ॥ వ్యాహృ
తిప్రణవాంతం వా స్వాహాంతేన సమన్వితమ్ । ఏవంవిధం మనుశ్రేష్ఠం సర్వ
మృత్యుభయాపహమ్ ॥ మృతసంజీవనీయం తు ప్రణవ వ్యాహృతీయుతా ।
తతస్త్ర్యంబకైర్మంత్రైః పునరంతే తథోచ్యతే ॥ మృత్యుంజయోఽయ
మేవాత్ర కథితో మంత్రవిత్తమైః । సబీజో యస్తు మంత్రస్స్యాన్యత్ మహామృ
త్యుంజయస్స్మృతః ॥ ప్రణవం వ్యాహృతీశ్చైతాన్ త్రిబీజాన్ప్రవదేత్పు
రా । తతో జపేత్త్ర్యంబకమనుం అంతే వ్యాహృతయశ్చ తాః । త్రిబీజం
ప్రణవాంతం చ వహ్నిజాయాంతతోచ్చరేత్ । ప్రణవో హి ప్రసాదశ్చ మృ
తిహా తారకస్తథా ॥ భూరాదికా వ్యాహృతయః త్ర్యంబకేతి చ మంత్రి
తః । విపర్యయేణ త్రిబీజం తద్వచ్చ వ్యాహృతిత్రయమ్ ॥ స్వాహా చ మనురే
షస్తు శుక్రేణారాధితః పురా । మహామృత్యుంజయ ఇతి విశ్రుతో భువనత్ర
యే । ఓంకారైస్సంయుతైష్షడ్భిః చతుర్భిరథవాపి వా । మృత్యుంజయో
థవిధివదుపాస్యేప్సితమాప్నుయాత్ ॥ ... *

ఇతి వసిష్ఠోక్తత్ర్యంబకకల్పః.

అథ శౌనకోక్తమృత్యుంజయజపహోమవిధిరుచ్యతే.

శౌనకః ॥ అపమృత్యుజయం హోమం వక్ష్యామ్యథ ద్విజన్మనామ్ । కు
ర్యాత్త్రిజన్మనక్షత్రే విషువే సంక్రమే తథా ॥ పౌర్ణమాస్యామమావా

స్యాం గ్రహణే చంద్రసూర్యయోః । సర్వవ్యాధిసముత్పన్నే యథావిధిస
మాహితః ॥ స్నాతశ్శుక్లాంబరధర శ్శుక్లమాల్యాను లేపనః । అలంకృతే
శుచౌ దేశే పుణ్యాహంవాచయేద్ద్విజః ॥ అథాజ్యభాగ పర్యంతం యజ్ఞతం
త్రిసమాహితః । ఘృతాక్తంజుహుయాదన్న మవదానస్యసంపదః ॥ అతో
భ దేవేతిమంత్రేణ దూర్వాహోమమృచంప్రతి । త్ర్యంబకేణేతి మంత్రేణ
హోమమష్టాధికంశతమ్ ॥ ఇమంజీవాయుషే విశ్వం దూర్వాదిజుహుయా
త్తతః । చరుణాపురుషసూక్తేన ఘృతేనాథస్రువేణవై ॥ పునఃపునర్జా
యమానేతిరుద్రవిణసః ॥ దక్షిణావతామిదమాది - అథాహత్వాహామం
త్రైస్సర్వాన్ ఏషవాం దేవావశ్వినేతి గోమాయురదేతి రుద్రావరుణా
సోమే మగ్నిముద్ధరేణ సంఖ్యాసవయ ఇతి ద్వే - ఉదీర్ఘాంజీవః సవితాప
శ్చాదాయుస్సన్నయేతిచ ॥ తచ్చక్షుర్దేవహితం ముచ్చాదివదక్షిణావం
తః- సప్తదశావంతతః ఇతీష్టకృత్ప్రభృతిహోమమశేషం సమాపయేత్ ॥
ఇంద్రావరుణా సోమసోమేవస్యోషం యజమానేష్వోక్ । ప్రజాంపుష్టిం
ఇంద్రమస్మాసుచత్తం దీర్ఘాయుత్వాయ ప్రతిరన్న ఆయుః । ధన్యంయ
శస్యమాయుష్య మారోగ్యంపుష్టివర్ధనమ్ ॥ అపమృత్యుభయంనాశమ
మారభర్త్వరితంపునః ॥ ఇతి ॥ ... ... *

అథ మంత్రన్యాసక్రమః.

హేమాద్రౌశౌనకః ॥ త్రియంబకం యజామహే ఇతిశిఖాయాంన్య
సేత్ । సుగంధిం పుష్టివర్ధనమితి హృదయే । ఉర్వారుకమివబంధనా
దితిబాహ్వోః । మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాదితినాభౌ । పదేగుహ్యేచ
జంఘోరు జఘనేకటిమేఢ్రయోః । నాభౌకుక్షిద్వయేపార్శ్వే కక్షయోః
కుచయోర్హృది ॥ స్కంధేకృకాటికాయాంచకూర్పరామణిబంధకే । కని
ష్ఠనాసికామధ్య తర్జన్యంగుష్ఠపాణిషు ॥ కంఠేచచుబుకేవక్త్రే నాసికా

కర్ణచక్షుషి । లలాటే మూర్ధ్ని చోర్ధ్వాయాం వర్ణాన్మంత్రస్య వి
న్యసేత్ ॥ ... ... *

ఇతి త్ర్యంబకమంత్రన్యాసః.

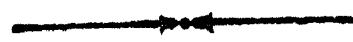

మాతా పుణ్యచరిత్రకీర్తివిభవా యస్యాంబికానామతశ్శాకల్యాపర
మూర్తిరార్యచరితశ్శ్రీపెద్దిభట్టః పితా । సోయం కౌశిక వంశభూషణ
మణిః శ్రీభట్టవిశ్వేశ్వరో వేదస్మార్తమతేన యేచ సపదే వాక్యైకృతీవర్ధ
తే ॥ మతిర్యేషాం శాస్త్రే ప్రకృతి రమణీయా వ్యవహృతిగ పరాశీలం శ్లా
ఘ్యం జగతిరుజవస్తే కతిపయే। చిరంచిత్తే తేషాం ముకురతలభూతే స్థితిమయా
దియం వ్యాసారణ్యప్రవరమునిశిష్యస్య ఫణితిః॥ మహార్ణవాఖ్యే మహితే
ప్రబంధే మాంధాతృనామ్నా మదనాత్మజస్య । సత్కర్మ మాణిక్యగ
ణేన పూర్ణే పూర్ణస్తరంగో దశమో మహీయాన్ ॥ *

ఇతి శ్రీ పండిత పారిజాత కఠారిమల్లేత్యాదిబిరుద విరాజమాన
శ్రీమదనభూపాల పుత్రస్య మాంధాతృకృతౌ స్మృతిమహా
ర్ణవాభిధానే కర్మవిపాకసంగ్రహ ప్రకరణం నామ
దశమస్తరంగః.

కర్మవిపాకగ్రంథస్సమాప్తిమగమత్.

జయతాం జగజ్జననీ.

(43) శ్రీరస్తు.

శ్రీమన్మహాగణపతయేనమః.

అథ శ్రీనీలకంఠ భట్టాత్మజ శంకరభట్టకృత కర్మవిపాకార్కసంగ్రహోక్త రుద్రకలశస్నానాది విశేషవిధానాని లిఖ్యంతే.

అథ రుద్రకలశస్నానవిధిః.

యుధిష్ఠిరః ॥ రుద్రస్నానంవిధానేన కథయస్వజనార్దన । సర్వారిష్టోపశమనం సర్వశాంతిప్రదంనృణామ్ ॥ శ్రీకృష్ణఉవాచ ॥ దేవసేనాపతింస్కందం రుద్రపుత్రంషడాననమ్ । అగస్త్యోమునిశార్దూల స్సుఖాసీనమువాచహ ॥ సర్వజ్ఞోసికుమార స్త్వం ప్రసాదాచ్ఛంకరస్యహి। స్నానంరుద్రవిధానేన బ్రూహిదేవ కథంభవేత్ ॥ స్కందఉవాచ ॥ మృతవత్సాతుయానారీ దుర్భగా ఋతువర్జితా । యాస్స్నాతే కన్యకాన్వస్నాన్నమాసాంవిధీయతే ॥ అష్టమ్యాంవాచతుర్దశ్యా ముపవాసపరాయణః ॥ ఋతౌశుద్ధాచతుర్థేహ్నిప్రాప్తసూర్యదినేథవా ॥ నద్యోస్తుసంగమేకుర్యాన్మహానద్యోర్విశేషతః । శివాలయే థవాగోష్ఠే వివిక్తేవాగృహాంగణే ॥ ఆహితాగ్నింద్విజంశాంతం ధర్మజ్ఞంసత్యశాలినమ్ । స్నానార్థంప్రార్థయేదేవం నిపుణంరుద్రకర్మణి ॥ తతస్తుమండలంకుర్యాచ్చతురశ్రముదక్ప్లవమ్ । బద్ధచందననాళౌచ గోమయేనతులేపితమ్ ॥ తన్మధ్యే శ్వేతరజసా సంపూర్ణంపద్మమాలిఖేత్ । తస్యమధ్యే మహాదేవం స్థాపయేత్కర్ణికోపరి ॥ దద్యాద్దళేషుసంద్యాదీన్ చతుర్షు విధిపూర్వకమ్। ఇంద్రాదిలోకపాలాంశ్చ దళేష్వష్టసువిన్యసేత్ ॥ దేవీంవినాయకంచైవ స్థాపయేత్తత్రపార్థివ । దత్వార్ఘ్యంగంధధూపంచ పుష్పందీపంగుడోదనమ్ ॥ భక్ష్యాదికంచనైవేద్యం ఫలంతాంబూలమేవచ । దక్షిణాంచత

తోదత్వా నమస్కృత్య క్షమాపయేత్ । అనేన విధినా కుర్యాత్ కలశం రు
ద్రసంజ్ఞికమ్ । స భుక్త్వా సకలాన్ భోగాన్ ప్రసాదాచ్ఛంకరస్య చేతి

అథ సర్వరోగహర తృచార్ఘ్యదానవిధిః

హేమాద్రౌ ॥ ఉద్యంనద్యేతి మంత్రోఽయం సౌరః పాపప్రణాశనః ।
రోగఘ్నశ్చ విషఘ్నశ్చ భుక్తిముక్తిఫలప్రదః ॥ పుత్రస్య రోగనాశాయ
ఖ్యాతో లోకహితాయ చ ॥ ఏతేనారాధితో దేవ స్తృచమంత్రేణ భాస్క
రః । ఏతేనైవ విధానేన న్యాసపూర్వక్రమేణ చ ॥ హస్తయోర్హృదయే
మూర్ధ్ని పాదనాభిముఖే తథా । చక్షుషోః కవచం చాస్త్రం పాదస్యాదిప
దైర్న్యసేత్ ॥ ఉద్యన్దక్షిణహస్తేన మాం కృతే నాభిరక్షతు ॥ శుకేషు హృ
ద్రోగహృత్సూర్యో జ్ఞానాత్త్వథామయాత్ । హరిమాణం మూర్ధ్ని భా
నుర్మాం భూతాత్సర్వతోఽవతు ॥ కేశేషుకేశ్యపాదే చ గమనాదవతాద్ధరిః ।
రోపణాకాసు నామేతు రక్షపూషా త్వమాగమాత్ ॥ అతో నాభ్యాం తమో
జాడ్యాత్స్వర్గగరోభిరక్షతు । హరిమాణం సుఖం జిహ్వాం మరీచిర్మమ ర
క్షతు ॥ ద్విషంతం కవచం మేస్తు మేలో మాన్యర్కరక్షతు । విద్వేషణాత్స
ర్వతో మాం రక్షత్వస్త్రేణ భాస్కరః । ఏవం యః కురుతే న్యాసం ద్వాదశం
రోగహానిచ । సర్వపాపవినిర్ముక్తః స్సర్వోపద్రవవర్జితః ॥ ఉపచారా
దికం కుర్యాద్గంధపుష్పైస్స్వశక్తితః । రక్తగంధాక్షతైః పుష్పైః స్తామ్రపా
త్రేణ భక్తితః । పాదార్ధవృత్తచేనైవ ద్వరావృత్త్యా విలోమతః। దద్యాద
ర్ఘ్యం స మంత్రం చ అనులోమ్యే పునః పునః ॥ యోఽర్ఘ్యం వై తామ్రపాత్రే
ణ ప్రదదాతి సహస్రకమ్ । శతం వా భానువారేషు విప్రాన్ద్వాదశ భోజ
యేత్ ॥ రోగాద్భవతి నిర్ముక్తః స్సర్వశత్రూన్ జయేచ్చ సః । చతుర్వింశ
తి వా పూర్వైశ్చ యోఽర్చయేద్భానుమన్వహమ్ ॥ సర్వరోగవినిర్ముక్తో
ద్వేషిణశ్శమయేత్తు సః । పుత్రభార్యాపశూనాం చారోగ్యం సర్వదా

భవేత్ ॥ శ్రియం ప్రాప్నోతి విపులాం బ్రహ్మాప్రోక్త్యనామయమ్ ॥
ఇతి తృచార్ఘ్యదానమ్.

అథ తృచార్ఘ్యదానప్రయోగః.

ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య- మాసాద్యుల్లిఖ్య మమజీవచ్ఛరీరావిరోధేన అముకరోగస్యసమూలనాశద్వారాక్షిప్రారోగ్యప్రాప్తయేత్యృచకల్పేన సూర్యార్ఘ్యదానంకరిష్య ఇతి సంకల్ప్యార్ఘ్యదానంకుర్యాత్ - ఉద్య న్నద్యేతితృచస్య కణ్వపుత్రః ప్రస్కణ్వఋషిః - సూర్యోదేవతా - అనుష్టుప్ఛందః- తృచార్ఘ్యదానే వినియోగః-తతష్షడంగన్యాసః- ఉద్యన్-దిపం హృదయాయనమః- హృద్రోగం-నాశయ-శిరసేస్వాహా-శుకేషు-దధ్మసి-శిఖాయైవషట్-అథో—దధ్మసి-కవచాయహుం- ఉదగాత్-సహ-నేత్రత్రయాయ- ద్విషంతం— రంధ్రం- ఇత్యర్ధర్చః- షడంగతః - తతః—తేజోరాశిస్త్రియాయుక్తత్తప్తకాంచనసన్నిభః । కిరీటీ పద్మనేత్రశ్చ పద్మరాగవిభూషితః ॥ పద్మాసనాయనమః - ఇతిధ్యానం ॥ ధ్యేయస్సదాసవితృమండల మధ్యవర్తీ నారాయణస్సరసిజాసన సన్నివిష్టః। కేయూరవాన్ మకరకుండలవాన్ కిరీటీహారీ హిరణ్మయవపుర్ధృతశంఖచక్రః॥ ఇతి ధ్యాత్వారక్తచందనేన ద్వాదశదళం పద్మంసూర్యమిత్రాదినా ద్వాదశ - దండపింగళ మాతరారుణ సారథీంశ్చ సంపూజ్య - రక్తచందనయుతం తామ్రపాత్రేణ అర్ఘ్యందద్యాత్- తద్యథా ఉద్యన్నద్యమిత్రమహః - మిత్రాయేదమర్ఘ్యంనమః- ఆరోహన్నుత్తరాందివం - రవయే - హృద్రోగంమమసూర్యః- సూర్యాయనమః - హరిమాణంచనాశయ-భానవేనమః- శుకేషుమేహరిమాణం- ఖగాయనమః - రోపణాకాసుదధ్మసి - పూష్ణేనమః- అథోహారిద్రవేషుమే హిరణ్యగర్భాయనమః- హరిమాణంనదధ్మసి - మరీచయే- ఉదగాదయమాదిత్యః - ఆదిత్యాయ-విశ్వేనసహసాసహ-సవిత్రే

ద్విషంతంమమరంధయన్- అరాఖ్యాయ- మోఅహంద్విషతేరథం - భాస్కరాయనమః- ఇతిపాదశః-అథార్ధర్చశః-ఉద్యన్నద్యమిత్రమహః ఆరోహన్నుత్తరాందివం మిత్రరవిభ్యాం,హృద్రోగం-నాశయ॥సూర్యభానుభ్యాం, శుకేషు- దధ్మసి- ఖగపూషభ్యాం - అథోహారిద్రవేషు మె - హరిమాణం నిదధ్మసి- హిరణ్యగర్భమరీచిభ్యాం- ఉదగా- సహసాసహ- ఆదిత్యసవితృభ్యాం- ద్విషంతం- ద్విషతేరథం- అర్కభాస్కరాభ్యాం - అథబుక్శః- ఉద్యన్నాశయ- మిత్రరవిసూర్యభానుభ్యః- శుకేషు- దధ్మసి - ఖగపూషహిరణ్యగర్భమరీచిభ్యః - ఉదగాదయమాదిత్య - రంధయన్- ఆదిత్యసవిత్రర్కభాస్కరేభ్యోనమః ॥ ఇతిబుక్శః - అథ త్ర్యృచేన- ఉద్యన్-ద్విషతేరథం- మిత్రరవిసూర్యభాను ఖగపూషహిరణ్యగర్భమరీచ్యాదిత్యసవిత్రర్కభాస్కరేభ్యోనమః ॥ ... *

ఇతి సూర్యార్ఘ్యదానప్రయోగః.

అథ రామేశ్వరభట్టసుత మాధవభట్టకృత కారికాః.

ఆవృత్తిరేకాప్రత్యేకా చతుర్వింశతిరీరితా । తావతీభిస్తథైకాస్యాత్తావద్భిస్తాస్వల్పయుగ్భవేత్ ॥ తావద్భిరేవలఘుభిరేకోర్ఘ్యగ పరికీర్తితః । షట్సప్తత్యధికైః పంచ సప్తైరంశః ప్రకీర్తితః ॥ ౫౭౬ ॥ యుగ్మైర్నేత్రాష్టభిశ్చాగ్నిం చంద్రైస్స్యగణితోలఘుః ॥౧౩౮౨౪॥ లక్షత్రయేణవిధివదేకవింశత్సహస్రకైః । షట్సప్తత్యధికైస్సప్తశతైరర్ఘ్యః ప్రకీర్తితాః ॥౩౩౧౭౭౬॥ ఏకోనాశీతిలక్షైర్ద్వి షష్టిమిత సహస్రకైః । మహాఘోరాత్రిచతుర్వింశత్యధికైష్షట్శతైర్భవేత్ ॥ ౭౬౬౨౪ ॥ ఇత్యాదయః పక్షాః । ద్వితీయపక్షస్తుగసతుర్జ సంయుతక్షేపైరావృత్తిః పరికీర్తితా॥ యుగాష్టబాణచంద్రైస్తైరంశోఽప్యత్రప్రకీర్తితః । ఆవృత్తిరేకా షట్షష్టి ప్రక్షేపైశ్చ ప్రకీర్తితా ॥ చతుర్వింశతి సంఖ్యాభిస్తాభిరంశశ్చ ప్రకీ

తిలతః । ఋత్విందుశూన్యవసువహ్నిమితైర్లఘుస్తై ర్వేదాష్టవహ్నినయ నేందునవాన్వితైస్తైః - అర్ఘ్యోభవేదథమహానసి చంద్రనేత్రైః పాతాళ నాట్యరసదికరిచంద్రనేత్రైః॥ ఆవృత్తిః ॥౬॥ అంశః ॥౧౫౮౪లఘుః॥ ౩౮౦౧౬।అర్ఘ్యాః॥ ౯౧౨౩౮౪। మహార్ఘ్యాః॥ ౨౧౮,౧౬,౯౭,౨౧౬॥ సమాప్తః. ... ...

అథ సర్వరోగహరస్తాతచరణకృతస్త్వరిత రుద్రప్రయోగః.

తత్రకాలాః ॥ అసిద్ధిః ॥౧॥ భూమిసంపత్తిః ॥౨॥ మరణం ॥౩॥ బంధునాశనం ॥౪॥ ఆయుర్వృద్ధిః ॥౫॥ ప్రజానాశః ॥౬॥ సపత్న్యాః ॥౭॥ సంచయస్తథా ॥౮॥ శుభప్రాప్తిః ॥ ౯ ॥ స్థానలాభః ॥౧౦॥ మోక్షః ॥౧౧॥ వశిత్వం ॥౧౨॥ ఇతిచైత్రాదేఃఫలాని ॥ క్వచిదాషాఢోపిశుభఉక్తః ॥ ముముక్షోరగకృష్ణపక్షః- శుక్లోన్యస్య- తిథిశుద్ధిః- ద్వితీయా పంచమీసప్తమీ త్రయోదశీపూర్ణిమాః ॥ షడశీత్యఇతి కేచిత్॥ వారాస్తు- భౌమశనిభిన్నాః శస్తాః-నక్షత్రేష్వశ్వినీరోహిణీ మృగార్ద్రాపుష్యమఘోత్తరా అనూరాధాత్రయ హస్తచిత్రాస్వాతీమూలా శ్రవణధనిష్ఠ రేవత్యఃశస్తాః- అభిజిత్పునర్వసూఅపీతి కేచిత్- యోగాస్తుశుభాఃప్రగాహ్యాః - విష్టిమలమాసగురుశుక్రాస్తబాల్య వార్ధికానివర్జ్యాని ॥ దేశస్తు- దేవాగారనదీతీరాదిః తత్రప్రథమంతావత్- సర్వప్రయోగారంభాత్ - ప్రాగేవకస్మింశ్చిద్దిన ఆచమ్యప్రాణానాయమ్య - మాసపక్షాద్యుల్లిఖ్య ఆముక కామార్థం త్వరిత రుద్రమంత్రప్రోక్తం పురశ్చరణంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య॥ యోరుద్రఇతి త్వరితరుద్రస్యాథర్వణ అథర్వఋషిః- త్వరితరుద్రోదేవతా- అనుష్టుప్ఛందః- మంత్రసిద్ధ్యర్థేజపేవినియోగః- తతోస్యత్వరిత రుద్రమంత్రస్య అథర్వణఋషయేనమః - శిరసి ॥ అనుష్టుప్ఛందసే నమోముఖే త్వరిత రుద్రాయదేవతాయైనమః - హృది ॥ రుద్రాయబీజాయనమః - నాభౌ॥

నమోస్తుశక్త్యైనమః- పాదయోః ॥ యస్సిరసేనమః- రుద్రోలలాటాయ
నమః- అగ్నౌనేత్రత్రయాయ,యఃకర్ణాభ్యాం- అప్సు॥ అనామికాయై॥
యఃముఖాయ- ఔషధీషుబాహుభ్యాం- యఃహృదయాయ - రుద్రఃనా
భౌ- విశ్వాగుహ్యాయ- భువనా- అపానాయ- ఆవివేశ ఊరుభ్యాం- త
స్మైజానుభ్యాం - రుద్రాయ జంఘాభ్యాం - నమోగుల్ఫాభ్యాం అస్తుప
ద్భ్యాం- తతః- యోరుద్రోఅగ్నౌశిరసేనమః-యఅప్సుముఖాయ-యఓష
ధీషు- హృదయాయ- యోరుద్రోవిశ్వాభువనావివేశ- నాభ్యైనమః - న
మోరుద్రాయ నమోఅస్తుపద్భ్యాం- తతోయోరుద్రోఅగ్నౌ- అంగుష్ఠా
భ్యాంనమః- యోఅప్సు- తర్జనీభ్యాంనమః- యఓషధీషు- మధ్యమాభ్యాం
నమః- యోరుద్రో- అనామికాభ్యాంనమః - విశ్వాభువనావివేశ - కనిష్ఠి
కాభ్యాంనమః - తస్మైరుద్రాయనమో అస్తు,కరతల కరపృష్ఠాభ్యాం న
మః- యోరుద్రోఅగ్నౌ - హృదయాయనమః- యోఅప్సు - శిరసేస్వా
హా- యఓషధీషు- శిఖాయై ॥ యోరుద్రః— కవచాయహుం - విశ్వాభు
వనావివేశ— నేత్రత్రయాయ ॥ తస్మైరుద్రాయనమోఅస్తు- అస్త్రాయ
ఫట్-ఇతిన్యాసాన్కృత్వాంగుళ్యాదీన్యగ్రాన్యాంగుళీమూలేషు సంయో
జ్యాంగుష్ఠ సంపీడనేన ముద్రాంకుర్యాత్ ॥ సాచ- ఏషతేరుద్ర సహస్రా
ఖ్యికయాజుష స్వస్వాహేతిమంత్రేణ ప్రదర్శినీయేతికేచిత్ - తాంచము
ద్రాం శ్రీకామశ్శిరసికుర్యాత్ - తేజస్కామోనేత్రయోః- అన్నకా
మోముఖే-రోగనాశకామోగ్రీవాయాం- సర్వకామోహృది- జ్ఞానకా
మోనాభౌ- ప్రజాకామోగుహ్యే- పశుకామోజంఘయోః- గ్రామకా
మోజాన్వోః- రాష్ట్రకామః పాదయోః - వశ్యత్వకామోవామహస్తే
పాపక్షయేదక్షిణహస్తే ॥ వ్యాధినాశకామః - శరీరాద్బహిరితి - కావ
నావిశేషే స్థలవిశేషకేతి కేచిదాహుః- తతః చతుర్బాహుం త్రినేత్రం
చశుద్ధస్ఫటికసన్నిభమ్ । ఉగ్రేకర్మణిచైవోగ్ర మూర్తింధ్యాయేదుమాః

తిమ్ । ద్విభుజంనాగపాశంచ శూలపాణిం జటాధరమితి ॥ త్వరితరుద్రం
ధ్యాత్వా- పునర్ద్వయసంఖ్యయామంత్రం జపిత్వా- కుండేస్థండిలేవాగ్నిం
ప్రతిష్ఠాప్యార్వాధానేచక్షుషీ ఆజ్యేనేత్యంతం కృత్వాత్వరితరుద్రం సహస్ర
ద్వయ సంఖ్యయాఘృతాక్తైస్తిలైః పాయసేన వాయుత్ర్యే। శేషేణస్విష్ట
కృతమిత్యాద్యుక్త్వాజ్యభాగాంతే తిలైః పాయసేనహుత్వాకర్మశేషం స
మాప్యప్రతిరుచం జప్త్వాఽవృత్తేనమంత్రేణశతద్వయ సంఖ్యాకాన్ జలాం
జలీన్ త్వరిత రుద్రోద్దేశేన క్షిప్త్వావింశతిసంఖ్యయావృత్తేన మంత్రేణమా
ర్జయిత్వా-ద్వావిప్రౌభోజయేత్-ఆకర్మసమాప్త్యధశ్శాయ్యేకభక్తాశీబ్ర
హ్మచారీహవిష్యభుగ్భవేత్-తతఃఫలార్థేమంత్రప్రయోగః-తత్రాచమ్యప్రా
ణానాయమ్య-మాసపక్ష్యాద్యుల్లిఖ్యాముకకామోముకసంఖ్యయాత్వరితరు
ద్రజపంకరిష్యే-గణేశపూజాస్వస్తివాచన మాతృకాపూజావసోర్ధారా
వృద్ధిశ్రాద్ధాని కుర్యాత్- కేచిత్త్వాచార్యబ్రహ్మఋత్విజోవివృత్త్యైవ జప
హోమాదితద్వారైవకారయంతి-తతః- శక్తితోమాషప్రభృతిపలపర్యం
తం సువర్ణేనపూర్వోక్తధ్యాన శ్లోకోక్తప్రకారేణకృతాయాం ప్రతిమా
యాం ఓంశంకరాయనమఇతి నామమంత్రేణషోడశభిః పంచభిర్వాపచా
రైః సంపూజ్య॥ఋష్యాదిస్మరణాత్-పూర్వోక్తంసర్వం మార్జనవిప్రభో
జనాంతం కుర్యాత్ । అత్రాస్మిన్ప్రయోగేజపసంఖ్యానోక్తా-తత్ర గురు
లఘు ఫలానుసారేణాయుతద్వయ మారభ్యలక్షాంతజ్ఞేయమ్॥విశేషస్తు స
ర్వరోగనాశార్థే సూర్యాభిముఖేనవింశతిసహస్రజపోర్కసమిద్భిశ్చ
హోమోభగ్నాతాది పీడోపశమనార్థే అశ్వత్థసన్నిధౌజపః, నలవణధధ్య
క్తాః కుశాస్తీక్ష్ణాగ్రాః అశ్వత్థసమిధోహోమే పంచదశాహుత్యనంతరం
వాంఛాంగచ్ఛేతిచవదేత్॥పురుషాహారమితేనాన్నేనగ్రహోద్దేశేన బలిశ్చ
దేయః-జయార్థేశతృస్థానాభిముఖ్యేనయఃకరోతి॥తత్ర శతపత్రాణాం
హోమః- కన్యార్థే శ్వేతపుష్పైరగ్నిలక్షణవతి దేశేహోమః- తత్రాపి

స్త్రీవశ్యత్వే వా మూంగమున్నతం కృత్వా హోమః- హస్త్యశ్వమూత్యగ్ర
హగ్రామారామపీడాశాంతౌ ఘృతాక్తాం స్తిలాన్ హుత్వా హోమశాలా
యాం ధాన్యరాశౌ కుంభం సంస్థాప్య జలేనాష్టోత్తరసహస్రసంఖ్యయా కుం
భమభిమంత్ర్య పంచపల్లవాన్ క్షిప్త్వా- తజ్జలేన హస్త్యశ్వమాత్యానభిషి
చ్య- తచ్ఛాలాం అప్రదక్షిణం ప్రోక్షయేత్- గృహగ్రామాదిశాంతౌతు అస్మ
త్కృతస్థానమయూఖోక్త ప్రకారేణ వాస్తుశాంతిరపి కార్యా- తన్మండ
లం చైకాశీతిపదం తత్రైవ జ్ఞేయం- తత ఈశానే భూతానాం పతయే చ భూ
య సా పాయసాదినా బలిర్దేయః । అద్భుతశాంతౌ గ్రామాద్బహిర్దశ
భిర్విప్రైః స్వహజపిత్వా - ఘృతాక్తపలాశ సమిద్భిర్హుత్వా - ఈశా
నాయ యస్యాం దిశ్యద్భుతం జాతం తద్దిక్పతయే పశూనాం పతయే చ బలిం
దద్యాత్- పుష్ట్యర్థే జలే స్థిత్వా ఘృతాక్తైస్తిలైర్హుత్వా శివం గరుడం చ
సంపూజ్య తాభ్యాం బలిం దద్యాత్- కామనాయాం తు ఘృతాక్తబిల్వస్య
సమిధో హోమః ॥ శాంతౌ శమీమయ్యః- పుత్రార్థే పాయసం దద్యాత్-
ద్రవ్యార్థే బిల్వఫలాని- ఆయుష్యార్థే దూర్వాః - తేజోవృద్ధ్యర్థే ఘృ
తమ్- పశ్వర్థే వ్రీహయః- రాష్ట్రార్థే యవాః - సర్వకామార్థే సశ
ర్కరం పాయసం- జ్వరనాశార్థే మధ్వక్తాన్యామ్రపత్రాణి- శీతజ్వరనాశా
ర్థే గుడూచీసమిధః- కన్యార్థే మధ్వక్తాః లాజాః ॥ ... *

ఇతి త్వరితరుద్రప్రయోగః.

ఇతి శ్రీమీమాంసకభట్టనీలకంఠాత్మజభట్టశంకరకృతౌ
కర్మవిపాకార్కస్సమాప్తః.

అథాపరమశ్వదానమ్.

హేమాద్రౌ బ్రహ్మాండే ॥ ఉగ్రశ్రవసం పరిపృచ్ఛామహే త్వా కథం వి
ద్వన్ శమయేద్రోగపీడామ్ । ఏవం పృష్టో మునిభిస్సూత సూనురువాచేదం

దానమాహాత్మ్యమత ॥ శ్రుణుధ్వంవగ కథయిష్యామి దానం యత్కృత్వా
సౌమ్యా ముచ్యతే రోగపూగైః । అభీష్టసిద్ధిర్భవతీహ కర్తురాయుష్య
మారోగ్యముపైతి చాగ్ర్యమ్ ॥ ఉగ్రాణి సర్వాణి శమం ప్రయాంతి శ్రియం
తథా ప్రాప్నుయాద్వై ప్రదాతా । గ్రస్తో రోగైస్త్రివిధైశ్చ దుఃఖైర్వామ
నో నిత్యం రమతే యత్ర భూమౌ ॥ తస్మిన్కార్యాదాశ్వినం నామ దానం శు
చౌ దేశే గోమయేనోపలిప్తే । వేదీద్వయం హస్తమాత్రం సమంతాత్ కృ
త్వా సితైస్తండులై రాఢకాఖ్యైః ॥ తత్ర దేవావశ్వినౌ జాతరూపౌ ము
ఖ్యౌ కృత్వా ప్రాఙ్ముఖోభ్యర్చయిత్వా । ద్విభుజౌ దేవభిషజౌ కర్తవ్యౌ చా
రులోచనౌ ॥ తయోరౌషధయః కార్యా దివ్యా దక్షిణహస్తయోః । తావ
శ్వమస్తకౌ కార్యౌ దర్శనీయౌ తథా ద్విజాః ॥ ఏకస్య దక్షిణే పార్శ్వే వా
మే చాన్యస్య పార్శ్వగమ్ । నారీయుగం ప్రకర్తవ్యం సురూపం చారుద
ర్శనమ్ ॥ తయోశ్చ నామనీ ప్రోక్తే రూపసంపత్తథాకృతిః । రత్నభాండ
కరే కార్యే చంద్రశుక్లాంబరే తథా ॥ ఇతి మంత్రః ॥ నాసత్యదస్రౌ యువ
యోర్హిరణ్యరూపప్రదానాన్మమ శాంతిరస్తు ॥ యథా యువాం దేవభిష
గ్భవేతాం తథా చ మే రోగశమాయ దేవౌ ॥ ... *

ఇతి హేమాద్రావశ్వదానమ్.

అథ నానారోగహర తులాదానాని.

హేమాద్రౌ గారుడే ॥ తులాపురుషదానం తు శ్రీమృత్యుంజయో
ద్భవమ్ । అథ లోహం ప్రదాతవ్యం సర్వరోగోపశాంతయే ॥ కాంస్యం
చ యక్ష్మణే దేయం త్రపు రక్తో వికారకే । అపస్మారే తు సీసం స్యాత్తామ్రం
కుష్ఠే సుదారుణే ॥ పిత్తలం రక్తపిత్తే చ రూప్యం ప్రదరమేహయోః । సు
వర్ణం సర్వరోగేషు ప్రదద్యాన్మృష్యానోదనమ్ ॥ ఫలోద్భవం తథా ద
ద్యాద్భ్రిష్టాన్యం దీర్ఘదారుణే । రుజిగాఢం చాశ్మరోగే ఫౌగం స్యాత్

గండమూలకే ॥ జాంగలం చాగ్నిమాంద్యేచ రోగోత్పాతేచ పైష్టికమ్।
మధూద్భవంతథాదేయం కాసశ్వాసజలోదరే ॥ ఘృతోద్భవంతథాదేయం
చ్ఛర్దిరోగోపశాంతయే । క్షీరంపిత్త వినాశాయ దధిస్యాద్భగదారుణే॥
లవణంకఫనాశాయ పౌష్పందద్రువినాశనే । అన్నంచసర్వరోగస్య నాశ
నేస్మృతమేవచేతి ॥ అత్రతులాదానే సాధిదేవతాఃపూజ్యా ॥ తాశ్చగారు
డే ॥ లోహే మహాభైరవః ॥ కాంస్యేశ్వినౌపూజ్యౌచ । సీసకేవాయుః।
తామ్రేసూర్యః । పైత్తలేకుజః । రౌప్యేపితరః । సువర్ణేసర్వదేవతాః।
ఫలేసోమః । గుడేఆపః । తాంబూలే వినాయకః ! కుసుమేగంధర్వాః।
జాంగలేగ్నిః । జాంగలం- కుసుమ కేసరః- మధునియక్షః । ఘృతేమృత్యుం
జయః । క్షీరేతారాగణః। దధ్నిసర్పాః । విష్టేప్రజాపతిః। అన్నేసర్వరో
గఘ్నాఇతి నానారోగఘ్నాస్తులాః ॥ అత్ర నానారోగహరాణి తత్రైవబ్ర
హ్మాండే ॥ బ్రహ్మోవాచ ॥ భగవన్ప్రాణినస్సర్వే రోగార్తాఃపరిభవం
త్యుత । ఏషాంతత్పరిహారార్థం కర్తవ్యంభూతిమిచ్ఛతా ॥ ఇత్యేవము
క్తోభగవాన్ప్రష్టాపరమేష్ఠినా । యదాహతస్మైతత్సర్వంబ్రవీమిము
నిసత్తమ ॥ ఆధయోవ్యాధయశ్చైవ శరీర పరిశోషణాః । పుణ్యంతత్పరి
హారార్థం కర్తవ్యంహితమిచ్ఛతా ॥ జ్వరోతిసారోయక్ష్మాచ గుల్మం
శూలంభగందరః । కుష్ఠోగ్నిమాంద్యం వాతశ్చ కంఠమాల మసూరికాః॥
కర్ణదంతాక్షికర్ణేషు శిరోరోగోపజిహ్వికా । త్రిదోషసంభవాస్సర్వేరో
గాశ్చప్రాణభయంకరాః ॥ గ్రంథయోమూత్రకృచ్ఛ్రశ్చ స్త్రీరోగోమ
హోదరః । ఏతేచాన్యేచబహవో మహావేగామహాబలాః ॥ వ్యాధయశ్శత
సంఖ్యాకా మృత్యోర్హేతవఏవతే । యద్యద్రోగ శమంకుర్యాత్తత్త
త్కార్యంమనీషిభిః ॥ ఔషధం జపహోమాది దానందేవార్చనాదికమ్।
ఆదిపదాత్ప్రాయశ్చిత్తమ్ ॥ సర్వరోగప్రశమనం సౌవర్ణందానముచ్య
తే ॥ జ్వరేమసూరికాయాంచ రాజయక్ష్మణిచైవతత్ ॥ గుల్మేతథాయసం

ప్రోక్తం కుష్ఠేరజతముచ్యతే ॥ కంఠజిహ్వాద్భవాదీనాంరోగాణాంశాం
తిమిచ్ఛతా । ధాన్యంవాసోహిరణ్యంవా దాతవ్యాని ప్రయత్నతః॥ వరో
ణా దానంసర్వేషాం రోగాణాంశమకారణమ్ । అక్షిసంభవ రోగాణా
మాజ్యంకనకసంయుతమ్॥ పానీయంపాయసంముద్గా శ్శర్కరాఘృతసం
యుతాః । సర్వాంగతోదఖానేషు స్మృతంపైసోపబర్హణమ్ ॥ దద్యా
ద్వైకంఠరోగాణాం కబళం కమలోద్భవ । ఇత్యాదిదానవిధినారోగా
ద్రోగివిముచ్యతే ॥ యద్వాపి ప్రతిరూపంహి వ్యాధేర్దద్యాద్విధానతః।
కృత్వాచప్రతిమాంవ్యాధే ర్దద్యాద్విప్రాయయత్నతః,ఇత్యాది ॥ సాచ
తత్తద్భాగేవక్ష్యతే ॥ ... ... *

ఇతి హేమాద్రౌనానారోగహరాణీతి సామాన్యతోరోగహరాణి.

అథాపరం సూర్యారుణసంవాదే.

శ్రుణుసూత ప్రవక్ష్యామి వ్రణస్యాస్యాథలక్షణమ్ । వైశేషికం ప్రభిన్న
స్యవ్రణినఃపాకకర్మభిస్త్రిభిః॥ విప్రోపేనిరాగసిహితే వ్రణిన్యంగే వ్రణోపరి॥
అవ్రణైర్వా ప్రహరణైః స్త్రీక్ష్ణాగ్రైరతిదుఃఖితే । ఇచ్ఛాద్వేష ప్రమాదా
ద్వైర్భేదైస్సృత్తద్వశాదిహ ॥ తదంగేత్రివిధోనాడీ వ్రణోభవతిసుస్న
హః । వ్రణేన్యాభిహతోంగేసౌ రూఢకల్పగిప్రరోహతి । అవ్రణేసతతం
పీడా పూయస్రావో ముహుర్ముహుః ॥ అభ్యుత్థానేతిపీడోత్రై ప్రభిన్నే
మందవేదనః । ఇచ్ఛయాభిహతేనిత్యం పీడాప్రాణక్షయంకరీ॥ దాహస్స్వా
పహతృణ్మూర్ఛా జ్వరాద్యాస్సృముర్ముహుః । ద్వేషాభావా
ప్రభూతార్తిః ప్రమాదాన్మందమేవసః॥ హతస్యానుగుణోన్మేయంవయ
స్యస్సవస్యమానసే । అంగేనాంగంవ్రణవతే హేతుస్తత్త త్స్వహానికః॥
శాస్త్రానుకృతిరేఖాభిర్లలాటాంఘ్రికరాదిషు । శాస్త్రయుక్త్యాథవాజ్ఞే
యం కరజాంగుళితోదనాత్ । వ్రణోగ్నివిషశస్త్రాది కర్తురంగేభిలక్ష్య

తే । వేదనారక్తనిర్యాసం యథావిస్రవణాదిభూత్ ॥ హేతుస్సబ్దగుణ
స్తద్వత్ప్రీత్యహంసూతజాయతే । యేతుతీక్ష్ణాస్త్రశస్త్రైణ ప్రహారావి
హితామృషా ॥ తానిరంధ్రాణి జాయంతే వ్రణినోస్య వ్రణోపరి । తాని
తానిస్రవంతీహ ప్రత్యహంపూయశోణితె ॥ అంగకార్శ్యం సదౌర్బల్య
మగ్నిదాహోరుచిభ్రమాః । ఇతివిజ్ఞాత కర్మాచ వ్రణీవిధి మిమంచరేత్॥
శుభమాసిసితేపక్షే స్వానుకూలేతథావిధౌ । కర్తవ్యోవ్రణితోసూత నిజ
దుఃఖోపశాంతయే ॥ శుద్ధవర్ణసువర్ణేన నిర్మితాం విశ్వకర్మణః । కు
ర్యాత్ప్రతికృతింసౌమ్యాంపరాభయకరాంబుజామ్॥ త్రిభిఃపలైర్దశపలాభ్యాం
వా పలేనాథస్వశక్తితః । విత్తవ్యాధిబలేచ్ఛాభిః విత్తశక్తిమలంఘయన్॥
అంసోపరిలసత్స్వర్ణత్రదుకూలద్వయసంవృతః । వ్రణపత్యంగకేశాంచవర
మాణిక్యశాలినీమ్॥ రాజతేష్టదళేపద్మేపద్మేనపరినిర్మితే। సుసన్నిషణ్ణాం
మధ్వాజ్య సంపూర్ణేశుల్బభాజనే ॥ తదష్టపాలికంశుల్బ పాత్రంస్థాప్యం
యథావిధి। కంబలోపరిసంస్థాప్యతిలద్రోణాచలోపరి॥ అర్చయే ద్విశ్వక
ర్మాణంతత్రస్థం వివిధార్హణైః। తస్మైస్తాంప్రతిమాంభక్త్యాపూజయి
త్వాయథావిధిజాతీకమలక్హ్లారతులసీదళపంచకైః॥ కుసుమైరితరైర్వాపి
యథాస్వర్తుసముద్భవైః। చందనాగరుకర్పూరైర్వివిధైర్గంధదీపకైః॥
నానావిధోపచారైశ్చ వివిధార్హణభూషణైః । తాంసువర్ణేన విహి
తాం విశ్వకర్మేతిపూజయేత్ ॥ తతోబ్రాహ్మణమభ్యేత్య వృత్తాధ్యయన
శాలినమ్ । వ్రణమభ్యర్చ్యవిధివత్ప్రతిమాం విశ్వకర్మణః ॥ దక్షిణో
పస్కారయుతాం శ్రద్దధానో మహావ్రణీ । పాణినాపాణిమాలభ్య సవ్యేనా
స్యకరోపరి । సమ్ముఖీంమూర్తిమాలభ్య మంత్రమేత ముదీరయేత్ । య
న్మయాదుష్టభావేన నిర్ఘృణేనదురాత్మనా ॥ విప్రాంగేశస్త్రసంపాతాత్
కృత్వాయత్పాపమార్జితమ్ ॥ వ్రణాఖ్యంయత్తస్మాత్ - అనఘోహమసా
స్మీతి త్రిర్వదేత్ప్రణమేద్విజమ్ । దుఃఖంనాడీవ్రణాఖ్యంయత్తస్మాన్ముచ్యే

తస్యవ్రత ॥ ఏభిత్వమనఘస్సోపి విప్రస్త్రీ ప్రణిపాతం పతేత్ । తతో వ్రతి
శిలాద్రిలితం శుల్బభాజనసంయుతమ్ ॥ ఉచ్చరేన్మంత్రమేనంతు స్పర్శయే
త్పాణినాద్విజమ్। మంతవస్తిలసంఖ్యాకామయా విప్రచికీర్షితాః ॥ విప్రస్య
విహితాపూర్వం మహాంతోచల సన్నిభాః । యద్విప్రవపుషఃపూయ శ్శో
ణితవ్యవసంభువి ॥ కృతంతదఘనాశాయ దత్తాశీస్స్వగృహాన్వ్రజేతి । తత
స్తుసర్పిషస్స్పర్శనం కృత్వావిప్రస్పృప్రపూజయేత్ ॥ అగ్నేనయేతి మం
త్రాంతే భూయస్తం ప్రణమేద్ద్విజమ్ । విప్రస్తత్స్వర్ణమాదాయ దత్తాశీ
స్స్వగృహం వ్రజేత్ ॥ ప్రణీతద్రవిణవస్త్రైర్నైవేశ్యైర్ధయాపరయాన్వితః।
లక్ష్మైహికం పూర్వముక్తం ప్రాతివేశ్యాదిచింతనమ్ ॥ గతేష్వ జనుషాం
సంఖ్యా ప్రశ్నకాదేవచింతయేత్ ॥ ... *

ఇతి శ్రీభట్టనీలకంఠాత్మజభట్టశంకరకృతే కర్మవిపాకార్కే
సూర్యారుణసంవాదే దుష్టవ్రణహరమ్.

అథాపరం పృథ్వీచంద్రోదయే.

జైమినీయసంహితాయామ్ ॥ నిరీక్ష్యసాధూనత్తానః ధనుర్వాతంప్ర
యాతిసః । మాషమేరుంతైలవాపీం ప్రదాతారంవిముంచతి ॥ సాధూన్
దృష్ట్వాయోడుత్థానోఽసత్రమేవగచ్ఛతి ॥ సధనుర్వాతవాన్భవతీత్యర్థః ॥
తన్నాశాయమాషపర్వతం తైలవాపీంచకృత్వాదద్యాదితి ॥ *

ఇతి ధనుర్వాతహరమ్.

కంపవాతహరమ్.

అథ కంపవాతహరమ్ ॥ సూర్యారుణసంవాదే ॥ పలద్వాదశభిర్వా
ర్యా ద్దశభిర్వాష్టభిశ్శుభమ్ । మృగంశౌల్బ్యంసు ఘటితం దృఢాంగమ
తిసుందరమ్ ॥ పలసమ్మితమాషైశ్చ శృంగేకార్యే హిరణ్మయే । పుచ్ఛా

గేషు ప్రవాళం స్యాత్ తండుల ద్రోణసంస్థితమ్ ॥ పలాభ్యాం నిర్మితం రమ్యం కాంస్యపాత్రచతుష్టయమ్ । పయోదధి ఘృతక్షౌద్ర పూరితం స్వస్వమంత్రతః॥ కృత్వాగ్న్యుత్తరణం మంత్రైః మృగం స్థాపయతే తతః। పాత్రేషు విన్యస్త పద్మే వేదమంత్రైః ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ వాతగం మృగమారూఢం విచింత్య మనసాఽసకృత్ । అర్చయేద్విధివద్భక్త్యా సుగంధకుసుమాదిభిః॥ ఆనోనియుద్భిమంత్రేణ ఆయంగౌరితి మంత్రతః । ఏవమభ్యర్చితం దేవం మనసా మృగమాస్థితమ్ ॥ తదగ్రే జుహుయాన్మంత్రైరుక్తైస్తైరపి భూయసా । బ్రాహ్మణాయ సువృత్తాయ విదుషేతి గుణైర్యుజే ॥ మృగం దద్యాత్ససిథివత్సదాచవిధికోవిదః । దానాంతే కీర్తయేన్మంత్రం దైవజ్ఞైనానుమోదితః ॥ యన్మయాహరతా నానా ద్రవ్యాణి సతతం పురా। మహ్యేన నికఫవాతస్య ప్రాప్తమే తద్ధురత్యయమ్ ॥ తద్వినాశాయ మే దత్తో మృగో వాతస్య వాహనమ్ । దానేనానేన తద్వాత కారిణః పాపసంశయాత్ ॥ ముచ్యతే నిరుజశ్చాహం భూయాసమితి తం వదేత్ । స హేమాజ్యపాత్రం విలోక్య దద్యాత్ ॥ ... ... ❋

ఇతి కంపవాతహరమ్.

అథాక్షేపవాతహరమ్.

తత్రైవ ॥ వాయోరాక్షేపసంజ్ఞస్య శృణు కర్మ సలక్షణమ్ । నిషధ్యాతిం చ విశేషేణ కీర్త్యమానం మయానఘ ॥ ఆనాగసి గురౌ శాంతే వైరభావేన వర్తకే । వాత ఆక్షేపకో నామ జాయతే భృశదుఃఖదః॥ లక్షణం తస్య వక్ష్యామి త్రినాడి త్రివిధభూషణ ॥ గురు ప్రణీత వాక్యార్థం కృతవానపి యన్నృపా । కుతర్కభూతచారాద్యైరన్యథార్థనిరూపణైః ॥ ఆక్షిపన్నసదాక్షేపైః ప్రాక్షిపేజ్జనసంసది । అంగాన్యాయామముఖ్యేన ప్రసవి సత్రికకర్మణి ॥ యథా పశ్చాత్కృతాస్సర్వే అథా గురు నిరూపితాః॥

ఏవంపశ్చాత్కరాదీని క్షిప్యంతేఽంగాని దుర్మతేః ॥ క్లిశ్యంతే వాయువేగే
న నానారోగభిదాదిభిః । నాశ్నాతినపినిద్రాతి నసౌఖ్యంప్రపిబత్యసౌ॥
వాయునాక్షేపకేణార్తః కించిత్కర్తుం క్షమే తతః । గురూదితాపశాప
శ్చేత్సర్వాంస్తాంస్తత్వతాంపయేత్ ॥ తదానుక్ష్వేచ్ఛగోవాతో స్వాంగా
దీన్యపితాపయేత్ । ససత్సుబహిరాఖ్యాతే నిషిద్ధప్రసరే గురౌ ॥ అంగానా
మప్రసారిత్వాత్సముహుఃప్రపతత్యధః । తంవాపతానకో నామ్నా సభి
షగ్భిరుదీర్యతే ॥ యదాప్రతిస్తంభవతి గురుశ్శోకభయాదితః । తదావా
తోఽంగమప్యస్య స్తబ్ధాత్మకమథాపివా ॥ తత్స్తబ్ధంమానుషస్యాంగం దం
డవత్ప్రతిభావ్యతే । నామ్యమానంచననమేత్తరసాయత్నైరపి॥ తదుద్దం
డాయతానాభ్యాం సంజ్ఞాంచలభతేమనూక్॥ గురుర్వ్యథాభవద్వాచః స్తం
భః ప్రజ్ఞాపరాజయాత్ ॥ తథాస్యాహుఃపునస్తంభాత్ జిహ్వాగ్రమపితుద్య
తే । నాన్యమత్తుంసశక్నోతి పిబత్యంభోఽతికృచ్ఛ్రతః ॥ మానసోవాపతాన
స్యాత్కర్మణాక్షేపకోఽపతః । కర్మణావాగ్భ్యమధిక్షిప్తే గురౌదండాప
తానకః ॥ ఏవంత్రిధావిరుద్ధేస్మిన్ గురావాక్షేపితేఽప్యసౌ । త్రిధైతిలక్ష్య
తేసంజ్ఞాం తద్విరోధానుమానతః ॥ మనోవాక్కాయకర్మణ్యైరధి
క్షిప్తేపురాగురౌ । అపతంత్రఇతిఖ్యాతో వ్యాధిస్స్యాత్ప్రకోపతః ॥ ఇతిజ్ఞా
త్వాప్రతీకారం వ్యాధేస్తస్యచఆచరేత్। విధిరత్రాపతంత్రోక్తాః సర్వఏవ
విధీయతే ॥ అంగానామప్యుపష్టంభా స్తస్యంభపూజాక్రమాదిభిః । దే
యాత్రాభ్యర్చ్యవిధివద్ధరేస్త్రైపికప్రమితనుః ॥ నిర్మితాసువిశుద్ధేనస్వర్ణే
నైవార్ధసిద్ధికా । చతుర్భుజగదాపద్మశంఖచక్రోపశోభితా ॥ తండు
లాఢ్యాఢకంస్యాస్య తామ్రపాత్రేవివేశితా । తదగ్రేథజపేయుస్తే బ్రాహ్మణా
శ్శంసితవ్రతాః ॥ యుంజతేమనఇత్యాది విష్ణోస్సూక్తాని తద్విదః ॥ ఏవం
వైవైష్ణవంమంత్రం ఇదంవిష్ణురితిస్ఫుటమ్ ॥ లక్షమానమితం సమ్యగ్జుహు
యాత్తద్దశాంశతః । తిలాంస్త్రిమధురోపేతా నూర్ధ్వమారుతహా

మతః ॥ గ్రహహోమాదికం సర్వం తతః పూర్వవదాచరేత్ । మరుద్భ్యో
మారుతం హోమం వైష్ణవం విష్ణవేపరమేత్ ॥ తతోభ్యర్చ్య హరేర్మూర్తిం
మరుతశ్చ గ్రహానపి । బ్రాహ్మణాయ ప్రదద్యాత్తాం మూర్తిం త్రై
విక్రమీం శుభామ్ । సదక్షిణాం తతో మంత్రాన్ మానసానుచ్చరేద్గదీ ॥ య
న్మయా మనసా సాక్షాదభ్యధిక్షిపతా గురూన్ । ప్రాప్తమానోపతానా
ఖ్యం కర్మణాక్షేపతాపజమ్ ॥ దండాపతనసంజ్ఞం తు కర్మవాగ్భ్యామయం
తదమ్ । బ్రహ్మహత్యాసమం యద్యత్ తస్యతస్యాపనుత్తయే ॥ దత్తా త్రై
విక్రమీమూర్తిస్తత్తదేనోవినాశినీ । ముచ్యేయం పాతకాత్తస్మాత్ తత్త
ద్వ్యాధివిధాయకాత్ ॥ అనఘోహం భవానీతి త్రివారం తం ద్విజం వదేత్ ।
జన్మజాత్యనుమంత్రాది దైవజ్ఞప్రశ్నభాద్వదేత్ ॥ తిష్ఠేత్తేషు గదేష్వే
తత్క్రమజేషు విశుద్ధతః । కర్మణో లక్షణానాం చ రోగాణాం చ విశేష
తః ॥ విశేషాన్ కీర్తయత్తేషాం నిష్కృతిర్దైవవిత్తమః ॥ ✽

✽ ఇత్యాక్షేపవాతహరమ్. ✽

గృధ్రసీసంజ్ఞికో వాత వ్యాధిర్నిత్యం హి దుఃఖకృత్ । కర్మతస్యాపివ
క్ష్యామి సహలక్షణనిష్కృతి ॥ స్థలే యే నిజగోగ్రాస పాథస్తృణస్య వ
త్సయోః । క్షేత్రే వా తృణధాన్యానాం ధాన్యానాం వా తృణాకరే ॥ ము
హుర్ముహురుపాయాతాం గృష్టిం గామనుధావతీమ్ । ప్రతిజిహీర్షన్
ప్రహరేత్ గృధ్రసీ తస్య జాయతే ॥ యథా విశ్వావబాహ్వాఖ్యా విశ్వావా
సానిలామయాన్ । అర్దయత్యఖిలం బాహుం నానామూర్తిరహర్నిశమ్ ॥
ఏవమేషాంఘ్రినలతః పార్ష్ణిప్రత్యంగుళీద్వయాన్ । ఆరభ్యకురుతే పీడా
మాకుకుందరమస్తకమ్ ॥ కట్యాం పృష్ఠే స్ఫిజోరూర్వోః జంఘయోర్జా
నునోగపదే । జాయతే హి విచిత్రార్తిః ధాతవః ప్రజిగీషయా ॥ తేషు తే
షు తథాంగేషు లోష్టకాష్ఠాదికాష్ఠభాక్ ॥ అతిదుఃఖకరీబాధా తేషు తేష్వ
స్య జాయతే । ధారణాదివధాత్తూష్ణీం సూచీభిస్తోదనాదివా ॥ తోదోభవ

త్యపహారాత్రిం వృశ్చికస్యైవదంశనాత్ । యావత్కృత్వస్తదాఘాతస్తా
వత్కృత్వోంఘ్రిపీడనమ్ ॥ ఇతరైర్వాయుధాద్యైస్స్యాదంగపీడావ్రణా
దిభిః । యదేవసంభవేల్లోష్ఠకాష్ఠైరాహననంకృతమ్॥ తదంగమస్యపీడా
దానిమిత్తంప్రతిభావయేత్ । గావోవావృషభోవాపి దమ్యోవాగోరసా
దినా ॥ తన్మోక్షుగ్రహకాలోవా తన్నిమిత్తంభవేదపి । ప్రధావర్ రూతు
వాక్యాని యతోప్రత్యవదత్పురా ॥ అవతాతేతిపీడాయాం విరావాస్సంభ
వంతితే । ప్రహారపిచకాన్యాసర్ త్వక్ఛేదాస్సృక్స్రావాస్తథా ॥ భవంతిత
త్రతస్యాపి వ్రణాశ్శస్త్రాగ్నిసంభవాః । పరిహారే క్రియమాణేసా వక్రా
దేవాపతద్భ్యయాత్ ॥ భవేదత్యంతరోగాణాం వక్రతా స్ఫురణంతథా ।
భ్రమోభవతి దాహశ్చ వహ్నిమాంద్యంచస్వాదనాత్ ॥ ఏవం విదితక
ర్మాసౌ ప్రాయశ్చిత్తమథాచరేత్ । శుభేమాసిసితేపక్షే స్వానుకూల
గ్రహేదినే ॥ సశుభేభూప్రదేశేతు ప్రలిప్తేగోమయాదినా । హైమంత్రి
విక్రమంపూజ్య లక్ష్మ్యాసహ చతుర్భుజమ్ ॥ వ్రతారంభ నిమిత్తంతు
విప్రాన్ వేదవిదోర్చయేత్ । ధర్మశాస్త్రేణ జ్ఞాతవ్యం గోయుగేనధ
నాదినా ॥ విచిత్రవస్త్రైర్భూమి హిరణ్యాద్యైనభక్తితః । శ్రుత్వాకర్మ
స్వకంతేభ్యస్సమ్యక్సంపూజయేత్సదా ॥ గవాం శుశ్రూషణపరో వ్రతం
మాసాంతమాచరేత్ । కృచ్ఛ్రాతి కృచ్ఛ్రసంజ్ఞంతు విధివచ్ఛ్రద్ధయా
న్వితః ॥ గవాంశ్రేష్ఠతమైర్గ్రాసై జలేనేచ్ఛావిహారకైః । సగాంశు
మాత్రిమురసిశం గోమతీం ప్రజపేదృచమ్ ॥ ఇడేరంతేతికావ్యేచే త్యనిశంస
యజుర్జపేత్ । ఏవంమాసాంత మాసాద్య దద్యాద్ధేనుం పయస్వినీమ్॥
విప్రాన్సంభోజయేచ్ఛక్త్యా భక్ష్యభోజ్య ధనాదినా । లక్ష్మైహికమిదం
తస్య వ్రణశస్త్రాగ్నిజంభవేత్ ॥ కర్ణాభిహస్తహృదయే పీడాస్యాదథకా
రణాత్ । జన్మజాత్యాదికంపూర్వం తత్తత్సమయతోవదేత్ ॥ అతీతజను
షాంసంఖ్యా మేషాణామథకర్మణామ్ । పరితివేశ్యాదయోప్యస్యగ్రి

హైః స్తత్పరితస్థితైః॥ విజ్ఞాయకర్మణోఽప్యేతె అనుమంత్ర ప్రయోజకాః।
తేపివాతామయగ్రస్తాః కటిపృష్ఠాంఘ్రిపాణిషు ॥ దృశ్యంతేసుహృదోఽప్య
న్యేకర్మణోఽస్యానుకారకాః ॥ ఇతిశ్రీజ్ఞానభాస్కరేరవి- గోధికాఖ్యానేమ
హారోగోత్పన్నగృధ్రసీకర్మప్రకాశః ॥ సూర్యఉవాచ ॥ కటిపృష్ఠగ్రి
హేషూత కారణంకీర్త్యతేధునా । గృధ్రసీ లక్షణంనాస్తి కేవలంకటిపృ
ష్ఠయోః ॥ పీడాతోదోగ్రదాహైర్వా దద్రుబాధిర్యపూర్వకమ్। లక్షణంక
ర్మణానేన జాయతే ప్రాక్తనంహితత్ ॥ కట్యాంపృష్ఠేప సంధ్యాదా
బ్రాహ్మణంగామథార్దితః ॥ కాష్ఠలోష్ఠాదికంకశే కరపాద ప్రహర్తృణ
భిః ॥ తత్తన్నిమిత్తజాబాధా తత్తత్రాస్యేహ జాయతే । వేదనావగ్రహ
స్తోదశూలాంధంవాన్యలక్ష్మయుక్ ॥ లఘుగౌరవభేదేన ఘాతకగ ప్రతిహ
న్యచ । ప్రహర్తుర్లాంఛనంవీక్ష్య తథాహర్తుశ్చవాససః ॥ గృహక్షేత్రి
తృణాధార ధాన్యాదిప్రతినాశితః । తత్తద్వస్తు విహీనానాం విశేషాత్త
స్యజాయతే ॥ తేనకార్యం విశుద్ధ్యర్థం దానంపూర్వోక్త మాదరాత్।
త్రైవిక్రమీంసలక్ష్మీకాం హైమీంనిష్కమయీంతనుమ్ ॥ సాలంకృతిప్ర
హారణాం సదద్యాదస్యశాంతయే । ధేనుంచగోయుగందివ్య వాసాంసిద్ర
విణానిచ ॥ బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్సమ్యక్ శతంసతుసమాహితః ॥ మా
సంపరిచరేద్ధేనుం బ్రాహ్మణాంశ్చయథావిధి ॥ జన్మజాత్యాదికంపార్వం
లక్షణంపూర్వవద్వదేత్ ॥ ... ... *

అథామవాతహరమ్.

విప్రేభ్యఉపక్లప్తంచ ఆమాన్నంభూరిశోహరేత్ । విశ్వస్తస్యాథదీన
స్యవిషందత్వాహరేద్ధనమ్ ॥ స్వజనాతిథిబంధుభ్యః పర్వాణ్యపి కదన్న
దః । పూజ్యాన్మాన్యాన్గురూనృద్ధాన్ దుర్వచోభిస్తుపీడయేత్ ॥ దుష్క
ర్మభిఃపుమానేతై రామవాతమవాప్నుయాత్ । సుదినే శశినశ్శుద్ధావిధి
మేనముపక్రమేత్ ॥ బ్రాహ్మణాన్ససమాహృత్య తీర్థేష్వాయతనేతథా।

షు చవస్త్రైర్దధాన్యైస్తతః సమభ్యర్చ్య గదాధరమ్ ॥ తత్సమక్షం గవిప్రే
భ్యో దద్యాచ్ఛక్త్యా ప్రమలంకృతాః । పయస్వినీశ్శుభాశ్శాంతాః చతస్రోగాః పం
చషట్తథా ॥ విత్తవ్యాధిబలం వీక్ష్య శ్రద్ధయా పరయాన్వితః । ఆమాన్నాని శ
తం దద్యాద్దక్షిణోపస్కరైస్సహ ॥ దానాంతే బ్రాహ్మణాన్సర్వాన్ సమా
హూయ పరస్థితః । శ్రావయేన్మంత్రమస్యాగ్రే దైవజ్ఞేన సమీరితః ॥ స్వా
మినాముష్యకల్పేన దత్తాని ఫలలిప్సయా । ద్విజేభ్యోపి సదాన్నాని గుణేభ్యస్స
దనే నిశి ॥ యుష్మయా వినియుక్తేన తత్ర తాని చ చక్రిరే । తేన ప్రాప్తో మహా
వ్యాధి రామవాతోతి దారుణః ॥ తస్య నాశాయ మే దత్తా ధేనవశ్శుభలక్ష
ణాః । అమాన్యపి న దత్తాని విత్తశాఠ్యమకుర్వతా ॥ యేన సోస్మాద్విముచ్యే
హం దుస్సహాద్వ్యాధితో మతః । అనఘోహమసానీతి క్రిరిదం శ్రావయే
ద్ద్విజాన్ ॥ అనఘస్త్వమసీత్యుక్త్వా స్తతో విప్రాన్విసర్జయేత్ । తతస్స
కనకం సర్పిః స్వలిప్త్వావీక్ష్య చ ద్విజాన్ ॥ ప్రణమ్య శ్రద్ధయాభ్యర్చ్య
స్రగ్వస్త్రామాన్నభూషణైః । దక్షిణేన యథాశక్తి విత్తాద్యుక్తబలేక్షయా ॥
దీనాంధకృపణేభ్యోన్నం దత్వా భుంజీత బంధుభిః । ఐహికాన్యపి చిహ్నాని
తస్యేమాని విచింతయేత్ ॥ కరాంఘ్ర్యంగుళిముష్ట్యాదౌ వివర్ణ ప్రణజాత
యః । జిహ్వాదశనదంష్ట్రాదౌ దౌర్బల్యమపి వేదనా ॥ మూషకాస్తత్క్ర
ణాకారః తిలకాళకంఠసంధిషు । సదైవోద్విగ్నచిత్తత్వం ద్రవ్యహానిః రో
ద్భవమ్ ॥ నృపచోరాగ్నినిక్షేప వాణిజ్యేక్షణతో వ్యయః । జన్మజాత్యనుమం
త్రాద్యం ప్రాతివేశ్యాదిచింతనమ్ ॥ తత్సర్వం ప్రశ్నభాగ్జ్ఞాత్వా సుధియా
దైవవేదినా ॥ ... ...

ఇత్యామవాతహరమ్.

అథాపతంత్రవాతహర హరిణదానమ్.

తల్లక్షణంఆయుర్వేదే ॥ కృచ్ఛ్రాదుచ్ఛ్వసితిత్రస్తో స్రివన్మీలితలోచనః । కపోతఇవకూజేచ్చ విసంజ్ఞస్సోపతంత్రకఇతి ॥ తన్నిదానప్రతీకారౌ హేమాద్రౌ వాయుపురాణే ॥ గురోరలీక నిర్బంధా దపతంత్రీభవేన్నరః । అలీకనిర్బంధోనిమిత్తంవినా నిర్బంధః-వక్ష్యేతస్యప్రతీకారందానం హేమాదిసంయుతమ్ । పలేనవాతదర్ధేనతదర్ధార్ధేనవాపునః॥ కారయేద్ధరిణం హైమం వాయోర్వాహన ముత్తమమ్ । శృంగేచ రజతే కార్యేపర్వత్రయసమన్వితే ॥ పర్వత్రయం అంగుల్యాదేః ॥ తండులోపరిసంస్థాప్య బ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ । ఆఢక త్రితయంయద్వా తదర్ధంవాథశక్తితః ॥ ఆఢకస్వరూపంధాన్యప్రకరణేపరిభాషాయాం జ్ఞేయమ్॥ పాదేషుచతుర్షుస్థాప్యం కాంస్యపాత్ర చతుష్టయమ్ ॥ కాంస్యపాత్ర చతుష్టయమితి సామాన్యేనోక్తావపి। పయోదధిఘృతక్షౌద్రపూరితంసర్వమంత్రతఇతి కంపవాతహరేఉక్తత్వాదత్రాపిపయ ఆదిపూరితం గ్రాహ్యమ్॥ పృథ్వీచంద్రోదయేప్యేవమ్ ॥ వాయుదైవతమంత్రైశ్చ హోమంతత్రపరికల్పయేత్ ॥ వాయుదైవతమంత్రాః వాత ఆవాత భేషజమ్ । ఆనోనియుద్భిశ్శతినీభిరధ్వరమిత్యాద్యాః కంపవాతహరోక్తా అత్రాపిగ్రాహ్యాః॥ సమిదాదిచరుంహుత్వా శతమష్టోత్తరంద్విజ । ఆచార్యస్సర్వశాస్త్రజ్ఞస్సర్వవిద్యాసునిష్ఠితః ॥ ఏతద్దానప్రయోగజ్ఞో వేదవేదాంగపారగః । అగ్నేరీశాన్యదిగ్భాగే కుంభంసంస్థాపయేత్సుధీః॥నవరత్నానిదేయాని అలాభేస్వర్ణమేవతు । నిక్షిపేన్మృత్తికాంవాపి రోచనాంగుగ్గులుంతథా ॥ సక్తుభిర్బ్రాహ్మణైశ్చాపి శాంతికర్మ ప్రకల్పయేత్ । అపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైర్హిరణ్యాదిభిరేవచ ॥ పవమానానువాకేన దేవస్యత్వేతిచైవహి। తతఃపీఠేసమాసీనో మాహిషీచపురావృతాః॥ వస్త్రేణవేష్టితంకుంభమాచాయచతురోద్విజాః । తతశ్శుక్లాంబరధర శ్శుక్లగంధానులేపనః॥ ఆచా

ర్యేణసమంపూజ్య హిరణ్యస్య పరికల్పయేత్ । వాయోశ్శీ తేనమంత్రేణతల్లింగేనాథవా పునః॥తతస్తాంహరిణీందద్యాత్ప్రాఙ్ముఖాయఉదఙ్ముఖః। మంత్రేణానేనవిధినా ఆచార్యాయాథభక్తితః ॥ వాయోచరసిభూతానామంతస్త్వంలోకపావనః । ప్రాణాపానవ్యానోదాన సమానాద్యభిధానతః॥ అలీకంయత్కృతందేవ పూర్వజన్మనిమారుత । త్వంవేత్సిసర్వమేతద్ధి పరమాత్మాయతైవహి ॥ వాహనస్యప్రదానేన అపతంత్రంవినాశయ। బ్రాహ్మణానాంచతుర్ణాంచ యథాశక్త్యాచదక్షిణాం ॥ ఆచార్యస్త్వహతంవాసోగృహీత్వాశుక్లమేవతు ॥ తేనేనస్యేయథాలింగ మంగానివిమృజేత్సుధీః ॥ అక్షిభ్యామనువాకేన యథాలింగే ప్రయత్నతః । దర్భాగ్రముష్టినాచైవ దర్భపింజులకైరపి ॥ హిరణ్యవర్ణా శ్శుచయః అపోహిష్ఠేతి వైపునః । పవమానాను వాకేన ఆపోఅస్మాత్తథైవచ ॥ అన్యైశ్చవారుణైర్మంత్రైః స్నాపయేద్ద్విజోత్తమైః । బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్పశ్చాద్యథావిభవతోనరః ॥ ఏవంకృత్వాతునియత మపతంత్రాత్ప్రముచ్యతే । ఆయురారోగ్యసంపన్న స్స్వస్థోభవతిమానవః ॥ మహావ్యాధిషుజాప్యేషు దానమేతత్కరోతియః । తత్తద్దోషైర్వినిర్ముక్తో నీరుజోభవతిధ్రువమ్ ॥ ... ... *

ఇత్యపతంత్రవాతహరం హరిణదానమ్.

అథ నేత్రపుష్పహరమ్.

సూర్యారుణ సంవాదే ॥ జరాయుజాండజాః పక్షిణాః మిథునీభావమాగతాః ॥ పక్షిణాన్మదోన్మత్తాః ॥ యదృచ్ఛయాభిరమతః ప్రేయసీభిస్సమాగతాః । వ్యయనస్మయవిద్యావా పతత్రీ నసపత్రపాః॥ భయాద్వియుజ్యతాంతేషాం శుక్లబిందుర్యదద్రవత్। అకాలేవాఽప్రదేశే వాప్యల్పానందంసమీయుషః ॥ రతిసక్తచిత్తస్యేతిభావః- భయాదినాచ్యు

తేశుక్లే పృథూల్లింగక్షతిర్మూహుః - ఇత్యాది లక్షణాన్యుక్తాని ॥ తస్య
ప్రతీకారఉక్తః- సువర్ణాద్వయమానేన సౌవర్ణం పన్నగాధిపమ్ ॥ గరు
డమ్ ॥ వైడూర్యమక్షియుగళం కర్తవ్యం మౌక్తికాకృతి । తిలద్రోణోప
రిస్థాప్య పూజయేద్వివిధార్హణైః ॥ తతో బ్రాహ్మణమామన్త్ర్య వేదవే
దాంగపారగమ్ । తస్మైతం పన్నగాధీశం దద్యాద్దానం విధానవత్ ॥ దా
నాంతే కీర్తయేన్మంత్రం ప్రయతః ప్రాంజలిస్థితః ॥ మంత్రస్తు॥ యన్మయా
మూఢభావేన కౌతుకావిష్టచేతసా । పశ్యతా మిథునీభూతౌ కామార్తౌ
పక్షిదంపతీ ॥ అకృతార్థౌ సుఖాసక్తౌ మోహాద్విశ్లేషితౌ మయా । తతో
మయైతత్సంప్రాప్తం నయనే పుష్పవైకృతమ్ ॥ దుష్టం చాక్షుష్య తేజో
హృత్ మహాదుఃఖవిధాయకమ్ । తస్యనాశాయ దత్తో మే పక్షీంద్రో విష్ణు
వాహనః ॥ మంతవస్తిలసంఖ్యాకాః ప్రాప్తాస్తం నిష్కృతాసుఖమ్ । ప్రా
ప్తమప్యంహసోహేతు స్సర్వంతన్మే ప్రణశ్యతు ॥ (ప్రకారాంతరమత్రై)
వ ॥ నగ్నాం పరస్త్రియం సుప్తాం నిజపత్న్యుపసంగతామ్ । యదివశ్యేచ్ఛ
ద్ధయాచాస్య కుసుమం జాయతేక్షిణి ॥ సుదిష్టే శుభగే దేశే పంచగవ్యజలో
క్షితే॥ ఉక్షితే ప్రోక్షితే స్వస్తికావస్త్రవేష్టే వాశాల్మలిపీఠసంయుతే॥ మృ
గాజినపరిక్షిప్తే కంబళేనోపసంవృతే । ముద్గద్రోణాచలగకార్యో వి
పులగిపర్వతాకృతిః ॥ కృష్ణవస్త్రావృతే తస్మిన్నాయసీ యోషితాకృతిః । క
ర్తవ్యాబుచిరాకారా పంచాశత్పలనిర్మితా ॥ తత్రోత్తరశిరస్థాప్యా
మీలికాక్షీ పృథుస్తనీ । పురుషేణాయసేనైవ సంయుతోత్తానశాయినీ॥
తతస్తద్వ్యాగళం తత్ర పుష్పచందనచర్చితమ్ । శయనాధో భువిక్షిప్త్వా రక్త
కంచుకశాటికమ్॥ ప్రదదేత్తాని విదుషే బ్రాహ్మణాయ సదక్షిణమ్। దానాం
తే ప్రణిపత్యైనం మంత్రమేతముదీరయేత్ ॥ మంత్రస్తు॥ యన్మయాపూర్వ
జనుషి ఇంద్రియాహతబుద్ధినా । పరస్త్రీపుంసయుగళం సహాసుప్తమనం
తరమ్ ॥ అదర్శనీయం సాధూనా మాదరాద్దృష్టమంజసా। ఏనసోస్య ప్రణా

శాయ తదస్యాక్షిగదస్యచ ॥ యుగ్మం కృష్ణాయసం తుభ్యం దత్తమేతత్సద
క్షిణమ్ । అతస్తద్దర్శనోత్పన్నం పాపం మేక్షిగదస్తథా ॥ విప్రణశ్యతుమా
భూయో భవేన్మే హృదయముల్బణః। ఏవమస్త్వితి తేనోక్తస్త్రిర్ద్విజంతం
విసర్జ్య చ ॥ తతస్తామ్రమయం పాత్రం పూర్ణం గవ్యేన సర్పిషా । సువర్ణ
మితహేమాఢ్యం రత్నానాం పఞ్చకేనతు ॥ గురుం సంపూజ్య సంగృహ్య తత
స్మై దద్యాత్సదక్షిణమ్ । అథ ప్రతిగృహీత్రు మంత్రః ॥ ఓజోమయమిదం
స్వర్ణమోజోమయమిదం హవిః ॥ ఓజోమయం స్వర్ణమయం తుభ్యమో
జస్వినే మమ । చాక్షుషస్యౌజసో వాప్త్యై తుభ్యం దత్తం ప్రసీద మే, ఇతి॥

ఇతి నేత్రపుష్పహరమ్.

అథ రక్తపిత్తహర వరుణ దానమ్.

సూర్యారుణసంవాదే ॥ గౌడీం పైష్టీం తథా మాధ్వీం పిబతశ్చాసవం త
థా । సవర్ణామభిగంతుశ్చ మృషా భైషజ్యకర్మణః ॥ నాసానేత్రస్యక
ర్ణేభ్యో మేఢ్రాదపి గుదాదపి । రక్తం ప్రవర్తతే తీవ వికృతం పిత్తదో
షతః ॥ సుస్వతం పిచ్ఛిలం సాంద్రం పాండురోజస్వి ఫేనిలమ్ । కృష్ణం జాతి
కషాయాభం తథా గోపయసా సమమ్ ॥ కాస శ్వాసౌ చ దౌర్బల్యం తృష్ణా
కోష్ఠప్రభేదనమ్ । శిరస్తాపస్సరక్తం చ నిష్ఠీవతి చ మత్యపి । లక్ష్మైతద్ర
క్తపిత్తస్య కథితం రోగిణస్తథా ॥ ప్రతీకారమాహ ॥ వైష్ణవే మాసి పూర్ణా
యాం స్వానుకూలగ్రహే దినే । సశుభే భూప్రదేశే తు గోమయేనోపలేప
యేత్ ॥ తత్ర సంస్థాపయేత్కుంభం తామ్రం తీర్థాదిపూరితమ్ । రక్తవ
స్త్రేణ సంవీతం సహిరణ్యౌషధాన్వితమ్ ॥ తత్ర తామ్రమయే పాత్రే తిల
పూర్ణే ఫలాన్వితే । వరుణం యాదసాం నాథం సువర్ణపలనిర్మితమ్॥
పూజయేత్తు ప్రతిష్ఠాప్య సూక్తైర్వరుణదైవతైః। తదుత్తరే న్యసేత్కుంభం
తామ్రం పలశతోన్మితమ్ ॥ గవ్యేన సర్పిషా యుక్తం సహిరణ్యం మనోహరం।

దక్షిణేమధునాపూర్ణం హ్యాజ్యపూర్ణం తదర్ధకమ్ ॥ ఋగ్యజుస్సామభిస్త
త్రివరుణంవాహయత్రై ర్యజేత్ ।యజ్ఞాంతేవిప్రమాచార్యవేదార్థజ్ఞానకోవిదం॥
అభ్యర్చ్యగన్ధపుష్పాద్యైర్వస్త్రస్రగ్గ్రామభూషణైః । తతస్తస్మై ప్ర
యచ్ఛేత్తం కుమ్భంవారుణసంయుతమ్ ॥ విధినా ప్రోచ్చరన్మంత్రమేకచి
త్తస్సమాహితః । వారుణీంపిబతా పూర్వం యన్మయా పాపమార్జితమ్।
రక్తపిత్తాత్మకం ఘోరం దుస్సహంత్వతిగర్హితమ్ । తద్వినాశాయ తత్కు
మ్భంవారుణంవరుణాన్వితమ్॥ తుభ్యంసంప్రదదేవిప్ర మమతత్పాపతనుద్భ
వ । ఇమౌతస్మైశుభౌకుంభౌసమ్పూర్ణౌమధుసర్పిషా। సహిరణ్యౌమయా
దత్తౌగృహాణవిధికోవిద । యన్మయాత్రివిధం మద్యం కుమ్భశః పారిజ్ని
షేవితమ్ ॥ తేజోవైవర్ణ్యమతులంతస్మాదధిగతంతుయత్ । ఘటయో
స్తుప్రదానేన సర్వంతన్మేప్రణశ్యతు । ఏవమస్త్వితిసోప్యుక్త్వా తదాదా
యగృహాన్వ్రజేత్ । తతఃకాంస్యమయేపాత్రే సహిరణ్యేససర్పిషి ॥ వి
లోక్యవదనంస్వంతదాజ్యం తేజఇతిస్పృశేత్ । తతోన్యానపి సద్విప్రాన్త
ర్పయేన్నిజశక్తితః ॥ భూమిదానవస్త్రాద్యైరన్నైర్నానావిధైరపి। ఏ
వంకృతవిధిస్త్వాశ్వర్యముచ్యతేరక్తపిత్తతః ॥ సపురాశ్యావదంతోభూచ్చర
మేమూత్రకృచ్ఛ్రవాన్ । తృతీయేరక్తపిత్తార్తోజన్మన్యకృతనిష్కృతిః ॥ అ
ల్పమల్పతరంతేషాంలక్ష్మహ్యపిప్రదృశ్యతే । లక్ష్మేతదాహితంతస్యవక్త
వ్యందైవవేదినా ॥ స్నిగ్ధామ్బరవద్దుర్గః పాదపృష్ఠోరుసంధిషు । హాని
శ్శల్బపటాదీనామగ్నిచోరాద్యుపద్రవాత్ । అధ్మానోర్ధ్వ మరుద్వహ్ని
శస్త్రాత్ప్రాతాద్వ్రణోద్భవాః । ప్రయోజకానుమన్త్రాద్యాశ్శస్త్రాస్తదనిషే
ధకాః ॥ పాతివేశ్యాదయోజ్ఞేయాబన్ధువస్త్రాద్రిచార్జితాః ॥

ఇతి రక్తపిత్తహరవరుణదానమ్.

అథ శూలహర శివమూర్తిదానమ్

సూర్యారుణసంవాదే ॥ శూలేన దేహినోజంతూన్విధ్యత్యశ్శ్రూణులక్ష
ణమ్ । నిష్కృతిశ్చాపి యాతస్యసహసోల్లాఘుకారిణీ ॥ శూలవిద్ధో యథా
మూర్ఛమానశ్చ ముమోహచ । మూర్ఛామోహస్తథైవాస్య శూలే
మూర్ఛాపి జాయతే ॥ శిరసోరారవంకాష్ఠ మిత్యాది హృదయార్తయః ।
యథాతస్యాభవన్పూర్వం తథాతాపాభవంతిహి । కాలవేళాంగభాగా
ద్యం తద్యదస్యాత్రచింతయేత్ । శూలద్రవ్యం వినిర్ధార్యదైవజ్ఞః ప్రవదే
త్సుధీః । లక్షణైః ప్రశ్నభావ్యాపి యథాతదపికీర్త్యతే ॥ శూలవాహాబాధ
వేల్లోహశూలదీర్ఘాతిసంతతః । నానారతిచిరస్థాయీ మూర్ఛామోహ
విధాయకః । విశేషతోజ్వలచ్ఛర్దిభిర్మత్తృష్ణాఽరుచిప్రదః । భిషజాముప
చారైశ్చసోతియత్నకృతైరపి । నశామ్యత్యనరోగశ్చ భుక్తిర్వాటోర్ధ
నశకృశః । శూలేకార్శ్యమయంచిహ్నం దైవవిచ్ఛాలినోవదేత్ । శూలం
విత్తస్త్రిమాత్రంసద్దేహినోస్యకదర్థయేత్ । జనవ్యూహే నవాఖ్యైకే ప్యాశి
షంద్విజపుంగవాత్ । ప్రతిగృహ్యప్రయత్నేన ప్రణమ్యైనంవిసర్జయేత్ ।
తతస్తుపరమాన్నేనభోజయేత్తుశతంద్విజాన్ ॥ విప్రాన్సన్యాంశ్చసంతర్ప్య
దక్షిణాభిస్స్వశక్తితః । దీనాంధకృపణేభ్యోన్నందత్వాభుంజీతబంధుభిః ॥ భ
వేన్నాతిచిరస్థాయీ ముహుశ్చామ్యతికుప్యతి । శూలేకణ్టకసూచ్యగ్రస
మ్ఖవేచిహ్నమీరయేత్ । హృదయేత్రికపృష్ఠాదౌ సశూలోష్టాంగవర్ధకః ।
సహసారంభకాలేతుతీవ్రస్సాన్యశ్శమంవ్రజేత్ ॥ అచిరాద్వాతవిణ్మాత్ర
ప్రవృత్త్యాపిప్రశామ్యతి ॥ ఆటోపదాహకఫకృచ్ఛ్వాసఖాసారతిప్రదః ॥ ప్ర
శ్నభాదవగంతవ్యాశూలవ్యక్తిరథాపివా । రిపుభాగవతే క్రూరే స్థిరేలో
హంవిచింతయేత్ ॥ చరేకణ్టకసూచీభిర్ద్విదేహేకాష్ఠజంగృహే । లక్షణైరి
తిచవ్యాధేశ్శూలస్యజ్ఞానకోవిదః । నిష్కృతింవిదధీతాథయథాశాస్త్రోప
దేశతః । శుభేమాసిసితేపక్షే వర్తమానేథవాద్యుతౌ । తీర్థేవా స్వగృ

హేవాపిశుభదేశేసుసంస్కృతే । గోమయేనోప సంలిప్తే కృష్ణకమ్బళ వి
స్తృతే । తిలానామచలంకుర్యాద్ద్రోణేనవిధికోవిదః । తస్మాత్తుపూర్వది
గ్భాగేతావంతంతండులాచలం । తత్రసంస్థాపయేత్పాత్రం తామ్రంద్వా
దశపాలికమ్॥ తండులాద్రౌతత స్తస్మి న్సావర్ణం శుభలక్షణమ్ । సువర్ణే
నశివంకుర్యాదుమాదేహార్ధధారిణమ్। తత్రతంపూజయేద్దేవం శైవై స్సూ
క్తైర్యథావిధి।యజుర్వేదవిదస్సమ్యగ్వేదవేదాంగ పారగః । తత స్తిలాచ
లేతస్మిన్పలార్ధార్ధవినిర్మితమ్ ।సౌవర్ణంస్థాపయేచ్ఛూలం శూలేతస్మి
న్నయోమయె । కాంటకైరచితంతామ్రంకాష్ఠకైస్త్రిశిఖంశుభమ్। ఊర్ధ్వా
గ్రంతదధోమూలంషోడశాంగులముచ్ఛ్రితమ్ । సప్తాంగులి మితాశ్శాఖాః
కర్తవ్యాద్వ్యంగుళాంతరాః । తత్రతత్సంప్రతిష్ఠాప్యపూజయేద్వివిధార్హ
ణైః । చందనేనాతిరక్తేన విలేప్యంరక్త వాససా । సుసంవేష్ట్యార్చయేద్భ
క్త్యాపుష్పైశ్శాఖాగ్రలంబితైః । తదగ్రే ప్రజపేత్సమ్యక్శ్మన సూక్తానిదేశి
కః । బాహుయాత్తద్దశాంశేన తిలాంస్త్రిమధురప్లుతాన్ । జపహోమా
ర్చితంసమ్యక్శూలినేవినివేదయేత్ । తతోబ్రాహ్మణమధ్యేతుబ్రాహ్మణేశు
భలక్షణే । ప్రదదీతవిధానేన దానాంతేమంత్రమీరయేత్ । యస్మాయావి
ధ్యతాజంతూన్స్వలేనానాగసకపురా । శూలవ్యాధిభయంఘోరంపాప
మాప్తంసుదుస్సహమ్ । మంతవ స్తిలసంఖ్యాకాయేమయావిహితా స్తదా॥
తేభ్యోముచ్యేయవిధివత్ శూలదానేనచామునా । అనఘోహ మసానీతి
త్రిర్వదేన్నమ్రకన్ధరః । ఏవముస్త్రిరభయస్త్వమేధేత్యపి తంద్విజః । బ్రువ
న్శూలంతదాదాయతిలాంశ్చస్వగృహంవ్రజేత్ । తతస్తాం శాంభవీంమూ
ర్తింతండులాచలమూర్ధగామ్ । అభ్యర్చ్యవిధివద్ధూపగంధపుష్పాదికా
ర్హణైః । కృతాంజలిపుటోనమ్రః ప్రార్థయేదిదముచ్చరన్ । భగవన్వివి
ధవ్యాధిమృత్యుభీతివినాశన । శరణంత్వాంప్రపన్నోస్మి పాహిమామత్ర
శూలతః । బ్రాహ్మణాయమయాదత్తంశూలంతే ప్రియమాయుధమ్ । తే

విశేషవిధానాని.

నైవదుష్కరం ఘోరం మమ శూలం ప్రణశ్యతు। ఇతివిజ్ఞాప్యతాంమూర్తిం ప్రణిపత్యసతణ్డులామ్ ॥ ప్రదద్యాద్దేశికాయైవ దైవజ్ఞాయసుమేధసే। తదంతే కీర్తయేన్మంత్రం దైవజ్ఞేనానుమోదితమ్ । భగవన్ త్వత్ప్రసాదేన యన్మయాపూర్వసంచితమ్ । విజ్ఞాతంవిధివద్దైవంవిధిరస్యస్యనాశకృత్ । విదితస్తదిమాంమూర్తింశాంభవీంశుభలక్షణామ్ । తుభ్యం సంప్రదదే విద్వన్గృహాణత్వంసదక్షిణామ్ । ఇమాంతాంప్రతిగృహ్ణామిస్వస్తితేస్త్వితి కీర్తయేత్ । దేశికశ్చాపిదత్తాంశ్రీస్తామాదాయ సతండులామ్ । సమాపయేద్ద్విజైశ్శేషమస్యకర్మచ సంస్మరన్ । యజమానస్తతస్సర్పిస్సంస్పృష్ట్వాహూమిత్యాగామపి । విప్రాంశ్చప్రణిపత్యాథదత్వాతేభ్యోయథారుచి॥ వాసాంసిధనధాన్యాదిప్రణిపత్యవిసర్జయేత్। సంభోజ్యైర్వివిధైరన్నైర్మధురైశ్శ్రద్ధయాన్వితః । ఇష్టైశ్చబంధుభిస్సార్థం స్వయం భుంజీతవాగ్యతః। జన్మజాత్యనుమంత్రిద్ధ్యైస్తత్సర్వంప్రశ్నభాద్వదేత్ । ఐహికం లక్షణంచాపి వక్తవ్యందైవవేదినా । తేషుతేషుతదంగేషు శూలోత్థానితరానపి । వ్రణాన్వ్యాధీనశస్త్రాదిదోషజాన్యపికీర్తయేత్ । హస్తాంగుళితలేంగుష్ఠమూలేషు వివిధారుజః । జాయంతే విషశస్త్రాగ్నిజనితాగప్రత్యయావహాః॥

ఇతి సూర్యారుణసంవాదే శూలహరం శివమూర్తిదానమ్.

అథ శూలజీర్ణహరమ్.

కర్మవిపాకసంగ్రహే నిదానమాహ శాతాతపః ॥ శూద్రస్యైవతు భుక్త్వాన్నమవ్రతస్యద్విజస్యచ । శూలవ్యాధిర్భవేన్నిత్యమజీర్ణాదపిపీడితః ॥ అత్రైవంనిష్కృతింకుర్యాదుపవాసత్రయంతథా।దద్యాత్ఫలత్రయం రూప్యంబ్రాహ్మణాయసకాంచనమ్।

ఇత్యజీర్ణశూలహరమ్.

అథ శ్వాసభాసహరాణి.

తత్ర సూర్యారుణసంవాదే ॥ పైశున్యంకుర్వతస్సూత స్వామినోలక్ష
ణంశృణు । యథాయథాసౌపిశునో హృదయాద్వ్యహృతాత్పురా॥
పైశున్యైనమృషావాక్యైః పరేషాం మర్మభేదకైః । తథాతథాస్యహృద
యం హ్రియతేభృశమావినా ॥ తథా ॥ తస్యైతాన్యపిచశ్వాస లక్షణా
నిభవంతిహి । తథాతస్యోర్ధ్వతశ్శ్వాసః పశువత్స్వనతేభృశమ్॥ నష్టసం
జ్ఞోర్ధ్వముద్భ్రాంతలోచనస్స్విన్నమస్తకః । భిన్నవాగ్దీర్ఘవదనోబ
ద్ధవిణ్మూత్రనిగ్రహః ॥ కరుణంనిశ్వసన్దూరాచ్ఛ్రియతేనబహిశ్చరైః॥
ఏవంశుద్ధేషుతత్కాల వృత్తిష్వితివిచింతయేత్॥ కాలాంతరేఽనాథమృతేయు
ద్ధేలక్ష్మీతికీర్తయేత్। ఊర్ధ్వగస్తస్యచశ్వాసః కష్టేనాధఃపునర్వ్రజేత్॥
ఉపర్యుద్భ్రాంతనయనో భ్రష్టస్వరహతద్యుతిః। రతింనలభతే శుష్యద్వ
క్త్రోవికురుతేభృశమ్ ॥ ముహుర్మోహముపైత్యేషాం మహాయత్నేన
శామ్యతి । యాత్యమానేమృతేతత్ర రుచిలక్ష్మీతి చింతయేత్ ॥ శ్వాసోఽపి
చ్ఛిద్యతేతస్య శ్వాసతశ్చముహుర్ముహుః । దుఃఖాన్మోహమథాపన్నో
భవేన్నిశ్వసనక్షణే । ఛిద్యంతేతత్రమర్మాణి వేదనాపిక్షణాంతరే । ము
హురానద్ధదేహశ్చ స్వేదమూర్ఛారవాదితః ॥ మూత్రాశయేతిదాహా
ర్తో నష్టకాంతిఃకృశశ్శ్వసన్ । రుద్ధరక్తైకదృష్ట్యాథ్వా ప్రలపన్నష్టచేతసః॥
పాతయన్యాతనాభిస్తాన్ నానాదుఃఖవిధాతృభిః । శరీరం పీడ్యతేతస్య
నాదాగ్నిదహనాదిభిః ॥ రుద్ధావస్థావినిర్ధారః శ్వాసినాంసూతలక్షణైః।
ష్టైర్యోదైవజ్ఞోరోధ స్థానలక్ష్మీతికీర్తయేత్ ॥ కారాయామథవాగారే
గిరౌచ వనసంకటే । రుద్ధాస్తే స్వామినాపూర్వం తత్రతత్రాస్య తారుజః॥
భవంతిభువిభూతస్య సర్వకర్మవశాత్ఖగ । రుధ్యతాత్రయస్త్రైషాం పుం
సామపిచయోషితామ్ ॥ శిశూనామథవృద్ధానాం యూనాంలక్ష్మ్యపిసారథే।
ప్రశ్నభాదవగంతవ్యం సుధియా దైవవేదినా ॥ తేషాంసముపరుద్ధానాం

నాంబిరహాద్వాగృహాశ్రయః । యోయథామృతిమాపన్నస్తథాసోఽపిప
ద్యతే । భ్రాతృభృత్యకళత్రాద్యా బాంధవా యేచ తద్విధాః । తద్దశాదుః
ఖినస్తస్య స్వామినో మృతిమాప్నుయుః ॥ ఏవం దైవవినిర్ధారం కృత్వా దై
వజ్ఞతస్మభాక్ । అత్రాకృతిం పోథసామ్యా వక్ష్యాముల్లాసకారిణీమ్ ॥ శుభే
మాసి శుభపక్షే సానుకూలే గ్రహే దినే । సుశుద్ధభూతలే కుర్యాద్విధానం వి
ధికోవిదైః ॥ ఆహూయ విధివద్విప్రాన్ దైవజ్ఞాన్ వేదవాదినః । రాశింకు
ర్యాత్తిలానాం శుద్ధాన్ కృత్వా సౌకృష్ణాజినోపరి ॥ ద్రోణీగిరిగుహాకారాన్
షోడశాఢకసమ్మితాన్ । తస్యాగ్రే విన్యసేత్కుంభం కృష్ణం కృష్ణేన వాససా ॥
ఛాదితం తిలసంపూర్ణం రక్తచందనచర్చితమ్ । తస్యోపరి న్యసేత్కుం
భం రచితం ద్వాదశాంగుళమ్ ॥ రజతస్య పలేనాపి తావత్యేవతు శృంఖలా ॥
స్తంభోపరి లసత్కుర్యాత్ దుకూలం షోడశాంగుళమ్ ॥ స్తంభమూలే తు వి
న్యస్య సువర్ణం పలసమ్మితమ్ । తతో బ్రాహ్మణమామంత్ర్య వేదవేదాంగ
పారగమ్ ॥ సమభ్యర్చ్య తతో భక్త్యా వస్త్రస్రగ్గామభూషణైః । తస్మై త
ద్వివిధాన్ దద్యాద్దానం పాపాపనుత్తయే ॥ మయానిబద్ధాతా స్తంభే సా
ధవో విమనసః కృతాః । నానాదానమహైర్గిపాశైర్యద్విత్తస్య జిహీర్ష
యా ॥ అంగాని తిలతుల్యాని తేషామహమిహాచలమ్ । యోయం దేవో జగ
త్ప్రాణో వరుణో విశ్వజీవనః ॥ అవ మే నేత్ర తతా దేవా సాధూనామశు
భం చరన్ । తతోయముల్బణో వ్యాధిశ్శ్వాససాఖ్యాగ్ర ప్రాణదూషకః ॥ మ
యా ప్రాప్తస్య నాశాయ సుదుకూలం శుభాకృతిమ్ । స్తంభం వాయ్వాయు
ధాకారం ప్రియం పాశం ప్రచేతసః ॥ సకుంభం సహిరణ్యం చ తిలాచలస
మన్వితమ్ । తుభ్యం సంప్రదదే దేవ విష్ణురూపాయ సాధవే ॥ యద్విత్తమ
హరం తేషా మసూనప్యథవం చయన్ । సాధవో యే మయా స్తంభే నిగడై
ర్వా నియంత్రితాః । తస్మాత్పాపాత్ప్రముచ్యేయం దానేనానేన భో ద్విజః
అనఘో హమసానీతి ఉల్లాఘ స్త్వత్ప్రసాదతః ॥ ఏభిత్యుక్త్వా వసపిప్రోక్షిత

స్నైర్మదత్వాశిషశ్శుభాః । సర్వంతద్ధనమాదాయ యాయాన్నిజగృహంప్రి
తి ॥ తతస్సోపిద్విజానన్యాన్ దక్షిణాభిఃప్రపూజయేత్ । భోజయేద్వివి
ధైరన్నై ఋర్విత్తవ్యాధిబలేక్షయా ॥ తేషాంతు ఘాతినిర్ధారం హృతానాం
హృతకారణమ్ । సుఖాస్పదవశాద్వాచ్యం మిత్రోదాసీనతాదిభిః ॥ ప్రి
శ్నభాదవగంతవ్యం జన్మజాత్యాదికంపురా । లత్తైస్మేహిక మిదం విద్యా
ద్ధృదమేవివిధాప్రశాః ॥ పీడాఽపత్యకళత్రాదేరిష్టస్యైవయత స్తతః పా
దాంగులీముఖల్ఫాగ్రే శూర్పారమణిబంధనే॥ అస్థిభంగాగ్నిసంస్పర్శాన్
వివిధాన్యాతివేదనాః । ప్రయోజకానుమంతాద్యం ప్రవదేత్పూర్వవత్స
దా ॥ నానావాతమయైస్తేషాం పీడాభవతి దారుణా ॥ *

ఇతి సూర్యారుణసంవాదే శ్వాసఖాహరమ్.

అథ దీప్తాగ్నిత్వహరమ్.

హేమాద్రావాయమః ॥ కృసరంభోజయిత్వాతు స్వశక్త్యాత్రినిశంద్వి
జాన్ ॥ దీప్తాగ్నిత్వంశమంయాతి స్వర్గలోకంసగచ్ఛతి ॥ *

ఇతి దీప్తాగ్నిత్వహరమ్.

అథ దేహభ్రమహరాణి.

వృద్ధగౌతమః ॥ విభ్రామ యస్యోమూర్ఘో పశ్వాషధాది ప్రయోగ
తః । భ్రమణంజాయతేతస్య దేహినోతీవదుస్సహమ్ ॥ వక్ష్యామి తత్ప్రతీ
కారం దానహోమాదికర్మణా ॥ వ్యావహారిక నిష్కైస్తు త్రిభిర్ద్వాభ్యా
మథాపివా ॥ ఏకేనవా స్వశక్త్యావా సూర్యప్రతి కృతింశుభామ్ । కుర్యా
ద్ద్విహస్తాంమూర్ధాతు పద్మద్వయ సుభూషితామ్ । రథోపరిస్థితాంర
క్తవాససాసమలంకృతామ్ । కుంకుమేనాంకితాంసమ్యక్ రత్నమాల్యైర
లంకృతామ్ । స్నాపితాంపంచగవ్యేన తామ్రపాత్రే పరిన్యసేత్ । పా

త్రస్యచ పరీమాణం పలానామష్టక-విదుః। తదర్ధం వా తదర్ధం వా యథా విభవతో భవేత్ । పాత్రం శిలానాముపరి విన్యసేద్దర్భవిస్తృతే । ఏవంభూతాం తు తాం మూర్తిమాచార్యః పూజయేత్సుధీః । గంధమాల్యైస్సురభిభిరహంసశ్శుచిరిత్యృచా ॥ ఉపచారైః షోడశభి ర్నైవేద్యం పాయసం క్షిపేత్ ॥ ఆగ్నేయాం దిశి హోమశ్చ కర్తవ్యశ్శుభమిచ్ఛుభిః । సమిదాజ్యతిలైశ్చాపి మంత్రైరేభిర్యథాక్రమమ్। చిత్రం దేవానాం తచ్చక్షురుదుత్యం జాతవేదసమ్ ॥ యదస్యకర్మణశ్చేతి స్విష్టకృద్ధోమ ఇష్యతే । అగ్నేరుత్తరదిగ్భాగే కలశస్థాపనం భవేత్ । అభిషేకాదికం సర్వం శాంతికే చపురస్సరమ్ ॥ సుఖాసీనోపవిష్టస్య కర్తవ్యం బ్రాహ్మణైశ్శుభైః । ప్రణీతామోక్షపర్యంతం బ్రహ్మోద్వాసనమేవచ । తతస్స్నాతశ్శుచిర్దక్షః శుక్లగంధానులేపనః । శుక్లమాల్యైశ్శోభితశ్చ ఆచార్యోఽత్ర హ్యుదఙ్ముఖః । ప్రాఙ్ముఖాయోపవిష్టాయ దద్యాత్ప్రతికృతిం శుభామ్ । సహస్రకిరణో దేవః ఖగః పూషా గభస్తిమాన్ । సర్వదేవమయో బ్రహ్మా జగచ్చక్షుస్త్రియీతనుః । ఔషధాదిప్రయోగేణ పురాయచ్చాభ్రమణం కృతమ్। విప్రాణాం పాదమభ్యర్చ్య యత్కృతం భ్రమణం మయా ॥ ప్రతిమాయాః ప్రదానేన తుష్టో దేవో బృహస్పతిః । భ్రమణం దేహగం సర్వం వాసుదేవో వ్యపోహతు ॥ దానమంత్రః ॥ ఏవం దత్వా తు తద్దానమాచార్యాయాతిభక్తితః ॥ ఆసమంతాదనువ్రజ్య ప్రణిపత్య క్షమాపయేత్ ॥ అన్యేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ దద్యాచ్ఛక్త్యా చ దక్షిణామ్ । ఏవం దానం పురా ప్రోక్తం దత్వా మర్త్యోఽతిభక్తితః । పూర్వకర్మ విపాకోత్థం భ్రమం త్యక్త్వా సుఖీ భవేత్ ॥

ఇతి దేహభ్రమణహరమ్ సూర్యమూర్తిదానమ్.

అథ శ్విత్రపరిహారమ్.

సూర్యారుణసంవాదే ॥ శ్విత్రమేతన్న కుష్ఠేషు దుష్టకర్మణ సుకీర్తి-
తమ్ । రాజత్యావిక్రతేహర్తుః శ్విత్రమేతత్ప్రజాయతే । తచ్చారు
ణంపర్మస్రతా భసితంచేతి త్రివిధమ్ - ప్రతీకారమాహ ॥ మాఘేమథ
వా వైశాఖేకార్తికేచయథావిధి । ఉపోషితః పౌర్ణమాస్యాంప్రభాతేశ
శిమండలమ్ ॥ కుర్యాద్వింధ్యాచలంతత్ర శుక్లమాల్యాంబరావృతమ్ । ప
లేనాపిపలాభ్యాంవా విత్తవ్యాధిబలేక్షయా ॥ రజతస్యాపిశుద్ధస్య నిర్మితం
స్థాపయేద్గిరౌ । నిర్మలంశశినోబింబం శుక్లపుష్పానులేపనమ్॥ ఉదఙ్ముఖం
ద్విజంశాంత ముపవేశ్యాసనేశుభే । తస్మైతద్విధివద్దద్యా దచలంశశిసం
యుతమ్ । తతోమంత్రమిమంబ్రూయాచ్ఛ్విత్రీబ్రాహ్మణసంముఖః ॥ య
స్మయాహరతాన్యస్య రాజతీంవిక్రతింశుభామ్ ॥ దుష్టోవ్యాధి రయంప్రా
ప్తశ్శ్విత్రసంజ్ఞోవినిందితః ॥ తస్యదుఃఖస్య నాశాయ పర్వతశ్శశినాయు
తః । దత్తోయమేవంముచ్యేత పాపాదస్మాత్సుదారుణాత్ ॥ శతంశతార్ధ
మథవా భోజయేద్బ్రాహ్మణానథ । ధనధాన్యాదికందత్వా తేభ్యశ్శ్ర
ద్ధాసమన్వితః ॥ దీనాంధకృపణేభ్యోన్నం దత్వాభుంజీతబంధుభిః । ఏవం
కృతవిధిస్స్నాత నరశ్శ్విత్రాద్విముచ్యతే ॥ ... *

ఇతి శ్విత్రపప్రహారమ్—సపర్వతచంద్రమండలదానమ్.

అథ విచర్చికాహరమ్.

తత్రైవ ॥ విచర్చికేతి విఖ్యాతం కుష్ఠంతల్లక్షణంశృణు । కమల
క్షణసంయుక్తం కీర్త్యమానంమయానఘ ॥ సనరస్స్వయకార్యేషు పర
స్యాద్యదప్రసాదతః। వృషస్యంతీంస్వసురభిమసంగంనయతేవృషమ్ ॥ జను
రంతరమాసాద్య జాయతేస్యవిచర్చికా। విస్ఫోటకాశ్చప్రజాయంతే నానా
రూపారుజాకరాః ॥ ఈషచ్ఛాయారుణాభాసా స్స్వయంవైనశ్యకా

రకాః । కంఠూమత్యో దేహదాహో స్త్వచోదోష కరాభృశమ్ ॥ అన్యా
కులితచిత్తస్యాత్రాభిరభ్యర్థితేవేదినః । సమాహూయసమభ్యర్చ్య శంక
రంవివిధార్హణైః । పశూనామధిపందేవం మీఢుష్టమమఘాపహమ్। స్నా
నదానజపాద్యైన కర్మణాపరితోషయేత్ ॥ తతస్తువృషభంశాంతం శుభ్ర
వర్ణంమనోహరమ్ । అవ్యంగమతివర్ధిష్ణుశరీరావయవంద్రుఢమ్ ॥ స్నా
పయిత్వానులిప్యాథ చందనైఃపుష్పమాలయా । అభ్యర్చ్యవస్త్రయుగ్మే
నసితేనపరివార్యతమ్ ॥ భూషయేద్భూషణైర్హేమ శృంగరూప్యఖురా
దిభిః । ఘంటాంగలేనిబధ్నీయాత్కింకిణీజాలసంభృతామ్॥ ఏవమభ్యర్చ్య
వృషభం స్థాపయేదుత్తరాముఖమ్ । తస్యపూర్వవిభాగేతు సుశాంతాం
శుభలక్షణామ్ ॥ స్థాప్యవత్సతరీంశుభ్రాం యథావృత్తాం విభూషయేత్।
పూజయేద్వృషవృత్తాంతు వస్త్రస్రగ్దామభూషణైః ॥ తతోవిచర్చికా
క్రాంతః ప్రాఙ్ముఖోవృషభంస్పృశేత్ । కుశాగ్రేణశివంధ్యాయన్ తిష్ఠే
న్నియతమానసః । తతోవేదవిదోవిప్రాశ్చత్వారశ్శుభలక్షణాః ॥ నమ
కాధ్యాయమారభ్యమానైకాదశకాదిభిః । ప్రతిమంత్రంవిదధ్యుస్తేరుద్ర
న్యాసంవృషాంగకే ॥ న్యాసస్య నయనేభ్రూషు శృంగేశీర్ష కకుత్థలే।
సక్థ్యంఘ్రేపృష్ఠేతథాకుక్షౌ పార్శ్వయోరథసంధిషు ॥ ఏవంన్యాసవిధింకృ
త్వా పునరభ్యర్చ్యతంవృషమ్ । ఉత్సృజేద్గోషువిధివ త్పురస్కృత్యచవ
త్సకమ్ ॥ యథోక్తగుణసంపన్నం యథాశక్తి సమర్చితమ్ । అవ్యంగవి
న్యస్తశివం రౌద్రంరౌద్రస్తుకర్మణః । విచర్చికాఖ్యకుష్ఠస్య నాశాయశుభ
లక్షణమ్ ॥ ముమూర్షుగికర్మణోముష్మాద్వృషంగోషు సముత్సృజేత్।
వ్యాహృత్యనియమాన్మంత్రాన్ పుచ్ఛంకృత్వా నిజేకరే ॥ కుశాక్షతజలో
పేత మంజలింగోఽకరేక్షిపేత్। ఇమంయువానామిత్యాదిమంత్రాన్గోశ్ర
వణేజపేత్ ॥ తతఃప్రదక్షిణీకృత్య విసృజేత్తాముదఙ్ముఖా । పుచ్ఛసంశ్లేషి
తంసక్థ్యంఘ్రే తతస్తంవృషమంకయేత్ ॥ చతుర్వింశత్యనువ్రజ్య పదానివి

నివర్త్యచ । శివస్యాగ్రేసమాగత్య పూజయేత్తాచతాన్ద్విజాన్ ॥ స్థానో
త్సర్గజలాపాత్రైః ప్రివృజుస్తేతదంగకమ్। అతిభ్యామితిమంత్రై స్తుతేభ్యో
దద్యాత్సదక్షిణామ్ ॥ ఏవంకృతవిధిస్నాత ముచ్యతేకృష్ణరోగతః । ఐహికం
లక్ష్మతస్యేదం కార్యభ్రంశోయత స్తతః ॥ నాతిప్రీతిశ్చభార్యాయాంనవా
పత్యభవంసుఖమ్ ॥ ... ... *

ఇతి సూర్యారుణసంవాదే వివర్చికాహరమ్.

అథ దారిద్ర్యహర ధనదమూర్తిదానమ్.

తన్నిదానం హేమాద్రౌ మహార్ణవే ॥ వాయుపురాణే ॥ దరి
ద్రోజాయతేమర్త్యోదానవిఘ్నంకరోతియః । ఐశ్వర్యం జాయతేయేన
కర్మణాతచ్ఛృణుష్వమే ॥ పలార్ధేన తదర్ధేన చతుర్థాంశేనవా పు
నః । ధనదస్యప్రతికృతిం కుర్యాద్ధేమమయీంశుభామ్ ॥ ద్విభుజాంవా మ
నోపేతాంనయనానందకారిణీమ్ । శంఖపద్మనిధిభ్యాంచయుక్తాంతాంపా
ర్శ్వయోర్ద్వయోః ॥ శ్వేతవస్త్రేణసంవేష్ట్యతండులోపరివిన్యసేత్ ॥త
ణ్డులానాం పరీమాణం భవేద్ద్రోణచతుష్టయమ్ । తదర్ధంవా తదర్ధంవా వి
త్తశాఠ్యంనకారయేత్। శ్వేతమాల్యైస్తథాగంధైరనులిప్యతుపూజయేత్ ।
ఆగ్నేయ్యాందిశిహోమస్తుసమిదాజ్య తిలైర్భవేత్ ॥ మంత్రోరాజాధిరా
జాయేత్యుపయోజ్యస్స్వలింగకైః। తిలహోమోవ్యాహృతిభిఃకర్తవ్యో
ధనకాంక్షిభిః ॥ రాజాధిరాజాయ...మహారాజాయనమః ॥ ఏవంపూజా
దౌ మంత్రమభిధాయాహ। ఆచార్యస్సర్వశాస్త్రజ్ఞః వినీత స్సర్వసమ్మ
తః ॥ మహాకులప్రసూతశ్చధర్మజ్ఞ స్సత్యవాగ్భవేత్ । కారయేదర్చనాం
తేనధనదస్యాపిభక్తితః । తద్దైవత్యేనమంత్రేణసచకామీనరోభవేత్॥ త
స్మైహోమంహుతవతేప్రదద్యాత్ప్రతిమాంతుతామ్ । మంత్రేణానేనవి
ధివత్ప్రాఙ్ముఖాయాహ్యుదఙ్ముఖః ॥ దానమంత్రః ॥ ఉత్తరాశాపతేదేవ

కుబేరనరవాహన।పద్మశంఖనిధీనాంత్వం పతిశ్శ్రీకంఠవల్లభః ॥ అదానేన యథాప్రాప్తం దారిద్ర్యంమమదుఃఖదమ్ । తత్సర్వం తవదానేనపాపమాశువినాశయ ॥ ఏవంకుబేరదానంయఃకరోతివిధిపూర్వకమ్ ॥ ధనదేన సమోమర్త్యస్తత్క్షణాదేవజాయతే ॥ అథాపరం శాతాతపీయే ॥ అనివేద్యసురాదిభ్యోభుంజానోజాయతేఽధనః॥సభోజయేత్సహస్రంతుశతం వాపిద్విజోత్తమాన్॥

ఇతి దారిద్ర్యహరధనదమూర్తిదానమ్,

అథ ప్రకారాంతరేణ దారిద్ర్యహరమూర్తిదానమ్.

అథాపరం కర్మవిపాకసంగ్రహే ॥ గుణందత్వాధికాంవృద్ధింగృహ్ణీయాద్యశ్చసోఽధమః । ఉత్పాదయతివాన్యేషాంపాషాణేనప్రహారదః॥తలప్రహారకశ్చైవజాతోఽపిధనినాంకులే । ధనేనరహితఃపాపీయోదేశాంతరగతోభవేత్ । మహాక్లేశీచహృద్రోగీహృదావక్రీభవేన్నరః॥ అత్రప్రాయశ్చిత్తమ్ ॥ కృచ్ఛ్రంకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రంచ చాంద్రాయణమథాపరమ్ । కుర్యాదాజ్యచరుభ్యాంచహోమోవ్యాహృతిభిస్తథా ॥ యతిహంచేదమిదంసూక్తమయుతంవారుణంజపేత్॥

ఇతి ప్రకారాంతరేణ దారిద్ర్యహరమ్,

అథ దుఃఖచిత్తత్వహరమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే॥ సర్వదాదుఃఖచిత్తస్స్యాత్పరచిత్తవినాశకః । చాంద్రాయణత్రయంకుర్యాదుదుత్యంజాతవేదసమ్ ॥ ఏతత్సూక్తం జపేన్నామతిత్రయంతువిముచ్యతే॥

ఇతి దుఃఖచిత్తత్వహరమ్.

అథ సర్వకార్యాసిద్ధిహారమ్.

శాతాతపీయే॥ తస్యకార్యాణ్యసిద్ధానిగజఘాతీభవేత్తుయః। ప్రసాదం కారయేత్తత్రగణనాథస్యభక్తిమాన్ । అథవాగణనాథస్య మంత్రలక్షంజపేన్నరః ॥ దశాంశహోమకృత్సస్స్యాత్ గణశాంతిపురస్సరమ్॥

ఇతి సర్వకార్యాసిద్ధిహారమ్.

అథ దేశాంతరగతస్యాతికృచ్ఛ్రహారమ్.

కర్మవిపాకసముచ్చయే ॥ భయభీత మరక్షేద్యః క్షుత్పిపాసాతురం భయాత్ । శక్తస్సన్ సర్వదాజంతుం కంపనోవధవృత్తికః । నిషిద్ధవృత్త్యా జీవీచజాతోపి శ్రీమతాంకులే । దేశాద్దేశాంతరంయాతిక్లేశయుక్తోభవేత్సదా । చాంద్రాయణంచకుర్వీత తథాకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రకమ్ ॥ జుహుయాచ్చరుసర్పిభ్యాంశ్రీసూక్తంప్రత్యృచంతథా । హోమఃప్రోక్తో వ్యాహృతిభిర్జపేత్సూక్తంచవారుణమ్ ॥ దద్యాచ్చ దక్షిణాంస్వర్ణం తిలాదీన్యపినిర్దిశేత్॥ ... ... *

ఇతి దేశాంతరగతస్యాతికృచ్ఛ్రహారమ్.

సర్వాంగవేదనాహారమ్.

బ్రహ్మపురాణే॥ పానీయం పావనంముద్గాశ్శర్కరాఘృతసంయుతమ్। ఇదమావశ్యకందేయం సర్వరోగోప శాంతయె ॥ సూర్యారుణసంవాదే॥ కాసారసేతుభేత్తుశ్చ విప్రయోషిన్నిషేవిణః । విషోద్బంధేన శస్త్రాద్వైరాత్మానంచవినిఘ్నతః ॥ విదుషశ్శ్రోత్రిసంపన్నాన్ మృషావాదైర్జిగీషతః॥ పుణ్యక్షేత్రేపుణ్యకాలె మహాదానం ప్రగృహ్ణతః ॥ పరైగాదీయ మానాని

దానాని ప్రతిషేధతః । సర్వాంగవేదనా సూతే జాయతే భృశదారుణా ॥ పు
ణ్యక్షేత్రే మహాదానం ద్విజస్య ప్రతిగృహ్ణతః । సర్వాంగాతిజ్వరస్తస్య
తలక్షణం శృణు విస్తరాత్ ॥ కృశత్వం స్యాపకాశ్యాని తాక్ష్యంతోంద
స్తస్య చోభవేత్ । అరుచిర్వేదనాశ్వాసస్సంభోగేషు విచర్చికా ॥ బలమాం
సౌజసాం హానిర్భేదస్సంధ్యస్థిపర్వణామ్ । వైనిద్ర్యం మూలమాధ్మానం శి
రోరుక్తిప్రవేదనా ॥ శోభోత్పాతోనసంశుద్ధిః కోష్ఠబంధా నిలాత్మయః ।
సయదాదత్తసుమహద్దానం పుణ్యేషు పర్వసు ॥ గోహిరణ్యాదికం తత్ర ని
ష్పేత్తచ్చ హన్యతే । ద్రవ్యహాన్యాం ద్రవ్యధేనుగవునర్వా ధాన్యపర్వతాః ।
గజోశ్వోష్ట్రరథో ధేను ర్ద్విముఖీ కాలపూరుషః । మహిష్యాజినమేషాది
దానమేవ ప్రతీయతే ॥ దంష్ట్రిశ్వాపదసర్పాద్యైః ప్రత్యయః కాలపూరు
షః । హస్తపాదకటిగ్రీవాకర్ణపార్శ్వాదివంక్షణః ॥ విశేషేణ ప్రపీడ్యేత
వ్రణోగ్న్యశ్వాదిదోషతః । ప్రతిగ్రహస్తథా తేషాం పురుషస్త్రీన్సత్వమృ
చ్ఛతి ॥ సమభ్యర్చ్య మహావిష్ణుం మహాపాపప్రణాశనమ్ । ప్రతిగృహీతే
దానే ప్రాక్సంతంతత్ప్రదీయతే । జలాజ్య శర్కరాదుగ్ధాద్దధితద్ధేను ని
ష్కృతా । తిలధేన్వజినాదీనాం తిలాన్సఘృతశర్కరాన్ ॥ ముద్గాన్మా
షాంశ్చ కార్పాసాన్ లోహధాన్యాదిపర్వతైః । వసనాని విచిత్రాణి దద్యా
త్కార్పాసకేథవా ॥ గోమహిష్యాశ్వముఖ్యేషు తత్తదన్నం ప్రదీయతే । ని
ష్కృతౌ ద్రవిణం దద్యాద్ధిరణ్యం వాగ్నిదైవతమ్ ॥ దీయమానేషు దానేషు
మంత్రమేతముదీరయేత్ । అమునేదం మహాదానం సుమహత్ప్రతిగృహ్య
తా ॥ పుణ్యక్షేత్రే మహాకాలే లౌల్యాద్విత్తం ప్రగృహ్ణతా । సర్వాంగ వే
దనాదుఃఖం ప్రాప్తముల్బణమీదృశమ్ ॥ దానేనానేన దత్తేన తస్మాన్ముచ్యే
య దుస్సహాత్ । జనాయే త్ర సమాజే న్యే త్వాశిషం ద్విజపుంగవాన్ ॥ ప్రతి
గృహ్య ప్రయత్నేన ప్రణమ్యైనం విసర్జయేత్ । తతస్తు పరమాన్నేన భోజ

యేత్తుశతంద్విజాన్ ॥ విప్రానన్నాంశ్చసంతర్ప్యదక్షిణాభిస్స్వశక్తితః। దీనాంధకృపణేభ్యోన్నందత్వాభుంజీతబంధుభిః॥

ఇతి సూర్యారుణసంవాదె సర్వాంగవేదనాహరమ్.

అథాప్రతిష్ఠాత్వహరమ్.

శాతాతపీయే॥ ప్రతిమాయాభంగకారీ త్వప్రతిష్ఠాంప్రపద్యతె । సంవత్సరత్రయంసించేదశ్వత్థంసోనువాసరమ్ । ఉద్వాహయేత్తమశ్వత్థం శమీంశామ్యావ్విధానతః । తత్రసంస్థాపయేద్దేవం విఘ్నరాజంసుపూజితమ్॥

ఇత్యప్రతిష్ఠాత్వహరమ్.

ఇతిశ్రీమీమాంసకభట్టనీలకంఠాత్మజభట్టశంకరకృత
కర్మవిపాకార్కోక్తవిశేషవిషయైస్సహ
సంపూర్ణోయంగ్రన్థః.

—(0)—

శ్రీవాజపేయ కృష్ణార్య స్సర్వసౌలభ్యహేతవే । ప్రకటీకృతవాన్ కర్మవిపాకాఖ్యంసుసమ్మతమ్ ॥౧॥ సాగ్గరిపురవాస్తవ్య శ్రీకంఠవిదుషాముదా । శోధితేయంకృతిజీయాచ్ఛ్రీకంఠచరణాపితా ॥౨॥ నానాదేశస్థితగ్రంథ సంపాదనధనవ్యయైః। ముద్రితోయంకవాప్యన్యైర్నముద్రాపయితుంక్షమః॥